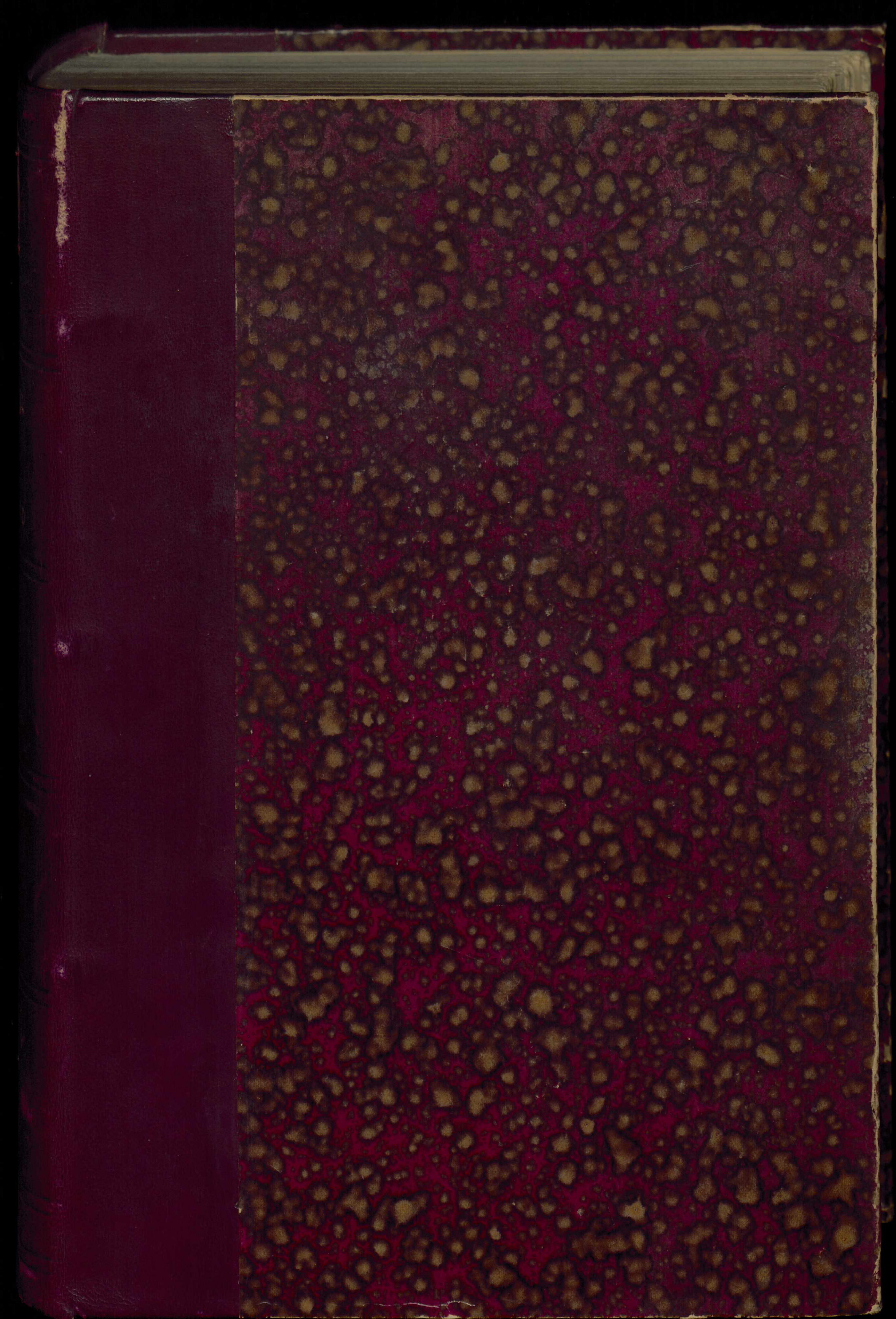

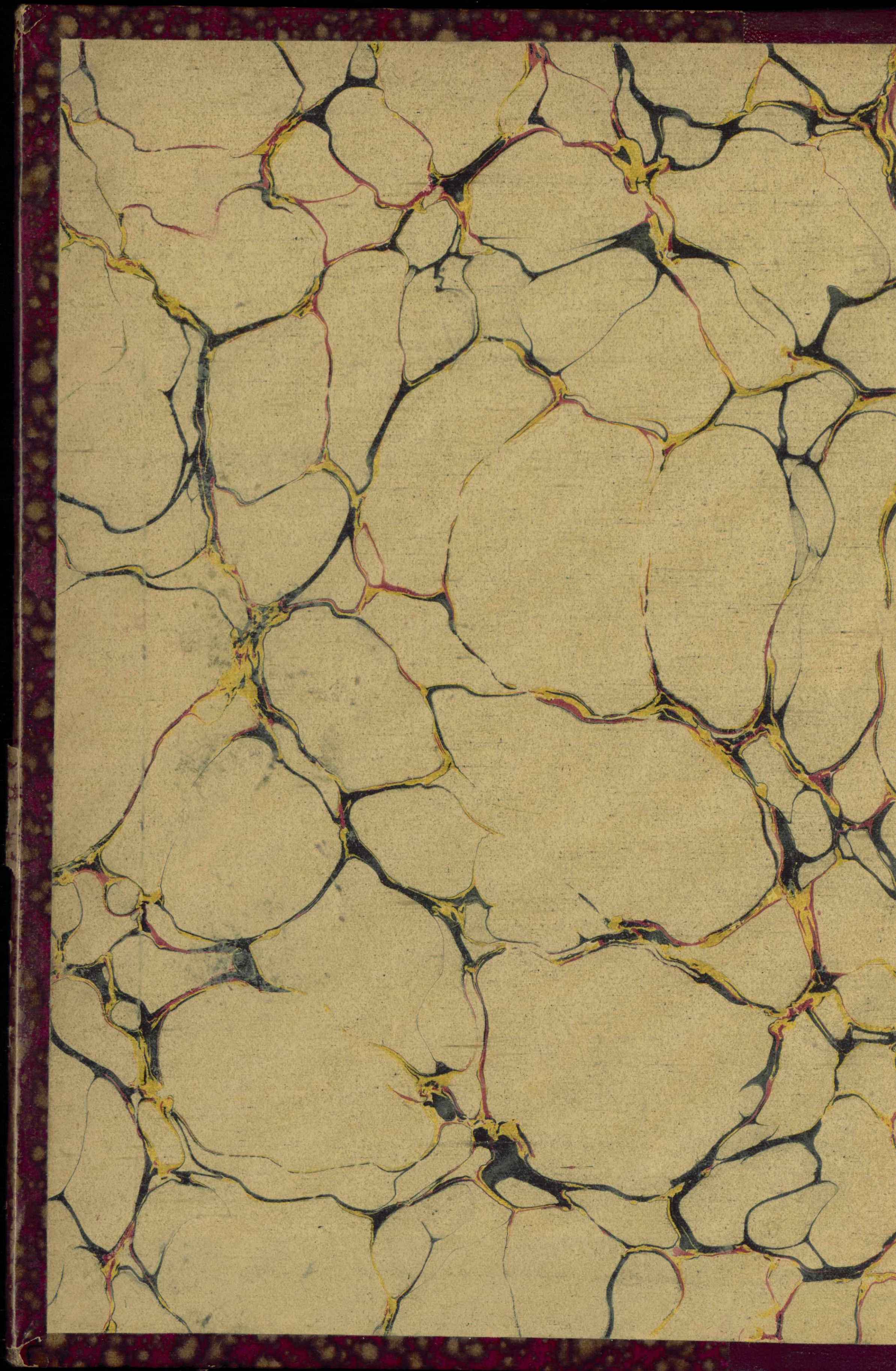
KNUT DAHL

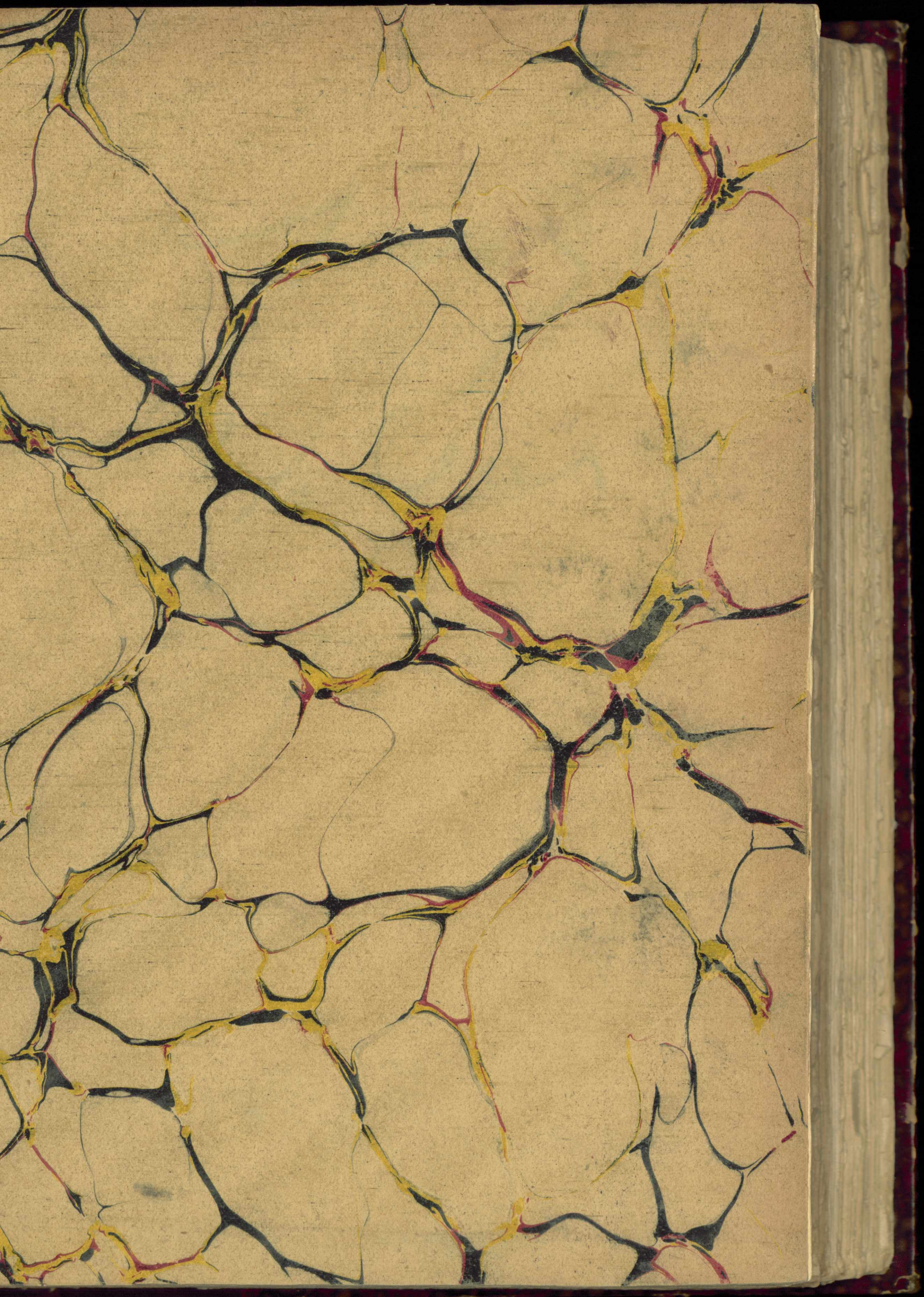
DYR OG VILDMÆND

SG

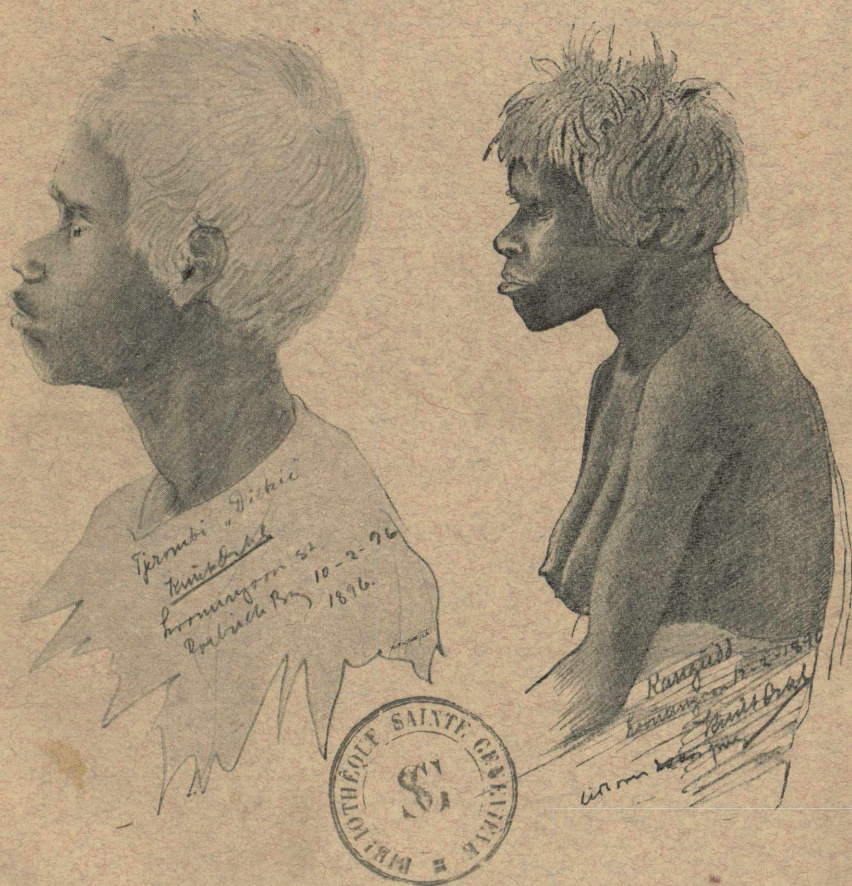

Dyr og Vildmænd

Reiser i Syd-Afrika og Nordvest-Australien

af Knut Dahl

Alb. Cammermeyers Forlag

DYR OG VILDMÆND

Knut Dahl

DYR OG VILDMÆND

REISER I SYDAFRIKA
OG NORD-VEST-AUSTRALIEN

AF

KNUT DAHL

MED ILLUSTRATIONER EFTER FOTOGRAFIER
TAGET AF FORFATTEREN

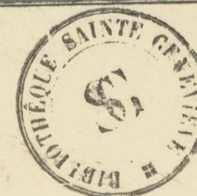

ALB. CAMMERMEYERS FORLAG
LARS SWANSTRØM

Kristiania — Centraltrykkeriet 1897.

— — det var verdens stolteste vildt.
Tegning af Karl Uchermann efter originalfotografi.

FORTALE.

I begyndelsen af 1893 skjænkede nu afdøde rentier cand. jur. *Jørgen Young* en større pengesum til Kristiania universitets zoologiske musæum. Beløbet gaves under den forudsætning, at en videnskabelig ekspedition til varme lande dermed skulde bekostes. Saa meget mere bør Jørgen Youngs gavmildhed mindes, som han var den første rigmand, der af sin overflod delte med vort musæum, dette musæum, som, endskjønt det er knyttet til vort eneste universitet, har maattet arbeide under ugunstigere økonomiske kaar end de fleste lignende institutioner her i vort land. Med interesse og aabent øie for naturvidenskaben, dens trange kaar og dens store betydning blev Jørgen Youngs gave givet, og derfor skal han med hæder mindes.

Efter konference med det akademiske kollegium overdrog musæets bestyrer, professor R. Collett ledelsen af den paatænkte ekspedition til forfatteren. Jeg havde tænkt at drage alene; men midlerne blev lidt rigeligere end paaregnet og satte mig istand til at medtage en mand som præparant.

Ingel Olsen Holm var en bondegut fra min hjembygd, som jeg kjendte fra barnsben, og da jeg spurgte, om han vilde følge, svarede han ja. Min tak til ham for godt kameratskab i de aar, der fulgte.

Ekspeditionen var væsentlig tænkt som en jordomseiling med tre hovedstationer, Sydafrika, Nord-Vest-Australien og Sydamerika, og dens opdrag var at indsamle materiale for det zoologiske musæum.

Særlig vægt blev lagt paa at underkaste det lidet kjendte Nord-Vest-Australiens fauna en saa grundig undersøgelse som muligt og i fornødent fald at fortsætte disse undersøgelser paa bekostning af ekspeditionens sydamerikanske afsnit.

I marts 1893 forlod vi Norge, og efter et kort ophold i London indskibede vi os til Port Natal.

Kammerherre Gude havde i London skaffet mig anbefalinger fra «Colonial Office» til alle de britiske kolonier, jeg kunde antages at besøge, en omstændighed, der naturligvis paa mange maader kom ekspeditionen til stor nytte.

Uden ophold kjøbte jeg i Durban hest, okser og vogn og trængte nord gjennem Natal og Zululand frem til de endnu vildtrige trakter omkring floderne Umvolozi og St. Lucias Bay.

Under 3 maaneders omflakken i disse egne lykkedes det os at erhverve præparater af omtrent 30 større pattedyr, deriblandt flodheste, zebraer, større og mindre antiloper, vildsvin etc. Desuden gjordes en samling af over 100 fugle samt et større antal reptilier og batrachier paa spiritus.

Ved regntidens indtræden vendte jeg tilbage til den sydlige del af Zululand, tog kvarter paa Echowe og tilbragte tiden med samlinger og mindre reiser.

I november drog vi med to pakæsler og to negere atter ud paa en ekspedition til trakterne omkring den sorte og hvide Umvolozi for der muligens at supplere samlingen med næsehorn, bøffel- og endel antilopearter, som vi endnu manglede.

Henved jul saa jeg mig nødsaget til at forlade disse trakter, hvor jeg nu kun havde været istand til at erhverve et dusin pattedyr foruden et større antal fugle.

Der fandtes her oppe ved sorte Umvolozi og længere nord i Libombibjergenes skraaninger en god bestand af sjeldne antilopearter, og endnu et aars ophold vilde uden tvil have sat mig istand til at bringe meget gode samlinger.

Men hensynet til mit budget og ekspeditionens egentlige maal, det nordvestlige Australien, nødte mig til at reise.

Jeg drog atter til Echowe, ordnede og afsendte mine samlinger og begav mig, saasnart vandstanden i floderne tillod det, til Durban, hvorfra vi efter et kort ophold indskibede os paa et seilskib via Delagoa Bay til Adelaide.

I april 1894 ankom vi til Adelaide, og forsynet med anbefalinger fra regjeringen reiste vi i mai rundt østkysten til Port Darwin i Sydaustraliens nordlige territorium.

I disse af civilisationen kun lidet eller intet berørte egne haabede jeg paa et rigt udbytte.

Den del af den nordaustraliske halvø, der paa kartet gjerne benævnes Arnheims land og mod syd begrænses af floderne Katherine og Roper, underkastede jeg nu en saa grundig undersøgelse, som det med mine midler var mig muligt.

Den vestlige del af dette Arnheims land fra kysten af det indiske hav indtil det store centrale Tafelland, halvveis indtil Carpentariabugten, afsøgte jeg fuldstændig systematisk, stykke for stykke, i løbet af de 15 maaneder, jeg tilbragte der.

Efter en 3—4 maaneders arbeide nede ved Dalyfloden saa jeg mig istand til at hjemsende en ganske repræsentativ samling af lokalitetens almindelige former og kunde nu med større iver give mig til at søge efter sjeldenhederne og da især underkaste pattedyr-faunaen en indgaaende undersøgelse.

At der i disse lidet eller intet kjendte trakter maatte findes former, hidtil ukjendte for videnskaben, følte jeg mig overbevist om.

Den eneste praktiske methode, hvorpaa jeg kunde drive mine undersøgelser, var at anvende indfødte jægere, og hele resten af vort ophold anvendtes til praktisk talt at streife om fra stamme til stamme i de forskjellige distrikter og i flæng indsamle alt af værdi, der kom i min vei og skaffe mig eksemplarer af alle former, de indfødte fortalte mig om.

I næsten et aar levede vi, med et par afbrydelser, et fuldstændigt omstreiferliv. Hvert spor, hvert navn paa dyr eller fugl forfulgtes ned til dets ophav, og efter mange skuffelser lykkedes det mig endelig i mai 1895 at opdage et for videnskaben nyt pattedyr, en pungabe, med høist eiendommeligt levesæt, der af professor Collett 1895 blev beskreven i «Zoologischer Anzeiger».

Jeg fortsatte fremdeles mine undersøgelser paa samme vis som før og trængte ind til Arnheims lands store centrale Tafelland; men sygdom tvang os snart til at vende tilbage til beboede steder ved jernbanen. Min økonomi tillod mig ikke at kjøbe flere heste til længere ekspeditioner, og jeg vendte mig derfra sydover mod Katherine River, hvis omgivelser vi en tid undersøgte.

Mine samlinger var nu saa perfekte, at jeg ikke saa mig udsigt til at forøge dem i nogen grad, der vilde svare til udgifterne ved et forlænget ophold.

Efter i næsten et aar uafladelig at have streifet om i urskovene og kun af og til været inde ved beboede steder for at proviantere reiste vi nu til Port Darwin.

Jeg besluttede at anvende resten af ekspeditionens midler paa en saavidt muligt forskjellig lokalitet fra den, jeg havde gjennemstreifet, og en reise til Vestaustraliens nordlige kyst, hvis fauna saagodtsom aldrig før har været undersøgt, stod for mig som meget ønskelig.

Vi indskibede os i september 1895 til Singapore og reiste derfra ned til Roebuck Bay, en verdens afkrog, som vel de færreste har hørt tale om.

I det ørkenlignende kystland haabede jeg at finde interessante former, og under 5 maaneders ophold gjordes betydelige samlinger, især af reptilier, fugle og desuden saltvandsfiske.

I marts 1896 tiltraadtes hjemreisen, og jeg kunde den 4de mai samme aar præsentere os begge for prof. Collett, rigtignok lidt magre og gule efter malaria, men forøvrig hele og velbeholdne.

Ekspeditionens meget omfangsrige samlinger har alle i god behold naaet musæet, og endskjønt de kun delvis er gjennemgaaede, er allerede mange for videnskaben nye former paaviste og beskrevne. Ikke mindre end otte hidtil ukjendte hvirveldyr er opdagede, og desuden talrige lavere former. Det er ogsaa at forudse, at det hidtil ubearbeidede materiale vil vise sig rigt paa nye former.

Førend jeg nu fører læseren med os ud paa vor eventyrlige færd blandt dyr og vilde, maa jeg faa lov at takke alle dem, der her og ude har bistaaet mig med raad og daad. De er saa mange, at det at nævne nogle faa mænds navne vilde være at begaa en uret.

Kristiania 15de marts 1897.

REISER

I

SYDAFRIKA

AF

KNUT DAHL

MED ILLUSTRATIONER EFTER FOTOGRAFIER
TAGET AF FORFATTEREN

ALB. CAMMERMEYERS FORLAG
LARS SWANSTRØM

TRYKT HOS
ALB. CAMMERMEYERS FORLAG OG CENTRALTRYKKERIET
KRISTIANIA 1898

Ingel O. Holm

I.

REISE.

Langs Kaplandets kyst. Port Natal. Forberedelser. Første besøg i skogen. Farm ved Umgeni. «Bush-babyen». Smaa antiloper. Jordsvinet. Oksevogn.

At nærme sig et ukjendt land er lige tungt som at forlade et, man kjender.

Paa de lange sjøreiser gaar mennesket plaget af uvirksomhed og længes saart mod sin reises maal, der ligger forud langt dernede bag havets hvælv, og naar saa endelig den ukjendte kyst hæver sig af havets dis, og han begynder at skimte dens former og erkjende i undren, at alle hans drømme om den, alt hvad han har læst og tænkt derom, dog ikke er landet selv, at dette er helt nyt, da prøves hans taalmod sterkere end nogensinde. Da vilde han gjerne med ett slag kunne hensættes midt i den nye virkelighed, staa ansigt til ansigt med landet selv, slig som det hæver sig med skog og dal og eget folk og tungemaal, vilde gjerne slippe at gaa ind gjennem den regelrette port byen, der danner overgangen mellem det gamle og det nye, mellem moderland og koloni, mellem det, man reiste fra, og det, en stunder mod.

Vikingen, buccaneeren, svundne aarhundreders forskere, de kunde gjøre det, de kunde lade seil falde ved en ukjendt kyst og vandre undrende i landet, der det laa i al sin skjælvende jomfruelighed. Nutidens forsker naar sit forjættede land paa tuseners vei.

Propellens slag bringer ham og mange andre til en by, og fra byen vandrer han paa civilisationens slagne landevei, der bred og jevn fører gjennem lykkelige nybygger.

Men alt som han vandrer frem og dagene lider, ser han med usigelig glæde veien svinde, svinde ind til et ensligt vognspor, hvor døde lastdyrs ben bleges i solen og der er langt mellem hvide mænd.

Snart tabes sporet, civilisationens sidste spire er bag, og vildmarken hvælver sig om ham, der han træder varlig paa grunden. For den er hellig denne grund, hvor skogens faldne stammer tæres for veir og jordens kryb, faldne for storm og ælde, ikke for øks og arbeide, hvor græsset gror langt om døde dyrs ben og hvor verdens larm ikke naar. Stilt, varligt maa han træde, for det er fagert, fagert paa Guds grønne jord, før mennesket stampede den med skodde fødder.

Efter en lang sjøreise ser vi endelig en dag i kveldingen det sydostlige Afrikas kyst løfte sig af havet.

Svære sanddyner og lange skogløse lier hæver sig indover mod blaanende fjeld. Lange røgstrimer af græsbrande lægger landet i en blaalig dis, og snart sænkes skumringen ogsaa over dets former, som vi saa kort har seet.

Havet er blyfarvet, og himlen har den dybe blodrøde farve, der er egen for Sydafrikas kveld, og som dybner og dybner i tonen, alt som mørket hurtig falder paa. Snart lyser bare græsbrandene som ildstrimer i fjeldene, mens skibet banker og stønner i den lange havdønning og delfiner plasker i baugens morild.

Hver dag sees kysten, snart nærmere, snart fjernere, snart helt borte i soldisen, men aldrig nær nok til at faa noget bestemt indtryk.

Saa en morgen vaagner man under Pondoland, nær ved den bjergfulde kyst. Paa morgenvinden viftes en duft som af skog efter regn, en lugt som af løvskog blandet med et eget speceri, en sødlig aroma, som Nordens skoge aldrig eier.

Landet reiser sig braat af havet, et høiplateau med hylder og terrasser nedimellem stup og lier, der styrter sig i sjøen. Sjelden stikker det nøgne fjeld frem, og aabent græsland veksler strimevis med dybgrøn skog, hvis flade kroner staar i egne bizarre silhuetter over horisontens rand og giver lierne et eget klippet udseende. Spredt i de skraanende græslier i fjeldets hylder og paa høiplateauets rand ligger ringformige landsbyer af hvælvede græshytter, sorte mænds boliger. Og fra skibet ser man de mørke fremmede folk i sin daglige dont, der de gjæter kvæget, arbeider i maisageren eller steller paa sine hytter. Saa nær gaar man undertiden, at man i kikkerten tydelig kan se folkenes bevægelser.

Et svartstilt hav ruller sin hvide brænding under stranden med svalt ekko fra blaanende kløfter i fjeldets skygge, og tusener af hvide havsuler kredser med ljomende skrig om skuden.

En enkelt gang ser man som en gjenklang af Norge en elv, der fra høislettens svimlende styrtning falder i hvid skinnende fos. Og alt som den daler gjennem dybet, bliver fossestrimen til et florlet slør, der viftes for luftens vinde og falder som dugg over havstranden.

Nordover forandres landets karakter.

Fjeldplateauet træder længer tilbage, og fra sjøen indover veksler landet med sletter og bølgeformige høider og heie. I det sydlige Natal ser man endnu af og til fjeldene styrte sig i havet, f. eks. ved *Umzimkulu,*[1] det lille velstaaende norske settlement, der ligger med røde og hvide farmhuse i lien under den svære skogklædte fjeldside; men, som sagt, jo længere nordover man kommer, jo videre spreder lavlandet sig indigjennem.

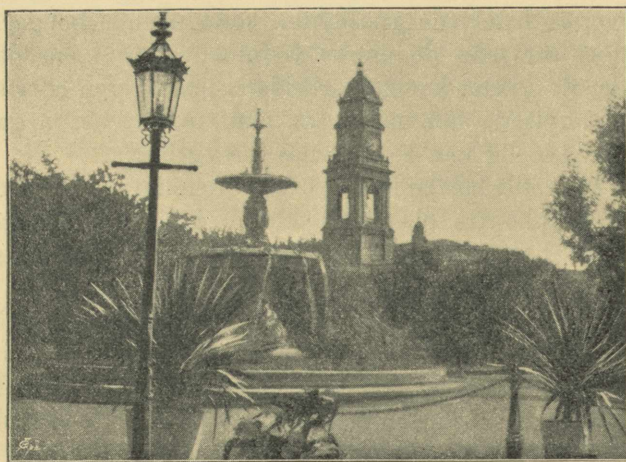
Et stort prægtigt fyrtaarn, der rager op af en svær, med ugjennemtrængeligt krat bevokset «bluff», hvor dønningen bryder om okkerrøde skrænter, er det første, man ser til Port Natal.

---

[1] Umzimkulu = Umusi (Omosi). Umkulu = den store kraal, analogt Myklebust. Umusi = hytte, kraal. Umkulu = stor.

Man dreier om pynten og ankrer op i bugten, hvor mange nationers skuder duver i det indiske havs lange baarer.

Over buskklædte sandhøie ser man tagene af husene inde om havnen, hvortil et trangt seilløb, beskyttet af to forsvarlige moloer, fører.

Durban Town Hall.

Port Natal har en vanskelig indseiling, idet en svær sandbarre, der omtrent trodser alle opmudringsforsøg, hindrer større dampskibe fra at komme ind. Selv fartøier paa kun et par tusen tons register kan kun ved høivande passere barren, hvor sjøen ved ebbe bryder stygt.

De større postdampskibe nødes altid til at ligge udenfor og landsætte sin fragt, sine passagerer i mindre, lokale dampere.

Vort skib, s.s. «Injoni», Aberdeen-line, hørte til en mindre klasse, og efterat lods var kommen ombord og høivande var inde, sattes kursen for indløbet, der passeredes uden andre uheld, end at skuden et par gange dunkede næsen forsvarlig i sandbarren.

Vel i land reiste Holm og jeg op i byen og opsøgte den norske kjøbmand Egeland, der meget velvillig raadede mig med hensyn til mine første skridt. Jeg indkvarterede os i et passende hotel og begyndte straks forberedelser til saa hurtig som muligt at forlade Durban.

Mine planer havde naturligvis ved afreisen været endel uvisse, men dog især dreiet sig om at naa Zululand og der foreløbig indkvartere mig paa en eller anden missionsstation, indtil jeg kunde faa sikkert spurlag paa vildt; men under reisen, hvor jeg kom sammen med flere lokalkjendte folk, var det mere og mere gaaet op for mig, at indkjøb af okser, vogn og hest vilde svare mine hensigter bedst, stille mig mere uafhængig, og jeg begyndte allerede den første dags eftermiddag at forhøre mig om, hvor sligt bedst kunde kjøbes.

En nordmand, som jeg havde truffet, tilbød sig om aftenen at ledsage mig op til en landsmand, der eiede en liden farm oppe ved *Umgeni* og skulde have en kjærre og nogle okser til salgs, og henved solnedgang befandt vi os allerede i udkanten af Durban og bøiede ad en sti ind i dyb, tæt, tilsyneladende ugjennemtrængelig skog.

Aldrig skal jeg glemme dette første indtryk af en subtropisk skog, da alt var nyt og omgivet med det ukjendtes mystik.

Kveldens varme aromatiske luft svirrede under tusen insekters sang, og ukjendte fugle flaksede under løvet med fremmede, skurrende skrig. Hvert insekts hop i græsset blev til lyden af en krybende slange, hver raslen i faldent løv til lette skogbukkes trin.

Og i skogens kroner suste ingen vind; men dæmpet bares til mit lyttende øre en raslende sus, der steg i styrke, alt som kvelden faldt paa, en sus af alle de tusen liv, der kravlede og krøb, flaksede og trampede, hvislede og hvæsede i natten.

Efter at have passeret skogen kom vi gjennem en vakker, beboet, opdyrket egn forbi talrige hvide farmhuse, omgivne af svære dyrkede bambusholt, bananhaver og duftende kardemommehække.

Husenes façader garneredes gjerne af de mørke, høie pyramidecypresser, der i disse trakter, uvist om med grund, ansees for gode lynafledere og derfor overalt dyrkes omkring bosteder.

Snart naaedes vort bestemmelsessted, hvor folkene, norske udvandrere, tog meget venlig mod os. Mit erende var dog forgjæves; thi de før omtalte okser viste sig at være to unge endnu utæmmede dyr, der til og med havde brukket den salgbare kjærre istykker.

Med uforrettet sag vendte jeg tilbage til byen; men i de følgende dage kjøbte jeg med assistance af en i Zululand boende engelskmand, der kom ud som passager med samme skib som vi, sadel og hest, seks okser og en gammel teltvogn, et slags diligence, der rigtignok saa ud til at have prøvet noget af hvert i livet. Ved at koste paa den et nyt telt fik jeg den dog til at se nogenlunde respektabel ud, og hvad ekvipering angik, kunde jeg nu have forladt Durban hvad øieblik det skulde være.

Okserne lod jeg imidlertid blive hos deres forrige eier, der lovede at forsøge paa at skaffe mig en driver eller kjørekarl inden en vis tid. Der var nemlig adskillige omstændigheder, som tvang mig til endnu en stund at opholde mig i Durban.

Fra «Colonial-Office» medbragte jeg en skrivelse undertegnet af hs. exc. lord Ripon, der anbefalede mig til guvernørens velvilje og indstillede mig til fritagelse for al told paa ekspeditionens sager, og jeg havde allerede den første dag gjennem det norske konsulat tilstillet guvernøren i Peter-Maritzburg en ansøgning derom samt om tilladelse til paa universitetets zoologiske museums vegne at fælde eksemplarer af de større vildtsorter, der i Zululand var belagte med absolut fredning. Nogle dage medgik, før et gunstigt svar indløb og de vidtløftige formaliteter med mine sagers toldfrie indførsel var overstaaede, et tidsrum, hvorunder jeg fik anledning til at se lidt paa byen og dens folk, særlig de norske.

Her som overalt i Sydafrika findes en masse nordmænd, saa mange endog, at de har seet sig istand til at opføre en beskeden kirke og danne en national forening, der, saavidt jeg kan erindre, ved skjæbnens ironi kaldtes «Samhold».

Denne forening var i sin tid meget populær og tegnede til at blive en ledende institution for norske forhold dernede, indtil religiøse spørgsmaal kom paa bane. Dermed var freden forbi, og enden blev, at en større del med væsentlig pietistiske interesser skilte sig ud og nu nærmest slutter sig sammen om Stavanger-missionens overhoved i kolonien.

Jeg skal ikke indlade mig paa nogen kommentar, da tragediens enkeltheder er mig ubekjendte; jeg skal kun bemerke, at uvenskab og trangsynthed er sørgelige egenskaber hos et lidet folk, men utilgivelige, absolut utilgivelige, inden et samfund af landsmænd i et fremmed land.

Foreningens sørgelige rester bestod forresten af meget hyggelige folk, og da syttende mai indtraf under mit ophold i Durban, overvar jeg en efter omstændighederne vellykket sammenkomst i anledning af dagen. Norsk, svensk og dansk flag hang paa væggen bag den improvisede talerstol i et trangt lidet rum, en punschebolle stod paa bordet, og en sæk med appelsiner borte i en krog var til fri afbenyttelse.

Durban er ikke nogen morsom by for en fremmed at opholde sig i, om end dens folkeliv er meget vekslende og dens anlæg og omegn frembyder vakre syn. Jeg skal ved en senere anledning komme tilbage til en kort beskrivelse af byen og nu saa snart som muligt føre læseren med mig nordover Natals landeveie. Min første udflugt med vaaben i haand kan jeg dog ikke bare mig for at berette og herunder gjøre læseren bekjendt med en del af de i byens nærmeste omegn forekommende dyreformer.

Kun nogle faa forberedelser til afreise stod igjen, da jeg en eftermiddag fik fat i min hest, tog skræppe og bøsse og red udover til den føromtalte norske farm ved Umgeni.

Efter et temmelig varmt ridt naaede jeg mit bestemmelsessted, hvor samme venlige modtagelse som sidst blev mig tildel. Jeg tjorede min hest, og husets søn fulgte mig ud med bøssen for i den bakkede farm at skyde nogle af de mange fugle, der i flokkevis færdedes i kanten af skogen, hvor vildnisset endnu sloges med kulturen. Nede i en dalbund mellem bratte lier løb en liden bæk, og her færdedes

skarevis fugle, blandt hvilke jeg bemerkede smaa fluesnappere *(maluruser)* af mange arter, pragtfuldt farvede isfugle samt en trostelignende fugl *(pycnonotus layardii)*, der i stemmen meget ligner vor fjeldtrost *(turdus pilaris)*. Den synger imidlertid vakrere. Fjærklædningen er dyb murstensrød med graaligt skjær, lidt mørkere oventil, og med sort nakketop og mørk hale. Dens færd er meget livlig, og i smaa flokke gjennemstreifer de under en larmende skvatren de tætte krat og hjemsøger med forkjærlighed frugthaver, hvor de anretter betydelig skade. Kafferne kalder den «potua», rimeligvis som efterligning af dens skrig. Jeg skjød endel fugle, hvoraf jeg kun fandt mindsteparten, og vendte tilbage til huset med den erfaring, at det ingenlunde er let at indsamle fugle i disse kratskoge, hvor en ofte maa søge forgjæves mellem langt græs og sammenfiltrede slyngplanter efter de smaa eksemplarer, en har skudt. Senere faar man naturligvis øvelse i denne søgen; men den vanskeligste del af en samlers arbeide i tropiske eller subtropiske kratskoge bliver dog som oftest det at gjenfinde sit bytte, ikke det at skyde det.

Da solen gik ned, indtoges afrikanerens lette aftensmaaltid af brød, smør og frugter, og vi satte os i kvelden udenfor det lille hvidkalkede murhus, der laa hyggelig til paa ryggen af en høide med udsigt over den brede Umgenidal.

Den tunge harpiksagtige aroma fra markernes ananasplantager laa i kveldsluften blandet med duften af oranger og loquat, der voksede i tætte holt bag huset. Mod kveldshimlen tegnede de ranke «paw-paw»-trær sine palmekroner med de store græskaragtige frugter, natteravne skjød lydløse forbi i mørket, og flaggermusene sværmede med hvæsende skrig omkring huset.

Nedenunder randt Umgeni sagte, drog sig som en sølvblank slange gjennem landet, der vekslede med skograbber og vide sukkermarker, og fra de hinduiske plantagearbeideres usle hyttelandsbyer steg lyden af sang og «toms-toms»[1] bankende gjennem den stille luft.

---

[1] Tom-tom = hinduisk tromme.

Skudt vandbuk.

Tegning af Karl Uchermann efter originalfotografi.

Husets døtre havde for mig udtalt ønsket om, at jeg skulde skyde et loddent abelignende dyr, som hver aften efter mørkets frembrud kom og stjal frugt i loquat- og orangetrærne, og med ikke liden spænding ventede jeg paa, at dyret skulde indfinde sig. Om en stund kom en af stedets kaffere listende og fortalte, at det holdt paa at husere oppe i et loquattræ. Hurtig tog jeg min bøsse og gik ud mellem trærne, hvor husets søn stod og holdt øie med dyret. Som en utydelig mørk masse kunde jeg skimte det mellem løvet og satte et skud op, hvad der kun bragte tyven til at flytte sig over i et andet træ. Vi forfulgte den imidlertid og hørte den sætte sig til ro oppe i et orangetræ, hvor den foreløbig vægrede sig ved at røbe sit skjul ved nogen bevægelse.

Min ledsager krøb derfor op i træet og begyndte at ryste og rumstere, medens jeg opmerksomt holdt øie med den del af dette, hvor jeg vidste, dyret skulde sidde. Et langagtigt dyr med busket hale kom som en sort skygge glidende langs en gren, mit skud faldt blændende i mørket, og et dump i jorden forkyndte, at dyret faldt. Jeg tog den lodne krabat, bar den ind i huset og undersøgte den ved lampelyset. Dyret havde sølvgraa pels, store nøgne øren og busket hale og viste sig at være et ungt individ af en til halvaberne hørende art — *galago glaretti* —, der i kolonien er meget almindelig, af kolonisterne benævnes «Bush-baby» og af kafferne kaldes «Isinquæ».

Dagen tilbringer den som de fleste af ordenen sovende i buskads eller hule trær for efter mørkets frembrud at begive sig ud paa sine furageringer, hvorunder den i civiliserede egne anretter stor skade i frugthaver. Hele natten igjennem kan man høre dens høie skrig, der meget ligner et spædbarns klage, og hvorefter den da ogsaa har faaet sit navn.

Bygget til klatring opholder den sig oftest i trærne; men paa sine natlige vandringer forlader den undertiden, især hvor skogen er aaben, trærne og vandrer lange strækninger paa jorden. Den fanges da ofte i snarer, fælder eller

sakse, udlagte af kafferne, der bruger dens skind til mindre klædningsstykker eller pynt. Efter kolonisternes udsagn skal den være slem som eggetyv, ja endog dræbe høns.

En stund efter kom maanen op, og vi gik ned til nogle mellem skogholtene nylig opbrudte rydninger, der var beplantede med den almindelige «søde potet» *(dioscorea batata),* den almindeligste og i tropiske og subtropiske kolonier mest dyrkede jordfrugt, hvis lange krybende stengler de smaa antilopearter er meget graadige efter og gjerne indfinder sig ved nattetid for at fortære.

Som en levning fra tidligere dages overvældende dyreliv findes endnu i kratskogene omkring og endog inde i selve Durban i villabyens saagodtsom utilgjængelige skogholt fire arter antiloper repræsenterende slægterne *tragelaphus* og *cephalolophus.* Den første er repræsenteret ved en art, den almindelige buskbuk *(tragelaphus scriptus),* der er af en gjeds størrelse, og hvis han og hun i modsætning til andre af slægten afviger betydelig fra hinanden i farven.

Slægten *cephalolophus* har tre repræsentanter, den store «dukker» *(cephalolophus grimmii),* den bitte lille skogbuk *(c. pygmæus)* og den vakre «røde buskbuk» *(c. natalensis).* Denne sidste art er meget sjelden og antages af sydafrikanske fagmænd at være begrænset til strækningen mellem det sydlige Natal og Delagoa Bay. Jeg har dog i Delagoa Bay seet skind af denne vakre art, der paa abantu benævnes «Inkumbi», skind, der var hentede i nærheden af floden Inkumasi mellem Delagoa Bay og Limpopos munding, og det skulde ingenlunde forundre mig, om arten vil vise sig at være udbredt lige til Zambesis munding og mulig endnu længere nord. Arten forekommer temmelig talrig i Natals og Zululands umiddelbart til kysten grænsende kratskoge og er af regjeringen paa grund af dens kun for lokal antagne udbredelse beskyttet med absolut fredning.

Det kan synes underligt, at der i omegnen af og midt inde i en by som Durban endnu findes saavidt mange antiloper og det endog paa sine steder talrig repræsenterede; men forklaringen ligger i kratskogenes saagodtsom ugjennemtrængelige

tæthed, der i forbindelse med regjeringens fastsatte fredningstid formaar at sætte en heldigvis betydelig hemsko paa Durbanske storjægeres myrderier. Her som hjemme blandt sit opdrættede vildt er den engelske sportsmands høieste attraa at faa vildtet af klappere drevet til sig og nedskyde saa meget han kan paa saa kort tid som muligt.

For folk, der har liden tid at ofre til jagtens glæder, kan denne fremgangsmaade paa steder, hvor vildtet faar et ordentligt eftersyn og saa at sige opdrættes, være undskyldelig, ja fornuftig; men her, hvor man staar ligeoverfor de efter afrikanske forhold kummerlige levninger af en herlig vildtstand, og hvor jagtrevieret er praktisk talt overladt til sig selv, er en saadan methode fra den økonomiske jægers synspunkt fuldstændig forkastelig.

Som et bevis paa kratskogenes tæthed og antilopernes tryghed der kan jeg anføre, at min ledsager fortalte mig, at han i tætskog to gange havde taget buskbuk med hænderne. Den ene gang greb han bukken i bagbenet; men dyret var sterkere end ham og sled sig løs.

Efterat vi længe forgjæves havde siddet og ventet paa, at antiloper skulde indfinde sig i ageren, brød vi op og vandrede omkring mellem de opdyrkede jordstykker for at se, om vi ikke muligens kunde træffe to andre af nattens dyr, der ligeledes er meget almindelige i byens omegn, nemlig jordsvinet *(orycteropus copensis)* og det almindelige store langbørstede pindsvin *(hystrix africae australis)*.

Jordsvinet, der af kolonisterne gjerne benævnes «antbear» (myrbjørn) og paa abantu «isambane», er af størrelse som et vildsvin og repræsenterer en af de tandløse pattedyrs merkeligste slægter, der er begrænset til Afrika og forekommer i tre arter fordelte paa forskjellige dele af kontinentet.

Dyrets hud har en skidden gullig-graa farve og er meget sparsomt beklædt med graaagtige stride haar. Halen er tyk og lang, fødderne sterke og forsynede med drabelige, næsten hovagtige graveklør, og dets øren er lange og spidse. Snuden er tyk, valseformig og mundaabningen meget liden.

Dyret forekommer i Durbans omegn ligesom overalt i koloniens lavlande i den grad talrig, at det formelig bliver en landeplage.

Dagen tilbringer orycteropusen i dybe jordhuller, som den selv graver, og om natten finder den sin føde væsentlig ved at opkradse termiternes gange og boliger, hvis indvaanere den fanger ved at udstrække sin lange klæbrige og baandformige tunge og lade den bedækkes af myrer, som derpaa uafladelig indslubres og fortæres. Ved dagens frembrud tager den sjelden eller aldrig sin gamle bolig i brug igjen; men paa det sted, hvor morgenens komme afbryder dens furageringer, gaar den tilverks med at grave sin dybe hule, der undertiden gaar korketrækkerformig nedad, et arbeide, som den efter øienvidners udsagn skal tilendebringe med forbausende hurtighed. En mand fortalte mig, at han engang paa en vognreise tidlig en morgen i nogle hundrede meters afstand fik øie paa et jordsvin, der øieblikkelig gav sig til at grave. Inden han naaede dyret, havde det allerede gravet saa langt, at han kun fik tag i dets hale, og han maatte opbyde alle sine kræfter for at beholde sit tag, indtil hans kamerat fik hentet hakke og spade og kunde udgrave og ihjelslaa dyret.

Enkelte paastaar, at dyret under gravningen borer sig som en skrue ned gjennem jorden, en theori, der dog neppe har sin begrundelse i andet, end at gangens indre paa den øverste del af siderne, ved merkerne efter dyrets brede klør, faar et skrueformig riflet udseende. Riflerne paa gangens to sider gaar dog i modsat retning, idet de udspringer under gangens loft og paa begge sider vrider sig bagover og nedad, og dannes sandsynligvis ved, at dyret under gravningen fører sine forpoter ovenfra bagover og ned i rundingen af gangens form, hvorefter den løsnede jord udsparkes af baglemmerne. Ved overfladisk kun at betragte en af gangens sider kunde man let forestille sig, at dyret virkelig skruede sig ned gjennem jorden, en fremgangsmaade, der imidlertid vilde være fuldstændig modsat alle gravende dyrs methode og allerede af den grund maatte betragtes som lidet sandsynlig.

Det vil let indsees, at det for farmeren eller planteren slet ikke er nogen behagelighed at have endel saadanne krabater paa sin eiendom, der hver morgen graver en hule saa stor, at en mand ofte kan presse sig ind i den, og hvoraf der udkastes et forsvarligt kjærrelæs med jord, uanseet enten det er midt i en mais- eller potetesager, en frugtplantage eller paa en gaardsplads. Ja, jeg har engang endog seet en mands hus formelig underminere taf disse gravende uhyrer, som det ingenlunde er saa ganske let at raade bugt med. At grave dem ud er omtrent umuligt, da de kan grave ligesaa hurtig med sine klør som mennesket med hakke og spade, og at sidde oppe om nætterne og vente paa dem kræver god tid og større taalmod, end de fleste er i besiddelse af. Gift kan man heller ikke lure i dem, da intet aate findes, som lokker dem, og farmeren nødes saaledes til at resignere og med stille, uvirksom forbitrelse betragte deres ødelæggelse.

Angaaende artens forplantning og familieliv er meget lidet kjendt, og jeg ser mig kun istand til efter andres udsagn at berette, at ungen ved fødselen er omtrent af en griseunges størrelse, saagodtsom nøgen og lyserød af hudfarve.

Mine egne erfaringer leder mig til at tro, at ungen allerede fra ung alder og op, til den er næsten fuldt voksen, følger moderen paa dennes natlige vandringer.

Det andet af de to omtalte dyr, gnaverpindsvinet *(hystrix africae australis)*, er intet egentligt pindsvin, men hører til en egen slægt af store gnavere, der forekommer saagodtsom over hele verden med undtagelse af Australien.

Ogsaa det fører et natligt liv og staar for saavidt i direkte sammenhæng med jordsvinet, som det meget ofte tager dettes forladte hule i besiddelse og undlader at benytte sig af sin egen graveevne. Hystrixen anretter ogsaa betydelig skade for Natals kolonist ved at oprode og fortære jordfrugter og forekommer meget almindelig, om end ikke saa talrig som jordsvinet.

Orycteropusens huler fandtes saa talrige paa farmen, at vi paa steder, hvor der groede græs, maatte se os vel for,

saa vi ikke pludselig skulde styrte ned i disse sande faldgruber, der meget ofte er et yndet tilflugtssted for slanger. Men trods al forsigtighed lykkedes det mig dog at gjøre min første kolbøtte i et af dem, og at det ikke blev den sidste foraarsaget ved et jordsvinhul, kan læseren være forvisset om.

Min følgesvend forsikrede, at han ofte havde seet baade jordsvin og hystrix om aftenerne, samt at dyrene var saa lidet sky, at han ofte kunde komme dem ganske nær; men vor søgen den aften blev i alle fald fuldstændig resultatløs, og da jeg maatte nedover til byen samme kveld for at faa min fangst præpareret opgaves jagten.

Oppe mellem trærne tæt ved huset havde stedets sorte arbeidere sin usle kuppelformede græshytte, og idet vi løftede den af vidjer flettede dør til side, gik eller rettere krøb vi paa alle fire ind under dens sodede tag. En liden ild brændte midt paa den cirkelrunde hyttes lergulv, og et par halvnøgne negre hilste os med et «saku bona» (jeg ser dig), omtrent de eneste «abantu»-ord, jeg endnu havde lært at forstaa. Under den konversation, som i anledning af mig udspandt sig mellem husets søn og de sorte tjenere, følte jeg mig som uforstaaende tilovers og gav mig til at undersøge hyttens væg, hvor i det svage ildskjær nogle faa redskaber kunde skimtes indstukne mellem de buede spærrer. Jeg opdagede snart blandt de faa rekvisiter det hos Sydafrikas stammer almindelige musikalske instrument, verdens mest rudimentære harpe.

Mellem enderne af en almindelig træbue af vel saa en meters længde er spændt en streng, enten af græs eller af senetraad, og over buens ene ende er bundet et hult græskar som sangbund.

Jeg tog dette høist enkle instrument ned, bad min ledsager opfordre en af negrene til at traktere det og blev vidne til en ligesaa primitiv konsert, som instrumentets udseende lod formode.

Negeren holdt buens nederste del med det hule græskar mod sit bryst, og ved sagte at banke strengen med et omtrent fodlangt, stivt stykke af et græsstraa og afvekslende

berøre og slippe strengens nederste del med sin anden haand frembragte han to bløde, sagte svirrende toner, hvortil han langt nede fra sin strube sang en hviskende, næsten enstonig melodi. Dens ord forstod jeg ikke, og sangen maatte nærmest sammenlignes med et barns lallende forsøg paa modulation; men at ironisere over den vilde neppe være retfærdigt, da den barbariske tonekunstner rimeligvis arbeidede under de samme følelser som civilisationens mand, der spiller kulturens melodi.

Den douce, svirrende lyd af de parodokse toner og den monotone, næsten hviskende sang eiede en vis skjønhed, i alle fald her i den mørke hytte, hvor blafrende ild lyste over mørke ansigter og halvnøgne kroppe og røgens dis laa blaalig under et sodblankt tag.

Jeg sagde farvel til mine venner, sadlede min skimmel, der i fremtiden skulde bære mig paa mange og lange dages og nætters ridt, og red ud i den maaneklare nat, forbi de veldyrkede farmer, gjennem skogen, hvor ildfluer gøv omkring som gnister i mørket, og endelig gjennem villakvarteret ind i byens gader, der hestens hovslag gav klaprende gjenlyd fra hvidkalkede murhuse, hvor sorte og hvide mænd nu laa i dyb søvn. —

Den fastsatte dag for mine oksers ankomst indløb ogsaa; men nogen driver fulgte ikke som aftalt med, bare en liden indfødt gutunge, der afleverede okserne og atter drog sin vei. Jeg skaffede mig imidlertid en saakaldet «togt-kaffer»[1] til at passe okserne, spændte dem for vognen og kjørte denne ud paa byens græsland, hvor jeg lod kafferen «Sika» blive tilbage med paabud om at gjæte dyrene vel. Hele eftermiddagen tilbragte jeg med forsøg paa at skaffe en kvalificeret driver, og da dette ikke lykkedes, besluttede jeg, at vi næste dag skulde sætte ivei nordover og, om det ikke lykkedes at faa en passende neger, selv drive okserne, indtil vi mulig paa vor reise fandt en kaffer, der var duelig til kjørekarl.

---

[1] Registreret indfødt, der har sit nummer og arbeider efter bestemt tarif som et bybud.

Alt var nemlig færdigt til afreise. Et forraad af proviant, der vilde vare op til Echowe i Zululand, var anskaffet og en del af min alkoholforsyning, som jeg ikke antog at ville faa brug for under min reise, indsat hos d'Hrr. Egeland & Aadnesen, der meget velvillig overtog hjemsendelsen af mine samlinger, efterhvert som jeg vilde komme til at afsende dem fra mit samlerfelt.

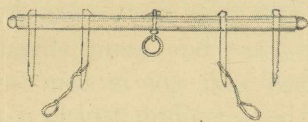

Togt-kaffere.

Førend jeg nu fører læseren med os ud paa den langsomme, trættende vognreise op gjennem Natals og det sydlige Zulus kystlandskaber, skal jeg give en kort beskrivelse af de greier, der tiltrænges, naar okser bruges som trækdyr.

Hele sæletøiet bestaar af et *aag* for hvert par okser og et antal sterke *kjettinger* — omtrent 3 m. lange — med solide kroge i begge ender. Af disse kjettinger behøves dog en færre, end der er aag, da vognstangen tjener til trækline for det bagerste oksepar. Desuden trænges ogsaa for hvert dyr en rem af raa hud — omtrent 2 m. lang —, der fæstes med rendesnare om roden af begge oksens horn.

Aaget er en solid stok af omtrent $1^1/_2$ m.s længde og 8—9 cm.s gjennemsnit. Midt paa er fæstet en bolt med en solid ring, hvori træklinernes (kjettingernes) kroge fæstes. Henimod begge aagets ender er anbragt to aflange huller i omtrent 35 cm.s afstand fra hinanden, og gjennem disse er stukket omtrent 40 cm. lange træplugger, der nedentil kan kobles sammen med en ligesaa lang strop af raa hud og danner klaver for dyrenes hals. Aaget anbringes saa over okseparrenes nakker, saaledes at træpluggerne rager ned paa begge sider af halsen, og klaverne lukkes saa med stropperne. Trækkjettingernes kroge hægtes saa i aagenes ringe, og okserne bindes desuden parvis til hinanden i passende afstand med de remmer, der er anbragte ved roden af deres horn. Det bagerste oksepars aag hægtes eller fæstes til vognstangen, og kjettingerne løber forover fra aag til aag.

Sydafrikansk okseaag.

Den saakaldte «*leder*», der gjerne er en smaagut, fører nu efter en rem det første par okser, og en voksen mand, «*driveren*», jager okserne med en vældig svøbe, saa stor som en almindelig tohaands fiskestang, og som i en øvet mands haand frembringer et knald som af en bøsse.

Som det vil sees, er sæletøiet høist primitivt, meget plagsomt for dyret og udnytter ingenlunde fuldstændig dets kræfter. Man kan da ogsaa med et oksespand som regel kun tilbagelægge ca. 14 kvartmil (eng.) eller 2 norske mil pr. dag, det vil sige, hvis man har lidt tungt læs og okserne ikke er i særlig godt hold og maa græsse meget.

Med en let kjærre uden læs og fire veltrænede traverokser kan man til nød overkomme 30 eng. mil paa en dag; men denne slags syvmilsfart kan ikke holdes gaaende i længden.

Okserne kræver en hel del eftersyn, maa hver aften bringes ind og bindes ved vognen; veiene er yderlig slette, eksisterer mangen gang aldeles ikke, og sydafrikansk kvæg er i høi grad udsat for sygdomme og bukker let under for disse, kort sagt, der er et utal af forhold og omstændigheder, som kan forbitre en sydafrikansk vognreisendes liv.

II.

REISE TIL ECHOWE.

Gjennem Natal. Oksehakkere. Ugler. Første antilope. Festmaaltid. Tugela. Forstyrret nattero. Gjennem Zululand. Hammerkop. Ibis. Leir ved Matikulu.

Den 23de mai gik Holm og jeg ud paa Durbans græsmark, hvor vi havde vore okser med Sika til vogter.

Ingen af os havde mere end saavidt seet okser blive spændt for en vogn; men vi tog ikke desto mindre tappert fat, og det lykkedes os tilsidst, muligens ved Sikas overlegenhed i behandlingen af okser og sæletøi, at faa dyrene forspændte. Det er mere end muligt, at vor kjørsel ikke var efter alle kunstens regler; men hotellet naaedes i alle fald godt og vel. Alle vore sager læssedes paa vognen, og Holm overtog ved Sikas hjælp at bringe kjøretøiet ud igjen. Jeg havde enduu nogle forretninger at afgjøre, og færdig dermed hentede jeg min hest og red ud til Holm, der allerede forlængst var i leir og havde okserne paa græs.

Intet bandt os længere til Durban; alt var færdigt til opbrud, og vi ventede kun paa den kjølige eftermiddagsstund for da at bryde op. Imidlertid fandt jeg at burde gjøre endnu et forsøg paa mellem Durbans «togt»-kaffere at finde en til driver passende neger. Mod forventning lykkedes det ved at anvende en plan, som jeg merkelig nok først den dag havde fundet paa. Jeg hyrede en «togt»-kaffer, der kunde tale lidt engelsk, til at føre mig rundt til alle de togt-kaffere, han kjendte, og spørge dem, om de kunde drive okser. Inden

lang tid havde der samlet sig om os en vældig sværm af kaffere, der hverken havde lyst eller kjendskab til oksedriving, men kun fulgte med af pure nyfigenhed. Stadig sluttede der sig nye kaffere til toget, fik rede paa, hvad det gjaldt, og inden ret længe havde jeg paa denne maade opdaget en kaffer, der kunde og var villig til at drive mine okser. Det var en stor, sterkvoksen zulu, der kaldte sig Jim og erklærede sig rede til for 25 sh. maaneden at være min driver paa ubestemt tid, og da han ikke saa ud til at være en større kjæltring end de fleste af banden, antog jeg ham, fornøiet over dog at slippe for selv at drive vore trækdyr.

Da dagen heldede, solens straaler faldt skraa henover græsmarken, og Durbans borgere drog ud mod sine villaer for efter dagens slid at nyde den stille, svale kveld, spændte vi vore okser for og forlod byen.

Lidt efter lidt svandt Durbans forstæder bag os. Umvotifloden passeredes i skumringen, og snart laa farmernes og sukkerplanternes Natal bølgeformigt om os i maaneskinnet.

Hele det sydlige Natals lavland er saa godt som udelukkende beplantet med sukker, og her og der rager de svære skorstene af sukkermøllerne op, omgivne af en liden landsby.

Veien slyngede sig bakke op og bakke ned. Her og der laa gaarde, vakre vaaningshuse med velplantede haver. Maanen gjød sit sølv over sukkeragerens brede, glinsende blade, over de hvide huse, over havernes singelstrøede gange, sprikende agaver og tætte, klippede cypresrader.

Alt var velstelt og renligt, laa skinnende fint og propert i maaneskinnet, som det sømmer sig det Natal, hvor planteren tilhest inspicerer sine arbeidere, og hvor mange sorte tjener den hvide mand.

Time efter time sled vi os frem i natten. Snart klemtes veien inde i trange dale, snart drog vi over et høiplateau, snart aabnede vide lier syn udover ukjendte landskaber i maaneskinnets dunkle dis.

Først langt over midnat gjorde vi holdt i en akasieklædt hei, et stykke søndenfor landsbyen Verulam, og spændte

vore dødstrætte okser fra vognen. Vort telt (et af armeens firemandstelte) blev hurtig sat op, og efter at have spist vor aftensmad bredte vi vort voksdugsklæde paa teltgulvet, lagde vore uldtepper derpaa og faldt snart i dyb søvn.

Paa denne maade sled vi os med smaa dagsmarscher op igjennem landet, der vekslede med landsbyer og opdyrkede, veldrevne plantager. Af og til kom vi gjennem strækninger, hvor græsland og torneskog endnu stod som før den hvide mands komme, og hvor kaffernes kraale og agre laa spredte hist og her. En del af dette officielt udyrkede land er statseiendom, og kafferne betaler en viss aarlig afgift af 14 sh. for hver hytte, de opfører, men største delen af det sydlige Natal eies dog nu af kolonister, der da ogsaa afkræver de indfødte den samme afgift.

Denne fremgangsmaade kan vistnok ved første øiekast synes uretfærdig mod landets oprindelige herrer; men betænker man de store fordele, den indfødte høster af at staa under britisk lov og ret, hans sikkerhed for person og eiendom under den hvide mands styre, er det ingenlunde for meget forlangt, at ogsaa han skal yde sin skjærv til landets administration, saa meget mere som denne hytteafgift er den eneste form af direkte skat, der paalægges ham.

Natal-kafferen lever, hvad den største del af dem angaar, omtrent det samme liv som sine fædre.

Han dyrker sin jord, bygger sine huse, opdrætter sit kvæg, gifter sig, lever og dør væsentlig paa samme vis, som før den hvide mand kom.

Civilisationen har hos ham vakt kun faa nye krav til live og moralsk seet snarest havt en uheldig indflydelse paa ham.

En forsvindende del, væsentlig af missionen opdragne kaffere bygger sine huse og dyrker sin jord mere efter europæisk mønster; men den største del af den indfødte befolkning har ikke engang syn eller sans for at gjøre sig livet behageligere, selv hvor dette kan ske ved kun at sætte nogle faa ananas og bananplanter eller plante nogle orange- og citrontræer.

Nogle haandfulde mais eller sorghum,[1] et dusin græskarfrø eller to og nogle søde poteter er al den sæd, en kaffer i almindelighed behøver at overgive til jorden for at faa igjen, hvad han trænger til næring.

Hans smaa fordringer til livet gjør ham fornøiet med sin lod, ubekymret om den dag imorgen og fuldstændig uafhængig af den hvide mand, i hvis plantager han ikke er at formaa til at udføre stadigt arbeide.

Natals sukker- og teplantager bearbeides af tusener af hinduiske kulier, der indføres fra omegnen af Madras og Bombay og forpligter sig til at arbeide i et vist antal aar for derefter med et bonus at sendes tilbage til sit fødeland. En hel del af dem foretrækker dog at blive boende i kolonien, hvor de lidt efter lidt med østerlændingens sedvanlige forretningsgeni arbeider sig op til velstand, erhverver sig gaard og grund og med tiden muligens vil blive farlige konkurrenter for den europæiske planter.

At man i en koloni som Natal med en talrig indfødt, farvet befolkning skal behøve at hente plantagearbeidere fra en anden verdensdel, synes ligefrem latterligt, ufornuftigt og meningsløst; men et blik paa et af den indfødte afrikaners mest fremtrædende karaktertræk vil snart gjøre sagens rette sammenhæng indlysende.

En kaffers eller overhovedet en afrikaners livsmaal er at kunne leve i herlighed og glæde alle sine dage uden at behøve at gjøre en dags arbeide. Han staar ikke alene om dette maal; men ulykken er, at det for en afrikaner som oftest er saa let opnaaeligt.

Lige fra han var gut har den unge kaffer begyndt at lægge sig til nogle faa stykker kvæg. Gaar det imidlertid sent med paa denne maade at faa en hjord istand, overvinder han for en gangs skyld sin gjennem aartusener nedarvede ulyst til stadigt arbeide, begiver sig til en by, og ved der at anvende sine i almindelighed kolossale legemkræfter i den hvide mands tjeneste erhverver han sig i løbet af et par

---

1 Afrikansk kornsort.

aars tid nok penge til sit behov. Atter vender han hjemad til sin barndoms kraal. For sine penge erhverver han sig ti stykker kvæg, og for kvæget kjøber han saa en kvinde, der for fremtiden vil dyrke hans jord og føde ham børn. Ti stykker kvæg! Saa lidet skal der til, forat en afrikaners livslykke er lagt tilrette for ham. Ti stykker kvæg er al den driftskapital, han trænger for at sætte igang et foretagende, der sjelden slaar feil, og som sikrer ham udkomme for livet. Hans hjord formeres, hans grøde gror, og hans hustru føder ham børn, der ingen udgifter volder ham. Tvertimod, er de piger, vil de efter tolv-femten aars forløb indbringe ham hjorder af kvæg, der atter kan omsættes i kvinder og saaledes yderligere grundmure og befæste hans lykke og velstand.

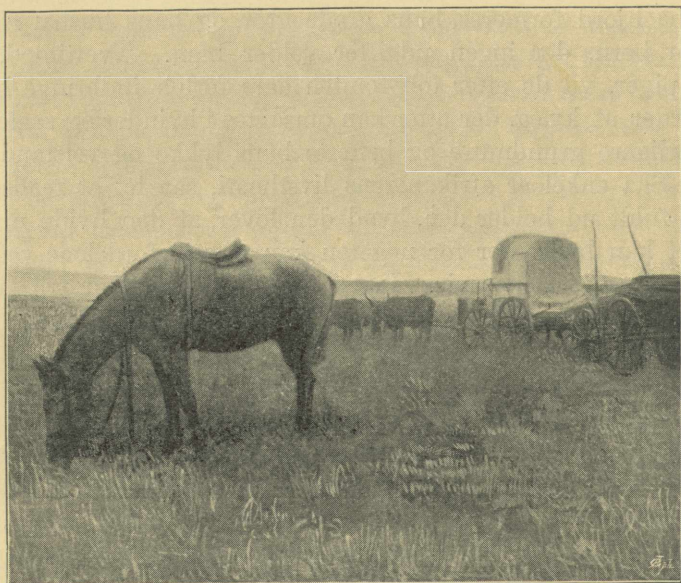
Saa enkel er afrikanerens livstheori, saa let at realisere, saa fuldt ud holder den, hvad den lover, at den hvide mand intet kan byde, der for negeren kan opveie fordelene ved at leve efter fædrenes vis. Ingen kan fortænke den fribaarne kaffer i, at han foretrækker sit sorgfrie liv i kraalerne for plantagearbeiderens trællekaar.

Mængden af hinduiske arbeidere sætter naturligvis sit stempel paa Natal. Deres usle landsbyer af lave, stinkende hytter er byggede paa de mest usunde, sumpige steder, som hinduen forøvrigt altid med forkjærlighed udvælger. Bambus er plantet omkring. Indiens frugttræer gror i hans have, og over hans hytte vaier fra en lang, buet bambusstang en strimmel rød kaliko, der afvender alt ondt fra huset.

Alt som den reisende vandrer gjennem landet med dets hinduiske landsbyer og afsides liggende kraaler, kunde han i det ene øieblik tro sig i Indien, i det andet anse sig for hensat i hvilkensomhelst del af Sydafrika. Underligt og vekslende er landskabets karakter. Mellem de smilende, venlige dale, hvor stille floder risler gjennem skogholt og plantager, kommer man gjennem akasieklædte heie op i dystre, nøgne høiplateauer, hvor et dybgrønt græsland vælter sig som et hav i dønning under en himmel, der, da jeg fór der, forresten mod aarstidens sedvane, ofte var overtrukken af tunge skyer.

Som før nævnt reiste vi med korte dagsmarscher og gjorde underveis de indsamlinger af naturalier, vi kunde. Det var mig ikke meget om at gjøre at komme hurtig frem, og likte jeg en lokalitets udseende, slog jeg leir og skjød for min samling, hvad der kunde byde sig.

Vor levemaade var meget enkel, og vor føde bestod væsentlig i maisgrød, beskøiter, preserveret amerikansk kjød

Færdig til afmarsch.

samt kaffe, foruden vildt, som vi af og til skjød under dagsmarschen.

Et overordentlig rigt fugleliv hersker i Natals tornelande og kratskoge, og den unge naturforsker staar i begyndelsen fuldstændig forvirret ligeoverfor dette kolossale fangstfelt, hvis virvar af liv en menneskealder ikke vilde strække til at studere, og han indser snart, at en reisende kun maa nøie sig med spredte observationer af de fænomener, der falder i hans vei, øiebliksglimt af det, der rører sig dybest i denne storslagne naturs husholdning.

I den tidlige morgen, mens duggen endnu væder græs og busk, er luften fyldt af smaa duers fløitende kurren, næsehornfuglenes vilde, hæse skrig og perlehøns og frankoliners[1] metalklingende stemmer. Mellem kratskog og busk bliver man opmerksom paa colierne, — langhalede, uanselig farvede fugle af velsaa en spurvs størrelse, der i mange arter bebor Sydafrikas forskjellige dale. Talrige slægter, der er fremmede for Europas jordbund, møder overalt iagttageren, og snarest lægger han merke til glansstærene *(lamprocolius)* og latterfuglene *(irrisor)*, der ved sine prægtige, metalglinsende fjære fængsler øiet; men ofte har dog de arter, man her ser, sine slægtninge i Europas fauna. Floddalernes isfugle og vadere, græslandets lerker, trapper og ravne, torneskogenes duer, varslere og hærfugle har alle sine nære slægtninge i Europa, og ofte kan man gjennem en liden, kjendt fugleform derude i det fremmede land faa ligesom en hilsen fra hjemmet. Naar en vandrende nordbo pludselig i en sydafrikansk landevei staar ansigt til ansigt med en lystig liden linerle, der danser paa lette vingekast foran ham, vipper i sin lange hale og kvidrer sin klare trille, da maa man betragte den lille fugl med en landsmands sympathi.

Som en kuriositet skal jeg nævne, at en af Sydafrikas almindelige linerler, den kapske linerle *(motacilla capensis)*, er dobbelt saa stor som vor almindelige *(motacilla alba)*, men forresten lig denne i farve og levesæt.

Under dagens hede holder fuglevrimlen sig i ro, og først naar solens straaler falder skraa, begynder skogenes vingede beboere at røre paa sig. I en saa rigt udstyret natur som Sydafrikas falder det af sig selv, at rovfuglenes tal er meget stort, og som en af de almindeligste former ser man den hvide høg *(elanus melanopterus)*, der langs veien gjerne kunde iagttages siddende paa telegrafstolperne og forøvrigt var meget vanskelig at komme paa skud.

Ved solens nedgang begynder nattens fugle et eget liv, der vel har sit sidestykke i Europa, men som i Afrika paa

[1] Hønsefugle af slægten *francolinus*, der er nær beslægtet med agerhønsene.

grund af de forekommende natfugles talrighed bliver mere iøinefaldende. Overalt omkring en farer natteravner og ugler paa lydløse vinger, og sælsomme skrig lyder fra sletter og heie, hvor nattens vadefugle færdes.

Meget almindelig fandt jeg paa min vognreise op til Echowe, ligesom overalt i kolonien, en stor ugleart *(asio capensis)*, der om dagen gjerne parvis laa og trykkede i græsset, og hvorfra de kun skræmtes op, naar man næsten traadte paa dem.

Ved nattens frembrud begynder de sine jagter paa markmus og frøer, hvorunder de kredser omkring ganske lavt, stadig signaliserende til hinanden med et skarpt, knirkende skrig, der ikke meget adskiller sig fra første strofe af agerriksens. Paa lange, brunspraglede vinger og med gule, speidende øine kredser de om den udslagne nat, og overalt ser man i maaneklare nætter disse spøgelsesagtige skygger svæve omkring i nattetaagen over sumper og græsklædte flader og hører deres skrig i alle retninger.

En fugl, der for sin størrelse eier et mere dumdristigt mod end denne ugle, skal vanskelig kunne findes. Saares eller vingeskydes en af disse fugle saaledes, at den ikke kan undgaa jægeren, tænker den ikke et øieblik paa at flygte, men gaar med det vildeste mod løs paa sin forfølger og anfalder i blindt raseri hans lægge med næb og klør. Hvis den forstyrres ved sit rede, kan den endog anfalde mennesket paa en maade, der undertiden muligens kunde medføre fare for synet. Holm maatte saaledes engang — bogstavelig talt i selvforsvar — skyde en saadan rasende ugle. Fuglen skræmtes ud af noget græs og gjorde øieblikkelig udfald mod hans hoved, hvorunder den hele tiden holdt sig saa nær hans ansigt, at geværløbets længde hindrede ham i at kunne sigte paa fuglen. Han affyrede derfor uden sigte et skud, der ikke traf, men dog bragte fuglen til at flytte sig et par meter længer fra ham. Det næste skud knækkede dens ene vinge, og den styrtede til jorden, hvor den øieblikkelig gjorde et rasende stormløb mod Holms ben. Han ladede imidlertid igjen og skjød som den sidste udvei hovedet af den tapre fugl.

En fugl, der i en afrikansk vognreisendes notiser vistnok ikke bør forbigaaes, er den saakaldte rødnæbbede oksehakker eller «brown tickbird» *(buphaga erythrorhyncha)*, der er af en stærs størrelse og forøvrigt ogsaa beslægtet med stæren. Den er saa at sige hans daglige gjest og omgang; thi ikke før har han gjort holdt og spændt sine okser fra vognen, førend flere af disse fugle indfinder sig, slaar sig ned paa oksernes rygge og paa det ivrigste begynder at fortære de utallige ticks eller flaatt (en *ixodes*-art), der bedækker saagodtsom hele en afrikansk okses hud og volder dyret ulidelig plage.

De vævre fugle klatrer med største behændighed om paa oksens ryg, sider, hals, bug, ja endog indimellem dens ben og paa dens ansigt og lader sig ikke i mindste maade forstyrre i sin beskjæftigelse ved, at oksen undertiden kan sparke og gjøre de voldsomste krumspring for at blive fuglene kvit. Som oftest finder dog oksen sig taalmodig i operationen; men naar et eller andet særdeles ømt sted ikke altfor blidt bearbeides af fuglenes skarpe næb, taber det stakkels dyr taalmodigheden og forsøger at jage sine velgjørere væk.

Buphagiderne er imidlertid ingenlunde de eneste repræsentanter for stærefamilien, der staar i et saadant symbiotisk forhold til større pattedyr. Jeg har iagttaget tilnærmelsesvis den samme virksomhed hos andre afrikanske stæreformer, og hjemme i det vestlige Norge udfører den almindelige stær præcis den samme funktion paa faaret, der i disse trakter er meget plaget af et lignende utøi som Sydafrikas kvæg.

Oksehakkerne er, hvis man træffer dem siddende i trær, meget sky, men er under sin søgen efter føde paa oksernes rygge saa optagne med sin beskjæftigelse, at man kan nærme sig dem paa nogle faa skridts afstand og med lethed iagttage alle deres bevægelser.

Under sin søgen efter ticks begynder den gjerne ved ryggen og klatrer baglængs paa skraa nedad dyrets side og ender sin undersøgelse under dyrets bug, hvorfra den atter flyver op paa ryggen og udsøger sig en ny remse af huden til operationsfelt. Fuglene holder sig gjerne i flokke paa seks-syv individer, der fordeler sig udover de forskjellige okser, og

under arbeidet, ligesom ogsaa naar de skræmmes, udstøder de et hæst, hvæsende skrig, der i det væsentlige ligner en ung stærs.

Skjønt Natal besidder mange pattedyr, store og smaa, og paa sine steder er særlig rigt paa aber, saa jeg under reisen dog ikke nogen saadan.

Kun et eneste pattedyr, et eksemplar af en nu i Natal temmelig sparsomt forekommende antilopeart, rørbukken *(cervicapra arundinea)*, faldt ved et rent tilfælde i vor vei og skaffede min samling et vakkert skind, ligesom dens kjød ogsaa var meget velkomment for vort kjøkken.

Nogle mil nordenfor den lille landsby *Tongat* kom vi under opstigningen til en vid høislette gjennem en landstrækning, hvor her og der spredte skogholt og krat med uforlignelig ynde afløstes af grønne, skraanende vange.

Blandt den vrimmel af fugl, hvis stemmer nu i eftermiddagen lod sig høre, bemerkede jeg ogsaa skarer af en stor dueart, omtrent af vor skogdues størrelse, og red af veien for ved et par skud at skaffe mig nogle. Jeg bandt min hest og forsøgte at snige mig ind paa nogle af fuglene, der dog viste sig at være meget sky og lokkede mig til at forfølge dem fra holt til holt.

Endelig kom jeg ved at snige mig gjennem en tæt remse af kratskog i en passende afstand fra et træ, hvor jeg havde seet flokken sætte sig. Der sad tre stykker tæt sammen; min bøsse løftedes, og ved skuddet tumlede de alle til jorden.

Da jeg hurtig styrtede frem for at sikre mig mit bytte, hørte jeg et øredøvende rædselsskrig fra mange struber og opdagede til min forbauselse, at jeg var kommen lige ind paa væggen af nogle kafferhytter, der laa i kratskogens rand, og hvis beboere nu i vild flugt styrtede ned ad vangens grønne skraaning.

Da de imidlertid opdagede, at jeg ikke forfulgte dem, stansede de og vendte nølende tilbage.

Jeg opsamlede mit vildt, fandt atter min hest og naaede snart vognen, der netop nu var kommen op paa høiplateauets rand.

En svær, skaalformig vidde spredte sig foran os med langt, vissent græs, der stod hvidgraat og hviskede i eftermiddagens vind.

Pludselig blev vore kaffere urolige, stansede vognen og raabte i høieste ophidselse i munden paa hverandre: «*njama zane*» (vildt), pegende langt ned i sletten. Velsaa en kilometer fremme langs den snorrette vei fik jeg øie paa en middelstor antilope, der sprang i ring og i ring omkring ved veikanten, haardt forfulgt af en flok hunde og en del kaffere, der forgjæves søgte at komme dyret tillivs.

I den store afstand kunde jeg ikke se, til hvilken art antilopen hørte, men ladede straks mit geværs ekspresløb og satte i flyvende galop henimod skuepladsen for jagten.

Under ridtet saa jeg bukken forsvinde i noget tæt græs lige ved veikanten med hundene lige efter sig, og da jeg nogle minuter senere holdt min hest an paa stedet, dukkede en to-tre kaffere med sine hunde ud af det lange græs og satte i vild flugt afsted over sletten, saa langt jeg kunde øine dem. De havde ogsaa grund dertil; thi i græsset laa en vakker rørbuk, en antilopeart, som Natals regjering beskytter strengt, og hvis nedlæggelse straffes med en forsvarlig mulkt.

Dyret laa paa siden og syntes fuldstændig sprængt, ligesom den ogsaa paa indsiden af det ene laar havde en frygtelig flænge efter hundenes tænder.

Gang efter gang reiste den sit skjønne hoved med de ranke, foroverbøiede horn og gjorde i sin skræk for mennesket de vanvittigste forsøg paa at reise sig; alt forgjæves. Jeg saa, dens dage snart vilde være talte, og at skaansel og lovlydighed her kun vilde være grusomhed, og da den atter løftede hovedet og saa paa mig med dødens rykkende angst i sit store, sorte, skinnende antilopeøie, sendte jeg riflens projektil bragende gjennem dens skalle.

Med et ryk faldt den sammen; jeg hoppede af hesten og stødte min kniv i dens hjerte. Og det røde blod sprøitede om knivens sorte skaft og flommede over steppens haarde jord.

Vognen kom efter i den raskeste fart, jeg endnu havde seet okserne præstere, og Jim og Sika langede i vild begeistring

den døde buk ind i vor diligences rummelige telt, der af forsigtighedshensyn knappedes vel til. Jeg havde nemlig ingen lyst til aabent at bære forbudt vildt tilskue, om end min nedlæggelse deraf kun var dikteret af menneskelighed; thi jeg tror neppe, Natals myndigheder havde været saa let tilbøielige til at se sagen i det lys, den fortjente. Hvis jeg ikke vilde risikere at blive opdaget med bukken i min besiddelse, opholdt med forklaringer, forhør etc. i længere tid og muligens ende med at blive ilagt mulkt, maatte vi bære os forsigtig ad. Den største garanti laa i frækhed, og med det ulovlige vildt vel indknappet i vor vogn som sagt kjørte vi i tusmørket gjennem den lille by Albert og videre over Umlalifloden, paa hvis anden side vi slog leir paa en liden slette, der var saa meget beleiligere for os, som der vidt og bredt ikke saaes spor til menneskelige boliger.

Mens Holm satte teltet op, trak Jim og jeg bukken hen bag et lidet krat. Maanen skinnede klart, og ved dens skjær var vi snart ifærd med at flaa vort bytte, et arbeide, der dengang paa grund af uvanthed ingenlunde faldt saa ganske let. Jim skar huller i skindet, og jeg skar mig i fingrene i det usikre lys, og først da vi havde hentet lys og lygt, artikler, som vi altid medførte, gik arbeidet let fra haanden, og snart laa skindet og hornene vel gjemte i teltet.

Jims og Sikas graadighed efter kjød havde under flaaningen ytret sig ved, at de tog en og anden raa smagebid; men nu da den svære krop laa der med sin tætte muskulatur blinkende i maaneskinnet, kastede de sig over den og trak med feberagtig hastighed indvoldene ud. Tarmene og ventrikelen rensedes meget overfladisk og puttedes straks i den gryde, som Sika allerede i længere tid havde holdt kogende, mens enkelte stykker stegtes paa gløderne for midlertidig at tilfredsstille hungeren.

De bedste kjødstykker blev skaarne af bukkeskrotten og benraden slæbt ud i sletten, hvor Holm meget besindig stoppede den ned i et jordsvinhul og korkede aabningen med stykker af termittuer.

Snart havde vi hvide ogsaa et saftigt kjødstykke brasende over ilden og sad inden lang tid fortabte i nydelsen af vor første antilopesteg, der halvt svidd forekom os lifligere end «roast beaf» og herligere af smag end «chateau briand».

Vore kaffere, der ifølge den almindelige regel kun fik maisgrød morgen, middag og aften, var naturligvis som de indfødte i almindelighed uhyre kjødhungrige, fraadsede i det ferske kjød og proppede sig paa en maade, der fuldstændig endevendte mine begreber om menneskelige mavers tøielighed.

Sika syntes med stille, dyrisk fryd at smaske de saftige tarmstumper ned gjennem sin svære, opblæste mund, mens Jims tegn paa velbefindende var voldsommere. Han tog et stykke af indvoldene mellem tænderne, strakte føden ud med venstre haand og afskar med høire ved hjælp af en slagtekniv straks udenfor sine læber en passende tarmstub, der slugtes med et veltilfreds grynt, hvorpaa operationen gjentoges. Hans hele karakter lignede under maaltidet et forsultent rovdyrs, og de to sortes dyriske smasken og pæsen forekom mig dengang yderst modbydelig. Senere, da ogsaa den hvide mand havde lært, hvad kjødhunger var, tilgav han let sin sorte tjener hans lidenskabelige anfald paa fersk kjød.

Da Jim efter mine beregninger ikke var langt fra eksplosionspunktet, begyndte han at udstøde høie raab og frydeskrig over endelig engang at have faaet sin mætte og gav sig til at udføre den vildeste krigsdans rundt baalet med den kogende gryde. Den lille undersætsige Sika sluttede sig snart til, og svingende sine knive blinkende i ildskjæret sang de i skjøn disharmoni et hæst kvad og dansede i takt dertil med tunge tramp af de bare fødder.

Dette synes imidlertid kun at give dem rum for mere, og til min forfærdelse tog de atter fat, mens Holm og jeg gik ind i teltet og ved skinnet af et lys gav os til at præparere bukkeskindet. Da jeg en stund efter kom ud, var kulminationspunktet inde. Kaffernes saligste stund, forspisningens sublime krisis var naaet, og ingen af dem kunde hverken tale eller røre sig. Sika laa som en bevidstløs

kjødmasse borte ved vognen i det duggede græs, og Jim var falden baglængs, der han sad, med et ben paa hver side af baalet, hvor en frisk kjødforsyning putrede og kogte i den langbenede gryde. Der laa han med høit opblæst bug, aabent gab og armene kastede bagover paa jorden. Min tiltale besvarede han bare med nogle rabende, uartikulerede lyd. Han var fuld, fuld til randen af kjød.

Saa gik vi til ro, og da jeg om morgenen stak hovedet ud af teltet, saa jeg Jim endnu ligge i samme stilling. Kjødgryden stod mellem hans ben over baalets døde askehob, og da jeg vækkede ham ved at træde paa hans mave, fór han op, greb mekanisk efter grydelaaget og begyndte paa ny frisk at spise.

Nogle dage senere naaede vi Zululands sydgrænse, floden Tugela, hvor der er et hotel og en toldstation. Ved at fremvise mine papirer slap jeg uden vidløftigheder igjennem, og efter en kort samtale med den velvillige tolder drog vi nedover til floden.

Det duskregnede, og floden saa alt andet end behagelig ud, som den strakte sit flere hundrede alen brede leie foran os. Jeg satte imidlertid straks min hest ud, og det viste sig snart, at dybden ikke var saa stor, som det saa ud til. Kun paa de dybeste steder vædede vandet mine fødder i stigbøilerne; men bunden var meget løs. Jeg red tilbage og førte vor lille karavane ud i floden, hvor vi næsten en halv time strævede med at komme over. Vore stakkels okser var saa trætte, at vi kun med nød slæbte os gjennem flodbreddens rør og figentræer og straks maatte slaa leir paa den flade flodbanke under det bakkede land, der styrtede ned mod floden.

Det øsregnede nu, og inden vi fik teltet op, blev vi omtrent gjennemvaade. Kun med nød fik vi kogt vor kaffe, og efter at have tjoret hesten i langt, grønt græs, krøb vi ind i teltet, mens vore stakkels trækdyr trykkede sig sammen i det kolde regn udenfor.

Teltet beskyttede godt mod regnet; men uheldigvis havde vi — endnu uerfarne i leirliv som vi var — undladt at grave en rende rundt det, saa vort gulv var snart oversvømmet.

Paa gulvet kunde vi saaledes ikke ligge og forsøgte først at sove ved siddende paa en kasse at støtte os mod hinanden. Da dette i længden ikke gik, fandt vi frem diverse kufferter og kasser, som vi anbragte saaledes, at vi havde en fælles til vore hoveder og de andre under vore respektive bagdele og ben. Saaledes understøttede paa de tre vigtigste punkter og nogenlunde ude af væden paa gulvet sovnede vi ind.

Midt paa natten fór Holm op med et vildt hyl og paastod, at en slange havde krøbet over hans hoved. Lys blev tændt, teltet undersøgt og befundet frit for slanger. Kun borte i en krog smat noget raslende ud under teltfligen. Vi gik nogenlunde beroligede til ro; men hele natten igjennem hørte vi uafbrudt raslen i græsset, kravlen og kryben om og under os og tilbragte i det hele en lidet tiltalende nat.

Morgenen viste os imidlertid nattens fredsforstyrrere. I det lange, halvt afbrændte græs, der omgav teltet, færdedes i den tidlige morgen hundreder af smaa gnavere af en rottes størrelse, og det var ganske vist intet andet end en saadan rotte, der havde vandret i al uskyldighed henover Holms hoved og forresten ogsaa aflagt et besøg i vor beskøitsæk, der var stuvet hen i et hjørne af teltet.

Det regnede fremdeles, og nogen reise kunde der saaledes ikke blive tale om, da oksernes nakker i regnveir gnavedes stygt af aagene. Der var intet andet for end at vente paa bedre veir og lade okserne gjøre sig tilgode med floddalens saftige græs.

Med bøssen under armen streifede jeg ud langs flodbankens tykning for som vanligt at skaffe nogle eksemplarer for samlingen. I et brat bakkeheld lagde jeg straks merke til en 3—4 store, sorte fugle. Udstødende en dyb, brummende lyd vandrede de med ærværdige skridt hid og did i bakkens visne græs, øiensynlig søgende efter mindre reptilier og insekter. I regntaagen, der laa tyk om høiderne, antog fuglene uhyre dimensioner, og jeg var fuldstændig i uvished om deres identitet, indtil jeg med bankende hjerte havde sneget mig — efter min formodning — nær nok og skudt en ordentlig bom med riflen. Da jeg derefter forfulgte dem

og atter skjød — rigtignok uden resultat —, opdagede jeg, at det var *bucorvus caffer,* den saakaldte «Insingizi» eller «Broomvogel», en med næsehornfuglen beslægtet art, der er af en kalkuns størrelse og forefindes temmelig almindelig i hele Zululand.

Nogle faa fugle, som jeg skjød, præparerede Holm om formiddagen, mens jeg puslede om i kratskogen i nærheden af leiren eller ved flodbredden. Det tætte duskregn faldt som en dæmper over alt. De ellers saa snakkesalige fugle taug under det vaade løv, og floden laa mat og døsig mellem de tunge banker. Kun her og der lettede en klumpet, brun heire med lange, flaksende vingetag og hæst skrig.

Lidet lod sig udrette af indsamling i det ruskede veir, og jeg blev derfor gaaende og drive mellem rørene uden synderligt maal og med.

Talrige reder af væverfugle hang kunstig flettede overalt i rørene eller paa buskenes kviste, og jeg morede mig med at betragte deres vakre struktur. Som jeg bøiede et rør, fra hvis top et saadant rede gyngende hang ned, faldt ved rystelsen en liden brun og gul mus ud af redets aabning og ned paa jorden, hvor jeg øieblikkelig fangede den.[1]

Redet hang omtrent tre meter over jorden; den lille krabat havde saaledes havt høit at klatre til sit sikre tilflugtssted. Hvorvel jeg senere af og til undersøgte lignende reder, naar anledning gaves, lykkedes det mig dog aldrig at opdage den samme lille art i dem, ligesom dette fra Tugela var det eneste eksemplar, der under mit ophold i Afrika kom i min besiddelse. Paa denne ene iagttagelse at grunde en paastand om, at arten typisk opholder sig i væverfuglenes reder, vilde være urigtigt; men jeg kan paa samme tid ikke betragte hændelsen, der satte mig i besiddelse af mit eksemplar, som et rent tilfælde. De fordele, som den lille gnaver opnaar ved at tage ophold i rederne, er saa store, at det næsten vilde være en mangel paa selvopholdelsesdrift, om den ikke benyttede sig af

---

1 Eksemplaret er desværre gaaet tabt, saa arten har ikke kunnet bestemmes.

dem. Høit hævet over jorden er den ude af slangers og væselers umiddelbare rækkevidde, og det lette, ranke rør varsler den ved sin svaien om ethvert forsøg fra fienden paa at naa op til dens lune bolig.

Mine undersøgelser af dette interessante forhold blev af mange grunde forøvrig lidet indgaaende, og jeg tillægger den omstændighed liden betydning, at jeg ikke senere, ved af og til at bøie et rede ned og undersøge det, fandt dyret.

Sika skulde efter aftale kun følge til Tugela; han fik derfor sin betaling og strøg veltilfreds afgaarde over den grumsede flod og nedover mod sit kjære Durban. I hans sted antog jeg som leder en ung zulugut, der i en dagstid havde fulgt os for, naar Sika reiste, at overtage hans funktion. Han kaldte sig selv Jack, og da han var en meget villig arbeider og saa ud til at være i besiddelse af jevnt, lystigt humør, regnede jeg ham for en heldig efterfølger af den imbecile Sika.

Ud paa eftermiddagen bedredes veiret, og atter satte vi os i bevægelse. Veien, der forøvrig var saa slet, at vi, ret som det var, maatte bryde væk svære stene, befandt sig efter regnet i en saadan tilstand, at det kun var med yderste langsomhed, vi formaaede at knade os frem gjennem dens moradslignende sølepytter.

Kun en ganske kort strækning var saa passabel, at jeg kunde forlade vognen og paa hesteryggen gjøre en liden undersøgelse langs lien ovenfor veien.

Landet var væsentlig aabent, græsklædt, og kun i dalene og fjeldskraaningernes nederste partier voksede lidt glissen, lavstammet acazieskog.

Snart kom vi imidlertid til nogle bakker saa frygtelige, at baade gutternes og vore forenede anstrængelser udkrævedes for at faa okserne til at trække. Det tog os ganske vist over en time at komme op ad en bakke, der neppe var en halv kilometer lang, og mørket brød frem, netop som vi naaede tiltops.

Et bakket, nøgent lænde med ensomme kraaler, fortonende sig her og der i tusmørket mod den skyede himmel, strakte

sig indover, og endskjønt baade vi og vore okser var trætte, besluttede vi dog at klemme paa endnu en stund, i alle fald indtil vi fandt vand.

Dyrenes træthed nødte os imidlertid snart til at slaa leir paa en liden slette, der skraanede jevnt ned mod en forsænkning i terrænet.

Negrenes nedslaaethed og fuldstændige mangel paa energi, naar de føler sig lidt trætte, gav sig nu udslag hos vore mænd. Det første, de gjerne under saadanne omstændigheder gjør, er at beklage sig over, at der hverken er ved eller vand, og i en ynkelig tone anførte de ogsaa iaften dette, da jeg gav dem ordre til at gjøre de vanlige forberedelser til at sætte leiren istand.

Frøernes kvækken kunde tydelig høres fra en vandansamling i dalføret, og Jack blev beordret did med kvæget og vore kogekar, mens Jim uden videre kommentar sendtes ud efter ved. Han kom imidlertid snart tilbage med nogle fortørrede kviste og plantestængler og erklærede, at der ikke fandtes bedre brændsel. Der var rigtignok ingen overflod paa ved; men vi havde et par hundrede meter borte kjørt lige forbi et tørt, nedfaldent træ, og hr. Jim havde ganske vist ogsaa lagt merke til det. Til straf for manglende energi maatte han vakkert følge med mig og slæbe hele træet til leiren.

Det er min overbevisning, at ikke alene disse, men de fleste negre af den vanlige sort under lignende omstændigheder, overladte til sig selv, kun vilde kaste sig ned og uden ved, mad og drikke overgive sig til søvnen. Kanske naar den værste træthed var over, og hungeren meldte sig, vilde de staa op og søge efter brændsel og vand for at skaffe sig føde.

Hvor træt man end er, med den knitrende leirild blusser menneskets energi atter op, og dens lyscirkel bliver det begrænsede rum, man for øieblikket betragter som sit hjem, bliver, hvad huset er for den fastboende mand.

Fredelig sysler man med kveldens behov, tænder sin pibe, skriver sin dagbog og strækker sig med usigeligt velvære paa den øde jord og stirrer ind i himmelens uendelige dybder. Naar

søvnen melder sig, ser man til sine okser, der ligger bundne i rad langs aagene, flytter sin hests tjor, klapper dens sterke hals og bløde mule og finder saa under teltets flig den ro, man trænger.

Tidlig næste morgen var jeg ude med bøssen.

Mellem de vanlige sorter fugle lagde jeg merke til en del forskjellige arter varslere *(Lanius)* og deriblandt en stor sort og hvid art, der forekom temmelig talrig, og som jeg længe forgjæves søgte at sikre mig et eksemplar af. Endelig saa jeg et individ, der bar sin morgenfangst i næbbet, sætte sig i et lidet tornekrat; forsigtig smøg jeg mig paa hold. Fuglen tog ved synet af mig flugten, men styrtede dog stendød ned for mit skud, og da jeg undersøgte stedet, hvor den havde siddet, fandt jeg ogsaa fæstet paa en torn resterne af dens bytte, en liden gnaver.

Fuglen viste sig at være *Lanius collaris.* Ogsaa hos denne art gjentog sig varslerfamiliens egenhed, at spidde sin fangst paa torne, en operation, der dog neppe har til hensigt at dræbe offeret, da dette oftest allerede er dødt, men kun at hjælpe fuglen til lettere at sønderrive sin føde. Varsleren æder nemlig paa rovfuglenes vis, og da dens fødder ikke i lighed med de sidstes egner sig godt til at fastholde byttet, mens fuglen med næbbet afslider kjødet, anvendes meget betænkt en torn til fæste. Muligt er det ogsaa, at levninger paa denne maade hænges bort for i nødsfald senere at fortæres.

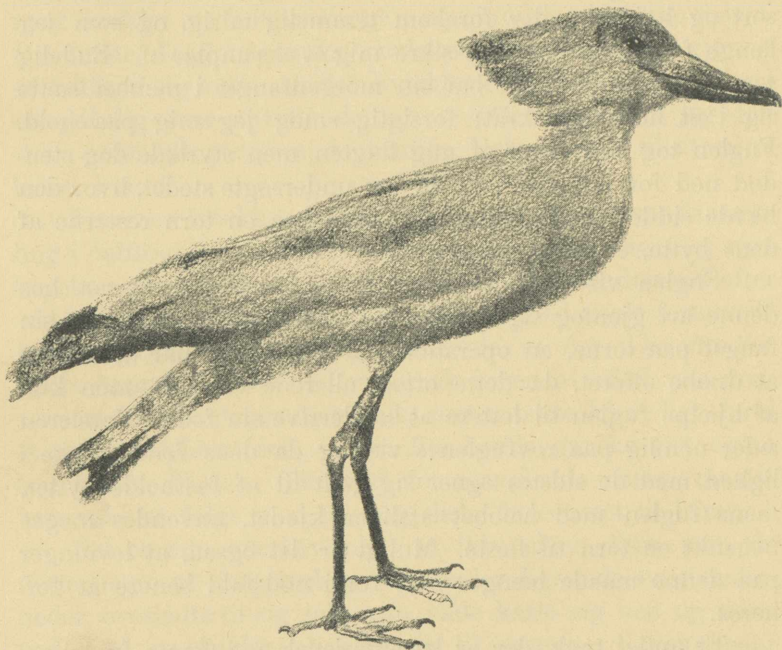
Et andet træk, der er karakteristisk for denne fugl ligesom ogsaa for hele familien, er den overordentlig hurtige og abrupte maade, hvorpaa den fra siddende stilling styrter sig ud til flugt.

En rørbuk opskræmtes tæt ved leiren af nogle kaffere, og jeg langede et rifleskud efter den paa 4—500 meter, men naturligvis uden resultat.

Dagen var skyet og kjølig, og vi brød snart op, fortsættende vor marsch gjennem øde, bølgende heie og sletter.

Kun sparsomt finder man i det aabne græsland dyr og fugle. Nogle lerker og mindre hønsfugle kan skræmmes op

af græsset, ravne eller kraaker flygter sky paa langt hold, og i luften svæver af og til falke og mindre rovfugle; men selv disse faa former udhæver snarere end afdæmper den usigelige forladthed, der er over Zululands aabne heie eller «veld», — det være sig høit tilfjelds i indlandets høiplateauer eller lavt nede langs kysten.

Hammerkop *(scopus umbretta).*

Smaa vasdrag eller bække krydser her og der veien i vide sænkninger, og nogle væverfugle kvidrer forsagt i sivet. I bækkens grunde vande møder man en ensom, forunderlig vader, en fugl, der synes skabt af heiens og den regntunge himmels melankoli. Det er *Scopus umbretta,* en liden, ensfarvet, brun heire, hvis bygning og væsen er i høi grad usedvanligt og gjør et næsten djævelsk uhyggeligt indtryk paa den, der første gang møder den eiendommelige fugl.

Fuglens fødder, krop og fjærklædning ligner i det væsentlige den, der er egen for heirene; men dens hoved og næb er forholdsvis større og tykkere end almindeligt, og en svær, bagudstaaende nakkedusk af brune fjære bringer hovedet til at synes saa uforholdsmæssigt i størrelse, at man skulde tro, det tilhørte en fugl mindst tre gange saa stor.

Naar dette eiendommelige hoved, baaret af en lang, tynd hals, løftes i veiret, minder det i høi grad om en skjæftet hammer eller slægge, og af boerne kaldes fuglen derfor ogsaa «Hammerkop».

Zuluerne nævner den med et navn, der er langt mere betegnende for fuglens hele væsen og levesæt. «Iteguane» kalder de den — «den, der lever i de grunde viger» —, og det gjør den ogsaa.

Smaa, mudrede damme og grunde viger i floder og mindre elve er dens tilholdssteder, og enslige, sjelden flere i følge, træffer man dem paa deres tyste færd.

Kommer man under sin vandring til disse smaa vandansamlinger og faar øie paa den kuriøse fugl, kunde man ved første øiekast anse den for en gammel stubbe eller et halvraaddent, længst udgaaet stykke ved, der dystert afspeiles i det blygraa vand. Med hovedet trukket ned mellem skuldrene og det tykke, klodsede næb stikkende ret frem staar den urørlig ude i vandet, med de gule øine halvlukkede og dog speidende aarvaagent. Kommer et eller andet spiseligt i dens nærhed, retter den sig op, gaar med bestemte, lange skridt hen og sikrer sig med et raskt, kraftigt hug sit bytte. I paavente af noget mere kan den saa tage nogle nølende skridt, skydende halsen frem for hvert, mens den opmerksomt betragter vandet omkring sig; men snart kommer den atter til ro og synker hen i sin dorske, passive stilling.

Opdager den pludselig paa nært hold et af siv eller græs fremdukkende menneske, skutter den sig sammen, hopper med et hæst skrig høit i luften, retter sin hals med det hammerformede hoved og drager med ustø flugt afsted paa hule vinger. Vel kommen ivei trækker den hovedet paa alle heirers vis ind mod skuldrene og næsten hviler næbbet paa halsens bugt.

Faar den derimod paa langt hold øie paa jægeren, vil den ved hurtig gang søge at komme ud af hans vei, eller den sætter sig simpelthen urørlig paa breddens mudder, hvor dens brunlige fjærdragt gjør det meget vanskeligt at adskille den fra omgivelserne.

Fuglens rede er ligesaa usedvanligt som den selv. I de knudrede kløfter af ficus eller andre træer, der forekommer i nærheden af vand, opfører den en svær, kugleformet bygning af mudder og kviste, der næsten er en meter i gjennemsnit, og til hvis hule indre en liden, rund aabning, kun stor nok til at slippe fuglen gjennem, fører.

Forplantningstiden er den eneste, hvori arten synes at overvinde sit hang til eneboerliv og taaler et andet individs selskab, ja endog gaar et skridt videre, idet flere par ofte bygger i samme træ.

Den er meget almindelig, og et par stykker sees gjerne altid paa en dagsmarsch; men intetsteds forekommer den talrig, muligens paa grund af, at de indfødte tildels efterstræber den, da dens hjerte og fedt ansees for meget kraftige mediciner og amuletter.

Endskjøndt jeg nu ikke var mere end en hurtig dagsmarsch fjernet fra mit foreløbige maal Echowe, bibeholdtes dog min tidligere reisemaade — korte dagsmarscher og leire der, hvor trakten forekom mig lovende.

Trods landet søndenfor Echowe, hvad kolonisation angaar, væsentlig er uberørt, er dog den kolossale rigdom af vildt, der for ikke mange aar tilbage (før Zulukrigen) fuldstændig oversvømmede sletternes, floddalenes og heienes torneskoge, nu svundne ind til nogle faa, sparsomt forekommende former.

Kun paa et par steder langs vognsporet sees hvide mænds boliger.

I en af disse forøvrig meget uanseelige bygninger har frelsesarmeen en af sine forposter. De øvrige er handelssteder, væsentlig anlagt paa forretning med de indfødte.

Missionærer, handelsmænd og enkelte minører er saa godt som den eneste form af kolonister, som regjeringen taaler inden Zululands grænser. Landet staar kun under engelsk

protektion, og grund faaes ikke tilkjøbs. Al egentlig kolonisation, forsaavidt derved forstaaes, at landet tages i besiddelse af og dyrkes af hvide mænd, er saaledes under de nuværende forhold udelukket, og landet forbeholdt de indfødte.

Zuluer.

Den eneste maade, hvorpaa man kan faa tilladelse til eller snarere tage sig til at bruge Zululands jord, er at blive missionær eller handelsmand, da det ikke negtes disse at dyrke land til husbehov og holde eller opdrætte saa meget kvæg, de ønsker.

Forholdene ved Zululands administration skal jeg muligens senere komme tilbage til og kun her for orienteringens skyld atter betone, at grunden praktisk talt er i de indfødtes besiddelse. Overalt ser man mere eller mindre spredt zuluernes kraale, der mere end natalkaffernes har beholdt sit oprindelige præg, og man faar i det hele, straks man overskrider Zululands grænse, indtrykket af, at man nu er paa grund, hvor den hvide mands herredømme endnu ikke staar paa absolut sikre fødder.

Sjelden sporer man en fiendtlig holdning hos de sorte mænd, man møder; men minen er stolt, fint skaaret skindfaks klæder deres lænder, og alskens fjærduske og vildmænds krigspynt slænger om deres ranke, mørke lemmer. Stok og skjold og blanke spyd er i deres hænder, som det sømmer sig frie mænd, og fribaaren er den hilsen, zuluen giver.

Natals vaabenløse kaffer hilser den hvide mand med «sakubona baas» — «jeg ser dig, baas» (arbeidsherre). For hans bevidsthed staar europæeren kun som arbeidsgiver.

Hilser man derimod den vandrende zulu med et «sakubona», vil han løfte sit blinkende spyd med et «jebo nkosi» — «ja, høvding», ikke servilt, ydmygt, men med løftet hoved og dristigt blik. I hans øine er hver fribaaren mand høvding.

Denne forskjel i karakter mellem Zululand og Natal svarer til den grad, hvori europæisk kultur har berørt landene, og den reisende vil allerede i de lidet kultiverede dele af Natal spore den uberørthed, den urkraft i landets hele fysiognomi, der lidt efter lidt nord igjennem Zululand træder skarpere frem og tilslut langt nordpaa møder en i landskab, folk og dyreliv som typisk zulu, ja, i de afsides ødemarker kan forekomme en endnu oprindeligere, endog ur-afrikansk.

Det varede ikke længe, inden mit daglige liv bragte mig til at erkjende forskjellen, om end ikke i den sterke grad, hvori den senere skulde fremstille sig.

Det saa godt som ubebyggede landskab, veiens fredelige ensomhed, de mørke, stolte folk, der mødte en, alt var til en viss grad forskjelligt fra det, jeg hidtil havde seet, og satte sit merke paa vort reiselivs smaa hændelser. Jeg kan erindre en saadan liden episode og skal berette den, dels fordi den

illustrerer det liv, vi førte, dels fordi dens begivenheder viste mig, at jeg nu færdedes i andre forhold end hidtil.

Sagte sled vore okser vognen frem gjennem en skraanende hei nedover mod floden Matikulu. Det var varmt, knusende varmt. Okserne var trætte, og Jim, der aldrig under arbeidet udmerkede sig ved vaagenhed, sad søvnig oppe paa vognens forsæde og skreg og slog med sin lange driverpisk, saa det smaldt som skarpe rifleskud bortigjennem græsset og torneskogen.

Det var langt over middag, og endnu var ingen rast holdt. Jeg streifede tilhest om langs vandløb og dale, snart til høire, snart til venstre, og skjød fugle for samlingen.

Ved bredden af et dybt nedskaaret bækkeleie, der med palmer og større træer paa randen bugtede sig gjennem vekslende sletter og torneskoge, fik jeg øie paa en stor flok ibis *(hagedashia hagedash)*, der flygtede op i nogle store træer, da jeg nærmede mig.

Der var ikke alene udsigt til et godt eksemplar, men ogsaa til en god middagsmad, og jeg anvendte den yderste forsigtighed for at komme flokken paa skud.

Bag breddens træer forlod jeg min hest og sneg mig indpaa. Gjennem en aabning saa jeg en prægtig fyr med gylden bronceglans over ryg og vinger sidde paa en tør, udoverhældende gren. Jeg sendte den mit skud, og den styrtede ned i det dybe leie, mens resten af flokken med galende skrig flygtede.

Hurtig ladede jeg, og ved at efterligne deres skrig fik jeg fuglene til at vende tilbage og søgende efter sin tabte kamerat flyve over mig.

Atter knaldede et skud, og en vægtig ibis styrtede med et dump i marken lige ved mine fødder.

Det tørre elveløb, over hvis steile bred min første fugl var styrtet ned, viste sig at være opfyldt af et saadant virvar af sammenfiltret vegetation, at det blev umuligt at bane sig vei did ned. Jeg sikrede mig derfor min sidste fangst, sprang i sadlen og galoperede efter vognen, der under mine exkursioner havde faaet et betydeligt forsprang.

Snart saa vi Matikulus vand glitre gjennem den glime, som vognsporet skar i breddens høie rør. Ikke grumset og gulligt som i lavlandets vandløb, men klart og skinnende, lige fra fjeldets kilder indenfor rislede flodvandet over den storstenede bund.

Den kapske linerle flagrede kvidrende om mellem breddens stene, et krokodillespor drog sig over veien og førte ind i rørenes mystiske, moskusduftende tykning, hvor store krybdyrs trin raslede og sumpfugle lettede med larmende flaksen.

Med feberagtig iver slukkede okserne sin brændende tørst i floden, stod saa stille og nød det kjølige vand, der rislede om deres fødder, og lystrede atter driverens tilraab. Med sprøit og plask blev vognen trukken over den ujevne bund, og snart slog vi leir paa den anden side i breddens skog under et stort banjantræ.

Den dybeste skygge laa over vor leirplads, og indenfor skar veien sig okkergul opover en skraanende hei, hvor det gule græs og den fladkronede brunlig-grønne torneskog stod i dirrende solglans med skarpe skygger. Et herligt motiv for en stor kunstners pensel. Men hvor stor han end maatte være, han kunde dog ikke tegne solens viftende fald over veiens sten, hvor smaa firben legte, kunde ikke male vildduens kurren i floddalens fred eller den metalliske tone af ibisens fjerne skrig, der bares gjaldende paa elvens sus.

Der findes ikke haand, der gives ikke ord, som kan skildre en afrikansk floddals paradisiske fred; den er navnløs den følelse, som skjælver gjennem vandrerens sjæl, naar han i naturen sporer den store uberørthed, den vældige urskogens fred, som han stunder mod og maa søge, som trækfuglen søger det sted, hvor den blev udklækket.

Ild blev tændt, og Jim gav sig i færd med at koge sin maisgrød som vanligt. Holm flaaede hurtig den skudte ibis, der blev stukken paa et spid og stillet tæt op til den brasende ild, hvor Jim næsten med ømhed behandlede den efter alle kunstens regler.

Nogle smaa zulugutter var, mens disse forberedelser til maaltidet stod paa, komne hen til os, ledsaget af en flok

forsultne hunde. En af dem bar en kurv mais, som han gjennem vore folk falbød og forlangte en haandfuld salt for. Det var første gang i min praksis, jeg havde truffet folk, som ikke skjønte sig paa penge, og halvt forbauset modtog jeg maisen og gav gutten, hvad han bad om.

Gutterne satte sig, betragtede opmerksomt den hvide mands leir og stirrede særlig glubsk paa ibisen, der stegtes over ilden, og den putrende grødgryde, som Jim havde løftet af og med en svær træplug holdt paa at stampe og røre ganske eftertrykkelig i. Han kom herunder til at vælte den og spilde en del af indholdet. Efter temmelig summarisk at have opskrabet det spildte indbød han med en naadig haandbevægelse gutterne til at tilgodegjøre sig med resten, en opfordring, som de efterkom ved øieblikkelig at kaste sig ned og slikke grøden op af grunden.

Jeg skulde snart faa endnu et bevis paa disse forøvrigt trivelige krabaters graadighed.

Ibisen var snart stegt, og jeg skal ikke med bestemthed kunne sige, om de magre hunde under maaltidet betragtede os med misundeligere blikke end deres herrer. De afgnavede ben og indvolde, som blev igjen efter maaltidet, forekom mig imidlertid nærmest at maatte falde i hundenes smag, og jeg kastede derfor levningerne hen til disse.

Med et veraab over saadan flothed styrtede gutterne sig samtidig med hundene over de herlige koster, og et vildt slagsmaal opstod, der endte med, at de unge slyngler gik af med seieren og ved vort leirbaal satte sig til grundig at stege fuglens ben og indvolde, som de derpaa knaskede i sig med største velbehag.

Hvad jeg saa, var intet andet end et udslag af den kjødhunger, der saa godt som altid plager enhver afrikaner, og som her hos disse gutter i opvæksten maaske ytrede sig sterkere end almindeligt. Et saa voldsomt udslag af den havde jeg dog ikke før iagttaget, og jeg maatte sige mig selv, at grunden maaske tildels laa i, at jeg nu befandt mig i oprindeligere forhold end hidtil.

Gutterne gik, og det led mod kveld; vi tændte vore piber og gik ned mod floden for at forfriske os med et bad i den svale strøm.

En herlig kveld. Dæmpet lød flodens rislen mellem rørene; et par nøgne kvinder kom vadende, lo og plaskede, naar de faldt over bundens runde stene. Leende hilste de os, da de passerede, og vi var atter alene. Fjeldene blaanede mod vestens gyldne himmel, og cikaderne sang, mens floden svalt suste forbi os i kvelden.

Først da maanen stod op, forlod vi Matikulus bred og drog videre ind gjennem heiens torneskoge og græssletter, der laa hvidlige i dens sterke skin.

Et par dage efter befandt vi os i styrtningen af Echowe-høiplateauet og arbeidede os opover paa vor sidste dagsmarsch. I kveldingen naaede vi Zululands hovedby Echowe, der ligger spredt over høisletten, og ankom ved mørkets frembrud til den norske missionsstation, hvor en meget venlig modtagelse blev os tildel.

III.

FRA ECHOWE TIL EMPONGENI.

Echowe. Underretninger om storvildt. Reise til Ungoie. Troppejagter. Mr. Green Aftalt flodhestjagt. Empongenimissionen. Gammel missionsstation. Empongeni. Klapjagt efter antiloper.

Det er neppe en menneskealder, siden hjorder af elefanter havde sit tilhold i de tætte, saagodtsom ugjennemtrængelige kjæmpeskoge, der endnu klæder dalførerne i Echowes bølgeformige plateau, og hvor mange aars vækst endnu ikke har lukket glimerne efter deres kjæmpestier. Fra skog til skog drog de gjennem de aabne veie, og svundne dages reisende missionær og handelsmand maatte passe sig vel for at komme i deres vei.

Nu ligger der en by, om end ikke stor efter europæiske begreber, saa dog en by, der vokser og vil vokse, om end bebyggelsen for tiden ikke er raskere, end man i almindelighed finder den i en bygd her hjemme.

Længst syd ligger regjeringens bygninger, og nordover i en strækning af en halv norsk mil er spredt her og der regjeringsfolk, handelsmænd etc.

Nordligst findes leiren for de britiske tropper, og lidt østenfor denne den norske missionsstation med dens lille indfødte landsby.

Forskjellige omstændigheder nødte mig til en uges tid at opholde mig paa missionsstationen og benytte mig af fru Oftebros elskværdige gjestfrihed.

Allerede den første dag opsøgte jeg Zululands «resident commissioner», sir Osborne, der meget imødekommende udstedte den af Natals guvernør belovede tilladelse til at fælde fredet vildt, som jeg modtog under forpligtelse til ved udløbet af en viss termin at oversende regjeringen en skriftlig opgave over det skudte.

Jeg kunde nu have fortsat nordover øieblikkelig; men et par uheld lagde hindringer i veien. En af mine 6 okser faldt den første aften paa stationen ned i en grøft og endte sine dage der. Da jeg under opreisen fra Durban havde fundet 6 trækdyr vel lidet, kjøbte jeg nu 3 nye for at erstatte mit tab og faa et fuldt arbeidsdygtigt spand, der, hvis uheldet skulde være ude og et par dyr bukke under, alligevel vilde kunne trække vognen.

Min leder Jack kom ogsaa paa dette tidspunkt og underrettede mig om, at han maatte forlade min tjeneste, og der medgik flere dage, førend jeg kunde faa en gut til at fylde hans plads. En ung zulu fra missionsstationen kom endelig og bød sig frem, og endskjønt han saa ud til at være i besiddelse af en hel del af de halvciviliseredes unoder, antog jeg ham dog. Han kaldte sig Dick; men hans egentlige navn var «Mafele», og mens Jacks hele jordiske klædebon kun var en gammel trøie og et belte med lidt forpjusket skindfaks foran, kunde Mafele bryste sig af baade bukse og trøie samt en hat af uhyre dimensioner.

Den tid, jeg under disse foretagender fik tilovers, anvendte jeg til at streife omkring i omegnen og gjøre indsamlinger og iagttagelser over de former, jeg paatraf. Det var gjerne eftermiddagene, jeg i denne tid kunde anvende til samlerarbeide, og mørkets frembrud var først signalet for mig til at begive mig paa hjemveien med min fangst. Holm havde saaledes gjerne stadigt arbeide med præparation, og samlingen gjorde gode fremskridt, endskjønt vi, som lettelig kan indsees, ikke kunde anvende al vor tid derpaa.

Blandt de fugle, der beboede plateauets træbare sletter og formelig vrimlede i dalførernes tætte skoge, er der et par former, som jeg skal ofre nærmere omtale, da de er sterkt

karakteristiske for landet og forekommer den, der første gang ser dem, uhyre usedvanlige i form og eiendommeligheder.

Den ene af disse, *bucorvus caffer*, der under opholdet ved Tugela kortelig blev berørt, staar næsehornfuglene meget nær og er den sydlige form for slægten *bucorvus*, der er egen for Afrika og har en anden repræsentant i Mellemafrika. *Bucorvus caffer* er udbredt over hele Zululand, men forekom særdeles talrig paa Echowe-plateauet, hvor store flokke af disse kjæmpemæssige fugle hver dag kunde iagttages. I høislettens bølgende, træbare heie vandrer de med ærværdige skridt gjennem det visne græs, søgende efter føde. Flokken bestaar altid af et ulige tal individer, oftest fem—syv, der i temmelig stor afstand fra hinanden gjennemsøger fangstfeltet og stadig signaliserer til hinanden med en dyb, hul brummen, lig de dybeste toner paa en kontrabas, en lyd, der magelig kan høres i en kvartmils afstand.

Fuglen er af omtrent en kalkuns størrelse med sort, haaragtig, strid fjærklædning og et vingefang af næsten 2 meter. Fødderne er uhyre kraftige, halsen lang og tyk, kinder og strube nøgne med sterk rød og blaa farve og en ildrød hudfold eller bjælde under struben. Øiets iris er sterkt gul, og over øiet sidder en rad sterkt opadkrummede børster, der giver blikket et ubetvingeligt mod. Fuglens næb er af kolossale dimensioner, omtrent 30 cm. langt, svagt krummet med svagt sagtakket rand og minder paa afstand nærmest om en solid hakke, i sandhed et formidabelt vaaben, som forøvrig er ypperlig afpasset efter fuglens behov.

Dens væsentligste næring bestaar nemlig i reptilier, særlig slanger, og til fangsten af disse kan dens solide næb vel trænges; men den udstrækker sin spiseseddel i nødsfald til at omfatte græshopper, *manthis*, og andre insekter, og jeg har i skudte fugles kro endog fundet maiskorn.

Langsomt og besindig, næsten dorsk, spaserer den store fugl gjennem græsmarken, af og til ligegyldig sikrende sig et firben eller en græshoppe; men det er ikke disse, dens aarvaagne, speidende øine gjælder. Det aabne græsklædte «veld» huser nemlig en masse slanger, der forstikker sig i

jordsvinets gamle huler og kommer op og soler sig i dagens hede. Det er disse, den svære fugl staar efter livet, og saasnart en slange opdages, lægger den straks sit egentlige naturel for dagen. Al fuglens energi koncentrerer sig nu i forfølgelsen af slangen, der i almindelighed ved flugt søger at undgaa sin fiende. Med hovedet hævet, næb og hals trukket tilbage styrter den i lange sprang ved siden af den flygtende slange, vogtende over enhver af dens bevægelser med aldrig feilende blik, og naar det beleilige tidspunkt er inde, samler den al sin kraft i et vildt, dræbende hug. Det sterke, sagtakkede næb falder lammende over slangens nakke, det seiglivede reptil bugter og vrider sig en stund i refleksbevægelser under dets jernhaarde greb; men snart er livet udslukt, slangen hænger slap ned, og fuglen sidder en stund med komisk alvor og slænger den fra den ene side til den anden, ligesom for at prøve, om den virkelig er død.

Da fuglen forekommer saagodtsom overalt, beskatter den paa en meget effektiv maade slangebestanden, og regjeringen freder den derfor absolut. Zuluerne selv nærer en overtroisk frygt for den og vilde aldrig drømme om at tilføie den nogensomhelst skade. Kommer en «inzingizi», som de kalder fuglen, tilfældigvis indenfor en kraals omraade, sætter sig f. eks. paa kraalgjærdet eller en af hytterne, ansees det som et tegn paa, at beboerne skal dø, og i gamle dage blev høvdinger, ja endog kongen spurgt tilraads, naar en saadan frygtelig begivenhed indtraf. Hvilke forholdsregler der saa blev tagne for at afvende død og undergang fra kraalens indbyggere, ser jeg mig ikke istand til at berette; men antagelig har kongens «injangaer» eller medicinmænd ved saadanne anledninger øvet endel af sine kunster. Som følge af, at den aldrig forfølges eller efterstræbes, er arten ikke meget sky; man kan ofte uden vanskelighed nærme sig og iagttage dem paa en 40—50 meters afstand, uden at fuglene tilkjendegiver andet tegn paa uro over menneskets nærhed, end at de med lange skridt gaar afveien. Forfølger man dem derimod, tager de straks til vingerne. Natten tilbringer de i skogenes trær, hvor de ligeledes ofte paa regnveirsdage tyr hen.

I den korte skumring indfinder fuglene sig til sit nattekvarter, og man har her i den tætte skog den bedste anledning til useet at nærme sig dem. Og vel lønner det umagen; thi det er et stolt syn at se disse mørke, gigantiske fugle sidde mellem vældige træers vredne grene i det grønne halvlys, der falder under en afrikansk skogs tunge kroner. Fuglens silhuet, som den tegner sig mod lyset, er ikke skjøn; men kraft er der i den, den samme kraft som i urskogens sterke stammer og hængende ljaner.

Af Boerne benævnes den efter sin brummende stemme «Broomvogel». Officielt — i koloniens fredningsbestemmelser — kaldes den turkey-buzzard, og mange kolonister anvender paa den det fuldstændig feilagtige navn «secretary bird», idet de forveksler den med «slangefalken» eller sekretæren, *gyptogeranus serpentarius*, der forøvrig ogsaa forekommer sparsomt i Zululand.

Inzingizi er derimod det navn, den i Sydafrika vil bære, saalangt abantu tales.

Nogen jagt paa fuglen drives som sagt ikke og udelukker sig forøvrig ogsaa selv, da kjødet efter udseende og lugt at dømme neppe kan være nogen lækkerbidsken. I uforstyrret ro vandrer inzingizierne gjennem heiene, forfølger uhindret sit livs bestemmelse, og den reisende, der ensom rider over de øde vidder, faar de ærværdige fugle kjær og lytter smilende til deres brummende samtaler.

Den anden form, jeg her skal berøre, er en art af slægten *centropus*, der findes talrig repræsenteret saavel i Afrika som Asien og endog optræder med en form i Australien. Den her omhandlede fugl er sporegjøgen *(centropus natalensis)*, der ligesom hele slægten har faaet sit navn af en eiendommelig forlængelse af kloen paa bagtærne. Halens styrefjær er i høi grad forlængede, og hele fuglens fjærklædning er yderst grov. Hovedfarven er oventil rustrød, nedentil graalig hvid, og en eiendommelighed, der ogsaa karakteriserer mange andre af slægtens arter, er, at underarmens svingfjær sidder uhyre løst fæstede og under præparation let falder ud.

Overalt, hvor græs og buske gror høit og tæt, har denne fugl sit sikre tilhold. Kun med besvær flyver den, og nødig forlader den det tætte netverk af græs og buske, der saa vel beskytter den mod menneskets forfølgelse, og hvor den bevæger sig med en røskats smidighed. Kun sjelden lykkes det at skræmme den til flugt, og at gaa paa jagt efter den er fuldstændig faafængt. Rent tilfældig kan man af og til, særlig morgen og aften, faa se den hemmelighedsfulde fugl paa skjærens vis halvt klatre, halvt flakse fra græsset og op i en eller anden lav busk. Skræmmes den herfra, vil den med anstrængte vingeflaks og slingrende hale flyve et stykke for saa snart som muligt at kaste sig ned i det lange græs. Skyder man den ikke stendød, vil den saarede fugl øieblikkelig smutte bort gjennem græsset og ufeilbarlig undgaa jægeren.

Stemmen er i almindelighed meget skurrende, en slags blanding af kaglen og grynten, men den udstøder undertiden ogsaa en sterk hvæsende lyd.

Fuglens væsentligste næring bestaar i insekter, smaa firben etc.; dog angriber og dræber den ogsaa mindre, varmblodige dyr, og jeg har i dens kro endog fundet en gnaver, mindst fjerdeparten saa stor som fuglen selv. Den graadige krabat havde slugt musen hel og holden med hud og haar, og det skulde ingenlunde forbause mig, om sporegjøgen behandlede unge fugle paa samme vis.

Stationens smaa negergutter omfattede min søgen efter fugle med adskillig interesse, væsentligst paa grund af, at de afpelsede fuglekroppe gjerne tilfaldt dem, og uafbrudt, naar jeg om dagen var tilstede paa stationen, kom de og anviste mig en eller anden «njoni» (fugl), som de havde faaet øie paa. Den hvide høg *(elanus melanopterus)* forekom meget almindelig, og vi fældte adskillige eksemplarer af denne sky fugl, der ynder at sidde i en eller anden høi, udtørret trætop. Sterk flyver og kraftig bygget som den er, angriber og dræber denne fugl, der neppe er større end en spurvehøg, gnavere af endog en rottes størrelse og raader let bugt med firben af indtil en fods længde. Selv har jeg aldrig

seet den overfalde det tamme fjærkræ; men stationens beboere klagede over dens forkjærlighed for deres kyllinger.

Jeg paaskyndede imidlertid nu min afreise, saa meget jeg kunde.

Det dokument, som af sir Osborne var bleven mig overdraget, gav mig tilladelse til at fælde to eksemplarer af hver af de følgende arter, der ellers var fredede hele aaret:

Kudu	*Tragelaphus Kudu.*
Fnyala	—»— *Angassi.*
Eland	*Oreas canna.*
Red bushbok	*Cœphalolophus natalensis.*
Springbok	*Antilope enchore.*
Vaal rheebok	*Pelea capreola.*
Ourebi	*Calotragus scoparius.*
Klipspringer	—»— *saltatrix.*
Vaterbok	*Cobus elipsiprymnus.*
Gemsbok	*Hippotragus oryx.*
Roan antilope	—»— *equinus.*
Sable —»—	—»— *leucoryx.*
Haartebeste	*Bubatis Caama.*
Weldebeste	*Catoblepas taurinus.*
Tsessebe	*Damalis lunata.*
Zebra og Quagga . . .	bruges feilagtig som navn for *Eqvus Burchelli* (tigerhest).
Bøffel	*Bos caffer.*
Hvidt næsehorn	*Rhinoceros simus.*
Sort —»—	—»— *africanus.*
Flodhest	*Hippopotamus amphibius.*
Sekretær	*Gyptogeranus serpentarius.*
Kjæmpenæsehornfugl .	*Bucorvus caffer.*

Denne fredning, der skulde beskytte den i det nordlige Zululand levende meget repræsentative bestand af sydafrikanske dyreformer, blev umiddelbart før min afreise fra Zululand for en hel del arters vedkommende hævet.

De mere almindelig forekommende arter var fredede fra september til april.

Det vil maaske forekomme læseren usedvanligt, at der i et land, hvis kolonisation neppe kan siges at være paabegyndt,

der praktisk talt kun huser en indfødt oprindelig befolkning, som kun bestyres af uhyre spredt boende magistrater, og hvor store landstrækninger ligger fuldstændig ubeboede og kun er tilholdssteder for vilde dyr, skal eksistere lovbud til beskyttelse mod vildtets udryddelse; men sagen er den, at boere og Natal-afrikanere i modsat fald meget snart paa sine aarvisse jagtudflugter vilde gjøre kort proces med de endnu storartede levninger af det oprindelige dyreliv.

For mig gjaldt det først og fremst at udfinde, hvor de største vildtmængder kunde paatræffes og ekspeditionens tid foreløbig heldigst kunde anvendes. Ud af de tildels meget modstridende beretninger, som jeg baade fra europæisk og indfødt hold modtog, kunde jeg dog slutte saa meget, at de ubeboede, ørkenlignende trakter omkring den sorte og hvide Umvolozi rimeligvis vilde vise sig at huse skarer af vildt, og at jeg ved at trænge nordover gjennem lavlandet paa veien vilde kunne sikre mig en del af de almindeligere vildtarter samt i de nær kysten liggende laguner skyde de flodheste, regjeringen havde tilladt mig at fælde.

Jeg blev i den anledning tilraadet at opsøge en paa Ungoie boende handelsmand, mr. Green, der som gammel og ivrig flodhestjæger bedst kunde veilede mig med hensyn til den ingenlunde lette jagt paa disse kolosser, hvoraf endnu store masser sagdes at leve i lagunerne i omegnen af St. Lucias bay.

Min proviantering medtog ikke lang tid. Jeg medbragte et lidet forraad af hermetisk kjød, der kun var ment at tjene som reserve, en liden sæk med beskøiter, sukker, the og kaffe samt væsentlig for mine folks brug et forraad af maismel, der til en hvilkensomhelst tid kunde fornyes ved at kjøbe korn af de indfødte. Af tobaksblade medbragtes et stort forraad, der skulde anvendes til tusk og foræringer. En flaske med genever fandt jeg det ogsaa raadeligt at medtage.

Vor proviantforsyning bestod saaledes neppe af det allernødvendigste; men mine økonomiske omstændigheder var dengang ingenlunde meget lyse, og jeg besluttede at stole

saa meget som muligt paa bøssen, hvad min kjødforsyning angik, og blandt de indfødte kjøbe korn og jordfrugter samt paa de spredte handelssteder faa kjøbt lidt mel og andre europæiske artikler, jeg trængte.

Senere erfaringer har vist mig, at selvproviantering i et vildtrigt land er meget praktikabel, og at de indfødtes levemaade bekommer europæere vel, endskjønt dette slags liv paalægger mange savn, især i begyndelsen.

I et fremmed land vil man dog i længden bedst bevare sin helbred ved saa meget som muligt at indrette sin levemaade efter de indfødtes enkle vis, en regel, der ved nærmere eftertanke vil stille sig fuldstændig selvindlysende, da ethvert folks levemaade er fremkaldt af de specielle naturforholde, hvorunder de lever, og er den fornuftige slutning af slægters erfaringer paa ernæringens omraade.

Det er muligt, at enkelte for laverestaaende folkeslags vedkommende kunde ville skrive det heldige valg af næring paa instinktets konto; men et instinkt, som dog naar sit maal ligesaa sikkert som civilisationens bevidste slutningsrækker.

I det mindste levede Holm og jeg i mange maaneder væsentlig efter denne theori, og endskjønt vi arbeidede haardt, sov paa den haarde jord og led baade sult og tørst, kort sagt var underkastede mange savn, havde vi dog altid den bedste helse, var friske og raske og sterke som smaa bjørne.

Til opbevaringssted for mine samlinger og forskjellige effekter, som jeg under min reise ikke vilde have nogen brug for, blev der anvist mig et tomt værelse hos bestyreren af missionens haandverksskole, hr. Meberg, der boede et stykke fra den egentlige station, og som meget velvillig under mit fravær holdt et øie med præparaterne, ligesom han ogsaa, oplært af Holm, skjød og præparerede endel fugle for mig. Kort sagt, han interesserede sig meget for ekspeditionens arbeide, der forøvrig af de fleste i Zululand bosiddende nordmænd blev omfattet med megen velvilje og efter bedste evne støttet, en omstændighed, der var mig til megen glæde, og hvorfor jeg ikke nok kan udtrykke min erkjendtlighed.

Min udrustning forøvrig bestod i instrumenter til præparation, et forraad af glas med spiritus, alun, salt og arseniksæbe samt endel andre kemikalier, medicin og forbindingssager.

Af mine vaaben medtog jeg en Winchester ekspresrifle 500, et dobbeltløbet haglgevær og min stadige ledsager, en let Büchs flint ca. 400 og 16, et særdeles praktisk og i en sikker haand uhyre dræbende vaaben. Desuden havde vi hver vor revolver, og af ammunition for de forskjellige vaaben medbragtes et rundeligt forraad.

Den 11te juni var alt færdigt til afreise, og efter at have taget afsked med vore venlige værter, fruerne Oftebro, spændte vi vore okser for vognen og drog fra Echowe den samme vei, som vi var komne, for nede i lavlandet at slaa ind paa det vognspor, der førte nordover.

Vognen rullede let nedigjennem afhældets bratte skraaninger, de nye okser arbeidede godt, solen skinnede, og min hest travede lystig over græssletten, befriet for de sko, den havde baaret fra Durban.

Et stykke nede i lierne kom vi forbi en kraal, hvor der holdtes en stor dans. Min tid var knap, da det allerede led ud paa eftermiddagen, og jeg gjerne vilde have godt vand og græs nede i lavlandet, før solen sank. Jeg lod derfor vognen reise videre og red selv op til kraalen, hvor jeg en stund, siddende paa hesteryggen udenfor gjærdet, bivaanede dette for mig fuldstændig fremmede skuespil, der foregik inde i indhegningen.

Rundt kanterne af den svagt skraanende indhegning, der øiensynlig, efter al gjødselen at dømme, ellers anvendtes til «fsibaja» eller kvæggaard og var omtrent 30 meter i diameter, sad mange hundrede mennesker, mænd for sig og kvinder for sig. Og sollyset faldt skjærende over kvindernes spidse, okkerpudrede haartoppe og mændenes glinsende hovedringe, med skarpe skygger og blinkende reflekser fra de nøgne, brune kroppe.

Ind kom de dansende, en sværlemmet kvinde og to staute, rankt byggede mænd. Mændene var bemalede med rød og hvid okker, havde abeskind hængende paa ryggen og det

sedvanlige livstykke af antilope- eller kalveskind, og den ene havde en kort stok, den anden en insango-pibe i haanden. Kvinden havde et lidet forklæde af perlebesatte frynser, et slangeskind om halsen og i haanden et kort spyd, hvis blad skar lysringe i luften, da disse tre i vilde sprang kom gjennem ringen.

Saa stansede de. Et dybt enstonigt kvad lød fra de gamle mænds kreds, ledsaget af taktfaste haandklap. Med stive, aandsfraværende blik, som om alt omkring ikke vedkom dem, begyndte nu disse tre med langsomme bevægelser en dans, hvis enkeltheder jeg ikke kan erindre, men hvis fanatiske crescendo tilslut bragte dem til at hoppe omkring som løsslupne djævle, med lukkede øine, fordreiede ansigtstræk og fraaden skummende om de tykke læber. Saa stansede de braat, vendte og skar med de samme vilde sprang ud af kraalen. En af mændene hoppede med samlede fødder og uden at tage tilsprang i tre—fire efter hinanden følgende sprang nedover indhegningens skraaning og ud gjennem den trange port aldeles paa samme vis som en kænguru. Hans sprang var af en saadan høide og længde og udførtes med en saadan barbarisk utvungenhed og vild energi, at jeg aldrig havde seet deres lige og kun kunde tilskrive dem mandens ekstatiske tilstand. Det syntes, som om han havde samme egenskab som en guttaperkabold, idet manden, hver gang han efter et hop naaede jorden, atter straks sprang i veiret, som dreven af en uimodstaaelig kraft.

Jeg vendte min hest, forlod den hujende skare af vilde mænd og naaede snart min vogn, der rumlede nedigjennem skraaningerne om den lille bæk «Injasane», hvor en af Zulukrigens første træfninger stod.

Snart var afhældets lier træløse, snart klædte dyb, ugjennemtrængelig skog dets kløfter og dalsider, snart bredte torneskoge og ranke aloer sig glissent over knaus og hei. Og nedenfor laa lavlandet med bølgende græssletter og torneskoge i soldisens slør, og yderst blaanede det indiske hav.

Da solnedgangen kom, gjaldede millioner af fuglestemmer fra afhældets skogdale. Saa man fra en høide ud over en

saadan dal eller li, mødte kun skogens tætte løvtag ens øie. Somme træer var høiere, somme lavere, og her og der var sorte aabninger ind i skogens dyb, hvor sterke stammer og hængende ljaner skimtedes, og hvor tusener af slyngplanter krøb op gjennem træerne, vringled og vred sig udover og syede og hægtede, flettede og bandt hele skogens løvtag sammen.

Og under dette hørtes abers skvatren, ibisers galen og næsehornfugles mjauende skrig. Irrisorer lo, paroler fløitede hulkende, og papegøier ilskreg, men usynlige, gjemte. Bare af og til kunde man se en fugl smette over de mørke aabninger eller en langveisfarende fugleflok stryge over skogen.

Først lige før mørkets frembrud naaede vi lavlandet og slog leir for natten ved en liden bæk, hvor Echowe-plateauets styrtninger taarnede sig op bag os og lavlandets bølgeformige heie, tilsyneladende uendelige, strakte sig omkring.

Natten var bitterlig kold.

Tidlig den følgende morgen drog vi videre, passerede Umvocheni, hvor en hvid handelsmand bor, og fortsatte nordover gjennem heiene. En liden middagsrast holdtes, og vi begav os atter paa marschen.

Intet spor af antiloper eller andet vildt saaes, kun græslandets vanlige mindre fugle og forskjellige arter rovfugle, der som altid i lavlandet forekom talrig, og hvoraf vi skjød endel.

Imod aften nærmede vi os floden Umlalazi, og som jeg red et stykke foran vognen, som vanlig speidende efter vildt, opdagede jeg et stykke til venstre fra veien en meget stor fugl, der langsomt vandrede henover en liden grøn slette. Jeg saa ved første øiekast, at det var en eller anden trappe, gjorde bøssen klar og red i skridt henover mod den. Fuglen gjorde ikke mine til at ville flyve, men gik kun med korte trippende skridt foran, rakte forundret sin lange slangeagtige hals i veiret og vendte af og til et gløgt hoved om mod mig. I omtrent 40 meters afstand holdt jeg hesten an og sendte den mit skud, der bragte den til fuldstændig livløs at styrte om i det korte græs.

Det var *otis afroides*, boernes «korrhahn» og zuluernes «ovomba» jeg her for første gang stiftede bekjendtskab med, og

senere erfaringer lod mig kun forundre mig over, at jeg ikke før havde truffet den; i den grad almindelig er arten.

De forekommer overalt i Zululand i aabent lænde, men talrigst dog i lavlandet, hvor de ofte mellem græs og tornetrær letter lige ved vandreren, udstødende et lydeligt, nasalt «uh». Ingensinde findes de i samlet flok som strengt sociale fugle; men undertiden kan man iagttage større antal af dem

Ovomba *(otis afroides)*.

spredte udover mindre strækninger af de aabne sletter, og en overfladisk iagttager kunde maaske heraf faa det indtryk, at fuglens tilbøieligheder var sterkt selskabelige. Skræmmer man imidlertid et saadant antal fugle, vil hvert individ gjerne søge sin retning og bryder sig ikke synderlig om, enten den kommer i de andres nærhed igjen eller ikke.

Hos udpræget selskabelige arter vil flokken gjerne samlet lette og samlet atter slaa sig ned, og hvis enkelte individer er bleven skilte fra hovedstyrken, vil de snarest muligt søge at forene sig med den.

Selskabsdriften hos denne art er imidlertid ikke større, end at det ganske vist ikke er andet end gunstige fangstfelter, der undertiden kan samle et større antal individer.

De skyr ikke hinandens selskab; men de kan ogsaa meget godt undvære det, og man træffer dem oftest enkeltvis eller han og hun i følge.

En omstændighed, der gjør, at ovombaen er saa uhyre let at faa øie paa, er den, at alle lavlandets græssletter, ja overhovedet hele Zululand, hvert aar i den tørre aarstid afbrændes. Ilden lægger i græslandet jorden fuldstændig bar, kun enkelte forkullede planter og korte stive græsstubber staar igjen, og en fugl af *otis afroides'* størrelse kan følgelig paa langt hold lettelig iagttages.

Denne aarlige afbrænden af landet er, foruden at den har en stor betydning for dets naturlige økonomi, ogsaa et fænomen af adskillig interesse, og jeg skal derfor med et par ord omtale den.

Naar regntiden ophører, staar græsset, der under denne har skudt rask vækst, høit og frodig en liden stund. Snart tørker det dog ind, blir stivt og haardt og omtrent uspiseligt for kreaturer.

De indfødte, hvis kvæg snart sulter, sætter nu ild paa græsset, og med rivende hurtighed farer branden over store strækninger af landet. Nogle faa dage efter vil grønt spirende græs skyde op. Dette fænomen vil kanske forekomme de fleste læsere merkværdigt, ja endog parodokst; men det har dog sin ganske naturlige forklaring. Hvad den indfødte foretager sig, idet han afbrænder græsset, er simpelthen at gjødsle jorden paa den mest primitive, mest effektive maade.

Overladt til sig selv vilde den afdøde vegetation i løbet af kortere eller længere tid gjennemgaa den naturlige forbrændings-proces forraadnelsen og derved lidt efter lidt tilføre jorden sine forbrændingsprodukter som næring for plantevæksten. Nu vælger den indfødte en forbrændingsmethode, der er langt hurtigere og udfører forbrændingen langt fuldkomnere. Den indtørrede vegetation omsættes ved forbrændingen i vand eller vanddampe og forskjellige kemikalier.

Disse kemikalier danner de naturlige gjødningsstoffe, de eneste, vegetationen trænger, vanddampene fortætter sig og falder ned som dugg, de uskadte græsrødder faar gjødning og vand, og de grønne spirer skyder lystig i veiret.

Gjennem aartusener har ganske vist disse brande herjet Sydafrika, aarlig sat landet i et eneste flammehav, og al fleraarig vegetation er fuldstændig hærdet ligeoverfor ildens virkninger og beholder sin levedygtighed lige uskadt. Hvor hurtig end ilden farer gjennem tørt græs og urter, den svider dog altid af alle blade paa større træer og forkuller deres bark. Alligevel gaar der ikke lang tid hen, før nye bladknopper atter bryder frem, og jeg har ofte seet tilsyneladende rent forkullede smaa mimoser i løbet af nogle faa dage sende fine grønne skud fra de forbrændte grene. Hvorvel disse sydafrikanske træer og vækster er hærdede ligeoverfor ildens i almindelighed dræbende virkninger, saa er dog uden tvil denne hærdning foregaaet paa bekostning af deres størrelse og ganske vist ogsaa endel af deres forplantningsevne, og grunden til egentlige skoges ringe udbredelse i Sydafrika er sandsynligvis ogsaa tildels at søge i dette forhold. En strækning saaledes hærjet af ilden gjør i de første dage et overmaade trist og øde indtryk.

Over den sortbrændte jord ligger lange hvide askestrimler mellem græssets forkullede stubber og de mange liljers svedne løg. En intens sur røglugt stiger op fra det forbrændte landskab, og hvert vift af vind feier sod og aske op i smaaskyer.

Her ved Umlalazi var imidlertid kort, grønt græs allerede skudt op; kun her og der laa sorte strimer efter enkelte stykker, der først nylig var blevne tørre nok til at brænde. Der var godt græs og vand, to væsentlige omstændigheder for en afrikansk reisende, og i et høidedrag paa den anden side floden slog jeg derfor leir. Man slaar nødig leir nede i floddalen, da man der er udsat for at paadrage sig malaria, men søger altid at vælge en lidt høiere liggende leirplads for natten.

Vi havde imidlertid neppe sat vort telt op, da jeg i skumringen skimtede en ovomba komme flyvende og sætte

sig i den skraanende, nylig afbrændte hei et stykke ovenfor. Holm og jeg greb begge hurtig vore bøsser og nærmede os fuglen fra to forskjellige kanter.

Holm skjød først; den svære fugl lettede øiensynlig saaret, og idet den kom forbi mig i en afstand af 50—60 meter, sendte jeg den mit skud, der gjorde ende paa den.

Det var en han, og et meget vakkert eksemplar med særdeles sterke farver. Hos *otis afroides* er nemlig hannens bryst, bug og laar kulsorte og tegningen i det hele mere markeret end hos den mindre anselig farvede hun, hvis fjærdragt er mere ensartet brun og gulspraglet.

Det forhen skudte individ var en hun, og ikke lidet tilfreds med aftenens uformodede fangst gav vi os til at afpelse fuglene, hvis smeldfede kroppe blev ristede over leirbaalets kul og forekom mig at overtræffe alt, hvad jeg hidtil havde smagt af fuglevildt.

Fuglen er virkelig til enhver aarstid overordentlig velsmagende, og de indfødte sætter, væsentlig paa grund af dens fedme, særlig stor pris paa dens kjød; i ethvert fald vakte det Jims og Dicks uskrømtede glæde, da vi overlod dem den ene af de skudte fugle.

Natten tegnede til at blive usedvanlig kold. Hvide taagebanker steg langsomt op over Umlalazis sivgrodde leie, og sumpuglens knirkende skrig lød skarpt i kveldens kolde stilhed.

Vi krøb ind i teltet, rullede os ind i vore uldtæpper og sovnede snart.

En bidende kulde vækkede os tidlig den næste morgen i solrenningen, — en kulde, som jeg ikke havde ventet at faa føle her mellem den 28de—29de breddegrad. For at holde varmen maatte vi krybe tæt ind til det flammende baal, hvor vore negre hutrede og frøs, og hvis røg strøg sagte bortover i den lette morgenbris.

Et let rimlag, lig den første svage høstfrost hjemme i Norge, laa som sølv bortigjennem det korte græs, og den stramme brandlugt af den nærliggende afbrændte strækning havde en særlig irriterende virkning paa næsens slimhinde

og lagde en egen stemning over de øde heie, hvor enslige, forkrøblede trær kastede lange skygger i morgensolen.

Nogle mænd kom fra en nærliggende kraal indhyllede i sine uldtæpper og hakkede tænder og frøs ynkelig, medens de pratede med mine folk.

Lidt efter lidt hævede solen sig, skyggerne blev kortere, og lidt efter lidt bredte dagens varme sig over landet.

Endel af morgenen og formiddagen gik med til præparation, og vi drog atter afsted.

Vi havde ikke reist mange timer, førend jeg ikke langt fra veien opdagede flere ovombaer, og ridende forsøgte jeg at komme dem paa skud.

En af fuglene forekom mig større end de andre, og da jeg kom nærmere, saa jeg, at den øiensynlig tilhørte en langt større art end *otis afroides*.

Den viste tegn paa skyhed, og jeg forandrede derfor straks taktik.

Fuglen sad ikke synderlig langt fra et lidet holt af sammenfiltrede buske og slyngplanter, og ved at ride paa skraa bort fra den opnaaede jeg snart at faa dette helt mellem mig og mit vildt, samtidig som jeg fuldstændig beroligede fuglen med hensyn til mine hensigter.

Jeg steg af, lod hesten staa, sneg mig hurtig hen til det lave holt og tittede frem mellem de sammenfiltrede buske.

Ikke 20 meter fra mig sad en fugl af den europæiske trappes størrelse og bygning, og da jeg kun havde min bøsse ladet med hagl nr. 6, rettede jeg mit skud mod dens svære hals. Fuglen styrtede flaksende omkuld, og jeg maatte formelig bestaa en liden kamp med den, inden jeg fik mit knæ paa dens brystben. Et par frugtesløse gisp efter luft slængte den smukke hals fortvilet hid og did, de sterke vinger flaksede krampagtig, alle muskler i den store fugl trak sig sammen i et sidste tag for livet, der sluknede.

Det var *neotis caffra,* Sydafrikas næst største trappe, som jeg her saa merkelig let havde faaet skud paa. Fuglen forekommer ingenlunde talrig og er desuden saa overordentlig

sky, at man i almindelighed maa være taknemmelig for et langt og vanskeligt rifleskud paa den.

Lavlandets bølgende sletter, hvor af og til tynd, forkrøblet torneskog dækker heiene, var den lokalitet, hvor jeg oftest traf den svære fugl. Enkelt eller parvis finder man den oftest, sjelden flere i følge, og det største antal, jeg nogensinde har observeret i én flok, er fem. Dens størrelse er enorm, og vægten siges at skulle kunne naa 15—20 kgr., et forhold, som jeg dog ikke kan konstatere. Fugle med et vingefang af næsten 2 meter er dog ingenlunde nogen sjeldenhed.

Dens løb er meget hurtigt, og den er en tung, men overordentlig sterk flyver.

Nærmer man sig en af disse fugle, vil man let faa anledning til at iagttage dens færdighed i begge disse bevægelsesmaader.

Saasnart den opdager faren og beslutter sig til at flygte, vil den ikke, og kan den forøvrig heller ikke, som *otis afroides* med en gang kaste sig i veiret og flygte.

Den er for tung og maa vælge en anden fremgangsmaade.

Med fremstrakt hals sætter den afsted i et pilsnart løb mod vinden, breder pludselig sine vældige vinger, som den dog saa nær jorden ikke kan bevæge med fuld kraft, og halvt seiler, halvt løber, indtil den svæver frit i luften. Den vil dog snart igjen synke og maa gang paa gang sparke til med fødderne, for endelig at komme i en fart, der mod vinden presser den høit nok til med fuld frihed at anvende vingerne. Ofte maa trappen paa denne maade tilbagelægge en strækning af optil 100 meter, inden den helt kan siges at flyve. Med sterk, rolig flugt vil den saa hæve sig, dog sjelden over skudhøide, og fuglen tilbagelægger ofte flere kvartmil, før den atter sætter sig.

Denne maade at lette paa er ingenlunde egen for arten, men vil gjenfindes hos de fleste andre trapper og forøvrig hos mange andre fugle, f. eks. tranerne, hvis benmuskulatur ikke er sterk nok til med en gang at hæve fuglen i veiret, og hvis vinger kun langsomt kan bevæges og desuden paa grund af sin længde straks vilde kollidere med marken.

Jeg passerede allerede samme dag mr. Greens handelssted ved Ungoie og traf med ham nærmere aftale om flodhestjagten. Han skulde om nogle uger begive sig paa en jagttur opover mod St. Lucias bay, og naar han naaede jagtfeltet, vilde han lade mig dette vide.

I fællesskab skulde vi saa opsøge nogle sjøer i nærheden af Umvolozis munding og der forsøge at nedlægge de flodheste, jeg havde tilladelse til at skyde.

Mr. Green skulde som vederlag for den hjælp, han saaledes ydede mig, erholde kjødet af de eventuelt skudte dyr og ligeledes fedtet, der blandt de indfødte er en høit skattet vare og betales i dyre domme.

Det anvendes til medicin for visse kvægsygdomme, og dets ufeilbarhed som kjærlighedsmedicin er blandt zuluerne hævet over al tvil. Naar en ung zulusprade med stok, skjold og spyd og næseroden vel indsmurt med flodhestens fedt begiver sig paa frieri, anser han sig for uimodstaaelig.

Den følgende dag naaede vi den norske missionsstation Ungoie, hvor forøvrig missionæren var bortreist og kun nogle negre ladt tilbage.

Da jeg havde hørt, at de skogklædte styrtninger af det meget vildt brudte Ungoie-fjeld skulde være tilholdsstedet for talrige bavianer og andre aber, tilbragte jeg et par dage med en resultatløs søgen efter disse. Alt mit udbytte blev nogle faa fugle, deriblandt en liden vagtelart *(turnix nana)*, der, endskjønt meget almindelig, dog hidtil havde undgaaet mig. Naar man vader gjennem græsset, flyver den surrende op lige for ens fødder og er meget let at skyde; men i det lange græs kan den lille, neppe mere end 10 cm. lange fugl kun med vanskelighed gjenfindes. Den trykker usedvanlig haardt, og er den engang opskræmt og atter har slaaet sig ned, er det oftest umuligt igjen at bringe den til at flyve op.

Jeg havde ikke synderlig tid at spilde og drog derfor, da jeg ingen bavianer fandt, uden ophold videre nordover Ungoie-fjeldet, kjørte over den dybe Umhlatuzi-dal og passerede den følgende dag Empongeni-sjøen, hvor der indtil for kort tid siden sagdes at have været flodheste.

Jeg gjorde en liden afstikker ned til den af høi papyrus omgivne sjø i haab om muligens at træffe svømme- og sumpfugle; men en mere forladt vandflade end denne sjø, som jeg fra en liden høide saa ud over, har jeg aldrig seet i Sydafrika.

Ikke en fisk plaskede, ikke en enslig and engang drog sin sølvstrime over den stille flade, og taushed rugede over papyrusens dybgrønne tykninger.

Indenfor i heiene, hvor klynger af det store kaktustræ — der gjerne benævnes Umhlonhlo —, omgivne som vanligt af tæt buskads, vekslede med smaa sletter og dale, færdedes mængder af duer, glansstære og andre almindelige former, og her saa jeg for første gang flokke af den i Zululand ganske sjeldne *colius capensis.* I modsætning til sin slegtning, den meget almindelige, stribede coli *(colius striatus)*, er den kapske coli overordentlig sky, og flokken flygter gjerne samlet ved det mindste tegn til fare.

Den stribede coli trykker derimod i tæt buskads i en saadan grad, at man gang paa gang kan kaste stene eller vedstumper ind i deres skjul og for hvert kast kun faa nogle faa fugle til at lette.

Begge disse langhalede arters flugt ligner tilsyneladende flyvefiskens. De bevæger vingerne yderst hurtig, saa hurtig, at de synes bare udspændte. Undertiden seiler de ogsaa paa spændte vinger.

Det er muligt, at sammenligningen med flyvefisken kan være noget søgt; men paa mig gjorde den første coli, jeg saa flyve op, det samme indtryk som den første flyvefisk.

Et stykke længer fremme laa ruinerne af den gamle Empongeni-missionsstation, der under Zulukrigen blev forladt og ødelagt.

Nysgjerrighed bragte mig til at ride hen til det gamle sted, hvis historie jeg ikke kjendte, men dog straks gjettede mig til. Hustomterne var usynlige, bedækkede med et virvar af buske og slyngplanter, og haven var et vildnis af syringer, agaver, Natalplums, orange- og citrontrær, der i decennier havde været overladte til sig selv, og hvis frugter nu var smaa og sure.

Jeg er ingen udpræget pessimist; men den gamle stations ruiner stillede sig i alle fald da for mig som et billede paa

den hele mission: et faafængt arbeide, der koster mænds liv og evner, uden at efterlade andre spor hos de sorte mænd end nogle begreber, der degenererer som orangerne.

Jeg fyldte mine lommer med de sure frugter og red efter min vogn opover til den nye station, der ligger temmelig vindhaardt paa en fuldstændig nøgen høide.

Tilfældigvis var alle Stavanger-selskabets missionærer samlede i en konferance her paa Empongeni, og af disse for det meste godt lokalkjendte mænd fik jeg endel værdifulde oplysninger om forholdene længere nordpaa.

I nogle dage benyttede jeg mig af hr. Nordgaards gjestfrihed og gjorde i den forresten ikke meget rige fuglefauna endel indsamlinger.

Hr. Nordgaard var saa venlig en dag at sammenkalde alle stationens negre til en stor drivjagt, og nogle af de yngre missionærer fulgte Holm og mig ud paa jagten.

Hidtil havde jeg i Zululand seet siger og skriver én antilope, og som følge deraf var jeg endel skeptisk ligeoverfor det resultat, vi muligens kunde opnaa ved denne dags jagt

Jeg skulde imidlertid snart faa øinene op for, at jeg nu begyndte at nærme mig vildtrige trakter; thi allerede i stationens nærhed begyndte smaa dukkere *(caephalolophus grimmii)* at springe op foran den larmende kjæde af indfødte, der drog gjennem det bakkede græsland.

Missionærerne var tilhest, medens Holm og jeg gik og lod Jim lede min hest for i fornødent fald at lade den bære vildtet hjem.

Medens negrene nu spredte sig i en halvkreds og stykke for stykke afdrev de smaa dale, buskads eller klynger af tornetræer, hvor antiloperne kunde formodes at ligge skjult i græsset, tog vi hvide mænd og endel kaffere, der dels var væbnede med spyd, dels med gamle muskedonnere, post paa de beleiligste steder i terrænet. Jagten gik imidlertid ikke videre heldig. Antiloper var der nok af; men de behændige og slu dyr vidste vel at benytte anledningen og smuttede ud gjennem den ikke paa langt nær fuldkommen sluttede driverkjæde, og vor skydning var for den sags skyld heller ikke perfekt.

Først efter flere drev lykkedes det en af missionærerne at slænge en kugle gjennem halsen paa en flygtende rørbuk, der brølende styrtede om i græsset for i næste øieblik at overfaldes af en skare hylende negre, der med kjeppe bankede den sidste livsgnist ud af det arme dyr.

Rørbukken *(cervicapra arundinea)* er af størrelse omtrent som et raadyr, og selv et hundyr, som det skudte eksemplar var, er ingenlunde nogen let byrde for en mand. Jeg slængte derfor dyret over min sadel, gjorde det fast med stigremmene og lod Jim lede hesten hjem til stationen med paabud om straks at komme tilbage.

Jagten fortsattes fremdeles paa samme maade som før. Den sterke middagshede syntes ikke det mindste at afficere de indfødte, der under ensformig hujen afdrev det ene stykke efter det andet. Varmen begyndte imidlertid at genere os hvide mænd lidt, og den gamle adstadige hest, en af vore ledsagere red, blev stedse ladere og ladere. For at sætte lidt liv i dyret fik han laant en spore af en kollega, sad atter op og hug eftertrykkelig sin væbnede hæl i maven paa hesten.

Ungdommens vildhed blussede ved denne oprørende behandling pludselig op hos det gamle øg. Det gik hverken frem eller tilbage; men dets bagdel gik op og dets hoved ned, en—to—tre gange, og tredje gang fløi den værdige prælat som slynget ud af en kastemaskine langt pokker-i-vold bortigjennem det lange græs.

Sporen maatte opgives; men sin hensigt, den at muntre dyret, havde den dog opfyldt. Hesten syntes besjælet af en rent ungdommelig fyrighed, og da kort efter en vældig rørbuk kom midt imod den, og missionæren ovenikjøbet sendte en dundrende bom efter bukken, slængte det ophidsede dyr sin rytter til én kant, bøssen til en anden og stormede vildt omkring mellem hujende negre og flygtende antiloper.

Medens vi strævede med atter at indfange hesten, hændte noget, der forekom mig at danne en værdig afslutning paa den hele episode.

En ørliden negergut, der hele dagen havde gaaet og draget paa et vældigt bredbladet spyd, kom midt i al hurlumheien

over en liden antilope, en «*dukker*», kastede med opbydelse af alle sine barnekræfter spydet i bukken og dræbte den.

Jeg, og de andre jægere forøvrig ogsaa, havde faaet flere meget rimelige skud og skudt bom, en omstændighed, der, første gang man deltager i denne slags jagt, er let forklarlig.

Det er nemlig med en egen følelse, man første gang staar paa post under en slig drivjagt og ser de lette smaa antiloper i lange sprang komme sættende mod sig i det bølgende græs. Ens haand er ikke fuldt saa stø, og ens hjerte banker kanske lidt mere voldsomt, end naar man løfter sin bøsse og smælder paa en letfodet hare her hjemme i nordens skoge. Den sterke lodrette sol kaster en blændende, forrædersk glorie over riflens sigter, og ens evne til at bedømme afstande forringes under de uvante omgivelser og den nye jagts spænding.

Min tur skulde da ogsaa komme. En dal, tæt bevokset med lave mimoser, blev afdreven, og sammen med de andre stod jeg i det lange græs øverst i en hei og ventede paa, at bukkene skulde begynde at komme. Den hujende kjæde nærmede sig opover lien, af og til hørtes vilde forvirrede skrig, naar en eller anden buk opskræmtes, og snart hørte jeg trampet af en buk, der nærmede sig. Et svagt knald lød fra en kaffers slet ladede bøsse tæt nedenfor mig, og kuglen fór fløitende forbi. Bukken kom i lange hop raslende gjennem græsset og satte indigjennem heien. Kun af og til saa jeg dens hoved hæve sig over græsset. Mit høire løb var ladet med svanehagl, og da jeg paa næsten 75 meters hold atter saa dens hoved, kastede jeg bøssen til kindet og skjød. Dens lange bagben beskrev en bue i luften, og da jeg naaede stedet, hvor den faldt, laa bukken paa siden saa død som en sild. Et eneste hagl havde trængt ind i hjernen bag øret og naturligvis dræbt den paa stedet. En skare negre styrtede nu til og kastede sig med stokke og spyd vildt over det fuldstændig døde dyr, og det var kun med største møie, jeg fik hindret dem i at knuse dets kranium for mig.

Naar dyr falder, det være sig for skud eller spydkast, vil zuluerne altid, selv om vildtet er stendødt, kaste sig over det og fuldstændig ekstatisk bearbeide det med hug og slag.

Enhver deltager i jagten synes at maatte tilfredsstille sin skuffede mordlyst ved at slaa det døde dyr, et forhold, som dog selv her hjemme har sin analogi.

De fleste jægere har vistnok stødt sammen med visse individer, hvis lavt beregnende tænkemaade eller rent barnagtige hidsighed bringer dem til f. eks. at slænge en kugle i en allerede fældet elg; men zuluens angreb paa faldent dyr dikteres ogsaa af fuldstændig andre drifter.

Det er det feige rovdyrs lyst til at sønderslide og mishandle det svage, fuldstændig værgeløse, der ytrer sig, naar en slig flok hylende og hoppende zuluer danser rundt og basker løs paa en stakkars død antilope. Denne trang til letkjøbt triumf over det svage, til at føle jeg'et ophøiet uden resiko, findes ikke alene hos zuluerne, men i større eller mindre grad hos de fleste laverestaaende racer, ja uden vanskelighed vil den visselig ogsaa kunne paavises hos lavtstaaende individer inden kulturens folk.

Det lykkedes os at nedlægge endnu en antilope, og jeg fik herunder et bevis paa disse dyrs overordentlige haardførhed. En ekspresskugle splintrede tarsen paa et af dens bagben; men først efter omtrent en kilometers forfølgelse fik de indfødte omringet og dræbt den. Benpiben sad da proppet fuld af jord efter det fortvilede sprang for livet.

Vor fangst bestod af tre rørbukke og en dukker, og da vi trætte gik til ro den aften, lykønskede vi hverandre med det ingenlunde uheldige udbytte af dagens jagt. Det skulde imidlertid ikke komme os synderlig til nytte.

Vi havde nemlig ophængt de afflaaede skind i et skur og sikret dem mod at fortæres af de halvvilde, forhungrede negerhunde, der om natten gjerne streifede om stationen; men vi havde gjort regning uden disse hundes herrer. Da vi om morgenen gik for at præparere skindene, var tre af dem stjaalne, og jeg kan ikke andet sige, end at min tro paa missionskaffernes moral ved dette tyveri ingenlunde styrkedes.

IV.

EMPANGENI—UMTETWA.

Okola. Vognhjulet ryker. Holm gaar til Echowe. Alene med kafferne. Uheldige jagter Hvide heirer. Holm kommer tilbage. Mod vildtrige trakter. Umtetwa. Mindre antiloper. Roi rheebok. Rørbuk.

Vi forlod Empangeni.[1]

Tæt ved missionsstationen har en nordmand et handelssted, og jeg stansede der en stund og kjøbte noget mais til vore kaffere.

Hvedemel kunde vi derimod ikke faa kjøbt og fik foreløbig se at klare os uden.

Saa reiste vi videre nordover langs kystveien.

Efter en 12 mils kjørsel gjennem en ensformig bølgende hei nærmede vi os ved solnedgang den lille flod «Okola», mod hvis leie landskabet skraanede i lange jevne lier, her og der klædte med lav mandshøi akasieskog.

Jeg red lidt paa siden af veien for som vanligt at se efter vildt.

Snart kom jeg til en uhyre sump, bevokset med *papyrus*, og paa den anden side, langt borte i en afbrændt hei, saa jeg en flok store trapper *(neotis caffra)*.

At komme til dem vilde kræve en stor omvei; men omsider naaede jeg til et sted, hvor sumpen kileformig endte mellem heiene.

---

1 I forrige kapitel er ved en misforstaaelse af korrekturen overalt sat Emp*o*ngeni istedenfor Emp*a*ngeni.

En græsbrand havde hærjet, jorden laa sort, og sumpens vældige siv laa knækket og halvforbrændt. Oppe i heien skimtede jeg hytterne i en ensom kraal.

Jeg bandt min hest, vassede over sumpen og fik snart se de store trapper tegne sig lyst mod den sorte jordbund.

Fra holt til holt smøg jeg mig frem.

Tilslut var der bare en liden stribe af akasieskog mellem mig og fuglene.

Jeg lagde mig ned og krøb paa hænder og knær, saa langt jeg kunde komme, lagde mig tilrette mellem buskene og saa forsigtig frem. Omtrent 100 meter fra mig gik fem vældige fugle med alvorlige skridt.

Den synkende sol kastede deres skygger langt, langt henover den øde vidde.

Med sikkert sigte sendte jeg ekspresriflens projektil mod den nærmeste fugl, der med opreven bug flaksende styrtede omkuld. Medens flokken flygtede, sprang jeg frem. En liden antilope fór i lange hop opover heien; men jeg agtede ikke paa den, bare paa den saarede fugl, der flaksende søgte at flygte. Snart indhentede jeg den imidlertid, og en revolverkugle gjorde hurtig ende paa dens liv.

Med fuglen paa ryggen drog jeg i springmarsch tilbage, fandt min hest, bandt fuglen til sadlen og naaede snart veien, hvor jeg i det fjerne skimtede vognen, som øiensynlig stod stille.

Et bedrøveligt syn mødte mig, da jeg naaede hen til den. Okserne var spændt fra. Jim og Dick stod slukørede et stykke fra, og Holm betragtede med begrædeligt aasyn det venstre forhjul, der splintret og brudt i mange stykker laa væltet tilside.

Holm havde streifet bort fra veien efter en stor rørbuk, der græssede et stykke fra, og under hans fravær havde negrene kjørt forhjulet fast i den dybe sand; okserne havde saa under forsøget paa atter at trække det løs vrikket vognstangen voldsomt til side, og hjulet knak.

Dette var en nydelig affære, et uheld, der kunde faa de mest skjæbnesvangre følger for vor ekspeditions held, og vort

humør var ikke videre lyst, da vi stivede akselen op, skruede resterne af hjulet af og tog fat paa at sætte vort telt op for natten.

Nedstemte sad vi om baalet den kveld, Holm og jeg, og raadslog om, hvad der bedst kunde gjøres. Og dobbelt nedstemte blev vi, da vi hørte antiloperne trampe og pibe om os i busk og hei og vidste, at vi foreløbig var afskaarne fra at naa længere frem til trakter, hvor der var endnu mere vildt.

Tilfældet vilde, at den norske handelsmand paa Empangeni havde omtalt for mig, at han den næste morgen skulde sende sin oksevogn til Echowe, og hvis vi var ude itide næste morgen, vilde vi kunne faa resterne af vort hjul did og repareret.

Holm tog derfor i otten næste morgen Jim og Dick med sig til at bære hjulet til Empangeni, traf ganske rigtig til at faa følge med vognen og reiste videre til Echowe.

Jim og Dick vendte tilbage til Okola, hvor jeg forblev i leiren for at udrette, hvad jeg kunde.

Min tilværelse blev i den følgende tid overordentlig ensom, og ihvorvel mit liv paa sit vis var afvekslende, blev dagens begivenheder dog oftest skuffelser.

Der fandtes i sletter og heie omkring Okola mere antiloper, end jeg hidtil nogetsteds havde truffet; især var «rørbukken» og «dukkeren» forholdsvis talrige; men jeg kunde bære mig ad, hvordan jeg vilde, — jeg skjød bom. Det hele skrev sig naturligvis fra, at jeg endnu ingen øvelse havde i jagten paa dette slags vildt; men af og til var uheldene saa rent latterlige, at man næsten kunde fristes til at tage sin tilflugt til den gamle overtro, at bøssen havde mistet «draape».

Engang, kan jeg tydeligt huske, kom jeg gaaende nedigjennem en gammel maisager. Jeg brugte mine øine godt; thi jeg vidste af erfaring, at de smaa antiloper, særlig dukkeren, ynder at opholde sig der mellem de udgaaede maisstængler.

Pludselig reiste en dukker sig op ikke 30 skridt fra mig, og med største besindighed og sikker paa at dræbe dyret i knaldet affyrede jeg mit haglløb mod dens side.

Bukken satte afsted, som om intet feilede den, og de bespotteligheder, som jeg, foruden en syngende ekspreskugle, sendte efter det arme dyr, egner sig ikke til referat.

Der forekom her nede ved Okola meget talrig et par arter fugle, der er saa eiendommelige for Sydafrika og desuden gjør saa meget til landskabets karakter, at det vilde være urigtigt at forbigaa dem.

Overalt langs den lille elv vilde man blandt de indfødtes kvæghjorder kunne iagttage nogle middelsstore hvide fugle, der færdedes omkring mellem, ja endog paa kvæget.

Ved nærmere eftersyn vilde man opdage, at det var en heire, omtrent af en almindelig rørdrums størrelse *(herodias intermedia)*. Fuglen er imidlertid langt elegantere bygget end de fleste heirer. Dens fjærdragt er skinnende hvid, dens neb gult og fødderne kulsorte, og den er i modsætning til mange andre af familien overordentlig proper og renslig. Fuglene er paa sine steder næsten blottede for skyhed, og naar man ser dem en blændende solskinsdag færdes omkring det rolig græssende kvæg, kunde man næsten fristes til at anse arten for verdens vakreste heire.

Hvis man ikke forstyrrer dem, vil disse heirer saagodtsom den hele udslagne dag følge kvæget, og skyder man et eksemplar, vil man let kunne overbevise sig om grunden hertil.

Fuglens mave vil gjerne findes fuldproppet af græshopper og andre insekter, der samler sig om det græssende kvæg dels for at undersøge dettes ekskrementer, dels for at snylte paa dette selv. Heirerne gjør da blandt insekterne en letvindt fangst og yder forresten ogsaa kvæget delvis den samme tjeneste som de tidligere omtalte oksehakkere *(buphaga)*, idet de fortærer de flaat *(ixodes)*, der snylter paa oksens hud. Disse ixodesarter, der forekommer ganske overordentlig talrig, er i Sydafrika forøvrig en sand plage. De snylter paa næsten ethvert hvirveldyr.

De fleste antiloper er meget plagede af dem, og selv hos fuglene, der jo har ganske let for at befri sig for disse snyltere, forekommer de, rigtignok indskrænkede til regionen

omkring nebspalten og øiet, den eneste region, hvor fuglen ikke kan naa. Selv hos buphagiderne, disse professionelle ixodes-dræbere, har jeg, hvis jeg ikke husker feil, iagttaget snylterne.

Større firben gaar trods sit skjælpanser ikke fri, og f. eks. paa de store monitor-arter finder man ixodes fastboret paa de nøgne steder bag øret, for- og baglemmerne samt analaabningen, ja endog i de smaa mellemrum mellem skjællene.

Den indfødte afrikaner synes ikke at være synderlig plaget af disse væmmelige blodsugere, hvis hunner kan opnaa en størrelse som en hasselnød; men med desto større graadighed kaster de sig over europæeren, og den hvide mand, der har tilbragt dagen vandrende gjennem græsfeltet, hvor de især er talrige, gjør om aftenen, før han gaar til ro, bedst i at underkaste sine lægge, ja gjerne sin hele krop, en grundig undersøgelse. Ofte har snylterne i dagens løb fæstet sig i dusinvis paa hans hud, og trækker man dem ikke forsigtig ud, bliver ofte sugesnabelen eller en del af hoved og forkrop siddende igjen, gaar i forraadnelse og foraarsager store saar, der kun vanskelig heles, de saakaldte Natal-saar.

Den anden fugl, der her nede ved Okola forekom særdeles talrig, var den saakaldte «dikkop», en oedicnemus-art *(oedicnemus copensis)*, en meget eiendommelig vader, som man her og der langs kysten træffer i svære flokke. De er i lighed med andre af slegten natlige fugle, og om dagen finder man dem liggende paa jorden med de lange halse og de tykke hoveder strakt ret frem.

Nærmer man sig, vil de øieblikkelig reise sig op og i hurtigt løb fjerne sig for, hvis de yderligere forfølges, at tage til vingerne. De flyver dog sjelden langt, og jægeren kan ganske let komme paa skud. Da de desuden er et ganske velsmagende vildt og af størrelse omtrent som en rugde, forsømte jeg hernede ved Okola ikke leiligheden til at forsyne mig med lidt til variation af min forøvrig ikke meget indholdsrige spiseseddel.

Om dagen holder fuglene sig som sagt i ro; men saasnart solen er gaaet ned, streifer de gjennem sletterne, udstødende en langtrukken, hylende fløiten.

I maaneklare nætter kan man let nærme sig, ja endog gaa midt ind i en flok saadanne fugle. Deres skrig vil da forstumme, og rundt om vil man kunne se glimt af hvide vingespeil og høre lette flaks. Fuglene letter og flytter sig over i en anden hei, hvorfra snart deres uhyggelige skrig atter lyder.

Hvorvel jeg ikke fik nedlagt nogen antiloper, saa skjød jeg dog hver dag fugle, som jeg præparerede, og hvis kjød jeg spiste. En gammel neger, hvis navn var «Gomakos», kom næsten hver dag og bragte mig «mcaba» (sur melk og knust mais eller sorghum) en zuluret, der faldt meget i baade Holms og min smag, kanske fordi den nærmest lignede fladbrødsold.

Naar jeg træt og mødig kom hjem fra dagens jagt, var det mig i alle fald ingenlunde ubehageligt at opdage Gomakos med sin melkekrukke i leiren.

Han fik da gjerne nogle sølvpenge for melken; men han holdt forøvrig ikke faste priser, forlangte altid saa meget, han troede at kunne opnaa. Fik han 3 d. idag, forlangte han 6 d. imorgen og var forøvrig en slu gammel ræv. Engang trak jeg op et lidet lommekompas og spurgte ham, om han vilde have det som betaling for en bolle melk. Han spurgte saa, hvad det var. Gjennem Dick forklarede jeg ham da, at dette instrument altid angav, om en mand var en kjæltring eller ei. Hvordan man snudde og vendte det, naalen vilde altid pege paa en kjæltring, hvis han var i nærheden. Gomakos var meget interesseret, og da han kom hen til mig for nærmere at undersøge kompasset, passede jeg paa at blive staaende søndenfor ham.

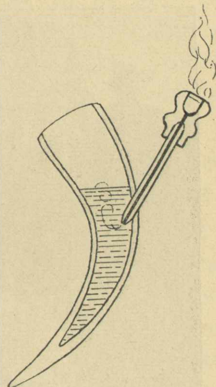
Jeg vendte og dreiede kompasset paa alle kanter, og naalen pegte naturligvis stadig paa Gomakos. «Den peger paa dig,» sagde jeg. Gomakos vred sig en stund og saa afvekslende paa mig og den spillende kompasnaal. «Tag det væk,» sagde han, «det er ikke godt at se slige ting.»

Kun en eneste gang saa jeg hvide mennesker. Et stort følge af boere, med mange vogne, heste, koner og børn, kom dragende forbi og skulde nordover paa jagt i lavlandet. De skulde ud for en gang at se havet, som de havde hørt tale om. De vilde se udover dets blaanende vidder, kjende dets svale bris og saa atter vende tilbage til Transvaals «veld».

De drog forbi, og jeg var igjen alene med okserne og negrene.

Jim og Dick havde i denne tid herlige dage.

Dick passede kun okserne, og Jim fulgte mig gjerne ud paa jagt. Forøvrig tilbragte de tiden med at spise, synge, danse og røge «insango». Denne sidste beskjæftigelse er saa almindelig i Zululand, at den kræver lidt nærmere omtale.

Insangopibe (gjennemsnit).

«Insango» er et slags hamp, hvis blade og blomsterstand tørres og røges i en dertil særlig konstrueret pibe. Den indeholder en meget sterk narkotisk stimulans, der ved overdreven nydelse virker høist slappende paa organismen, og mange zuluer er overordentlig henfaldne til den, kan saagodtsom ikke undvære den, ligesom østens folkeslag opium.

Piben laves af et kohorn, paa hvis side der bores et hul. Fast sluttende i dette hul stikkes et rør, til hvis ende er fæstet et pibehoved af sten. Hampen anbringes nu i dette pibehoved, antændes med et stykke glødende kul, og hornet fyldes med vand indtil omtrent en tomme over rørets munding.

Røgeren presser nu sin mund ned i hornets munding og frembringer ved at trække luften til sig et tomrum, der tvinger røgen fra hampen ned gjennem røret, op gjennem vandet, hvor den afkjøles endel, og ind gjennem røgerens

mund og lunger. Naar disse er fyldte, tages hornet fra munden, røgen blæses ud igjen, og en voldsom hosteparoxysme overfalder individet.

Mundens, svælgets og luftveienes slimhinder irriteres ved den skarpe røg, og der indtræder en overordentlig sterk slimafsondring, som zuluen tildels søger at lette ved at skylle munden med vand. Vand og slim blæses da som bobler

Insangorøgning.

ud gjennem et hult rør eller græsstraa, og jo længere kjæden af bobler kan blive, desto saligere er insangorøgerens fryd.

Ofte renfeies et stykke af den flinthaarde jordbund, undertiden en tomt efter en termittue, og flere røgere sætter sig da omkring og «leger krig» med de rader af bobler, de efterhaanden blæser ud paa den glatte flade, og som i deres øine da repræsenterer geledder og regimenter af krigere.

Alle røgningens tekniske haandgreb ledsages af vilde fagter og visse reglementerede udraab og brøl under de

forskjellige tempo. Specielt foregaar slimafsondringen under ulideligt skraal, og deltagerne i røgningen hensættes tilslut i et slags halvbevidst ekstase, der gjør dem fuldstændig uimodtagelige for fornuft.

Med uopslidelig ihærdighed fortsætter de underholdningen, indtil insangoens virkninger og rent legemlig udmattelse nøder dem til at holde op. Flere timer kan imidlertid medgaa, førend dette finder sted, og allerede inden en time er gaaet, er den stakkars europæer, der nødes til at høre paa deres ensformige skraal uden at være istand til at sætte en stopper derfor, i en saadan sindstilstand, at han ikke et øieblik vilde betænke sig paa at kaste en bombe ind i flokken og sprænge den til alle verdens kanter.

Bare Jim og Dicks konsert hver aften blev mig mer end nok, især da jeg hver eneste aften maatte trækkes med et let feberanfald, der lige siden afreisen fra Echowe af og til havde indfundet sig. Jeg antog det for de første ytringer af malaria; men heldigvis gik det hele snart over, og hverken Holm eller jeg havde under hele vort ophold i Zululand noget ildebefindende, der er værd at kalde sygdom. Naturligvis medfører et haardt liv paa ensformig, uvant kost og daarligt drikkevand ulemper, der kan ytre sig i diarrhoe, pludselige kvalmeanfald og andre lettere ildebefindender; men disse fænomener vilde, tror jeg, finde sted hvorsomhelst under lignende livsvilkaar. Disse mine feberanfald ved Okola, der forøvrig var meget ubehagelige, og hvis uhygge yderligere forøgedes ved, at jeg var fuldstændig overladt til mig selv og to negre, som jeg lidet eller intet kunde tale med, og hvis troskab var alt andet end prøvet, disse anfald tilskriver jeg udelukkende overgangen fra civilisation til vildnis og kanske endnu mere den stadige ængstelse og spænding, som ekspeditionens ingenlunde lyse udsigter satte mig i. Alt dette skulde dog inden ret længe forandre sig.

Bekymringerne skulde gaa over til sikkerhed, og de sorger, der maatte plage mit enogtyveaars sind, skulde forvandles til ligesaa mange glæder over vundne resultater.

Spørgsmaalet dreiede sig for mig om, hvorvidt Zululand endnu besad vildt i betydelig udstrækning, og om, hvorvidt jeg vilde kunne naa det med de midler, der stod til min raadighed. Af de følgende blade vil læseren selv kunne dømme.

* * *

En uge var forløben og vel saa det. En dag lidt over middag traadte Holm pludselig ind i leiren, ledsaget af en neger, der i et specielt konstrueret styre trillede vort vognhjul paa trillebørvis.

Jeg behøver ikke at fortælle, at det haandtryk, vi gav hverandre, var varmt, heller ikke, at vi straks gav os til at berette vore oplevelser for hinanden.

Holm havde i god behold naaet Echowe og paa turen did faaet anledning til at sikre samlingen et ualmindelig smukt eksemplar af den tidligere omtalte «bush-baby» *(galago glaretti)*.

Medens Holm og den indfødte oksedriver om natten i maaneskinnet reiste langs veien opover mod Echowe, opdagedes dyret i et træ. Holms eneste vaaben var revolveren, med kun fem skud. Han skjød da først de fire uden resultat, og da Holm er en besindig fyr, indsaa han snart, at chancerne for at træffe med det femte ikke var synderlig store. Han krøb derfor op i træet, plantede revolveren tæt under dyrets bagdel — og gjennemborede det.

Paa missionens verksted paa Echowe havde saa hr. Meberg repareret vort hjul, sat et par arme paa det, saa det kunde trilles som en trillebør, og Holm havde med en neger begivet sig paa hjemveien søndag aften ved solnedgang. Mandag eftermiddag kl. 3 naaede han saa leiren efter en marsch af omtrent femti mil, næsten en breddegrad.

Den følgende morgen drog Holm, jeg og Jim ud for at forsøge at faa noget ferskt kjød at spise. Efter en hel del stræv fik vi op en imponsi (dukker), som jeg bommede paa. Den sprang op lige foran mig, men kom ind mellem nogle buske, og først paa en 50—60 meter fik jeg sigte paa den.

Straks efter skulde vi forsøge at passere Okola. En buk sprang op i græsset mellem daddelpalmerne ved flodleiet. Jeg saa den et øieblik, saa forsvandt den i græsset. Imidlertid kom bøssen op, og jeg lod staa til. Bukken gjorde et langt sprang over et dybt udtørret vandløb og stupte, tumlende sig fortvilet, i græsset paa den anden side. Begge dens bagben var knuste, og en kugle gjennem hovedet gjorde en hurtig ende paa dens fortvilede forsøg paa at reise sig. Vi hoppede over elveleiet og kom hen til den, der den laa mellem de lave palmer i de sidste trækninger.

Det var en hun af rørbukken *(cervicapra arundinea)*, hvis store yver tydede paa, at den nylig havde født eller snart skulde føde.

Jims assagai tjente mig som kniv til at stikke den. Vi brød nogle palmeblade af og dækkede den til, sendte Jim hjem efter hesten og tog saa en tur høiere op langs floden, hvor der saa meget godt ud for vildt.

Efter en resultatløs søgen paa kryds og tvers vendte vi imidlertid tilbage, og ved Jims ankomst blev antilopen gjort fast til sadlen med et taug.

Hesten blev lidt hidsig og vilde til at springe. Under Jims tossede forsøg paa at stagge den gled saa bukken lidt over til den ene side.

Hesten blev vild, og Jim slap den naturligvis straks, hvorpaa det skræmte dyr løb rent løbsk og fik bukken af, saa den bare hang og slæbte efter hovedet i fortøiningstauget.

Saa bar det hjemover i strakt gallop. Først efter et par mils væddeløb indhentede vi hesten; men da fandtes der naturligvis ikke haar igjen paa antilopen, og som eksemplar for samlingen var den spoleret.

Kjødet smagte imidlertid godt, og hvad vi ikke med en gang kunde fortære, saltede vi let og tørrede i solen som «biltong».

Den følgende dag drog vi videre.

Det var min hensigt først at naa «Umtetwa», hvor den engelske magistrat residerede, og der erholde en formel tilladelse til jagt paa det smaa vildt i distriktet søndenfor

Umvolozi, og desuden af ham faa oplysning om, hvor jeg nærmest skulde søge de store dyr og saaledes sættes istand til at lægge en bestemt operationsplan.

Reisen op til Umtetwa, der medtog to-tre dage, bød ikke paa mange afvekslinger.

Veien bøiede nu af fra det egentlige lavland og skar sig ind mellem høilandets første udløbere. Ensomme fjelddale indigjennem med glisne torneskoge i kløfterne, græsklædte lier og strittende aloer over de stenede koller og heie dannede de landskaber, der faldt under dagens marsch.

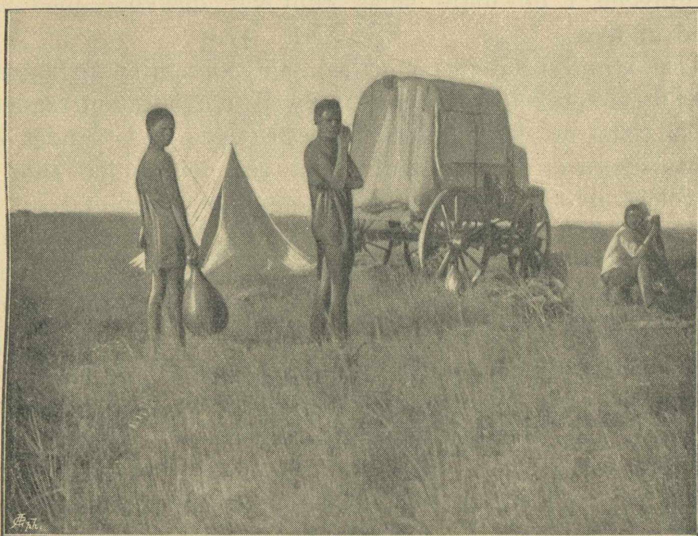
Vi mødte et par jagtpartier, der havde været oppe ved Umvolozi og prøvet sig paa storvildt uden resultat. Det ene havde guvernørens tilladelse til at skyde storvildt for Durbanmusæet; men intet resultat var naaet, og det usunde klima oppe ved Umvolozi fik skylden. Paa det indstændigste advarede de mig mod at slaa mig ned ved Umvolozi, da jeg utvilsomt vilde faa feber og miste mine okser ved «nagane» eller «tsetse».

Deres udtalelser om feberen bekymrede mig dog ikke stort, da jeg i mit stille sind antog, at en for god levemaade, uvantheden med et anstrengende liv og whiskyflaskens flittige cirkulation muligens havde havt større andel i Durban-jægernes febersymptomer end malaria-miasmer. Det er meget almindeligt, at folk fra Natal drager ud paa en jagttur til Zululand i den tørre aarstid, og paa disse ture tager de ofte sin familie med i oksevognen. Det hele betragtes som en slags ferietur, og med god og fornuftig levemaade danner en slig tur en udmerket feriefornøielse. Der var adskillige saadanne familier, der reiste paa jagttur det aar; men alle de, jeg traf eller hørte tale om, klagede enstemmig over feber, malaria. Det er muligt, at saa var tilfælde, men jeg tror ogsaa, at folk i disse egne, folk, der lever sit liv nede i Natal-kolonien paa civiliseret vis, er altfor tilbøielige til at skrive ethvert ildebefindende, der skyldes forandret levevis, paa feberens regning.

Selv de mindste upasseligheder tilskrives feber, og hvad der her hjemme kun vilde betegnes som forkjølelse bliver

straks til et malaria-anfald. Jeg havde nær sagt, at jeg aldrig dernede har hørt tale om anden sygdom end malaria.

Den synes at være en populær fællesbetegnelse for alle slags sygdom, og folk gaar og er ræd for den og skræmmer sig selv ind i en prædispositions-tilstand, der gjør dem mindre modstandsdygtige. Jeg skal være den sidste til at betragte malaria som noget intetsigende; jeg vil kun lægge vægt paa, at der ikke tilskrives den større betydning, end den har.

Leir ved Umtetwa.

Uden eventyr naaede vi Umtetwa, og allerede medens vi drog opigjennem høiderne mod magistratens bolig, fik vi et bevis for, at vildtrigere trakter ventede os. Medens jeg red frem langs den med langt græs bevoksede vei, sprang en dukker op saa nær, at min hest holdt paa at træde paa den. En svær rørbuk kom med nikkende hoved springende over veien foran os, og langt oppe i en høide øinede jeg et flygtende dyr, som jeg ved kikkertens hjælp ikke kunde bestemme som andet end en leopard.

Med de bedste forhaabninger slog vi leir tæt ved det handelssted, der ogsaa findes paa Umtetwa.

Den gamle magistrat, der sammen med sin kontorist og en ældre broder levede i et hus opført af rør og ler, tog vel mod os og gav mig straks den fornødne jagttilladelse.

Med stor venlighed bød han os ind til the, og en underligere bolig end hans har jeg sjelden seet. Væggene var beklistrede med illustrationer af engelske tidsskrifter fra øverst til nederst, udstoppede antilopehoveder og horn hang overalt, og gulvene i de to-tre smaa rum var dækkede med raa skind af dyr.

En stund tilbragtes med samtale, væsentlig angaaende storvildtets forekomst, og mr. Maxwell (magistraten) raadede mig til først at skyde mine flodheste nede i lavlandet og derpaa drage op i Hlabisa-distriktet paa den anden side af Umvolozi, hvor der var en god bestand af storvildt.

Jeg affattede da ogsaa en skrivelse til magistraten i dette distrikt, underrettede ham om, at jeg med guvernørens tilladelse vilde skyde storvildt, og anmodede ham om at tillade mig ogsaa at jage mindre vildt.[1]

Om eftermiddagen gik Holm og jeg ud en tur med bøssen for at rekognoscere terrænet, og allerede tæt ved husene skræmte vi op antiloper. Jo længere vi kom ind gjennem høiderne, jo talrigere blev vildtet, og tilslut kom vi i skumringen ind i en ensom fjelddal, hvor der formelig vrimlede af smaa antiloper af en art, som vi ikke tidligere havde stødt paa, den saakaldte «roi rheebok» *(cervicapra lalandi)*. Alt dette vildt syntes at være i besiddelse af en overordentlig skyhed, rimeligvis paa grund af sterk efterstræbelse, og det viste sig omtrent umuligt at komme det nær. Et par skud forsøgtes uden resultat, og vi vendte tilbage til vor leir, hvor vi snart gik til ro og drømte lyst for fremtiden.

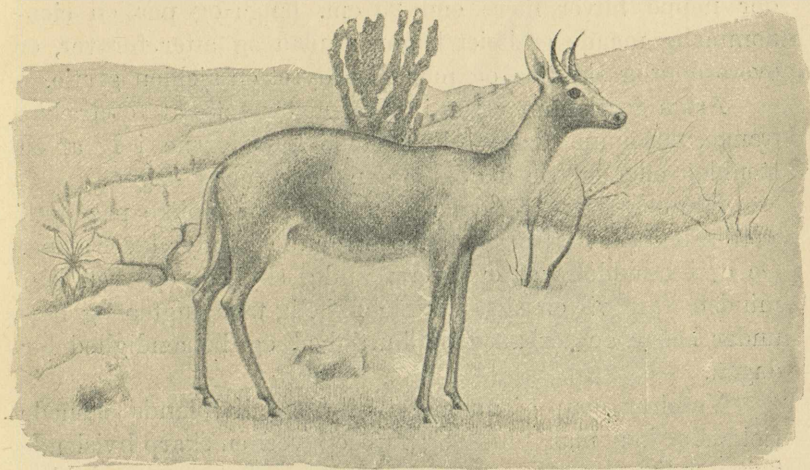
---

[1] Jagten paa mindre vildt er afhængig af magistratens tilladelse i det specielle distrikt, medmindre man da har guvernørens tilladelse. Jeg var uvidende om dette forhold og havde ikke indhentet den.

Et mere øde og ensomt landskab end omkring vor leir der paa Umtetwa kan vanskelig tænkes.

Rundt om os laa en stenet hei, hvor kun kort gulnet græs stod og hviskede i vinden og her og der en samling aloer ragede strittende op mod den solhvide horisont.

Lange lier skraanede nedover mod lavlandet, der blaanede udover mod det indiske hav, og indenfor os laa et kaos af stenede høider med trange dale imellem. Nordover

Roi rheebok.

stupte høiderne sig brat ned i Umvolozi, der grund og lys med svære trær i bredden skar sig gjennem græslandet. Længere vest skar dens dalføre sig ind i høiderne og skraanede i lange lier mod fjeldene. Forkrøblede mimoser og aloer stod spredt over høiderne. I dalførenes bund om de dybe udtørrede vandløb med svære okkerfarvede skjæringer efter regntidens flomme bredte sig en lidt rigere vegetation, og lierne klædtes af den vanlige spredte, fladkronede akasieskog. Trods magistratens jagter var her mængder af mindre antiloper, og bare paa nogle timers vandring i disse fjeldegne kunde vi se dyr i dusinvis.

Under vort ugelange ophold paa Umtetwa gik ikke en dag hen, uden at i det mindste én antilope bragtes hjem som resultatet af dagens jagt.

Den art, der talrigst blev paatruffen, var *cervicapra lalandi*, den saakaldte «roi rheebok»[1] eller «redbuck», zuluernes «inqala». Inqala'en er lidt større end en gjed, sterkbygget og med en langhaaret graa pels, der under bug og hale pludselig bliver snehvid.

Hunnen er kollet, men hannens ranke ringlede horn, der neppe bliver mere end 25 cm. lange og paa en eiendommelig maade er bøiet bagover udad og atter forover, er overordentlig skjønne og meddeler dyret en sjelden gratie.

Arten forekommer kun i fjeldegne og synes at foretrække trange, ensomme dale, i hvis steile lier dyrene i ly af en stenblok eller et træ hendøser den hede tid af dagen.

Hunner, kalve og yngre dyr færdes i flokke paa optil tretti-firti individer, og kun meget gamle handyr lever alene. De er i besiddelse af en overordentlig skyhed, og ved den mindste fare vil en slig flok øieblikkelig tage flugten og herunder lægge en forbausende hurtighed og behændighed for dagen.

Vandrer man gjennem en af disse Zululands stenede fjelddale, kan man pludselig fare op ved en skarp hvislende fløiten i lien ovenfor en, og op mellem græs og sten dukker dyr efter dyr og sætter i vildt sprang afsted med de hvide haler ret tilveirs. Hele lien synes i ett nu levende, et mylder af dyr, der flygter med vindens hurtighed og snart forsvinder, snart atter kommer tilsyne, brusende som en lavine gjennem dalen.

Undertiden vil dyrene efter kun nogle faa meters sprang stanse og et øieblik betragte aarsagen til forstyrrelsen for saa at udstøde den hvislende piben, der tjener dem som signal, og sætte afsted vildere end nogensinde.

Rørbukken *(cervicapra arundinea)*, som læseren allerede før har stiftet bekjendtskab med, forekom ogsaa talrig i de

---

[1] Røde raabuk (boersk).

mere aabne dale og skraaninger. Den er temmelig langbenet, smekkert bygget, med en skulderhøide, der varierer omkring 1 meter og en længde fra snude til halerod af omkring 1½ meter.

Rørbuk.

Hannens horn er omtrent en fod lange, ringlede og foroverbøiede og opnaar først med høi alder den enorme tykkelse og tyngde, der er egen for en gammel buk.

Hunnen mangler horn og har forøvrig samme farve som hannen, nemlig oventil graalig rødbrun, nedentil hvid;

under øret en sort, haarbar plet. Halen er behaaret efter hele sin længde, oventil graabrun, under hvid.

Hunnen er ogsaa endel mindre end bukken, ligesom den ikke har dennes sterke tykke hals og kraftige bygning. Ungen, der straks efter fødselen følger moderen, har et mørkere graabrunt haarlag og kulsorte ben. Den udvikles temmelig hurtig og faar snart de gamles farve.

Hornet udvikles lidt efter lidt, indtil det naar to trediedele af sin fulde længde. Det er til det tidspunkt fuldstændig frit for ringe, meget smekkert, og dyrets krop endnu ungdommelig slank, halsen endnu spæd.

Aar efter aar afsættes saa ringlerne, hornet fortykkes og vokser til sin fulde længde, medens kroppens og halsens førlighed ligeledes forøges.

En anatomisk eiendommelighed, i lighed med andre cervicapra-arter, f. eks. *cervicapra lalandi* og forøvrig ogsaa dukkeren *(cæphalolophus grimmii)*, frembyder ogsaa «inhlongo». I lysken danner bugens hud paa begge sider en meget eiendommelig fold eller indkrængning, der forlænger sig bagover i et rør eller en gang ind til to kjertler lige under symfysen. Denne kjertels sekret klæder som en voksagtig masse tubens vægge (saakaldte «inguinalgruber»).

Ved vilkaarlig sammentrækning af de omliggende muskler udvides tuben og fyldes med luft, der, naar baglemmerne føres hurtig fremover, atter udpresses og frembringer en skarp, hvislende lyd.

De indfødte forklarer ialfald inhlongoens hvislen som frembragt i inguinalgruberne, og jeg kan selv ikke komme bort fra, at saa er tilfældet.

Ved at eksperimentere med et dødt dyr kan man frembringe lyden, om end meget svagere end i levende live, og den omstændighed, at de fleste antilopearter, der ikke er i besiddelse af inguinalgruber, heller ikke udstøder en lignende piben, synes mig ogsaa at være en støtte for theorien.

Inhlongoen udstøder altid denne lyd, naar den skræmmes eller vil varsle sine kamerater. Den kaster da som oftest bagkroppen høit op, samtidig med at bagbenene føres meget

langt frem, noget, der forresten er eget for dens sprang. Den synes ofte næsten at staa paa hovedet eller snarere at gaa paa forbenene.

Ofte frembringer den ogsaa lyden ved hurtig at sænke bagkroppen, idet den tager sats til det første sprang.

Lyden er ogsaa et slags løsen for dyrene, naar de sværmer om ved nattetider, og i en egn, hvor rørbukken er talrig, hører man denne hvislen i alle tonearter og tempo hele den lange nat.

Maaneklare nætter er det, inhlongoen liker bedst. Da lyder der spørgsmaal og svar mellem vidder og dale, mellem rørene ved floden og de sivbevoksede sumpe. Og træffer man til at se en buk, naar den staar og hvisler, vil man ofte lægge merke til, at den hopper op og ned og gjør de underligste kaprioler og krumspring som et gjedekid.

Man træffer sjelden to rørbukkehorn af akkurat samme form, og disse variationer i formen grupperer sig væsentlig om to bestemte arter af formforskjelligheden. Lavlandets rørbuk har tykke, ikke synderlig vidt fra hinanden løbende horn, medens hornene paa høifjeldenes buk er smekrere og løber videre fra hinanden. Forskjellen er saa stor, at man i almindelighed kan sige, hvor bukken er skudt, naar man har hornet for sig.

I det hele er rørbukken en yderst vel proportioneret og elegant antilope. Især besidder dens hoved med de ranke, foroverbøiede, blankt sortglinsende horn en ganske særegen og for den uvante sterkt betagende ynde.

Dens sprang er i almindelighed ikke synderlig hurtigt og karakteriseres hos hunnen og den unge han ved den før omtalte maade med at kaste bagkroppen tilveirs og hos den gamle buk ved en vis gyngehestmæssig bevægelse og en rolig nikken med hovedet og de tunge horn.

Halen holdes altid ret tilveirs under spranget. Skræmmes derimod inhlongoen rigtig for alvor, da kan den lægge en fabelagtig hurtighed for dagen. Med forlemmerne oppe under det hvide bryst sætter den afsted i lynsnare vilde sprang af en forbausende længde.

Dreven frem af skrækken farer den gjennem græs og busk, mellem torneskogens stammer, over brede «dongaer» (udtørrede vandløb), kortsagt gjennem enhver hindring, for saa pludselig at stanse, se sig tilbage et øieblik, og saa atter afsted. En mand fortalte mig engang, at han under en drivjagt havde seet en hun af rørbukken, naturligvis rent tilfældig springe ret paa en indfødt og støde sine fremstrakte forben med de spidse klove i mandens bryst med den følge, at manden døde.

Rørbukkene holder sig ofte i smaa flokke, og det største antal, jeg nogensinde har iagttaget, er syv. Gamle hanner lever oftest alene eller i følge med en hun.

Drægtige hunner har jeg altid truffet vandrende for sig selv.

De mere vegeterende individer af arten, der holder sig i flokke, synes dog ikke synderlig bundne, men stadig at komme og gaa efter forgodtbefindende.

I det hele synes *cervicapra arundinea* at være en selskabelig anlagt antilope, hvis individualitetssans dog er sterkere, end ofte vanligt er hos selskabelig levende dyr.

Rørbukken skyr skogtykningerne og de store høider. Den elsker sletten med rør og daddelpalmer og liker at hvile i græsset i de fladkronede mimosers glisne skygge, aldrig langt fra vand.

Foruden disse cervicapra-arter forekom ogsaa to andre endnu mindre antiloper, dukkeren *(cæphalolophus grimmii)* og den saakaldte «stenbock» *(neotragus melanotis)*. Dukkeren, der af zuluerne gjerne benævnes «imponsi», ligger oftest skjult i græsset og springer op kun nogle faa skridt fra vandreren, og med lavt bøiet hoved pløier den gjennem det lange græs, hvor dens bagoverbøiede rette og kun 15 cm. lange horn ingen modstand gjør.

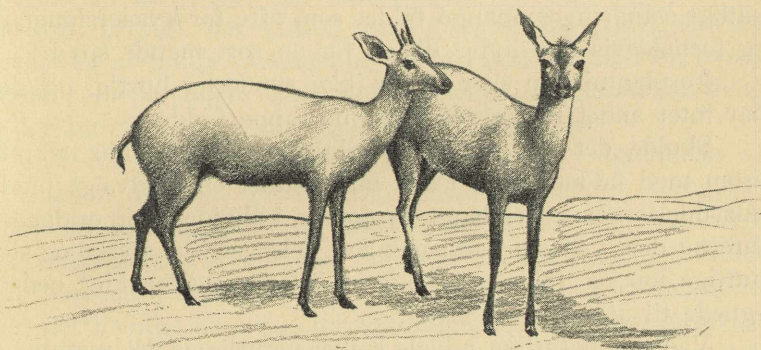
Først naar den kommer et stykke bort, vil den rette sig og i lange, lette sprang sætte afsted for om ikke længe at stanse og atter lægge sig ned i græsset.

Det graa dyr, der er af en liden gjeds størrelse, er i besiddelse af en overordentlig skjønhed og gratie, og at

iagttage disse dyr paa kort hold, naar de græsser, er en nydelse, en dyreven ikke let glemmer.

Stenbukken, zuluernes «iqina», ligner i levesæt meget dukkeren, men er om muligt endnu hurtigere og voldsommere i sit sprang. Den er betydelig mindre, af en vakker murstenrød farve med snehvid bug, og hannen har omtrent 10 cm. lange, ret opadstaaende horn.

Mellem alt dette vildt erhvervedes snart en betragtelig samling eksemplarer af disse arter, og ikke en dag gik hen, uden at vore rifler skaffede os saavel dyreskind som kjød i overflod.

Dukkere (han og hun).

Det var ikke alene voksne eksemplarer, jeg tog til indtægt for samlingen, men ogsaa yngre dyr i alle aldere, og jeg indsamlede desuden ogsaa fostere af disse arter i de forskjellige udviklingsstadier, et arbeide, som jeg ogsaa senere fortsatte.

Jeg blev herunder opmerksom paa, at man til enhver aarstid træffer disse arters hunner drægtige, og det paa de forskjelligste stadier af drægtighed, ligesom man kan iagttage unger af forskjellige størrelser i følge med de forskjellige mødre.

Parringen foregaar saaledes hos disse arter til en hvilkensomhelst aarstid, og det ikke bare for disse arters vedkommende. *Forholdet er gjennemgaaende det samme for de fleste pattedyrs vedkommende i tropiske eller subtropiske egne.*

Under arbeidet med disse antiloper ledede s jeg ofte til at ræsonnere over deres sandsynlige alder, og jeg kunde ikke og kan fremdeles heller ikke komme bort fra, at de maa opnaa en ganske overordentlig høi alder.

At slutte sig til bukkens alder fra antallet af hornets ringler tror jeg vilde være misvisende, og jeg kan ikke føre andet forsvar for min antagelse end et simpelt ræsonnement.

Betænker man, hvilken uendelighed af farer disse arter er udsatte for, vil det ikke synes urimeligt, at individet opnaaede en høi alder.

Krokodillen og løven lurer paa dem ved drikkestedet, leopard og hyæner truer dem og deres unger under deres natlige vandringer; mange falder som ofre for kvælerslangen, og forholdsvis faa finder døden for en sort mands spyd.

Forplantningen sker heller ikke synderlig hurtig, og de har intet andet til forsvar end sine rappe fødder.

Skulde det saa synes underligt, at naturen har sikret arten mod uddøen eller i alle fald dannet en modvægt mod udryddelserne ved et langt liv for de individer, der undgaar farerne dels ved sin aarvaagenhed, dels ved sin styrke og sit hurtige løb og følgelig i kraft af disse egenskaber er bedst egnede til at forplante arten?

Ved det naturlige udvalg spiller naturligvis det mandlige individs styrke en stor rolle, idet hannerne, som inden alle polygame arter, fører hidsige kampe, hvorom de talrige ar og skrammer, der bedækker en gammel buks hals og kinder, er talende vidnesbyrd.

Den sterkeste buk vil have størst udsigt til forplantning. Men den sterkeste buk er gjerne den ældste, og da de ældste er i besiddelse af størst erfaring og som følge deraf større skyhed, vil afkommet saavel blive kraftig, som det gjerne vil arve faderens skyhed.

Mange omstændigheder kan hindre det heldige naturlige udvalg. Moderen kan f. eks. være et yngre, svagere, mindre aarvaagent dyr, hvorved virkningen af hannens ovenomtalte egenskaber vil afsvækkes. Selv om hunnens egenskaber er fortræffelige, vil dog naturligvis i egne, hvor arten er talrig,

unge uerfarne hanner faa øve en uheldig indflydelse, for ikke at tale om, at unge uerfarne dyr af begge kjøn ved forplantning forringer afkommets intelligens.

Disse omstændigheder bringer arten under oprindelige forhold til at holde sig paa det samme stadium af styrke, størrelse og intelligens.

I egne derimod, hvor farerne er større, forfølgelsen skarpere og hvor fremfor alt den hvide mand med sin rifle er optraadt, der bukker de yngre individer endnu snarere under, og man vil snart se følgerne af et heldigt naturligt udvalg.

I Zululand har jeg altid fundet, at hvor en art var haardt forfulgt, der kunde man være sikker paa gjennemgaaende at træffe intelligente, vel udvoksede individer, hvorimod i oprindeligere egne jagten hverken faldt saa vanskelig eller individerne gjennemgaaende var saa store.

Hvor under gunstige forhold arten er i besiddelse af fornøden vitalitet, ikke trænger nogen kvalitativ forøgelse, der har naturen det i sin magt at lade det heldige naturlige udvalg opveies af uheldige omstændigheder, hvorimod under de omvendte forhold disse omstændigheder delvis elimineres og det heldige naturlige udvalgs følger bringer arten fornøden vitalitet. Med andre ord: *en arts kvantitet og kvalitet er omvendt proportionale.*

Af den norske handelsmand paa Empangeni havde jeg kjøbt en liden gul mynde, der lød navnet «Nelly», og denne hund kom mig nu til stor nytte, ja en saadan er i virkeligheden uundværlig under jagt paa mindre antiloper.

Disse dyr er nemlig overordentlig haardføre og seiglivede, og selv med et godt skud i kroppen vil de ofte flygte og stikke sig bort. Hunden sætter da efter, bider sig fast i dyrets bagben, slaar det omkuld og slipper ikke taget, førend jægeren, hidkaldt ved antilopens jammerlige skrig, der for de mindre arters vedkommende meget minder om et spædbarns klage, faar stukket sin kniv i dens hjerte. Mangen antilope, der ellers vilde have undgaaet os, havde vi saavel nu som i det følgende vor kjære Nelly at takke for.

Foruden de sedvanlige udflugter til de nærmeste fjelde gjorde jeg ogsaa en dags udflugt ind i tornelandet, der skraanede mod Umvolozis leie længere inde, og her saa jeg talrige spor efter zebra, bøffel og større antiloper; men dyrene selv kunde jeg ikke faa øie paa. Der var mangel paa vand, og af den grund samt af hensyn til landets vanskelige terræn besluttede jeg ikke at drage opover langsUmvolozis sydlige bred.

Fra magistraten i Hlabisa-distriktet, mr. Boast, fik jeg nu en skrivelse med en rigtignok meget begrænset tilladelse til at fælde smaavildt, — ett eksemplar af hver art —; men jeg besluttede dog at drage over paa den anden side af Umvolozi, naar jeg havde faaet jagten paa flodhestene gjort fra mig.

Mr. Green sendte mig brev med en kaffer med anmodning om at møde ham ved et lidet handelssted, som han eiede længere nede ved Umvolozi i nærheden af St. Lucias bays sumpe, og jeg nødtes saaledes til snart at forlade Umtetwa.

Vi havde her tilbragt en særdeles behagelig og lykkelig tid.

Dagen gik med arbeide. Vor levemaade var betydelig forbedret, idet vi stadig havde fersk kjød og desuden fik kjøbt hvedemel, hvoraf vi i en gryde bagte meget godt brød. Aftenerne tilbragtes gjerne oppe hos handelsmanden, en enslig engelskmand, der satte pris paa et slag kort og nogen at tale med.

Kort sagt, vi havde det saa godt, som man paa en slig civilisationens forpost kan have det, og det var næsten med sorg, vi atter spændte vore okser for vognen og gjennem græslandet kjørte nedover mod kystens sletter for at naa mr. Green.

Min hest efterlod jeg af hensyn til usundheden nede i lavlandet paa Umtetwa.

V.

STESA OG UNGUASA — TO SJØER.

Møde med mr. Green. En fredelig sjø. Spor efter flodhest. Skildpadder. Natravne. Stor antilopejagt. Stesa undersøges forgjæves. Krokodiller. Leir ved Unguasa. Flodhest. Flodhestjagt. Arbeide med præparation. Indfødtes øl. Flodhestens liv.

Hvor de sidste udløbere af Umtetwas høiland gik over i de mægtige flader langs Umvolozis nedre løb, laa det lille handelssted, en uanselig bygning af galvaniseret jern, hvor en halvciviliseret zulu varetog mr. Greens interesser og solgte tobak, tæpper, gamle militærfrakker, medicin o. s. v. til de indfødte.

Jeg fandt Green netop ifærd med at sætte over Umvolozi med et svært tros af to vogne, 36 okser og en hel del indfødte foruden hele sin familie. Han skulde reise et stykke op langs St. Lucias bay og med sine baade, som medbragtes paa den ene vogn, føre magistraten mr. Boast langs et stykke af sjøen, som denne meget ønskede at bese. Om en uges tid vilde han atter være tilbage hos mig, og imidlertid skulde jeg vente, hvor jeg var, og undersøge, om der var flodheste i en nærliggende indsjø «Stesa».

Som den sidste udløber af høilandet hævede sig tæt ved vor leir en liden høide, der maaske ragede en 3—400 fod over det udenfor liggende lavland. Denne høide frembød et interessant geologisk fænomen, idet saagodtsom hver eneste en af dens stene indeholdt fossile saltvandsmollusker i ganske overordentlig stor mængde, og det synes mig ligetil deraf at

slutte, at hele Zulu lavland engang i tiden har befundet sig under havets flade. Det samme har vistnok ogsaa været tilfældet med lavlandet længere nordpaa; thi i en liden høide nær Tembes munding i Delagoa bay fandt jeg engang senere fossile mollusker, tilhørende slegten *ostrea*.

Allerede den første dag kløv vi med et par indfødte ledsagere op paa denne høide og saa ud over landet, der i vældige sletter vælter sig ud over mod de uendelige sumpe ved Umvolozis munding i St. Lucias bay.

Ret under fjeldet laa sjøen «Stesa». Fredelig og stille laa den der. Papyrus stod dybgrøn om dens strande, og indenfor opunder fjeldet flettede skogtykningen sin brede strime.

En sagte vind legte i lyse flager over sjøen, og gjennem luften steg med svage vindpust en forvirret larm af tusen vandfugles skrig.

En gammel indfødt stod ved min side. Hans navn har jeg glemt; men jeg glemmer ikke den følelse af glæde, der jog gjennem mig, da han fortalte, at dernede mellem sjøens rør, der færdedes flodhest, der sov krokodiller og vældige slanger solede sig i strandens græs.

«Jeg vil se dem,» sagde jeg, «vis veien!»

Paa den indfødtes tause vis tog han ledelsen, og vi fulgte ad en omvei rundt fjeldet.

Gjennem et dalføre drog vi ind gjennem skogen, hvor vi snoede os frem gjennem glimer og aabninger. Af og til maatte de indfødte bruge sine skogknive for at bane os vei gjennem det sammenfiltrede vildnis. Snart lysnede det, en liden aaben strime af græs laa for os, og bag den ragede paryrusens vældige tykning og skjulte sjøen.

Vi gik frem, og i den vandtrukne bund viste gamlingen mig dybe aftryk af vældige fødder, flodhestens spor.

Uden at have oplevet noget lignende kan man ikke gjøre sig nogen forestilling om, hvilken virkning det gjør første gang at staa ansigt til ansigt med sporet af et af verdens uhyrer.

Det virker sterkt at se den jordbund, hvor menneskets trin neppe efterlader det mindste aftryk, knad og æltet sammen med græs og rør, knad og æltet af store dyrs vældige lemmer.

Jeg kjendte mig liden, ynkelig liden; i mine ledsageres ansigter stod frygten skreven, og mit eget hjerte bankede i spænding. Da lød der fra sjøen udenfor et dybt, snøftende gulp.

«Infobo» (flodhest), sagde gamlingen, og hurtig styrtede vi ind i papyrusens tykning, hvor vi klatrede, huggede og brød os frem, indtil vi havde udsigt over sjøens flade. Ingen flodhest kunde dog øines, bare svære flokke af ænder og skarer af slangehalsfugle, der lettede skrattende om os i kjæmpesivets tykning.

Vi gik atter paa land og søgte at naa en strækning af bredden, der var fri for den kjæmpemæssige papyrus, der stængte al udsigt over sjøens flade fra land. Af og til skræmtes en buskbuk *(tragelaphus scriptus)* op og flygtede gjøende ind i skogen, talløse fugle flaksede i papyrusen, og her og der flygtede monitorer (store firben) raslende ud i de sorte vandpytter mellem dens rødder.

Her og der fandt vi krokodillens sovesteder med aftryk af dens pansrede bug, og en liden nedtraadt sti, der bar merke efter krybdyrets klør, førte ned til vandkanten.

En sterk moskusduft omgiver gjerne disse steder, og fra græsset og sivets fugtige tykning slaar ofte en egen stram lugt, som af svin, en imøde. Begge disse odører er meget karakteristiske for strækninger i Sydafrika, der ligger nær vand og har en rig vegetation.

Snart kom vi til en strækning, hvor den svære papyrustykning her og der var afbrudt, og landet strakte sig frit ud til sjøen og lod os faa et samlet blik over dens vande.

Lige i stranden laa masser af ænder af mange arter, saa fuldstændig blottede for skyhed, at de ikke engang i ti skridts afstand brød sig det mindste om vor nærværelse. Snadrende og plaskende rodede de om mellem vandplanterne, hvorover her og der flokke af den vakre *parra africana*[1] vandrede let og behændig paa langtaaede fødder.

Store skarer af den lille lappedykker, *podiceps minor*, laa dukkende under land, og det virkede paa mig høist eien-

---

[1] En vandhøne med meget lange tær.

dommelig her søndenfor stenbukkens vendekreds at iagttage denne vakre lille art, som jeg hjemme i Norge har fundet under de øde omgivelser borte paa Statlandet.

Isfugle flagrede over vandet og styrtede dukkende efter fisk. Slangehalsfugle *(plotus Levaillantii)* og skarve flaksede op af sivet, og store flokke af sporegjæs og ænder laa længere ude, medens lyse rader af store vadefugle, heirer og storke kransede et par smaaøer ude i sjøen. Og høit oppe i luften svang sig paa sterke vinger den hvidhovede fiskeørn,[1] *haliaetus vocifer* (inquasi), der forekommer almindelig langs kysten og forøvrig ogsaa langs hele Umvolozi-dalen.

Blandt de mange fugle troede jeg ogsaa at opdage den sjeldne *podica Petersi;* men hvorvidt saa var tilfælde, fik jeg hverken da eller senere anledning til at overbevise mig om.

Den vældige vrimmel af fugl, deres uskyldige mangel paa skyhed, flodhestens spor i stranden og den sterke moskusduft af krokodillens sovesteder, alt omgav stedet med en egen mystik. Man kunde tro sig hensat til en længst svunden tid, før mennesket blev til og øvede vold mod naturen.

Undrende vandrede vi langs sjøens bred.

Kanhænde skud havde knaldet der før. Kanhænde fuglenes skarer før havde været skræmte af susende hagl. Jeg ved det ikke. Men det ved jeg, at for mig stod sjøen og dens liv som den første aabenbarelse af naturen i al sin oprindelige ro og vælde, og mit første skud som et brud paa dens helligdom. Jeg kan ikke glemme den virkning, bøssens første knald gjorde. Nogle smaa ænder laa lige under stranden og agtede ikke paa os. Jeg skjød og dræbte et par stykker; men ved skuddet fór deres kamerater og andre vandfugle bare lidt til side og laa og stirrede paa os med stive, forskræmte øine uden forstaaelse. Og hvergang vi rørte os efterpaa, tog de et nervøst tag med vingerne, uvisse, om de skulde flyve eller ei.

---

1 Dr. Livingstone beskriver denne fugl, hvis hovedsagelige næring bestaar i fisk, som overordentlig ødsel. Langs Stesas bred fandt jeg kun den øverste haarde del af mallernes kranier som levning efter dens maaltider. Alt hvad der var spiseligt paa fisken var fortæret.

De smaa svømmefugle havde ingen anelse om, hvad der egentlig foregik, og det havde heller ikke jeg — dengang.

Senere har jeg sagt mig selv, at det første skud, der falder i en slig uberørt afkrog, det er i grunden en verdensepoke. Det betegner, at ogsaa der er striden reist, striden mellem dyr og mand, den sidste fase i dyrets kamp for tilværelsen.

Og jeg burde have følt sorg; men jeg følte det ikke.

Kun af og til skjød vi nogle fugle, som sad paa eller lige ved bredden, og endel, der faldt et stykke ud i vandet, maatte vi opgive at faa fat i, da den mudrede bund ikke tillod os at vade ud, og hverken vi eller negrene havde nogen lyst til at svømme ud i dette krokodillernes element.

Paa en liden odde laa ogsaa en liden 6—7 fod lang repræsentant for disse farlige krybdyr, og da vi dukkede frem af græsset kun nogle faa skridt fra den, tog den over hals og hoved flugten.

Mit haglskud traf den i bagkroppen; men den flygtede ind i noget lav papyrus.

Hundreder af skarve lettede omkring med næsten øredøvende vingeflaks. Da alt blev stille igjen efter skuddet, hørte jeg noget røre paa sig inde i papyrusholtet, og i den tro, at det var den saarede krokodille, satte jeg med bøssen i haanden ud i moradset. Forsigtig nærmede jeg mig stedet, hvorfra den raslende lyd hørtes, og opdagede, at den hidrørte fra en stor sumpskildpadde, der kravlede mellem sivet. Jeg vendte den paa ryggen og bar den paa land, hvor Jim til sin usigelige væmmelse maatte gaa og bære dyret paa hjemveien.

For alle krybdyr har zuluen en ganske overordentlig rædsel, og synet af en krokodille, skildpadde eller et firben bringer dem til at gyse af væmmelse, næsten ligesaa sterkt som en af civilisationens damer. De spiser da heller aldrig nogen af disse reptilier, og følgen er, at disse formerer sig sterkt og forekommer overordentlig talrig.

Fisk nærer de indfødte ogsaa en afgjort afsky for og fanger dem aldrig; Zululands floder og vandansamlinger vrimler derfor af fisk.

Overalt langs Stesas bred skvalpede svære fiske, og sumpskildpadderne *(sternotheres sinuatus)* var i den grad talrige, at man uafbrudt kunde se deres hvælvede rygge over vandet, naar de kom op for at puste. Da jeg senere befór den forøvrig grunde sjø i baad, stødte vi for næsten hvert aaretag an mod skildpadder, og paa hvert eneste næs laa dyrene og solede sig. De var imidlertid overordentlig sky og vanskelige at fange.

Mere seiglivede væsener end disse skildpadder har jeg vanskelig for at tænke mig.

Det fangede eksemplar bragtes hjem til leiren, og medens Holm afpelsede de skudte fugle, tog jeg fat paa præparationen af skildpadden. Jeg søgte da først og fremst at dræbe den ved at stikke en kniv ind i dens hjerte, slaa et rendesnar om dens hals og hænge den. Men da den efter et par timers hængning endnu ikke viste noget tegn paa, at døden var indtraadt, lod jeg fem være lige, skar forbindelsen mellem ryg og bugskjold op med en baksag, tog bugskjoldet af og udtog først indvoldene samt lunger og hjerte. Den havde under operationen sprellet endel, og jeg haabede ved hurtig at udtage de ædlere dele snart at dræbe den. Ikke alene bevægede den sine lemmer og sin hals lige godt efterpaa, men hjertets slag foregik lige regelmæssig i min haand, som det havde gjort, medens det endnu befandt sig i dyrets legeme. Fuldstændig separat, adskilt fra alle sine forbindelser, laa det der i min haand og trak sig sammen og udvidede sig jevnt og regelmæssig, og først efter flere timers forløb ophørte dets virksomhed.

Jeg skar nu al kroppens muskulatur løs fra skallet; men dyret syntes lige levende, og da solen gik ned, opgav jeg arbeidet for den dag, næsten uhyggelig tilmode over denne kolossale vitalitet, og hængte skildpadden op efter halsen i en snor.

Den følgende morgen tog jeg den atter ned, og da jeg begyndte at flaa dens ene forben, rykkede den det til sig, bøiede halsen og aabnede og lukkede kjæverne som for at bide.

At dræbe en af disse skildpadder øieblikkelig vilde være en umulighed, og jeg tror, at selv om man lagde dyret under en damphammer og knuste det, vilde kjødmassen ligge og skjælve i refleksbevægelser.

Af andre reptilier fandtes der borte ved Stesa ogsaa den sydafrikanske kjæmpeslange, *hortulia natalensis*, der kan opnaa en ganske overordentlig størrelse. Jeg har i Zululand seet skind af denne slange, der maalte 6 meter i længde.

Medens Dick og jeg engang paa en senere udflugt til Stesa vandrede gjennem noget tæt græs nær bredden, sprang negeren pludselig til side og pegte ned i græsset, hvor en *hortulia*, tyk som min arm, laa sammenrullet. Den begyndte straks at røre paa sig, og da jeg ikke kunde faa se dens hoved, satte jeg mit haglskud i en af dens bugter. Slangen flygtede dog, og førend jeg atter kunde lade, var den naaet ind mellem papyrusen, hvor den forsvandt i vandet.

De fleste pythoner synes i farens stund at søge vandet. Lumholtz f. eks. omtaler det samme fænomen for Nord-Queenslands store arters vedkommende.

Hver aften ved solnedgang begyndte Stesas gjæs, ibis og heirer at trække frem og tilbage over mod Umvolozi. Med underlige skrig fór de i store flokke ikke synderlig høit over sletten, og over haugen, hvor vor leir laa, pleiede gjerne de snehvide heirer, som omtaltes i forrige kapitel, at have sit træk.

Det er vakkert at se disse snehvide fugle i kveldsstunden komme i flok og følge, tause, med lette vingeslag og bøiede halse. De giver landskabet perspektiv, sletten bliver ligesom videre, dalene dybere, naar en ser disse skjønne fugle mod de blaanende vidder i det fjerne.

Den synkende sol farver deres hvide dragt med et rødligt skjær og funkler i deres kulsorte øine, mens de skyder over en mod den høie himmel.

Lige ved solnedgang begynder talrige natravne *(caprimulgus natalensis)* at færdes overalt paa sletterne og de smaa høider. Med let vinglende flugt flagrer de lydløst og hurtig ganske lavt ned ved jorden og finder blandt de talrige insekter let sin næring.

Allerede før mørkets frembrud har jeg skudt natteravne, hvis kro fandtes fuldproppet af biller. Dagen tilbringer de liggende paa jorden mellem græsset, og især ynder de gamle maisagre, hvor de i flok og følge opholder sig. Man kan i en saadan maisager paa et stykke af kun nogle faa kvadratmeters areal skræmme op en ti-tyve stykker af disse fugle, der trykker ganske overordentlig fast og kun flyver nogle faa meter for atter at kaste sig ned paa jorden, hvor deres spraglede fjærdragt falder saaledes sammen med omgivelsernes farver, at fuglen kun med yderste vanskelighed kan opdages.

Naar mørket faldt paa, begyndte for alvor frøernes øredøvende brølen i flodens rør, græshoppers og andre insekters snerrende sang lød overalt, ildfluer fór som fygende gnister om over græsset, og rørbukkens hvislende signal paa sletterne forkyndte, at natten var begyndt.

Den reisende vil efter mørkets frembrud i disse egne plages meget af de indfødtes hunde, der lusker omkring leiren og bare pønser paa anledning til at stjæle et eller andet spiseligt. Zuluerne holder en masse hunde af mange forskjellige bastardtyper, mest dog forskjellige blandinger af mynder, og de behandler dem overordentlig slet. Det synes at være en af en zulus fornemste glæder at banke sine hunde. Ved den mindste forseelse fra hundens side griber han den om begge forben, og med fladen af den høire haand basker han løs paa det arme dyrs bug, indtil han aflokker det de mest hjerteskjærende hyl. Han fodrer dem saagodtsom aldrig. Staklerne faar saaledes mere juling end mad, og følgen er, at de stadig befinder sig i en forhungret tilstand, der bringer dem til med graadighed at kaste sig over og fortære næsten hvadsomhelst. Engang, da mit bidsel blev ramponeret, maatte jeg i mangel af andet erstatte dets tøiler med en rem af raa hud; men det varede ikke længe, førend jeg en morgen fandt mine tøiler fortærede helt ind til mundbidets ringe, og senere tog jeg altid den forholdsregel at hænge det op. Alt maa hænges op ude af hundenes rækkevidde, da de vil kaste sig over, jeg havde nær sagt alt der indeholder organisk substants.

Her ved vor leir kom hver eneste aften en stor sort hund og sneg omkring i leiren. Man kan naturligvis aldrig sikkert vide, om man ikke har efterglemt et eller andet af sit materiale paa jorden, og saasnart jeg derfor saa bæstet, jog jeg den væk; men den indfandt sig stadig igjen. Tilsidst skjød jeg efter den for at skræmme den ordentlig; men næste aften, da vi vel havde slukket lyset i teltet og gaaet til ro, hørte jeg den tusle udenfor. Nu mistede jeg taalmodigheden, greb min revolver og stak hovedet ud af teltsprækken. Det var meget mørkt; men jeg kunde dog skimte en sort masse, der stod en 6—8 meter fra mig. Jeg tog saa nøiagtigt sigte, jeg kunde, og klemte paa den. Hunden flygtede under isnende hyl, der dog snart døde hen et stykke borte. Saa blev alt stille.

Holm var oppe før mig den følgende morgen, fandt fredsforstyrreren liggende død i noget høit græs tæt ved vognen, trak den saa ned i et jordsvinhul et stykke fra og sparkede endel jord og sand over den. Negrene gik og ledte efter den i mange dage.

Mr. Maxwell kom en dag ned til os for at gaa paa jagt efter antiloper. I hans følge var foruden Umtetwas øvrige tre hvide beboere ogsaa en anden engelskmand fra Echowe, der med sin frue var ude paa en ferietur i oksevogn.

Paa magistratens befaling mønstrede en af de indfødte høvdinger fra omegnen op en 4—500 mand, og med dette forsvarlige antal klappere omringede vi nu store strækninger af sletterne og drev alt vildt indad mod ringens midte, hvor vi hvide mænd mødte det med skarpe skud. Hele dagens udbytte blev imidlertid kun en fem-seks rørbukker, hvoraf de tre faldt paa Holms og min part, samt et par «ovombaer», som jeg skjød lige i begyndelsen af jagten. Den ene rørbuk var det største eksemplar, jeg nogensinde har iagttaget. Dens ben var fuldstændig nøgne af ælde.

Jeg skal ikke nærmere hefte mig ved enkelthederne ved denne jagt, da en lignende er beskreven fra Empangeni. Jeg vil bare berette en liden høist latterlig episode fra jagten.

Medens jeg engang befandt mig lige i nærheden af den drivende kjæde af kaffere, kom en ung rørbuk sættende indenfra ringen og vilde smutte ud mellem driverne, der hujende marscherede med omtrent 50—60 meters mellemrum.

Da bukken i vildt sprang prøvede at slippe ud gjennem et af disse mellemrum, løftede de to indfødte paa siderne sine spyd og forsøgte at springe bukken saa nær ind paa livet

Vore klappere.

som muligt, før de kastede. Den ene af disse, en stor velvoksen zulu med blanke muskuløse lemmer, tiltrak sig især min opmerksomhed Med sit blinkende spyd løftet satte han afsted med en forbausende hurtighed og var allerede saa nær antilopen, at han kunde kaste med dræbende sikkerhed, da han pludselig satte foden i et jordsvinhul; — og der laa han paa maven, saa støvet gjøv om ham. Hans skjold og stokke røg til alle verdens kanter, og sit spyd borede han med saadan kraft i grunden, at han maatte staa og rykke i det for atter at faa det op.

Disse jordsvinhuller kan forøvrig forvolde en mange ubehageligheder, og det har mere end én gang gaaet mig, som det gik den omtalte zulu; men om man falder tilfods, er jo en god latter alt, man behøver at spendere paa den hele affære. Rider man derimod, maa man passe sig; thi hvis hesten falder, kan følgerne blive alvorlige.

De fleste heste, der er vant til at færdes i ubanet lænde, er dog oftest paa udkig efter hullerne og gaar enten udenom eller hopper over dem. Undertiden opdages først et saadant hul i sidste øieblik; den travende eller galoperende hest kaster voldsomt til siden, og er man ikke da lidt fast i sædet, kan det nok hænde, at man selv ufrivillig kan komme til at agere jordsvin.

Mr. Green vendte efter en uges forløb tilbage, og vi tilbragte et par dage med antilopejagt, væsentlig for at faa lidt ferskt kjød. Jeg skjød herunder en rørbuk med kun ett horn, som vi i længere tid havde seet i nærheden.[1]

Mrs. Green var ogsaa jæger og en dygtig skytter, og ledsaget af en døvstum zulupige streifede hun om langs floden med bøssen. Hun holdt sig væsentlig til det lettere tilgjængelige fuglevildt, og en aften, kan jeg erindre, bragte hun mig en glutsneppe *(totanus glottis)*, der langs østkysten forekommer ligesaa almindelig som her hjemme i Norge.

Mrs. Green havde forøvrig godt at slægte paa, da hun var datter af den vældige jæger og hvide zuluhøvding John Dunn, hvis historie forøvrig er saa bekjendt, at jeg her kun skal referere dens hovedtræk, saaledes som de blev mig fortalt af mr. Green.

John Dunn er født paa «Coolie Island» i Port Natal, men voksede op nede i Kapkolonien. Hans far var en engelsk doktor og forøvrig en rig mand; men ved faderens død fik uredelige prokuratorer snydt sønnen for hele hans arv. Alt hvad der blev ham levnet var en oksevogn og okser. Den unge Dunn, der kun var 17 aar gammel, tog

[1] Dyrets andet horn var engang rimeligvis ved et rifleskud kappet af nogle faa centimeter fra roden.

med sin forlovede, en 16 aars pige af blandet herkomst, og de to banede sig vei nordover til det endnu saagodtsom ubefærdede Zululand. John drev jagt og handel og blev snart velhavende; især syntes jagten paa elefant og flodhest at have været ualmindelig lønnende for ham. De sidste var dengang saa talrige, at Dunn oppe i St. Lucias bay en morgen *fra land* skjød 20 stykker før frokost. Hans bedrifter som jæger skildres som fænomenale, og som bevis paa hans dristighed skal jeg anføre et eksempel, der blev mig fortalt.

Dunn med flere i følge fik en dag øie paa en sovende rhinoceros, og han paastod at kunne dræbe dyret med et eneste skud. Da dette betviledes, bad Dunn sine ledsagere forholde sig rolige, lagde sig ned og krøb bagfra paa det sovende eller maaske kun hvilende dyr, indtil han bare var et skridt fjernet fra det. Med riflens munding rørte han nu ved dets bagkrop, næsehornet vendte hovedet og saa sig tilbage, og i samme øieblik smadrede Dunns kugle dets hjerne.

Med Cetewayo kom Dunn lidt efter lidt til at staa paa en meget venskabelig fod, og kongen gjorde ham til høvding over den del af det sydlige Zululand, der ligger omkring Umlalazi, en værdighed, som han ogsaa efter Zulukrigen, hvorunder han gjorde fælles sag med engelskmændene, til det sidste beholdt.

Ved Cetewayos venskab var der imidlertid en omstændighed, der kom til at sætte et ganske eget stempel paa Dunns senere liv og bragte ham som hvid mand moralsk seet til at synke meget dybt. Kongens gaver, der naturligvis ikke kunde afslaaes, bestod foruden kvæg ogsaa i unge kvinder, og Dunn erhvervede sig lidt efter lidt et kolossalt harem.

Under mit ophold i Zululand levede han adskilt fra sin lovlige hustru og holdt, hvis jeg ikke husker feil, 40 zulukvinder, med hvilke han havde avlet 75 børn, en produktivitet, der grænser til det latterlige.

Sine halvhvide børn opdrog han vel, holdt en europæisk lærer for dem og lod dem, saavidt jeg erindrer, undervise i religion, endskjønt han selv vistnok var hedning.

Jeg traf ham aldrig, og jeg beklager det meget; thi med alle sine feil og mangler var John Dunn ganske vist en af de vældigste jægere, der har levet, og forøvrig en af de merkeligste mænd, der har gaaet foran mellem civilisation og barbari i Sydafrika og, lig saa mange andre af disse pionerer, delvis har bukket under for loven om tilbagevenden til urtypen. Han døde i begyndelsen af 1896.

Zulukvinder.

Vi brød endelig op, kjørte over Stesas nu tørre afløb og rundt sjøen til et sted, hvor det var beleiligt at sætte baadene paa vandet.

Hele sjøen og de stille strøg opigjennem den lille flod Umsundusi, der falder i Stesa, blev nu omhyggelig afsøgt, men uden resultat.

Svære sumpskildpadder og vældige krokodiller, hvis sider skinnede i grønt og sort, væltede sig ud i det mudrede vand ved næsten hvert eneste næs; men flodhest saa vi ikke. Overalt var dens spor i bredden, siv og rør laa nedtrampet, og

her og der saaes dens tørre ekskrementer, der ligner sammenpresset grov hakkelse, spredt høit gjennem siv og buske. Naar flodhesten slipper sine ekskrementer, gaar den nemlig tilverks paa en høist original maade. Den stiller sig med bagen op mod en busk eller tæt rørklynge og sprøiter saa sit affald ud over denne. Udkastningen maa foregaa med betydelig kraft og voldsomhed; thi man finder ekskrementerne strøede ud over og drevne tvers igjennem den ofte sterkt sammenfiltrede vegetation, mangen gang i par meters radius.

Dyrene havde øiensynlig forladt Stesa, og vi besluttede derfor at drage over til en anden sjø, «Unguasa», der laa længere ud mod kysten og ved vældige sumpe stod i forbindelse med St. Lucias bay.

Vi reiste.

Sletter bølgede udover; her og der drog vi over et lidet elveløb eller et opkomme, hvor vandet klart og filtreret vældede frem i dagen.

Enslige skogholt passeredes under dagens marsch; men videre strakte sig de uendelige sletter.

Tilslut kom vi ind i et lænde, hvor vældige viftepalmer stod spredt omkring, saa langt vi kunde øine.

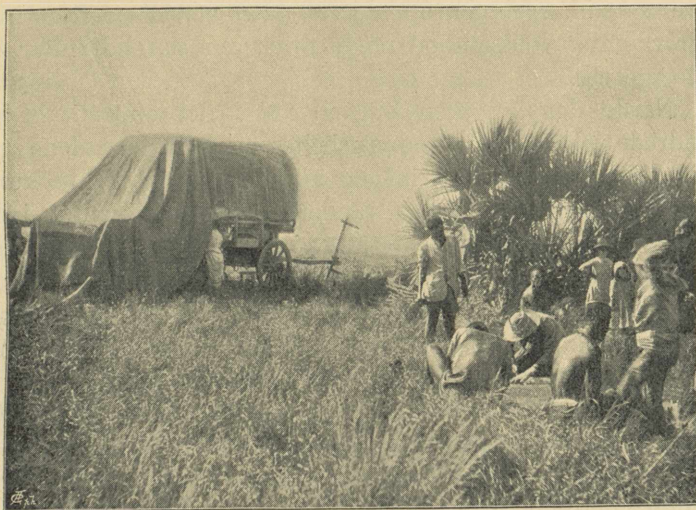
Stadig kjørte vi videre over vidderne, og endelig kommanderede Green holdt i ly af nogle palmetykninger. Vi var paa en gammel flodhestjæger-leirplads.

Omkring paa jorden laa svære ben af flodhest blegede og forvitrede. Green og andre havde været her for mange aar siden og dræbt dyr.

Vi var tæt ved randen af en sænkning i sletten, og medens vore negre spændte okserne fra, gik vi udover for at se paa landet. Foran os og lidt lavere laa i en kilometers afstand «Unguasa». Et bredt dalføre med lidt skog førte nedover mod sjøen, hvis lyse flade kunde skimtes over de svære papyrustykninger. Og nordover paa den anden side strakte sig papyrus, saa langt vi kunde se, mørkegrøn under den sene eftermiddags himmel. Bare «Opoloane», en skogklædt ø langt ude i sumpen, og «Dugu-Dugu»-bush, der hævede sig

mellem den og kysten, brød horisonten. Luften var stille, bare et lindt luftdrag bar til os dumpe drøn af det indiske hav, der brød mod stranden mange, mange mil udenfor.

Flere indfødte var komne og stod og forsikrede os, at der var fuldt af «infobo» eller flodhest, og som bekræftelse paa deres udsagn saa vi ude i sjøen de to lyse skumstraaler, som en flodhest frembringer, naar den kommer op og puster.

I leir.

Hist og her paa sjøens flade kom store mørke punkter tilsyne og forsvandt atter. Det var hovederne af flodheste, og i kort tid talte vi fra én til tyve stykker.

Saa gik vi tilbage, og alt i leiren blev holdt saa stille og rolig som muligt for ikke at give de vare dyr nogen anelse om vor nærværelse.

Rundt baalet var der den kveld intet af den vanlige larm, kafferne pleier at præstere; men «infobo» dannede samtalens emne, og Greens mænd sang med dæmpede stemmer en dyb enstonig vise om flodhesten og vore kommende bedrifter.

Om natten røg en forfærdelig storm op, men gav sig ud paa morgensiden. Den var dog ubehagelig nok; for den tvang os til hele natten at sidde oppe og støtte teltstokken, saa ikke teltet skulde blæse ned. Det var forresten ikke første gang, vi blev nødt til at gjøre det. Mangen nat har teltet blæst ned over os gang paa gang, og vi har tilslut ikke vidst anden raad end at sidde oppe og holde paa teltstokken. Disse storme, der i alle fald det aar forekom hyppig i den tørre aarstid, springer op aldeles uden varsel og raser med overordentlig voldsomhed nogle timer for saa lidt efter lidt at lægge sig.

Næste dags morgen hug vi vei i det omtrent et par hundrede alen brede papyrusbelte og satte baadene paa vandet. Da der var for megen vind, og vi heller ikke kunde opdage nogen flodhest paa vandet — de sover nemlig i den hedeste tid af dagen —, foresatte vi os at vente. Ud paa eftermiddagen stilnede vinden, og da vi fra vort udkigspunkt, et stort træ, opdagede tre stykker, besluttede vi at vove forsøget.

Med saa liden støi som muligt gik vi i baadene og drog os forsigtig langs sivkanten henimod den nærmeste, der af og til stak sit uhyre hoved over vandet, tyggende de store græsdusker, den havde revet løs fra bunden. Kafferne roede godt; Holm var styrmand, og Green og jeg sad foran i baaden, færdige til at tage den paa kornet. Den havde hovedet vendt fra os, og uden at ane noget vedblev den at dukke og komme op igjen, indtil vi var omtrent 100 meter fra den. Da vendte den sig og saa paa os, med hovedet høit oppe af vandet. Alt som vi gled nærmere og nærmere, sank det store hoved dybere og dybere. Greens hoved kom ved en dreining af baaden lige i mit sigte, saa jeg spændte hanen ned. Saa smaldt det for ham. Han traf; for kolossen forsvandt med et plask, som ikke kan beskrives, grumsende lagunens grunde vand op rundt omkring, gik saa i ring og i ring, øiensynlig svimmel efter skuddet. Efter et par minuters forløb kom den forpustet op, slyngende mere end sin halve krop over vandet Jeg havde hidtil været yderlig rolig, betragtende den efter europæisk vis som et klodset, ubehjælpeligt

dyr, der neppe kunde undgaa os, naar vi først var ikast med den. Nu saa jeg, at det var verdens stolteste vildt, der fnysende som en vældig hingst med krummet hals og tindrende øine og manke af skinnende vand dukkede op. Det var virkelig *flodhesten.*

Og nu blev legen til kamp; lynsnart dukkede den og satte med skummende fart efter baaden, hvis tur det nu blev at flygte. Da vandet imidlertid var grundt, kunde vi let følge dens bevægelser, roede lidt paa siden, og da den kom op, fik den et par kugler, der gjorde den endnu mere forvirret. Nu blev det vor tur; med knald som smaa pistolskud fløi kuglerne gjennem det tykke skind paa hoved, hals og ryg. Den kjæmpede fortvilet, somme tider med føddderne sparkende op i luften og slyngende vand og mudder rundt omkring. Atter gjorde den et angreb, mat, med blodet sprøitende ud af de store næsebor, og atter bragede kuglerne gjennem det tykke hoved, indtil det sank for stedse.

Jeg havde gjort ende paa mine patroner og gik derfor over i den anden baad, der fulgte os som reserve, for at ro til land og faa fat i flere, medens Green og Holm gik opover floden for at se efter flere flodheste.

Efter en halv times forløb havde jeg faaet fat i patronerne og drog efter, men mødte straks Green, der vendte tilbage efter en frugtesløs undersøgelse af floden og sjøens øvre del. Vi havde ikke noget haab om at træffe flere og gik derfor ned til den døde flodhest for at ro den iland.

Næsten komne ned til stedet, hvor vi skjød den, opdagede jeg i sjøens nedre ende tre stykker, der i en 5—600 meters afstand tilsyneladende yderlig forbausede betragtede os. Da sjøen her ikke var synderlig mere end 100 meter bred, og omgivelserne udelukkende var de store papyrusstrækninger, under hvilke sjøen stod i forbindelse med de nærmeste laguner, var der al sandsynlighed for, at de vilde rømme under papyrusen og over til en anden sjø, førend vi kunde faa givet dem det tilstrækkelige antal skud. Vi vilde dog forsøge og kom ogsaa den nærmeste, en temmelig stor kalv, en 100 meter nær. Den dukkede, og vi roede efter. Da den

igjen kom op paa lidt kortere hold, forsøgte jeg et skud, der enten rikochetterede mod dens flade pande eller gik et par tommer over den. Kuglen plaskede i alle fald i vandet bag den. Øieblikkelig dukkede den, kom atter en gang lynsnart op og gik saa under papyrusen. De to øvrige laa og stirrede forbausede paa os i lidt større afstand. Efter et par dukkerter kom en af dem op paa nogenlunde pent hold. Mit skud klikkede, Greens skud gik samme vei som mit forrige, og dyret strøg bent mod papyrusen. Saa hurtig vi kunde, roede vi langs kanten for at afskjære den veien. Som en bølgeagtig bevægelse i vandet saa vi den styre ret mod baaden, forskrækket vende og atter svinge indad tæt ved os. Med blikket paa den blanke bølges forreste del ventede vi spændt. Nu var den bare 10 meter fra papyrusen, gik netop gjennem en stor trase vandplanter. Da maa den have tænkt: «Nu er jeg i papyrusen, nu vil jeg tage mig et godt pust;» for den slyngede hoved, hals og forkrop op, saa mudder, vand og vandplanter røg høit i veiret.

To skud bragede ind gjennem dens hals og nakke, og med et vældigt plask faldt den tilbage i vandet. Vore kaffere roede bort og kjendte ned med aaren. Der stod den stendød paa bunden.

Og saa maatte vi le, vi og kafferne, vilde hedningers sorgløse latter, der blandede sig med svømme- og sumpfugles underlige stemmer henover Unguasas vande, der nu, da solen netop var sunken, kun skjelnedes fra den gyldne himmel ved en dybgrøn stribe af papyrus.

En skudt flodhest vil allerede efter en times forløb flyde op, og den følgende morgen fandtes da naturligvis vore to kolosser flydende paa vandet. De blev bugserede ind til den skjæring, vi havde hugget gjennem papyrusen for at sætte baadene paa vandet.

En vældig skare indfødte, hidlokkede ved rygtet om, at der var skudt flodhest, havde indfundet sig i haab om at faa kjød, og vi kunde vel trænge mandemagt til det arbeide, der forestod os.

Overalt i papyrusen var der dobbelt bund, d. v. s. papyrusens rødder og andre vandplanter dannede et netverk over det dybe vand, der strakte sig lige ind til det faste land.

Gjennem denne sammenfiltrede vegetation maatte vi nu hugge og bryde en rende, som de døde flodheste kunde flyde i, indtil vi kom saa nær til land, at vi kunde naa dem med vore sammenhægtede vognkjettinger og bruge okserne til at trække dyrene op.

Gjennem papyrusen.

Arbeidet saa næsten haabløst ud; men ved en halv dags ihærdige anstrængelser lykkedes det.

Et spand paa atten okser blev bragt ned, og alle de kjettinger, vi raadede over, blev skjødet sammen. Saa blev et hul skaaret i flodhestens overlæbe, den sidste kjettings krog hægtet i, og de atten okser trak til med den følge, at en kjetting sprang; men overlæben holdt.

Vi bødede skaden som bedst; atter rykkede okserne i, snøftede, trampede og trak, mens driverne skreg og slog

som afsindige, og lidt efter lidt kom kolossen sigende, væltede over paa ryggen og slæbtes under negrenes øredøvende jubelskrig opad bredden og videre op til leiren.

Det var en han af ganske enorme dimensioner. Dens længde var over 4 meter, og skulderhøiden beløb sig næsten til 2 meter.

Bugens farve var et fint lyserødt, der paa siderne lidt efter lidt gik over til en vakker blaagraa tone, der muligens mørknede endel henimod ryggen.

— — slæbtes op til leiren.

Dyrets vægt vil jeg anslaa til henimod 2000 kgr.

Det andet dyr, der snart blev bragt op paa lignende maade, var en hun, et yngre individ, hvis størrelse neppe beløb sig til stort mere end halvparten af hannens, og da jeg ikke saa mig nogen udvei til at kunne præparere mere end et af dyrene, overlod jeg dens skind til mr. Green.

Dens uterus underkastede jeg en grundig undersøgelse i haab om at finde et foster; men forgjæves. Kraniet var den eneste del, jeg konserverede af dette eksemplar.

Vi gav os imidlertid straks ifærd med at flaa den vældige han, i sandhed et formidabelt arbeide, der, selv med hjælp af hele Greens familie og en del negre, medtog omtrent en dag.

Flodhestens hud er gjennemsnitlig af 3—4 centimeters tykkelse og besidder en ganske overordentlig elasticitet. Man trænger en god kniv til at skjære den; men den er aldeles ikke, som mange tror, ugjennemtrængelig for kugler; kun hvis et projektil træffer under en meget skraa vinkel, vil det

Præparation af flodhest.

rispe en lang flænge i huden og atter fare syngende afsted. Men træffer man nogenlunde retvinklet, vil kuglen med største lethed trænge igjennem, og den elastiske hud trækker sig da sammen om kuglehullet, saa det neppe synes større end et grovt sylstik. Huden er overordentlig vægtig, og da vi med stort besvær endelig havde flaaet det svære kadaver og væltet det ud af skindet, krævede det mange mænds kræfter at faa dette flyttet til et beleiligt sted og spredt ud paa jorden til tørring.

For at hindre forraadnelse af de mere udsatte dele, saasom øren, læben og fødder, blev skindet der besmurt med ren karbolsyre. Det tørrede kun langsomt og meddelte desuden græsset under sig en saadan fugtighed, at det stadig maatte flyttes. Holm og jeg iverksatte gjerne dette ved at gribe fat i hvert vort næsebor og slæbe huden langs jorden. Ved opbydelse af alle vore kræfter lykkedes det os da for hvert tag at flytte den i høiden en 30 cm., og endskjønt jeg udsætter mig for at blive beskyldt for gjætning, føler jeg mig overbevist om, at dens vægt ikke var under 200 kgr.

Flodhestens krop dækkes af et omtrent 3 cm. tykt spæklag lige under huden, og efterat dette og det bedste ydre kjød var afskaaret, blev kroppen overladt til de indfødte, der havde assisteret os. Da jeg ønskede at preservere skelettet, paasaa jeg nøie, at intet ben blev taget, samt at skelettet overhovedet blev saa omhyggelig renset for kjød og fedt, som det var muligt, en regel, som det forøvrigt ikke faldt vanskeligt at faa disse kjødhungrige folk til at overholde. Til sidste smule blev det kostelige kjød skaaret af, mangen gang under de voldsomste disputer mellem de konkurrerende, og henad aften drog de indfødte, belæssede med vældige kjødbyrder, hjemover til sine kraale.

Vi hvide mænd delikaterede os med kogte flodhestlabber, en ret, der er meget velsmagende og forøvrig nærmest kan sammenlignes med almindelig syltelab, bare mange mange gange større, og vore folk proppede sig med flodhestkjød paa en maade, der trodser enhver beskrivelse.

Jeg har tidligere berørt zuluens store graadighed efter kjød, og jeg skal her yderligere præcisere den.

Zuluernes fornemste næring bestaar i mais og sorghum. Dag ud og dag ind spiser de kun korn tilberedt paa forskjellige maader, af og til blandet med melk, naar de til enkelte aarstider har overflod deraf.

Skjønt de har overflod af kvæg, slagter de saagodtsom aldrig, og kun, naar et kreatur dør, spiser de kjød. Med største graadighed kaster de sig over et selvdødt dyr, uanseet om dette er død af en farlig sygdom eller ei, og spiser, til

de i bogstavelig forstand ikke kan faa en bid mere ned. At afholde dem fra at fortære et selvdødt dyr er fuldstændig faafængt; synet af kjød gjør dem utilregnelige, og jeg kjender mange eksempler herpaa, men skal indskrænke mig til at nævne et, der forekommer mig slaaende.

Paa en missionsstation var et kreatur død, paaviselig af miltbrand.

Negrene vilde spise det.

— — belæssede med vældige kjødbyrder.

Missionæren forklarede dem da, at hvis de gjorde det, vilde de sandsynligvis dø.

«Saa dør vi da med maven fuld,» sagde de. De spiste, og fire døde.

Graadighed og umaadelighed er, ligesom hos de fleste barbariske folkeslag, særtræk i zuluens karakter, og vore folk her ved «Unguasa» dannede ingen undtagelse; men de kjødspisningens orgier, der fulgte efter vor heldige jagt, skal jeg spare læserne for.

Naar den indfødte har kjød, maa han ogsaa have øl, og denne nationaldrik, «utjuala», blev i store mængder hentet fra de nærmeste kraale.

Ølet tilvirkes af korn, enten mais eller sorghum. Det lages ved, at man knuser kornet, blander det med vand, koger det og lader det gjære, og det drikkes saa, medens det befinder sig under selve gjæringsprocessen. Foruden at det er meget værdifuldt som næringsmiddel, er det en behagelig, let, kulsyreholdig stimulans, som den sydafrikanske reisende snart lærer sig til at sætte pris paa. Meget alkoholsvagt som det er, kan man godt uden skade for sjæl eller legeme drikke et par liter af det.

Naar en familie har brygget en beholdning øl, indbydes alle naboer til et dundrende drikkelag, og det er ganske andre mængder, der her sættes tillivs, end ved et beskedent europæisk symposium. Hvad der for os svarer til en seidel øl, er i zuluens begreber en bøtte fuld af samme stof, og med sin vanlige forslugenhed undlader han aldrig at drikke sig fuld, saa fuld, at han bogstavelig talt skvalper over.

Da det begyndte at stilnes i leiren den kveld, gik jeg omkring. Natten var mørk, og i det blaffende skjær af de hendøende baal saa jeg kafferne ligge omkring paa jorden, blanke om munden efter det fede kjød og stønnende i forspisningens salige døs. De var lykkelige.

Efter nogle dages forløb maatte vi bryde op, jeg for at naa vildtrige trakter paa den anden side Umvolozi, mr. Green for at reise nedover mod sit hjem. Flodhestens hud og skelet tog mr. Green med sig for med første leilighed at afsende det til Durban, hvor firmaet Egeland & Aadnesen overtog dets indpakning og afsendelse, og vi skiltes med sorg — i alle fald fra min side — over at forlade en god jagtkamerat.

Inden jeg fører læseren over i nye trakter og ind blandt andre dyreformer, skal jeg faa fremkomme med en ganske kort udtalelse om den store tykhud, jeg i dette afsnit har forfulgt og dræbt.

De store sumpe omkring St. Lucias bay huser endnu en god bestand af flodheste, og denne bestand vil ikke let kunne

udryddes. De vældige dyr streifer stadig om, snart oppe i sumpens laguner, der lig myrøier ligger her og der i papyrusen, snart ude i brakvandet i den grunde bay, hvis vandstand stiger og synker med flod og ebbe. De udstrækker efter mr. Greens udsagn sine vandringer helt ud til kystens sandige bredder, og de skudte dyrs bug bar efter hele sin længde merker efter flænger, der ganske vist ikke kunde være revne af andet end de østersbesatte klipper og stene i St. Lucias bays munding i havet.

Dagen tilbringer dyrene sovende inde paa fastland i rør og siv. Om eftermiddagen begynder de ude i vandet at søge sin føde, og om natten gaar de undertiden atter paa land, hvor de streifer viden omkring. Ved Unguasas bred iverksatte de sin landing ved at dukke under det flydende belte af papyrus og bryde sig en aabning lige ved landet. Flere steder langs bredden saaes disse landgangshuller, og spor førte til og fra.

Stoltere vildt end flodhesten tror jeg neppe, der findes. Ser man den i sit element, bliver man slaaet over det feilagtige i at anse den for et kluntet, ubehjælpeligt dyr. Den bevæger sig med en kraft, smidighed, ja jeg vover endog at sige elegance, der maa forbause enhver, der kun har seet den død eller i et menageris trange og ubekvemme bur. Sleip som en hval skjærer den med skummende fart afsted; viser den mere end sit hoved, naar den kommer op for at puste, da er det med krummet hals, fnysende som en vælig hingst, og hvorvel de fleste, der har skrevet om den, har været enige i at anse det lidet betegnende, er der dog intet navn, der populært seet passer den bedre end *flodhest*.

Som nævnt, den bestand af dyr, der findes om Umvolozis nedre løb, vil ikke let kunne udryddes. St. Lucias bay kan befares i baad; endel af de smaa sjøer og vandløb er tilgjængelige; men papyrusens vældige tykninger har neppe noget menneske betraadt, og i dens grønne dybder mellem flaksende sumpfugl og glæfsende krokodiller vil de svære tykhuder, selv naar kolonisationen naar denne egn, kunne finde en sidste tilflugt.

VI.

ØDEMARKEN OM DEN SORTE UMVOLOZI.

Jim sættes i fængsel. Ved ødemarkens rand. Opopo. Endelig storvildt. Leir ved Mazimbifjeldet. Løver. Vandbukken. Kuduen. Tigerhesten. Vildsvin. Palmemaare. Fældejægernes hi. Gribbe. Krokodillejagter. Bøffel. Afsked med Opopo.

Omkring den sorte og hvide Umvolozi og deres sammenløb og videre nordover med floden Hlohloe ligger en ødemark, en saakaldt «hlansa»[1], hvor storvildt findes. Did skulde nu kursen sættes, og efter at have magasineret vore samlinger paa Umtetwa og medtaget endel hvedemel, ris, sirup, sukker og the som proviant drog vi afsted.

Der var imidlertid foregaaet en forandring i vor lille karavane, som jeg ikke kan undlade at omtale.

Vor driver Jim var i den senere tid bleven mere og mere doven og upaalidelig, og han anvendte de utroligste midler for at slippe at arbeide. Et af hans almindeligste fif bestod i, at han simpelthen gik ud i skogen eller græslandet, opsøgte et sikkert skjulested og der lagde sig til at sove, naar han vidste, at et eller andet arbeide forestod ham. Det herlige liv nede ved Unguasa havde steget ham til hovedet, og han begyndte at klage over dagens vanlige kost. Han viste sig i det hele fra en lidet tiltalende side, og vi havde længe pønset paa en bekvem anledning til at blive ham kvit.

---

[1] «Hlansa» er en engelsk version af abantuordet «ihlansi», der bruges som betegnelse for større strækninger af aaben skog, især mimoser.

Ved vor ankomst til Umtetwa fortalte saa handelsmanden mig, at straks efter vort forrige besøg paa Umtetwa havde han savnet et par uldtæpper. Nu erindrede jeg, at Jim straks før vor afreise havde bragt et par saadanne til leiren og paa mit spørgsmaal om, hvor han havde faaet dem fra, svarede, at han havde fundet dem ude i marken. En flok med indfødte paa reise havde i de dage netop passeret, og da jeg formodede, at tæpperne kunde tilhøre disse, bad jeg Jim indlevere dem til magistraten og glemte saa den hele affære.

Nu gik der ved handelsmandens beretning et lys op for mig. Vi undersøgte i forening Jims bagage, tæpperne befandtes at være handelsmandens, og Jim blev allerede samme dag stillet for magistraten, dømt til 6 ugers strafarbeide, og 3 timer efter dommens afsigelse marscherede han under en sort politimands bevogtning mod Echowe, hvor der ventede ham lidt mindre glade dage end de, han havde tilbragt i min tjeneste.

En af handelsmandens gutter, «Umpomane», blev antaget som leder af mine okser, medens Dick forfremmedes til driver, og aldrig har jeg seet en forfremmelse i løbet af kortere tid tilsyneladende saaledes forandre et menneskes hele karakter. Fra en indolent, intetsigende slyngel blev han med én gang en energisk mand. Han drev sine okser vel og hurtig, saa efter dem paa alle maader og holdt sæletøiet i udmerket orden. Desuden kogte han stadig vor mad, bagte vort brød og var forøvrig vor uundværlige høire haand, hvem alt indtil betydelige pengebeløb uden risiko kunde betroes. Ved enhver leilighed hævdede han sin værdighed som øverstkommanderende neger i vor leir, og Umpomanes forsøg paa at dovne sig blev kvalte i fødselen. Under dagens kjørsel agtede Dick ham ikke for bedre end okserne og brugte sin lange driverpisk uden persons anseelse. Saasnart Umpomane under marschen foran okserne viste tendens til dovenskab, snertede Dick ham behændig paa den kjødfuldeste del af hans nøgne legeme og bragte ham snart paa andre tanker.

Efter et par dages reise befandt vi os langt inde paa den anden side af Umvolozi, passerede Somkelis kraaler og

leirede os foreløbig ved et langt, mudret vandhul i randen af den ubeboede hlansa.

De følgende dage anvendte jeg til udflugter ind i hlansaen for at rekognoscere terrænet og se at finde ud, hvor storvildtet fandtes. Kafferne fortalte alle som én, at hvad jeg søgte fandtes i hlansaen.

En eiendommelig, for mig hidtil ukjendt natur udfoldede sig nu for mig. Svære stenede vidder, som oftest med vilde,

Kaktustræer.

sønderrevne former, strakte sig nordover, saa langt øiet naaede, og over disse, langt mod nord, blaanede høie, skarpe fjeld.

Vegetationen dannedes, hvad det mest iøinefaldende angik, af den almindelige over mandshøie bjergaloe og de sædvanlige akasielignende tornetræer, omend i en større maalestok, end jeg tidligere havde iagttaget dem. Især oppe i høiderne strakte sig tætte, ofte ugjennemtrængelige skoge af større, nu i vintertiden bladløse løvtræer. Somoftest er græsset i hlansaen, dels paa grund af den stenede magre jordbund, dels paa grund af de mange græsbrande, ikke høit; men undertiden

træffer man strækninger, hvor det over mandshøie græs gjør ens vandring i den stegende sol til et rent helvede.

Svære «donga'er» (udtørrede vandløb) drog sig dybt nedskaarne i den løse, orangefarvede sandsten og sandholdige jord fra høiderne og ned gjennem dalene.

Med sine fantastiske former efter vandets skjæringer giver de et noksaa godt miniaturbillede af, hvorledes afrikanske fjeldformer er dannede.

Et interessant dyreliv herskede forresten langs det lille, nu saagodtsom udtørrede vandløb, hvor vi havde opslaaet vor leir.

Store «monitorer» [1] laa og solede sig ved pytterne, for, saasnart nogen nærmede sig, at forsvinde som et lyn. Morgen og aften hørtes perlehønsenes metalliske skrig og papegøiernes pibende stemmer. *Colius capensis* og *striatus* seilede paa sine korte vinger og lange hale fra busk til busk, talrige *lamprocoliusers* glimrende fjærdragt lyste mellem tornetrærnes grene, masser af «dikkop» og «titiaaæ» (to slags vadere) løb omkring i det korte græs, medens prægtige irisorer svang sig leende op mod den blaa luft for atter at dale ned paa en nærstaaende busk. Her traf jeg ogsaa første gang paa den temmelig sjeldne *shizoris concolor* (graa pisang-æder). Disse sky fugle holder sig mest to eller flere sammen, stadig udstødende sit halv fløitende, halv mjauende skrig. Det lykkedes Holm en morgen at fælde to stykker.

Den samme morgen havde Holm tidligere taget riflen for at se at faa tag i en dukker. Ikke langt fra leiren sprang en «black police» paa ham fra et baghold og befalede ham at udlevere riflen. Da hans hele ordforraad i kaffer indskrænkede sig til et par ord, kunde han naturligvis ikke forklare fyren, at vi var her med guvernørens og magistratens tilladelse, men maatte udlevere vaabenet. Ligeledes tog policen uden videre mine spyd fra en af vore gutter, der fulgte Holm.

Den følgende dag kom naturligvis, som jeg havde ventet, baade bøssen og umkondoerne tilbage med en undskyldning fra magistraten.

---

[1] Firben af varslerfamilien.

Disse vandringer ind i den ukjendte hlansa var i regelen lidet behagelige, om de end kunde være af adskillig interesse.

Vildt fandtes; men vi saa ikke andet end de smaa arter, vi kjendte fra før, og de var til og med saa sky, at skuddene blev lange og vrange, og dagens jagt gjerne gav negativt resultat. Efter de større antilopearter samt tigerhest og bøffel var der spor og ekskrementer nok; men dyrene selv var ikke til at se.

Indfødte om vognen.

Her og der i de øde vidder, hvor græsbrande havde herjet, laa de hvide ben af svære dyr, der for mange aar siden var faldne for jægeres kugler.

En enslig grib strøg over os høit i luften, og af og til saa man en slangefalk lette mange hundrede meter borte, sprede sine blaagraa vinger og seile langt bort i en anden hei.

Et knugende øde, blændende soldis over træ og hei, dagens lydhøre taushed under den hvidlige himmels hvælv her i ødemarken, og vand fandtes ikke, hvor en snuede og vendte sig, ikke for den, som var ukjendt.

Hei efter hei kunde en vandre gjennem —, ikke en slurk, ikke en draabe vand til at slukke sin brændende tørst. Fra morgen til kveld kunde en gaa, først speidende spændstig, saa sløv og slap med tyk tunge og stride, sviende øine. For ens tanker en fossende fjeldbæk og om en bare sol og tørke. Saa ledte en efter vand, ørkesløst, dumt, der regntiden havde slibt render og høler i sandfjeld og jord. Fór saa vild tilslut, gik i ørske og tullede i skog og dale og glemte, at solen skulde staa i nord hernede paa verdens anden ende. Tog sig saa sammen, satte sig og tegnede kart i sanden og regnede og tænkte, blev klar tilslut og fandt hjem. Sliten og halvt fra sig naaede en leirbaalet og drak, drak med dyrisk begjær grønt, stinkende pytvand.

En dag fulgte Holm og jeg et udtørret bækkedrag i haab om at finde vand. Mil efter mil gik vi paa vasdragets tørre bund. Breddernes kratskog hang over og omkring, dyr sprang flygtende op, og en løve, tørst som vi, havde vandret foran os nedigjennem for en tid siden. Slaget stod bredt og sterkt i sanddynerne her og der, halen havde slæbt efter.

I et lidet skar, hvor elven i regntiden havde fosset over klippen, var et bassin mellem stenene. Og inde i skyggen af en svær sten fandtes endnu en liden kulp med et par kubikmeter vand. Aske og støv laa paa overfladen; men det var kjøligt, og vi øste og drak, som tørste mænd drikker.

Det rareste var, at hølen var fuld af fisk, som yrede omkring og vrængte i den blanke bug. Paa et par skridts hold satte jeg et haglskud ned i tætteste stimen. Ladningen fór med et drønnende gulp ned i vandet, skumspruten fræste over stenene; saa stilnede det, den nedpressede luft kom boblende og kogende op igjennem det hvirvlende vand, og et par fiske flød med bugen i veiret. Fiskene[1] var meget smaa, bare et par tommer lange, og den omstændighed, at de forekom i et saa isoleret vandhul, midt i et udtørret elveleie, synes mig kun at maatte pege paa, at disse fiske

---

[1] Eksemplarerne er under samlingens forsendelse og omordning gaaet tabt, saa arten har ikke kunnet bestemmes.

let kan taale svær tørke, ja endog fuldstændig undvære vand uden at gaa tilgrunde. Mange afrikanske fiske, ja overhovedet fiske, der bebor vasdrag, hvis leie kun periodevis fører vand, eier ofte den evne, naar elven tørker bort, at kunne indkapsle sig i bundens slam og der i et slags dvale afvente det første regnskyl.

Naar de første voldsomme skurer har dannet pytter og damme i de tørre kulper, vil man efter kort tids forløb kunne se skarer af fisk svømme om i dem, og jeg tviler ikke paa, at vi den dag havde vandret hen over mængder af fisk, der, indleirede i bundens flinthaarde, størknede slam, kun ventede paa regntidens komme for atter at begynde sin afbrudte livsvirksomhed.

Da vi den dag i kveldingen nærmede os vor leir, fik Holm pludselig et voldsomt anfald af tandpine, et onde, som i den senere tid ofte havde plaget ham. Nu er tandpine i og for sig ikke noget hyggeligt; men naar to mand ligger sammen i et telt langt fra folk, er det lidet opbyggeligt, naar den ene er halvgal af tandpine kveld efter kveld. Da saa Holm inde i teltet om kvelden begyndte at boltre sig omkring paa gulvet, sprælle i benene og huje og rase, tænkte jeg ved mig selv og sagde det forresten ogsaa, at dette maatte vi gjøre en endskab paa. Det eneste redskab, vi havde, som kunde tænkes anvendt til tandudtrækning, var en almindelig hovtang, slig som man bruger til at trække ud søm og spiger med. Denne fandt jeg frem. Holm saa en stund tvilraadig paa det frygtelige instrument; men saa fik han slig et rid med tandpine, at han indvilgede i kuren og bare gabte forfærdelig. Med besvær fik jeg den svære tang fæstet om visdomstanden i høire overkjæve. Det var den, som skulde ud. Han vilde trække selv, sagde han, fik da ogsaa gjøre det og brød bare et stykke af tanden. Saa begyndte jeg da at fæste tangen igjen, skulde faa trække ogsaa nu; men tandkjødet maatte jeg ikke komme nær. Nei var det ligt sig. Jeg lirkede og lirkede, fik kjæfterne paa tangen godt op over tandkjødet uden at røre det, og glæfsede saa fast til. Holm illskreg,

rykkede hovedet bagover. Jeg hang paa, rykkede til min kant, og ud røg tanden.

Det var ikke rart bevendt med levemaaden i vor leir i de dage. Brød, lidt preserveret kjød, hvoraf vi bare havde nogle faa daaser, og endel poteter og melk, som vi kjøbte af kafferne, holdt saavidt hungeren borte; men uden ferskt kjød faldt det haardt at trave gjennem skogen dag efter dag. Med kjødhungerens graadige øie saa vi paa antiloperne, naar de flygtede i skogen foran os, og skar tænder af raseri, naar det ikke var raad at stille indpaa.

Endelig en gang i kveldingen efter en hel eftermiddags jagt kom vi gjennem nogle træklynger i en skraanende li. Ikke 30 meter fra mig sprang en rørbuk, en hun, op. Rundkuglen fra høire løb knækkede dens ene laarben; men den fortsatte. Andre skuddet røg den i ryggen, og saa stupte den et stykke borte mellem træerne efter et tredie skud, der bare gik gjennem dens ene øre. Hu! her var kjød, ferskt kjød, og frem sprang jeg vildt mod stedet, hvor bukken laa. Saa stansede jeg paa 30 meter og skjød for sikkerheds skyld et skud til — bom.

Holm kom sættende. Vi saa paa dyret, fandt dets yver fuldt af melk; og saa melkede vi det, der fandtes, ud i en hattepul og drak, tørste som vi var, den deilige antilopemelk, der er federe end en gjeds og har en fin smag som af nøddekjerner.

Skjorterne trak vi af os for at spare dem for blod, og saa bar vi det tunge, langbente dyr skiftevis, mens blodet silrede nedover vore brede rygge og brunstegte arme.

Og den kveld sad fire glade mænd, to sorte og to hvide, ved leirbaalet og *aad* bukkekjød. Der var fest for os i vor leir, og jeg husker saa godt, hvordan ildskjæret blaffede og flakkede over et svært kaktustræ, der rakte sine tykke sprikende grene mod himmelen. En slange hvæsede spædt og fint inde i slyngplanter og krat om dets rod; jeg trev en brand og slængte efter lyden, og negrene opløftede et rædselsskrig. Den vilde komme og bide os, naar vi sov.

Uden at have lagt nogen bestemt plan lavede jeg mig om morgenen istand til at drage videre paa maafaa. Mens jeg sad paa vognen, og gutterne var efter okserne for at spænde ind, kom gamle Opopo, hvis kraal laa lige i nærheden, og af hvem jeg ofte havde kjøbt melk og øl.

«Jeg vil reise, Opopo,» sagde jeg; «hvor er nu «umgankra», «ipifa», «inhiati» og «itube» (kudu-antilopen, waterbuk, bøffel og zebra)

«Nanti» (der), sagde han og pegte og demonstrerede langt ind i hlansaen.

«Vil du ikke følge med og vise vei og gaa med mig paa jagt, for betaling?» tilføiede jeg.

«Hvor meget?»

«Hvor meget forlanger du?»

«Ti shilling.»

«Opopo,» sagde jeg, «jeg vil give dig seks shilling.»

«Longile» (all rigth), sagde han.

Under Opopos ledelse drog vi nu indover gjennem hlansaen, følgende den almindelige vognvei, to hjulspor i den haarde bund. Efter et par timers kjørsel naaede vi en høide, hvor Opopo befalede at spænde ud og hvile, førend vi drog nedover gjennem det fuldstændig ubanede land henimod Umvolozi. Til min store forbauselse befalede han gutten at gaa og vande okserne; der var, paastod han, nogle smaa vandpytter i nærheden. Gutten kom da efter endt arbeide ogsaa tilbage med vore tanker fyldte med noksaa godt vand.

Atter spændte vi ind, og nu bar det nedover gjennem vilde umarken.

Kom en lige fra civilisation, gode veie og kjøreredskaber og blev sat op i en slig kasse af en vogn, der med otte okser foran seilede nedover en sydafrikansk fjeldskraaning med den største ringeagt for stene, termithobe og mindre træer, da tror jeg, han muligens vilde sige, som fyren sagde til kusken, da han kjørte løbsk nedigjennem en udslaat: «Aa, lad mig faa komme ud.» — «Aa retnaa kommer vi ud begge to,» sagde kusken.

Holm og jeg derimod, hvis hjerter nu var blevne forhærdede overfor ting som dette, befandt os saa vel som i en kalesche, passede brækket, brølte til kafferne og nød vor pibe og den storartede udsigt, mens vort hjerte frydede sig ved at se de mange smaabukke, der næsten overalt sprang op og i en afstand, der formodentlig forekom dem fuldstændig betryggende, stod og betragtede disse sælsomme gjester.

Under dette naaede vi endelig en stund før solnedgang en rabbe i afsluttet af det tafelland, der paa nordsiden faldt styrtende brat ned i Black Umvolozi. Her, i omtrent en halv kilometers afstand fra floden, blev der nu spændt ud, og mens gutterne satte op teltet, hentede vand og lavede aftensmaden istand, drog Opopo, Holm og jeg nedover til floden paa rekognoscering. Under en svær, udoverhængende berghammer laa fem store krokodiller og nød den synkende sol. En kugle i ryggen paa den største bragte dem imidlertid alle til at forsvinde, og vi drog videre langs floden, der, omgiven af et belte af kjæmpemæssige trær, slyngede sig gjennem tornelandet med dets graa og rødbrune farver og maleriske orangefarvede skred og affald mod floddalen. Langs floden gik som oftest et bredt buskland, og her syntes vildtet nok fortrinsvis at have sin vei. Fodspor af storvildt var jo ingen nyhed, men sligt som dette var ukjendt for os. Kudus og pifas lette fødder, tigerhestens hov og bøffelens tunge klover havde gjennem rækker af aarhundreder skaaret dybe stier i den haarde bund.

Vildsvinene maatte være talrige her, at dømme efter de store masser af ekskrementer i deres meget befærdede stier, der hist og her kunde krydses af smaa miniaturveie, belagte med nedtraadt græs. Det var, fortalte Opopo, «quagite» og «bohale» (to palmemaare), som her havde sin gang.

Sparsomt betraadte stier, der bar merker efter leopardens poter, lod os forstaa, at ogsaa dette dyr færdedes her, og til vor store glæde opdagedes i sanden slag, som Opopo forsikrede var efter «ipobes», løven.

Og gamlingen Opopo gik ved siden af mig med haanden om umkondoen (spydet, assagaien), der flammede som af blod i den synkende sol, hvis skjær faldt rødligt over hlansaens spredte stammer og bjergaloens røde blomster. Og han fortalte mig, mens de mørke øine lynede i det barske ansigt, at han havde boet her engang for længe siden, paa Cetewayos tid, boet her midt mellem vildt og udyr. Han havde skudt dem alle, havde seet deres blod rinde og spist deres kjød. Alle undtagen bøffel.

Leiren ved Mazimbi.

Og der gik jeg, en mand fra civilisationen, og misundte den gamle brune fyr ved min side hans svundne dage.

Alt mens vi gik, sank solen lavere og lavere, og da vi endelig kom til høiden, lyste leirilden i det begyndende kortvarige tusmørke.

Mens bukkekjødet brasede over varmen, kafferne pratede og sang, bredte kvelden sig mere og mere.

Blaalige, lette skygger bredte sig over hlansaens vilde former og lod de fladkronede trær og buske i høiderne og horisonten træde skarpt frem. Og ovenover stod en skyfri

himmel, blodig rød, som et varsel om vilde jagter og store dyrs varme røde blod.

Saa lød der op til os fra dalen en kort, haard gjøen. Det var buskbukkenes krampraab, der, blandet med susen fra Umvolozi, lød op til os i natten. — —

Det er nat, halvtropens maaneklare nat, da intet sover og alt er lyd. Gjennem al nattens uhygge og underlige laat, der kjendes som en fjeldviddes eller snemarks uendelige taushed, sidder en græshoppe og klimprer som paa en kvint, fint og skarpt og afmaalt som et vanddryp i et stenbækken.

Vi havde ikke taget feil. Her var vildt nok og arbeide nok for lange tider. Saa slog vi os til og byggede en indhegning af rør om vognen og teltet. Der var lidet mad for okserne, og da det blev brydsomt at gjete dem og en løve saa tilslut skræmte dem til alle verdens kanter, lod jeg Opopo tage dem ned til sin kraal og lade sine folk passe dem der.

Vort liv blev et eventyr. Om dagen skjød vi store dyr, mangen gang langt, langt borte fra leiren, flaaede og slagtede og drog os hjemover i skumringen, slitne under børen af skind, horn og kjød. Leirbaalet lyste og viste vei. Endelig naaede vi frem. Dick stod og sang, bagte brød og stegte stegen til kvelds. Umpomane kogte negrenes mad, mais og kjød.

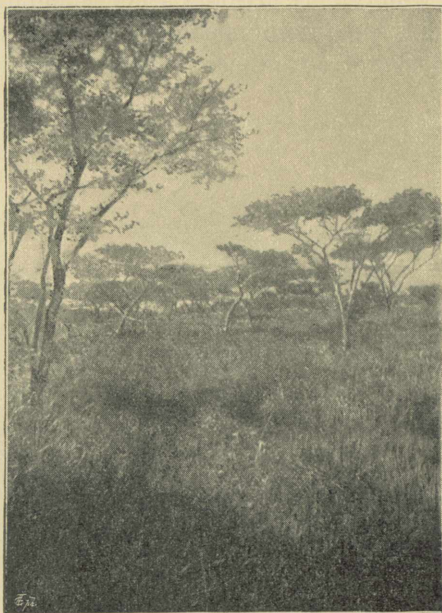
«Vand, hvor er vand?»

«Aiko» (der er intet).

«Gaa og hent vand, Umpomane.»

Og Umpomane, den pligtforsømmende slyngel, tog vandspandet, brummede ræd om løve og leopard, om hyæner, der luskede langs elven, og om krokodillen, der lurede med glisende tænder, hvor han skulde øse vandet. Han var ræd, han bad om spyd til at værge sig med. Det fik han. Det skranglede i bøtten, det blinkede skarpt af spydbladet, der han drog over bakkekammen og ned mod elven, som suste svalt.

Saa spiste og drak vi, sultne og tørste efter dagen, og mens vi sad om baalet eller i vort lille telt og pratede eller stelte dyreskind der i de lange kvelder, hørte vi løven brøle eller leoparden hauke haardt og koldt tæt ved. En kveld, straks jeg havde lagt mig, blev Opopo, som sov ude i en liden løvhytte lige ved det vældige baal og ligesom passede

Torneskog.

leiren for alt ondt, urolig. Jeg hørte ham reise sig braat, sige «hau», og begge hundene, hans hund og Nelly, murrede og glæfsede. Jeg rev revolveren af hylsteret, strøg ud og saa hundene fare rasende nedover og rundt skraaningen efter noget, jeg ikke kunde se for mørket. Et stort dyr kom i lette sprang opover haugen igjen og stansede udenfor lyscirkelen af leirbaalet. Et skud efter lyden. Et sprang, atter stansede den. Nok et skud bort i mørket. Et fræsende

knurr til svar; sprang, der døde bort imellem trærne. Det var leopard.

Slig levede vi, slig sov vi i de lange nætter; utrygt mangen gang. Og naar en laa vaagen og lyttede efter rørbukkens hvislen i haug og hei og saa paa maanens blege straale, der faldt gjennem teltsprækken, da maatte en sommetider tænke paa, at den samme maane ogsaa kastede sit skjær gjennem vinduet og legte over gulvet hjemme i menneskers hus, hus, som en kjendte. — —

Her langt nord i Zululand rinder floden Umvolozi sagte og grund gjennem den tornede, fladkronede akasieskog, der breder sig glissen og brudt over græsklædte smaasletter og stenede høider.

Vidt og bredt omkring lever ingen mennesker; for jorden er for gold og feberen i flodens rør for slem.

Bare skogens vilde dyr færdes i den vide floddal og kjæmper sin livskamp som fra verdens skabelse.

Kun nu og da bryder en ensom jæger vildmarkens fred, eller en langfarende zulu vandrer dens urgamle sti, var og ræd, med spyd i haand; for løvens spor er i sanden, og bøffelen sover i flodsengens rør.

Sagte, sagte rinder floden over gylden sand. Af og til er der et stenet stryg og en dyb brunsort kulp; men i sin helhed er den rolig, grund og lys, med vand saa klart som en kildes.

Høit over breddens rør hæver sig vældige figen- eller banjantræer, og indenfor ligger torneskogen, snart aaben, snart ugjennemtrængelig tæt. Gjennem de brede heie, gjennem skraanende lier og vilde stup, gjennem græs og krat, tørre vandløb og aabne skogsletter, overalt gaar der stier — stier, som aarhundreders tramp af dyrehove har skaaret dybt i den haarde bund. Og alle disse stier munder mellem flodens rør, hvor vandet rinder over sanden.

Hver kveld, naar solen gaar ned, kommer alle skogens dyr og drikker af den svale flod, som i den tørre aarstid er det eneste sted, hvor der findes vand nok til at slukke al dagens tørst. Og hver art har sin sti og sine drikkesteder, som de fortrinsvis besøger.

Lad os følge en saadan sti, der bærer merker efter store plogskjærformede klove, lad os følge den frem, hvor den munder paa en grund sandbanke, og lad os skjule os godt i rørene eller mellem buske og græs. Saa venter vi paa, at dyret, der traadte disse spor i stiens bund, skal komme og drikke vandet, der døser blankt og forførende i den milde kveld.

Alt synker solen og farver himmelen blodigrød. Det mørkner mellem flodens trær, og dagens former udviskes i den korte halvtropiske skumring.

Omkring os tramper lette antiloper, kviste knækker, det rasler i rørene af smaa palmemaares trin, og underlige dyrestemmer gjalder gjennem locusters og cicaders svirrende sang og frøernes brølen. Vi hører trin komme langs vor sti, lidt tunge, klaprende tramp, der varsler om et stort, tungt dyr. Det knager i rørene tæt ved vort skjulested, og med et rensdyrs slængende gang og ludende holdning kommer en svær antilope hurtig gaaende frem og nedover den grusblandede elvesand, der knitrer under dens tunge klove. Ude paa en liden odde af sandbanken, ret for os, stanser den og begynder at drikke i lange, hikstende drag.

I det svindende dagskjær ser vi dens ringlede, næsten meterlange horn, der først bøier sig opad og langt bagover og ud, derefter svagt indad og forover, fint, elegant som bøien paa en ski. Dens krop er tæt og lang, som en tyrs, dens ben lave og sterke, og en strid mørkegraa, lidt stikkelhaaret pels klæder det kraftige dyr. Ekstremiteterne er mørke, næsten sorte, foran øiet og nedad løber en hvid stribe, og over de runde lænder gaar et skinnende hvidt elliptisk baand. Bugen er lys, det ser vi bedst paa speilingen i vandet der om odden, lidt høit mellem rørene, som vi sidder.

Det er en gammel han af vandbukken *(cobus ellipsiprymnus)*, der her staar for os og kaster sit stolte hoved op, speider lydhør og snøfter mod luftdraget, naar det tusler i skogen. Vandet siler fra dens mund og vaade mule og plasker i den blanke elv, mens kvelden drager sig dunklere over floddalen.

Som en skygge ser vi den atter nippe til vandet.

Den vaade sand knirker sprødt, da den langsomt vender sig, rangler opover og atter et øieblik stanser for at sprøite sin urin skummende i gruset og lade sine haarde, lidt fladklemt linseformige ekskrementer falde.[1]

Sanden knager atter under tunge hendøende skridt, en gren knækkes, det rasler i de ranke rør, og skyggen svinder i skogen, hvor tusmørket lukker sig efter den, der den drager til duggede græsgange og nattens elskovseventyr.

En gammel vandbuk er af temperament en egoist, en pebersvend, der kun i forplantningens stund taaler et hundyrs selskab.

Den elsker ensomheden i de dybe tætte krat langs floden eller opigjennem sidedalene, og her døser den i dagens hede, snart liggende, snart staaende i skyggen af mimosers tornede kroner, aldrig langt fra vand.

Naar dagen hælder, begynder den saa smaat at nippe til græsset og de unge akasier eller mimoser, der spredt og tustevis klæder de smaa skogsletter. Ved solnedgang vandrer den hurtig sin kjendte sti til floden, slukker sin tørst og vender atter tilbage til sin natlige furagering. Kanske gaar den atter i dagbrækningen ned og drikker, og først naar solen ved nitiden bliver stikkende varm, opsøger den sin vanlige hvileplads.

Af naturen tungt bygget er den gjerne langsom i sine bevægelser og tager sjelden af egen drift spranget; men skræmt og i rædsel for mennesket sætter den afsted i et rasende galop, der dog sjelden bliver af lang varighed.

---

[1] Jeg nævner disse to funktioner, fordi de hos de fleste hovdyr gjerne typisk virker, man kan næsten sige som en reaktion, efter ethvert tvingende kravs tilfredsstillelse.

Bukken er sky og vanskelig at komme nær, men ikke paa langt nær saa var som hundyret.

Mens, som anført, den gamle buk er udpræget eneboer, er hunnen ligesaa bestemt selskabelig af natur. Hunner, kalve og aaringer af begge kjøn færdes sammen i flokke paa en fem-seks optil ni-ti individer, væsentlig i de samme lokaliteter som den voksne han, men foretrækker muligens lidt mere aabent land til sine hvilepladse.

Sin begrundelse har dette sidste fænomen naturligvis deri, at hunnerne, der jo foruden sig selv har de unge dyr at drage omsorg for, i aabent terræn lettere kan holde øie med omgivelserne og hurtigere kan opdage enhver fare, der maatte true flokken, enten i form af rovdyrs overfald eller en snigende jægers skud eller spydkast. Uden horn som hunnen er og lettere bygget end bukken, er dens eneste forsvarsmiddel flugt, og denne kan ogsaa lettere og hurtigere iverksættes af en stor flok dyr i den aabne skog end i tykningen. Med et merkeligt instinkt søger de forresten i farens stund ofte at naa kratskogen, der, skjønt den let giver anledning til overfald paa dyr i hvile, dog meget godt dækker flugt og hemmer forfølgelse.

Tiderne for en saadan floks hvile, drikken og furageringer er væsentligt de samme som ovenfor beskrevet; men dens liv er dog mere uroligt end det, en gammel buk fører, da de unge dyrs temperament naturligvis fører dette med sig.

I den sene eftermiddagssols straaler kan man træffe disse flokke af svære graa hundyr græssende i heiene og sletterne, mens deres kalve omkring kaader sig og slaar alleslags krumspring paa gjedekids eller lams vis.

Parringen foregaar, som vanligt hos pattedyrene i tropiske og subtropiske regioner, til en hvilkensomhelst aarstid, og hunnen føder som regel kun én unge, der i længere tid følger flokken, selv efterat moderdyret har ophørt at sørge for dem.

Paa marsch gaar dyrene i rad efter hinanden, og hvis en ældre han tilfældig er tilstede for at forlokke en eller flere hunner, slutter den gjerne troppen. Naar ungbukkenes horn

er skudt nogle tommer frem, og deres kjønsdrift vaagner, maa de ved en saadan gammel hans tilstedekomst øieblikkelig rømme marken, og disse ungbukke gaar da gjerne sammen to til tre i følge.

Først den modnere alder med dens sterke drifter og voldsomme kampe om forplantningsretten, dens seir eller nederlag, først den splitter ungbukkenes kameratskab og

Skudt vandbuk.

gjør disse hver især til enslige storbukke, hvis ro kun forstyrres af bugens og forplantningens krav.

Arten var særdeles talrig, og jeg havde saagodtsom daglig anledning til at gjøre iagttagelser over de stolte dyr, der enkeltvis og i flok færdedes i den umiddelbare nærhed af min leir.

En varm augustdags eftermiddag forlod Holm og jeg vor leir under Mazimbifjeldet lige ved Umvolozis bred og drog nedover langs floden for at se, om vi ikke, naar dagen hældede, kunde træffe til at faa skud paa store antiloper, særligt da «ipifa», som zuluerne kalder vandbukken.

Vi gik magelig nedover langs floden for at naa en fjernt liggende tykning, hvor ofte vildt opholdt sig, og derfra afsøge vort terræn hjemover med vinden mod os. Tager man ikke denne sidste forholdsregel, er der liden udsigt til, at ens bestræbelser skal faa et heldigt udfald.

Ikke langt fra leiren skjød jeg en abe (en *cercopithecus lalandi)*, der med flere andre sprang ned fra et træ og gjennem græsset flygtede ind i tykningen om et tørt bækkeleie, hvor den stik imod artens sedvane med det samme tog sin tilflugt til et stort figentræ.

Som regel vil en abe — i alle fald af denne art —, der siddende i et træ opdager et menneske, hovedkulds styrte sig til jorden, hvor den i det lange græs let kan flygte og naa en beskyttende tykning, og skræmmer man dem op af græsset, hvor de ofte opholder sig, er de som regel for kloge til at løbe op i et træ og derved stille sig fuldstændig forsvarsløse ligeoverfor sin fiende.

Længere nedover floden stødte vi atter paa flygtende abeflokke. Af og til skræmtes mindre antiloper, og fugle i mængde færdedes i rørene og banjantrærne; men vi gik bare forsigtig videre paa vor vei uden at løsne skud for ikke at skræmme det store vildt, vi efterstræbte. Langt om længe naaede vi vort bestemmelsessted, en tæt kratskog, og trængte ad smale vildstier ind gjennem tykningen, hvor et par vildsvin *(potamochoerus larvatus)* skræmtes, uden at vi fik se mere end et glimt af dem. Snart brød vi gjennem det sidste væv af slyngplanter og rør og naaede floden, der her løb i et lidt storstenet, svalt susende stryg.

Paa en flad helle kastede vi os ned og drak af Umvolozis klare vand, der under grønne hvælvinger gled forbi os over den gule sand og ilede mod det indiske hav.

En flok «umkankaner» — en bronzefarvet ibis-art — skreg gjaldende fra en nærliggende sandbanke. Den gule pirol og smaragdgjøken lod sine dybe fløitetoner høre fra skogen i den bratte li paa den anden side, duerne kurrede omkring os, og vi kunde høre papegøiernes skarpe skrig under det grønne løv. Og overalt faldt tropens sterke, blændende sol.

Vi havde imidlertid ikke tid til betragtninger. Endnu en drik af flodvandet, og vi drog atter ind ad kratskogens veltrampede stier.

Som vi fulgte en saadan ældgammel vildsti, hørte jeg en «inkonka» eller buskbuk *(tragelaphus scriptus)* udstøde sin korte, dybe gjøen inde i krattet. Da vi forsøgte at nærme os, skræmtes den og fjernede sig med lette tramp, der snart døde i skogens andre lyd.

Et stykke længere frem fik jeg saa pludselig mellem trærne øie paa den brede lænd af en vældig piva ikke mere end en 40 meter fra os. I hastverk spændte jeg hanen, saa det kneppede i fjæren. Det hørte den, kastede hovedet braat om, saa os i et nu, og dermed bar det afsted med bagoverbøiede horn, saa buskene bøiede sig for de vældige sprang. Mit skud faldt lynsnart, og ekspreskuglen fór hvislende ind mellem dens ribben, rundkuglen fra høire løb fik den ogsaa med paa veien, men fortsatte dog tilsyneladende uskadt sit voldsomme galop.

Vi gik imidlertid efter paa sporet, vel vidende, at en piva ikke springer slig længe. Efter at have fulgt dette en stund fik jeg høre dyret ruse op i noget krat et stykke fra, og vi fulgte nu med betydelig forøget fart de tydelige aftryk af dyrets svære hove, der efterhaanden førte os ud i fuldstændig aabent skoglænde. Om en stund fik jeg se to zuluer, fældejægere, der af og til kom til min leir, sidde paa hug oppe i en li og pege og gestikulere. Jeg gik op til dem. Jo, der stod den, nu luntede den opover en høide og stansede igjen. Den var øiensynlig ikke frisk. Saa krøb jeg indpaa og skjød paa meget langt hold, men rimeligvis over. Dyret flyttede sig kun nogle skridt, men en anden yngre buk, der under flugten havde slaaet følge, satte i vild flugt nedover mod floden, forfulgt af Holm. Dette skræmte den anskudte buk, saa den langsomt lunkede opover den bratte fjeldskraaning. Jeg kjendte stedet, hvor den vilde gaa over toppen, et lidet skar, hvor arten altid havde sin vante gang, og hvorfra de let kunde naa en svær, næsten ugjennemtrængelig kratskog paa fjeldets anden side. Derfor lod jeg den fare,

som den vilde, sprang af alle livsens kræfter rundt den vide fjeldside, saa dyret ikke kunde se mig, og næsten sprængte mine lunger for at naa op til skaret i tide. Andpusten klarede jeg den sidste kneik og kikkede forsigtig op. Bukken stod der. Jeg brændte hidsig paa den og kastede mig i bevidstheden om en bom ned i græsset og ladede igjen. Den havde bare flyttet sig nogle skridt. Varsomt krøb jeg frem paa albuerne, tog gjennem topperne af det glisne græs et støt, høit sigte og løste skuddet. Tydelig hørtes projektilets anslag i kjød og ben bag dyrets brede skulder; men den travede alligevel nedover og forsvandt under fjeldryggen.

Ladende under spranget kom jeg snart paa den i en liden stenet skraaning.

Der gik det store dyr og ravede i livsenergiens sidste kamp mod døden. Uafladelig vendte den bagen til, forat jeg ikke skulde faa skud og fnøs, saa skummet sprøitede af mund og næsebor, rystende det vældige hoved mod mig.

Endelig seg den i knæ. Jeg sprang paa siden af den, og ind fløi kuglen i dens sitrende skulder. Med et tungt støn væltede bukken over paa sin saarede side; men atter blussede dens vilde mod, og med stive glasgrønne øine, krampagtig rykkende lemmer og korte, fnysende aandedrag gjorde den et sidste fuldstændig reflektorisk forsøg paa at reise sig. Dødsskuddet fandt sikkert og barmhjertig dens hjerte.

Som vanligt er med store dyr i døden, bevægedes de sterke lemmer en stund, som i sprang, hurtigere og hurtigere, vildere og vildere. Saa rettedes de pludselig, stivt, strakte; halsen krummedes stolt, — og alt var forbi.

Fjeldet, de røde aloer, skog og græs, der flimrede under den blændende sols skjær, alt hvirvlede for mit syn, og jeg maatte kaste mig ned i ly af pivaens lodne ryg, der skyggede lidt for solen i bakkehældet.

Foruden vandbukken forekommer ogsaa meget talrig i disse trakter den svære kudu, zuluernes «umgankra» *(tragelaphus kudu)*. Farven er lys murstensrød med hvide tverstriber, benene er slanke og smekre med vakre, glinsende

klove, og en brunlig staaman strækker sig fra nakken helt bagover dyrets ryg. Hunnen er kollet og meget spinkel, hannen derimod kraftigere og betydelig større, næsten som en liden fuldblodshest. Og saa bærer den paa sit hoved et par horn, som det næsten er værdt at reise til Sydafrika for at se. Hornene paa en gammel buk er ved roden næsten saa tykke som en mands arm og snor sig bagover og udad i en vældig spiral som en spiralformet korketrækker. De er over 1 meter fra rod til spids; spidserne staar næsten 1 meter fra hinanden, og hele geviret er af en saadan vægt, at man uvilkaarlig forbauses over, at dyret med sin slanke hals kan bære det. Hannen karakteriseres ogsaa ved en rand af brunsort faks, der rækker lige fra struben og følger halsen i hele dens længde under.

Naar saa dette underlige dyr springer op foran vandreren, lægger de vældige horn bagover og flygter med slængende faks, i tungt klaprende galop, da ser man, at kuduen ikke er det ranke, kneisende dyr, som tegninger saa ofte lader os formode; men man erkjender ogsaa, at den passer til sine omgivelser, at den er skabt af det bølgende græsland og torneskogen med dens vredne grene. Under de lave mimosers flade kroner staar den i dagens hede. Dens snoede horn kan ikke skjelnes fra træets kronglede grene, dens haarlag og faks har græslandets underlige bedrageriske tone, og jægeren, der ser et enkelt dyr, møisomt stiller indpaa og løsner sit skud, vil ofte overraskes ved, at en skare dyr pludselig springer op rundt omkring, som de var tryllede frem af jorden. Saa skuffende falder artens farve sammen med omgivelserne, at jeg ofte under arbeidet med at snige mig paa skud har overseet dyr, der stod paa fuldstændig aabent lænde, ikke mere end 30—40 meter fra mig.

Oftest færdes kuduen i flokke paa ti-tyve individer; men disse flokke bestaar vanlig af hunner og yngre dyr. Ældre hanner ser man ofte sammen i flokke paa fire-fem stykker.

Smaa sletter, hvor græsset staar grønt, og smaa mimoseholt, som breder skygge i dagens hede, er de steder, kuduen ynder.

Om dagen hviler den i skyggen, morgen og kveld beiter den i sletten, gaar til floden og drikker og vender stadig tilbage til sit yndlingssted.

Jeg husker saa godt vort første sammenstød med dette vakre dyr, og i min dagbog finder jeg følgende:

12te august 1893, lørdag.

Gik om morgenen ud, Holm og jeg. Bommede tæt ved leiren paa nogle perlehøns. Saa en del palmemaare *(herpestes)*, der flygtede foran os, uden at jeg fik skud. Gik nordover et stykke den samme vei, som vi var komne til Umvolozi, og tog saa mod vinden sørover gjennem heiene, hvor vi snart stødte paa fire græssende kuduer. Det første, der slog mig, var, hvor vidt forskjellige de var fra, hvad jeg havde tænkt mig. De bar hovedet ludt og lignede i karakteren meget elgkjør. De var alle fire hunner, og det lykkedes mig ved at krybe paa maven et par hundrede meter bag en klynge buske og træer at komme paa skud. Holdet var omtrent 150 meter, og da jeg havde godt sigte, følte jeg mig overbevist om at have truffet, endskjønt de alle drog afsted, stansede op et stykke længere borte og atter satte afgaarde. Der var intet andet at gjøre end at gaa efter; men da vi ikke var istand til at opdage dem nogetsteds, opgav vi forfølgelsen, gik hjem, spiste, hvilte en stund i den hedeste tid af dagen og drog atter ud hver paa vor kant. Jeg tog den samme tur. Paa veien kunde jeg let have skudt en rørbuk, en hun, der bare sprang op, stansede og saa paa mig. Lidt efter sprang en stenbuk *(ixina)* op og bar sig ligedan ad, noget, jeg aldrig før havde seet. De smaa antilopearter er her saa lidet sky, at det ikke vilde være vanskeligt i faa dage at skyde alt, hvad jeg hidtil har anskaffet for samlingen. Jeg drog imidlertid videre, og ankommen til det sted, hvor jeg havde skudt paa kuduerne, gik jeg bort og saa paa holdet. Som jeg staar bag busken, faar jeg se en kudu gaa i det høie græs i buskskogen nogle hundrede meter bortenfor. Den var syg, gik meget sagte nogle skridt, stansede og gik atter nedefter en donga, der var omgiven med tættere busk.

Jeg gik hurtig nedover mod dongaen, tænkte at møde dyret, naar det kom nedover; men da jeg naaede frem, hørte jeg den allerede i busken bortenfor, en 40—50 meter fra mig. Det var begyndt at mørkne, og min søgen videre blev derfor resultatløs; bare en dukker, hun, sprang op foran mig, stod stille en 20—30 meter fra og betragtede mig med den mest ublandede nysgjerrighed. Lige til jeg kom den en 5—6 skridt nær, stod den, havde aldrig seet mennesket før.

Paa hjemveien hørte jeg et skud fra Holm, der kom hjem endel senere end jeg og havde følgende at berette:

Han havde fra teltet seet en pivaflok, og krybende frem gjennem den tætte skog i dalbunden kom han flokken en 75 meter nær. Han saa endnu ingen af dyrene tydelig. Pludselig sætter den afsted uden nogen foranledning fra hans side. Han fik imidlertid snart se grunden. Et stort dyr, som han straks saa var en løve, kom tilsyne oppe i høiden og satte vildt efter den flygtende flok. Da han kom op og fik udsigt over scenen, stod løven i en brænne, mange hundrede meter borte, men tog straks tilbens, da den fik øie paa ham, for atter at stanse et stykke borte. Han følte sig ikke synderlig oplagt til at gaa efter den alene og drog derfor over til en li, hvor vi gjerne har seet piva. Her traf han ogsaa paa en stor han, som han saarede, saa han omtrent kunde springe dyret op. Han fik atter skud, da bukken havde lagt sig og reiste sig paa en 40—50 meters hold; men skuddet klikkede, og pivaen forsvandt for ham i tusmørket.

13de august.

Gik om morgenen ud. Tog en lang tur, dels for at se efter piva og tigerhest, dels for at søge løven, hvis hjem vi antog at være en temmelig langstrakt klippefuld høide. Veiret havde imidlertid i den sidste tid været tungt, og vel komne op i høiden fik vi et ordentligt silregn, der gjorde ende paa løvejagten og tvang os til at søge ly under en berghammer med nogle store, udoverhældende stene. Som vi sad der, blev jeg opmerksom paa nogle brudstykker af lerkar, øiensynlig meget gamle. Jeg havde ikke før seet den form paa

kar i Zululand og tog dem derfor med som beviser paa en fordums beboelse af disse trakter, noget, jeg allerede før var sikker paa, da jeg tidligere har seet gamle kornstene (stene til at knuse mais paa) i hlansaen. Det andet potteskaar var af et stort kogekar af usedvanlig tykkelse og soliditet.

Opopo fortalte mig, at før Zulukrigen var disse trakter beboede af mange folk. Han selv havde, som jeg før har berørt, levet her tæt ved vort leirsted. Angaaende formen af karrene, en eiendommelig flaskeagtig façon, saa forklarede Dick mig, at den endnu var almindelig; men jeg havde rigtignok aldrig seet den. De eiendommelige omgivelser, hvorunder jeg fandt disse skaar, syntes mig at tyde paa, at krigsflygtninger i nødens tider muligens har opholdt sig der i klipperevnen og efterladt sine kar.

Som tegn paa en fordums beboelse fandt jeg ogsaa en dag en svær, flad sten. Den var tilrundet og af diameter omtrent som en almindelig liden kvernsten af dem, der bruges i fjeldbygderne hjemme. Men det merkeligste var, at midt i denne sten havde menneskehaand paabegyndt hugningen af et hul, og jeg maatte spørge mig selv, om denne sten kanske skyldte en underlig mand blandt zuluerne sin tilblivelse. Kanske havde et geni, en mand med tanker ud over dagens, undfanget den første primitive ide til at lade Umvolozis fald drive sin kornkvern, paabegyndt hugningen af sin kvernsten og ikke naaet frem.

Kanske tanken var vilter, kanske ikke. Et følte jeg mig sikker paa, at ogsaa dette folk i svundne tider har fostret mænd med sterke tanker og viljer ud over det bestaaende, genier, som forgik.

Ud paa eftermiddagen lettede veiret, og vi drog derfor atter ud for at se efter min kudu og mulig ogsaa efter Holms piva.

Ja, vi gik og gik, kom forbi stedet, hvor jeg skjød paa kuduen, uden at se noget, og videre frem. Den samme dukker saa vi atter, og den var ligesaa tam som igaar. Et stykke længer frem faar vi i det allerede begyndende tusmørke se vor kudu langsomt gaa nedover en græsslette, i

hvis nedre kant der var tynd busk, busk, der strakte sig lige til stedet, hvor vi stod. Saa lagde vi os ned og krøb slig, at vi maatte faa skud, hvis den fortsatte med den samme sagte fart. Vi krøb og krabbede, kuduen luntede og gik med sænket hoved og strittende man, og kortere og kortere blev afstanden mellem os. Det gjaldt at skynde sig; for det var alt saa mørkt, at jeg ikke godt kunde se at skyde uden mod himmelen. Saa reiste vi os og sprang et lidet stykke bag en udraset termithob. Der stod dyret lige i synet paa os, omtrent 100 meter fra. Jeg kastede mig overende, saa det skranglede i patronerne i skræppen. Det hørte bæstet og lettede paa hovedet. Imidlertid havde jeg faaet fast sigte, klemte paa og hørte kuglen i den. Alligevel satte den afsted, men stansede dog et stykke længere nede, haltede og ravede. Det var nu saa mørkt, at skud var aldeles paa maafaa, hvis det ikke var mod himmelen. Dette skreg jeg til Holm. Men han var bleven aldeles vild; med lynets hurtighed hvirvlede han skud paa skud ud af winchesteren, allesammen bom. Jeg slængte ogsaa et skud og bommede. Saa ladede jeg igjen og lagde mig ned, men fik den dog ikke mod himmelen, og mit skud blev derfor usikkert. Den lagde sig dog i det samme. Da vi kom bort, forsøgte den atter at reise sig; men Holm drog den i skallen med en svær kubbe, og saa maatte den til.

Dyret havde kun faaet mit første skud lidt for langt bag gjennem lunger og mellemgulv. Det gamle skud fra gaarsdagen havde gaaet gjennem nakken straks bagenfor øret, men uden at skade noget ben.

Saa gik Holm hjem efter Opopo og for at hente lys og lygt. Jeg blev tilbage i den kulsorte kveld, tændte min pibe og satte mig i duskregnet paa den døde antilope med det inderlige ønske, at «ipobes» (løven) vilde komme og aflægge mig en visit. Men ingen løve kom, bare en sjakal ulte langt inde i heiene. —

Tigerhesten *(eqvus burchelli)*, der af kolonisten ofte feilagtig benævnes quagga eller zebra, forekom til sine tider ganske vist meget talrig i disse trakter, i alle fald, hvis man

skulde dømme efter den store mængde spor, der overalt kunde iagttages. Det lykkedes os dog kun nogle faa gange at støde paa dette dyr, hvis vakre stribede tegning paa en vidunderlig maade kan falde sammen med torneskogen og dens stammer og ofte gjør det vanskeligt nok at opdage disse vildmarkens heste. Denne art, der adskiller sig fra de andre sydafrikanske dels ved sin størrelse, dels ved stribernes farve, har en overordentlig stor udbredelse overalt i lavlandene paa østkysten, lige op til Zambezis munding og efter al sandsynlighed ogsaa endnu længere. Overladt til sig selv er arten ikke meget livlig, snarere dorsk, og man træffer dem gjerne i skyggen af et eller andet træ, hvor de paa hestenes vanlige vis *staar* og sover. Skræmt af mennesket sætter de vistnok afsted med betydelig fart; men de er ingenlunde i besiddelse af den overordentlige hurtighed og udholdenhed i spranget, som man gjerne tænker sig egen for vilde hestearter. Hestens hurtighed er et kulturprodukt, og med en god, hurtig hest vilde man med lethed kunne indhente og med en lasso indfange de flygtende tigerheste, gunstigt lænde naturligvis forudsat. Sydafrikanske sportsjægere har fortalt mig, at de har anvendt heste til jagt paa denne art, med lethed kunnet naa op paa siden af dyret og med et rifleskud paa kort hold dræbe det. Som en eiendommelighed skal jeg ogsaa nævne, at tigerhesten, naar den hører knaldet af skud og den hvislende kugle, bliver aldeles forfjamset, ved hverken ud eller ind og bare flygter korte stykker ad gangen for uafbrudt at stanse og se sig om. Artens selskabelige drift er stor, og kun nødig forlades en saaret kamerat.

Nogle gange havde vi paa lange afstande seet de stribede heste uden at kunne komme dem nær.

En dag kom vi til et udtørret vandløb et stykke fra de høider, hvor vi havde ledt efter løven. Vi saa dyr længere frem, og for at stille ind paa gik vi ned i elveleiets tørre bund. Som vi skurede udfor banken, og jord og sten kom raslende efter os, stansede Holm og tog op en sten, som han rakte mig.

«Hvad er det?» sagde han.

Jeg saa paa den. Det var kul. Vi gik videre opover vasdraget. Hele veien dannedes bunden af vekslende kul- og skiferlag, hvis struktur hældede, saa vidt jeg kunde se, mod sydøst med ikke synderlig sterk vinkel. I omtrent en kilometers længde brød denne formation stadig frem i dagens lys dernede paa vasdragets bund.

Kul har været fundet paa flere steder i Zululand, og ved *Dundee,* lige indenfor Transvaals grænser, er en righoldig mine i virksomhed; men dette vort fund forekom mig interessant netop paa grund af en artikel, som en tid senere stod i en af Durbans aviser.

Nogle europæiske jægere paa reise til Svaziland var engang under forfølgelsen af vildt komne ned i en donga og havde her fundet bunden at bestaa af kul. Senere havde det ikke været dem muligt at finde stedet igjen. Nu slaar det mig, at det muligens kunde være den samme donga, som ogsaa jeg dumpede ned i. Jeg kartlagde den imidlertid og bestemte dens beliggenhed i forhold til Mazimbi-fjeldet, saa godt jeg kunde, og hvorvidt kullene vil komme til at faa nogen økonomisk betydning, vil fremtiden vise.

Da jeg atter kom tilbage til civilisation og ikke selv sad inde med midler til nærmere at granske og eventuelt udnytte kulleiets muligheder, overdrog jeg mine papirer desangaaende til regjeringens sagfører, hr. Rock, paa Echowe. Denne mand lovede at tage sig af sagen.[1]

Dyrene var forsvundne, da vi naaede stedet, hvor de havde græsset, og da vi kom til et lidet vandhul, det eneste i vid omkreds, som vi vidste om, drak vi lidt og satte os.

En stor grøn due (en *treron*-art) kom og satte sig i et træ paa banken, og jeg skjød den ned.

Om en stund tog Holm riflen og sagde, han vilde gaa opover bredden og spionere lidt. Han kom straks tilbage, stiv i øinene af sindsbevægelse. Tre tigerheste stod ikke langt borte og sov under træerne. Jeg fulgte; Dick blev som vanligt igjen for ikke at forstyrre. Ikke mange hundrede

[1] Jeg savner hidtil underretning om kulleiets videre skjæbne.

meter borte stod, dyrene ganske rigtig. Med halsen ret frem og lidt hængende hoved stod de vakre, stribede dyr og døsede og sov i skyggen af trærne, akkurat som heste paa de hede sommerdage. Der var aabent, ugunstigt lænde. Vi stillede frem, saa langt vi kunde, og jeg skjød og bommede. Dyrene skvat forvirrede op, og skud paa skud knaldede, mens de travede opigjennem heien. Vi sprang efter, jagede dem længe og vel; saa stansede de opunder høiden, og vi stillede atter indpaa. Holm kom først, skjød og bommede, skjød saa igjen og saarede en i bugen. De flygtede atter, vi efter, og drev dem ind i en fjeldkløft, hvor de stansede. Vi stormede frem for at faa kortere hold, hestene kløv opefter bergsiden. Det saarede dyr var senest i vendingen. Jeg hev mig frempaa i et kløvet træ, fik sigte paa lænden og klemte paa. Blodspruten stod ud af saaret efter ekspansionskuglen. Den ravede, kom sig op igjen og hufsede opefter fjeldet. Atter smaldt det. Den stupte paa toppen, saavidt vi kunde se.

Vi kom op, — ikke liv at se, bare et blodspor, som tabte sig mellem græs og busk i høiden. Længe tullede vi og ledte. Saa kom Dick, ledte en stund, greiede ud blodsporet, og vi fulgte ham, som man følger en sporhund. Mil efter mil bar det indigjennem. Ved en dal stansede Dick og pegte. De to af tigerhestene stod paa den anden side. Det var rent for langt; men jeg hev mig ned paa en flad sten, skjød og feilede. Dyrene bare flyttede sig lidt. Vi fór vildt nedover, den saarede hest maatte være nede i dalen. Pludselig saa vi hovedet af den stikke frem bag en busk, hvor den gjemte sig. Holm stupte i det samme, slog hele magasinet af ekspresriflen, sprat op igjen, og før jeg fik suk for mig, langede han en kugle lige i skulderen paa tigerhesten, saa den vendte benene i veiret og faldt med et dunk i bakken. Jeg sprang over dalen forbi den faldne og opover efter de andre, fandt dem ikke og vendte tilbage. Hesten laa i dødskampen. Dick gik bort til den. Da røg den op, glefsede med gabende kjæft efter guttens vetskræmte hoved, stupte atter overende; et revolverskud gneldrede, lemmerne rykkede og travede. Saa straktes de, og øiet blev glasgrønt.

Slig hingst har jeg aldrig seet, hverken levende eller død. Saa rund en lænd, saa sterk en ryg, slige fine ben og hover eier ingen tam hest, heller ikke slig staaman, som er skabt af naturen; men hovedet var stort og stygt med vakre striber over kind og mule. —

Overalt i nærheden af floden stødte man paa strækninger hvor jordbunden tilsyneladende var bearbeidet af hakke eller grev og laa fuldstændig oprodet. Dette var vildsvinenes verk. Det var det almindelige sydafrikanske vildsvin, *patamocoerus larvatus*, som her havde rodet efter rødder og løg, og efter disse deres herjinger og nedtrampede stier at dømme maatte de være meget talrige. Disse dyr tilbringer for det meste dagen i de tætteste buskads, om de end for en del forekommer i tæt græs og busk. Det varede længe, før vi saa nogen; men saa fandt vi paa systematisk at afbrænde hele vort jagtfelt. Dag efter dag antændte vi remser af langt græs, og branden fór brusende over hei og dal og lagde jorden sort og bar. Da saa efter kort tids forløb det grønne græs begyndte at skyde op, kunde vi her og der i det nu aabne lænde se de hjorder af svin, som tidligere i det høie græs daglig havde undgaaet vor opmerksomhed. De var i almindelighed sky, og gunstig anledning til skud faldt derfor ikke synderlig hyppig.

Foruden den almindelige lille palmemaar *(herpestes gracilis)*, der af zuluerne benævnes «quagite», og som tilbringer dagen sovende i jordhuller, vrimlede her i hlansaen græslandet ogsaa af en anden *herpestes*-art *(crossarchus fasciatus)*, der gjerne kaldes «bohale». Den er omtrent saa stor som en ilder, har en brunagtig pels med mørke tverstriber over ryggen, og overalt i græsset kunde man iagttage deres stier. Af og til, især mellem rørene nede ved floden, stødte man paa store flokke af disse dyr, der med skrig og spektakel raslende fór gjennem rør og græs og støiede, saa man troede at befinde sig i nærheden af en flok vildsvin.

Begge disse arter, foruden den almindelige abe *(cercopithecus lalandi)* og bush-babyen *(galago glaretti)*, var gjenstand for fangst.

Nogle fældejægere kom, som tidligere omtalt, undertiden til min leir, hvor de udførte arbeide for os mod vederlag i kjød. Hvorvidt disse folk opholdt sig her i ødemarken som et slags fredløse, eller de udelukkende var her for at drive fældefangst som næringsvei, skal jeg ikke kunne sige; nok af det, de havde sine fangstredskaber overalt i de smaa stier, hvor disse mindre pattedyr færdedes. Skindet af disse smaadyr anvendes blandt zuluerne meget til beklædning og pynt og har naturligvis en vis salgsværdi.

Disse jægere anvendte til fangsten dels smaa jernsakse, kjøbt hos europæiske handelsmænd, eller de satte gildre med heisesnar, væsentlig efter samme princip som det, der almindelig anvendes her hjemme for hare. Et lidet risgjærde bygges med en aabning over stien, langs hvilken dyret kommer. Et ungt træ bøies ned, snaren fæstes dertil og opgildres med pinder i gjærdets aabning.

Fældejægerne aflagde os som sagt undertiden besøg, bragte en enkelt gang lidt øl som foræring; men hvor de opholdt sig, kunde jeg ikke faa rede paa.

Endelig en dag stødte vi uformodet paa deres hi. Langt nede ved Umvolozi kom vi til en sumpig evje af floden og traskede over gjennem mudderet, hvor friske slag efter en pivaflok endnu stod og fyldtes med vand. Fra en tykning kjendte vi lugten af røg og trængte igjennem. I en skraanende li foran os laa en af de eiendommeligste menneskeboliger, jeg har seet. Hytten var zuluernes vanlige; men rundt omkring laa formelig en vold af blegede dyreknokler. Bøffelskaller, svære pivahoveder med sprikende horn, kranier af kudu med snoede hornkvikker, pandebrasker af vildsvin og alskens mindre antiloper, alt laa slængt om hverandre, mellem talløse hvide knokler nedover skraaningen.

Paa jorden var de nylig flaaede skind af smaadyr udspændte til tørring, bundter af skind hang i trærne omkring hytten, og paa jorden laa henslængt levningerne efter morgenens maaltid, rygrad og andre ben af et par aber og maarer, som havde været slet stegte.

Jeg løftede vidjedøren foran hyttens lave indgang. Gløder ulmede i askehoben paa ildstedet, nogle græshopper sprat over lergulvet, og røgen hang blaa rundt væggene, hvor en insangopibe og nogle faa redskaber var indstukne. Der var stilt overalt. Hyttens herrer var ude.

Nu havde jeg en løsning paa disse folks livsførelse. De var kjødspisere, folk, hvem kraalens mad ikke smagte, og som her i ødemarken dræbte dyr og stillede sit krav. Uden hustru, uden børn, levede de her mellem skogens dyr, tog livet, som det faldt, og aad, hvad de fangede. Længe havde de nok holdt til her, det viste hoben af ben, og i mit stille sind kunde jeg ikke undlade at føle en vis misundelse over disse primitive jægeres frie liv. —

Det siger sig selv, at saa vildtrige trakter som disse, foruden rovdyr, ogsaa maatte huse en mængde rovfugle.

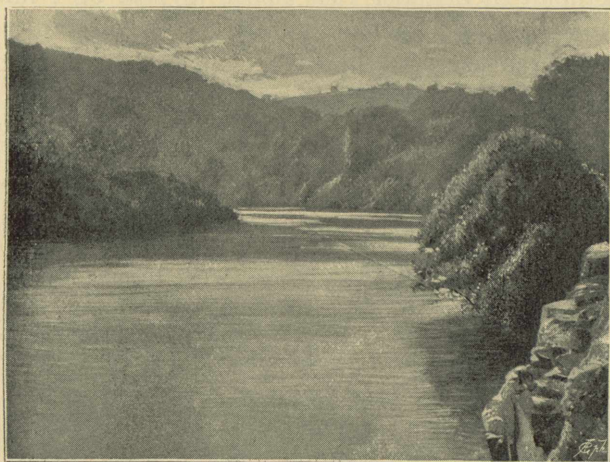
Hist og her seilede den rustrøde, ægyptiske glente *(milvus ægyptiacus)* med skarpe, skjærende skrig over torneskogen. Den sorte ørn, gjøgleren *(helotarsus ecoudatus)*, kredsede paa glinsende hvide vingespeil høit oppe i luften og skreg skarpt under svære volter. Og i svære flokke kom den store aadselgrib *(gyps fulvus)* fra høiderne og styrede paa sprikende vinger med tung og rolig flugt did, hvor et eller andet kadaver laa og raadnede i hlansaen.

Det er forbausende, hvor hurtig gribbene kan opdage og fortære ethvert dødt dyr, og i begyndelsen, da vi endnu ikke havde lært at gjøre regning med disse aadselædere, spillede de os mangen gang slemme puds.

Kanske skjød vi sent paa dagen dyr, flaaede huden af og lod kjødet ligge for næste morgen at hente det. Naar vi saa dagen efter kom for at bære kjødet hjem, sad allerede en flok skidne gribbe og slos om de sidste rester af ben og kjød.

Ikke før dages det, før gribbene er paa farten og færdes viden om og speider. Morgensolen viser dem byttet, og én for én kommer de fossende gjennem luften, slaar sig ned et stykke fra og vralter gravitetisk op til dyreskrotten. Snart

hugger de drabelig ind, kjød og indvolde reduceres i kort tid, og naar saa bare ben og slintrer er igjen, saa slaas de, saa fjær og støv gyver, aser benraden bortefter, saa græsset ligger trampet ned i stor omkreds, og fuglenes ekskrementer og kadaverets maveindhold ligger kagevis udover. De slaar sig saa til ro en stund, mætte og dorske, sidder og blinker med de gule øine og steller sine skidne fjær for atter at sprede sine vældige vinger og seile mod fjeldhøiderne eller tage sig et bad paa flodens grunde sandbanker.

Krokodillekulpen.

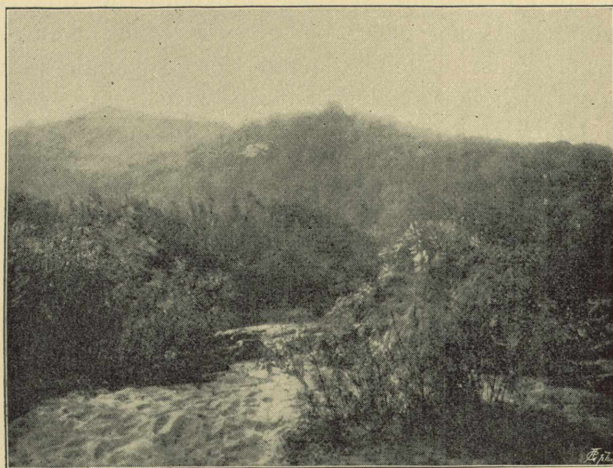
I kulpen under fjeldstupet holdt krokodillerne til. Hele dagen laa de paa sandbanken og solede sine pansrede rygge. Undertiden holdes gabet vidt opspærret og er gjerne vendt mod vinden, der sagte stryger langs floden. Kom man ned gjennem fjeldsiden og forsøgte at nærme sig de sovende krybdyr, saa vilde kanske en sten løsne, raslende fare ned gjennem lien og vække de sovende uhyrer, der hovedkulds vilde styrte sig ud i floden. Som en grønlig stribe saa man de smidige dyr skyde ud gjennem kulpens brunlige dyb. Svagere og svagere skimtedes deres omrids, og tilslut for-

svandt de under den steile banke paa den anden side, hvor høie rør bøiede sig udover og huler og aabninger indunder bredden syntes at danne et sikkert og stadigt tilflugssted for dyrene.

Naar krokodillerne laa paa banken, kunde man bag siv og rør forsigtig smyge sig dem paa skud, og mangengang havde vi allerede paa ganske korte hold forsøgt vor lykke, men altid forgjæves. Der kræves erfaring til at skyde paa krokodiller, og den uerfarne skyder gjerne efter de bløde dele bag dens skulder istedetfor at sigte paa dens rydrad eller hjerne. Tilsyneladende uskadte styrtede krokodillerne ud i kulpen efter vort skud. Jeg maatte beundre deres store behændighed og styrke. Naar skuddet smaldt, fór krokodillen sammen, slyngede ved halens og bagføddernes hjælp sin svære krop mange meter frem gjennem luften, faldt plaskende i floden og skar under, saa luftblærerne fræste og vandet stod i grønne hvirvler efter den.

Endelig en dag sneg vi os gjennem siv og rør frem mod sandbanken, hvor krokodillerne trods skydningen stadig vendte tilbage. Snart opdagede jeg et af dyrene, og den yderste forsigtighed anvendtes. Paa albuer og knær krøb vi næsten 100 meter frem, indtil et glimt i rørene atter viste os krokodillen ret ned for os. Den laa med hovedet vendt halvt mod os, og med sigtet bagerst paa dens hoved klemte jeg paa. Det svære krybdyr laa fuldstændig urørligt. Om en stund aabnede den langsomt gabet med den skinnende tandrad og lukkede saa pludselig og med et smæld atter sine sterke kjæver, mens en bølgende, hjælpeløs sitren gik gjennem dens vældige hale, der halvt laa ude i vandet. En stund laa den slig; men endnu et par skud bragte den til at synke sammen, fuldstændig urørlig, med blodet sildrende ud gjennem næsebor og skudsaar. Vi gik saa hjem til leiren for at hente negrene; men da vi atter vendte tilbage til floden, var krokodillen forsvunden. Hvorvidt den atter var livnet til og selv var krøbet ud i vandet, eller de andre krokodiller havde trukket den ud, er ikke godt at vide. En uge senere fandt vi den imidlertid længere nede i floden

mellem stenene i det stryk, hvor vi tog vort drikkevand. Kadaveret var halvt forraadnet og udbredte en frygtelig stank, og det siger sig selv, at det ingenlunde havde havt nogen forbedrende indflydelse paa vandet. Vi overvandt heroisk vor væmmelse og trak for kuriositetens skyld dyret op. Hale og lemmer var opspiste, og det eneste, der kunde bruges for samlingen, var kraniet, som Dick, grøssende af væmmelse, med en øks skilte fra kroppen. Han undlod dog ikke at sikre sig galdeblæren og øinene, disse kraftige

Mazimbifjeldet.

amuletter, som de overtroiske indfødte sætter stor pris paa, og for hvilke de betaler næsten, hvad det skal være. Det er især blandt indlandets indfødte, i distrikter, hvor ingen krokodiller findes, at disse amuletter finder sit bedste marked.

Af og til gik jeg ved solnedgang ned til krokodillehølen, satte mig og saa paa alt det underlige liv, som rørte sig i kvelden. Da færdes krokodillen i dybet og fanger fisk, da vaagner alt det liv, som sover om dagen.

Forbi en, gjennem det klare vand, skyder sumpskildpadderne. Deres grønlige rygskjold ligner en stor boble, der

ræker med strømmen langs flodens bund, smyger og smetter mellem rødder og vandplanter. Kulpens stille vand ringles overalt af svære fiske, der plasker og spretter, og græshoppernes sang svirrer øredøvende i rørene. Heirer og andre nattens fugle stryger forbi med stygge skrig, og paa den anden bred høres den korte gjøen af buskbukken. Rørene skilles, og det sterke, mørkfarvede dyr kommer tilsyne ved bredden, bøier sig og drikker. Og langt oppe i hølen drager en sølvhvid stribe sig over det stille, sorte vand. Sagte, umerkelig glider den nærmere. Et langt, sort legeme kommer glidende med knudrede skjæl og en sort takket kam, som hæver sig lidt over vandet. Det er krokodillen, der sagte kommer nedover og viser lidt af ryg og hale. Langsomt glider den forbi. Riflen løftes, og i tusmørket sigter du usikkert paa dens hoved. Skuddet ramler langs floden, og med et vældigt plask forsvinder det sleipe krybdyr og oprører kulpens vand. Smaa bølger kommer én for én og skvalper sagte i sandbredden, hvor sporet af den kapske oter staar sterkt og tydeligt.

Straks nedenfor kulpen delte Umvolozi sig i to arme, og mellem disse laa en langstrakt ø, omgroet med vældige figentrær og høie rør. Her fandtes krokodillernes klækkesteder, og vandrede man gjennem den tætte vegetation, stødte man af og til paa smaa sandige aabninger, hvor solen skinnede sterkt og skal efter krokodillens æg fandtes i sanden. I begyndelsen af regntiden lægger krokodillerne her sine langagtige, hvide æg og graver dem ned i sanden. Ved fugtigheden og luftens forøgede varme udklækkes yngelen, og naar saa endelig de store regnskyl bringer floden til at gaa over sine bredder, rives de unge krokodiller med i dens sterke strøm og fordeles nedover langs flodens løb. Muligens har naturen heri beskyttet de unge dyr, idet disse uden tvil er bedre bevarede mod mulige fiender ved at spredes paa et større omraade, end naar de færdes samlede paa et enkelt sted. Kanske har den ogsaa ved dette forhold søgt at hindre overproduktion paa et enkelt sted, og ganske sikkert har den derved beskyttet arten mod indavl. —

Alle de arter af dyr, vi her ved den sorte Umvolozi havde truffet, var det saagodtsom lykkedes os at fælde. Bøffel saa ikke ud til at færdes hyppig her paa denne aarstid, og det eneste eksemplar, jeg traf, var en gammel tyr, der havde forstukket sig nede paa den før omtalte ø, hvor jeg en dag kom aldeles uforvarende paa den. Jeg gik efter aber og havde ikke andet vaaben end et haglgevær, og tyren var nærgaaende nok til at gjøre situationen alt andet end behagelig der i de høie, tætte rør. Den betænkte sig imidlertid, jeg naaede leiren og fik armeen under vaaben; men da vi afsøgte øen, var den flygtet. Langt indigjennem hlansaen fulgte vi dens svære spor uden at naa den. —

Snart en maaned havde vi levet her; vi var alt i september og kunde vente regn, naar det skulde være. Samlingerne var gode, og jeg besluttede at reise nedover igjen. Okserne vilde ved et forlænget ophold være sterkt udsatte for at komme til at lide af «nagane» eller «tsetse», og muligens trak ogsaa den omstændighed, at vi i over tre maaneder havde sovet under aaben himmel og ikke spist stort andet end brød og dyrekjød, i retning af civilisation.

Der blev sendt bud efter okserne, og vi pakkede ind.

Saa drog vi ned til Opopos kraal, hvor familien fik tobak i foræring og Opopo sit opgjør i penge. Som alle kaffere undsaa han sig naturligvis ikke for at tigge. Han vilde have en ting til erindring; men jeg havde intet, ekspeditionen kunde undvære, uden tobak og fyrstikker.

Det er jo forgjængelige ting; men da min gamle ven rakte mig haanden til farvel, fik jeg dog indtryk af, at jeg ikke vilde være glemt med tobakken og fyrstikkerne.

Naar atter om mange aar en jæger forvilder sig op til Black Umvolozi, saa vil atter kanske Opopo følge ham i hlansaen og vise ham, hvor *Pesha-mansi* og *Umbega-pezula*[1] havde sin leir, og hvor de skjød svære bukke — for mange aar siden.

---

[1] Negrenes navne paa Holm og mig. Zuluerne giver altid europæere Zulu-navne.

VII.

ECHOWE OG UNTUNJAMBILI.

Atter paa Echowe. Tsetsefluen. Reise til Untunjambili. Den kapske klippegrævling. Høilandsskoge. Zuluernes «fuglekonge». Termiter og regnorme. Tyskeren og agerhønen, en idyl. En reise om natten. Planer til ny ekspedition til den sorte Umvolozi. Udrustning. Færdig til afreise.

Atter naaede vi Echowe.

Hr. Meberg gav os her meget velvillig kvarter baade for os og vore samlinger. Senere flyttede vi over paa missionsstationen, hvor dennes bestyrer, pastor Gundersen, var saa venlig at overlade os et værelse.

I nogle dage frydede vi os ved livet, hvilte efter turen og læste de nyheder fra hjemmet, som under vor lange udflugt havde hobet sig op. Saa tog vi fat paa at bogføre samlingerne, pakkede dem ind og sendte dem med oksevogn ned til Durban. Kjøbmændene paa Echowe staar nemlig i en sen, men stadig forbindelse med denne by.

Snart fik jeg ogsaa melding om, at flodhesten havde naaet Durban og i god behold var afsendt.

Vore okser havde under den sidste del af tilbagereisen begyndt at lide af «nagane», denne infernalske sygdom, der har stillet saa mangen Afrikareisende paa bar bakke, og angaaende hvis aarsager saa mange vilde theorier har seet dagens lys.

Efter et kortere eller længere ophold i egne, hvor der findes storvildt, befinder oksen sig øiensynlig som vanligt. Inden kort tid, især efter et regnskyl, vil den anfaldes af

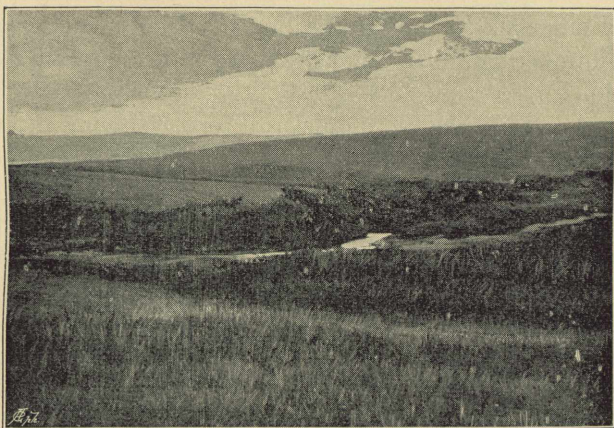
diarrhoe, hvorpaa den dag for dag sygner hen, afmagres i overordentlig høi grad og tilslut styrter om foran vognen for aldrig mere at reise sig, eller den efterlades for enten at dø eller, hvad der sjelden hænder, at komme sig. De indfødte paastaar, at sygdommen skriver sig fra, at kvæget spiser og drikker paa samme steder som vildtet. Zebraen især, siger de, spytter paa græsset, og naar saa kvæget spiser dette, faar det sygdommen. Det er nu deres theori, og den trænger neppe nogen drøftelse. Dr. Livingstone tilskriver en flue skylden, og hans anskuelse nød en tidlang tiltro. Denne flue, som han afbilder og kalder «tsetse», foraarsager ved sit bid sygdommen. En gift maatte altsaa ved fluens stik forudsættes at indføres i dyrets organisme, fremkalde en blodforgiftning og omsider døden. Det synes imidlertid høist urimeligt, at ikke alene alle vildmarkens dyr, men ogsaa gjeder og æsler skulde være fuldstændig uimodtagelige for denne gift, og at okser og heste skulde være de eneste, den virkede paa. Nu findes «tsetsen» *(glossina morsitans)*, en liden uskadelig stikflue, saagodtsom overalt og er ingenlunde begrænset til vildtrige trakter eller overhovedet trakter, hvor sygdommen optræder. Dens forbindelse med »nagane» bliver saaledes problematisk og Livingstones theori uholdbar. Det merkelige er imidlertid, at den i og for sig uskadelige tsetse alligevel staar i et vist forhold til sygdommen og dens udbredelse.

David Bruce har nylig i Zululand anstillet undersøgelser over sygdommen og fundet, at den skyldes en liden mikroskopisk snylter, der indføres i blodet og ødelægger de røde blodlegemer hos kvæg og heste, mens den ikke virker paa de fleste andre dyr. Den blodsugende tsetse overfører nu parasiterne fra syge dyr til friske og kan derved i en overordentlig grad virke til sygdommens udbredelse.

Der kan dog neppe være nogen tvil om, at ogsaa andre blodsugende insekter, som myg og klæg, spiller en stor rolle ved udbredelsen af denne sygdom, ligesom de vel heller ikke kan fraskrives betydning ved udbredelsen af andre blodsygdomme, f. eks. malaria.

Det forekommer mig sandsynligt, at malariamiasmer ved myggestik i stor udstrækning kunde overføres fra syge til friske individer.

«Naganes» aarsag er nu funden og dermed ogsaa en mulighed for bekjæmpelse af ondet, og David Bruce bør have al ære for sit arbeide; thi ondet var under mit ophold i Zululand paa sine steder meget alvorligt, især nordover mod Libombo, og kolonister og transportører kom med høilydte fordringer paa, at noget skulde gjøres. Som bevis paa

Høiland ved Entumeni.

disse fordringers mangengang urimelige art skal jeg nævne, at folk for ramme alvor foreslog nedskydning af alt storvildt i Zululand, «da sygdommen skyldtes den flue, som følger vildtet». At det var vildtet, som fulgte fluen, og ikke omvendt, faldt ingen ind. Naar en egn herjes af nagane, og de indfødte ser, at kvægavl bliver lidet lønnende, saa flytter de, forlader trakten og finder nye hjem. Og i de øde trakter flytter storvildt ind og finder der et fristed, som forfølgelser vanskeligere naar.

De sørgelige rester af mit oksespand solgte jeg, ligesaa min vogn.

Paa Echoweplateauet samlede jeg fugle og krybdyr; men lokaliteten var ikke saa righoldig, som jeg ønskede, og forskjellige omstændigheder bevægede mig til at foretage en liden udflugt.

Det laa baade i min og museets interesse, at jeg fik stifte bekjendtskab med den kapske klippegrævling — *hyrax capensis*[1]. Forgjæves havde jeg søgt den paa de steder, jeg tidligere havde besøgt. Ved krydseksamination af kaffere, missionærer og engelskmænd havde jeg nu fundet ud, at dette høist interessante dyr skulde findes oppe omkring øvre Tugela.

Saa lod jeg Holm blive tilbage paa Echowe med paalæg om ved smaa ekskursioner at gjøre, hvad han kunde, sadlede min skimmel, tog mine sager og galoperede den 12te oktober afgaarde.

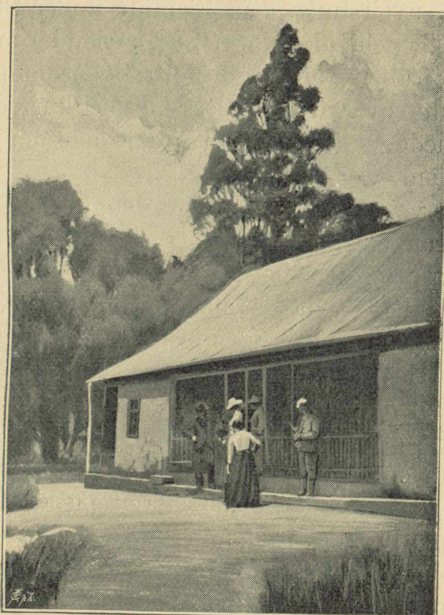
Efter et par norske mils ridt op gjennem de tildels steile skraaninger af tafellandet Entumeni ankom jeg til den af Schreuder anlagte missionsstation dersteds. En nærmere indgaaen paa anlægget af denne interessante station ligger udenfor baade min og disse beretningers opgave. Jeg skal kun bemerke, at der hviler et ærværdighedens præg over disse, mest i norsk stil holdte bygninger med sine tjærede vægge, omgivne som de er af høie, susende gummitræer.

En hyggelig aften tilbragtes hos min netop fra Norge hjemkomne ven, pastor H. Astrup, der til min glæde underrettede mig om, at der tæt ved hans broder, N. Astrups station, Untunjambili, fandtes en mængde af ovennævnte dyr. Dette bestemte mig til at gaa over did, og næste dag befandt jeg mig paa veien.

---

1 *Hyrax* (eller klippegrævling) er en merkelig gruppe af smaapattedyr, der staar ganske isoleret i systemet, ikke har nogen nære slægtninge i nutiden eller fortiden. Af udseende ligner de noget et murmeldyr, men har spids snude og hovagtige negle. Cuvier ansaa dem for nærmest beslægtede med næshornene; men nyere zoologer har fundet saa mange og eiendommelige anatomiske karakterer hos dem, at de har været nødt til for denne ene slægt at oprettet en egen orden, sideordnet elefanterne og en mængde uddøde pattedyrgrupper. Der findes omtrent et dusin arter, der alle bebor Afrika og Syrien. *Hyrax* er bibelens «saphan».

Den karakter, der er Tafellandet egen, nemlig de vide, bølgeformige græssletter med svær skog i kløfter og dale, svandt snart for afhældets vilde, brudte former, hvor jordbundens beskaffenhed ikke tilsteder nogen synderlig rig vegetation. For en, der ikke er vant til at færdes i fjeld, ser disse veie eller rettere kafferstier uhyre halsbrækkende

Entumeni missionsstation.

ud. Og de er det ogsaa paa sine steder. Træder hesten feil, saa kan baade den og rytteren gjerne gaa rundt, rundt, rundt en to til tre hundrede fod nedigjennem.

Da solen var paa sit høieste eller kanske en stund efter — vinkelen var ialfald omtrent 75 grader —, lagde jeg merke til flere gange, at min og hestens skygge jevnt fulgte bunden af dalen, dybt, dybt nedenfor.

Jeg var ukjendt i trakten og maatte spørge mig frem fra kraal til kraal. Dette tager altid en forfærdelig tid, og

saaledes begyndte det allerede at blive sent, da jeg endelig kom ned i det mod Tugela lidt brat hældende torneland.

Solen var sunken i tunge skyer bag Untunjambilifjeldene, som mægtig hævede sig paa den anden side af Tugela, der som et sølvbelte slynger sig om koloniens midje og skiller Natal og Zululand.

Det var ikke hlansaens vanlige, blodige skumring i kveld. Graa, uveirstung, som hjemme under Stat, var hele naturen. Og Tugela (den larmende, støiende) suste tyngere end ellers, og «abantwanjane»[1] fløitede ensommere, og naar et firben rendte over veien, eller en due kurrede i de fladkronede, tornede akasier, saa var det ligesom saa ensligt, dødt altsammen.

Og langs veien, hvor mimosers langtornede grene hang over, stod de ranke skarer af aloer som zulukrigere med vilde, strittende fjærbuske paa hovedet.

Langt om længe, da det næsten var mørkt, stod hesten træt og sulten ved Tugela, der svær og grumset efter sidste regn væltede sig mellem de rørbegroede bredder.

Paa mine vedholdende brøl kom endelig færgebaaden. Jeg kom mig opi, og skimmelen svømmede snøftende og blæsende som en flodhest efter.

Den unge boer, der eiede storen og den dermed forbundne færge, ytrede paa min forespørgsel, at han ikke eiede noget at give hesten. Der var fuldstændig mangel paa mais, og ikke stort at finde paa marken heller.

Ja, jeg kom ind og fik en kop the, som jeg betragtede som indledning til aftensmad. Nu er alle storer i kolonien tillige gjestgiverier, har det paa sig som en lovfæstet betingelse for sin eksistens. Det havde ikke faldt mig ind at forlange aftensmad, da jeg antog, han maatte forstaa, at et almindeligt menneske trængte det; men dette har nok ikke gaaet op for ham. Mens den forøvrig temmelig ordknappe fyr, opflammet ved et par eventyr, som jeg berettede, med en forbausende veltalenhed hvirlede af sig alenlange fantasier

---

[1] En liden fugl.

over sine forbausende bedrifter som jæger og skiveskytter, sad jeg saa sulten som en skrub og ventede paa, at maden skulde komme. Kl. 8 reiste han sig og gik ud i kjøkkenet, som jeg troede for at se, om maden var færdig. En stund efter kommer han tilbage og beretter, at — mit værelse var istand. Jeg forsøgte at gjøre det indlysende for ham, at jeg maatte have mad, da jeg intet havde faaet i livet siden om formiddagen og følgelig var sulten. Ja, det var for sent nu,

Skoginteriør fra Entumeni.

mente han, og dermed maatte jeg lade mig nøie og begav mig tilsengs.

Som jeg laa der med mine stakkels indvolde hylende af raseri over skuffede forhaabninger, hørte jeg hønsene kagle saa smaat i en busk udenfor, og jeg tror ikke, det var svært langt fra, at jeg havde staaet op, fanget og kvalt en høne, gaaet ind i torneskogen og gjort op en ild, ribbet, stegt og spist den; men saa sovnede jeg.

Næste morgen fortærede jeg til hævn en hel høne foruden enorme kvantiteter brød, smør og kaffe, betalte min regning og strøg afgaarde, stolende paa, at jeg nok skulde

finde frem efter den anvisning, min vært gav mig, endskjønt stien var vanskelig. Den førte nemlig omtrent hele tiden gjennem busk, og tog man da en feilagtig sidesti, blev det ubehagelige forsinkelser.

Kaffernes landeveie, de stier, der fører mellem de forskjellige landskaber, forgrener sig altid som aarer udover til alle kraale, der ligger i deres nærhed. Hovedpunktet ved at følge en saadan sti bliver da at dømme eller skjønne sig til, hvilke stier der fører til kraaler. Er kraalen meget stor, da gaar gjerne hovedveien forbi den. Et godt merke er det ogsaa, hvis man kan opdage et enkelt ko- eller gjedespor i veien. Deraf sluttes, at en kaffer har drevet en enkelt ko eller gjed der, og da agter han sig somoftest langt og gaar da naturligvis oftest den almindelige overfærdselsti.

Naturen her havde en ganske anden karakter end den, man er vant til i Zululand. Gjennem tæt tornet busk gik veien jevnt skraanende opover. Jeg bemerkede, at de kafferagre, jeg her drog forbi, alle som én var indgjærdede. Ved agerens rydning var buskene her lagt ud i kanterne istedetfor som saa mange steder ellers at brændes. De større træer staar nøgne og tørre igjen inde i agrene. Af og til var der til gjærde anvendt pæle af en træsort, der let slog rødder, og som saaledes inden lang tid dannede et levende, uhyre sterkt hegn.

Et utal af de almindeligste duearter færdedes som vanligt omkring markerne, tagende liden notis af den forbidragende rytter. Den store toccusart — «ikunata», som kafferne kalder den — udstødte i dusinvis sine mjauende skrig langs veien. To stykker fældtes, uden at jeg forlod veien eller forsinkedes det mindste.

Det havde den første halve time af veien regnet temmelig sterkt; men solen brød frem, splittede taagen over de mægtige fjelde foran mig og vakte det liv, der skulde have begyndt ved solopgang, hvis veiret havde været smukt. Hver fugl, der har stemme, synger. Den soldirrende, endnu efter regnet lidt kjølige luft er fyldt af et virvar af de tusener af fugles stemmer. Blandet med de forskjellige duers snart dybe, snart

brægende, fine kurren lyder pirolens underlige, skuffende fløitetoner, *irrisor*'s latter og *lamprocolius*'ernes svirrende stemmer. *Turacus porphyriolophus* og *livingstonia* lader sine kaglende stemmer høre og seiler af og til over glimerne i den lave skog med sine brede, karminrøde vinger og den prægtige, i blaat og grønt glinsende fjærdragt skinnende i solen. Firben med prægtige, undertiden iriscerende farver render over veiens stene og okergule jord; de store sorte, kvarterlange tusenben med gule eller høirøde fødder ruller sig forskrækkede sammen ved lyden af hestens skridt og vandrer letvindt i sadelposen for siden at ende sit liv i alkohol.

Skogen staar frisk og grøn, og de ovenpaa flade fjelde, med de svimlende okergule styrtninger og de maleriske, ægte sydafrikanske former, siger nærmere. Det egentlige Untunjambilifjeld «Kranskoppie», som boerne kalder det, hævede sig høit kneisende som et mægtigt kafferhoved paa den modsatte side af den brede kløft, paa hvis ene side jeg bevægede mig opad.

Endelig stod jeg og min skimmel trætte og forpustede oppe paa en skarp eg, hvorfra jeg nu kunde se stationen, rigtignok paa den anden side af en uhyre kløft eller dal, med tildels lodrette vægge og smaaskoge oppe under hamrene. Man maatte nok op i høisletten for at omgaa den og naa stationen.

Ja, jeg fandt en sti, som gik tilveirs opigjennem en nut og derfra videre gjennem en dels nøgen og dels skogklædt li saa uhyggelig brat, at en næsten kunde være ræd for at se ned. Stien, som jeg maatte gaa og lede hesten paa, var smal og glat efter regnet, og glad var jeg, da jeg fik se en kraal paa en rabbe ovenfor. Manden stod ude ved gjærdet, og jeg brølte op til ham:

«Ipi inhlela» (hvor er veien). Jeg skjønte ikke, hvad han svarede, og saa kom han nedover.

«O pom' api» (hvor kommer du fra), sagde han.

«Aa, jeg kommer fra Entumeni og skal gaa til missionæren paa Untunjambili.»

«Saku bona» (jeg ser dig — goddag).

«Æhæ,» sagde jeg, som sig hør og bør.

Efter hans anvisning gik jeg da opover og traf snart en bedre vei oppe paa en fjeldryg. Skrækkelig tørst var jeg, og da jeg kom forbi en kristen kaffers hus, bandt jeg hesten udenfor, bøiede min nakke og gik ind ad den paa vid væg staaende dør. Der sad mand og kone og en liden unge paa lergulvet og stegte maiskolber og tyggede i kor, saa det knasede som i en maiskvern. Da de sedvanlige formaliteter var gjennemgaaede, fik jeg lidt vand, der fuldstændig slukkede min brændende tørst, isende koldt, som det var efter at være opbevaret i en af de almindelige tykke beholdere.

Saa drog jeg atter afgaarde og naaede uden videre eventyr gjennem en herlig skyggefuld høilandsskog, hvor tusener af fuglestemmer og abernes skvatren lovede mig et rigt felt, op til stationen, under hvis gjestmilde tag jeg snart sad lyttende til den lærde og meget bereiste Nils Astrups fortællinger.

Men udenfor suste sørgepilene og de høie gummitræer i den friske høilandsvind og lokkede os ud i den lidt forfaldne have.

Der var dog interessante ting at se. Den store, prægtige sagobregne, der overalt voksede i fjeldskrænterne omkring, bredte sine mørkegrønne grene over havens eneste blomsterbed. *Aralia papyrifera* hævede sin ranke stamme hist og her, og de unge planter af den voksede rundt om som ugræs. Disse vakre palmer giver altid sine omgivelser et udpræget tropisk udseende, og det kuriøse ved haven, der forøvrig vrimlede af fersken- og morbærtræer samt et utal af vilde blomster, forøgedes endnu mere ved et eksemplar af den eiendommelige New-Zeelandske *meterosideros saligena* — «bottlebrush» — med sine røde blomster og sin forunderlige, rundt kvisten siddende frugt.

Et vakkert eksemplar af kaffertræet — *erythrina caffra* — fandtes ogsaa. Det er meget almindeligt i Zululand og Natal, og dets høirøde, uhyre blomsterskjermer, der i august og september udfolder sig paa bar kvist, danner en efter europæiske begreber grel modsætning til de douce blaanende vidder, hvorimod den fortoner sig. Hver gang jeg ser

dette billede, maa jeg tænke paa kafferne med deres sorgløse øiebliksnatur.

En stakkels, ulykkelig gift kafferkvinde sad engang med graaten i halsen og fortalte mig, at hun havde havt et barn, som var dødt. Et øieblik efter slog hun en høi latter op over en bemerkning af broderen.

Hun tabte sig i de douce vidder; men saa skar erythrinaens blomster atter livets flammende røde farver i hendes syn.

Men tilbage til haven.

Skoginteriør ved Entumeni.

Foruden det i kolonien saa almindelige australiske gummitræ, *eucalyptys globulus*, fandtes oppe omkring den lille kirke vakre plantninger af akasier, «blue wottle», der indhegnede kirkegaarden og bøiede sine grene over biskop Schreuders ærværdige grav.

Den følgende dag skaffede Astrup mig en kaffer, der kjendte de forskjellige steder, hvor «imbila», *hyrax capensis*, var at finde; men uden positivt resultat streifede vi den hele dag om i skogene og fjeldstyrtningerne. En snartur ud til Kranskoppie, der danner den sidste utilgjængelige nut i en

lang fjeldmur i lighed med Gjendinryggen, bragte mig ingen af de bavianer, jeg ogsaa ønskede at faa fat i; men med trediedelen af Zululand, blaanende som et størknet hav, udbredt for mit blik beundrede jeg en af Sydafrikas skjønneste udsigter.

Den følgende dags aften var jeg i besiddelse af en *hyrax*. I en utaalelig hede havde jeg hele dagen overfaret fjeldstyrtningerne og havt rig anledning til at iagttage disse dyrs færd; men udbyttet blev saa lidet, da terrænet vanskeliggjorde fangsten.

Jeg havde imidlertid i skogen lige ved stationen opdaget et sted, hvor jeg langt lettere kunde skaffe mig de eksemplarer, jeg trængte.

Hvor et lidet bækkesig rislede mellem store stene og dæmpede, skiftende solstraaler faldt mellem bregnerne og de store brandrøde liljer under skogens svale grønne hvælv, der levede en *hyrax*-familie. Morgen og aften sad de der paa en høi sten og nød solstraalerne, der faldt saa legende gjennem løvet.

Hvor mennesket undertiden nødes til at være grusomt. Allesammen faldt de, én for én, for mine sikre skud fra den tætte, bedrageriske underskog.

Nu sildrer bækken ensom der, og løvets susen blander sig ikke længer med imbilaens hvæsende skrig, og solen spiller over øde stene.

Disse merkelige dyr er i bygning vel afpassede til det liv, de fører mellem klipperne. Af størrelse omtrent som et murmeldyr, er de særdeles solid og kraftig byggede, og deres fødder er indrettede saaledes, at de kan træde sikkert paa de skraanende berg. Fødderne har en underlig klumpet form, fingrene er ikke adskilte, og istedetfor klør har de ganske smaa, hovagtige negle, der aldrig kommer i berøring med grunden. Hele foden har under en trædepude, hvis ydre egenskaber i mange henseender minder om dem, der er eiendommelige for kautschuk. Den giver efter for det mindste tryk, beholder en lang stund merke efter impressionen og har den samme klæbrighed som f. eks. nye galocher. Denne trædepudens egenskab sætter dyret istand til

sikkert at træde der, hvor andre fødder vilde glide, og tillader det med største behændighed at færdes i de mest utilgjængelige klippevægge og rifter. Ikke alene i de lodrette bergvægge og affald, der er egne for enkelte sydafrikanske fjeldtrakter, men ogsaa i urene og skogens stenhobe har klippegrævlingen sit tilhold, og den hede tid af dagen tilbringes i dybe huler og kløfter. Morgen og aften soler dyrene sig halvsovende ude paa bjerghylder og afsatser, og natten anvendes til streiftog efter føde. Denne søges fornemlig i fjeldets urter; men ogsaa til skogene udstrækker de sine furageringer, og veltraadte stier fører i alle retninger. I den tidlige morgen kan man høre deres iltre, fræsende skrig ljome mellem fjeldene og høre trampet af de vævre dyr, naar de gjennem kratskogen baner sig vei til sine hvilepladse mellem berg og sten. En travl uro hersker nu der i morgensolen. Dyr smutter ud og ind i sine huler, mimrer og veirer, fræser og grynter, naar de mødes; endelig kommer de til ro paa klippernes afsatser og døser i dovne stillinger, mens solen slikker behagelig og varm over deres tætte brune pels og tørrer dugdraaberne, der glitrer i bregner og busk. Eftersom solen stiger, fortrækker de én for én, og naar middagens hede brænder som værst, ligger bergvæggen der øde og forladt og oser teglstensrød i den stride sol.

Undersøger man afsatserne, hvor de holder til, vil man merke en egen stram lugt, der skriver sig fra den blanding af dyrenes urin og ekskrementer, der kagevis er afsat paa berget. Tidligere indsamledes dette stof, det saakaldte *hyracæum*, og brugtes som etslags kvaksalvermedicin mod visse nervelidelser. Det skal endnu forekomme i handelen og finder rimeligvis sine kjøbere blandt den klasse mennesker, der tror paa de undergjørende virkninger af bevergjæl og lignende. De indfødte tilskrev det, saavidt jeg kunde opdage, ingen tryllekraft. I forbigaaende kan jeg ikke undlade at bemerke, at de indfødtes tro paa amuletter ikke er det mindste latterligere end den tillid til undergjørende mediciner, som var og endnu tildels er saa befæstet blandt vore mindre oplyste klasser.

Saavidt jeg kunde opdage, lever klippegrævlingen i strængt engifte. Ungerne, hvis tal vistnok i almindelighed er tre, følger forældrene, indtil de er fuldstændig voksne eller i alle fald, indtil moderens næste kuld er fuldbaaret. Jeg skjød, som før omtalt, en hel slig familie, far, mor og tre voksne unger, og i moderens uterus fandtes tre næsten fuldbaarne fostere, et fund, som naturligvis blev vel bevaret, da fostere af den kapske klippegrævling kun sjelden, om nogensinde før, har naaet den civiliserede verden.

Paa regnveirs- eller skoddedage holder «imbila'en» sig altid inde, og jagten er fuldstændig frugtesløs. Naar dyrene ligger og soler sig, har de undertiden sine sanser saa lidet med sig, at jægeren ved forsigtighed kan nærme sig dem paa kun nogle faa skridts afstand. I min dagbog finder jeg følgende:

«Søndag, 22de oktober 1893. Untunjambili.

Gik om morgenen ned til mit «imbila»-sted. Den tredie unge laa og solede sig paa en sten. Kroppen flad langs stenen, men hovedet oppe i en lyttende stilling. Den havde rimeligvis hørt en sagte raslen, da jeg kom. Rigtig lad nød den solskinnet, der blafrede hen over stenene mellem de svale skygger af sagte svaiende trær og bregner. I skjul af en stor sten krøb jeg den omtrent 2 meter nær, men kom uheldigvis til at røre ved en ljane, der satte en gren i bevægelse. Da jeg saa op, var den borte.» —

Ved synet af mennesker eller ved lyden af et skud kan dyrene gribes af en rent panisk skræk og ofte blindt styrte sig udfor svære berghammere. De er dog saa haardføre, at de kommer fra det med livet.

Hvide klippegrævlinge skal efter kolonisters udsagn forekomme. —

Ligesom i de fleste sydafrikanske bjergegne af Untunjambilis karakter var bavianerne yderlig besværlige. Foruden at de om sommeren altid laa i agrene og stjal mais, gik de nu, da maisen endnu ikke var moden, endog ind i kraalerne og bemægtigede sig maiskolber fra kaffernes oplagshytter.

Mig lykkedes det aldrig mere end saavidt at faa dem at se, uagtet jeg anvendte al den tid, jeg kunde, paa at streife om efter dem; men til gjengjæld for min møie fik jeg høre mange snurrige træk i kaffernes forhold til dem. Modsat den moderne videnskab regner de dem for degenererede mennesker.

De erkjender slægtskabet og regner dem i modsætning til hottentotter og buskmænd til «abantu».

En kaffer kom en dag til hr. Astrup og beklagede sig over disse tyveknegte. Følgende er omtrent indholdet af hans udgydelser:

«Jeg erkjender, at de er mine brødre; men de er nogen store skarver; for de svarer ikke, naar jeg raaber til dem, og ikke vil de arbeide, men bare stjæle mais. Derfor saa skyder jeg dem ogsaa, naar jeg har bøsse, og kaster og vælter sten paa dem, saa ofte jeg bare kan.»

Naar en bavian er dræbt eller er død, saa, fortælles der, sørger hele kraalens beboere og raaber «mai ba bo», rager sit haar og gaar om aftenen ned og vasker sig, aldeles som ved en kaffer-slægtnings død.

Et sagn om dem har jeg noteret:

Bavianerne («imfæne») skulde engang ud og hakke i ageren; men da det blev varmt, satte de sig paa hakken. Saa blev skaftet siddende fast, og siden den tid har de havt hale.

En af de dage, jeg opholdt mig paa stationen, var der en «indaba» (sag) fore hos missionæren. En kaffer i menigheden havde banket sin hustru, og de kom da, ledsagede af klokkeren og angjældende mands broder, op til Astrup, der læste fyren dygtig teksten.

Fyren blev udelukket for en vis tid af menigheden, noget, der ansees som en stor skam, men gik desuagtet sjæleglad bort. Han havde nemlig ventet at blive berøvet sin kone for en længere tid og som følge deraf at komme til baade at sulte og have det uhyggeligt i alle maader.

Astrup fortalte mig, at den samme mand engang havde banket sin kone, fordi hun gik ud af døren og spyttede,

mens de spiste. Det er nemlig en stor forbrydelse at spytte, naar en kaffer spiser. Der maa overhovedet ikke spyttes paa gulvet, men paa væggen! Spytter man i ilden, skal man snart dø.

En engelskmand, hvis søn jeg kjender, skjød engang paa en reise i Zululand en kaffer, fordi denne for at haane ham spyttede, mens han spiste. Kongen gav i den deraf opstaaede «induba» engelskmanden ret. —

Vandringer i disse sydafrikanske høilandsskoge frembyder en saadan rigdom af stof for undersøgelser, at man behøver aar for at komme deres fauna ordentlig ind paa livet. At give en levende skildring af det mangeartede liv, der bevæger sig omkring en i disse kjølige skogskygger, vilde kunne optage en mands liv, og det stof, jeg har kunnet overkomme er saa ringe, og mine iagttagelser er saa spredte, at jeg næsten skammer mig ved at fremføre dem.

Jeg skal derfor indskrænke mig til et par træk, der muligens kan give et lidet blik ind i disse skoges husholdning.

Under mine vandringer stødte jeg ofte paa den i skogene meget almindelige brune *glomeris*-art, et slags kort fladbygget tusenben, der, hvis det skræmmes, ruller sig sammen som en vakker glinsende kugle af omtrent en tommes diameter. Som en af disse langsomt bevægede sig henad stien for mine fødder, stødte jeg til den, saa den trillede sammenrullet nedad en liden skraaning, og blev liggende paa ryggen. Jeg fik lyst til at se, hvordan den vilde komme paa fode igjen, og satte mig derfor ned og ventede. Efter nogle øieblikkes forløb fik jeg da ogsaa se den forunderlige taktik, den anvendte. Den strakte sig helt ud, vred derpaa bagparten af sin brede krop voldsomt over til den ene side, rullede derpaa forkroppen sammen og — væltede over. Bare ved en simpel forrykkelse af tyngdepunktet, uden tilhjælp af sine til det brug forøvrig unyttige lemmer, lykkedes det den slu krabat at overvinde denne for saa mange høiere organiserede dyr yderst kritiske situation.

Der fandtes i skogen en fugl, som paa en slaaende maade var afpasset efter sine omgivelser. Det er en «tragon»

(*haploderma narina*), der af zuluerne benævnes «nkosinjoni» (fuglenes høvding). Med rette bærer den navnet, for den er uden tvil en af Zululands vakreste, mest pragtfulde fugle. Af størrelse er den omtrent som en natravn. Hele oversiden er skinnende grøn, og brystet er høirødt, hos hunnen lidt blegere. Det er en underlig, stilfærdig fugl, der gjerne sidder stille i skogens dybe, svale skygger, indtil den ser sig opdaget. Da skjærer den ind i tykningen. Den er forøvrig ikke let at faa øie paa. Min dagbog siger: «Dens fjærdragt er eiendommelig afpasset til at raade bod paa den ringe flyveevne, dens korte vinger har beskaaret den. Kommer en rovfugl ovenfra, falder fuglens ryg og hale i farven aldeles sammen med det grønne glinsende løvverk og mos i skogen. Kommer den nedenfra, giver dens røde bryst den en skuffende lighed med en stor rød blomst, især *imontophyllium miniatium*, en lilje, der her vokser i alle hamre og forresten over hele skogbunden.»

Den høirøde farve i fuglenes bryst siges af enkelte forskere at kunne afbleges ved regn. Et eksemplar, som jeg skjød kort efter et voldsomt regn, var usedvanlig blegt i farven; men det var rigtignok ogsaa en hun. —

Ligefra jeg satte foden paa afrikansk grund, havde jeg min opmerksomhed henvendt paa dr. H. Drummonds theori om termiterne. Som bekjendt, søgte Drummond at godtgjøre, at termiterne eller overhoved myrerne i tropiske lande fuldstændig overtager jordbundens omarbeidelse og fornyelse, der af Darwin for kjølige klimaters vedkommende er paavist at udføres af regnormene.

De dele af Natal og Zulu, hvor jeg havde færdes, ligger vistnok ikke indenfor Stenbukkens vendekreds og kan saaledes ikke siges at have et tropisk klima; men termiterne udstrækker dog for en stor del sin virksomhed til disse trakter, og overalt i de tørre lavlande viste Drummonds theori sig at holde stik. Paa Untunjambili mere end noget andet sted havde jeg imidlertid anledning til at indse, at regnormene spillede en ligesaa vigtig rolle i denne subtropiske region som termiterne. Der fandtes termiter, men ogsaa et utal af

regnorme. Ormenes hobe af fordøiet og udskudt jord var saa tæt spredte over marken og skogbunden, at man ikke kunde tage et skridt uden at træde paa dem. Og saa var der nogle kolossale orme, der kunde bringe ganske andre kvantiteter af fordøiet jord for dagens lys end Europas regnorme. Nogen nøiagtige samlinger fik jeg ikke tid eller anledning til at udføre; men jeg indsamlede og veiede endel regnormeskud, samlede i flæng, og man kan danne sig en idé om deres størrelse, naar jeg nævner, at den gjennemsnitsvægt, jeg fandt, var 1$^{1}/_{2}$ unze. Overalt i de høilande, jeg besøgte, var forholdet det samme, og regnorme fandtes talrig overalt, især efter lidt regn. De mere tørre steder, specielt da, som før nævnt, de tørre lavlande, var overladte til termiterne, og det var meget interessant at iagttage, hvorledes den tropiske og den tempererede naturs husholdning i disse egne greb ind i hinanden og rakte hinanden en hjælpende haand.

Jordbundens omarbeidelse er imidlertid ingenlunde overladt kun til disse to nævnte faktorer. Utallige insekter, firben og mindre pattedyr graver huler i jorden og sparker store mængder af jord op i dagens lys; men prisen for alle disse gravere bærer dog jordsvinet. Drummond har i sin theori nævnt det og jeg tror med urette forbigaaet dets store betydning for omarbeidelsen af jordbunden. Det synes mig klart, at et dyr af svinets størrelse, der forekommer overordentlig talrig og hver nat graver sig en hule, hvoraf det udkaster mere jord, end en million termiter kunde bringe for dagens lys, ingenlunde kan fraskrives betydning, og det endog en stor betydning, som en af naturens plogmænd. Ogsaa heri finder jeg naturens vise forsyn; thi jordsvinet udfører arbeide for mange flere termiter, end det i nattens løb har fortæret. —

En tysker, der ganske alene, uden engang at have en kaffer hos sig, beboede en liden farm i nærheden, havde ofte bedet mig komme over til sig og forsøge at skyde bavianerne, der paa hans, lige til klipperanden grænsende farm var meget plagsomme. Jeg kom da ogsaa, og mens vi gik omkring i de tilgjængeligste fjeldhamre, fik jeg se en af de

almindelige agerhøns, en *francalinus*-art, som kafferne kalder «itendele», springe paa jorden foran os uden at ville tage til vingerne. Min bøsse var hævet; men tyskeren bad mig ikke skyde. De var saa tamme her, sagde han, kom lige hen til husdøren og fik mad. Snart skulde jeg faa syn for sagen. Som vi sad inde i den lille hytte og drak vor the efter turen, hviskede tyskeren pludselig: «Da ist Hans.» Det fintformede hoved og halsen af en «itendele» stak ind af forstuedøren. Hr. Jæger tager en haandfuld mais, og straks kommer to agerhøns ind, plukker maisen op af gulvet og spiser endog af hans haand.

De kom altid til bestemte tider, sagde han.

Da vi i kveldingen var nedenfor huset og arbeidede i en bønneager, hørte vi Hans og hans kamerat skrige oppe ved huset; et øieblik efter slog de sig ned i ageren ved siden af min ven.

Og mens vi i den maaneklare kveld sad i døren til det lille hus der paa randen af styrtningen og mit blik vandrede gjennem de mørke kløfter og stansede ved Tugela, der i ensom majestæt skar sine sølvbugter gjennem de mørke torneskoge 2 000 fod nedenunder, da følte jeg ved den ensomme tyskers side næsten sorg over altid at maatte bære vaaben paa, hvad der kom i min vei. —

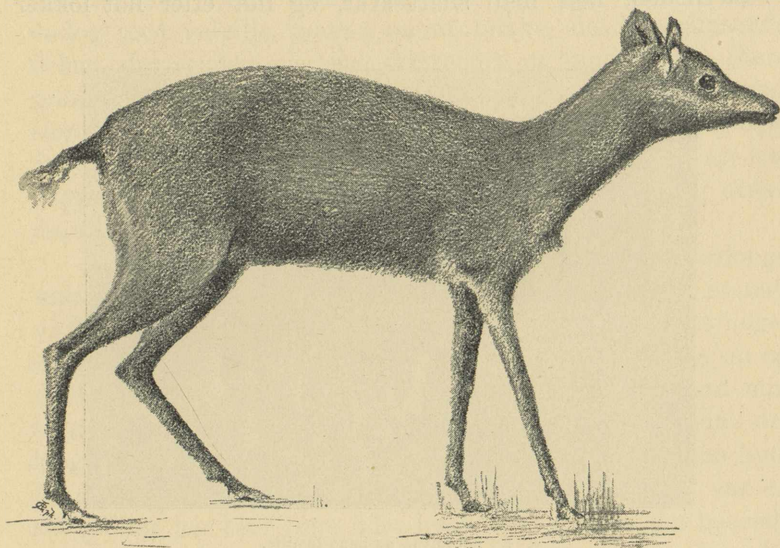
Endelig maatte jeg forlade mine elskværdige vertsfolk, under hvis gjestfrie tag jeg havde tilbragt nogle af de herligste dage, det har faldt i min lod at opleve i den sydlige hemisfære. Astrup skulde paa en forretningsreise over til Entumeni og Echowe, og med et par negre til at bære vore sager drog vi en morgen afsted ned gjennem de vældige stupende lier, passerede Tugela, holdt middagsrast ved den lille flod «Imamba» (en slange), der fredelig snor sig gjennem torneskogen, og drog atter videre mod Entumenis høider. Det led paa dagen, og vi forcerede vor marsch. Astrup havde for øieblikket ingen hest, og forgjæves forsøgte jeg at overtale ham til at benytte min. Endelig gik han ind paa, at vi skiftevis skulde ride, mens den anden løb ve siden af. Jeg var ung og sterk og generedes ikke

synderlig af en liden springmarsch paa nogle kilometer ved siden af den travende hest; men naar jeg saa den næsten 60-aarige mand, spræk som en unggut, stige af og tvinge mig til at sidde op og saa følge ved min side i det samme lune trav, da fyldtes jeg uvilkaarlig af beundring for denne mands viden bekjendte jernhaarde energi, denne mand, som opgav sin karriere som geistlig her hjemme for under mangengang mørke kaar at arbeide med de sorte mænd i Zululands fjelddale. En bedre mand, en mand, der i høiere grad eiede baade ungdommens og den gamle mands bedste egenskaber, har jeg aldrig truffet.

Hvor hurtig vi end drog frem, vi mørknede dog ude, førend vi naaede den styrtende opstigning til Entumeni. En liden benvei førte op gjennem stupbratte fjeldsider; men for at naa den maatte et fossende elveløb passeres, og jeg vidste, fra sidst jeg red der, at et feiltrin af hesten vilde styrte os ned gjennem fossestupet. Det var mørkt som i en sæk, af og til flammede fjerne lyn op og viste os vore omgivelser for et øieblik. En kraal laa nedenfor. Vi skreg, og en mand kom op for at vise os vei. Negeren gik foran, saa Astrup; jeg kom efter, ledende hesten. Sagte, forsigtig ledte negeren efter stien, fandt den, og snart balancerede vi ude paa fossens sleipe stene. Med fødderne famlede vi os frem fra ett fodfæste til et andet, lyn blinkede af og til langt og blaffende og viste os et svært dyb nedenfor, hvor bækken tynd og liden sprutede. Min uskodde hest balancerede efter os, gled og fik atter fæste paa de sleipe stene. Endelig var vi over. Saa gik negeren. Spredte lyn viste vei opigjennem høiden; men da vi naaede plateauet, sænkede der sig skodde ned; det fjerne uveir, der havde lyst op for os, svandt langt i horisonten, og vi famlede os frem indover ryggene. Astrups hvide hjelm var det eneste, jeg saa, naar han stod tæt op til mig. Endelig fandt vi hovedveien, et vognspor, der fører over Tafellandet, og gik paa i skodden, vaade og frosne. Vi stupte og rullede i tørre vandløb og skjæringer og naaede endelig frem til den norske handelsmand Faye, der har et lidet handelssted tæt ved Entumeni missionsstation. Det hvide murhus steg

pludselig frem af skodden i den øde høislette. Alt var mørkt; men vi bankede, og folk kom op. Vi blev godt modtagne; ild blev gjort op i kjøkkenet, hvor Astrup og jeg krøb op i den rummelige peis og ved en sprakende kvisteild tørredes lidt, før vi fik mad.

Den følgende dag skinnede solen glitrende over de vaade skoge og de vide græssletter, hvor havvinden feiede friskt om os, mens vi galoperede nedover mod Echowe.

Ipiti.

Holm havde under mit fravær foretaget en liden udflugt ned i Umhlatusidalen, hvor voldsomt regn hindrede ham i at udføre synderlig meget. Han var atter vendt tilbage til Echowe og havde her skaffet samlingen endel, deriblandt to eksemplarer af den vakre lille «ipiti» (*caephalolophus pygmaeus)*, den mindste af alle Sydafrikas antiloper. Denne art, der ikke er stort større end en hare, findes udelukkende i de tætte skoge, hvor den med stor behændighed smutter mellem det virvar af ljaner, slyngplanter og underskog, der kun lader mennesket komme frem paa hænder og knær.

Kun sjelden er disse skoge af nogen betydelig udstrækning. Det terræn, hvor «ipiti'en» færdes, er saaledes meget begrænset, og den erfarne jæger kan gjøre nogenlunde sikker regning paa at sikre sig den. Man gaar henimod aften ud i skogen og opsøger et sted, hvor man har nogenlunde fri udsigt til omgivelserne. Her skjuler man sig vel, eller man klyver op i et træ, sidder en stund stille og udstøder saa en eiendommelig fløiten som efterligning af dyrenes signal. Er en «ipiti» i nærheden, faar man snart svar, og lidt efter lidt lokker

En nordmand og hans familie.

man dyret til sig. Snart hører man bukkens lette skridt, et lidet fintformet hoved med sorte øine og smaa bagudstaaende horn stikker frem mellem krattets fletning, skuddet knalder, og arbeidet er gjort.

Vi tog atter fat paa at samle fugle og krybdyr i omegnen af missionsstationen og ellers rundt om paa Echoweplateauet. Kafferne lærte snart at forstaa, at jeg tog mod omtrent, hvad de bragte af naturalier, og dagstøtt kom de dragende slanger med og firben. De sidste var især talrige og forekom i et utal af arter og slægter, og negerbørnene erhvervede sig mangen bid tobak og mangen skilling ved at

fange og bringe mig dem. En liden art, høist 15 cm. lang, var især talrig omkring paa de hvidkalkede husvægge, hvor de om dagen løb omkring og fangede insekter i solskinnet. I alle sprækker og huller i husmuren holdt de til, og om natten kunde man overalt høre dem kravle og krybe og udstøde en blød, tilsløret fløiten. Der er forresten nok af alskens — efter europæiske begreber — væmmelige kryb, som man maa finde sig i at leve sammen med i disse sydafrikanske boliger; men man vænner sig snart til dem og betragter endog med velvilje, næsten ømme blikke, det lille glinsende firben, der render over ens skrivebord og fanger fluer. Store grønne kamæleoner finder man ret som det er i sit værelse, store froske og padder kommer vraltende ind ad døren eller fra gulvets huller, og naar man om aftenen tænder sit lys, flagrer myriader af insekter, natsværmere, biller og svære mantis omkring den blafrende flamme.

Mindre behagelige gjester var de store kvarterlange tusenben *(iulus)*, der af og til aflagde os visitter, og en nat, vi laa paa gulvet (vi havde endnu ikke faaet indrettet noget sengested), maatte jeg ikke mindre end to gange staa op og dræbe disse uhyrer, der ganske ugeneret kravlede opad min nøgne krop indenfor skjorten. Da jeg først kjendte det lange, kolde dyr langsomt bevæge sig over min varme hud, fór en isnende rædsel gjennem mig. Jeg troede, det var en slange, og jeg blev ikke lidet lettet ved at høre det haarede tusenben kradse under mit krampetag. Det var dog alt andet end behageligt.

Slangerne var meget talrige, og ret som det var saa vi deres spor i sanden udenfor. De havde ofte gaaet ind under huset, og endskjønt de aldrig viste sig i vort værelse, var vi dog altid forsigtige, hvis vi om aftenen barbente gik udenfor den cementerede veranda. Mange indfødte dør aarlig i Zululand af slangebid, og foruden den saakaldte «sorte imamba» er det gjerne den saakaldte afrikanske kobra og blæseslangen, der kræver de fleste ofre.

Den afrikanske kobra *(sphædon hæmachates)*, zuluernes «imfezi», boernes «ringhals», er en vakker, olivengrøn slange

med gullig bug. Den opnaar i høiden en længde af et par meter, og dens hals prydes i et par tommers længde af afvekslende rødbrune og blaasorte ringe; deraf boernes benævnelse paa den. Slangens bid er overordentlig giftigt og skal som oftest medføre døden. Desuden har den en anden mindre farlig, men meget ubehagelig egenskab. Naar den ophidses, reiser den sig op og spytter en eiendommelig, skarp saliva mod sin modstander. Spyttet udslynges med betydelig kraft og falder selv i en afstand af et par meter som en fin dusch. Det skal foraarsage svie, hvis man faar det paa huden, og træffer det i øiet, skal man for en stund fuldstændig blindes deraf. De fleste indfødte nærer stor respekt for den og gaar altid varsomt tilverks, naar de slaar den ihjel. I den regnfulde aarstid er det ikke ualmindeligt at træffe den, især i torneskogene. I den tørre aarstid ser man forøvrig ikke mange slanger. Temperaturen er da betydelig lavere, deres livsvirksomhed foregaar trægere, og kun sjelden kommer de frem af de jordhuller, hvor de har sit tilhold.

Blæseslangen *(vipera arietans)*, der af zuluerne kaldes «hraabaacha» og af kolonisten gjerne nævnes «puff-adder», er en meget stor hugormart. I længde overstiger den sjelden 1 meter; men dens tykkelse er enorm, og den kan yderligere blæse sig op, saa den næsten bliver saa tyk som en arm. Af denne grund kaldes den ogsaa blæseslangen (puff-adder). Hovedet er bredt og fladt, med svære udposninger for giftkjertlerne, og gifttænderne er over 1 cm. lange. Dens bid er meget farligt, og slangen bliver dobbelt farlig paa grund af sit naturel. Den er nemlig meget dorsk og doven, og i tillid til sin spraglede graa og brune farvetegning, der fuldstændig lader den falde sammen med grundens farver, flytter den sig aldeles ikke hverken for folk eller fæ. Den er saa at sige et slags infernalsk dødsfælde, der staar opstillet i skog og græs for øieblikkelig at smække sammen om det levende væsen, der kommer i berøring med den. Træder man saa paa en slig hyggelig fyr, saa staar man der, eller rettere ligger man der; thi enten medfører biddet efter kortere eller længere tids forløb døden, eller der indtræder en blodfor-

giftning, der bringer det bidte lem til at raadne af i bidstedet. Jeg saa i alle fald en zuluer, der for et aar tilbage blev bidt af en hraabaacha straks ovenfor ankelen, hvis fod var helt raadnet af, saa hvide lægbenspiben stak frem af det endnu betændte saar. Det eneste middel, der med fordel anvendtes i Zululand mod denne slanges bid, var indsprøitning af overmangansur magnesia rundt det bidte sted. Nils Astrup havde helbredet adskillige slangebid paa denne maade, og

Halvcivilisation.

som et kuriosum fortalte han mig, hvorledes kafferne i hans menighed forklarede sig helbredelsen: «Du kan vide, vi bliver bra, naar du sprøiter Kristi blod ind i os.» Præparatet er nemlig af en dyb karminrød farve.

Saavel paa mine færder som under ophold paa Echowe og andre mere «kultiverede» steder i Zululand kunde jeg ikke undlade at bemerke den store forskjel, saavel moralsk som socialt, man finder mellem den oprindelige barbariske zulu og den halvciviliserede befolkning, der omgiver missionsstationer og andre civiliserede etablissementer.

I kapitel II satte jeg læseren ind i den indfødte afrikaners livsførelse, fortalte om hans samfundsorden, kjøb og salg af kvinder, kort sagt om deres moralske begreber, og hvorledes de virkede.

At et forhold som det i nævnte kapitel beskrevne maa virke hemmende paa kulturens fremgang, og da i første instans paa missionens fremgang og held blandt disse folk, er indlysende. Saa forskjellige livssyn som europæerens og afrikanerens er ikke lette at forlige, og middelveien, der kunde danne overgangen til en ny æra, er endnu ikke funden. Jeg skal ikke nærmere gaa ind paa dette emne. Jeg har tidligere gjort det og blev mødt med den største bitterhed fra missionærers side, en bitterhed, der endog ikke syntes at indrømme mig en ærlig hensigt, og det, uagtet jeg ingenlunde angreb missionen, men kun paaviste en degeneration af befolkningen i de distrikter, der var paavirkede af europæisk kultur og mission. At saa er tilfælde ikke alene for Zululands vedkommende, men med største lovbundethed foregaar, hvorsomhelst en lavere race møder Europas, er et faktum, ingen oplyst og nøgternt seende mand kan være blind for, og jeg vil ikke beskyldes for uretfærdighed, naar jeg siger, at missionen i Zululand ingenlunde virker isoleret. Europæisk kultur naar ogsaa befolkningen under mange andre lidet tiltalende former, og det er nærmest sammenstødet med europæisk kultur under en hvilkensomhelst form, der her som andetsteds i første instans ytrer sig ved degeneration af den lavere race.

Missionen har været den første form, hvorunder europæisk kultur har naaet zuluerne, og ligefuldt som andre former, lige ufrivillig, lige lovbundet har den spillet sin rolle. Man kan ikke uden videre hos et folk bryde ned tusen aars traditioner og med ett slag sætte noget nyt ind uden at skabe et forfald, der enten vil bringe folket til at gaa tilgrunde, eller hvoraf det atter efter kortere eller længere tids forløb vil reise sig. I Zulu er processen kun i sine første stadier, og hvad dens udfald vil blive, kan kun fremtiden løse.

Jeg havde forlængst sendt hjem meddelelser om de heldige resultater af vor færd i Umvolozis omegn og antydet ønskeligheden af pengebidragets forøgelse. Som svar paa disse henvendelser fik jeg fra det zoologiske museum meddelelse om, at ekspeditionens beskytter, Jørgen Young, yderligere havde stillet et beløb til vor raadighed. De bekymringer, jeg havde næret for vor fremtid, svandt, og jeg besluttede trods den regnfulde aarstid at vove endnu en ekspedition op til den sorte Umvolozi. Fra flere hold havde jeg modtaget meddelelser, der overbeviste mig om, at der i ødemarkerne høiere oppe ved den sorte Umvolozi, end jeg før havde færdes, vistnok fandtes endel store dyreformer, som jeg hidtil endnu ikke var i besiddelse af. Bøffel og næsehorn sagdes blandt andet at være tilstede i temmelig stort antal. Kort og godt, jeg følte det som min pligt at foretage denne reise, inden jeg forlod Sydafrika.

Jeg skrev til d'hr. Egeland & Aadnesen i Durban med anmodning om at kjøbe mig et par pakæsler, og en vakker dag kom da en neger drivende med de to dyr, som vi øieblikkelig døbte «Martha» og «Maria». De saa elendige ud, var fulde af flaat og svære brudsaar. En ynkelig behandling havde de stakkars taalmodige dyr lidt, og vi maatte stelle dem vel og holde dem paa god græsgang en stund, inden vi drog ivei. Det er underlige dyr disse æsler, og jeg glemmer ikke det første ridt, Holm tog sig paa «Martha», da han skulde drive hende hjem til stationen. Han satte sig op, og hans lange ben sopte næsten jorden, mens æslet gravitetisk spankulerede afsted. Det var øiensynlig bare oplagt til at gaa i skridt. Holm syntes, dette gik for langsomt, smattede og smattede; men «Martha» forstod ikke smatting og gik lige rolig. Saa fik hun et dask af haandfladen og travede lidt paa, trippende og forsigtig; saa et dask til, og travet øgede. Holms ansigt lyste i glæde over den uvante sport. Bedst det gaar, snubler dyret. Holm glider forover, slaar krampagtig benene sammen om halsen paa hende, og paa næsen bærer det med begge to, saa støvet gyver. Der laa de, «Martha» med Holms korslagte ben under brystet og Holm med æslets hoved

klemt under sin mave. Ingen kunde komme op, og «Martha» brægede ynkelig. Endelig fik de da væltet sig væk fra hinanden, og det sidste stykke tilbagelagde de begge tilfods. De var ligesom lidt sky for hverandre begge to.

Ordentlige paksadler kunde vi ikke faa tag i, og vi tog derfor og lagede et par meget primitive kløvsadler, som vi kunde snøre vor bagage fast paa i sækker.

Udrustningen tog forøvrig ikke lang tid. Patroner blev ladede, krudt, bly og ladeapparater blev medtagne, og provianten bestod bare af noget brød og hermetik, der vilde vare, indtil vi naaede Ulundi, hvor der fandtes et handelssted. Her gjorde jeg regning paa at faa kjøbt mel. The, sukker og kakao medtoges for hele turen, som jeg beregnede til at vare velsaa en maaned.

For Dick samt en anden gut, Alfred, en missionskaffer fra stationen, som jeg antog i min tjeneste, medbragtes et lidet forraad mais. Jeg gjorde regning paa stadig at supplere dette forraad ved kjøb blandt de indfødte. Ved at gjøre udrustningen saa let haabede jeg at kunne udføre mit forehavende i kortere tid og paa den billigste maade.

Den jagttilladelse, jeg hidtil havde havt, var nu udløben, fredningstiden for de mindre antilopearters vedkommende var indtraadt, og jeg maatte henvende mig til den nye regjeringskommissionær, Sir Marshall Clark. Med største forekommenhed fornyede han tilladelsen for det store vildts vedkommende og gav mig desuden lov til at fælde endel af de mindre, nu fredede arter, som jeg ønskede at supplere min samling med. Han ytrede forøvrig, at jeg kunde skyde, hvad jeg trængte for samlingen, saalænge jeg ikke dræbte noget bare for sportens skyld.

Den 12te november var alt færdigt til afreise, og den følgende dag forlod vi vort kvarter paa Echowe. I den sidste tid havde vi havt godveir, de voldsomme tordenstorme, regnskyl og haglveir, som havde hersket i september og oktober, var nu afløste af en solskinsperiode, som jeg haabede vilde blive af varighed; og med lyse forhaabninger drog vi afgaarde.

VIII.

ATTER VED DEN SORTE UMVOLOZI.

I Umhlatuzidalen. Ildfluer. Over høilandet. Langs Transvaals grænse. Kviksand. Ulundi. Mahlabatini. Fugleliv. Vi fraraades at drage ind i ødemarken. En Zuluhøvding. Et uveir. Ved Ntabankulu. Funvayos kraal. En næsehornjagt. Bøfler. Zuluernes fyrtøi. Holms jagter. En opofrende moder. Vore sorte venner. Afsked. Atter mod Echowe. Umhlatuzi i flom.

Det bar nordover og ned gjennem Echoweplateauets lier; ud paa eftermiddagen var vi nede i torneskogen, og snart stod vi ved vadestedet over Umhlatuzi, der væltede sig mellem sten og berg i smaa stryk og fosser. Kraaler laa omkring, solen dirrede over hei og hamrer, og ildrøde væverfugle flagrede i flodbreddens lange, svaiende rør. Og ude i floden laa en flok unge piger, rene børn, og boltrede sig i vandet. Skumspruten stod høit, solen glinsede i deres brune, vaade lemmer, og deres latter blandede sig med den svale sus af stryket.

Saa holdt vi rast og spiste, og pigerne kom op, smilende og nysgjerrige, og stillede sig omkring og saa paa os og vore sager. Bare nøgenheden skilte disse zuluernes «backfische» fra Europas do. Først stod de og saa og saa og tog et overblik over den hvide mand og hans leir. Saa begyndte de at le og fjase med hverandre og komme med vittige bemerkninger sig imellem over, hvad de saa. Snart gav de sig i prat med os og grov og spurgte om, hvor vi kom fra, og hvor vi agtede os hen, og saa tilslut begyndte de at haane os, fordi vi reiste med æsler. Zuluen anser nemlig altid den europæer, der

bruger æsler til lastdyr, for en stakkar. Floden var for dyb til at vade, og ved pigernes hjælp fik vi svømmet over med al vor bagage. Jeg tror, vi svømmede frem og tilbage mindst ti gange, og tilslut førte vi «Martha» og «Maria» med vold og magt over floden. De var ræd vandet som alle æsler.

Vi skiltes fra vore smaa hjælpersker og drog videre gjennem tornelandet. Sligt et langvarigt bad i varmen har en ganske slappende indflydelse, og det gik langsomt for os langs kafferstien, der førte indover mod høilandet.

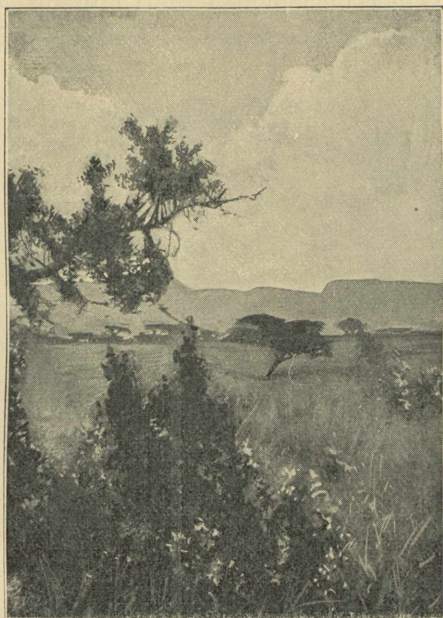

Zulu-backfische.

Snart mørknede det, frøerne begyndte at brøle i siv og pytter, luften fik den tunge, døvende aroma, der er egen for kvelden i disse egne, og ildfluerne sværmede over græs og busk. Æslerne stønnede under sine byrder, og sagte sled vi os frem. Havde mest lyst til at slaa leir; men borte under fjeldene fandtes et handelssted, hvor en hvid mand boede, og did vilde vi naa.

Som jeg passerede et lidet tørt vasdrag, blev jeg opmerksom paa et fænomen, der i høieste grad interesserede mig. Ildfluerne var som sagt talrige, og som jeg kom ned i elveleiets bund, blev jeg opmerksom paa et sterkt lysende

insekt, som laa paa jorden. Jeg bøiede mig for nærmere at undersøge det og opdagede til min forbauselse, at det var en edderkop, der under sig havde et sterkt lysende legeme, hvis grønlige skin oplyste jorden i en omkreds af et par tommer. Min interesse var nu vakt, og jeg forsøgte at fange denne merkelige, lysende edderkop. Den rømte imidlertid,

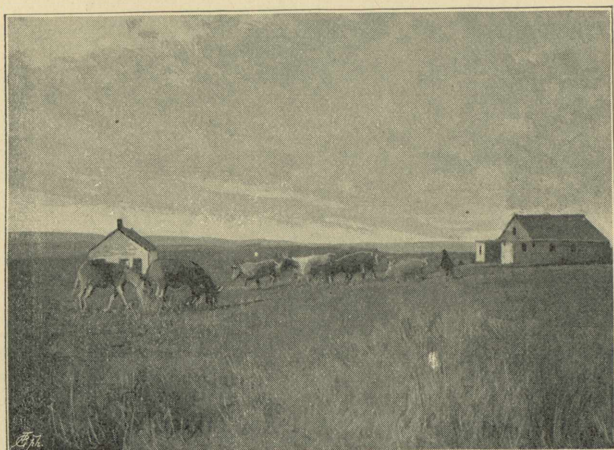
I Umhlatuzidalen.

og det lysende legeme blev tilbage. Jeg tog det op, og ved undersøgelsen viste det sig at være en af de almindelige smaa ildfluer med lysende bagkrop, en nær slægtning af sankthansbillen. Denne billes lys hjælper muligens den natlige edderkop til let at kunne gjøre den til sit bytte.

Vi naaede handelsstedet og slog leir. En kop the og en passiar oppe hos handelsmanden, — og vi gik til ro i vort telt for udpaa natten begge at vaagne af den voldsomste krampe i benene. Anfaldet var saa voldsomt, at vi ikke alene var

ude af stand til at røre os om natten, men selv den følgende morgen kunde vi med nød og neppe gaa, og først langt paa dagen fortog ondet sig noget. Hvad grunden var er ikke godt at vide; dog tror jeg, at vort lange ophold i vandet under overgangen over Umhlatuzi for en del maa tilskrives skylden.

De følgende tre dage tilbragtes med marschen over det høiland, der skiller mellem floderne Umhlatuzi og Umvolozi. Vi overnattede først paa en svensk missionsstation og gjorde

Svensk missionsstation i høilandet.

bare saavidt rast ved den lille «by» Melmoth, hvor magistraten i dette distrikt, hr. Sheptone, havde sin bolig. Melmoth er ingen storby, bare et magistratskontor, et handelssted og et værtshus. Et par hvide folk bor omkring i nærheden, og boerfarme ligger spredt ud gjennem høilandet, hvor de har slaaet sig ned under sidste Zulukrig og erhvervet sig grund, som regjeringen ikke godt kan fratage dem. Jeg skrev et brev til magistraten, underrettede ham om, i hvad erende jeg fór, og drog videre, da jeg ingen tid havde at spilde. Natten tilbragtes paa den norske missionsstation Imfule, og næste dag bar det atter afsted gjennem det øde

høifjeld. Endskjønt jordbunden her er rig og fortrinlig egner sig til agerbrug og kvægavl, er dog høilandets fauna yderst fattig. En liden stenbuk færdes her og der, nogle trapper vandrer gjennem græsmarken, et kuld agerhøns kan lette omkring vandreren, lærker og andre smaafugle færdes hist og her; men øde og ensomt er der dog, og i uendelig ensformighed stiger og falder landet i haug og dal. Ingen lyd bryder en sydafrikansk fjeldviddes stilhed, uden vinden, som stryger strid og feiende gjennem høislettens græs. Og under den brændende sol sliter en sig frem hei efter hei, blaane efter blaane og langs efter floddalen, hvor store dyr færdes og hvert skridt er spænding. Længst nord i fjeldmassen ligger «Entonyaneni»-høiden. «Ved den lille kilde» betyder navnet, og en kilde findes der ogsaa. Den pibler frem i et lidet dalføre, klar som krystal og saa kold, at det iser i tænderne, naar en drikker. Det er ikke ualmindeligt her i høilandet at finde kolde kilder. Varme kilder forekommer ogsaa paa enkelte steder i Zululand, saaledes ved Tugela, hvor en meget varm svovlkilde koger op midt i elven paa en grund sandbanke.

Vi steg opover Entonyanenis runde høide, og foran os saa vi dybt nede den hvide Umvolozis dalføre med torneskogens grønne tæppe over bund og sider. Høie og mægtige ragede fjeldene Enthalsatye og Isihlalo, (sadlen) gjennem den soldisige luft paa den anden side indenfor Transvaals grænse.

Og fra en skogfuld kløft i lien under os lød smaragdgjøkens hulkende fløiten ensomt og lydt.

Vi drak af Entonyanenis kildevand, slængte atter vore rifler paa ryggen og vandrede videre langs den stenede vei, hvor «Martha» og «Maria» ravede og snublede, mens Dick og Alfred jagede paa dem. Snart naaede vi ned i torneskogen, hvor veien til Ulundi følger Transvaals grænse, der er afmerket med stenrøser. Floddalens brede hlansa bredte sig om os med lave, fladkronede træer, grønt græs nu om sommeren og svære okkerfarvede skjæringer efter regnvandet.

Skjønt solen steger og sveden driver af ens ansigt, ryg og arme, foretrækker jeg dog langt heller en saadan marsch i hlansaen for en færd i høilandets vindfriske, men livfattige natur. Alt som en vandrer frem, selv langs den vanlige færdselsvei, føler man vildmarkens magt over sindet. Et panterspor i veiens sand, en liden antilope, der af og til springer op, et ensligt, hæst skrig af en svær fugl mellem torneskogens vredne trær, alt peger paa, alt bringer ens

Ved Transvaals grænse.

længsler til at samle sig om det mægtige liv, der endnu rører sig et par dagmarscher borte i ødemarkens hjerte mellem den sorte og hvide Umvolozi og deres samløb.

Det er langt mellem vand her i hlansaen; men et lidet sig, hvor lunkent, melkehvidt vand siver ud af sandbunden, er nok til at koge en kop kakao af. Vi slaar leir, æslerne faar hvile sig en stund, svedte og saare som de stakkars dyr er over ryggen efter den tunge kløv.

Under en mimoses flade krone spraker vor lille ild; kakaoen er snart kogt, og middagen, brød og lidt hermetik, er hurtig ekspederet. Saa tændes snadden, vi røger og prater

en stund, slappe og sløve i den svære hede; men samtalen gaar istaa; en middagslur lykkes heller ikke; for skjorten gnager og gnisser saart om ens solbrændte hals og arme. Det er bedre at klemme paa. Æslerne sadles igjen; atter bærer det afsted.

De er underlige dyr slige æsler. Saasnart de bliver trætte, giver de sig over med én gang, lægger sig ned og ynker sig jamrende, som om deres sidste time var kommen. «Martha» havde ikke gaaet langt, før hun snublede i nogle stene i veien, faldt næsegrus og blev liggende og jamre sig under vægten af kløven. Men vi vidste raad og tog hende bare i halen og ørene og løftede hende paa fode igjen. Skrydende drog hun efter «Maria», der havde gaaet et stykke forover, men straks stansede og skreg, da kameraten ikke fulgte efter.

Solens straaler faldt mere skraa, luften blev kjøligere, og om os vaagnede fugl og dyr af dagens døs. Det svirrede mellem trærne af glansstæres sang, den graa turako *(shizoeris concolor)* mjauede høit og lydt, og fra græs og krat lød perlehønsenes metalliske skarpe fløiten. Og solen sank og sank; det blev godt at vandre. En flok perlehøns rendte over veien. Jeg sprang paa siden ind mellem trær og græs efter dem. Sagte gik jeg frem, hørte græsset rasle for fuglenes skridt, hørte dem knepre med næbbet. En skinnende blaa hals stak frem, et klarøiet hoved glyttede op. Hurtig som tanken faldt skuddet, og perlehønens spraglede vinger flaksede i dødskrampen.

Der faldt rødmende sol over Entonyanenis høider, i lange flager blaffede solens sidste skjær over torneskogens grønne lier, svandt og svandt mod høiden, og kvelden, den milde kveld, faldt som et slør over ødemarken.

Holm og jeg gik hurtig foran; snart hørte vi lyden af rindende vand, den dæmpede sus af en stor, sagte rindende flod. Den hvide Umvolozi laa for os, bred og grund. En kraal laa paa den anden side. En kvinde plaskede og badede sig under bredden. Saa kastede vi klæderne, svømmede og vadede over og undersøgte, hvor der var bedst for æslerne at vade over. Her og der var strækninger med kviksand.

Et underligt fænomen dette kviksand, den reisendes plage i alle disse sandige Sydafrikas floder. Sommesteds er sanden fast, fast som fjeld, at gaa paa; andre steder siger vand gjennem den, siger og siver og danner løb og kanaler nedenunder, og sætter en foden paa slig sand, ryker en i som i det blødeste dynd. Og sanden strømmer ind fra siden og klemmer foden fast som i en skruestikke. En traakker og traakker for at komme op og bare synker fastere og fastere i. Er kviksanden dyb, kan det ganske vist hænde, at en aldrig kommer op; men oftest naar en dog bund og kan vride sig ud af sandens tag. Mennesket klarer sig altid; værre er det for dyr, der bærer byrder eller er spændte for en vogn. Ofte har man det forskrækkeligste stræv med at faa dem op, ofte kan de mistes, og rettest gjør man derfor i at vælge sit overfartssted med kritik.

Om en stund kom Dick og Alfred, drivende de dødstrætte æsler. Floden passeredes uden uheld, og vi gik netop op ad den sandige strand, da jeg hørte et skrig bag mig. Jeg vendte mig hurtig og saa sandbanken bølge under «Martha». Her paa land lige i bredden fik vi kviksanden. Banken skalv som en hængemyr, brast saa, og æslet gik i, saa bare paksadlen, hoved og hals var synlige. Vi halede og sled i det arme dyr, vendte og vred hende og fik hende endelig ud til stor tilfredsstillelse for «Maria», der stod oppe paa land og skreg af bekymring for sin veninde. Det er merkeligt, hvilken hengivenhed og hvilket godt kameratsligt forhold der altid hersker mellem æsler, der arbeider sammen.

Lystig travede nu de to opad flodbredden, og vi slog leir. Æslerne kom som vanligt bort til teltet og fik af vor haand hver sin lille portion mais, førend de gav sig til at græsse i nærheden.

Ilden sprakede snart, aftensmaden blev laget og fortæret med den vanlige hurtighed, og noget øl, som en indfødt kvinde kom og falbød til salgs, slukkede vor tørst efter dagens varme marsch.

Holm gav sig til at flaa perlehønen, og jeg skrev ved skinnet af et lys min dagbog.

«16de november 1893.

Atter omgiver ørkenen med de tornede træer, de dybe dongaer og sterke farver os, og atter kjender jeg jægerblodet rulle gjennem aarerne. Hvad er det dog, som gjør, at en uden knurren, ja endog med en vis velbehagelig følelse vandrer time efter time i den glødende sol, drikker det stygge vand, man af og til med lange mellemrum kan finde i en donga, og endelig om kvelden, naar de grønne træer, den synkende røde sol og de blaanende fjerner komponerer jordens skjønneste farvespil, føler sig som en konge i sit rige? Jo, det er det, at hlansaen er frihedens hjem, den utøilede vilde friheds, baade for dyr og mennesker.» —

Den følgende morgen drog vi videre og kom efter en 6—8 km.s marsch til en bred, bækkenformig dal med lave høider omkring. Det var Ulundi, hvor kongerne i gamle dage boede, og hvor det sidste blodige slag i Zulukrigen stod. I tusenvis blev zuluerne slagtede af engelskmænd og afrikandere, der laa oppe i høiderne. Her blev taget hævn over nederlagene ved Isandhlwane og Rorkes drift. Indtil for nogle faa aar siden var den svære slette bedækket med tusener af skeletter, der laa og blegedes mellem slettens visne græs; men saa faldt en foretagsom handelsmand paa at læsse alle disse ben paa vogne og kjøre dem til Durban, hvor de blev malede op til benmel. De kunde ligesaa godt gjøde jorden i Natal som i Zululand. Ingen, der nu vandrer over Ulundis sletter, skulde sige, at deres jord var gjødet med blod. —

Vi passerede handelsstedet, der tillige var postkontor, og ankom til Mahlabatini[1] missionsstation, der ligger øverst oppe i dalen under lave høider.

Den gamle norske missionær Stenberg og hans familie tog her meget venlig mod os og viste stor interesse for vort foretagende. Det var min hensigt her paa stationen at udspørge kafferne angaaende storvildtets forekomst og muligens faa nogle bærere til hjælp; men de fleste viste sig at

[1] Mahlabatini = stederne i sanden.

være lidet lokalkjendte i hlansaen. En ting var de alle enige om, at det vrimlede af vildt omtrent et par dagsmarscher borte, paa den anden side af «Ntabankulu» (storfjeldet), som kunde skimtes langt i øst, naar vi kløv op i høiderne ved stationen. Ligesom de fleste zuluer, der ikke er fødte og opdragne blandt vildtet, skreg de over sig, naar jeg nævnte, at jeg vilde did, og at jeg vilde have bærere med mig. Der var livsfarligt at gaa, det yrede af næsehorn og løver, og

En gammel zulu.

bøflerne overfaldt en, hvor en gik og stod. Vi vilde aldrig komme levende tilbage fra vor færd. Jeg lo imidlertid af alle disse vilde fantasibilleder og tænkte, at var der bare halvparten saa mange dyr, som de indfødte forsikrede, skulde nok ikke turen mislykkes for os. Endelig fandt jeg en mand, der kjendte veien til et sted inde bag Ntabankulu, hvor han paastod, det vilde være bekvemt for os at bo. Der var en enslig kraal, kaldet Funvayos kraal, hvor vi kunde faa en hytte, da teltet nu i regntiden ikke var hverken stort eller solid nok for baade os, negrene og vore præparater. Did

bestemte jeg mig for at drage, og paa veien vilde jeg tage indom høvdingen Iqondane og ordne med ham, at han, i tilfælde vi skjød noget næsehorn, skulde sende folk til at bære skind og ben op til Mahlabatini mod at faa kjødet af dyret. En saadan overenskomst vidste jeg efter mit kjendskab til disse folk vilde være let at faa istand. Disse forberedende undersøgelser, anskaffelsen af lidt proviant o. s. v. strakte sig over et par dage. Vore æsler, der var lidt medtagne af opturen, fik hvile sig, og den tiloversblevne tid anvendte jeg til at streife om og samle fugle i stationens nærhed.

Trods den sparsomme vegetation — græs, siv og nogle faa forkrøblede træer her og der i dalbunden — vrimlede der i denne fredelige dal af fugle, og udbyttet af mine korte udflugter skaffede Holm mere end nok at gjøre, saa meget, at vi begge maatte holde paa til langt paa kveld for at faa vor fangst flaaet. Særlig talrig var omkring i høiderne en sort ravn, der færdedes i store flokke og var meget sky. Holm skjød et eksemplar tidlig en morgen og kom dragende hjem med den, netop som jeg slængte bychsflinten og samlerkurven (en fiskekurv) over skulderen for at gaa ud. Jeg gik opigjennem nogle stenede høider, da jeg havde hørt Stenberg nævne, at der fandtes klippegrævling; men det eneste, jeg saa, var flokker af sorte ravne, og de var endda saa sky, at det var umuligt at faa skud paa dem med hagl. Gang paa gang stillede jeg indpaa; men lige stadig lettede fuglene, naar jeg kom dem omtrent 150 meter nær. Tilslut tabte jeg taalmodigheden og spændte hanen paa rifleløbet. «Kan jeg ikke træffe dig, skal du i alle fald faa høre susen af bly, din rakker,» tænkte jeg og sigtede paa en svær sort fyr, der sad paa en liden termittue. Skuddet faldt skarpt og gneldrende i den klare morgenluft, drev sig som en kile af brakende lydbølger ind mellem fjeldene, kuglen sang ivei og slog ind med et knald borte i en anden fjeldside; men ravnen sank sammen, og resten af flokken lettede. Da jeg kom bort, laa den der skudt gjennem begge vinger.

En liden bæk begyndte oppe mellem fjeldene og grov sig frem gjennem dalen, sildrede og flommede, stansede i smaa kulper og bredte sig videre mellem siv og rør gjennem sletten. Om den samlede Mahlabatinis fugleliv sig mest, og i rørene og de lave palmer færdedes tusener af væverfugle og byggede sine sækformige reder. Der findes et utal af væverfugle, som i den tørre aarstid ser yderst uanselige ud; men nu ved parringstidens indtrædelse iførte de sig sin bryllupsklædning, der dels karakteriseres ved sterke, prægtige farver, dels ved udviklingen af forskjellige fjærprydelser.

Ildvæveren *(enplectes franciscana)*, der ellers ikke er anseligere farvet end en spurv, anlagde sin fløielsbløde, under sorte, oventil ildrøde sommerdragt, og i alle mulige overgangsdragter saa man fuglene flagre skarevis langs bækken.

Af slægten *vidua* saaes talrige former, og hannerne havde alle delvis eller helt anlagt sin parringsdragt, der bestaar i en enorm forlængelse af halens fire midterste styrefjær. Hos mange arter forlænges de til mange gange kroppens længde, og naar fuglen flyver, flagrer de som fine bølgende baand efter den og maa uden tvil betydelig hindre flugten. Kun sjelden saaes blandt de forskjellige arter den pragtfulde «sakkabola», hvis halefjær begjærlig søges af zuluerne til hovedprydelse. Hele fuglens fjærdragt er fløielsagtig sort, under øret en orangerød flek, og dens krop er neppe større end en spurvs; men halens fjær er i denne tid omtrent 50 cm. lange. Fuglen flyver da ogsaa med stort besvær, dragende denne svære bølgende fjærdusk efter sig gjennem luften.

Der var vaar over landet, Sydafrikas vaar. Den laa i luften, i spirende græs og blomster, i fuglenes farvede fjær. Det yrede og levede i haug og hei og over de vide sletter. De sang og kvidrede de fugle, som ellers taug, og al naturens nøgterne toner havde veget for forplantningens flammende farver. Og solen skinnede, og regntunge skyer drev med lette skurer her og der i fjeldene. Naturen foryngede sig. Og vi stod paa vildmarkens tærskel.

Manday, 20de november 1893.

Drog imorges afsted med fem indfødte. Tog indom hos Galetywane, Djinganes søn, fætter af kongen Dinizulu, der sidder fangen paa St. Helena. Galetywane vilde endelig være med paa jagten; men jeg havde ingen patroner til hans Martini-Henry, et gammelt gevær, der saa ud til at have ligget længe for vind og veir paa en eller anden slagmark. Der var drikkelag i hans kraal, og vi maatte ind og tømme en ølbolle med ham. Det gjorde vi da ogsaa; men i min uvidenhed om god tone satte jeg øløsen, et flaskeformet græskar, der var udhulet i den ene ende, fra mig paa gulvet, da jeg havde drukket, istedetfor at lægge den opi ølbollen igjen. Det vakte munterhed. Ligeledes, at Holm og jeg krøb baglængs ud af døren, da vi gik igjen. Det ansees nemlig som et tegn paa mistro mod værtskabet, hvis man ikke tør vende ryggen til hyttens indre, naar man kryber ud.

Videre bar det med vor vanlige hurtige marsch nedover mod det forjættede land. Landskabet var det almindelige, man finder ved begyndelsen af enhver stor hlansa, idet trærne endnu ikke var videre store og jordbunden bedre, mindre stenet end i de egentlige vildthlansaer. Græsklædte høider med en aloe her og der var almindelige. Tog indom hos høvdingen i «Iqondanes kraal». Iqondane var netop død, og hans søn var traadt i sin faders værdighed. Han var en vakker, alvorlig mand, der stillede sig meget velvillig ligeoverfor mit foretagende og gik ind paa det forslag, som jeg ovenfor har omtalt. Blev trakteret med øl i høvdingens hytte, sad og pratede en stund og søgte oplysninger om vildtet. En af høvdingens mænd talte i høie toner om alle de mange dyr paa den anden side af Ntabankulu; weldebeste *(catoblepas taurinus)* fandtes der ogsaa, sagde han, og som et bevis trak han frem et af dette dyrs krogede horn, der sad under hyttetaget og tjente som opbevaringssted for fedt.

Udenfor hytten tæt op til «isibajaen» (kvægkraalen) laa Iqondanes grav, indgjærdet og bedækket med et tykt lag af tørre kviste. Han laa vist ikke synderlig dybt; for det

var ikke frit for, at jeg kjendte tæften af ham paa langt hold. Denne mand var med hele sin stamme indflyttet fra Natal, den gang landet heroppe var næsten øde efter slaget ved Ulundi, hvor de omboende zuluer faldt i tusenvis. —

Vi marscherede igjen afsted mellem hauger og dale, hvor torneskogen nu blev tættere. Om en stund fik vi Ntabankulu i sigte og naaede en stor forladt kraal. Det var det bedste nattekvarter, vi kunde faa, og vi tog straks den største

Ved høvdingens kraal.

hytte i besiddelse. Jeg havde tidligere paa dagen skudt en stor agerhøne; men jeg vilde dog se, om det ikke var muligt at faa lidt solidere vildt tilkvelds; for her var buk nok efter landet at dømme. Saa tog vi riflerne, et par af negrene væbnede sig med spyd, og vi drog østover gjennem heiene. Lige ved kraalen sprang en stor hare ud af græsset og forbi mig. Den stupte og blev bragt hjem med det samme. Et stykke oppe i en hei fik Alfred øie paa en dukker, der laa under en busk ikke mere end 2 meter fra ham. Han løftede sit spyd, sigtede vel og længe og satte det saa med al sin magt i jorden en fod fra bukken. Det andet gik samme

vei, og dyret skar afgaarde, som om der var varme i halen paa det. Mit haglskud gjorde den heller ikke noget, og ærgerlig over en god, forspildt anledning luskede jeg videre. Dukkere sprang op her og der; men sky var de, og udsigterne for steg tilkvelds blev smaa. Saa kom jeg ud paa en liden aaben skraaning, og mellem det grønne græs laa en liden stenbuk, vakker og murstensrød i haarlaget, og anede intet ondt. Det smaldt, og bukken rullede stendød om paa siden.

Det led mod kveld, et uveir kom sort og truende med fjerne lyn sydøstenfra, og ikke før var vi indenfor hyttens lave aabning, før det brød løs. Som en sort mur kom det over høiderne, fyldte dalen og fór nedover mod os. Et vindkast rev i hytten, saa den formelig løftede sig, — der blev mørkt som i en sæk. Et lyn sprakede, dumpt som et kanonskud skraldede tordenen. Det var som indledningen til en fægtning med tungt skyts; for nu fulgte den voldsomste elektriske udladning, jeg har oplevet. Jeg tænker mig, at hvis man stod mellem to moderne panserskibe, der uafbrudt skjød med hurtigskydende kanoner paa hinanden, vilde man se et lignende skuespil som det, der nu foregik omkring vor leir. Med orkanagtig styrke drev vinden skymasserne langs jorden, lyn fulgte paa lyn saa tæt og hurtig, at landskabet uafbrudt oplystes af et dirrende, fosforgrønt skjær, og luft og jord rystedes af et eneste stadigt tordenskrald. Saa faldt der regn, og som røg fór den langs jorden, feiet for vinden; men eftersom regnet brød voldsommere løs og svære nødstore hagl blandedes i den, spagnede lynene og hørte tilslut ganske op. Endnu en stund durede regnet i bakken udenfor snart sterkt, snart dæmpet efter vindens ryk. Saa pludselig gav alt sig. Vi saa ud, og stjernerne blinkede i den høie himmel, mens uveiret drog brølende over Ntabankulu. Saa pludselig kommer og gaar disse Sydafrikas uveir. «Martha» og «Maria» havde paa æslers vis snud bagen til uveiret, mens det stod paa, og begyndte nu at græsse tæt udenfor hytten.»

«— — Det er det bedste, man kan sove i, slig en kafferhytte. Trods at kjød, røg og kaffere gjør atmosfæren noget sammensat, har dog denne luft sin eiendommelige tiltrækning

for os. Mens den lille ild oser med flammen ret tilveirs paa det haarde, rene lergulv og kun lidet spreder mørket i den kuppelformige hytte, gaar ens tanker tilbage til dagens dyr og dagens jagter og tager sig kanske en sving hjem til gamle Norge, hvor sneen nu høiner sig om hytterne og sprakende furuved lyser paa peisen. — —

— — Iaften blev jeg opmerksom paa en hel del smaa edderkoppe, der spændte sine traade fra jorden og hen til lyset, hvis skin og varme ikke syntes at genere dem. Jeg har aldrig før iagttaget, at edderkoppe arbeider mange i fællesskab.» —

Den følgende dag tilbragte vi ogsaa i den forladte kraal og brugte tiden til jagt. Der vrimlede af mindre vildt, og som et bevis herpaa kan jeg anføre, at jeg saa en trappe, en perlehøne og en dukker flygte paa én gang. Med et repeter-haglgevær kunde jeg have skudt dem alle. Ogsaa denne dag skjød jeg en stenbuk, hvis kjød vi spiste, og kafferne kaldte mig som sedvanlig «mtagati» (troldmand).

Mens vi streifede om i torneskogen, kom en honninggjøk *(indicator)* og satte sig tæt ved. «Mbisa-njaasi» (den, der taler om honning) kalder de indfødte den, og det er en velkjendt eiendommelighed for disse fugle, at de skrigende flyver foran vandreren og omsider fører ham til et birede. Som sagt, en honninggjøk satte sig tæt ved os og udstødte sit mjauende skrig.

«Njaasi,» skreg kafferne. «Han taler til os om honning.» Og afsted satte en af dem. Indikatoren strøg nedover til et elveløb og han efter. Ti minuter senere kom han tilbage med nogle svære vokskager af bireder. Der var ingen honning; kamrene var alle fulde af hvide bilarver. Kafferne forsikrede imidlertid, at de var gode, og ganske rigtig, naar man tyggede kagerne og spyttede vokset ud igjen, var larverne virkelig velsmagende, omtrent som god fløde med en sterk nøddesmag. Holm vendte sig imidlertid med væmmelse fra dette barbariske maaltid. Han tog sig en bid, saa paa den og udbrød med dyb afsky:

«Neigu', om jeg iter mark, lel!»

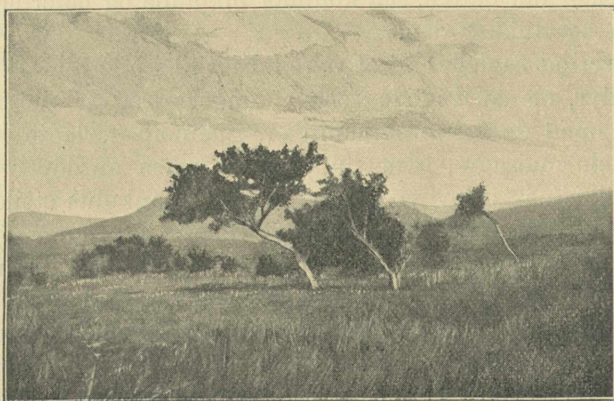
Flere indfødte kom og besøgte os den dag, og alle fortalte underlige historier om alt det farlige vildt, der fandtes i ødemarken. Særlig udbredte en mand sig over det hvide næsehorn, «mkombe» eller «inkulumane». Jeg spurgte ham, om der fandtes saadanne i hlansaen, og om han havde seet dem.

«Mkombe,» sagde han, «der er mange, altfor mange. Jeg har seet dem, seet med egne øine» (han pegte paa sine øine). «Deres stier er som veien efter hvide mænds vogne, deres gjødselhobe er som termitternes tuer, og slaar man leir i hlansaen om natten, saa kommer mkombe og lader sit vand i ilden og slukker den.»

Der lod saaledes til at være udsigt til i alle fald at faa se disse dyr, og med gode forhaabninger drog vi næste dag videre opad de første skraaninger, gjennem forladte kraaler og gamle maisagre, hvor nu skogens smaa antiloper havde frit spil. Snart kløv vi op gjennem Ntabankulus steile side, passerede en fjeldryg og drog videre ind langs fjeldets side, der i trappetrinformige terrasser stupte ned i en svær dal, hvor kraaler saaes næsten i fugleperspektiv dybt nede. Dal efter dal, høide efter høide indigjennem passeredes. Kraal efter kraal svandt bag os; stadig blev menneskenes boliger uslere og uslere at se til, alt som vi vandt frem gjennem vildmarken, og store dyrs spor blev synlige i grunden.

Landet aabnede sig ud i svære høider og heie, der snart jevnt, snart stupende bredte sig i nord og syd mod den sorte og hvide Umvolozi. Over haug og dal gik den ensformige, hurtige marsch. Antiloper sprang op her og der, et par skud forsøgtes paa lange hold; men vi lod os ikke sinke af jagt. Snart laa en langstrakt høide foran os. Med møie naaede vi op i dens plateau og skimtede nu vor vandrings maal, en ring af hytter nedenfor os i skraaningen, Funvayos kraal. Efter endel akkordering fik vi her mod betaling overladt en hytte, hvor vi installerede os og alle vore sager. Et par ugers tid levede vi nu her i denne fattige kraal, hvis beboere ernærede sig ved agerbrug og ved at holde nogle gjeder. Kvæg kunde paa grund af nagane ikke trives.

Det var ikke netop det bedste kvarter, vi havde. Hyttens tag var gammelt og gissent, og under de svære regnskyl, som næsten hver eneste nat hjemsøgte os, fandtes saagodtsom ikke en tør flek at sove paa. Mangen nat sad vi sammenkrøbne op mod væggen for at byde saa liden flade som muligt for det indstrømmende regn og duppede og sov og droges med tanken paa en tør seng. Men om dagen, naar det var godveir, laa vi ude i skog og heier, og vore skud knaldede og bragte ogsaa her under de ugunstigste forhold

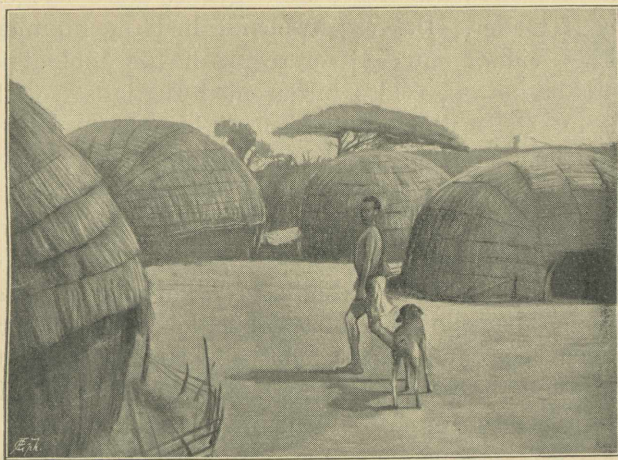
Udsigt fra Entusini.

vor samling tilvækst. Der var én omstændighed, der især gjorde arbeidet besværligt. Vor kraal laa i et høiplateau, «Entusini», og for at naa storvildtet maatte vi ned i fladerne langs Umvolozi, mange, mange mil unda. Nogen anden ordning var ikke mulig. Det var raadløst at slaa leir nede blandt vildtet nu i denne regnfulde tid.

En stor del af det vildt, vi heroppe færdedes blandt, vil være læserne kjendt fra før. De mindre antiloper, saasom dukkeren og stenbukken, var uhyre talrige og saa lidet sky, at de simpelthen stillede sig op paa kun nogle faa skridts afstand og betragtede de ukjendte væsener, der skræmte dem op.

Roi rheebok eller «iquala» forekom her i et antal, som jeg aldrig tidligere havde seet. Uhyre hjorder af disse vakre dyr kunde ret som det var springe op og flygte hvislende gjennem det lange, grønne græs i fjeldsiderne.

Buskbukken færdedes ogsaa her og der i de skogfulde kløfter om Entusini; men alle disse mindre arter heftede os nu kun lidet, og de faa eksemplarer, vi ønskede at supplere samlingen med, faldt let for vore rifleskud. Det var større

Funvayos kraal.

vildt, det nu gjaldt, og om byttet blev lidet i forhold til bestræbelserne, saa maa dette for en stor del skrives paa den regnfulde aarstids konto.

Foruden mine egne gutter Dick og Alfred havde jeg i kraalen antaget en liden gut ved navn «Haloko», som jeg gjerne havde med mig paa mindre udflugter. Dels fulgte ogsaa kraalens forskjellige mænd med paa jagt.

De indfødtes udsagn allerede den første dag overbeviste mig om, at der virkelig fandtes næsehorn i vor umiddelbare nærhed, veritabelt hvidt næsehorn, *rhinoceros simus.*

Efter et par dages rekognoscering omkring paa Entusini drog Holm og jeg en morgen med Dick og nogle flere indfødte ned imod den flade hlansa nordøstenfor os. Efter en lang marsch gjennem Entusinis høider og dale naaede vi endelig fladerne, hvor smaa høider hævede sig her og der i den glisne torneskog. Time efter time gik vi og speidede, alt forgjæves, — ikke vildt at øine. Et ensligt vildsvin saaes, en liden antilope sprang af og til op; men storvildt saaes ikke. Bare næsehornets vældige spor i grunden fortalte, at disse uhyrer færdedes her i disse glisne, tause skoge, hvor bare dyret raader. Det var kvælende hedt og lummert; fra de vældige vidder om os, hvor regnet havde opblødt jorden, steg vanddampe op, fyldte luften med fugtighed og bragte alt omkring til at flimre under solens blændende skjær. Vi satte os i en høide, spiste nogle brødstumper, vi havde med, og speidede udover.

Da sagde Dick pludselig: «Inhiati!» (bøffel). I mange engelske mils afstand havde hans skarpe blik opdaget et par mørke dyr, der dog snart skjultes af skogen. Dick var for anledningen bevæbnet med et dobbeltløbet haglgevær med rundkugler, og han tog nu ledelsen. Holm og jeg fulgte. De andre negre holdt sig i god afstand bagefter. Længe gik vi, kom saa op i høiden, hvor dyrene havde været og traf paa et — næsehornspor. Lidt længere frem saa vi svære merker efter der dyrene havde ligget. Det nedklappede græs stod og reiste paa sig. Nu gik jeg foran. Den forfærdeligste ophidselse bemægtigede sig os. Vi talte til hverandre i en hvæsende hvisken, og jeg kan endnu huske, at mine kameraters ansigter var underlig fordreiede af sindsbevægelse. Saa fik jeg foran os i den jevnt skraanende li øie paa to vældige graa stenblokke. Jeg stansede; stenblokke her var noget uvant. Den ene rørte paa sig. Det var næsehorn, og med det samme det gik op for mig, laa jeg paa maven for verdens næststørste vildt. Jeg var ræd, jeg var imponeret, og et blik tilbage overbeviste mig om, at bagtroppen var i den skjønneste uorden. Holms og Dicks respektive hoveder stak frem paa hver sin side af en busk,

velsaa 75 meter borte. Jeg laa stille og oversaa situationen. Mellem mig og dyrene var næsten ikke en busk eller træ; men omtrent 20 meter fra dyrene var der en liden tæt busk. Kunde jeg naa den, vilde jeg faa et ypperligt skud. Men saa maatte jeg ogsaa krybe over fuldstændig aabent lænde. Jeg gjorde mig da saa liden og flad, jeg kunde, lagde ivei og saa snart, at bakkens svage runding hindrede dyrene i at se mig, i alle fald naar de græssede. Løftede de derimod hovedet, kunde et mere skarpsynt væsen end næsehornet

Haloko udenfor vor hytte.

uden tvil let faa øie paa mig; men jeg stolede paa lykken og de sløve dyrs ringe synsevne og krabbede trøstig ivei. Allerede var jeg halvveis til busken, da et af dyrene kastede hovedet op og udstødte et vældigt snøftende brøl. «Nu,» tænkte jeg, «kommer'n og ta'r dig.» Jeg klemte mig mod jorden saa flad som en kakkerlak og spændte hanen for at sælge mit liv saa dyrt som muligt; men et vindblaf fra dyrene og ret mod mig gjorde mig straks roligere. De havde ganske vist intet veiret. Videre og videre krøb jeg, nærmere og nærmere kom jeg busken, og mere og mere svandt frygten og gav plads for et brændende ønske om at

dræbe en af disse vældige maskiner, der nu gik ganske rolig og græssede ikke 40 meter fra mig. Nærmere og nærmere kom jeg, hurtigere og hurtigere krøb jeg, og endelig kastede jeg mig ned bag buskens ly og pustede tungt ud. Da raslede det bag, og Holm og Dick gled frem en paa hver side af mig. Dette var mig en streg i regningen; for én mand alene skyder bedre end tre, der fyrer paa én gang. Intet kunde imidlertid gjøres derved, og vi drog os bedre ind under busken og tog et overblik. 20 meter fra os gik de to dyr ved siden af hinanden og græssede med hele bredsiden mod. Hornene hang og daskede dem over næsen. Den bagerstes hoved var i høide med den forrestes bag, saa hvordan vi end skjød: et af dyrene maatte vi træffe, hvis vi sigtede paa den bagerstes hoved.

«Vi klemmer den bagerste i skallen,» hviskede jeg sagte. Bøsserne kom i anlæg, jeg holdt bag øret paa dyret og tællede en — to — tre! Holms klikkede; men Dicks og mit skud bragede løs, og projektilerne slog knaldende i de svære kjødmasser. Lynsnart skvat dyrene til; det saarede næsehorn fór i ring og i ring og vred næsen i veiret som en stukken gris; et tredie dyr kom sættende fra høire, og inden vi fik suk for os, skar de alle tre i rasende galop over ryggen af haugen og forsvandt. Holms kugle klaskede i sidste øieblik i bogen paa en af dem. De vældige dyrs sprang rystede bogstavelig jorden, vi stod paa, og længe hørte vi det drønnende bulder af deres galop, der lød som et lokomotivs sterke stempelslag. Saa drog vi efter, alt hvad remmer og tøi kunde holde. Sporet var ikke vanskeligt at følge. Det var simpelthen en bred vei, hvor muld og græs laa æltet om hinanden. Her og der var en termittue sparket omkuld eller et ungt træ laa knækket, omstændigheder, der let forklares af dyrenes voldsomme sprang og svage syn. Mil efter mil fulgte vi sporet indover den lave høide. Stadig havde det baaret afsted i den samme vilde fart, og forfølgelse syntes mere og mere faafængt. Pludselig fik vi øie paa et weldebeste, der stod i skyggen af nogle lave mimoser og, som disse dyrs vis er, uafbrudt slængte halen fra den

ene side til den anden. Vi forsøgte at stille indpaa; men dyret fik se os og lagde paa sprang i det korte trav, der er det eget.

Trods at det led ud paa eftermiddagen, var solen endnu stikkende varm, en kvælende lummerhed fyldte luften, og trætte som vi var, stak vi os ind i skyggen af et træ. Vældige brune skyer kom væltende. De voksede sig større og større, lyn begyndte at knitre i det fjerne, og enkelte regndraaber faldt allerede, da de øvrige negre naaede os igjen. Et kort raad blev holdt, negrene fik riflerne for at forfølge næsehornsporet endnu en stund, og vi tog hvert vort spyd og drog med gutten Haloko hjemover. Snart brød uveiret løs, og det regnede, som om alle himmelens sluser var aabne. For den, der ikke har gjennemgaaet dem, er det faafængt at beskrive disse regnskyl. Hvis jeg sagde, at en solid vandmasse uafbrudt styrtede ned fra skyerne, vilde jeg gjøre mig skyldig i en overdrivelse, men dog til en vis grad illustrere fænomenet. Vægten af det faldende regn føles formelig som et voldsomt tryk paa ens skuldre, og de mængder af vand, der paa ganske kort tid falder til jorden, maa være meget store. I et øieblik fyldes alle smaabække og bliver til fraadende strømme, der skjærer og vasker jord og grus med sig nedover mod de større vasdrag. I sletterne vader man gjennem smaa indsjøer, og jeg lagde merke til, at selv i temmelig bratte lier, lad os sige optil 25 graders hældning, naaede vandet mig over ankelen. Hele landets overflade var bedækket med et lag af rindende vand, der stadig fik tilførsel af regnet. Hurtig kommer de, og hurtig gaar de disse skybrud, og en halv time efter regnets ophør har de mindre vasdrag atter sin normale vandstand.

Da vi naaede hjem, var regnet vel over. Vi skiftede klæder, eller kanske rettere tog af os de vaade, bandt et uldtæppe om livet og holdt maaltid paa antilopekjød med dessert, bestaaende af bananer, som vi havde medbragt en bundt af fra Mahlabatini. Sydafrikas skoge og græsmarker bærer kun faa spiselige frugter, og et maaltid paa bananer eller saftige oranger staar for den slitne jæger som en vældig,

næsten utænkelig luksus. Med perler og forskjellige lignende smaatterier havde vi forlængst erobret vor værtindes hjerte, og for rigtig at sætte kronen paa denne vor festmiddag bragte hun os en svær bolle skummende friskt øl. Det var i grunden ikke stort at holde fest for det at have bommet paa et næsehorn; men saalænge ikke negrene var vendt tilbage, havde vi endnu lidt haab. I skumringen kom de slitne og vaade og fortalte med bedrøvelige miner, at de havde fulgt sporet langt, langt nedover i retning af hvide Umvolozi. Et af dyrene havde blødet meget; men noget tegn til, at det havde lagt sig, var ikke at opdage. Det var den bedrøvelige ende paa historien. Hvor ofte vi end senere gik efter næsehorn, det lykkedes os dog aldrig at faa se dyrene mere. De var meget ustadige, syntes altid at vandre frem og tilbage mellem de to Umvolozier; for vi saa altid ferske slag, der snart førte nord-, snart sydover. Ofte havde de gaaet alene, ofte et par i følge, og de syntes at have sit egentlige tilhold i landet mellem de to floder. At saapas store dyr som næsehornene maa streife temmelig vidt om for at finde føde er noget, der siger sig selv; men denne omstreifen maa dog foregaa inden visse grænser. Jeg har ofte hørt afrikandere udtale, at næsehornets vandringer er saa vide og saa uberegnelige, at man aldrig egentlig kan tale om noget sted, hvor dyret holder til. Dette vil jeg paa det bestemteste benegte. De dyr, jeg traf paa og saa spor efter her ved Entusini, hørte uden tvil til en stamme, der i lange tider havde levet her i et forholdsvis begrænset distrikt. Svære stier, der dybt nedskaarne i den haarde bund skar sig gjennem landet i alle retninger, fortalte, at dyrene i aarevis her havde havt sin gang og uforstyrret formeret sig. For der maatte leve et betragteligt antal af disse vældige tykhuder, i alle fald hvis man skulde dømme efter sporenes antal og deres forskjellige størrelse. Af og til vil enkelte næsehorn forvilde sig ud fra sine vanlige tilholdssteder og streife gjennem landet paa steder, hvor ellers disse dyr aldrig sees, med andre ord gaa sig bort. Disse enkelte, rent vilkaarlig optrædende dyr har da rimeligvis foranlediget den ovenomtalte anskuelse.

Bøfler var der mange af at dømme efter slagene nede i hlansaen; men endnu havde vi ikke seet nogen. Holoko kom en dag hjem og fortalte, at han havde mødt slig en flok, at han for sikkerheds skyld tog sin tilflugt til et træ. Men han var nu engang en rædhare og brugte altid denne taktik, naar han troede, der var fare paafærde.

En morgen gik vi ud med Holoko og to andre kaffere. Dick havde jeg sendt til Mahlabatini for at kjøbe noget tobak o. s. v. Alfred var hjemme og passede æslerne og huset. Det var bøffel, det gjaldt. Ikke før var vi nede i trakten og speidede fra en liden høide, før kafferne fik øie paa en flok bøfler omtrent en kvartmil fra os. En stor omvei bragte os ned i vinden for dem, og nu begyndte vi at snige os ind paa disse kolosser. En fem-seks stykker gik lubne og sterke ude paa aabent lænde; men disse brød vi os ikke om, bare undgik at vise os for dem, da vi havde de andre i busk. Med kattefjed bar det fremover. Fik et glimt af flokken, som det i den tætte busk vilde have faldt os vanskeligt at finde uden kafferne. Hvert eneste dyr laa, og bare de runde pander stak frem over græsset. Snart sad vi bag en busk velsaa 100 alen fra dem. En stor okse laa med hovedet ret mod os; men vi vilde nærmere og helst have et træ for haanden, da dette altid er sikrest. Et stykke til, saa vilde vi naa en god trægruppe. Som slanger vred vi os frem, en ko reiste sig uden at vide, at det var dens visse død. I det samme naaede vi trægruppen og drog os ind mellem stammerne. Langsomt hævede jeg riflen, støttede den mod en kvist i nærmeste træ. Længe og nøie sigtede jeg paa den brede, mørke krop der borte under akasierne. Fin og skarp bragede smelden gjennem torneskogen, og gjennem den lette røgsky saa jeg koen falde tungt, mens flokken kom paa benene og i vildt drønnende gallop satte afsted. Atter løftede jeg riflen langsomt, den svære smeld ramlede gjennem busken, og rundkuglen fra høire løb klaskede i en svær, mørk krop, men uden virkning. Vi gik mod den faldne. Der laa den paa siden med dødens grønhed i de mørke øine. Den fik et par naadeskud, og blikket blev

grønnere og grønnere — som fræsende morild —, og saa sluknede det.

Holoko var krøben op i et træ, da han saa, koen rørte lidt paa sig, men kom nu beroliget ned igjen. Bøffelflokken bevægede sig langsomt, som en stor slange, borte i en slette 1 kilometers vei fra os. Saa hører vi et skud, saa to, saa endnu et par og ser en hærskares mangfoldighed af folk. Paa mit spørgsmaal svarede en af mine mænd, at det var nogle af høvdingen Usebepos mænd, der kom fra Swaziland med skind. De havde rifler og kunde ikke bare sig, da de saa bøflerne. Lidt efter kom da ogsaa en deputation af dem over til mig og vilde have mig til at tage det dyr, de havde skudt. Det var jo ulovlig jagt. Jeg betakkede mig imidlertid og lovede at melde dem, naar jeg naaede hvide folk. Nogle dage senere passerede jeg stedet, hvor de havde fortæret sit dyr, og da skallen laa igjen, tog jeg den for samlingen.

Holoko blev sendt hjem efter alle de folk, kraalen kunde mønstre, og vi tog fat paa at flaa, — et slitsomt arbeide. Huden var paa sine steder næsten tommetyk, og det tog tid, inden vi fik den trukket af, vasket i en nærliggende pyt og kraniet skaaret ud. Nu maatte vi have mad; men fyrstikker eiede ingen af os, og jeg bad derfor en af negrene at gjøre op en varme. Han kløede sig grætten bag øret, men gik dog bort til en busk og brød sig et par tørre pinder. Den ene karvede han et hul i og lagde paa et barkstykke, den anden rundede han i enden og placerede vertikalt i hullet. Mens en mand holdt den horizontale pinde fast, dreiede den anden den vertikale hurtig mellem sine haandflader. Ved friktionen i hullet dannedes nu et træpulver, der jevnt kom sivende ud gjennem et skaar, anbragt paa hver side. Pulveret blev lidt efter lidt hedere og hedere, og tilslut dannedes en liden gnist. Let brændbart græs lagdes over, det hele anbragtes i et lidet knippe græs og blev holdt op i vinden. Om en stund slog flammerne i veiret. Snart havde vi et ordentligt baal, hvor svære kjødstykker brasede over gløderne, og sultne som vi var, hug vi drabelig ind paa det raastegte kjød.

Det tog tid, før folkene fra kraalen kom. Holm havde alt taget kraniet af bøffelen og ruslet hjemover. Udpaa eftermiddagen kom folkene, mest kvinder. Først blev der svær kjødspisning; saa fik jeg endelig kjødet paa dem. Der var megen knur over, at de skulde bære kjødet med benene i; men det hjalp ikke: skelettet skulde hjem. Jeg havde lovet de to negre, der fulgte os, god betaling for at bære skindet og forlod dem, mens de rullede det op paa en lang stør og surrede det med akasiebast. Snart gik jeg ogsaa fra kvinderne og naaede hjem. En for en kom de udover i kveldingen med sine svære byrder, slitne og dødstrætte. Og ikke var dette underligt; for fire kvinder, to mænd og en liden gut bar hele bøffelskrotten. Langt om længe kom de to mænd med skindet, svairyggede og lavbente, og de svor paa, at de aldrig i sit liv havde baaret noget saa tungt.

Det regnede udover kvelden, og vi maatte tage skindet ind i hytten til os. At atmosfæren den nat var meget sammensat, behøver jeg ikke at sige.

Det har været sagt, at bøffelkjør sondrer sig ud fra flokken, naar de skal til at føde. Det skudte dyrs uterus indeholdt et aldeles fuldbaaret foster, der uden tvil vilde være fremfødt en af de første dage, og dette tilfælde synes saaledes ikke at tale for det overanførte.

I fjeld og hamrer omkring Entusini fandtes ogsaa den lille vævre klippespringer *(kalotragus saltatrix)*, Sydafrikas gemse kan man gjerne kalde denne behændige antilope; men trods en god anledning fik jeg til min ærgrelse ikke nedlagt nogen.

Ofte gik vi ud hver for os, og Holm gjorde flere heldige jagter, der merkelig nok næsten stadig havde et strøg af det komiske eller merkværdige over sig. En dag drog han og Dick nedover mod Umvolozi. Vildt saa de nok af, men ikke det, de trængte. Holms mani var tigerhest, og det vilde han have. Langt om længe fik de øie paa tre stykker, og efter længe møisommelig at have krabbet paa maven kom de dyrene et par hundrede alen nær. Holm tog forsøgsvis et

sigte, syntes, han fik vaage skuddet og spændte hanen. Den vilde ikke staa i helspænd. Gang paa gang forsøgte han; lige faafængt. Saa tog han et støt sigte, trak med langfingeren hanen op og slap den saa pludselig. Skuddet gik og slog af det ene forben paa et af dyrene. De satte i vei. Holm efter. Nu var der ved Holms skindbukser den egenhed, at de var omtrent dobbelt saa vide, som der behøvedes (han havde kjøbt dem færdige paa et landhandleri engang uden at prøve). Buksesæler var der ikke tale om, og de holdtes kun oppe ved en rem rundt livet. Mens han nu krøb henad den ujevne mark, havde den vide bukselinning smøget unda beltet, og da han reiste sig op og sprang efter dyrene, fik han ikke taget mange skridt, førend bukserne faldt nedover haserne og hovedkulds kastede ham til jorden. I al hast spændte han dem paa sig; men længe varede det ikke, førend de vide bukser atter spillede ham det samme puds. Han havde tilsidst ingen anden udvei i hastverket end at holde bukserne oppe med den ene haand, mens han af alle kræfter forfulgte det saarede dyr. Langt om længe, efter miles jagt lagde hesten sig, træt til døden. Den bare fulgte ham med store skræmte øine, mens han nærmede sig. «Jeg gik lige bort til den,» fortalte Holm mig siden, «og det var rent vondt at sætte kuglen i hjertet paa den.»

Paa hjemveien saa han store flokke af dyrene; der var mange ganske smaa føl med dem, og i mange dage gik Holm og var rent i daarligt humør, fordi vi ikke kunde fange og tæmme disse vakre, stribede heste.

Etsteds langt nede i hlansaen saa vi flere gange et stort vortesvin med en ustyrtelig masse unger; men det lykkedes os aldrig at komme paa skud. Denne art *(phaerconus aethiopicus)* var ikke ualmindelig, benævnes af de indfødte «inhlofo-davane» og er paa grund af sine vældige hugtænder en ikke ufarlig modstander. Holm var en dag ude med en del negre og var heldig nok til at træffe paa denne so med den store ungeflok. Gjennem græsset smøg de sig ganske nær hen til dyrene, og støttende riflen mod en liden termittue fyrede Holm paa moderen. Svinet satte lige paa ham

han sprang tilside og sendte det nok en kugle, idet det passerede. Saa forsvandt det i det lange græs. Negrene grebes nu af den største begjærlighed efter at faa fat i de lækre grisunger, og Holm, der ansaa svinet for dødt, deltog ogsaa med al iver i jagten. At jage grisunger i høit græs er imidlertid ikke let; men jagtiveren var oppe, og som rasende fór de efter de smaa vævre dyr, der i alle retninger krydsede gjennem græsset. Det regnede med spyd og kasteklubber. og Holm slog med bøssen alt han kunde. Det nyttede intet. I løbet af nogle minuter var alle ungerne forsvundne, og da de ledte efter den store gris, var heller ikke den til at finde.

En anden af Holms grisejagter var ikke mindre kuriøs. Han og Alfred var ude og havde hele dagen streifet om nede ved Umvolozi. Slitne og sultne gik de sent paa eftermiddagen opover fra floden. En gris sprang op og stansede straks udenfor et lidet krat en 75 meter borte. Holm skjød, og grisen faldt. Da han kom bort, laa der ikke en gris, men en buskbuk, hvis krop kuglen havde gjennemboret fra ende til anden. Hændelsen kunde ikke forklares paa anden maade, end at buskbukken havde staaet udenfor holtet, uden at Holm havde lagt merke til den, og grisen havde sprunget forbi den. Først da opdagede Holm bukken og troede, det var grisen, der stansede. Det var ofte, sligt kunde hænde, og han reflekterede vel da ikke videre over det. For han var meget sulten, og maden i bukken var vel det, der optog hans tanker mest. Han begyndte at flaa, skar af hele den ene bog, stegte den og satte den tillivs.

Den foregaaende dag havde jeg havt anledning til at iagttage, hvilken hengivenhed antilopernes hunner nærer for sit afkom, en hengivenhed, som jægeren forresten ofte ser beviser paa. Holoko og jeg kom efter en lang dagsmarch atter vandrende hjemover mod Entusini gjennem nogle tørre stenede heier. Smaa dukkere og stenbock saa vi nok af; men dem trængte jeg ikke og løsnede intet skud. Saa med ett sprang en roi rheebok-hun og dens unge op i heien foran os. Ungen fór til én kant, moderen til en anden. Saa stansede hun, med bredsiden mod mig, en 150 meter fra. Jeg

skjød, og hun stupte, reiste sig op, vendte sig og vaklede opover mod ungen nogle skridt. Saa sank hun sammen. Jeg kom frem. Kuglen havde gaaet igjennem hjertet; men hendes sidste tanke gjaldt ungen, der skræmt fór opigjennem heien. Den sprang og stansede, sprang og stansede og saa sig tilbage. Den skjønte ikke, hvad der var hændt, stakkar.

Jeg flaadde dyret, og da Holoko sagde, at han kunde bære skrotten, bandt jeg den godt sammen og løftede den op paa hans hoved. Han bar den helt hjem, næsten 4 mils vei, og jeg forbausedes over den tolvaarsgamle guts udholdenhed; for kroppen veiede mindst 30 kg. Det er forbausende, hvilken vægt disse mennesker kan bære, naar de kun faar den paa hovedet og tyngden fordeles i kroppens akse. Men der trænges ogsaa en negers skalle for at kunne bære paa denne maade.

Vi levede et underligt liv der, et liv i stadig kamp mod væden baade nat og dag. Saasnart det var oplet, drog vi ud med riflen og skjød et eller andet vildt. Oftest blev vi gjennemblødte, før vi naaede hjem igjen, hvor kanske hele indhegningen om kraalen var en eneste vanddam og vort hyttegulv en sørpe af blødt ler. Vakre saa vi da ogsaa ud efter en tid. Klæder havde vi næsten ikke til bytte, og de faa filler, vi havde igjen paa kroppen, var saa indsat med blod og lere, at de omtrent kunde staa for sig selv. Men vi havde det ikke saa værst alligevel. Dyr skjød vi nok af, brød havde vi stadig, øl fik vi i kraalen, og vild honning var der ingen mangel paa, og hvad mere trænger en til livs ophold!

Vi havde fem aviser, kan jeg huske, tre «Landsbladet» og to «Stavanger Amtstidende»,[1] og dem læste vi høit hver evige kveld, saalænge de holdt. Saa traf det sig, at vi ikke havde tobak nok, og de sidste fillerne blev røgt.

Hver kveld var der stor forsamling af indfødte i vor hytte; dels pratede vi med dem, dels holdt Dick og Alfred svære omvendelsesprækener, hvor helvedes kvaler udmaledes med al ønskelig rutine. En kveld fortalte Holoko mig, at han i over et aar havde tjent hos en boer for 1 sh. maaneden

[1] Havde faaet aviserne paa en missionsstation.

og kosten. Denne efter sydafrikanske forhold snaue aflønning vakte stor munterhed blandt tilhørerne. I mit stille sind kunde jeg ikke undlade at bemerke, at jeg i min hjembygd i det civiliserede Norge kjendte en netop konfirmeret bondegut, som i to aar tjente hos en bonde for samme betaling.

Stadig tiggede kafferne om kvelden efter medicin for alle slags indbildte onder, og mange pudsige scener forefaldt, naar jeg som universalmiddel lod dem lugte paa ammoniak.

Kvinder og børn.

En ældgammel kjærring kom ind en kveld og klagede gudsjammerlig over ondt i hovedet. Jeg holdt ammoniakflasken under næsen paa hende, og hun snusede dygtig til. Hun rakte hænderne i veiret og smat brølende ud af døren og svor, at hun var død.

En kveld hændte noget saa tragikomisk, at jeg maa berette det. Vi sidder som bedst og prater rundt gløderne, der ulmede paa det skaalformede ildsted. Med ett gyver glohaugen i luften med et vældigt knald, ildmørjen farer over hele hytten. Dick, der sad ret overfor mig, faldt baglængs med et skrig, og jeg hørte et projektil slaa i væggen

bag mig. Hytten var rensket for besøgende i et øieblik. Vi fik tændt lys og ledte. Bag mig laa paa gulvet en revolverkugle, og Dick fandt den tomme patronhylse, der havde truffet ham midt i skolten. Nu fik vi forklaring. Holm havde holdt revolverpuds om dagen, taget patronerne ud og lagt dem paa kanten af ildstedet. En af dem havde da, uden han merkede det, rullet ned i asken, og om kvelden, da det havde brændt en stund, gik den i luften.

Vi saa snart, at det var umuligt i længden at kjæmpe mod den regnfulde aarstid. Det var næsten ugjørligt at faa tørk paa vore skind, og huden af bøffelen lykkedes det os kun med største paapasselighed at berge. Den vakre tigerhest, som Holm en dag skjød, blev aldeles ødelagt. Alt haaret gik af det smukke skind, og bare kraniet kom os tilgode.

Saa lagede vi alt istand til reise, aftalte bærere til næste dag og tog en sidste tur med riflen over Entusinis høider og dale. Intet skud løsnedes, intet skudværdt vildt saaes, bare smaa antiloper, gamle kjendinger, vi ofte havde seet paa samme steder, sprang op og betragtede os uden frygt.

For sidste gang samledes kraalens folk i hytten. De spurgte og jeg svarede om min reises plan, som de kun lidet forstod. Jeg husker ikke de ord, jeg brugte, jeg ved bare, jeg fortalte dem, at jeg nu skulde reise langt over havet til et andet land. De spurgte, om dette land var mit hjem, og da jeg svarede nei, saa jamrede de deltagende.

Det var sidste kveld, og jeg maatte ud og tage farvel. Maanen stod høi og rund i himmelen, og skyer drev i vældigt jag; men her nede var stille. Bare et sagte luftdrag stak gjennem græsset og de tynde akasier om kraalen. Udover laa Umvolozidalen, snart i lys, snart i skygge efter skyens drift for maanen. Og som jeg stod der i natten, var det, som om to magter drog i mig, hver til sin kant. Ødemarken hviskede om halvgjort gjerning. Under torneskogens tæppe dernede gik mange store dyr, dyr, jeg endnu ikke havde dræbt, og langt der nord i fjeldene levede mange underlige antiloper, sagde negrene, og jo længere nord man kom, jo mere vildt blev der. Om en blev her et aar til?

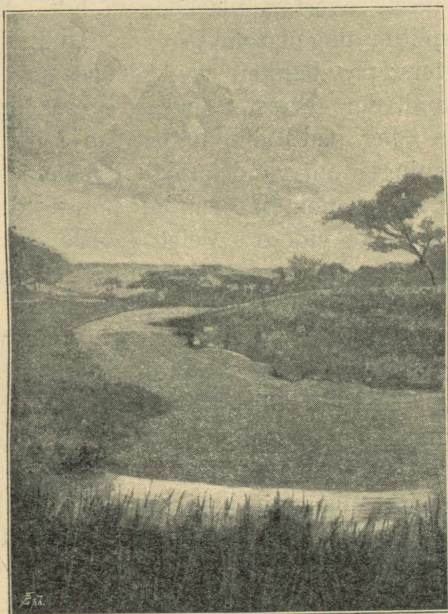
Saa seg der frem for mig et billede af en fremmed kyst, langt bag havet, en kyst, som faa kjendte. Jeg maatte afsted, jeg maatte til Australien, langt nord i de vældige, ukjendte urskoge.

En dags hurtig, anstrængende marsch bragte os tilbage til Mahlabatini. Vi tilbragte her nogle faa dage, hvorunder vor fuglesamling kompletteredes med adskillige smukke arter. Jeg red ogsaa en tur op til den norske missionsstation paa Enthlasatye indenfor Transvaals grænse og fik her fat i et eksemplar af klippegrævlingen, der meget sparsomt syntes at forekomme i de stenede «koppies» i de nøgne høider. Sligt et ridt gjennem høifeltet, hvor vinden blæser og græsset gror grønt, var bare en fornøielse; men jeg foretog turen væsentligst for at høre, om jeg ikke kunde faa leiet en kjærre og nogle okser for dermed at fragte mine sager ned til Echowe. Dette lykkedes dog ikke. Der aabnede sig imidlertid en anden udvei ved min tilbagekomst til Mahlabatini. Stenbergs hustru havde i længere tid været syg, og for at naa læge og tillige gjøre indkjøb til jul skulde hun og hendes voksne datter reise den lange vei ned til Melmoth med vogn og okser. Vi fik tilbud om at følge, og jeg modtog det naturligvis med største taknemmelighed. Den langsomme vognreise, der medtog to dage og tildels besværliggjordes ved høi vandstand i den hvide Umvolozi, dels ved regn under natteleir og marsch den anden dag, oplivedes dog betydelig ved samværet med missionærens muntre datter. Efter tur sang vi alle de viser og sange, vi kunde erindre, Holm fortalte alle de historier fra hjemlandet, hvori han havde sin specialitet, og vi lo og morede os, mens regnen plaskede mod vognens telt, okserne stræevede og trak og negrene hylte og drev dem frem. Slig moro havde vi, at den gamle alvorlige missionærfrue sad og korsede sig, men selv maatte le med, mens vognen skumpede henad veien og kastede hendes trinde person som en bold mellem dens vægge. Det var en uvant glæde for os at kunne spøge og le med en kvinde af vor egen race, og jeg kan godt erindre, at jeg i mit stille sind undrede mig over, hvorledes denne pige, der

havde tilbragt hele sit liv i Zululands ensomme fjelddale, slidt ondt der med sine forældre baade i krig og fred, hvorledes hun kunde sidde inde med saa meget godt humør.

Ved ankomsten til Imfule (nær Melmoth) leiede jeg en kjærre og fire okser af en neger paa missionsstationen, og ved Melmoth skiltes jeg fra mit venlige reisefølge. Om kvelden slog vi leir i hældingen af høilandet mod Umthlatuzidalen. Næste dags eftermiddag naaede vi Umthlatuzi, bare en 15—16 mil fra Echowe. Floden var fuld og al overfart umulig. Vi maatte vente og se tiden an. For at fordrive tiden gik jeg ud med bøssen. Ingen haglpatroner havde jeg; men med riflen skjød jeg et par duer. Natten var lummer og hed, og mygg og andre insekter holdt paa at æde os, mens vi laa og sov en ofte afbrudt søvn oppe mellem de haarde pakker i den aabne kjærre. Om morgenen gik jeg ned til floden. Den var faldt en fod eller to, og paa den anden side stod nogle boere med to vældige vogne og oksespand og gjorde sig klar til at sætte over. En neger kom svømmende over, eller rettere han vadede over og flød paa en bundt rør, mens han med en stok slog i vandet for at skræmme krokodillerne. Det er faa af zuluerne, der kan svømme. Jeg syntes, elven var styg; men boerne vaagede sig paa den. Først jagede de alle sine reserveokser over. Saa satte de et spand af atten okser med aag og kjettinger paa floden. Disse trak et taug af raa hud, der var fæstet til det forreste aag i spandet foran en af vognene. En neger plaskede med og styrede de forreste okser. I det øieblik det første spand naaede vor bred, kastede vi os over det med piskeslag og skrig, jagede det opover banken, og med vold og magt blev spandet og vognen paa den anden side trukket paa floden. Det gik vildt til. Okserne svømmede og trak, saa fossen stod, negeren, der ledede de forreste, blev klemt under og kom op langt nedenfor i en rørklynge. Den svære, tungt lastede vogn hultrede henover den ujevne bund, vandet fossede langt over den og op mellem lasten. En melsæk reves af, flød nedover og sank. Og oppe paa lasset stod en vældig boer i bare skjorten med langt skjæg

og lysende tænder og skreg og slog som en løssluppen djævel. De kom over. Jeg spurgte, om de vilde lade mig faa hegte min vogn paa, naar de gik over for at hente sin anden vogn. Det kunde jeg. Saa spændte vi ind, kjørte vognen bort til flodbanken og kastede klæderne. Det lange taug blev bundet i vort forreste aag. Boernes oksespand fór paa floden, naaede

Veien i Umthlatuzidalen.

den anden bred og rykkede i. Vore okser strittede imod, men maatte give sig for slag og overmagt. Jeg hev mig bagpaa kjærren. Det bar udfor banken ned i braadybe, stride elven. Kjærren dukkede som en and, kom op igjen og flød, trukken af alle de mange okser. Da den tog bund henimod den anden bred, kneb det. Den var let og vilde vælte for strømmen; men med al min magt hev jeg mig ud i overkanten, og lykkelig og vel naaede vi grundt vand. Alt var vaadt; men solen var hed, og det vilde snart tørke. Saa

kom turen til «Martha» og «Maria». Stakkars dyr, de vilde nu slet ikke i vandet og skreg gudsjammerlig, da vi overmandede dem og hev dem i floden. De skreg, da de svømmede over, og først da de drev iland paa en odde nedenfor, holdt de op.

Vognen lod vi kjøre opover flodbanken med ordre til at stanse et stykke bortmed veien. Efter at have hjulpet boerne med næste overfart plaskede vi lidt i floden, og jeg gik opover, splitter nøgen som jeg var. Holm laa endnu og plaskede. Øverst paa banken overraskedes jeg ved synet af en engelskmand, der forresten ogsaa syntes overrasket ved synet af mig. Jeg bad ham undskylde kostumet og gav ham de oplysninger om vandstanden i floden, som han bad mig om. Jeg syntes nok, han saa lidt polisk ud, da vi skiltes, men agtede det ikke videre. Veien gjorde straks en sving, og da jeg kom i svingen, saa jeg i det fjerne min vogn; men mellem mig og den laa en tre-fire andre vogne i leir. Der var langt græs paa begge sider, og jeg maatte holde veien. Jeg paaskyndede mine skridt, indtil jeg var ret paa siden af vognene. Da saa jeg fire skoggerleende boerkvinder under en vogn og en oppe i dens telt, og aldrig har en zulu flygtet med større hast, end jeg gjorde. Jeg naaede vognen, og da jeg vendte mig, saa jeg i det fjerne Holm komme vandrende med besindige skridt i sine egne tanker. Han havde en filthat paa hovedet, og hans uldskjorte naaede ham kun midt paa maven. En støvle havde han i hver haand og forresten ingen ting. Han bemerkede aldeles ikke vognene, før han var ret ud for dem. Latteren i leiren bragte ham til at se op. Da fór han sammen og kom sættende, som skulde han være scratch i et væddeløb.

Om kvelden naaede vi Echowe.

IX.

AFSKED MED AFRIKA.

Flom. Durban. Delagoa Bay.

Indpakning af mine samlinger, regn og ufarbare floder opholdt mig endnu nogle uger, og først i slutningen af januar kunde jeg sende mine sager afsted med oksevogn og om nogle dage ogsaa selv begive mig paa vei til Durban.

Ved min ankomst til Tugela fandt jeg, at vogne ikke havde kunnet passere, men maatte ligge og vente paa, at floden skulde gaa ned.

Min bagage var naturligvis ikke kommet over, og jeg havde den trøstelige udsigt at maatte ligge og vente i Durban en evighed.

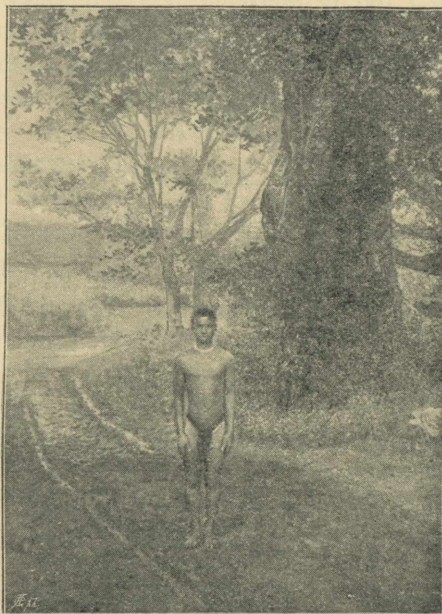
Disse sydafrikanske floder kan faa en helgen til at blive hedning. Deres væsen er saa falskt, saa udspekuleret ondskabsfuldt, at man vanskelig vil finde et sidestykke.

Der har været flom. Saa en dag rinder den grund og sollys over sanden mellem de svære figentrær og rør.

Henimod aften kommer et par transportridere med sine fem-seks vogne og dødstrætte okser langtsomt dragende ned mod flodbredden. Flodens fine udseende bringer dem til at vente til morgenen med den tunge overfart for at spare okserne. Imidlertid har der gaaet en tordenstorm 1—200 mil længer oppe ved floden. Og naar saa det første daggry vækker kafferne og de hvide mænd, er det for at lade dem se en

gul, fæl, opsvulmet, rivende strøm, der vil vedblive at være slig i to-tre uger, ja kanske en maaned og mere.

Af og til kommer en ny vogn, og en hel liden vognby reiser sig der paa bredden, hvor man ser til at faa tiden til at gaa saa fort som muligt. Men et liv som dette bliver dog snart for meget selv for en afrikaners indolence. Han

Ved Zululands grænse.

henfalder til saadanne taabeligheder som at sidde nede ved flodbredden hele dagen og sætte pinder i vandkanten og se paa, om floden ikke vil falde. Saa en dag gaar floden pludselig ned, synker og synker, og med fuldt hjerte sætter manden op til leiren og forkynder, at imorgen vil der rimeligvis være en udsigt til at komme over. Nogle timer efter gaar han atter ned og finder floden lige fuld. Og han synker om i sanden og forbander det land, der fostrede ham, og dag for dag bliver de fromme ønsker for Afrika varmere og

varmere, indtil endelig forløsningens time slaar. En vakker morgen drager den lange række vogne over floden. Perlehønsenes og papegøiernes skarpe skrig, irrisorernes latter og lamprocoliusernes fløiten blander sig med knaldet af de lange driverpiske, der lyder som bøsseskud i floddalen.

Paa toppen af sin tunge lastvogn sidder afrikaneren med piben i munden og ser paa okserne, den blaa himmel og solskinnet, og ingen vilde nu kunne overbevise ham om, at der findes et bedre land end Afrika.

Her ved Tugela var der imidlertid baad, og den temmelig stride flod passeredes uden synderlig vanskelighed, hvorpaa vi overnattede i «Tugela hotel» for næste dag at reise videre med postkjærren til Werulam og derfra fortsætte med jernbanen til Durban.

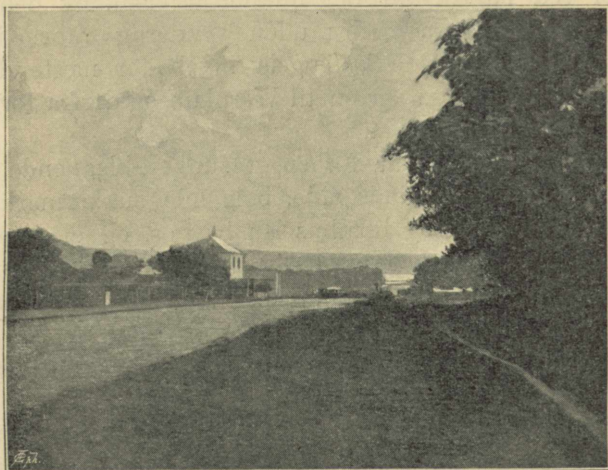
Zululands høider var forlængst sunket blaanende i det fjerne; det nordlige Natals vide, bølgende sukkermarker og maisagre, kulihytter og bambus laa bag os, og efter et par timers kjørsel paa den mesterlig byggede korte Durban-Werulam-jernbane rullede vi ind paa banegaarden i Durban. Atter var vi omgivne af denne burleske blanding af civilisation og barbari, hvis elementer er sankede fra alle verdens hjørner, og hvis maal er penge.

Hvor for femti aar siden elefanter trampede gjennem busken og antiloperne hvislede i de lange, maaneklare nætter, der har nu reist sig en by, hvis ladhed og indolence virker lidet tiltrækkende paa en nordbo, der endnu ikke er fuldt akklimatiseret. Jernbane, sporvei, elektrisk lys, tyrkiske bad, alt bestræber sig for at bringe den fremmede til at tro, at han er i en by paa civilisationens høide; men man savner en ting: en promenade. Der er intet saadant fælles, hvorom byen samler sig; enhver gaar sine veie og bryder sig ikke om nogen anden end sig selv.

Der er intet liv paa gaderne om aftenen, ingen støi eller uro, altid fredeligt, og det elektriske lys skinner omtrent udelukkende til glæde for negre og for flaggermus, der søger sit rov blandt de insekter, der samler sig om lyset.

I én henseende er Durban en meget merkelig by. Side om side med den største luksus finder man den mest fattigslige nøisomhed, uden at den dog vækker den pinlige følelse. man kjender fra byer, hvor den hvide race er eneraadende.

Overalt, hvor den hvide mands ofte paladslignende villa reiser sig, der finder man i baggaarden den usle græshytte for hans sorte tjenere, en omstændighed, der fra negrofilt hold muligens kunde give anledning til mange smukke betragtninger,

Gammel gade i Durban.

men som for den, der kjender kafferen, neppe vil betyde mere, end at tjeneren er kanske vel saa tilfreds som herren.

Som jeg havde formodet, fik jeg vente en god tid paa mine sager, og da jeg tilfældig fik en seilskibsleilighed til Adelaide, var det alt ledet et godt stykke ud i februar.

Mine samlinger overantvordede jeg til d'hrr. Egeland & Aadnesen, der hele tiden, mens jeg opholdt mig i Zululand, meget velvillig har udført mine kommissioner, og hvorfor jeg herved udtrykker min tak. Saa ombord og afsted til Delagoa Bay, hvorhen fartøiet — bark «Orange Growe» af Melbourne — først skulde med en kullast.

To dages stiv seillads bragte os did, og vi kunde nu glæde os ved bevidstheden om at være i et af jordens værste feberdistrikter.

Der hvor det indiske hav sender en dyb bugt ind i den lave, buskbevoksede sandkyst, og hvor «Tembe» blander sit mudrede vand med havets friske blaa, der ligger byen Delagoa Bay, lad, kjedelig som en portugiser, med sivende sumpe og døsige kokospalmer og vandfugle flagrende om paa de aabne pladse.

I to hundrede aar har den ligget der, i to hundrede aar har hvide mænd sat sine liv til der, og i to hundrede aar har deres væsentligste arbeide været at bringe oplandet civilisationens onder.

Og i to hundrede aar har verden siddet og seet paa, at den østafrikanske kysts bedste havn ligger i hænderne paa verdens usleste nation.

Man gifter sig ikke der, kjøber en indfødt kvinde for 10 lstrl. I gaderne sees saagodtsom aldrig en hvid kvinde. De faa europæiske hustruer holder sig til sine hjem oppe i villabyen.

Europæerne tilbringer sin tid mellem arbeide, feberanfald og forlystelser af en lidet tiltalende art. Den del af den fritid, de ikke tilbringer hjemme hos sin kjøbte hustru, anvender de paa hoteller og restauranter til at drikke spirituosa — for at kværke feberen.

Men trods saadanne forsigtighedsregler kommer dog feberen, smygende som en slange, naar de mindst venter den. Udygtige til arbeide gaar de omkring, saalænge deres opsparede penge rækker, ravende i feberfantasier og fyld, indtil de endelig kan komme ned til Durban for rekreation, eller faa dø i fred paa et hospital, eller blive reparerede og vende tilbage, alt eftersom lykken nu falder.

Lige indpaa byen ligger vildnisset. Lange vide sletter med græsland, sumpe og busk strækker sig om Tembefloden med «Lebombo»-høiderne hævende sig langt, langt inde i soldisen.

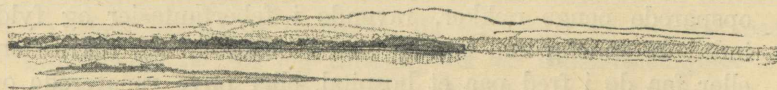
Og der holdt jeg til, saavidt forsigtighed af hensyn til feberen tiodll det.

Næsten daglige udflugter bragte mig en liden samling af fugle og spiritussager og gav mig anledning til at studere disse egnes fra zuluerne endel afvigende indfødte og iagttage det dyreliv, der endnu rørte sig saa nær indpaa civilisationen. Dette var vistnok omtrent det samme, som jeg havde seet i Natals og Zululands lavlande, men bød dog ogsaa paa nye ting.

Navnlig sloges man først af forekomsten af en uhyre mængde *periophtalmus*, en til kutlingfiskene hørende slegt. Overalt i brakvandsdamme og tidevandssumpe kunde man nemlig, naar man vandrede langs bredden, iagttage en vrimmel af smaa figurer, en 2 til 3 tommer lange, der hoppede ud fra stranden og dansede bortover vandet ved hjælp af brystfinner og hale.

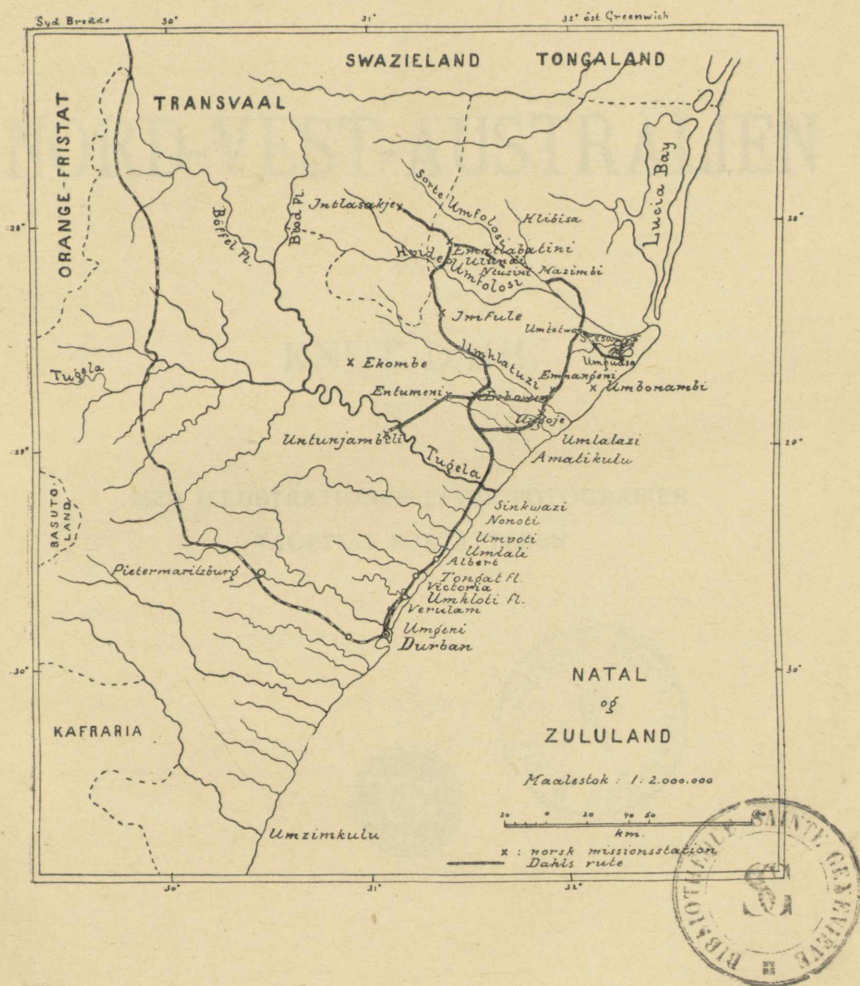
Stod man saa stille i den stegende solhede, vilde det aldrig vare længe, førend de vendte tilbage, kravlede opover stranden, hvor de lagde sig i rad som diminutive krokodiller eller smaa firben, krøb opad de i vandet nedhængende grene, hvorfra de atter dansende skvat bort, saasnart iagttageren rørte paa sig.

Overalt faldt solens blændende skjær, en fugtig feberluft flimrede disig over de vældige sumpe, og naar dagen svandt, døde den lette bris, der krusede floden. Slap var luften, slap og blank laa Tembe og speilede de lave, mangroveklædte bredder, hvor Lebombo hævede sig langt, langt inde.

Tembes munding.

Syd Bredde
30°
31°
32° öst Greenwich
SWAZIELAND
TONGALAND
TRANSVAAL
ORANGE-FRISTAT
Lucia Bay
Böffel Fl.
Blod Fl.
Sorte
Umfolosi
Hlibisa
Emahlabatini
Ulundi
Hvide
Umfolosi
Ntusini
Mazimbi
Imfule
Umtetwa
Umguasa
Ekombe
Umhlatuzi
Emnangeni
Umbonambi
Tugela
Entumeni
Untunjambili
Tugela
Umlalazi
Amatikulu
BASUTO LAND
Sinkwazi
Nonoti
Umvoti
Umlali
Albert
Pietermaritzburg
Tongat Fl.
Victoria
Umhloti Fl.
Verulam
Umgeni
Durban
NATAL
og
ZULULAND
KAFRARIA
Maalestok : 1: 2.000.000
20 0 20 40 50 100
km.
Umzimkulu
x : norsk missionsstation
Dahls rute

REISER

I

NORD-VEST-AUSTRALIEN

AF

KNUT DAHL

MED ILLUSTRATIONER EFTER FOTOGRAFIER
TAGET AF FORFATTEREN

ALB. CAMMERMEYERS FORLAG
LARS SWANSTRØM

TRYKT HOS
ALB. CAMMERMEYERS FORLAG OG CENTRALTRYKKERIET
KRISTIANIA 1898

I.

RUNDT HALVE AUSTRALIEN.

Overreise. Adelaide. Melbourne. Zoologisk have. Sidney. Port Darwin. Udrustning. Samlerarbeide. Arnheims land. Kinesere og hvide. Hestehandel. En slangehistorie. Den rødvingede papegøie. «Laughing Jack». Kængurujagt. Goulds iguan.

Endelig stod vi udover forbi Kap Inyak, og Afrikas kyst sank bag os for kanske aldrig mere at komme i syne. Men vi havde minder derfra ombord, om end af en lidet behagelig art.

Vi havde feberen ombord.

En for en blev de liggende, Holm, kokken, kapteinen og andenstyrmand. Kapteinen døde efter et par dages forløb, og der var bare førstestyrmand og fire matroser til at navigere skibet. De andre patienter var snart paa gravens rand, snart i bedring, og de scener af elendighed, som med enkelte mellemrum gjentog sig, vil jeg spare læserne for.

De 45 dage, reisen tog, var alt andet end hyggelige, og det eneste lyspunkt under turen var paasken, da alle mand var nogenlunde bra, og der svælgedes i flesk af en nylig slagtet gris.

Storm og stille, et øde, uendeligt hav med albatros og stormfugl paa sterke vinger over svære, blaa, hvidkammede havbaaer, maaneklare nætter med delfiner legende om baug og sider i brændende morild, — alt dette vil være mine læsere saa bekjendt, at jeg ikke tror at burde trætte dem med en skildring fra mit synspunkt.

Jeg skal ligeledes springe over den langvarige indseiling til Adelaide og kun omtale de væsentligste begivenheder i ekspeditionens historie, siden Australien blev dens operationsfelt.

Mangel paa dampskibsleilighed foraarsagede et nødtvungent maanedslangt ophold i Adelaide, noget, der dog kom os tilgode, forsaavidt som Holm atter kom i fuld stand og jeg fik lagt en basis for mine operationer i det nordlige. Hs. excellence chief justice Charles Vey, der forrettede som viceguvernør, er jeg stor tak skyldig for al den venlighed, han viste mig, og for den beredvillighed, hvormed han skaffede mig anbefalinger til folk, der dels kunde skaffe mig oplysninger om Australiens nordlige dele, dels personlig opholdt sig der.

Den i den engelske marine høitskattede nordmand, løitnant H. Lundh[1], var mig ogsaa til stor tjeneste og aabnede sit hus for mig paa en sjelden elskværdig maade.

Dr. Stirling, konservator Holze ved den botaniske have og mange andre ydede mig gode tjenester, for hvilke jeg er tak skyldig.

Jeg traf sammen med en katholsk prest, pater Mc Killop af jesuiterordenen. Han var forstander for en missionsstation ved Dalyfloden oppe i kontinentets nordlige halvø i Arnheims land. Jeg havde tænkt foreløbig at slaa mig ned i nærheden af Port Darwin og under forholdsvis civiliserede forhold samle og studere land og forhold, førend jeg for alvor tog fat paa urskogen. Pater Mc Killops beretninger viste mig imidlertid klart, at deroppe var der liden eller ingen tale om civilisation, og hans venlige opfordring til at komme til Daly bragte mig til at bestemme mig for følgende plan: Jeg vilde reise til Port Darwin, afvente Mc Killops ankomst (han skulde snart reise opover), kjøbe mig heste og saa sammen med ham reise ned til Dalyfloden og der foreløbig opslaa mit hovedkvarter. Jeg trængte en baad, og efter endel søgen fandt jeg en liden dingy eller jolle, der havde tilstrækkelig bæreevne for mit behov. Den var bygget af

[1] Lundh er senere gjenindtraadt i norsk tjeneste.

tasmanisk kvistfri furu med askespanter og var saa let, at to mand med største lethed kunde bære den.

Jeg kjøbte ogsaa to ride- og to paksadler med tilhørende bidsler og remtøi. Desuden skaffede jeg mig et lidet glatboret salongevær nr. 3, hvori jeg kunde anvende haglpatroner. Jeg ansaa dette for en stor besparelse ved jagten paa smaa fugle og fandt bøssen meget tilfredsstillende. Alle nødvendige reparationer paa mine bøsser fik jeg ogsaa udført.

Vi sagde farvel til vore venner i Adelaide og indskibede os i en kystdamper, der skulde naa Hongkong-damperen i Sydney.

Undtager man Backstairs passage med Kangaroo Island, saa byder reisen langs kysten til Melbourne lidet vakkert. For det meste er kysten lav, med sanddyner i stranden mange mil opover i landet, længer inde busk og som en sjelden raritet et fjeld, oftest en afskaaren lav kegle, der hæver sig buskklædt langt inde i soldisen.

Da jeg gik iland i Melbourne, var det første indtryk af byen næsten overvældende.

Man havde ikke ventet at finde en by med den kolossale stil i den sydlige hemisfære. Melbourne er bygget for at kappes med Sydney. Der er stil i dens kolosser af bygninger; men de fleste er — tomme. Dens gader er forholdsvis trange og sterkt befærdede, som sig hør og bør en storby, og forsynede med sande floder af rendestene. Der er to merkeligheder ved disse rendestene: de er byens eneste kloak, og de forsyner de lavereliggende kvarterer med det fornødne kvantum tyfus.

Høit paa en esplanade for enden af en af hovedgaderne ligger parlamentsbygningen. Jeg var saa heldig at have en mand fra Sydaustraliens parlament til reisekamerat og cicerone og slap saaledes ind uden at behøve at skaffe adgangskort fra høiere vedkommende.

En vandring gjennem disse haller med mosaikgulv og hugne marmortrapper, hvor alt var anlagt paa at vise et rigt folks høieste luksus og at tjene til at gjøre det saa behageligt som muligt for parlamentets medlemmer, vakte hos mig en underlig blandet følelse; jeg var ikke rigtig tilfreds med

det. Da jeg gik ud og vendte mig for at betragte den prægtige facade i nyrenæssance, fandt jeg, hvad det var. For ikke mere end 60 aar siden hoppede her kænguru omkring mellem gummitrærnes stammer eller over græssletten, og nu staar der et af verdens underverker — paddehat —; men jeg *maatte* beundre den.

Vi havde talt om at gaa i et af theatrene sammen, og da vi passerede «Princess Theatre», undersøgte vi, hvilket stykke der spilledes.

Fra den zoologiske have i Melbourne.

Da jeg spurgte min ledsager, om han havde seet det, og om der var noget ved det, svarede han meget begeistret «ja» og kom saa med en motivering, der morede mig kosteligt. «It is a very good play,» sagde han, — «there is a horserace in it.»

Vor tid i Melbourne var meget knap og maatte benyttes vel. Holm og jeg drog derfor om eftermiddagen ud i den zoologiske have, hvor vi tilbragte endel timer med at iagttage og fotografere forskjellige dyr.

Naturligvis var der overflod af pungdyr, til og med den nu uhyre sjeldne marsipiale ulv *(thyalcinus cynocephalus)*

der endnu af og til fanges eller skydes i de ensomste fjelddale i Vandiemensland.

Man føler aldrig nogen medlidenhed med pungdyr i fangenskab. Kænguruerne jabber omkring paa det korte græs i sin indhegning med sit sedvanlige stupide ansigtsudtryk, opossumen sidder oprullet i sin hule triekubbe og titter af og til søvnig ud, vombatten ligger urørlig som en

Fra den zoologiske have i Melbourne.

melsæk i sin kunstige hule, og hænder det en sjelden gang, at den kommer ud om dagen, vralter den utilgjængelig omkring og kaster af og til et dumt, uforstaaende blik paa tilskueren. Kort sagt, de synes at finde sig vel tilfreds, synes ikke at lide under den ubændige frihedstrang, man undertiden træffer hos høierestaaende arter.

Vandrende langs de forskjellige indhegninger traf jeg paa en gnu *(catoplebas gnu)*. Den saa temmelig tam ud nu, som den stod der og døsede i solen; men i dens inderste

rugede vist et mismod over ikke at streife om med hundreder af kamerater i sit hjemland i Afrikas græsklædte høilandssletter, hvor den hvasse vind strigler de vilde manker.

Og saa de store rovdyr!

Altid gjør det mit hjerte ondt at se dem rastløse vandre op og ned i de trange bur med slunken bug og et forhungret stirrende blik, der af og til ligegyldig streifer tilskuerne. Nu og da kan en af dem gjøre et sæt, saa det runger i jernstængerne, og med et hæst brøl skræmme livet af en eller anden nærgaaende besøgende. Da maa jeg le.

Saa kommer vogteren med kjød. Og de store dyr smyger sig hvæsende, knurrende, hylende langs gitteret i forventning om deres elendige livs eneste nydelse.

Og menneskemassen trænger sig om burene, pyntede damer og herrer række hals og ser at komme saa nær som muligt. Det er jo saa trygt. Burets stænger er jo saa sterke. og desuden, den alt overvindende menneskeaand har jo kuet de vildeste elementer i disse dyr, mennesket, der jo kan styre dem bare med sit blik.

Luk buret op og lad os faa se.

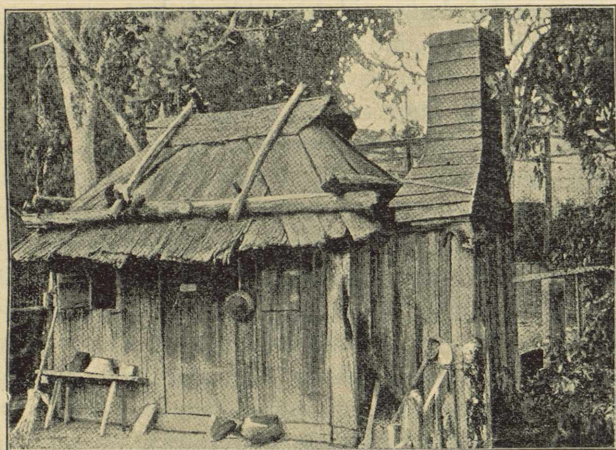
Aa nei, minderne om varmt blodigt kjød, der fældedes for sterke klør i ørkenens, bjergenes eller jungelens ensomme vidder, de dør aldrig, og evigt, evigt brænder hadet mod mennesket, der røver friheden.

Nei, lad mig skynde mig at komme ud af civilisationen, lad mig bare kortelig nævne et ophold i Sydney med dens krogede gader og forvirrede arkitektur, med dens kunstgalleri, der ligner en stald, og dens raadhus som en kirke.

Lad byen være stor, lad havnen være vakker, det var dog intet for mig, der bare længtede efter at faa begynde mit arbeide i Nordaustraliens jungler.

Lad mig faa hoppe over en lang dampskibsreise rundt halve Australien og heller med én gang føre læseren nordpaa.

En kveld, den 5te juni, stod vi indover langs et lavt land med hvide klipper under en dybgrøn skogstrime. En bugt førte ind, dybt ind. Saa underlig solklart og friskt laa landet, slig som jeg aldrig havde seet det i troperne. Og sammen stod Holm og jeg paa fordækket og lod eftermiddagens skraa sol slikke over os, mens vi stirrede over de vidder, hvor vi saa længe skulde komme til at færdes. Saa underligt det er at se et land, som er en rent fremmed, et land, som er lidet kjendt!

Fra den zoologiske have i Melbourne.

Der i det første syn kjendte jeg, at her i disse øde skoge, som blaanede indover uden baggrund, her skulde slaget staa, her var mit egentlige maal. Her skulde det staa sin prøve, det jeg havde sat min lid til: at der fandtes ting her, som endnu aldrig var seet. Der maatte findes i disse skoge det, som var værdt at drage frem for verden og fortælle om.

Gang paa gang havde jeg spurgt mig selv: «Hvad vil du, hvad søger du?» Og gang paa gang havde jeg svaret mig selv: «Nyt, det er nyt, jeg søger.» Det maa være værdt mænds arbeide at søge noget nyt, ukjendt.

Begge to følte vi ogsaa, at her kunde vi tage fat paa arbeidet med kraft. Holm var bleven rent frisk igjen, jeg selv var saa spræk som nogensinde, og begge kjendte vi denne herlige følelse af opdæmmet energi, der bare venter paa anledning for at fosse over sit arbeide. Det skulde blive en vellyst at faa tage fat igjen.

Snart skimtedes huse, lave og brede, slige som man træffer dem i troperne. De laa strøede udover en bergpynt. Det var Palmerston eller Port Darwin.

Vi lagde til en lang og meget høi brygge; et tog af jernbanevogne løb langs siden og tog gods og bagage. Selv drog vi op i byen og fandt os i «North Australian hotel» et hyggeligt kvarter.

Vi maatte dog atter ned til bryggen og sætte vor medbragte baad paa vandet, ro den hen til et sikkert sted og drage den langt paa land, forat ikke den voldsomme flo, der hersker i disse trakter, skulde bortføre den. Forskjellen mellem flo og fjære er i Port Darwin og omegn, ja overhovedet paa nord- og vestkysten af kontinentet mellem 30 og 40 fod.

Atter gik vi op i byen. Det var en liden by og en underlig by efter vore begreber. Gader var der, men husene laa bare her og der. De fleste kvartaler stod ubebyggede, og græsset stod tørt og langt indimellem en strantet vegetation af smaa, lave, forkrøblede gummitræer og skruepalmer *(pandanus)*. Her og der brændte græsset, svære stykker midt inde i byen laa sorte og bare efter branden, og brandlugten, saa vel kjendt fra Afrika, hang overalt i luften. Den, der færdes i syden, bliver tilslut glad i den.

Jeg tog min lille samlerbøsse og gik ud for at se efter fugl. Jeg behøvede ikke at gaa langt. Ligeoverfor hotellet var et stort stykke ubeboet land. Der saa ikke ud til at være meget liv; men da jeg vandrede ind gjennem den glisne, lave skog, saa jeg alskens fugle færdes tyst og stille, fugle, som jeg endnu ikke kjendte. I et par tørre trætoppe sad nogle skiferblaa og hvide fugle, der paa svalernes vis snart kredsede om med en egen seilende flugt, snart kvidrende slog sig ind i de tørre grene. Jeg sneg mig under

træet og skjød en. Stendød faldt den til jorden og blev liggende der paa den sortbrændte jord med en rød blodsdraabe paa det hvide bryst. Den var ikke stor, ikke sjelden, det var et let skud; men det var den første fugl paa Australiens jord. Og for mig blev den symbol paa, at mit arbeide atter var begyndt. Hvor underligt var her ikke i denne fattige skog, hvor en liden dues kurren brød stilheden og solens straaler faldt skraat mellem de tynde stammer med en egen gylden glans.

Da jeg sad paa hotellets veranda om kvelden, da sandede jeg, at tropens kveld er skjøn. Ja, vakker er kvelden hjemme ogsaa, lang og lys, naar solen skjener sagte mod nordvest og synker i rødmende skyer under en gullig himmel. En drømmer og drømmer sig fra dag til nat i nordens halvlys. Tropens kveld er anderledes. Du sidder og ser paa den synkende sol, der den stikker ret ned i vest. Saa fort den gaar, saa hurtig dagen svinder! Ingen sky paa den hvidlige himmel rødmer mod kvelden. Men som solskiven naar disbanken langt ude i havet, breder kveldens guld sig over vestens himmel. Og det dybner og dybner i lød. Det flammer som ild, det brænder som blod. Svær og glødende staar solen i havbrynet. Saa er det, ligesom den gaar under med ett, slukkes i havet. En synes næsten, en kan høre en sislende sus som af glødende jern, der svales.

Jeg havde besluttet i Port Darwin at oppebie pater Mc Killops ankomst, saa vi sammen kunde sende vore sager ned til Daly river med en kinesisk junke. Selv vilde jeg da ride overland til missionsstationen. Jeg satte mig da straks i bevægelse for at faa saa mange oplysninger som muligt om forholdene og søgte desuden at skaffe mig de heste, jeg trængte, samt begyndte at gjøre indkjøb af proviant, ammunition og anden udrustning til opholdet ved Daly.

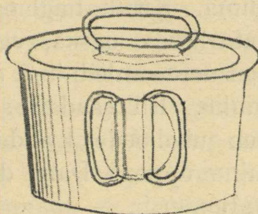
Som tidligere omtalt medbragte jeg en mængde anbefalinger fra regjeringen til forskjellige mænd og opsøgte først disse. Først og fremst aflagde jeg et besøg hos res. guvernør Chas. Dashwood, en gammel elskværdig ungkarl, der meget venlig tog mod mig. Alle ekspeditionens sager

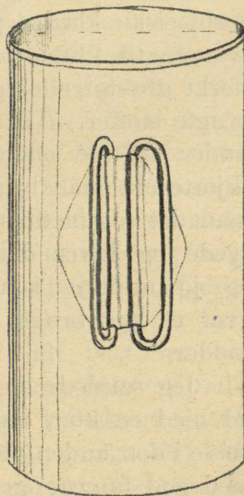
fik passere toldfrit ind, og mr. Dashwood lovede mig desuden at skaffe mig fripas til jernbanen for hele mit ophold. Regjeringssekretæren N. Holze, en ung botaniker, der bestyrede den lille botaniske have i Port Darwin, viste mig ogsaa stor venlighed og godt kameratskab. Inspector of police M. Foulshe, en af territoriets veteraner, var en sand fader for mig og gav mig en mængde gode oplysninger. Hans svigersøn, mr. H. W. H. Stevens, tog ogsaa paa det bedste imod mig og hjalp mig med, hvad han kunde. Kort sagt, jeg blev modtagen paa en maade, der næsten gjorde mig skamfuld, og den gjestfrihed, hvormed disse mænd og deres familier og desuden mange andre af Palmerstons borgere aabnede sine huse for mig, var noget nyt, noget uvant, som jeg aldrig paa mine reiser havde truffet. Jeg staar i dyb taknemmelighed, og det er mig en glæde at sige, at den tid, jeg tilbragte blandt disse venlige mennesker, hører til de behageligste minder i mit liv.

Jeg maatte som før nævnt her afvente pater Mc. Killops ankomst for ved nærmere aftale med ham at bringe paa det rene, hvorvidt jeg kunde paaregne et hovedkvarter paa hans missionsstation nede ved Daly river. Tiden anvendtes dels til udrustning, dels til samling. Der var nok at gjøre. Vi pudsede og eftersaa de sadler, vi medbragte fra Adelaide, anskaffede alt nødvendigt ekstra remtøi og «hobbles», d. v. s. et slags laashelle, hvormed man sammenbinder sine hestes forben om natten for at hindre dem i at streife saa vidt om, at man om morgenen har vanskeligt ved at gjenfinde dem. Et saadant hobbel bestaar af to sterke læderstropper med spænde (en strop for hvert af hestens forben) og en fod sterk kjetting mellem dem. Det kan synes noksaa barbarisk paa denne maade at binde hestenes fødder sammen, men i virkeligheden gjør man dyrene ingen skade. De er vant til denne behandling, græsser fuldstændig uhindret og bare tvinges til at holde sig inden en rimelig afstand fra det sted, hvor de bliver slupne.

En anden uundværlig udrustningsgjenstand er en saakaldet «quart-pot». Det er ganske enkelt et høit litermaal

af blik med bevægelige staaltraadhanke, saaledes som tegningen viser. Dets laag er meget dybt og ligeledes forsynet med samme slags hanke. Det bruges da til kop. Enhver buskmand er forsynet med en slig og koger sin the i den. Som større kogekar anvender man ganske almindelige blikspand. Quart-potten bares under ridtet gjerne i remmen paa venstre side af sadelen tilligemed hestens hobbel; paa høire side hænger man gjerne en vandsæk, der er syet af tyk seildug og holder flere liter. Vand kan nemlig i Australien ikke til enhver tid skaffes. Foruden disse enkle, men nødvendige udrustningsgjenstande skaffede jeg mig ogsaa et par meget lette, rummelige kasser, der kunde hænges udenpaa paksadelens væsker, og hvori vi under reiser kunde opbevare vore fugleskind og andre skrøbeligere samlinger.

Quart-pot.

Vor ekvipering var saaledes i orden, vore bøsser var i udmerket stand; tilbage stod kun proviant og ammunition. Det var min tanke at opholde mig nede ved Daly river indtil regntidens indtrædelse, omkring oktober maaned, og jeg kjøbte derfor et forraad af proviant, som jeg beregnede vilde vare en tre maaneders tid, naar intet hensyn toges til det vildt, vi kunde skaffe os. Heller ikke gjorde jeg sikker regning paa at faa kost paa missionsstationen, da jeg derom ingen fast aftale havde truffet med bestyreren. Det var bedst at være forberedt for alle tilfælde, og selv om endel af provianten skulde vise sig at være overflødig, kunde den altid anvendes som betaling til de indfødte. Jeg skaffede derfor først og fremst 250 kg. mel, den artikel, man mindst kan undvære.

Dernæst kom et større kvantum hermetisk kjød, endel beskøiter, hermetisk syltetøi og tørrede æbler, foruden 35 kg. tobak, væsentlig til handel med de indfødte, og ikke at forglemme fyrstikker: Bell & Blacks voksfyrstikker i blikæsker, de eneste, der godt kan taale alle aarstiders skiften i dette klima. Krudt, hagl og patroner i forsvarligt oplag skaffedes naturligvis ogsaa, og alt blev forsvarlig pakket for ved nærmere anledning at sendes til Daly med en kinesisk junke. En saadan seilede nemlig af og til nedover langs den ubeboede kystdel for at hente kobber fra en enslig mine oppe i Daly, dels for at bringe forraad til missionsstationen.

Med ankomsten til Port Darwin maatte vi lægge vore europæiske klæder paa hylden og skaffe os tøi, der bedre svarede til klimatet. Det indiske tøi «khaki», et slags let sterkt græstøi, eller ganske tyndt bomulds blaatøi er de mest brugte stoffer. Til stas gaar man og sveder i en trøie; men under arbeide eller ude i busken er et par bukser og en skjorte alt, man bruger, og selv i disse enkle klædebon har man det sommetider varmt nok. Støvler faar man færdigsyede og hiver dem, naar tærne begynder at stikke ud, og jo mindre man taler om strømper, desto bedre. I over et aar brugte jeg intet andet end støvler paa mine fødder.

Jeg samlede en hel del. Tidlig om morgenen drog jeg ud med en kurv i den ene haand og min lille lette samlerbøsse i den anden. Udpaa formiddagen kom jeg hjem, gjerne med god fangst, og Holm, der havde præpareret levningerne af gaarsdagens bytte, drog ivei med at flaa, mens jeg gjorde mine notater eller udrettede forskjellige erender i byen. I kveldingen bar det atter ud, og selv om aftenen og natten kunde vi ofte gaa en tur ud i maaneskinnet og skyde paa de store flyvende hunde *(pteropus Gouldii)*, der hist og her færdedes inde mellem byens forskjellige kvartaler. Ude i en gade stod et stort gummitræ. Naar vi kom did, hev vi en sten op og skræmte dyrene. Saa satte vi os og ventede, og

om en stund kom de igjen. Paa brede vinger seiler de omkring træet i maanelyset, seiler og seiler. Endelig sætter en sig med raslende lyd af vingerne, der slaar mod eucalyptusens stive blade, og skuddet falder.

Et underligt land var det, vi skulde drage ud i. I klitterne langs kysten, hvor sjøen i tidligere dage havde vasket ud huler og kløfter, groede en tæt jungelagtig vegetation. Indenfor strakte sig skogen, først forkrøblet, saa stor og vældig. Det var en svær skog af forskjellige gummitrær, en aaben skog, hvor en kunde se langt. Bunden var flad, og hvor en snudde og vendte sig, saa skogen lige ens ud. Bare rette, hvide stammer indigjennem, et glissent løvtag over og en lodret brændende sol. Mil efter mil, breddegrad efter breddegrad, lige lukt ind i kontinentets hjerte reiser skogen sin søilehal. Der er berg og sletter, der er floder med jungel og svære sumpe. Omkring alt vælter skogen sig. Et mørkegrønt løvtag kaster sin glisne skygge over hele det nordlige Australien. Og under det færdes bare fugl og dyr og skogens vildmænd. Af og til farer en europæer, — en enslig mand. Men han sætter ikke stort andet merke paa landet end det spor, der fyldes af sanden. Lige taus og lige ensom er skogen i Arnheims land. Der gjalder ikke hug af hvid mands øks, der stiger ingen røg fra hvid mands skorsten, naar en bare kommer lidt bort fra den fattigslige linje, europæisk kultur har stukket gjennem halvøen. Det er snart tredive aar siden den transkontinentale telegraflinje blev lagt fra Port Darwin til Adelaide. Der blev fundet guld langs denne telegraflinje; man fik et «rush», og for at skaffe kjød til alle disse mennesker anlagde man nogle kvægstationer, begyndte nogle plantninger ogsaa. Det hele begyndte at se lovende ud som koloni betragtet, og der byggedes en 140 mil lang jernbane op til Pine creek. Saa brast alt. Minerne tømtes, kvæget døde, agerbruget slog feil, og folk rømte. Nu ligger jernbanen der. Og udenfor denne jernbane og dens nærmeste omgivelser findes der saagodtsom ikke folk. En kan stige ud af toget, sætte sig

paa en hest og ride mod øst 500 mil til Carpentariabugtens strande og kanske ikke se slag af en hvid mand. Vestover ligger skogen øde og ensom lige til det indiske hav. Bare ved Daly river bor nogle missionærer og nogen faa kinesiske minearbeidere. Og naar en kjører med toget, saa ser en ikke veldyrkede marker med hus og klynger af hvide mænds kvinder og børn. En ser bare skog og skog og atter skog og her og der en horde af nøgne vildmænd, et forhistorisk folk, der huier og svinger spyd og klubber. Med lange mellemrum passeres en mine eller oftere en banevogters hus. Det hele er en parodi, en sørgelig parodi, et land, som forlades af de europæere, der engang tog det i besiddelse. Grundene til koloniens tilbagegang er dels at søge deri, at minerne slog feil, at landet er mindre skikket til kvægdrift og agerbrug og desuden har et meget usundt klima, dels kan man finde aarsagen i den konflikt mellem asiatiske og europæiske elementer, der her kanske tydeligere end nogensteds i Australasien springer en i øinene.

I guldfeberens dage og især mens jernbanerne byggedes, strømmede der ind tusener af kinesere af de aller værste klasser. Da banen var færdig, blev kineserne i landet. Fra det øieblik har territoriets historie været et bevis paa, hvor frugtesløst det er for den hvide mand at konkurrere med den gule race, med himmelrigets langpiskede rakkerpak. Skridt for skridt har han maattet vige, skridt for skridt har den listige asiater vundet et fodfæste, som han aldrig slipper uden for vold. Minerne, landets vigtigste næringskilde, er næsten alle i kineseres hænder eller bortleiede til kinesere. De kunde ikke bære europæisk arbeide, hed det sig, og lidt efter lidt blev de ved fornuftig taktik fra «Jonnys» side enten leiede bort eller solgte til kinesere. Hvor europæeren finder det faafængt at dyrke jorden, der lager den fattige kineser en have, som han vander vel og høster gode frugter af. Langs den fiskerige kyst driver han fiske, og snart vil vel ogsaa de faa kvægstationer komme i kineseres besiddelse. Selv perlefiskerierne er asiatiske folk sterkt interesserede i.

For at se nøgternt paa sagen: Territoriets nordlige del er godt paa vei til at blive et lidet Kina og ikke en europæisk koloni. For at tale med tal: der er lidt over 300 hvide og mellem 4 og 5 000 kinesere og andre farvede i den nordlige del af territoriet. I Palmerston bor omtrent 200 hvide og 3 000 kinesere. Oplandets folkemængde bliver saaledes ikke stor, naar vi tager i betragtning, at Arnheims land er omtrent saa stort som det sydlige Norge. Europæernes antal tager stadig af, og kinesernes øges baade ved indvandring og forplantning, og som en indlysende følge af dette forhold vil der om ikke lang tid, hvis ikke store forandringer skulde ske, være en kinesisk koloni paa Australiens kyst, midt i britiske besiddelser, en koloni, hvis folketal det ikke vilde tage himmelriget lang tid at øge til millioner. Hvad konsekvensen af en slig omstændighed i den store kommende konflikt mellem østens og vestens racer vilde blive, behøver jeg neppe at nævne. Ja, konflikten er der alt: det kinesiske spørgsmaal beskjæftiger Australasiens, ja alle Stillehavets folk af europæisk race sterkere end noget andet. Hvordan den løses i aarhundredernes løb, er ikke godt at vide. Kanske gaar løsningen stilt for sig, kanske bliver der kamp.

Naar Europa er blevet saa civiliseret, at det tror paa fredssag og fred racer imellem, naar dets mænd er blevne for veke til at løfte sværd og dets kvinder for fine til at ofre sønner for frihed og land, naar missionærer har faaet overbevist kineserne fuldt ud om vanviddet af europæisk tænkning og overløberen fra de hvide rækker har vist ham, hvorledes han skal slaa europæeren med hans egne vaaben, da er den gule mands tid kommen. Og da kommer ogsaa den gule mand. Hyggeligt bliver det ikke; for østens mænd nyder mere synet af blod, har en større forkjærlighed for at flanse i forsvarsløse legemer end vestens sønner, hvem det rigtignok nu i Europa er blevet moderne at beskylde for blodtørst og grumhed mod svagere racer. Tror man, de vilde spare os, om deres tid kom? De hader os, de foragter vor kultur, og nok af eksempler har vi havt paa, hvordan

de behandler værgeløse europæere, naar anledning gives. Hvordan er ikke de stakkars missionærers mænd og kvinder i Kina blevne slagtede! [1]

Det er ikke mænds verk at forraade sit land, ei heller sin race, og skam er det at tvile om sin egen races ret til at leve. Og større skam vilde det være, naar vi staar overfor en race, der er i besiddelse af en gammel forsumpet kultur, en kultur, som vi kan agte for, hvad den var, men som vi foragter, fordi den saa letkjøbt tilegner sig, hvad det har kostet os aarhundreders arbeide at naa. For med foragten blander sig rædsel, og sammen bliver det had, naar vi

[1] Naar talen er om mission i Kina, da vil jeg som min personlige mening anføre, at den vistnok maa ansees for fuldstændig hensigtsløs, en sløsen med mænds og unge kvinders liv og ære, der kun kan være undskyldelig, forsaavidt de, der bevæger dem til at reise, er uvidende om arten af de vanskeligheder, der venter dem. Af alle de kinesere, tildels oplyste mænd, jeg har hørt udtale sig om missionen, har ikke en eneste talt anerkjendende. Kina trænger ingen mission, siger de, det har nok i sig selv. Og ret kan de vel have. Nøgternt seet maa det jo stille sig som et tvilsomt foretagende med bibelen i haand at ville raade bugt med en kultur saa gammel som Kinas. Saa meget beklageligere forekommer denne missionsiver mig at være, som missionærerne selv neppe er sig de uhyre vanskeligheder bevidst eller i alle fald vistnok er for sangvinske i bedømmelsen af de smaa resultater, der naaes. Jeg finder mig meget bestyrket i denne opfatning ved en udtalelse af den bekjendte Afrikareisende Andersson i hans bog «Floden Okovango», side 118: «Under enhver omstændighed kan aldrig en missionær, han være praktisk mand og saa høit agtet, som han være vil, blive rigtig fortrolig med en vild folkestammes hemmeligheder. At dette er tilfælde, er blevet fuldstændig lagt for dagen i næsten alle de lande, hvor missioner er blevne oprettede. Min egen erfaring siger det samme. Menneskenaturen vil ikke gjerne bekjende sine svagheder for den, der ikke er delagtig i disse svagheder, og hos hvem man blot finder en sentimental sympathi. En forfatter siger med sandhed, at mennesket kan lovprise, men sjelden elske dem, der hæver sig over slegtens sedvanlige passioner og fordomme.» — Saa meget beklageligere synes mig missionsiveren, som de mennesker, der besjæles af den, øiensynlig ikke kan se, at her, her i vort eget land, i vort eget hus — her lige indpaa os er det, al vor evne trænges.

betænker, at her staar vi overfor en race, der udgjør tredieparten af jordens mennesker, en race, der yngler som rotter. Østen er farlig, den er som en vældig røgsop. Hvis den brister, kan dens sporer spredes og vokse over jorden.

Som sagt, Arnheims land er et af de bedste beviser paa uligheden i konkurrancen mellem kinesere og hvide i et tropisk land. Bare en spasertur gjennem Palmerstons gader gjør forholdet fuldstændig indlysende. Den europæiske del af byen er rolig, stille, og de faa forretningsfolk og mænd i regjeringens tjeneste forhaster sig ingenlunde i det lille, de har at gjøre, tager livet i det hele med ro og indolence, som den hvide mands vane er i tropiske byer. Lidet eller intet liv sees paa gaderne, alle kjender hverandre, og guvernøren nævnes mand og mand imellem ved fornavn. I kineserbyen er alt en vrimmel af liv og virksomhed. Der er forretning i luften. En hører, ser og føler ikke andet end forretning, man merker, at de folk, man ser myldre om sig, de mennesker, der sælger, kjøber og øver sit haandverk, er en race, der langsomt og sikkert arbeider sig fremad mod velstand og magt. I Palmerstons kinaby kunde man tro sig hensat til et af de beskednere forretningskvarterer i en af Østasiens byer. Der er den samme brogede vrimmel, den samme smaa, men ivrige vareomsætning, der karakteriserer østens forretning. Først sent paa kveld slutter gadens forretningsliv. Da brændes knaldere til Jos's ære, og i Jos's tempel bankes de store gongonger og trommer. Og rundt omkring i krøljernshusene sidder kinesiske familier, mænd med hustruer og en flok af smaa skjævøiede børn. De er lykkelige; for de har religion, de har samhold.

Men europæeren i Palmerston han har oftest intet hjem, bare en bolig, og de stakkars ungkarle sidder ensomme i sine huse eller vanker paa kneiperne og beklager skjæbnen, der lod dem strande paa denne fattige kyst.

Og tys — gjennem skogens natlige alvor, der breder sig om den lille by, kan vi høre drønnet af hæs sang fra de vilde mænds leir og se skinnet af deres baal rødme under trærnes kroner.

Mr. Stevens underhandlede for mig angaaende heste, og en dag underrettede han mig om, at fem heste var at faa for 10 lstrl. pr stk., en i alle fald efter europæiske begreber latterlig lav pris. Jeg reiste derfor en dag op til den station, hvor hestene var, for der at afslutte handelen. En halv dags jernbanereise op til Fountainhead og et kort ridt derfra med den gamle, nordpaa velkjendte kvægmand William Lourie bragte mig til Glencoe station, en enslig bygning paa en haug lige ved en lang lagune. Heirer og endel vandfugl gik langs stranden; ellers laa sletterne og den vide, uendelige eucalyptusskog ensomt og trist omkring i synskredsen. Hestene stod i en indhegning, og inspektionen var snart foretagen. Jeg valgte mig fem, jeg syntes om, og handelen sluttedes.

Som vi sad og pratede udover kvelden, hændte noget saa karakteristisk for livet der, at jeg synes, jeg maa fortælle det. Lourie og jeg sad ved bordet, stockmanden (kvæghyrden) laa i sin seng og røgte, og talen faldt paa slanger. Lourie berettede et par historier om disse dyr, begivenheder, der havde foregaaet i huset, vi sad. Neppe havde Lourie sluttet, før stockmanden skreg: «Der er en slange!» Ganske rigtig, over en hylde, tæt ved Louries hoved, krøb en stor, gul slange ganske sagte. Da vi reiste os, laa den urørlig med spillende øine. Jeg vilde finde noget at slaa den ihjel med; men stockmanden greb en bøsse og fyrede. Det svære haglskud sled slangen over og frembragte et gabende hul i krøljernsvæggen. Bagkroppen og halen fandt vi ude paa verandaen, hovedet og forkroppen lykkedes det os først efter at have ledt en stund at opdage under et lidet pengeskab. Der var endnu lidt liv i det, og de to australiere var ikke tilfreds, før de havde trampet den sidste gnist ud. Om natten laa jeg paa gulvet. Det var bidende koldt, og foruden et uldtæppe havde jeg en gammel frak med fløielskrave over mig. Ud paa natten vaagnede jeg. Tanken paa slangen kom uafviselig over mig, og forsigtig speidede jeg omkring paa gulvet, hvor et svagt gjenskin af maanelyset udenfor lyste lidt op. Jeg kom til at flytte armen og lagde haanden ret paa noget, der føltes blødt og klamt som et krybdyrs hud. Det

isnede i mig; men et øieblik efter maatte jeg le. Det var fløielskraven paa frakken, jeg fik tag i.

Slig gaar det. Rædselen for slanger spiller en i førstningen mangt et puds. Den er oftest ugrundet; for hvor fuldt af slanger der end findes i disse egne, saa er det dog merkeligt, hvor sjelden man kommer i berøring med dem. Muligheden er der dog, og hvor gammel man end bliver i urskogens liv, af og til skræmmes man.

Hestene lod jeg blive paa Glencoe og reiste atter ned til Palmerston.

Under vort ophold i byen foretog jeg flere udflugter i omegnen. Der fandtes tæt ved byen en botanisk have, merkelig nok. Den var anlagt væsentlig paa forsøgsdyrkning af tropiske jordbrugsvekster, og mellem dens smaa sukker- og kokusplantninger samlede der sig mængder af fugl, hvoraf jeg gjerne gjorde en rig høst. En syv-otte mils vei udenfor byen havde en af dens borgere, mr. Armstrong (han omkom som den eneste hvide mand under Port Darwins ødelæggelse 1897), gjort et lidet forsøg paa at anlægge en frugtplantning. «The Jungle» kaldtes stedet, og med rette, for hele plantagen bestod bare af en glime, der var skaaret i det vældige bambusjungel, der her dækkede en stor strækning af kysten. Nogle gange var han saa venlig at tage mig med sig derud, og jeg skjød da mest fugle, der færdedes i store skarer. Lige i kanten af jungelen var en liden fordybning i den muldne bund, og i denne fordybning stod lidt vand, en artikel, der ellers ikke fandtes i nærheden undtagen i en dyb graven brønd. Denne lille fordybning i jungelkanten var, hvis man kan dømme efter merkerne af dyrenes skarpe klør, gravet af de kænguruer, der vrimlede inde i bambuskrattet, og som i hele Port Darwins omegn forekom i ganske overordentlige mængder. Om natten beiter dyrene i aabent land, og paa mine ridt i de klare maaneskinsnætter kunde jeg ofte komme uforvarende op i svære flokke, der flygtede til alle sider som skræmte faar.

Denne kænguruernes lille vandforsyning kom ogsaa alle omegnens fugle tilgode, og naar solens straaler henved

femtiden om eftermiddagen faldt skraa, indfandt store mængder sig for at drikke. Satte jeg mig saa ved vandhullet, kunde jeg i ro og mag iagttage de forskjellige arter paa nært hold og let skyde, hvad jeg trængte. De kom ikke alle paa én gang, ikke i vældige flokke; men en og en, to og to, sommetider mange sammen, kom de flyvende stilfærdig og forsigtig, satte sig i jungelens bøiede bambus og flagrede saa ned til vandet. En stadig strøm af fugle kom og gik. Blandt de mange fugle, som her færdedes, og med en beskrivelse af hvilke jeg ikke vil trætte, saa jeg for første gang den prægtige rødvingede papegøie, «the redwinged lory» *(ptistes erythropterus)*, der fra den aabne skog, der er dens tilholdssted, kom flyvende for at drikke. Dens krop er skrigende grøn, dens halerod lyseblaa, og de indre svingfjær i dens vinger er rødere end det rødeste blod. Det er en fugl saa prægtig farvet som vel ingen i verden, og den første af arten, jeg skjød, forekom mig som en af de vakreste vingede væsener, jeg nogensinde havde seet. Det er især hannen, hvis farver er saa skjærende sterke; hunnerne og de yngre fugle er her som ved de fleste andre lignende arter meget svagere farvede og falder i skogens grønne løv ikke paa langt nær saa let i øinene. I smaa flokke færdes de stadig signaliserende til hverandre med den skarpe kvidren, der er fælles for de fleste papegøier. Hører man en saadan flok papegøier i frastand, ligner deres skrig meget den lyd, en tynd metallænke frembringer, naar man pludselig lader den falde sammen i en hob, et slags skarp metallisk raslen.

Da jeg den første kveld sad ved vandhullet, hørte jeg fra jungelen en kænguru stampe. Jeg greb mit dobbeltløb og gik efter lyden. Den syntes meget fjern, og dog, hvis jeg havde været erfaren nok i jungelens liv, vilde jeg have vidst, at dyret ikke var langt borte. En hører ikke langt i disse tætte, lumre jungler. Lyden ophørte, jeg gik endnu lidt frem, og pludselig hørte jeg kænguruen flygte ikke langt fra mig. Atter satte den sig, og paa hænder og fødder krøb jeg videre, idet jeg for hvert skridt klaskede min flade haand i jorden for derved at efterligne dyrenes klaprende

gang og bibringe kænguruen den tro, at jeg var en kamerat. Af og til rørte den paa sig, gik langsomt foran mig, næsten lige hurtig, som jeg krøb. Jeg saa intet, bare hørte. Længe krøb jeg, rundt omkring hørte jeg mange andre kænguruer; men jeg fulgte den ene. Saa fik jeg i en glime se den sidde opreist, et dyr af faarets størrelse med vakker graaliggrøn pels, hvorover det svindende dagslys faldt underlig blødt gjennem jungelens løvverk. Den bøiede sig, og mit skud faldt. Den styrtede afsted, og jeg saa den forsvinde bag en svær, raadden træstamme. Da blev alt pludselig stille, bare trampet af andre dyr længere borte kunde høres svagt. Jeg banede mig vei frem. Der sad den foroverbøiet, og med det samme jeg naaede den, væltede den over, saa dens lange hale faldt med et dask i marken. En undertrykt lyd kom fra dens strube, som vilde den skrige, men kunde ikke, og den saa bare stivt og dødt paa mig med store sorte øine, da jeg kastede mig over den og kvalte den. I dødskampen sitrede dens arme med underlige sprikende klør, der krafsede og grov, og dens lange bagben sparkede med stor styrke.

Det var den almindelige jungelkænguru *(macropus agilis)*, den almindeligste af alle kænguruer i norden. Senere blev denne slags episoder til den mest dagligdagse begivenhed; men nu, da jeg netop havde sat foden paa Australiens grund, forekom denne lille jagt efter et større vildt mig virkelig som den største fornøielse.

Som vi kjørte indover til byen igjen, kunde vi pludselig høre et langvarigt, vildt leende skrig, der gav skraldende ekko mellem stammerne i den tause skog. Det var skriget af nordens latterfugl *(dacelo Leachii)*, en kjæmpemæssig isfugl af en kraakes størrelse, der overalt i norden er almindelig og forresten meget ligner den sydligere form, *dacelo gigas*, der af kolonisterne gjerne benævnes «Jack-ass» eller «laughing Jack», en benævnelse, som oftest ogsaa bruges om den nordlige form. Som de fleste isfugle i Australien, f. eks. hele slegten halcyon, er den meget uafhængig af forekomsten af vand og ikke som vore bunden til elvenes løb for der at nære sig af fisk, vandinsekter og lignende. Heller ikke

bygger den som vore isfugle sit rede indeni en gravet kanal i en flodbanke og udforer det med fiskeben. Den lægger simpelthen sine æg i et hult træ uden nogen slags redebygning. Føden bestaar væsentlig i større firben, slanger og insekter, og det maa være ganske voldsomme mængder af disse dyr, den aarlig ødelægger; thi baade er den en stor slughals, og den har i sit vældige, kileformede, næsten 4 tommer lange næb et vaaben, der vel sætter den istand til at stille sin madlyst. «Laughing Jack» er Australiens nationalfugl, omfattes med overordentlig venlige tanker af kolonisten og er i kontinentets sydlige dele strengt fredet af regjeringen, ligesom de fleste reisende er enige om at lovprise den. Jeg kan ikke rigtig skjønne hvorfor. Dens rede ser ud som en svinesti, den tørrer sig ikke om munden, naar den har spist, for der sidder altid madrester opover ørene paa den, og en fugl, hvis hoved er saa stort som dens krop, er jo efter almindelige skjønhedsbegreber ingen yndighed. Tam bliver den; men den bider skammelig. Det eneste, der kan forsone en med fuglen, er, at den ser saa yderlig komisk alvorlig ud og saa med en gang slaar ud i slig en skraldende latter.

Laughing Jack.

En dag, da jeg vandrede langs en svær vanddam, der var bygget i Palmerston for at forsyne skibe med vand, blev jeg var et meget stort firben, der laa paa en mudderbanke og solede sig. Dets forkrop og hoved var høit opreist, stod næsten lodret støttet paa forlemmerne, og det næsten meterlange dyr syntes rigtig at hygge sig ved varmen. Idet jeg skulde skyde, fór firbenet paa vandet. Jeg havde ikke taget mange skridt til, førend jeg tæt ved mig hørte en sagte bevægelse i græsset. Jeg stod stille og saa opmerksomt i retning af lyden. Der var ganske kort græs, og snart saa

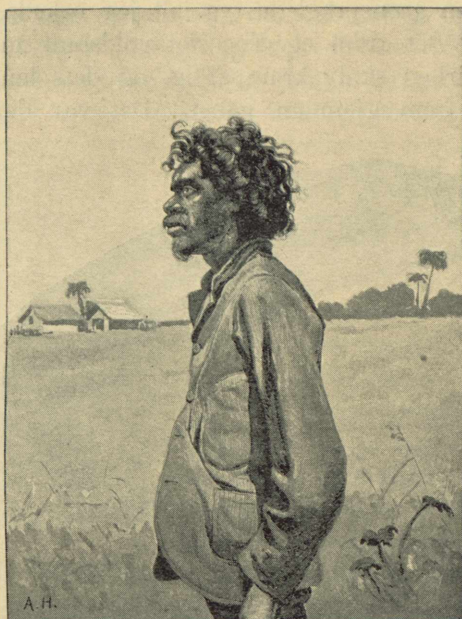
jeg den grønspraglede ryg af et stort reptil, der langsomt rørte paa sig borte under en græstue. Jeg vidste ikke, enten det var slange eller firben og gik ganske rolig bort til nogle træer, fandt mig en solid, tør gren og gik ret paa stedet, hvor dyret laa, uden dog at fæste øinene paa dette selv. Undgaar man dette, vil næsten ethvert krybdyr lade en passere sig i neppe et skridts afstand. Saa gik det ogsaa nu. Jeg klemte til den grønspraglede ryg, alt jeg orkede, greb dyret i halen, trak det frem og slog det voldsomt mod marken. Det svære firben skalv krampagtig, og dets lange, kløftede tunge faldt frem gjennem gabet. Det var den saakaldte

Goulds iguan.

«iguano» *(varanus Gouldii)*, et af Australiens almindeligste større firben. Disse varanuser og deres nære slægtninge bebor i stor udstrækning saagodtsom hele Australien, og denne art er især talrig i nærheden af de større floder og vasdrag. I løs, sandig bund graver de sig sine huler, som et større antal af dyrene gjerne bebor. Kun en ringe tid tilbringer de imidlertid her, og en hel del af den solblanke dag soler de sig udenfor i sanden eller paa en eller anden flodbanke, hvor de især ynder at opholde sig, og hulerne bruges væsentlig kun som et skjulested, naar de trues af fare. Natten er dens fangsttid, og saasnart solen gaar ned, begiver iguanen sig ud paa jagt. Det er de mindre hvirveldyr, den efterstræber, og især smaa firben, ja mangen gang

ikke saa smaa endda; thi jeg har i dens mave fundet firben næsten en trediedel saa store som den selv, ja, hvis jeg ikke husker feil, endog mindre individer af dens egen art. Dette fænomen er vistnok langtfra saa ualmindeligt, som man skulde formode, og man kan ofte nok blandt krybdyr se kannibalisme praktiseret. Iguanen tager endogsaa mindre

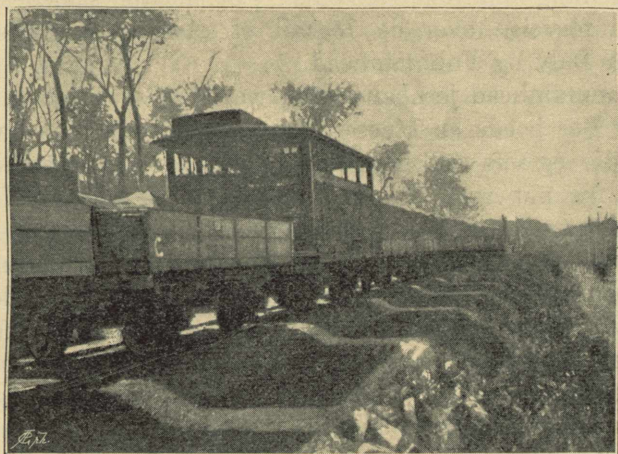

Indfødt fra Port Darwin.

pattedyr, især de mindre gnaverarter, der er saa talrige i Nordaustraliens skoge, og en frygtelig fiende er den for de dyr, den efterstræber. Den svømmer som en fisk, klatrer som et ekorn og løber næsten saa hurtig som en hund. De indfødte jager den som alle andre dyr for kjødets skyld, og den er slet ikke daarlig at spise; efter kolonisters udsagn skal suppe kogt paa dens hale være en stor delikatesse. Jeg har aldrig taget mig tid til at koge suppe paa den; men stegt paa gløderne er iguanen ingenlunde til at foragte, naar

man ikke har noget bedre. Negrene graver den dels ud af dens huler, dels jager de den med hunde, og paa sine steder udgjør iguanens kjød en meget væsentlig del af de indfødtes animalske føde.

I slutten af juni ankom pater Mc Killop, der med største imødekommenhed samtykkede i, at jeg opslog mit hovedkvarter paa hans missionsstation. Vi afsendte i fællesskab vore tyngre sager med en kinesisk junke, der seilede

Langs jernbanen.

til Daly efter kobber, og begav os ved første leilighed med jernbanen op til Fountainhead. Der gik nemlig tog bare to gange i ugen. Ved en mellemstation indfandt sig en neger, som jeg ved gamle inspektør Foulshes hjælp havde skaffet mig, den gang jeg var oppe i landet og kjøbte heste. Hans indfødte navn var «Gilberi», men han kaldtes almindeligvis Tommy og var en velbygget, kraftig neger paa nogle og tyve aar. Gamle Foulshe betegnede ham som en stor kjeltring, der ofte havde været i politiets klør, men troede, han vilde være nyttig, da han var vant til at omgaaes hvide, kunde koge lidt mad og var vant til at stelle heste. Ved

ankomsten til Fountainhead skaffede jeg Tommy en gammel sadel med tilhørende trinse, modtog mine heste af mr. Lourie, satte bjelder om halsen paa dem og hoblede dem ud i skogen. Pater Mc Killop reiste bort til en ven, mr. Byrne, der havde et lidet kvægdepot i nærheden og levede af hestehandel og slagtning for de omliggende miner. Mc Killop vilde endnu nogle dage være optagen med forretninger og maatte desuden vente paa sine heste, der først kunde sendes fra Daly, naar den kinesiske junke naaede stationen med underretning om hans ankomst. Vi maatte saaledes reise alene i forveien over de 75 mil af ubeboet skog, der laa mellem Daly og Fountainhead.

Fountainhead jernbanestation var intet storartet etablissement. Der boede en kineser, hvis fornemste erhverv var at sy klæder, og som ved siden af drev lidt handel med sine landsmænd fra minerne. Desuden havde P. R. Allen & Co. en butik der, en forretning, der bestyredes af en mand, som tillige var stationsmester og postaabner. Et stort brøstfældigt jernhus med jordgulv og meget gistne vægge indeholdt baade butiken og hans private residens. Lidt derfra laa kjøkkenet, hvor en singalesisk kok forsøgte at gjøre sit herredømme gjældende over de par negre, der passede hestene og gjorde alskens sjauerarbeide i butiken. Forøvrig laa skogen lige indpaa husvæggen, og der var mange mils[1] vei til nærmeste hvide mand. Ingen boede nærmere end en halv norsk mil, en afstand, der efter europæiske begreber var stor nok, men efter nordaustralske overordentlig liden, selv naar man som her befandt sig midt i et af de vigtigste minefelter, der forøvrig kun strakte sig nogle faa engelske mil paa begge sider af jernbanen. Omsætningen i butiken foregik mest med minernes arbeidere (kinesere og nogle faa hvide), dels solgtes varer til folk, der tilfældig kom reisende, især reisende kvægdrivere, saakaldte «drovers».

---

[1] Mil bruges her som overalt i bogen, naar ikke andet udtrykkelig er nævnt, for at betegne engelske mil.

Jeg indkvarterede os for natten hos handelsmanden, gav Tommy ordre til at bringe hestene ind tidlig næste morgen, og mens natten sænkede sig over skogen, hvor vore hestes bjelder klang klart og fredelig, overgav vi os til de glæder, som stedet bød paa. Et par drovere var netop komne fra en længere tur paa et par hundrede mil; en af dem havde været et par aar nede paa en kvægstation ved Victoria river, 240 mil fra folk, og de befandt sig i perlehumør. Efter et forholdsvis civiliseret aftensmaaltid paa kjød, brød og poteter fik vi fat i noget whisky, rum eller hvad det nu var og havde os en liden munter aften. Vi sad fem mand sammen der om kvelden. To var fra Australien, en var tysker — hans maal røbede ham —, og to var nordmænd; men lige godt sang vi viser, og lige godt dansede vi vals paa jordgulvet til tonerne af et trækspil med halvbarbarens umiddelbare sorgløshed. Og kanske ingen af os havde nogen særlig grund til glæde. De var gamle i buskens savn og lidelser, og vi skulde begynde.

II.

NORDAUSTRALIENS URFOLK.

Generel beskrivelse. Bygning. Vaaben og redskaber. Livsførelse. Jagt. Husholdning. Religiøse forestillinger. Kunst og kunstdrift. Ægteskaber.

Naar jeg nu drog ud i de endeløse skoge, saa var det med en bestemt, ganske enkel plan for øie. Jeg vilde, saa godt mine evner og hjælpemidler tillod mig, søge at faa en forstaaelse af disse vældige skoges fauna, søge at faa en oversigt over deres dyreliv, samtidig som jeg gjorde de størst mulige samlinger. Fuldstændig systematisk vilde jeg tage de forskjellige grupper af hvirlveldyr og rent erfaringsmæssig arbeide mig frem gjennem deres mængder af former. Ligesaa systematisk vilde jeg gjennemstreife saa store dele af den nordlige halvø, som jeg med mine midler kunde række. Jeg ansaa dette for den eneste paalidelige maade, hvorpaa jeg kunde gjøre en virkelig god samling af Arnheims lands dyr, den eneste sikre vei, hvorpaa jeg kunde finde de ukjendte arter, som jeg følte mig forvisset om maatte leve i disse kolossale ubeboede vidder. Saa meget større grund havde jeg til denne antagelse, som Arnheims land kun en eller høist to gange, og da høist overfladisk og kun for kort tid, havde været besøgt af nogen zoolog. Men for at kunne naa mit maal maatte jeg søge et samliv med skogens spredte stammer af vildmænd, der saagodtsom ene og alene er henvist til at faa sit ophold fra landets fauna. *De* maatte kjende den, og ved

at leve sammen med disse folk, følge dem paa deres vandringer og jagter vilde jeg naa den kundskab, jeg ønskede, og samtidig kunne anstille studier over disse høist primitive menneskers liv. Jeg var fuldt paa det rene med vanskelighederne ved at opsøge de spredte stammer, jeg kjendte vel farerne ved at færdes blandt dem, der manglede ikke paa advarsler og formaninger om forsigtighed; men fuldt overbevist om det fornuftige og berettigede i mit maal, forekom det mig kun som min skyldighed at stræbe mod det.

Og nogen bedre begyndelsesstation end missionsstationen ved Daly river kunde jeg ikke faa; thi her var et berøringsog samlingspunkt for mange stammer.

Forat læseren imidlertid skal kunne forstaa de følgende kapitler, der for en del vil komme til at omhandle vort liv sammen med skogens urfolk, skal jeg hidsætte en kort oversigt over disse mennesker og deres livsfænomener. Den gjør ikke fordring paa at være udtømmende eller give nogen paalidelig, generel skisse af Australiens oprindelige beboere. Den er væsentlig resultatet af min egen almindelige opfatning og erfaring om de folk, jeg færdedes blandt, og bør kun forudsættes at tjene som en nøgle til fænomener, der under beretningens senere løb vil blive omtalt.

Den reisende vil i Arnheims lands skoge af og til møde en nøgen, sort mand. En nøgen kvinde følger ham, og nøgne børn klynger sig om hende.

Rastløst flakker de om i skogene og nærer sig af jordens rødder og de dyr, de kan fange. Faa er deres vaaben og redskaber, faa er deres fornødenheder, og enkelt er deres liv. Jordens dyrkning er dem en ukjendt kunst, klæder kan de ikke lage, kvæg og husdyr holder de ikke, naar man undtager en halvtam hund; intet hus hvælver sig over deres leie. Jorden er deres seng, himmelen er deres tag, saalænge den tørre aarstid hersker. Naar regntiden kommer, tager de sin tilflugt til fjeldenes huler eller stabler sammen bark og kviste til et midlertidigt ly.

Fri, ubundne som en abeflok streifer de om i de vældige skoge.

Man vil finde, at disse nordens folk staar paa et betydelig lavere trin end de stammer, der engang befolkede fastlandets sydlige dele, og hos hvem et barskere klima muligens har fremkaldt en lidt større udvikling af oprindelige muligheder. Ja man vil finde, at deres livsytringer saavel som deres bygning er saa lavtstaaende, at man til sine tider næsten kan fristes til ikke at anse dem for mennesker. Og dog vil man ved samliv med dem gjenfinde de fleste af de egenskaber, der ansees at være mennesket egne, om end oftest kun som rudimenter, saa svage, at grænsen mellem dyr og menneske ikke synes meget fjern.

Disse mennesker har ingen historie, ingen traditioner af synderlig alder, og alt hvad man derfor kan sige om deres oprindelse, vil mere eller mindre bære gisningens præg. Hvorvidt racen paa dens nuværende stadium repræsenterer en høiere race, der er degenereret, eller en race, der under menneskehedens tidligste udvikling er bleven staaende stille, stanset af uoverstigelige naturhindringer, er et spørgsmaal, der neppe nogensinde vil kunne afgjøres, og som her for mit øiemed har liden vægt.

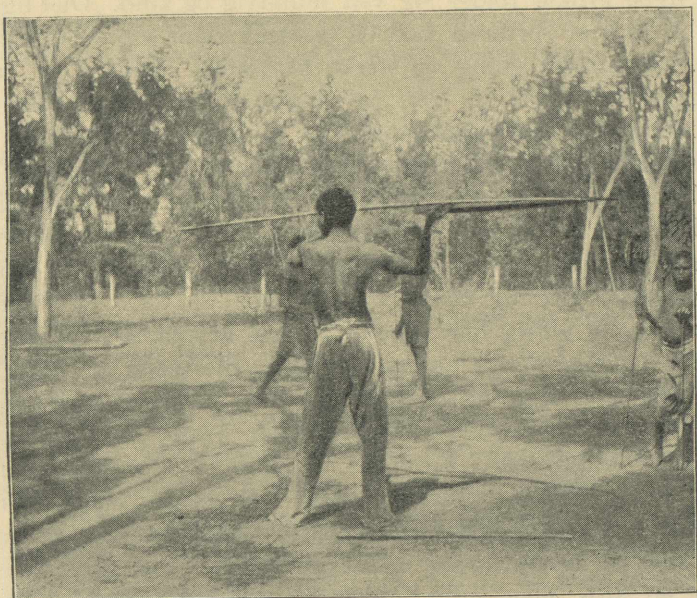
Man har længe kjendt, at bygningen af kraniet hos Australiens urfolk var særdeles lavtstaaende, og jeg havde derfor under mine reiser stadig min opmerksomhed henvendt paa at skaffe alle de kranier, jeg kunde overkomme. Endel af de kranier, der hjemsendtes, viste sig ogsaa at være af en forbausende lav typus. Nærmest ligner de ved sin langstrakte form, den overordentlig lave pande, de vældige supraorbitalprocesser, det fremskudte mundparti og den sterke prognaci i forbindelse med en vel udpræget tindingkam de kranier, der ved Neanderthal og Cro Magnon blev fundne i Mellemeuropas glaciale lag og i saa høi grad vakte verdens interesse. Men hvilke refleksioner denne omstændighed end kunde afføde, saa faar den for mig kun betydning, forsaavidt den viser, at forhistoriske mennesker eller mennesker af forhistorisk typus endnu lever paa vor jord. Og ved studiet af deres enkle livsytringer maa man til en vis grad kunne danne sig et billede af det liv, som forhistoriske folk maa

have ført, kunne opnaa en forstaaelse af, hvorledes mennesket i sin begyndelse maa have været og levet.

Ansigtsformen er yderst uskjøn. Den tilbagetrædende hage i forbindelse med den fremstaaende mund, den saagodtsom manglende pande og kraniets dolichocephale prognate form giver det en sterkt abelignende karakter, der yderligere forøges ved de fremspringende øienbryn, de vældige tyggemuskler og den brede, flade næse. Panden er sterkt furet, og dybe rynker folder sig ved mundvig og kind. Øiet ligger dybt. Iris er sortbrun med en underlig glans som af ulmende ild, senehinden gullig og sterkt blodskudt. Halsen er kort, ryggen velbygget og ret, og muskulaturen i det hele vel modelleret. Pectoralmusklerne er altid sterkt udviklede og hos ældre mænd i den grad fremtrædende, at de danner en dyb fure midt efter brystbenet. Bygningen er let, elastisk, aldrig plump. Skuldrene er brede, brystet hvælvet, hofterne smale og holdningen fri og rank, ligesom gangen er let, alle bevægelser frie og utvungne som hos et dyr. Fødderne, der følgelig aldrig har været trykkede af sko, er velformede, brede og med sterkt bevægelige tær. Stortaaen er ofte lidt fraskilt de øvrige, og de kan let gribe stene og andre gjenstande mellem denne og nærmeste taa. Mænd gaar udtilbens, kvinder indtilbens. Fingrene er smidige, ofte abelignende ved sin længde og krumme, urent begrænsede negle. Tommelen har hos enkelte individer forekommet mig at være mindre vel udviklet end de øvrige fingre. Ved greb, f. eks. om en stok eller gren, anvendes den ofte ikke. Enkelte individer anvender, naar de griber mindre gjenstande, ikke tommel- og pegefingerspids, men i lighed med aberne tommel- og inderste led af pegefingeren. Hovedhudens haarvækst er sterk og strækker sig næsten ned til øienbrynene. Haaret er oftest krøllet, undertiden glat, en eiendommelighed, der følger enkelte familier eller endog stammer. Det bæres gjerne indtil et par tommers længde. Enkelte stammer afskjærer det aldrig, men bærer det langt som en kvindes. Skjægget er i almindelighed tyndt og de øvrige legemsdele kun svagt behaarede. Huden er fin som fløiel og af en dyb

chokoladebrun farve; den varierer lidt i tone hos de forskjellige individer. Neglene er hvidlige, haand- og fodfladen brungule og alle slimhinder dybt blaalig røde. Lugt, syn, hørsel og følesans er fortræffelige, skarpere end hos nogen hvid mand.

Disse menneskers vaaben, redskaber og smykker er faa, høist enkle og primitive, og indflydelsen af europæisk

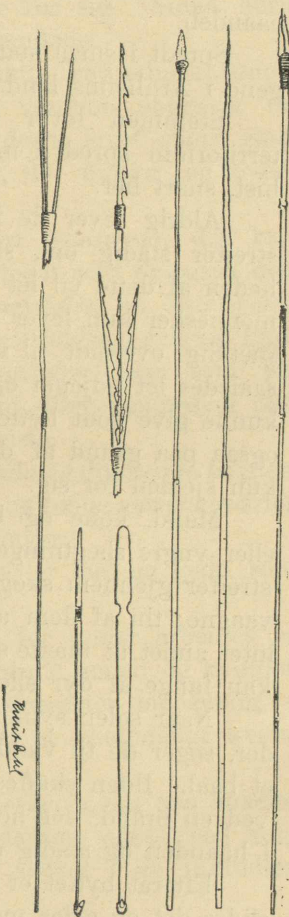

Spydkast ved Daly river.

kultur har ikke i nogen nævneværdig grad forøget dem eller gjort dem mere udviklede. Naar jeg ovenfor benævnte dem som et stenaldersfolk, saa tog jeg derunder intet hensyn til, at jern ved europæernes indryk i landet gradvis er bleven udbredt blandt dem. Thi jernet har kun lidet fortrængt stenen eller træet, og urfolkene eksisterer lige fuldt uafhængige af det. Det har ikke i nogen nævneværdig grad forandret deres livskaar eller sedvaner. Det eneste redskab, der virkelig

er godt paa veie til at fortrænges af jern, er deres oprindelige stenøks. Forøvrig er det kun tilfældig, de gjør brug af jern, ja de synes endog ofte at foretrække sten.

Spydet forekommer under mange forskjellige former. Dets skaft er almindeligvis af bambus og 2—3 meter langt. Odden kan enten være et ret og slet tilspidset stykke træ eller en træspids med svære modhager. Men den fuldkomneste og farligste er stenodden, der med et stykke voks fæstes i enden af bambusstangen.

Spyd, spydspidser og kastetræ.

Dette spyd kastes ikke direkte med haanden. Der anvendes et kastetræ, hvormed man opnaar at forlænge kastearmen og kan drive spydet frem med umaadelig kraft, som ved en slynge. Det er i de forskjellige former deres eneste virkelige vaaben.

Til forarbeidelsen af vaaben anvendes skarpe stene og muslingskaller. Ved tildels ved ildens hjælp at udhule en tømmerstok skaffer de sig en baad.

Deres væsentligste prydelser bestaar i med forskjellige okkerfarver at bemale sit legeme; men de forarbeider ogsaa armbaand, halshaand, pandebaand o. s. v. af fibrer, græs og muslingskaller og tatoverer sig paa forskjellige maader.

Kurve og poser til indsamling af levnetsmidler forarbeides ogsaa af kvinderne.

Andre vaaben og effekter forarbeidedes ikke af de stammer, med hvem jeg i Arnheims land kom i berøring. Saa enkelt det synes, saa utrolig lavt det lyder, kan en af disse vildmænds ekvipering for livet i al korthed opsummeres

saaledes: et spyd til forsvar, en skarp sten til at lage det med, en pose til at bære den i og en øks. Forøvrig bruger han til sine behov de naturgjenstande, der falder forhaanden.

Spredt i smaa stammer befolker disse mennesker urskogene i Arnheims land.

Stammen lever paa sit sjelden absolut begrænsede territorium spredt i mindre familier, der flakker om, snart hist, snart her.

Aldrig lever de i længere tid paa samme sted, men streifer stadig om, søgende nye fangstfelter. Nødvendigheden af dette vil let indsees, naar man betænker, at disse mennesker kun lever af, hvad landets flora og fauna, fuldstændig overladt til sig selv, yder dem. Et distrikt bliver saaledes let udjaget og maa lades i ro en stund for atter at kunne give godt bytte. En samling af hele stammen bliver ogsaa paa grund af dette forhold lidet praktikabel og gaar kun sjelden for sig.

Mand, kone og barn, kanske fulgt af gamle forældre eller yngre slægtninger, alt eftersom deres familieforhold er, streifer gjennem skogen. Alle deres skarpe sanser er fuldt vaagne; thi af dem afhænger deres aftensmaaltid. De har intet andet at mætte sin hunger med, end hvad de om dagen kan fange af dyr eller finde af planter.

Naar solen synker og den korte tropiske kveld indtræder, søger de til vand, kaster sit bytte paa jorden og tænder et baal. Ilden skaffes tilveie enten ved en ilddril eller oftere ved en brand, der hele dagen af hustruen er bleven baaret i haanden og stadig under marschen fornyet.

Efterat byttet er stegt paa baalets glødende kul, sønderslides det og ædes med sultent dyrisk begjær.

Trætheden overvælder dem, de laver sig hver sit lille baal, kaster sig paa den haarde jord og falder i en dyb søvn, hvoraf de kun langsomt og ligesom gradvis ved solopgang vaagner.

Kun drevne af sulten tager de atter fat paa sit dagverk: at skaffe sig og sine føde.

Er fangstfeltet godt og har de besluttet sig til at slaa sig ned for en tid, efterlades de faa eiendele i leiren, og folkene spreder sig ud igjennem skogen, søgende føde.

Mænd gaar for sig og kvinder for sig. Smaa børn følger kvinderne, lidt ældre gutter mændene.

Det er kvindernes arbeide at skaffe vegetabilsk føde. Langs bredden af floder og mindre vandløb opgraver de med en afbrudt gren eller med en dertil lavet spids stok masser af de forskjellige rodfrugter, der udgjør en overveiende del af disse folks næring.

Især yndes rødderne af *dioscorea transversa*, der kan spises baade raa og stegt i asken. Meget søgt er ogsaa den kolossale knold af *amorphophallus variabilis*, en stor yam, der, hvis den spises raa, fremkalder en voldsom svie og hudløshed paa tungens og mundens slimhinder, men som vel stegt danner et næringsmiddel, hvortil disse mennesker paa visse tider af aaret er væsentlig henviste.

I lagunerne opsamler de svømmende og dukkende frugter, rodstokke og blomsterstilke af de blaa og hvide *nymphaea*-arter der altid bedækker disse vandansamlinger.

Disses rødder og frugter steges og er taalelig gode, selv for en europæers gane.

Stilkerne spises raa, væsentligst for under arbeidet at stille hungeren, og jeg har ofte seet baade mænd og kvinder spise de skjøre stængler af svære græsarter øiensynlig i samme øiemed. De indeholder nemlig et ubetydeligt kvantum sukker.

Den røde lathus *(nelumbium speciosum* [1]*)*, der paa enkelte steder forekommer særdeles talrig, danner ogsaa ved sine rødder og frugter en meget vigtig artikel i de indfødtes husholdning.

Under forskjellige *terminalia-* og *eugenia*-arter opsamles disse træers ganske velsmagende stenfrugter, og der gives for-

---

[1] De tekniske navne paa de her omtalte planter er mig velvilligst meddelte af N. Holze, konservator ved den botaniske have i Port Darwin.

øvrig et utal af frugter, frø og plantedele, som disse mennesker forstaar at anvende til næring. Af skruepalmens stenhaarde frøhuse uddrager de, ved meget praktisk at brænde dem paa den ene side, de velsmagende kjerner; de forskjellige viftepalmers unge skud giver dem palmekaal, og selv giftige frugter forstaar de at anvende til føde.

Frugten af den bregnelignende *cycas media*, der indeholder en sterk gift, indsamles saaledes i store mængder. De knuses, og giften udvandes i fem dage, hvorpaa denne grødagtige masse rulles i bark og steges til et slags brød, der smager ganske godt, men har en efter vore begreber afskyelig lugt.

Som det vil sees, staar en masse vegetabilier til disse menneskers raadighed, men kan dog ikke til enhver tid skaffes tilveie, da hvert slag gjerne har sin bestemte sæson.

Kvindernes færdighed i indsamlingen af disse vegetabilier er meget stor, og de udfører sit arbeide hurtig og sikkert med aarhundreders nedarvede kyndighed, ja enkelte stammer afhugger hos dem den høire haands pegefinger i andet led, forat haanden skal blive spidsere og lettere kunne anvendes til at opgrave rodfrugter.

Det er selvsagt, at kvinderne, naar leilighed byder sig, sikrer sig større firben, slanger, mindre pattedyr og lignende, ligesom de ogsaa ved dukning i laguner og stillestaaende vande indsamler mængder af flodmuslinger og krebse.

I mandens lod falder det imidlertid at skaffe den overveiende del af den animalske føde, hvortil disse menneskers trang er saa sterk, at den under haarde tider, naar tilstrækkeligt vildt ikke kan skaffes tilveie, endog driver dem til menneskeæderi.

Langsomt og speidende vandrer manden gjennem den glisne skog, hvor han kjender hvert træ, hver sten, hver klippe i de revne høider.

Ligesom hans lille søn følger ham som lærling, saaledes fulgte han sin far og lærte skogens hemmeligheder af ham.

Han er i besiddelse af et slags rudimentær naturvidenskab, et omfattende kjendskab til alle arter og de vigtigste

træk i deres biologi, i alle fald de træk, der har betydning for ham. Og denne erfaringsmæssig hentede kundskab drager han sig rent instinktsmæssig til nytte.

Der gives ikke det spor, den stemme, den tæft af dyr eller fugl, som han ikke ved at forfølge til ophavet.

Han efterstræber og gjør til sit bytte alt, der gaar ind under begrebet hvirveldyr, og til fangsten anvender han kun sjelden vaaben.

De større australske hvirveldyr er nemlig i sammenligning med de mindre arter sjeldne og meget sky, kan kun dræbes paa afstand, med spyd.

Jagten paa disse, der udkræver en list og vaabenfærdighed, hvortil oftest kun ældre mænd er naaede, er derfor gjerne overladt til en eller to af familiens ældre medlemmer.

Hver mand bærer rigtignok sit spyd og kastetræ for paakommende tilfælde, men indskrænker dog sin søgen til de mindre arter.

Han graver med sine hænder firben og slanger ud af de jordhuller, hvori de skjuler sig, han sætter foden paa den vævre lille punggrævling, der tryg sover i sit græsrede, og han plyndrer fuglereder for unger og æg.

I de hule træer finder han store rotter, maare og pungaber, som han med sine skarpe sanser let opdager. Kun ved at banke ganske forsigtig paa træet og lægge øret til kan han overbevise sig om, hvorvidt det indeholder dyr eller ikke.

Med sin øks hugger han hul paa træet, trækker dyret ud og dræber det med sine hænder. Har han ikke øks, vil han gribe en skarp sten og dermed bearbeide træet, indtil han faar hul, eller selv i mangel deraf vil han med ild drive dyret ud.

Disse skogens mennesker er aldrig raadløse, under alle omstændigheder ved de at finde sig tilrette.

Om man kunde tage en indfødt og placere ham i urskogen 100 mil borte fra ethvert menneske, uden vaaben, uden spor af andet end hans eget nøgne jeg, han vilde dog inden aften stege sin fangst ved et flammende baal.

Den hurtighed og udholdenhed, han ved at lægge for dagen under forfølgelsen af et eller andet rapfodet pungdyr, er enestaaende, og man forbauses uvilkaarlig over, hvad mennesket med hungeren som drivfjær virkelig kan præstere. Jeg har saaledes ofte seet dem indhente de smaa punggrævlinger, der i alle fald løber ligesaa hurtig som vor almindelige rotte, og selv større kænguruer kan enkelte af de indfødte i den hede tid af dagen bogstavelig talt springe omkap med.

Jeg husker saaledes et eksempel.

En dag vandrede jeg bort fra min leir gjennem skogen oppe ved Catherine river og saa efter kænguru.

En indfødt, der ved samvær med hvide havde lært sig at haandtere et gevær, fulgte mig.

Som vi gik ved siden af hinanden og speidede, sprang en *macropus agilis*, en kænguru af omtrent et faars størrelse, op langt borte mellem de hvide eucalyptusstammer og flygtede over hals og hoved. Hurtig bad negeren mig om at faa bøssen, fik den og drog med pilens hurtighed efter det flygtende dyr.

Jeg tog hans spyd og gik efter i retningen. Efter omtrent et kvarters forløb hørte jeg et svagt skud og en vedvarende huien, og omtrent 3 kilometer borte fandt jeg kænguruen og negeren liggende side om side paa jorden.

Kænguruen var død; men den indfødte var i bedste velgaaende. Hans sorte krop var bare lidt blankere af sved end vanligt.

Han havde aabenlyst i ærlig jagt forfulgt en af Australiens hurtigste macropus-arter, jaget den, til den bogstavelig ikke kunde gjøre et hop mere, — og saa skudt den.

Det vildt, der især af gamle mænd efterstræbes med spyd, er krokodiller og store kænguru-arter.

For med sikkerhed at kunne dræbe disse maa den gamle jæger komme dem meget nær, i almindelighed paa kun nogle faa skridts afstand, og deri ligger hans fine kunst. Med lydløse, listende skridt kan han paa den bløde sand

eller i det sleipe mudder paa elvbredden nærme sig den sovende krokodille og med et kraftigt spydkast dræbe den. Men kænguruerne er vare og listige, og for at komme dem nær maa han gribe til ganske andre kunster.

Den erfarne jæger gaar til en mudderpøl, vælter sig i sølen og oversmører hele sin krop med et tykt lag af mudder. Dette mudderlag hindrer den sterke duft, der staar af en svedende neger, fra at føres i alle fald helt ublandet til kænguruens fine næse, og paa samme tid giver det jægeren en farvetone, der bringer ham til let at falde sammen med omgivelserne.

Han tager nu spyd og kastetræ og stiller sig paa lur ved kænguruens stier eller sovesteder, eller han forsøger at nærme sig de græssende dyr.

Naar han opdager et saadant, vil han lægge spydet tilrette i kastetræets hage, indtage en bestemt stilling og med uhyre langsomhed begynde at nærme sig. Saasnart det vare dyr retter sig op og speider omkring, vil han staa fuldstændig urørlig og ligner da skuffende en gammel tør træstubbe med en sprikende gren eller to. Naar vildtet igjen bøier sig og spiser, bevæger han sig fremad, indtil dyret atter retter sig op, og saaledes videre. Kun yderst langsomt og med en forsigtighed, der stadig øges, lykkes det ham at nærme sig kænguruen, som tilslut ikke anser ham for andet end en gammel træstamme. Endelig er han kun nogle faa skridt fra sit offer, der for sidste gang reiser sig op og fuldstændig bedragen stirrer paa sin fiende. Naar den saa igjen krummer sin ryg og nipper af græsset, retter jægeren langsomt spydet ind og driver saa med al sin kraft den skarpe stenod gjennem dyret.

Af og til kan en hel stamme i forening afholde store drivjagter, hvor masser af dyr dræbes; men i almindelighed gaar kængurujægeren tilverks som nylig beskrevet.

I enkelte lokaliteter er urfolkene for en stor del henviste til fisk, og utallige er de maader, hvorpaa de fanger dem. Naar laguner og mindre vasdrag efter regntiden begynder

at minke, opføres i afløbene smaa tætte gjærder i lighed med en almindelig rypegard herhjemme. Kun en aabning i midten bliver tilbage, og i denne aabning anbringes en stor kurv. Al den fisk, som passerer gjennem vasdraget, bliver saaledes liggende i kurven og yder fangeren daglig en rig forsyning. Spydet anvendes ogsaa meget til fiskeri, og enkelte har stor færdighed i at benytte det; men selv med de blotte hænder vil en indfødt kunne skaffe sig en ret fisk, og skulde han komme i knibe, vilde han opsøge forskjellige giftige rødder, anbringe dem i en mindre vandsamling og efter kort tids forløb bringe al den fisk, der fandtes, til at flyde bedøvet op i overfladen.

Som man vil se, mangler disse Australiens urfolk ingenlunde tilstrækkelige fødemidler, og i de bedre stillede distrikter kan de som oftest med lethed skaffe sig og sine føde.

Efter endt jagt begiver mændene sig hjem til leirpladsen, hvor allerede kvinderne er ifærd med tilberedelsen af de indsamlede vegetabilier. Alt det dræbte vildt, pattedyr, firben, slanger etc. bliver nu stegt, og denne stegning er som oftest uhyre enkel, i alle fald for mindre dyrs vedkommende. Efterat haar, skjæl og lignende er svedne af dyrets hud, rives bugen op med en skarp sten eller et benstykke, dyret slides i stykker og uddeles, og disse stykker placeres derpaa over baalets kul, vendes et par gange og fortæres med rivende hurtighed. Det vildt, der ikke kan fortæres paa én gang, bliver bare svedet, indvoldene taget ud, og det lægges tilside, til sulten atter melder sig.

Med større dyr, f. eks. en kænguru, anvendes imidlertid en vidtløftigere og forresten meget kløgtig methode. Et hul graves i jorden, en ild gjøres op i det, og alt haar svides af dyret, som derpaa bliver oplemmet. Ilden rages nu ud af det ophedede hul, der fores med den bøielige bark af «the-træet» *(melaleuca leucadendron)*. Kjødstykkerne stables nu op i hullet, glødende stene eller stykker af termitboliger lægges indimellem, endel vand dynkes over, og kjødet bedækkes nu med barkstykker, hvorpaa et tykt lag sand eller jord skrabes over det hele. De glødende stene, det raa kjød

og det tilsatte vand udvikler nu under barken i det ophedede hul en masse vanddamp, der kun for en ringe del undslipper og derfor i løbet af kort tid dampkoger kjødet.

Fangsten deles ligt mellem alle, og kun for gamle mænd reserveres enkelte sjeldne lækkerbider. Den heldige og den uheldige, den driftige og den dovne faar samme lod. Der deles som mellem brødre.

Hvor nøisomme disse mennesker end er, og hvor lidet der end skal til for at opholde deres liv under trange tider, efter en rig fangst vil de dog spise sig til overmaal mætte. Det er imidlertid efter en saadan heldig jagt, der kanske skaffer dem et sorgløst udkomme for flere dage, at de mere menneskelige sider ved urfolkenes karakter kommer frem. Under gunstige kaar, naar han er fri for at sørge for dagens behov, da vaagner vildmandens kunstdrift. Da forarbeider han vaaben og pryder dem med fantastiske udskjæringer. Da synger han i kvelden om dagens bedrift.

Forinden jeg imidlertid gaar over til at beskrive dette, maa jeg sige nogle ord om hans religiøse forestillinger og enkelte af hans vaner og egenskaber.

Disse mennesker har ingen *religion*, de dyrker ingen guddom, de bloter ikke til nogen fetisch, og det, der hos høiere race fremtræder som religiøse forestillinger og i de forskjellige kulturens slægter har koncentreret sig som religioner, spores hos disse skogens folk kun som svage spirer.

Al religion bunder kanske inderst inde i menneskets søgen efter livets og dødens ophav.

Urmennesket ser livet yre om sig i fugl og dyr og forplante sig fra led til led. Det forekommer ham ikke fremmed, fordi han selv lever og forplanter sig. Han ser, hvordan det opstaar, og spørger ikke videre.

Men døden præsenterer sig for ham ganske anderledes.

Han dræber skogens dyr og skogens mænd med haand og spyd, og han ved, hvorfor de dør. Han kan pege paa en forklarlig grund til døden.

Men naar en mand dør, hvad vi vil kalde en naturlig død, straadød, da er skogmanden paa usikker grund.

Han finder ikke spydsaar, ikke merke efter slag, og hans forstand staar stille.

Han spørger sig selv efter dødens aarsag og kan ikke svare.

Han kjender sig at staa overfor noget stort, forfærdeligt, uforklarligt.

Og slægt efter slægt har siddet om sine døde og i dødens rædsel brudt sine smaa hjerner for at finde dødens grund.

Og slægtens famlende gisninger har kaldt den *djævel.*

Om denne djævel, der gjerne benævnes «barrang», «bolongo» eller «wurrang», er forestillingerne høist rige, meget forskjellige, og han tænkes snart som et dyr, snart som et menneskelignende væsen, snart synlig, snart usynlig. Men i hovedsagen er «barrang» kun en betegnelse for alt ondt, for alt, der kan sætte *liv* i fare, og de former, hvorunder han tænkes at optræde, er kun resultatet af disse menneskers famlende forsøg paa personifikation.

Snart er denne djævel en svær krokodille, der gjør et enkelt sted i floderne farligt, snart et tigerlignende rovdyr, der lurer i junglernes dyb, snart en dvergagtig mand med store gloende ugleøine, der i natten lurer udenfor leirbaalets lyscirkel, og hvis fodspor undertiden er seet af de gamle vise mænd.

Og det onde kan tage bolig i et menneske og give ham magt til med koglerier og heksekunster at dræbe sine fiender. Om natten farer han lange veie gjennem luften over floder og skoge og bøier sig i den mørke nat over sit offer, der slumrer ved leirilden og tager hans «fedt», som den indfødte udtrykker sig. Offeret sygner hen, afmagres og dør.

I stadig knugende frygt lever urmennesket, i evig rædsel for onde magter, som han føler er om sig og ikke kan klare. Selv paa sin egen stammes grund er han ikke tryg. Om dagen er han sorgløs; men i nattens mørke, naar bare leirilden blaffer og stjernerne tindrer over, da sidder han var og med opspilte sanser. Hvert suk i skogen bliver til susen af en ond aand, der farer over, hver ildflue bliver til gloende øine, hver uvant lyd i natten bliver til stemmer

og trin af djævle, der lusker om leiren. Jeg har ofte seet rædselen i disse folk stige høiere og høiere med hver uforklarlig lyd fra skogen, seet dem stirre spørgende paa hinanden i forfærdelse over det uforklarlige, ligesom mørkrædde børn, og saa tilslut i vild panik springe op og sende lette rørspyd hvislende bortigjennem græs og stammer.

Mekanisk søger de at forsvare sig. Inderst inde paa bunden af alle disse famlende forestillinger ligger dog frygten for døden, og selvopholdelsesdriften søger efter dens aarsag og maaden at undgaa den paa.

Og dog, — naar den træder dem uundgaaelig ind paa livet, er de ikke ræd den. En dødssyg vildmand vil med stor ro og sikkerhed forudsige sin dødsstund, og ingen skræk for døden synes da at beherske ham.

Hvorvidt dette skulde tyde paa, at de havde forestillinger om et liv efter døden, skal jeg ikke kunne udtale mig om; men der findes hos dem muligens spirer til en tro paa individets udødelighed. De tror saaledes paa gjengangere, og der er visse omstændigheder ved deres begravelsesceremonier, der muligens kunde pege paa en udødelighedstro.

Et barnelig f. eks. lægges kun hen paa et stillads, indtil det er forraadnet, hvorpaa benene puttes i et hult træ. Et gammelt individ derimod nedgraves, en pæl slaaes endog undertiden gjennem liget, og benene tages først efter forraadnelsesprocessen op.

De indfødte selv forklarer forskjellen i methoden derhen, at børn ingen uvenner havde i levende live og derfor ikke efter døden har nogen at skade, mens gamle folk ufeilbarlig vilde gaa igjen og hævne sig paa sine fiender.

Imidlertid spiller frygten for gjengangere, der vel i de fleste tilfælde skyldes en daarlig samvittighed, en langt større rolle end den derved ubevidst anerkjendte udødelighed. I alle fald eier de ingen bestemte forestillinger om et liv efter døden.

Kun en eneste gang har der under mit samliv med skogmændene hændt mig noget, der bragte mig til at sige mig selv, at jeg stod ligeoverfor et fænomen, der muligens

kunde ansees som den svageste lille spire til en fetischdyrkelse.

Ved Hermit hill søndenfor Daly slog vi engang leir under et vældigt banjantræ, hvorunder den derboende stamme i mange aar havde pleiet at samles. Under vort arbeide med at indrede os der hug Holm en af træets mange udoverhængende grene af, og til min forundring bebreidede en af mine ledsagere ham dette paa det hidsigste. «Hvorfor,» sagde han, «dræber du mit træ?»

I den vildes sind stod det vældige træ, der i decennier havde skygget over hans fædres leirplads, som noget kjært, helligt, og jeg maatte sige mig selv, at skulde man tænke sig oprindelsen til en fetischdyrkelse, da maatte den være slig.

En hel del af de former for overtro, man uafbrudt støder paa blandt disse folk, er simpelthen praktiske løsninger af forskjellige økonomiske spørgsmaal. Man vil saaledes blandt yngre mænd støde paa tilsyneladende overtroiske fordomme mod nydelsen af bestemte næringsmidler. Snart tør han ikke spise gjæs, snart er det krokodiller og større firben, han ikke maa nyde, og straffen for overtrædelse ansees altid at bestaa i, at overtræderen bliver syg og dør eller paa en eller anden maade kommer tilskade. Saa siger i alle fald de gamle kloge mænd. Men de gamle mænd har klogeligen indseet, at hvis man skulde tillade saadanne kraftige ungdommer at spise alt det bedste vildt, vilde der falde yderst lidet af dette paa de gamle mænds part. Følgelig søger de at skræmme ungdommen paa lignende maader, som man hos os anvender ligeoverfor smaa børn. Utallige var de afskrækkende eksempler, der blev fremdragne, og de gamle mænd vidste at drage sin fordel af rene tilfældigheder.

Fra en stamme kan jeg meget vel erindre en gammel mand, hvis næse af en eller anden grund var fuldstændig defekt. Istedetfor dette organ havde han midt i ansigtet et stort tragtformet hul, og i hullets bund sad en liden boble og blev trukket ud og ind med luftdraget, naar han pustede. Denne mand blev altid fremholdt som et afskrækkende eksempel paa, hvordan det vilde gaa dem, der overtraadte

forbudet mod at spise gaas i en vis alder, og den gamle kjæltring, der selv vilde have saa meget gaas som muligt, undlod naturligvis aldrig at spille denne sin store trumf ud.

Først lidt efter lidt, eftersom han ældes, faar manden øinene op for humbugen i disse forbud; men da er han allerede selv en gammel mand og vilde gjøre sig selv en daarlig tjeneste ved at forklare mysteriet for ungdommen.

I enkelte stammer har *hvert enkelt* individ en fordom mod at dræbe eller skade en vis, for individet bestemt art af dyr eller fugl. Han kalder den bestemte art, f. eks. en and, en heire eller et pattedyr, sin «broder», betragter den som et slags heldbringende fylgje og dræber den hverken selv eller ser gjerne, at andre gjør det. Overtroen er indgroet mere eller mindre hos de forskjellige individer; men dens oprindelse maa nærmest søges i, at urfolkene instinktmæssig har indseet, at der trængtes en modvægt mod en altfor stor beskatning af fangstfeltet. Gradvis har saa denne overtro konstrueret sig og virker i forening med de forud nævnte fordomme som et slags fredningsbestemmelser.

Naar maven er fuld og kveldens klare maaneskin forjager frygten for onde vætter, da har den vilde ingen sorger.

Han kjender sig glad, og han maa have et udtryk for sin glæde.

Han nævner et ord eller to, næsten ligegyldigt hvilke, bare ord, der for ham betegner øieblikkets stemning. Han skraaler disse ord ud, afdeler dem taktmæssig i stavelser og slaar takten dertil med to træstykker, stene eller hvadsomhelst, der falder ham i hænderne. Hans kamerat trakterer det primitive instrument luren, der i sin enkleste skikkelse kun er en hul gren, i den kunstigste et stykke bambus, hvoraf leddene er stødte ud.

Kvinderne slaar med de hule haandflader mod sit skjød og frembringer et drønnende taktfast akkompagnement, og de smaa svarte negerunger opfører en vild dans rundt leirens baal.

Til langt paa nat fortsættes denne underholdning i den høieste ekstase af lykke og velvære.

Hvorvel deres musik bestaar væsentlig i takt og der kun findes svage tilløb til egentlig modulation, eier dog en saadan konsert en egen stemning, der mangen gang (i alle fald i de omgivelser) ikke gjør det latterlige indtryk, man skulde formode.

Dette kan imidlertid være rent personligt; men hvor latterlig den hele underholdning end kan være i kulturmenneskets øine, saa bevæges den barbariske virtuos uden tvil af de samme følelser som kunstneren, der spiller kulturens melodi.

Der er ingen arts-, der er kun en gradsforskjel, og hvad der hos os er kunst, er hos disse mennesker kun en spire, et første udslag af kunstdrift. Og hvor liden den end er, den spiller dog i disse menneskers liv en uhyre stor rolle. Foruden at den udgjør en af deres fornemste glæder, danner den et af de vigtigste bindeled mellem stammerne og kan gjerne siges at staa i forplantningens tjeneste paa samme vis som vore skogfugles spil.

Kveld efter kveld indøves de selvgjorte sange, og naar saa stammens forskjellige familier mødes, holdes generalprøve i sang og dans.

De maa kunne sine sager til det store aarlige stævne, da stammerne mødes.

Naar græsset i høstmaanederne begynder at tørke, søger stammerne i et vist distrikt hen mod det vanlige mødested. Under sin vei afbrænder de græsset, og røde lysninger i skyerne bliver i natten for skogmanden et tegn paa, at hans naboer nærmer sig. Kveld efter kveld tiltager lysningerne i styrke, og endelig mødes stammerne paa det aftalte sted under megen forhandling og ceremonier.

Det saakaldte «korrobborree», det store internationale stævne, tager sin begyndelse.

Stammerne, hvis sprog ofte er meget forskjelligt, forhandler nu gjennem tolke. Alle tvistigheder, alt mellemværende drøftes og bilægges ofte med blodsudgydelse, unge gutter omskjæres, og vaaben udveksles. Snart skrider man imidlertid til en fredelig nydelse af dans og

musik. Stamme efter stamme optræder og viser sine færdigheder, og milevidt ud i natten lyder skraal og tramp og taktfaste slag paa maver og træstykker. Nu er vildmandens saligste stund, og hans begeistring og iver kjender ingen grænser. For at kunne hengive sig til nydelsen af den underkaster han sig gjerne den sultekur, som et saadant stævne medfører. Flere hundrede mennesker kan ikke i disse egne færdes dagevis paa samme sted og finde tilstrækkelig næring; men han sulter gjerne. Thi foruden at han i og for sig elsker sang og musik, saa sidder der unge kvinder rundt baalet, og han opbyder al sin kunst for at behage dem.

Kvinder udveksles nemlig under disse sammenkomster. De gives som bod i tvistigheder, afhændes som venskabspant, er ofte bortlovede fra barn af; men talrige er de forbindelser, der knyttes mellem unge folk, trods de ældres bestemmelse, og talrige bortførelser giver fuldt af stof til næste aars tvistigheder.

Disse mennesker har forlængst indseet, at indavl bringer racen til at degenerere, og et ægteskab mellem mand og kvinde af samme stamme er derfor fuldstændig udelukket. En mand vælger altid sin kvinde fra en fremmed stamme, og slægten holdes vedlige ved stadig tilførsel af nyt blod.

Det er selvsagt, at mange børn kun vilde være til hinder for mennesker, der stadig streifer om, som liden eller ingen tid har at afse til deres pleie, og hvis fangstfelt ikke vilde kunne bære en stor folkemængde. Urfolkene regulerer derfor forplantningen paa forskjellige maader, og den enkleste methode bestaar simpelthen i barnemord.

Ofte hemmes mandens forplantningsevne ved de mest barbariske operationer, som jeg forøvrig her ikke kan skjænke nærmere omtale, og sene ægteskaber tjener i enkelte stammer til at regulere forplantningen. I disse stammer, hvor manden først i en alder af 30—40 aar faar sig tildelt en hustru, hersker en meget slet moral.

Som oftest hersker et nødtvungent monogami; men hvis anledning gives, har en mand flere hustruer. Forholdet

mellem mand og kone i ægteskabet varierer der som andetsteds; og de forbindelser, hvor en stor og gjensidig hengivenhed er iøinefaldende, er kun sjeldne.

Børnene fødes af moderen til verden med største lethed og rimeligvis uden synderlige smerter, og de taaler straks efter fødselen en behandling, som hvide børn rimeligvis efter faa timers forløb vilde bukke under for. De lægges simpelthen paa et stykke ru bark og bæres med under marschen.

Børnene kan ikke siges at opdrages. Sprog og alle legemlige færdigheder synes at komme til dem fuldstændig af sig selv. De tugtes aldrig og tyranniserer sine forældre.

Der findes hos urfolkene endnu nogle spirer til *videnskab* og *kunst*, som jeg kortelig skal berøre.

De kan tælle, men neppe længere end til fem, fingrenes antal to—to—en.

Jeg har seet det angivet, at sydligere stammer skulde kunne tælle til tyve, og jeg skal ikke benegte muligheden af, at enkelte individer er naaet op til at kjende antallet af sine fingre og tær; men dette bliver i saa fald kun ved en simpel gjentagelse af det oprindelige tal fem.

De har navne for sol, maane og stjerner, og maanen i dens forskjellige stadier, ny og næ, danner grundlaget for deres tidsregning. De har særegne navne paa enkelte stjerner og har i stjernehimmelen udfundet billeder af kænguruen og den nyhollandske struds. De kan tegne og male paa sit vis, og disse deres produktioner minder sterkt om børns første forsøg paa ved linjer og farver at fremstille billedet af de væsener eller gjenstande, hvormed de er mest fortrolige. Paa klippevægge her og der finder man deres malerier, der er udførte med forskjellige okkerfarver og oftest repræsenterer dyr, mennesker og vaaben. En enkelt gang vil man se forsøg paa at fremstile en jagtscene, og undertiden støder man paa rent monstrøse figurer, rene fantasifostre.

Samtidig med at jeg har forsøgt at sætte læseren ind i de almindeligste foreteelser i disse overordentlig lavtstaaende menneskers liv, har jeg ogsaa forsøgt at vise, hvorledes de

menneskelige egenskaber hos disse urskogens folk ubevidst ytrer sig i former, der kan sammenlignes med kulturens.

Alle de fuldkommenheder, kunst, videnskab, religion, der har gjort den hvide race til kulturens bærere paa jorden, spores hos disse skogens folk kun som rudimenter, som svage spirer, uden betingelse for udvikling.

Thi ved sammenstød med de hvide gaar racen efter kortere eller længere tids forløb ubønhørlig tilgrunde.

Disse mennesker synes at være en forhistorisk levning, og man kunde næsten fristes til at antage dem for artsforskjellige fra os. Saa forskjellige synes i alle fald de to racer at være, af nogen blanding i synderlig udstrækning ikke finder sted, og de bastarder, der dannes, synes ikke at besidde den fornødne vitalitet.

Naar kolonisten indfinder sig med kvæg og provisioner, da opgiver skogmanden lidt efter lidt sit levesæt og bliver en parasit, der snart fører en kummelig tilværelse omkring hvide mænds boliger, snart atter drives af en uimodstaaelig trang ud i skogen.

Han er afvant med sit gamle liv, har tildels glemt sine gamle færdigheder og forgriber sig snart paa den hvide mands kvæg.

Saa kommer riflen i arbeide, og de sygdomme, der altid følger den fremrykkende civilisation, fuldender verket. Endnu findes i nordens skoge tusener og atter tusener af vilde, og den omstændighed, at disse egne er mindre skikkede for kolonisation, kan muligens forhale deres undergang; men den maa komme, og det er kun et tidsspørgsmaal, naar Australiens urfolk vil have ophørt at eksistere.

III.

UNIYA.

Reise til Daly. Første leir. Centropus phasianus. Undgaaet overfald. «Paperbark camp». Noltenius' billibong. Kobberminen. Uniya missionsstation. Stationen og dens arbeide. Negre. Vort museum. Vort arbeide. Kængurujagt. Opossum. Bandikut. «Pine Creek». Krokodillejagter. Udflugt til laguner. Pater Mc Killops ankomst.

Vi sadlede op og red. Der gik en vei nordvestover forbi nogle miner, og den fulgte vi med Tommy som veiviser. Gjennem øde, ørkenlignende strækninger, hvor skogen stod glisen og liden, naaede vi Brooks creek batteri, red videre og kom ud paa formiddagen til Howley batteri, hvor vi slog leir, satte vor quartpot over ilden og holdt rast. Igjen bar det afsted. Veien blev bare til et utydeligt spor, og braakingen af batteriet døde i skogen, det sidste livstegn, den arbeidende verden gav os. Sporet førte os om en tidlang til en gammel forladt tinmine ved Mt. Shoobridge, en anselig kjede af svære, stumpt kegleformige fjeld. Saa blev det næsten borte. Bare af og til saa vi groper i landet, der antydede, at vogne for mange herrens aar siden i territoriets lovende dage havde kjørt ud til Daly. Nu var missionærerne de eneste, der nogle gange om aaret kunde fare der og sætte merke i skogbunden. Vi drog gjennem fjeldkjeden mil efter mil, mil efter mil indigjennem, fulgte et elveløb med svære bambusjungler omkring gjennem en trang dal, forlod saa elveleiet, drog gjennem nok en fjeldkjede og stødte saa pludselig paa et gammelt forfaldent staaltraadgjærde. Det

var levningerne af hegnet om en svær kvægstation, der engang var igang her, og som for mange aar siden var nedlagt.

Det var alt kveld, solen stod i aasranden og lod trærnes skygger falde lange og skarpe over den ensomme fjelddal, hvor slagterfuglens fløiten var den eneste lyd. Ved en liden bæk slog vi leir, hoblede hestene, spændte vore mygnet over vore sengklæder og fik theen over ilden. Saa tog jeg bøssen og gik en liden tur. Der vi laa var der grønt græs efter en græsbrand og godt føder for hestene, for hvem man aldrig holder nogen furage. Men ikke langt unda var der tørt græs, hvor man havde sin store møie med at komme frem. Jeg ventede imidlertid at træffe kænguru og baskede trøstig ivei over bækken og op igjennem lien under fjeldsiden. Ikke havde jeg gaaet langt, førend der begyndte at lette vagtler; men jeg agtede dem ikke. Om en stund fik jeg ogsaa øie paa en mørkfarvet kænguru, der kom løbende fra fjeldet og nedover, halvt synlig i det lange græs. Den satte sig et stykke ovenfor, og efter at have gaaet et stykke i retningen stansede jeg for at vente, til den rørte paa sig. Mens jeg stod og speidede, bemerkede jeg pludselig en hurtig bevægelse i græsset ovenfor mig. Det var her lidt kortere end vanligt, og jeg saa straks en 2 meter lang slange, der med stor fart kom sættende lige mod mig. Jeg skjød, og endskjønt bestet vred sig forfærdelig og ganske vist var haardt saaret, kom den dog unda i græsset. Kænguruen flygtede naturligvis, og da skumringen alt faldt paa, vendte jeg.

Ved bækken, hvor skruepalmerne *(pandanus odoratissimus)* stod tæt, fløi et par store, langhalede fugle op. Det var den store australske sporegjøk *(centropus phasianus)*, en fugl, jeg allerede i Port Darwins omegn havde stiftet bekjendtskab med. Den er i kroppen omtrent af skjærens størrelse; men dens hale er omtrent dobbelt saa lang som denne fugls. Fjærene har den samme stive egenskab som den, jeg beskrev hos dens afrikanske slægtning, og farven er hos begge kjøn i den tørre aarstid jevnt brunspraglet med

mørkere og lysere striber efter fjærskafterne samt brunrøde svingfjær. Halen er mørkfarvet med lidt regnbueskjær og brune eller graa uregelmæssige tverstriber. Naar regntiden indtræder, forandrer hannen fuldstændig farve og bliver kulsort overalt med undtagelse af lidt af vinger og hale. Forplantningen foregaar saa, og ved regntidens ophør anlægger den igjen sin forrige dragt. Kolonisterne kalder den gjerne sumpfasan *(swamp-phesant)*, et navn, der videnskabelig seet ikke har den mindste berettigelse, da den ikke er mere i slægt med fasanerne end en vadefugl med en spurv. Overalt i nærheden af vand træffer man denne statelige fugl, der i almindelighed kun flyver op i nærmeste træ, naar den skræmmes ud af græsset, hvor den færdes med den samme behændighed som de afrikanske arter. Den er meget let at fælde. Da dens lange hale gjør dens flugt meget tung, naar den kun de nederste grene af det træ, den sætter sig i. Derpaa hopper den spiralformig op gjennem træet, og først naar den naar toppen, kaster den sig ud til flugt og flakser tungt og besværlig mod nærmeste træ, hvis nederste grene den da naar, og hvor samme manøvre gjentages. Selv om man ser en sporegjøk i afstand flyve op i et træ, kan man ved hurtig at springe indpaa komme tidsnok til at skyde den, førend den forlader træets krone. I den tørre aarstid er den stum, og først naar regntiden nærmer sig, lader den høre et dybt, sterkt skrig, omtrent ligt den lyd, man vilde frembringe, om man ganske let og stadig hurtigere og hurtigere bankede paa en tromme.

Natten sænkede sig. Ingen vind suste i skogens kroner, og røgen steg ret tilveirs fra vort leirbaal, hvor Tommy syslede med den enkle kveldsmad. Han var ordknap af sig vor nye følgesvend, enten det nu var af mistænksomhed eller af frygt for sine nye ukjendte herrer. I taushed og med dyrisk begjær satte han i sig de fødemidler, han fik, og mens jeg betragtede hans lave fysiognomi med den flade næse, den vældige fremstaaende mund og den fremstaaende lave pande, følte jeg en slags usigelig væmmelse, blandet med en vis

uro, en utryghed for livet, som den, der færdes blandt vilde, i den første tid ganske naturlig plages af.

Myggen peb udpaa kvelden i plagsomme flokke; snart krøb vi ind under vore mygnet, og trætte som vi var faldt vi omsider i en urolig søvn. En vis usikkerhed ligeoverfor vor ledsager, en uro for, at hestene skulde mistes, bragte os til stadig at vaagne og lytte til skogens natlige

Vegetation om en «creek».

lyd og klangen af hestenes bjælder, der dirrede spædt og ensomt mellem stammerne i den vældige ødemark.

Vi slugte frokosten i os og red videre næste morgen. Snart kom vi ud i fladt, aabent skogland, hvor af og til et vandløb, halvt udtørret og omgivet af tæt bambus *(bambusa Arnhemica)* og det vældige Leichhardts træ, var den eneste afveksling i landskabets uendelige triste ensformighed.

Tommy havde den foregaaende dag, da vi red forbi minerne, stadig talt med slægt og venner af sin egen stamme og fortalt dem, hvor vi drog hen. Jeg var heller ikke et øieblik i tvil om, at nogle af dem allerede var paa vei ud

til Daly, og de beretninger, jeg havde om Tommy og hans fortidige bedrifter, var ingenlunde af den art, at jeg i alle fald paa dette tidspunkt, førend jeg endnu havde nok erfaringer, skjøttede om at komme i nærmere berøring med hans omgang. Tommy havde i sin pure ungdom været meget indviklet i et høist uhyggeligt blodbad, der for omtrent ti aar siden havde fundet sted nede ved Daly, og hvortil jeg senere skal komme tilbage, og pater Mc Killop fortalte mig, at han engang med nød og neppe undgik et overfald af samme hr. Tommy.

Med en indfødt fra Daly red han langs den samme vei, hvor vi nu færdedes. Som de en dag red gjennem en egn, hvor græsset stod langt og tørt, blev negeren pludselig urolig og forsikrede, at negre var i nærheden, samt at han var ræd for et baghold. Med den yderste forsigtighed red de nu frem, og presten, hvis øie var skjærpet gjennem buskens liv, opdagede det sorte hoved af en indfødt, der langt borte stod paa lur i det lange græs. Han var ikke raadløs, men red paa og raabte til ham, at han skulde komme frem. Da negeren kun skjulte sig, tændte presten ild paa græsset, ventede, til flammerne fræste høit tilveirs om stedet, red saa med dragen revolver frem og tvang de flygtende vildmænd til at stanse. Det viste sig at være hr. Tommy og en anden velkjendt kjeltring. Vor veivisers fortid var saaledes ingenlunde egnet til at vække tillid, og hvorvel jeg ikke følte nogen frygt, holdt jeg denne dag et vaagent øie med Tommy og vore omgivelser.

Engang om formiddagen blev Holm et godt stykke tilbage for at se efter nogle kakaduer, der skimtedes mellem træerne lidt borte fra veien. Tommy red foran og jeg efter, drivende kløvhestene. Vi nærmede os et dybt bækkeleie, omgivet af høit græs og bambus, og vel saa 75 meter derfra saa jeg pludselig en stor, mørk skikkelse smutte over veien lige foran Tommy og forsvinde i græsset. Enten det var en kænguru eller en mand, kunde jeg ikke se, da jeg var temmelig langt efter. Vi red over den dybe creek eller elveseng, og paa den anden side stansede Tommy. Jeg spurgte

ham, om han saa kænguruen, der sprang foran ham. Han benegtede dette, og da der ikke kunde være mindste tvil om, at han maatte have seet den, vaktes min mistanke, saa meget mere som han bad om at faa ride nedover creeken et stykke for, som han sagde, at se efter en gammel fiskekrog, han engang havde mistet i en stor rod under en flom. Jeg vilde vente paa Holm og lod ham ride, mens kløvhestene fik græsse. At der var negre ikke et bøsseskud fra mig, var jeg fuldt paa det rene med, trak revolveren og red frem paa banken, hvor jeg havde endel udsigt. Derfra kunde jeg passe paa, at Holm ikke faldt i et baghold, og ligeledes holde vaagent øie med omgivelserne.

Jeg glemmer ikke, hvorledes jeg saa Holm rolig komme ridende og samtidig blev var en bevægelse i den græsflade, hvor jeg før havde seet den mystiske figur forsvinde. Hvor ivrig spændte jeg ikke hanen, hvor fast klemte jeg ikke om pistolens skjæfte for at gjøre mit aftræk sikkert, og hvor ivrig speidede jeg ikke mod græsset. Saa naturligt forekom det mig, at en vild vilde reise sig og slynge sit lette, taggede spyd mod min kamerat, at jeg formelig holdt paa at sende en kugle efter det billede, min ophidsede tilstand fremhallucinerede. Holm red paa, og idet han passerede, bevægedes græsset atter voldsomt i retning af creekens leie; men intet saaes, bare græssets bølge viste, at et menneskeligt legeme bevægede sig gjennem det.

Den hele tid og længe efter plagedes jeg ved følelsen af, at øinene af et væsen, hvis hensigter var mig uklare, stadig iagttog os, en følelse, hvis ubehag kun mennesker, der har været under lignende omstændigheder, kan danne sig nogen forestilling om.

Tommy kom tilbage; men hans ansigt eller opførsel forraadte ikke i mindste maade, at han førte os bag lyset, og indtil denne dag har jeg ikke kunnet bringe paa det rene, hvorvidt vi dengang var udsatte for et paatænkt overfald eller ei. Jeg er dog tilbøielig til at tro det første, da en saadan opførsel af negrene i disse saa nær jernbanen liggende trakter, efter hvad mine senere erfaringer viste mig,

var høist usedvanlig. De vilde, hvis deres hensigter kun havde været gode, ikke skjult sig, og at der var negre omkring os, var ikke underkastet tvil. Længe efter, da Tommy var ude af min tjeneste, vedgik han, at der dengang var negre i græsset, og at han virkelig var redet ud for at træffe dem. Han havde dog ikke seet dem, paastod han.

Nær et vandløb.

At de indfødte afstod fra sit mulige forsæt om at plyndre vor lille karavane, bør ikke forundre; thi den indfødte vil saagodtsom altid indstille et angreb, saasnart han ser, at modparten er paa sin post, ja han vil kanske gaa saa vidt som til at skjule sine vaaben og komme frem venlig og uskyldig, hvis han føler sig sikker nok til at kunne gjøre det. Ingensinde er man blandt disse folk tryg, og den nyankomne, der staar uforstaaende ligeoverfor disse mennesker og de forskjellige følelser og lidenskaber, der bevæger dem, føler en

stadig uro, der overspænder hans sanser og gjør hans søvn let. Senere naar han kjender stammerne, og de ham, da tager han alt med ro. Han stoler da paa sine sanser; men det falder ham ikke ind helt og trygt at fæste sin tillid til nogen af disse skogens sønner eller stole paa deres uegennyttighed, hvor fristende det end kan være. Gjennem deres egoisme faar han sikrest tag paa dem.

Efter en kort middagsrast ved ruinerne af den gamle kvægstation drog vi videre paa vor ensformige reise.

Hvor trist og øde forekom ikke denne vældige skog mig. Ingen vind suste i dens stive blade, ingen fugl sang i dens kroner; dødens stilhed herskede. Det var, som om denne jord kun frembragte vegetation og ingen dyr.

Hist og her med lange mellemrum kom vi gjennem strækninger, hvor skogen stod i blomst. Mest var det *grevillia* og forskjellige eucalyptus-arter, der prangede med lysende gule blomster, og i dem fraadsende flokker af skrigende papegøier og honningsugere *(meliphagider)*, begge fugleslægter, der i et utal af arter befolker Australiens skoge. Disse meliphagider ligner meget trosten i legemsbygning og er oftest meget uanselig farvede; men de har et krumt spidst næb og en lang tunge, hvis spids er omdannet i mange fine hornbørster, saa den danner en pensel, hvormed blomsternes honning kan opsuges.

Blandt de blomstrende træer var det oftest den saakaldte «woolly butt» *(eucalyptus miniata)*, der tiltrak fuglene, og jeg lagde saa meget mere merke dertil, som jeg i nærheden af Port Darwin for en maaned siden havde seet denne art i blomst og derfor undrede mig over at træffe den blomstrende; men mine senere erfaringer viste mig, at trærnes blomstringstider her var meget uafhængige af de forskjellige aarstider. Ved at gjennemstreife et større landomraade kan man her meget ofte finde de samme arter i blomst til forskjellige tider paa de forskjellige steder, og selv paa meget nærliggende lokaliteter blomstrer de samme træer paa meget forskjellige tider. Man vil i det hele ved et ophold i disse egne meget snart bemerke, at forplantningen saavel blandt

vækster som dyr i en langt større grad, end man i tempererede klimater finder, er uafhængig af aarstidernes vekslen, et fænomen, som jeg her ikke vil dvæle længere ved, da jeg senere vil komme tilbage til det.

Saasnart en saadan blomstrende skogstrækning var passeret, ophørte atter saagodtsom alt fugleliv.

Rider man frem over den snaubrændte skogbund, vil man pludselig overraskes ved at se nogle fugle af en agerhønes størrelse ganske rolig vandre afsted kun nogle faa skridt fra hestens fødder. Deres bygning er kort og klumpet, og deres fjærdragt er saa uanselig i farve, at de i tillid til denne ikke letter, før hesten næsten træder paa dem. Man venter at se en tung, surrende flugt. Istedet derfor farer fuglen med kraftige, smældende vingeslag afsted og hæver sig meget snart i høide med trækronerne. Enten sætter den sig da her eller seiler paa udspredte vinger atter ned mod jorden omtrent i samme vinkel som den, hvori opstigningen foregik. Skyder man en af disse fugle og undersøger den, vil man finde, at det er en due; men der er i dens sterke bygning, i næbbets sammentrængthed, i føddernes kraftige bygning meget, der minder om hønsefuglene, ligesom ogsaa dens væsen og levesæt i høiere grad er beslægtet med disses end de fleste andre duers. Kolonisten kalder den «partridge bronzewing» eller «squatterpigeon», og dens videnskabelige navn *(geophaps Smithii)* er ogsaa dannet med hensyn til dens tilbøielighed for jorden.

Den er i høiere grad end nogen anden dueart, jeg har seet, bunden til jorden, og overladt til sig selv færdes den mellem græsset uden nogensinde i dagens løb at flyve op i et træ. Selv ikke om natten sætter de sig regelbundet op, og paa en nattevandring kan man ofte støde paa squattere, der flyver op lige ved ens fødder.

Sit rede bygger de paa jorden, og sin føde søger de ogsaa der blandt de talrige græs- og plantefrø, der især i den tørre aarstid ligger nedfaldne uden evne til at naa ned i den haarde bund. Som man vil se, minder disse karaktertræk meget om hønsefuglene, og selv ved bare at undersøge fuglens

bygning vilde man paa forhaand kunne formode, at dens levesæt maatte være som ovenfor beskrevet.

En nøgen rød hudkam over øiet bidrager ogsaa sit til at minde om hønsene og meddeler fuglens hoved en ganske eiendommelig skjønhed, og trods den enkle fjærdragt, der over ryg og vinger er skiferbrun, paa siderne lidt stribet og under bugen graalig gul, er dog «squatteren» en af de nettestet fugle, der befolker Armheims land. Nogen lyd kan jeg aldrig mindes at have hørt dem udstøde. Tyst og stille tripper de paa jorden frem foran rytteren, og et skud paa disse trygge fugle er simpelthen mord, et mord, som den hungrige reisende dog ofte med glæde begaar. Saa lidet sky er disse fugle, at kvægdriveren i det nordlige Australien meget ofte dræber dem med et slag af sin lange pisk.

Eftermiddagen sled sig ensformig hen, og vi mørknede tilslut ude uden at have fundet vand for kvelden. Tommy viste sig imidlertid godt kjendt og førte os til en melaleucasump, hvor vi slog leir, og hvor myggen holdt paa at æde os og smaa rotter og punggrævlinge hele natten forstyrrede vor søvn. Ved daggry bar det afsted igjen. Vi red udpaa dagen gjennem en bjergkjede og merkede, at landet skraanede mod Daly. Ved middagstid kom vi til en ganske liden permanent lagune, hvor en liden sort og hvid skarv dukkede mellem vandliljerne. Den skjød jeg, og Tommy fortærede den til middags. Lagunen kaldtes, fik jeg senere vide, «Noltenius' billibong»[1], og til dens daab knyttede der sig en meget trist historie, som jeg her skal berette, saa godt jeg kan erindre den, fra hvad buskmænd og negre fortalte mig.

For tolv aar siden havde man fundet kobber ved Daly, et interessentskab dannedes, og endel mænd begyndte de første rudimentære gravninger der, hvor nu den saakaldte «Daly koppermine» laa. Det var fem mand, Harry Houshield, Jack Landers, ogsaa kaldet «Hellfire Jack», Noltenius og en

[1] Billibong er oprindelig et navn, der af de indfødte i Australiens sydlige dele brugtes om et tjern eller en vandsamling. Senere er det som saa mange andre indfødte ord gaaet over til at blive almindelig anvendt i buskjargon.

danske, Oxoll, desuden ogsaa en mand, hvis navn var Jack Roberts.

Disse fem levede dernede en tid, byggede sig et lidet hus, arbeidede paa minen og kom lidt efter lidt i samkvem med omegnens indfødte, der tilslut for en ringe betaling af tobak og mel hjalp dem med arbeidet i minen.

Dette gik en tid; men saa kom ulykken. Enten det var fruentimmeraffærer eller blot negrenes had mod de hvide mænd og begjærligheden efter deres provision eller begge dele i forening, der voldte katastrofen, skal jeg lade være usagt. Ved paaskud om et guldfund lokkede nogle af negrene Harry Houshield med sig ud i bjergene. Om kvelden, da Houshield laa i sit moskitonet, sneg de sig paa ham og slog ham halvt i svime med en stok. Han kastede sig ud af nettet med revolveren i haanden. Da tog hans egen tjener «Nammy», der i mange aar havde fulgt ham, et stort spyd med stenod, drev det gjennem hans bryst og dræbte ham.

Imens drev de andre arbeidet i minen som vanlig. Bedst som de grov i hver sit skjærpehul en dag, greb de negre, der gik dem tilhaande, pludselig sine vaaben, drev spyd gjennem dem og flygtede, da de ikke faldt med det samme. Hellfire Jack gik ikke langt, før han stupte, Oxoll og Noltenius drog sig ind i huset, den første med et par spyd i underlivet, den anden med et i lungen. Jack Roberts stod og grov i et hul, og den neger, der hjalp ham, hug ham i hovedet med en pighakke fra tindingen og nedover. Han faldt, og negeren flygtede.

Saa led dagen udover, negrene laa i skogen og turde ikke nærme sig endnu, før de antog, at deres ofte var døde. Kvelden faldt paa, Oxoll døde, og Noltenius sad alene tilbage med blodfroen kogende ud af spydsaaret. Jeg skal ikke friste at gjætte denne mands triste tanker, jeg vil bare beundre hans energi. Han sneg sig ud og begyndte at krybe de 40 mil, der skilte ham fra den gamle kvægstation, vi nys havde passeret, den gamle «Daly station». Da det led paa kvelden, kom Jack Roberts til sig selv og ledte efter sine

kamerater, forsigtig og smygende, fandt de døde og begav sig svag og vaklende den samme vei som Noltenius, uden naturligvis at kjende dennes skjæbne. Han gik og gik og mødte næste dag paa veien nogle af de negre, der havde myrdet Houshield og nu red dennes heste for at naa kobberminen og deltage i rovet. Enten han skjød dem eller jagede dem, ved jeg ikke, da han var uvidende om Houshields mord, nok af det, han tog hestene og naaede stationen, hvorfra han og dens bestyrer Saxe allerede den følgende dag drog ud til minen efter at have sendt underretning til folk oppe ved telegraflinjen. Ved den lagune, der senere er kaldt efter ham, fandt de Noltenius — døende — over 7 mil fra minen. Hvad der hændte senere var de vanlige begivenheder, der i Australiens busk gaar efter alle den slags blodbad. En politistyrke laa nede ved Daly en tid og fik ved at bestikke nogle negre med mel og tobak disse til at arrestere nogle af sine brødre som de angivne ophavsmænd til mordet, og retten gik sin mere eller mindre skjæve gang med dem. Tommy var blandt andre arresteret, men slap fri. En anden skare af hvide mænd, venner og kamerater af de myrdede, drog ogsaa ud paa hævntogt mod Wolwangastammen, der havde øvet voldsdaaden. Beretningerne om togtet lyder forskjellige; men folk, der var med, har fortalt mig, at de efter lang søgen endelig fandt en stor del af stammen samlet ved den forladte mine. Her omringede de dem, drev dem ud i en lagune og skjød dem alle, mænd, kvinder og børn. Der tales ikke meget aabent om den slags affærer i Australien. Det er jo forbuden færd og straffes med hængning af regjeringen; men saa meget er sikkert, at Wolwangastammen, der forhen var den mægtigste stamme ved øvre Daly, efter disse begivenheder svandt ind til en skygge.

Vor reise fortsattes gjennem det brudte skraanende fjeldland, afhældet af Heyward ranges. Om en stund mødte vi en af lægbrødrene fra missionsstationen, der med et par negre red ind til Fountainhead for at møde pater Mc Killop. Efter en kort passiar skiltes vi og red videre hver paa vor vei. Snart naaede vi kobberminen, hvor kun nogle stupide

kinesere arbeidede, og det var kun med største møie, jeg kunde faa disse vrangvillige slyngler til at vise mig veien, der førte ned til Daly-floden og missionsstationen. Den raa, udannede kineser er et af de ubehageligste mennesker, man kan møde. Han nærer et fanatisk had til alle hvide mænd, betragter dem med den største mistænksomhed, og til et hvilketsomhelst spørgsmaal, der stilles til ham, svarer han kun med et haanligt eller ligegyldigt «no savi», ɔ: jeg forstaar ikke. Andet er det omtrent umuligt at faa ud af ham, selv om han forstaar hvert ord, man siger. Et indædt had til kineseren behersker, for en stor del paa grund af dette forhold, de faa hvide, der i Arnheims land kommer i berøring med himmelrigets sønner, og den omstreifende kvægmand, der spørger efter en tabt hest eller okse, maa meget ofte hjælpe paa Johnnys forstaaelse med et slag af sin vældige kvægpisk.

Kobberminen laa ved randen af slettelandet, der strakte sig over fra Mt. Heywards fod. En lagune laa blank og sort mellem skog og siv lige ved huset. En vei, forholdsvis vel markeret ved at kineserne fragtede sin kobbererts ned til floden, førte derfra. Den fulgte vi, og i slettelandets aabne skog kunde vi, da solen begyndte at synke, tydelig merke, at vi nærmede os en svær flod. Kænguruer af den art, der lever langs floderne, græssede med bøiede rygge udover gjennem sletten, flokke af ænder og vadefugl fløi om, og her og der saa vi paa venstre haand mørke, vældige jungler. Negre kom her og der i flokke dukkende frem, nøgne mænd og kvinder, der plaprende i sit eget sprog udspurgte Tommy om os, og inden ret længe havde vi et talrigt følge af vildt udseende skogmennesker sværmende om os. Da de imidlertid fik vide vort bestemmelsessted, slog de sig til ro, og kun nogle af de ivrigste fulgte. En indhegning, hvor en kineser havde en have og dyrkede grønsager for sine landsmænd oppe i minen, passeredes, og ikke længe efter skimtedes nogle plantninger og en større bygning af bølgeblik eller krøljern, der fortonede sig blaalig i den nu næsten tusmørke skog. Nogle faa andre bygninger laa omkring, og forholdsvis store stykker af ryddet og indhegnet jord strakte sig paa begge

sider langs floden. En af missionærerne kom rolig vandrende ud af ledet, der førte ind i indhegningen, omgiven af en skare nøgne og halvnøgne sorte unger, hilsede os velkommen og førte os hen til huset, hvor vi sadlede af og blev vel modtagne. Et værelse blev os foreløbig anvist. En vældig skare indfødte, alle væbnede med spyd og kastetræ. havde nu nysgjerrige samlet sig omkring; men én omstændighed lagde jeg straks merke til. De var ved et solid gjærde af staaltraadnet forhindrede fra at nærme sig bygningen paa mere end 20 meter. Kun særlig begunstigede indfødte fik adgang, og det hele arrangement lod til at være en sikkerhedsforanstaltning, der noksaa vel oplyste om usikkerheden af det liv, disse missionærer her førte. Tommy, der fik paalæg om at passe hestene vel, bønfaldt mig om at laane ham min revolver, forat han den følgende morgen, naar han opsøgte dem, skulde have noget at forsvare sig med i dette land, hvis indvaanere tilhørte en anden stamme end hans egen, og hvor han øiensynlig ingenlunde var sikker paa sit liv. Han saa i alle fald yderst forskræmt ud og fik vaabenet. I mange dage gjentog dette sig, indtil han omsider følte sig mere tryg.

Efter en grundig vask, der føltes som en kolossal nydelse efter de tre dages urenslighed, gik vi til et langt bord ude paa verandaen, hvor alle missionens hvide medlemmer, tolv i tallet, bænkedes, og hvor et forholdsvis civiliseret aftensbord ventede. Efter aftens sad vi paa verandaen, røgte og pratede med vore værter, hvoraf næsten alle var af tysk herkomst, og da vi skulde gaa til ro, viste en af fædrene, en liden snil irlænder, os tilrette. Jeg erindrer godt min overraskelse, da den ærværdige fader meget gemytlig spurgte mig, om jeg ikke vilde synes om en «natkappe». Jeg var gammel nok i buskens jargon til at forstaa meningen og fulgte ham ud i stationens forraadskammer, hvor vi i al samdrægtighed tog os en hivert af genéver. Stationens indredning, geneveren og vore værters gjæstfrihed behagede Holm meget, og hans sidste udtalelser den kveld var en lovprisning af jesuiterne og deres mission. Det være langt fra mig at indlade mig

paa religiøse spørgsmaal eller af denne lille hændelse at drage nogen slutning; men mange smaa træk fra det daglige liv og overhovedet hele mit samvær med disse jesuitiske missionærer bragte mig den bestemte opfatning, at deres tænkemaade i mangt og meget er sundere, deres sind mere sorgløst og frit for fordomme end de missionærer af luthersk bekjendelse, jeg har truffet, og hvis liv og virksomhed altfor ofte var præget af mørk pietisme og unødigt alvor.

Stedet, hvor vi befandt os, var i virkeligheden intet mindre end et jesuitisk kloster i ødemarken, en filial af Jesu selskab, der ogsaa her driver sin vidt udstrakte propaganda med den ubøielige energi, der er selskabet egen.

For vel saa tolv aar siden kom disse missionærer til Arnheims land og slog sig først ned ved Rapid creek nær Port Darwin; men den distraherende indflydelse, byens nærhed øvede paa negrene, nødte dem til at opgive stedet. Saa flyttede de ud til Daly og byggede en station ved den gamle negerleir «Uniya», et stykke ovenfor kobberminen paa floden sydlige bred. Den opgaves, og de drog til Hermit hill[1], hvor de reiste en station ved randen af den saakaldte Serpentine lagun for der i fuldstændig uberørte trakter at faa virke blandt de rent ufordærvede stammer. Ogsaa der var alt deres arbeide forgjæves, jorden var for daarlig, og med den samme seige energi, der bar dem frem gjennem skuffelse efter skuffelse, drog de til sit nuværende sted ved Daly og døbte stationen «Uniya» efter deres første station høiere oppe ved floden. Det apparat, de her havde sat igang, maatte i betragtning af, at stedet laa over en breddegrad fjernet fra samkvem med udenverdenen, betragtes som storartet. Foruden at have bygget et hus med værelser til alle fædre og lægbrødre og indrettet et lidet kapel havde de opbrudt ca. 30 acres jord, bygget smedie, snedkerverksted, diverse udhuse foruden en stor fragtebaad paa floden og havde tillige opdrættet en anselig hjord heste og kvæg samt over 1500 gjeder, af hvis kjød de levede, og som stadig formerede sig langt over forbruget. De havde endog et lidet trykkeri og havde trykket

[1] Hermit hill = eremit-berget.

flere salmer, en abc og nogle bibelske fortællinger paa de indfødtes sprog. Hver af missionens fædre og brødre havde sin bestemte funktion, sin bestemte del af det hele arbeide, og alt var organiseret med den enhed i ledelsen, den glimrende methode i arbeidsdelingen, der stadig har karakteriseret Jesu selskab.

Som man vil se, var det hele et apparat, der var vel skikket til at vække beundring og til en vis grad berettige en forventning om et gunstigt resultat, særlig naar man tog hensyn til missionens methode.

Her som ellers hvor selskabet missionerer var det dem ikke om at gjøre i første instans at bibringe de indfødte religiøse begreber, hvorvel dette i nogen udstrækning forsøgtes. Jesuiten er for meget videnskabsmand til ikke at forstaa, at et folk, der selv har levet et liv i den fuldstændigste vildhed uden det fjerneste spor af egentlig religiøse forestillinger, hvis fædre fra umindelige tider har levet paa samme vis, aldrig kan fatte, aldrig kan tilegne sig den religiøse opfatning, der karakteriserer Europas kultur, med andre ord kan gjøre et tusenaarssprang i udvikling. Lad os, siger han, først og fremst faa disse mennesker til at opgive sit nomadiserende liv, lad os lære dem til at dyrke jorden og indse, at deres arbeide paa den maade kan gjøre dem lykkeligere, end de før er, gjøre deres liv mere sorgløst, saa vil vi muligens hos deres efterkommere, hos den nye stamme af fastboende agerdyrkere kunne gjøre os haab om at befæste vor religion. Denne methode har ordenen anvendt saagodtsom overalt blandt vilde naturfolk, og paa mange steder, f. eks. i Nord- og Sydamerika, har den af omstreifende indianerstammer dannet fastboende agerbrugere og forsaavidt naaet sit maal.

Her maatte efter min opfatning forholdet nødvendigvis stille sig noget anderledes. Missionærerne havde vistnok ved de indfødtes hjælp opbrudt et betragteligt stykke land, og en liden del af dette land var udstukket i smaa parceller til forskjellige negre, der da skulde leve af de bananer eller søde poteter, der var plantede. Vistnok var der

ingen vanskelighed ved at faa arbeidere, der for en ringe betaling i tobak og mel gjorde arbeide paa sit eget jordstykke; men naar de skulde til at leve af denne jord eller de overhovedet havde været et tidsrum i arbeide, saa grebes de ufravigelig af en trang til sit forrige skogliv og rømte for muligens efter en længere periode at vende tilbage, kanske væsentligst for at kunne erhverve tobak, omtrent den eneste artikel, der ligeoverfor den indfødte øver nogen uimodstaaelig tiltrækning, naar han engang har lært den at kjende.

Det forekommer mig meget tvilsomt, om man nogensinde vil kunne bringe en af disse skogmænd til at afstaa fra sit nedarvede nomadiserende levevis. Forsøget har været gjort saa utallige gange, men altid med negativt resultat. Man har opdraget dem fra spæde børn af, man har ladet dem studere, endog ved Englands universiteter, ja med fremgang. De har alle havnet i skogen, saasnart de atter satte foden paa Australiens grund, saasnart vinden bar buskens duft i deres næse. En egen, næsten uforklarlig drift tvinger dem tilbage til skog og ubunden frihed. Og dog er den kanske ikke saa uforklarlig endda. Efter min opfatning tager missionærerne feil, naar de tror, at et fastboende agerbrugsliv vilde gjøre disse mennesker lykkeligere eller deres liv mere sorgløst, byde dem større materielle fordele. For skogmanden med den arv, han har beholdt ubeskaaren fra sin fader gjennem tusener af aar, er skogen det bedste. Den giver ham et udkomme saa sorgløst, som hans organisme trænger, den giver ham frihed, den giver ham de smaa glæder, der fylder hans liv.

Heller ikke vil vistnok efterkommerne af disse folk, i alle fald i en overskuelig fremtid, tabe racens karakter eller være istand til at gjøre noget sprang i udvikling saa stort som paaregnet. Og selv om de kunde, vilde de neppe faa tid dertil; thi missionen vilde neppe faa virke isoleret; ogsaa andre, brutale faktorer i disse egnes kolonisation, der naturligvis med tiden maa finde sted, vilde spille ind og virke fuldstændig degenererende paa racen. Her som andetsteds vil den simpelthen lidt efter lidt dø ud. Naar Dalys skog engang om lange tider er ryddet, naar grøde, plantet af

flittige hænder, klæder de vældige sletter, da vil den vandrende vilde ikke være mere. Og plogmanden vil en sjelden gang finde hans knokler, de triste vidnesbyrd om et folk, der forgik.

At missionærerne selv havde øinene aabne for meget af det haabløse i deres arbeide, kan jeg heller ikke betvile, og jeg kan huske, at dette engang meget tydelig kom frem hos en af fædrene. Vi talte en aften om missionen, og jeg fremhævede, hvad jeg syntes talte imod et heldigt udfald af arbeidet.

Børn fra Uniya.

«Aa ja, De kan nok synes at have ret,» sagde han bedrøvet. «Vi har arbeidet her i tolv aar, — og dette er resultatet.» Og han slog ud med haanden mod skogen omkring, hvor negrene hylte og dansede som løsslupne djævle om leirbaalene.

Vi gjorde snart de første foranstaltninger til at gaa igang med vort arbeide. Til min store glæde indvilgede fædrene i, at jeg under mit ophold paa stationen fik kost og logis mod en vis rimelig betaling. Derved vilde alt søl med madstel undgaaes og megen tid indvindes for arbeidet. Vort lager

af proviant, ammunition, tobak etc. fik vi have i stationens forraadsrum, og til vore samlinger og tillige som præparantverksted fik vi overladt et lidet skur, der i tidligere dage havde tjent Mc Killop til bolig. Med begeistring døbte vi det museet, installerede vort verktøi og vor spiritus og gik igang med at opsætte hylder, hvorpaa vi kunde tørre vore udstoppede eksemplarer. Disse hylder maatte imidlertid *hænges* under loftet og desuden forsynes med et ganske eget apparat for at holde myrerne borte. Myrerne er nemlig overordentlig plagsomme og lægger sig stadig op i alting; der findes en liden gulrødart, omtrent lig vor almindelige «eitermaur», der forekommer i ganske overordentlige masser, og hvis man ikke tager sine forholdsregler, æder de i løbet af ganske kort tid store stykker af enhver dyrisk organisme, der henlægges inden deres rækkevidde. Ja, selv levende dyr angribes, og man kan f. eks. ikke holde fugle i bur, medmindre man hindrer myrerne fra at komme til dem. Det enkleste middel, der anvendes, er at tage en almindelig flaske, slaa bunden ud, sætte en kork i halsen og gjennem korken stikke en lang jerntraad, der bøies til en krog i begge ender. Man vender saa flasken med bunden op, slaar vand i og hænger den op under loftet. I staaltraadens nederste krog hænger man saa den gjenstand, man ønsker at bevare. Saaledes maa man behandle saagodtsom alt, der kan spises af myrerne, og i fire saadanne flasker maatte vi ogsaa ophænge vore hylder.

Vort samlerarbeide kunde saaledes begynde.

Omkring stationen i et territorium, hvis grænser jeg aldrig kunde faa fuldt rede paa, og som jeg ogsaa betviler var synderlig bestemte, levede den saakaldte *Mollak-Mollak*-stamme, den mægtigste af *Valli-Valli*-stammerne. Valli-Valli er de indfødtes navn paa floden, og der levede langs dens bredder tre stammer, der stod i meget nær forbindelse, muligens udgjorde en slags hovedstamme, og talte omtrent det samme sprog. Mollak-Mollak levede som sagt omkring stationen paa begge sider af Daly. Længer nede boede paa nordsiden *Pongo-Pongo* og paa sydsiden *Tjerait*. Ude ved

kysten fandtes *Wogait*, en stamme, der var fuldstændig adskilt fra Valli-Valli-folkene og forøvrig havde et meget udstrakt territorium. Folk fra alle disse stammer og desuden flere andre, som jeg senere skal komme tilbage til, færdedes omkring stationen, der syntes at være etslags neutral grund. Endel arbeidede paa missionens jord; men størsteparten opholdt sig kun i stationens nærhed for saa meget som muligt at snylte paa sine slægtninge og faa del i den ringe mængde tobak, de fortjente. Disse tobaksbegjærlige lediggjængere var

Skolepiger.

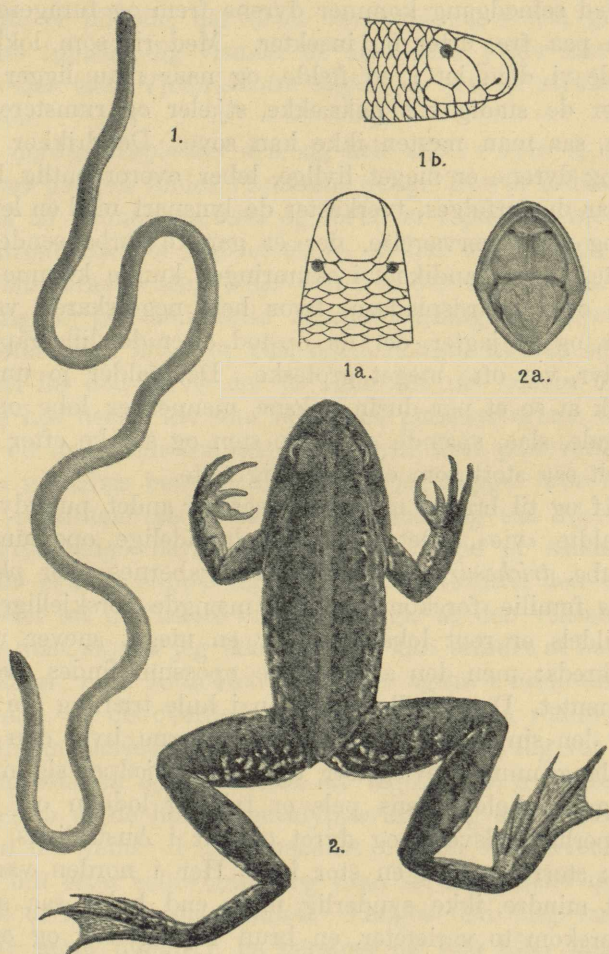
netop de rette folk for mig. For en ringe betaling i tobak vilde de bringe mig alle de dyreformer, der forekom i trakten, og det varede ikke mange dage, inden vi formelig beleiredes af indfødte ved indgangen til vort «museum», der vilde bort-handle alt, lige fra sin dagsfangst til vaaben og smykker. For tobak vilde de gjøre hvadsomhelst, og jeg er overbevist om, at jeg blandt disse folk meget let vilde have kunnet finde individer, der for et stykke tobak ikke vilde have taget i betænkning at slaa sin egen fader ihjel. Engang senere, da den bomuld, som vi brugte til udstopningen af fugle slap op, faldt Holm halvt i spøg paa at love en neger tobak for

hans hovedhaar. Fyren gik bort, og ikke længe efter vendte han tilbage med hele sin paryk, som han med et glasskaar havde filet af sig, modtog et par tommer tobak og gik sjæleglad sin vei. Det varede ikke længe, inden størsteparten af negrene fulgte hans eksempel, og hvis vi ikke tilslut havde sagt stop, vilde haarhaugen ved Holms side have antaget foruroligende dimensioner. Jeg husker godt, hvorledes de tilslut kom og falbød sin skalp, blev afviste og vandrede bort med mismodige blikke paa de afskaarne haartafser og med en frisure, der nærmest mindede om en eng, hvor en klodset slaattekarl har øvet sig. I almindelighed fandt jeg det dog hensigtsmæssigt at belønne dem med tobak for, hvad de end bragte mig; thi netop ved at samle iflæng kunde jeg opnaa at faa karakteristiske samlinger og faa fat i hidtil ukjendte lavere dyreformer. Insekter, slanger, firben, padder og fisk modtoges lige beredvillig som høiere dyreformer, og blandt disse samlinger har der ganske rigtig vist sig at være hidtil ukjendte arter. En liden hidtil ukjendt blindsnog er af G. A. Boulinger, F. R. S. ved British museum, beskreven under navnet *typhlops nigricauda*, og en ligeledes for videnskaben ny frosk, *chiroleptes Dahlii,* er ogsaa beskreven af samme forfatter i «Proceedings of the zoological society of London», 3dje december 1895.

Jeg hidsætter en illustration.

Kun faa pattedyr bragtes mig af de indfødte. Oftest kom de med den lille punggrævling, den saakaldte bandikoot, *parameles macroura,* der gjerne benævntes «koppol». En stor han af denne art er næsten af en nyfødt griseunges størrelse; hunnerne er betydelig mindre og har pungens aabning vendt bagud ligesom de fleste pungdyr, der ikke er klatrende eller har en opreist gang. I ydre form minder dyret ikke saa lidet om en liden gris. Overalt i Arnheims land er der fuldt af dem, især i nærheden af større elve og vandløb. En liden hule i jorden, foret med blødt, tørt græs, et lidet græsrede paa jorden eller i en hul stok tjener gjerne til bolig for denne store parameles, hvis velsmagende kjød udgjør en betydelig del af den dyriske føde, de indfødte sætter saa stor

pris paa. Koppol er virkelig næsten det bedste vildt i Arnheims land, og vel stegt smager den næsten som en liden pattegris. Den eneste omstændighed, der kan afholde den

Nye dyr.
1. *Typhlops nigricauda* (a og b hoved). 2. *Chiroleptes Dahlii* (a aabent gab).

sultne reisende fra at spise en bandikoot-steg, er den, at dyret meget ofte plages af en stor bændelorm. Hvorvidt denne bændelorm, der naar en uhyre størrelse og sandsynligvis

tilslut foraarsager dyrets død, kan overføres til mennesket, er jeg ude af stand til at udtale mig om. De indfødte syntes imidlertid ikke at lide af noget lignende onde.

Ved solnedgang kommer dyrene frem og furagerer hele natten paa frø, urter og insekter. Med ris som lokkemad fangede vi dem let i en fælde, og naar man ligger i leir, besøger de stadig ens paksække, stjæler og rumsterer hele natten, saa man næsten ikke kan sove. De drikker meget ofte, og dyrene er meget livlige, løber overordentlig hurtig, og naar de forfølges, tverkaster de lynsnart med en letvindthed og aandsnærværelse, der er ganske forbausende. Det hændte, at en bandikoot i skumringen kunde komme springende over gaardspladsen, hvor hele negerskaren var forsamlet, og de jagter, der da opstod efter det lille rapfodede pungdyr, var ofte meget groteske. Det falder jo unegtelig komisk at se et par dusin voksne mennesker løbe omkring som gale, slaa, spænde og kaste sten og stokke efter et dyr dobbelt saa stort som en skikkelig rotte.

Af og til bragte negrene ogsaa et andet pungdyr, som de kaldte «vie». Det var den almindelige opossum eller pungabe, *trichosurus vulpecula.* Pungabernes eller *phalangisternes* familie forekommer i en mængde forskjellige arter, der tildels er rent lokale og har en meget snever udbredningskreds; men den almindelige opossum findes over hele kontinentet. Dagen tilbringer den i hule træer, og om natten søger den sin føde paa jorden og i trærne, hvor den færdes med langsomme bevægelser og tildels hjælper sig med sin kraftige snohale. Dens pels er tyk og lodden og danner et ypperligt pelsverk, og dyret opnaar i Australiens sydlige del en størrelse som en stor kat. Her i norden var arten meget mindre, ikke synderlig mere end halvt saa stor, og der forekom to varieteter, en brun i junglerne og en blaagraa i den aabne eucalyptusskog; men der fandtes ogsaa alle mulige overgangsformer mellem dem. Den forfølges sterkt af de indfødte, og da den er meget let at fange, er arten intetsteds i Arnheims land talrig. Den findes overalt; men man kan undersøge skogen i maaneskinnet kveld efter

kveld uden at se et eneste individ, og intetsteds nærmer deres talrighed sig i mindste maade den, man finder i de sydligere koloniserede dele af kontinentet. Der hvor de indfødte er uddøde, har arten formeret sig i den grad, at skogene fuldstændig vrimler af dem. En jæger kan i Ny-Syd-Wales eller Victoria ofte skyde en ti-tyve stykker paa en aften.

I norden forplanter den sig hele aaret rundt, og kun én unge ad gangen findes i hunnens pung. Den er ved fødselen kun af en bønnes størrelse og forbliver i pungen, indtil den er omtrent saa stor som et ekorn og har faaet en tyk haaret pels som forældrenes. Naar den forlader sin moders pung, har ungens pels imidlertid et sterkt græsgrønt skjær, som lidt efter lidt, efter et par ugers forløb, falmer og viger pladsen for den farve, der er egen for det voksne individ. Saavel hos denne art som hos andre pungdyrformer, der kun føder én unge, har hunnen dog gjerne flere pattevorter. At ungen vekselvis benytter disse, tror jeg neppe. Den er i de første postføtale stadier saa ubehjælpelig og saa lidet istand til selvstændige bevægelser, at det neppe er sandsynligt, at den skulde slippe taget i den pattevorte, den engang har faaet fat i. Senere er det muligt, at den vekselvis benytter dem, skjønt jeg ikke bestemt kan erindre at have seet spor deraf; men forholdet muliggjør ogsaa i mine øine den opfatning, at de overflødige pattevorter er et rudiment fra en tidligere periode, hvor artens unge-antal mulig var større.

Opossumen spiser næsten alt vegetabilsk, fra græsrødder til frugten af de høieste eucalyptus-arter, og synes at trænge en god del vand. I fangenskabet drikker den hver eneste kveld lidt efter solnedgang, og man ser altid dens spor ved randen af laguner og vandløb. Fanges den ung, kan den, som de fleste pungdyr, let tæmmes og faar efter nogen tid stor hengivenhed for mennesket. Det er ogsaa merkeligt, hvilken ringe frygt for mennesket nylig fangede voksne individer nærer, i alle fald om dagen. De dyr, som negrene bragte mig, havde jeg gjerne i en sæk. Naar jeg trak dem ud deraf, stirrede de med dumme øine mod lyset, og slap

jeg dem, rømte de, saa hurtig de kunde, tilbage til sækken. Da de er strængt natlige dyr og meget lyssky, er det godt muligt, at deres søvnighed i forbindelse med lysskyheden gjør dem fuldstændig uforstaaende for alt omkring dem. Tager man en ganske ung opossum ud af et hult træ, bærer den et stykke bort og sætter den paa jorden, vil den øieblikkelig og med stor hurtighed kravle opover ens ben og ikke give sig, før den havner øverst oppe paa ens hoved eller i en eller anden lomme, hvor den slaar sig til ro.

Negrene bragte mig en dag en ganske liden unge omtrent af et lemæns størrelse. Den havde endnu ikke faaet øine og var kun svagt behaaret. Jeg forsøgte at holde liv i den, og den fandt sig noksaa vel i min frakkelomme den første dag. Melk maatte jeg tvinge i den. Saa liden den end var, havde den dog sin arts behændighed. Med sløve, langsomme bevægelser klatrede den om paa min udstrakte haand og søgte efter et mørkt sted for at undgaa sol eller lampelyset. Dens snohale bar allerede dens tynde, slampede lille krop. Men efter et par dage begyndte den at tage af. Den lod af og til høre et hæst skrig som det, fugle-unger udstøder, og søgte sutrende mellem mine fingre, rimeligvis i den tanke at finde sin moders pattevorte der. Tilslut vilde dens snohale ikke længere bære den, den kunde ikke mere klamre sig fast til min haand, og dens sidste livsgnist slukkedes i 96 pct. alkohol.

Vi havde fuldt op at gjøre med at præparere og fik foreløbig liden tid til at samle. Hele dagen strømmede negre ind med forskjellige eksemplarer, og Holm og jeg fik ikke gjort stort andet end at kutte af tobaksbeter til betaling, konservere og flaa. «Pine Creek», en svær neger af Mollak-Mollak, som missionærerne havde givet dette kuriøse navn, fordi han engang havde været i Pine creek, var vor haandlanger og sad udenfor døren i skyggen og dræbte de dyr, der kjøbtes. Svære firben havde han især sin force i at tage livet af, og han ekspederede dem ved simpelthen at stikke deres hoved i sit svære gab og bide nakken over paa dem.

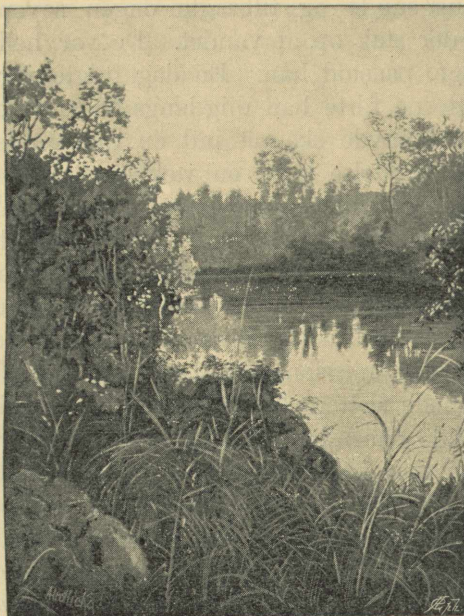
Jeg fik i denne tid en mængde spyd, og for at undgaa en kjedelig beskrivelse over dette vaaben henviser jeg kun til tegningen af de almindeligste former paa side 35.

Pine Creek fortalte mig flere gange, at der ikke langt fra stationen var en «billibong», hvor der fandtes masser af en krokodille-art, som han kaldte «aridallala». Det betød i hans sprog «langmund». Denne art var ganske liden, havde en meget lang snude og tilbragte dagen sovende paa de træstammer, der stak op af vandet. De var heller ikke det mindste farlige, paastod han. En dag fulgte jeg med ham. Gjennem sletterne førte han mig langs floden til et sted, hvor floden i flomtid havde skaaret ind en dyb rende eller evje, der stod i forbindelse med en række laguner, hvis vand vistnok for en stor del skyldtes flomme fra Daly. Der er nemlig den egenhed ved floden, at dens bredder er lidt høiere end det omliggende sletteland, og naar saa regntidens flomme indtræder, gaar floden over sine banker og sætter store strækninger fuldstændig under vand. Saa vældige er disse oversvømmelser, at missionærerne har roet indtil 40 mil over de oversvømmede sletter. Naar saa regntiden ophører, bliver dette flomvand staaende som laguner og sjøer, der, naar floden atter synker, baner sig vei med afløb til floden, og et slags afløb var denne rende, som af de indfødte kaldtes «dingeriet». Den var nu i den tørre aarstid fuldstændig lukket. Vandet laa mudret og dybt mellem steile bredder. En rig vegetation af *casuarina equisetifolia, metaleuca leucadendron* eller thetræet og Leichhardts træ ragede op omkring i bredderne over tætte rør, der næsten overalt kransede vandet.

Ankomne til randen af evjen, som vi nærmede os krybende og med stor forsigtighed, spionerede vi først et øieblik. Negeren paastod, at der laa en krokodille paa en træstamme ved det modsatte land. Da jeg intet kunde opdage, gik vi lidt længere frem og fik straks øie paa en anden, der laa og solede sig paa en af vandet paa skraa opstikkende tyk gren. Jeg klemte paa den, saa den trinsede af stammen og forsvandt med et plask. En anden stak hovedet op til venstre

for mig, dukkede og kom atter op en 30 meter fra, ret ned for mig. En kugle i ryggen bragte den til at vende bugen iveiret saa død som en sild og derpaa langsomt synke, mens blodet farvede det graagrønne vand.

Pine Creek sprang som et lyn ned over skrænten og brød gjennem sivet, men naaede den dog ikke, endskjønt

Dingeriet.

han dukkede fortvilet efter den. Han svømmede atter med raske tag tillands og dukkede leende frem af det høie grønne siv med sin vaade sorte krop blank i solen. Snart stod han hos mig oppe paa den bratte lerskrænt og forsikrede, at vi vilde faa den imorgen, naar den fløde op.

Længere borte stod nogle negre og vinkede under trærne paa skrænten. Jeg kom til dem og saa en krokodille ligge med hovedet i vandskorpen. Med et «quick fellow now» til Pine Creek klemte jeg paa den. Krokodillen vendte sin

hvide bug i veiret, og med tankens fart fór de sorte kroppe ud i vandet. Pine Creek naaede den først, netop som den sank, dukkede, hug den i struben, drog den tillands og kom sterk og høi med den opover skrænten, alt under homeriske brøl af bifald fra min og de andre negres side.

Der fandtes ikke kuglehul paa den. Projektilet fra ekspresriflen havde ikke naaet den, men bedøvet den ved det tryk, den udøvede paa vandet i retning af dens hoved.

Endnu et par skud forsøgte jeg, men under ugunstige forhold, og vi begav os paa hjemveien.

Negeren, som bar krokodillen, lagde den fra sig et øieblik med den følge, at dyret livnede til igjen, og i et latterligt kluntet galop satte den afsted med forbausende fart. Heldigvis fik jeg fat i en gren, sprang efter den og slog den saa drabelig i nakken, at den opgav alle undvigelsesforsøg.

Længer fremme i stien laa en slange oprullet. Den satte afsted med pilens fart; men vi omringede og dræbte den.

I betragtning af den heldige fangst uddelte jeg et stykke tobak mellem dem, og siddende paa hug overgav den hvide mand og de sorte skogens sønner sig samdrægtigen til nikotinens nydelse. Under den sterke sol straalede de mørke fjæs med salige smil gjennem de blaa skyer af tobaksrøgen.

Og monsunen kom hvislende gjennem det lange græs, feiede røgen væk og raslede i skruepalmens stive, tornede blade. Langs floden knagede og fløitede den hule bambus, og kasuarinaen bøiede sig sukkende for vindens tryk.

Den krokodille, jeg havde skudt, hørte til en liden langnæset art *(crocodilus Johnstonii)*, der aldrig opnaar nogen betydelig størrelse, høist 2½—3 meter, og forekommer i det nordlige Australiens vasdrag. Den minder især i snudens form meget om de indiske gavialer og findes kun i de ferske vande. Dens ringe størrelse og dens forholdsvis uskyldige tandbevæbning gjør den kun skikket til at efterstræbe mindre hvirveldyr, og for mennesket er den fuldstændig ufarlig. De indfødte fanger den ofte ved at dukke og gribe den med de bare hænder. I «dingeriet» vrimlede der af dem, og ofte senere gik vi did bort og skjød uden synderlig

vanskelighed eksemplarer, naar vi trængte dem. De dyr, der sank for os paa for dybt vand, til at negrene kunde tage dem op ved dukning, fik vi imidlertid aldrig fat paa. De flød først op, naar de var halvraadne, og negrene — spiste dem ufravigelig.

Vi fik som sagt liden tid til selv at drive nogen jagt. Af og til i kveldingen var jeg ude med bøssen, skjød sommetider nogle fugle og saa en mængde kænguru af den art, vi havde skudt ved Port Darwin. Lige ved stationen var de sky og vanskelige at skyde med hagl; men vi fandt paa raad. Den første søndag samlede vi en mægtig flok negre, og sammen med nogle af missionærerne, der kun betragtede søndagsjagt som en behagelig adspredelse, drog vi hen i et nærliggende jungel for der at holde en ordentlig klapjagt. Jungelen bestod væsentlig af tæt bambus. Her og der stod Leichhardts træ eller et vældigt «cotton-tree» *(bombax malabaltaricum)*, omgivne af tætte kratklynger. Her var hjorder af kænguru, og svære, veltraadte stier førte i alle retninger. Negrene fordeltes nu langs jungelets ene ende, og vi gik for at tage post længere fremme. Med det samme vi drog ind i jungelen, fór en kænguru op og satte med lange sprang indigjennem. Jeg skjød; men den fortsatte. Saa smaldt Holms skud, og dyret stupte rundt som et tøndebaand og daskede den lange hale i marken, stendød. Vi hev den op i et kløftet træ, fordelte os paa postlinjen og udstødte det med negrene aftalte signalskrig. En vældig bølge af skrig i alle tonearter svarte os fra jungelets rand. Jevnt og rolig skred negerlinjen frem. Et ensformigt skrig «wo-wo» blev uafladelig udstødt gjennem hele rækken, alle mand bankede med stokke i den hule bambus, og de frembragte i det hele et bulder, som jeg sjelden har hørt mage til. Af og til, naar et flygtende dyr vilde bryde gjennem linjen, reiste der sig sligt et babel af forvirrede skrig og stokkeslag, at selv en elefant maatte være bleven skræmt bort. Om os var der dødsstille, som vi stod og lyttede. Saa hørte vi af og til trampet af dyr, der flygtede hid og did, hvide kakaduer kom skrigende og skræmte over os, dueflokke strøg skræmte gjennem

jungelens glimer, og stedse nærmere og nærmere kom den mægtige kjede af hyl og skrig. Saa brød en kænguru lynsnart over glimen tæt ved mig saa fort, at jeg ikke fik skud. Jeg lyttede spændt. Det trampede bortover mod Holms kant. Saa smaldt det. Skræmte dyr kom farende mod mig. Jeg hørte trampet; saa fik jeg se dem. En satte sig. Jeg skjød, og den seg sammen. Mens jeg ladede, sprang mange forbi mig. Flere og flere kom der, eftersom kjeden rykkede frem; tilslut yrede hele jungelen omkring mig. Det smaldt rundt om. Jeg vidste ikke, hvilken jeg skulde skyde paa, og bommede med begge løb. Saa stilnede skriget, og negrene naaede frem til os.

Vi havde et par dyr og sendte dem hjem. Saa fordelte vi negrene igjen og tog nye poster. Nu vilde jeg ikke lade mig forbløffe af de rappe dyr. Jeg stillede mig i en god glime, og hujingen begyndte. Omkring mig skjød mine kamerater; men intet skud faldt i min lod, endskjønt mængder af dyr passerede mig i den tætte jungel. De var ofte ganske nær, men umulige at se.

Alt var driverne tæt ved. Saa skreg de pludselig op. En kænguru kom trampende. Jeg spændte hanen, og med det samme den hoppede over glimen, fór skuddet i ryggen paa den, saa haaret røg. Det var ikke 10 meters afstand engang, og den stupte stendød. Men med det samme den faldt, kom en svær neger sættende ud af tykningen, greb den i halen, svingede den rundt sit hoved og slog dens skalle i en stok, saa øinene traadte ud af deres huler. Saa slængte han den paa jorden, hvor den faldt tungt sammen og bare laa og skalv i refleksbevægelser. At knuse hovedet paa dyr er nu engang disse barbarers mani, og det har ofte nok faldt mig vanskeligt at kunne beholde kranierne paa skudte dyr uskadte. Ogsaa hos disse folk gjenfandt jeg den samme lyst til at mishandle det værgeløse, som jeg før har omtalt blandt zuluerne.

Kænguruerne var nu blevne sky og vanskeligere at jage. Vi spredte os derfor gjennem jungelen og gik hjemover. Som jeg næsten havde naaet udkanten af jungelen, fór en liden ung kænguru op og satte behændig som en kat afsted;

men mit skud var dog behændigere, og den faldt. Den var øiensynlig stendød, og jeg tog den derfor i halen og bar den med mig uden videre. Jeg havde ikke gaaet langt, før jeg kjendte noget, der af al magt trak i mine bukser. Det var kænguruen, der med tænder og klør havde hugget sig saa fast, at jeg maatte slaa den aldeles ihjel, førend jeg fik den til at slippe taget. Godt var det, den ikke havde faaet tag i læggen; for deres fortænder er saa skarpe som en rovfugls næb, og i dødskampen bider de vanvittig haardt.

Vi traf hverandre snart allesammen og berettede vore større eller mindre held og uheld. Der var ingen dodtsup; men jægernes stemning var ikke mindre for det. Vi var godt fornøiede med vort udbytte, seks kænguruer paa to timers jagt, og negrene var ikke mindre tilfredse; thi de holdt stort festmaaltid paa kjødet ved hjemkomsten.

Skindene tog vi vare paa naturligvis, kranierne ligesaa, og jeg overgav disse til en neger med paalæg om at skrabe kjødet af for mig. Jeg lovede ham tobak for arbeidet ogsaa. Den følgende morgen, eller naar det var, kom negeren til mig — uden kranierne. Han havde stegt og spist dem alle, ben og alt, — og endda bad han om den belovede tobak. Disse folks begreber om fortjeneste er høist uklare. Jeg betviler endog, at begrebet fortjeneste eksisterer i deres forestilling. Handel skjønner de ikke. Ethvert varebytte, enhver gjensidig overdragelse af eiendom betragter de kun som en frivillig udveksling af gaver, og hvis man lover dem noget som løn for udført arbeide, betragter de det kun som løfte om en gave, hvis uddeling er fuldstændig uafhængig af, hvorvidt arbeidet er udført eller ikke. De synes til og med, at den hvide mand er ufattelig urimelig, som ikke giver dem den straks. En europæers tænkemaade forstaar den vilde aldrig; han fatter ikke bevæggrundene til hans mere komplicerede handlinger, og mange er de eksempler, jeg kunde fremdrage. Jeg skal nævne et, som en af missionærerne fortalte mig. En gammel syg mand blev engang ført til missionærerne, der gav ham mad og pleiede ham, saa godt de kunde. Dette gik en tid, og manden bedredes. Saa en

dag sagde patienten: «Du giver mig jo ingen tobak, — jeg gaar min vei.» Og han gik ud i skogen og døde efter en tid. Han troede, de holdt ham der for at lade ham røge al den tobak, han vilde, og da han for alvor skjønte, at saa ikke var tilfælde, drog han sin vei. For den vilde staar europæeren som et vidunder, hvis forraad af levnetsmidler og tobak aldrig kan udtømmes. Hans forraadskammer er jo altid fuldt af det, og saasnart det begynder at minke, kommer en forsyning af nyt, med vogn eller skib. Hvorfra? Ja, se det ligger udenfor den indfødtes forestillingskreds. Hvorfor? Det spørgsmaal eier den oprindelige indfødte i dette tilfælde ingen evne til at svare paa, og i sit stille sind anser han den hvide mand for en stor skarv, som ikke strør mel og tobak ud iflæng.

Den kænguruart, vi havde skudt, var jungel- eller flodkænguruen *(macropus agilis)*, nordens almindeligste macropusart, der af størrelse er omtrent som et faar, og hvis farve er en lyst grønlig graabrun tone, der under bugen gaar over til skiddent hvidt. Over lænden, langs laarets forkant har den ogsaa oftere et lysere baand. Langs enhver flod forekommer arten i talløse mængder, og den hele dag tilbringes hvilende i junglernes skygge, hvor dyrene, ofte flere i flok, ligger henslængte paa siden og soler sig i grunde fordybninger, de har gravet i sanden.

Først naar solen gaar ned og dagens hede afdæmpes, begynder de at pusle omkring og søge sin føde. Hver kveld gaar flodkænguruen til elvbredden for at drikke. Tiden for dens besøg ved floden kan imidlertid variere og influeres paa en merkelig maade af maanen.

Naar fuldmaanen kort efter solnedgang staar op og saagodtsom hele natten kaster sit klare, lodrette lys over landskabet, da søger dyrene til en hvilkensomhelst tid, naar tørsten driver dem, ned til vandet. I ny og næ derimod, da kun de første og sidste nattetimer svagt oplyses, er solnedgangen for alle kænguruer signalement til at søge vand.

De maa have lys; i mørke tør ingen kænguru nærme sig floden, og af gode grunde; thi ofte lurer ved drikkestedet

artens arvefiende, den store indiske krokodille *(crocodilus porosus)*, og trods al forsigtighed lukker dens sterke kjæver sig over mangt et ungt uerfarent individ.

En kænguru kommer med slægtens stolprende gang nedover flodkantens bratte skrænt. Den er tørst efter dagens hede, og det rigt flydende vand lokker.

Alle dens længsler koncentrerer sig om, hele dens organisme skriger efter den svale vædske, der kun kan stille dens krav. Og den lægger ikke merke til et mørkt stykke ved, der flyder paa floden. Det er tilsyneladende kun en træstump, et knudret stykke drivved, der sagte ræker i bagevjen; men en opmerksom iagttager vilde bemerke to grønne, skjæve, mandelformede øine og sige sig selv, at drivveden kun var en krokodilles listige hoved.

Det tørstige dyr bøier sig og drikker, og lydløst, uden flære paa vandet, driver trækubben nærmere og nærmere, ligesom ført af den sagte strøm. Det afgjørende øieblik er inde. Et eneste slag af den vældige hale driver det svære reptil lynsnart fremad. En skinnende tandrad lukker sig klaskende over kænguruens nakke, og krokodillen vender sig hurtig med sit sparkende bytte, bøier sin pansrede ryg og dukker i dybet. Bare en grønlig, gulpende hvirvel og opstigende luftblærer er en stund igjen. Saa flyder floden atter stille.

Mange er de ofre, der i tidens løb paa denne maade har bukket under, og arten har derfor paa særlig udsatte steder lært sig til at tage sine forholdsregler, der i kløgt ingenlunde giver krokodillens noget efter.

Hvor lange, flade sandbanker skyder sig ud i floden, der vælger *macropus agilis* helst sit vandingssted. Her har dyrene en fri udsigt, og hvad mere er, de behøver ikke at gaa helt ud til bredden for at stille sin tørst. I flere meters afstand fra vandkanten graver de i den vandtrukne sand et hul, venter, til dette fyldes, og drikker saaledes i sikkerhed.

Paa steder, hvor krokodiller ikke findes, bliver en saadan fremgangsmaade fuldstændig unødig, og det ovenfor anførte kan derfor saa meget mere ansees som et bevis paa, i hvor

høi grad vanskelige, sterkt udsatte livsvilkaar i en enkelt lokalitet formaar at øge en arts intelligens.

Efter at have drukket begiver dyrene sig gjennem jungelen ud i den aabne eucalyptusskog for at græsse, og sin føde søger de nærmest i friske spirer af de forskjellige græsarter, a selv i disses rødder, der med de sterke kløer let optages. Først en stund efter solopgang søger dyrene atter tilbage til sine sovepladse i jungelen.

Foruden krokodillen har arten kun en eneste fiende af betydning, nemlig den indfødte; men takket være dens sluhed og den indfødtes ikke meget fuldkomne vaaben og fangstmaade, er den dog trods sin noget sene forplantningsmaade (én unge ad gangen) uhyre talrig.

Det tætte jungel, hvor et spyd vanskelig kan kastes, beskytter dyrene saa vel, at de uden synderlig uro kan betragte den fremtrængende indfødte, og i det aabne lænde tjener artens hurtighed til let at unddrage sig forfølgelse. Den eneste methode, hvorved de indfødte kan anrette noget betragteligt nederlag blandt dyrene, er at sætte ild paa et stykke land, omringe det og med spydkast forsøge at dræbe de kænguruer, der flygter ud af ringen.

Den reisende europæer vil paa de fleste steder forbauses over dyrenes talrighed og ringe skyhed. Rider han henved aftenstid gjennem de smaa sletter, hvor arten græsser, vil han se dyr efter dyr sagte pusle omkring mellem de korte græstuster, ved lyden af hestens hovslag rette sig op og flygte et lidet stykke med klaprende tramp for atter at slaa sig til ro. Ofte vil de slu dyr sidde ganske urørlige og i tillid til sin uanseelige farve lade ham passere ganske nær forbi, saa nær, at han med et pistolskud fra hesten kan dræbe dem. Overalt falder jungelkænguruen som et let bytte for den europæiske jæger, og ved klapjagt i jungelen kan store mængder paa kort tid fældes. Selv i fuldstændig aabent lænd kan man tilfods nærme sig dyrene.

Opdager man en græssende kænguru, behøver man kun at indtage en bestemt stilling og ganske langsomt, fod for fod, begynde at nærme sig. Saasnart dyret retter sig op og

speider omkring, som dets vane er, maa man staa urørlig stille. Naar det atter bøier sig for at græsse, bevæger man sig langsomt fremad i samme stilling. Med yderste langsomhed kan man saaledes lidt efter lidt nærme sig, indtil afstanden bliver kort nok, til at skuddet kan løsnes.

Daly river søndag 14de juli 1894.

«Red ud sammen med Tommy for at se os om i en stor lagune, jeg havde hørt omtale. De indfødte kaldte den «Benderang». Kom forbi «Dingeriet» og fik en negergut til at vise os stien, der gik gjennem høit siv og græs langs en række langagtige vandpytter, hvor det vrimlede af hvide og røde heirer og slangehalsskarve *(plotus australis)*; ligeledes fandtes der en art gravand *(tadorna radja)*. Tilsidst blev grunden saa sumpig, at vi maatte lade vore heste tilbage og tilfods smyge os gjennem de vældige klynger af rør og buske, der omgav lagunen. Endelig naaede vi randen. Der vrimlede af fugl. Svære sorte vandhøns fór om i flokke, ænder snadrede overalt ude i vandet, plotus, terner og heirer kredsede om i luften. Mellem siv, lothus og vandliljer vadede vi om og skjød endel. Saa lod jeg Tommy faa bøssen og smyge sig indpaa en flok store ænder, der laa langt udpaa. Han bad derom, og jeg overlod det gjerne til ham, da ænderne laa mindst 300 meter udpaa. Til min store overraskelse naaede vandet ham ikke længere end op under armene, og et skud i flokken fældte to. Vi havde ikke belavet vor ammunition paa et sligt fangstfelt og red derfor tilbage. Jeg vidste nu imidlertid, hvor jeg skulde skyde fugle for samlingen. Paa hjemveien skjød jeg en gravand i det før omtalte lange vandhul. Der var fem, og endskjønt jeg skjød en ud af flokken, fløi de andre bare nogle faa alen og lagde sig atter. Holm bommede merkelig nok, og derpaa drog de sin vei. Hjem red vi i sterkt galop.

Om eftermiddagen var vi ude med en hel del smaa gutter for at jage kænguru. Vi skjød to paa en times tid. Den første blev der et helvedes spektakel om, idet alle vilde

have den, ja endog forsøgte at tage den fra mig. En uforskammet knegt, der kom springende fra en nærliggende leir, trak den i pungen værende unge ud og vilde stikke af med den; men jeg truede ham med bøssen til at putte den paa sin plads igjen. Da vi kom hjemover, hørte vi et skrækkeligt brøl fra alle struber. Det var pater Mc Killop, som endelig var ankommen, og brølet var velkomsthilsenen.

Om aftenen foregik det mest fantastiske og vilde optrin, jeg hidtil har seet. Under missionærernes instruks samlede alle de sorte arbeidere med sine kvinder og børn sig udenfor gjærdet omkring huset. Lange tørre bambusstænger antændtes som fakler og bares i procession rundt gaarden af to geleder mænd. Derpaa gjordes holdt i sluttet masse, og missionæren holdt en velkomsttale til Mc Killop i mollak-mollak. Da den sluttede, raabte missionæren «jytera». Og fra hundrede sortes struber omkring steg et kort langsomt stigende «jyh». En indfødt fremstod saa og holdt en tale, som han ikke rigtig kunde. Derpaa en sang i sproget paa melodien «*God save the queen*» og endelig tilslut et hurra, som den gamle ærværdige pater var alene om for de to sidste hurraers vedkommende. Saa fniste negrene. Det hele var en tilstelning, hvori de ikke havde noget initiativ naturligvis, og uden forkleinelse for mine ærværdige verter maa det være mig tilladt at sige, at jeg aldrig i mit liv har seet en saa ufrivillig og en saa fuldstændig vellykket parodi baade paa civilisation og barbari.

Mc Killop havde havt to indfødte gutter med sig under sit ophold sydpaa. Den enes moder var rent vild og bar sig som et galt menneske ved gjensynet. Hun og hans søskende satte sig i ring omkring gutten og opførte en forfærdelig hylekoncert. Efter sin stammes vis, som tegn paa glæde, begyndte hun ogsaa at banke sit hoved istykker med en stok; men missionærerne hindrede hende dog deri. Da gutten senere paa kvelden stod indenfor gjærdet, saa jeg hende staa og krampagtig kjærtegne hans haand gjennem staaltraadgitteret, mens fakkelskjæret lyste paa hendes mørke,

lidenskabelige ansigt. Hele kvelden udover hørte jeg hendes afsindige hyl. Hun var som et rovdyr, afspærret fra sin unge.

De indfødte ligger i smaa leire rundt omkring. Om kvelden kan man se baalene lyse, høre dem traktere sine bambuslur og synge sine ensformige sange. Alle de nattens lyd her er! Naar jeg kan sidde sent om aftenen borte i min stue og præparere, saa hører jeg opossumen skrige mellem figentrærne ved floden, hører uglernes gjøkeagtige stemme eller en vadefugls fløiten ude i mørket. Og flaggermusene piber lige ved ens hoved, naar en gaar over gaarden. Deres flugt er næsten altid lav. Der er faa insekter høiere op i luften.»

IV.

OPOVER DALY.

Daly river. Udrustning. Folk. Afreise. Tommys venner. Fiskekurve. Fjeld. Fiskeri. Første negerleir. Første nattevagt. Nankinfugl. Gjøende ugler. Temperaturen. Monsunen. Banjantræet. Videre opover. En kængurujagt. De indfødtes glædesytringer. Holms cliff. Mount Rebekka. Opover. En krokodillejagt. Margrethe fall. Tilbage til Holms cliff. Kænguruer. Krokodiller. Betbungo. Myrepindsvin. Storædere. Forstyrret nattero. Tilbage til Uniya.

Daly river er kun en fortsættelse af den mægtige flod Catherine, der udspringer i det centrale tafelland under navn af Flying Fox creek, derpaa i en vældig bue rinder rundt Arnheims lands vestlige sydgrænse, optager Flora fra sydvest og derpaa under navnet Daly river mod nord og vest sagte flyder ud i havet. Catherine er, med undtagelse af dens kilder, forholdsvis vel kjendt. Daly rivers løb er ogsaa undersøgt; men stykket fra Daly kobbermine op mod Floras udløb i Daly har aldrig været underkastet nogen grundigere undersøgelse. Det var nu min hensigt at gjøre en tur opover floden og med baad søge at trænge frem, saa langt jeg ansaa det foreneligt med min samlings interesser. Jeg vilde væsentlig gjøre denne tur for at faa se saavidt forskjellige trakter langs flodens løb som muligt, og baaden vilde da byde langt større bekvemmeligheder baade for mig og min samling end hesteryggen. Noget større praktisk problem kunde ikke ventes løst, selv om jeg skulde kunne trænge en betydelig distance opover Daly, da floden, at dømme efter dens nedre løb, neppe kunde være

seilbar for større fartøier synderlig længere op. Allerede de 60 mil, som laa mellem Uniya og havet, kunde være vanskelige nok selv for et fartøi af ikke mere end 30—40 tons drægtighed.

At trænge opover i baad stod derfor for mig nærmest som et eksperiment, jeg kun vilde forfølge, saalænge samlingen ikke led noget afbræk.

Vi rustede os til færden med omtrent 75 kg. mel, en del beskøiter, ris, hermetisk kjød samt endel syltetøi og desforuden fyrstikker og ammunition i mængde. Jeg maatte have en mand til foruden Tommy. Pater Mc Killop anbefalede mig en neger, der forhen havde tjent ham i lange tider, men som nu saavel som før satte sin ubundne frihed over fast arbeide og aldrig var at formaa til at dyrke jorden. Missionærerne kaldte ham «Dominik», og en stautere kar skulde man vanskelig kunde se. Han var over 6 fod høi, slank og senesterk, med den vildes ubevidste gratie i hver bevægelse. Hans ansigt var stygt, den tilbagetrukne hage og den tykke overlæbe var klædt med tynde bløde skjægstubber, men hans pande var kanske lidt høiere, og hans lysende øine havde et intelligentere udtryk end vanligt hos negrene. Han saa modig og uforfærdet ud, og som jeg for første gang saa den ranke mand mellem jungelens høie bambus, følte jeg mig ubevidst tiltrukken af ham.

Om morgenen den 15de juni stuvede vi vore sager i den lille baad, og da floen kom, satte vi af med den aftale med pater Mc Killop, at vi senest om en maaned skulde være tilbage.

Naar jeg taler om flo i Daly, saa maa jeg orientere læseren lidt. Daly har i sit nedre løb saa lidet fald, at meget betydelige virkninger af havets flo og fjære lader sig spore selv langt ovenfor Uniya. Naar den voldsomme flo, der hersker i det udenfor liggende havomraade, indtræder, presses sjøen med saadan magt op igjennem flodens munding, at den fuldstændig dæmmer elvevandet, ja endog driver det op mod flodens løb og til og med giver det en vis saltholdighed, selv saa langt op som ved Uniya. Ved fjære,

da sjøen drager sig tilbage, strømmer det opdæmmede vand atter ud, flodens vandstand synker til det normale, og det ferske vand baner sig vei ud til havet en stakket tid, indtil flo atter indtræder. Vandstandens forskjel mellem flo og fjære ved stationen har jeg ikke nøiagtig maalt; men den bevægede sig mellem et minimum paa ca. 1 meter og et maksimum paa ca. 3 meter; det var dog kun ved springflod, den sidste indtraadte, og floen kom da pludselig som en vældig mur af vand, som en kjæmpemæssig baare, der slingrede fra den ene bred til den anden og brød med en brusen som af et mægtigt vandfald. Det var da farligt at færdes i baad.

Floen hjalp paa negrenes ustø aaretag, og med god fart drog vi opover mellem de svære banker og mægtige træer. Nogle af Tommys «venner» marscherede langs bredden, mens vi roede opover. Jeg skjønte godt, at de vilde følge os, som en hai følger et fartøi. Vi havde ikke roet langt, før Tommy begyndte at beklage sig over sygdom og bare sad og plaskede med aaren. Han blev imidlertid meget kort afvist, og roningen fortsattes hele formiddagen udover. Af og til saa vi kænguru i stranden, og jeg skjød paa en, som jeg dog bare saarede. Holm skjød en svær ørn, og flokke af jabiru, en storkeart *(myeteria australis)*, saaes ret som det var at lette fra nes og sandbanker. De var meget sky. Af og til saa vi de sorte smidige skikkelser af Tommys venner dukke frem af jungelen. Saa blev de borte, og jeg trøstede mig med, at vi var bleven kvit dette slæng, som jeg paa denne tur lidet skjøttede om. Men ret som det var kom de tilsyne igjen. De holdt godt trit med os. Tommy forsikrede mig, at de bare fulgte med for at passe paa, at fiendtlige negre ikke skulde gjøre ham nogen skade. Jeg havde dog en formodning om, at det væsentlig var den hvide mands provisioner, de higede efter, og som de gjennem sin slægtning Tommys velvilje af og til skulde faa smage.

Vi skulde lande for at spise middag, og for at gjøre vort slæng en streg i regningen og muligens faa fred for

dem lagde jeg tillands ved den modsatte bred og satte theen over ilden. En svær krokodilles knudrede ryg saaes paa en mudderbanke ovenfor, og jeg forsøgte at faa skud; men den gled ud i floden og forsvandt. Jeg hørte et skud fra Holm og vendte hjemover med en ugle, jeg havde dræbt underveis. Holm havde skudt en stor «junglefowl» *(megapodius tumulus)*, der var fløiet op i et træ lige ved vor leir i den tætte jungel.

De negre, der havde fulgt os, kom nu tilsyne paa den anden bred, opdagede vor leir, skreg over til Tommy og forsvandt saa igjen. Ikke mange minutter efter skjød en lang kano ud fra landet. Det var en af de almindelige kanoer, de indfødte bruger, en udhulet tømmerstok af velsaa 1 fods gjennemsnit og 5—6 meters længde. Der var tre indfødte i den, en mand og to halvvoksne gutter, hvoraf den ene sad sammenkrøben i denne trange farkost. De to andre stod opreist og stagede med forbausende hurtighed kanoen frem med lange bambusstænger. Snart var de over, lagde tillands og satte sig i taushed rundt os. Læseren vil undre sig over, at den indfødte med slig færdighed og sikkerhed kan haandtere denne baad, der kun bestaar af en forholdsvis tynd udhulet træstamme uden kjøl eller ordentlig afbalancering. Baaden maa jo være næsten lige vanskelig at manøvrere paa som en tømmerstok! Det er den ogsaa, og til denne dag er det mig en gaade, hvorledes disse mennesker kan faa den til at balancere, og det til og med staaende i den. Jeg selv har aldrig mere end saavidt sat foden i den, og jeg er overbevist om, at ethvert forsøg af en hvid mand paa at navigere den vilde sende ham hovedkuls i vandet. Den indfødte er derimod fra barnsben af vant til at færdes i disse raa baade, er saa at sige født med den rette balance i kroppen og haandterer dem med lethed. Men selv disse folk kuldseiler ikke saa ganske sjelden.

Vi spiste, mine folk fik sin mad tildelt, og Tommy delte broderlig med sine slægtninge. Han bad naturligvis om mere mad til dem, en anmodning, som jeg afslog, da jeg fuldt vel indsaa, at hvis jeg én gang viste mig svag i dette

spørgsmaal, vilde den samme opfordring reises ved hvert eneste maaltid og min proviant, der kun var beregnet paa fire, komme til at slippe op dobbelt saa hurtig som antaget. Jeg vidste, at de godt kunde leve af den fisk, de underveis kunde spidde i floden, og lovede dem derfor tobak, dersom de vilde bringe mig de sjeldenheder, de traf paa. Tobak havde jeg nemlig rundelig af.

Vi drog atter afsted, og Tommys venner blev tilbage for at hente sine vaaben.

Langt havde vi imidlertid ikke roet, før Tommy blev umaadelig slap og forsikrede, at han var dødssyg. Han plaskede og roede, rykkede aaren ud af tollen og faldt stønnende baglængs ned af toften. Han var aldeles umulig. Det hele var ikke andet end bare dovenskab; men hvad skulde jeg gjøre? Jeg kunde jo have rundjulet tre Tommy'er for den sags skyld; men derved vilde ikke andet opnaaes, end at negeren ved første anledning stak af. Følgelig sparkede vi ham bare forud i baaden og lod ham ligge der, mens Holm tog hans aare. Ud paa eftermiddagen lagde vi tillands igjen, i udløbet af en liden creek. Svære banjantrær og bambus hang udover, og selve creekens leie var forlængst udtørret. Holm og Tommy blev tilbage, den ene for at præparere, den anden for at lage kveldsmad, og Dominik og jeg vandrede ud paa opdagelser. Vi fulgte creekens leie opover, og vi havde ikke gaaet længe, førend vi traf paa et risgjærde, der i midten havde en aabning, omtrent $1^1/_2$ fod bred. I denne aabning var anbragt en stor flettet, ballonformig kurv, og Dominik fortalte mig, at negrene anbragte denne indretning for at fange fisk, naar vandet i creeken umiddelbart efter regntidens ophør begyndte at synke. Negrene laa da i leir tæt ved (vi kunde endnu se tomterne efter deres baal) og beskjæftigede sig ikke med andet end at gaa hen til kurven, udtage fangsten og spise den fisk, der var kommen i den.

Der var tydelige spor efter, at masser af fisk havde levet i vasdraget. Lidt ovenfor var en fordybning i creekens leie, hvor der indtil for ganske kort tid siden havde staaet vand,

og bunden var her fuldstændig bedækket med tusener af døde smaafisk. Da vandet tørrede bort, havde de sat livet til og laa nu som et tykt lag af tørret fisk over hele kulpens haarde bund.

Der vrimlede af kænguru; der i alle retninger flygtede omkring os; men et par skud, som jeg forsøgte, gav intet resultat. Efter en stund at have fulgt bunden af vasdraget kløv vi op over dets bratte bred og havde nu foran os to kegleformige fjelde af ikke synderlig høide. Disse fjelde havde jeg ogsaa seet fra floden og ønskede at bestige det nærmeste, da jeg derfra kunde faa en udsigt over de landstrækninger, som floden ovenfor gjennemskar. Kænguru fór op her og der paa langt hold i græsset, mens vi passerede den lille slette, der gik lige til fjeldets fod. Vi steg tilveirs gjennem den stenede li, hvor skogen groede forkrøblet og glissen, og naaede snart den øde top, hvor et par smaa fugle flygtede foran os. Der gik stier efter store kænguru; dyrenes tørre ekskrementer, der meget minder om hjortenes, laa strøet om her og der; men intet dyr saaes, ingen lyd forraadte, at levende væsener beboede høiden. Indenfor os strakte den sydlige fortsættelse af Mount Heywards triste tafelland sine golde, øde heier, hvor brudte stene og forkrøblede tynde trær rødmede i den netop synkende sol. En svær fjeldkjede laa blaanende mod syd, og udenom den og gjennem et skar saa jeg en eneste stor skogbevokset slette med horisont saa jevn som havets. Og for vore fødder og udover mod vest og nord laa det dybgrønne, bølgende løvtag af en flad, uendelig skog, med laguner og smaa sletter blinkende og flimrende i solnedgangen. Og Daly skar igjennem med sagte glidende vande under banjantrærnes svale skygger og bambusens buer. Jeg reiste en varde, gravede mit navn og dato paa en tom messingpatron og lagde den mellem stenene, og mens solen stupte ned mod vest, sad jeg og tegnede en fattigslig skisse af landet mod syd. Og Dominik sad ved siden og saa paa og forstod intet.

Det var saa taust dette landskab; bare en kakadues skarpe skrig skar gjennem heien, hvor de fattige trær kastede

lange, skarpe skygger mod øst. Der var slig ensomhed over det; for hvor jeg snudde og vendte mig, saa kunde jeg ikke i det vældige land, jeg oversaa, pege paa mere end et eneste sted, hvor hvide mennesker levede.

Vi satte udover lien igjen, hvor stenene rullede for vore fødder, fór larmende ned mod floden og skræmte kænguruerne, hvis trampen vi kunde høre overalt i den tætte jungel. Snart naaede vi vor leir, hvor et vældigt baal spragede og Tommy alt var ifærd med at oplemme en vakker jungelkænguru, der havde kommet vandrende lige ned til leiren og faldt for Holms skud.

Den haarde mudderbund i creeken var tæt overstrøet med nedfaldne visne blade af bambusen, og vi strakte vore mødige lemmer paa dette enkle underlag og gav os glubske ifærd med vort aftensmaaltid. En stadig raslen og hoppen kunde høres overalt omkring os i det visne løv. Det var smaa løvfrøer, der i store mængder kom frem nu om aftenen og blev tiltrukne af vort baal, hvis brande de nærmede sig paa ganske kort afstand.

Det var en vidunderlig fredelig kveld. Floden flød forbi os taus og stille uden synlig strøm, sort og blank som flydende tjære. Og som vi sad der, hørte jeg mellem ildens knitren sus af svære vinger. En flok skinnende hvide heirer slog sig ind i et tæt træ ret foran os. De sidste solstraaler gjød sin røde glans over træets top og de slanke, smidige fugle, der syntes klædte i silkefin, rosenfarvet dragt. Jeg greb bøssen; de flygtede med bøiede halse og hæse, kvækkende skrig; men mine to skud faldt sikkert og besindig, og to fugle styrtede plaskende i den blanke flod. Det svære drøn af skuddene rullede nedover mellem flodens bredder og skræmte halvsovende dyr og fugle. Kænguruer trampede skræmte indenfor i jungelen. Saa stilnede landskabet atter, og Dominik roede ud og fiskede fuglene op. Her var baade mad og eksemplarer.

Maanen kom op, og vi indskibede os atter for i den kjølige nat at ro opover og finde en sikrere, aaben leirplads. Hvor vi laa, kunde jo intet hindre en neger i at spidde os,

hvis han ønskede det. Mængder af fisk plaskede i alle retninger om os, og da jeg ikke var i besiddelse af andet fiskeredskab end snøre og krog, tog jeg en bomuldsdot og satte paa krogen og lod dette med nogle faa favne snøre slæbe efter baaden. Det varede ikke længe, før jeg fik nap og halede en pen, sølvblank abor paa et par mærker ind til baaden; men da jeg skulde løfte den ind, slap taget, og ingen flere vilde bide. Da vi nærmede os stedet, hvor den første

Ved Daly.

«Uniya»-missionsstation havde ligget, saa jeg over banken en lysning i trækronerne og hørte et brummende surr af mange stemmer. Overalt ved bredden hørte jeg stemmer af folk, der talte sagte sammen, og snart opdagede jeg en skare negre, der stod fordelte hist og her opover banken. Skinnet af baalene blev tydeligere, eftersom vi skjød frem langs stranden, og endelig saa vi selve ilden, mod hvis flammer de mørke silhuetter af kvinder og børn tegnede sig. Der var ingen uro, vi kunde bare høre nogle mænd i klyngen tale kort og sagte med hinanden. Saa pludselig skreg en sprukken mandsstemme ud til os, og Tommy

svarede. Det var wolwanga'er, og jeg ønskede ikke at slaa leir hos disse knægte, hvorfor vi fortsatte til Tommys store sorg og slog leir paa en sandbanke høiere op paa den anden side af floden. Her oppe var virkningen af ebbe og flo næsten forsvindende, og baaden blev bare trukken løselig op i sandstranden. Et vældigt baal af tør bambus og banjantræ flammede snart op, og negrene sov trygt med sine nøgne kroppe udsatte for dets svære hede. Vi var ikke trygge og besluttede at holde vagt. Saa delte vi natten i vagter paa to timer og afløste hverandre som soldater. Lidet fik den, der havde frivagt, sove, for det var bitterlig koldt, og en egen natfugl, vi ikke kjendte, satte sig tæt ved os og forstyrrede os med sine djævelske skrig.

Jeg gik op og ned i maaneskinnet, med bøssen under armen. Mine kamerater laa som mørke bylter i sandet ved baalet, hvis flamme nu sank sammen til en putrende glohaug. Op og ned gik jeg, og frøs og frøs, og saa uendelig trist og dødt og øde forekom dette landskab mig, næsten som skulde en staa alene paa en anden planet, i skinnet af en fremmed sol, med koldt, blaahvidt lys. Det eneste, der talte om liv, var fiskens plask i floden og bondikuternes raslen i elvebreddens krat tæt ved, og saa den stygge natfugl, der kom og satte sig tæt ved Holm. Han fór op, og med et fælt skræppende skrig fløi den som en graa skygge ud over floden. Snart var den der igjen og forstyrrede ham. Saa kom min tur til at sove. Neppe havde jeg lagt mig, før et næsten lydløst vingeflaks tæt ved, bragte mig til at se til den kant. En dunkel skygge var tæt ved mit hoved, og da jeg greb efter bøssen, fløi den op i et træ inde ved bredden, hvor vi kunde se den mod maanelyset. Den skreg hæst og stygt, og Holm greb i sinne sin bøsse, sneg sig paa hold og klemte den ned. Det var ikke andet end en nankin-fugl, en liden graaspraglet heire, med kort hals, stort næb og store gule øine. Denne fugl *(nyeticorax caledonicus)*, der i kroppen er omtrent af en kraakes størrelse, findes saagodtsom overalt i hele Australien langs kysterne, men aller talrigst ved strandene af de store floder og sumpe,

hvor den flokkevis holder sig forstukken mellem de tætte krat af skruepalmen *(pondanus odoratissimus)*, der saa ofte findes talrige paa disse steder. I de tætte holt af melaleuca og kasurina opholder den sig ogsaa gjerne, og som de fleste heirer er den en udpræget natfugl, der om dagen oftest holder sig i ro. Det er imidlertid kun de yngre individer, der har den spraglede dragt. De fuldvoksnes klædning er oventil murstensrød med sort nakketop. Strube og hals er lys gulbrune og bryst og bug af en fin, kremgul farve. I den sorte nakketop sidder to lange smale, gulhvide fjær af overordentlig skjønhed. Disse fuldt udfarvede voksne individer var imidlertid forholdsvis sjeldne i sammenligning med antallet af de yngre spraglede, og det skulde efter min mening synes at tyde paa, at arten enten under opvæksten var udsat for farer, der bragte en stor del af de yngre til at gaa tilgrunde, eller — hvad der forekommer mig mere sandsynligt — behøver forholdsvis lang tid til at udvikle den voksnes fjærdragt. Thi arten er meget talrig.

Vagt om vagt gik vi udover natten i maanelyset og lyttede til nattens lyd. Mest forbausedes vi ved rundt om os i alle retninger at høre hunde gjø. Og mest forstyrrende blev denne gjøen derved, at den i vore tanker uden tvil antydede, at negreleire fandtes overalt om os. Der var to hunde paa hvert sted, en stor med grovt og en mindre med finere maal. Og de sad og svarte hinanden med to korte, kolde glefs. «*Wow-wow*»—«*wow-wow*», lød det her og der omkring floden hele natten ud igjennem. Jeg har sjelden seet folk le saa godt som negrene, da vi senere spurgte dem angaaende dette. Det var ikke andet end en ugle *(ninox boobook)*. Den forekommer overalt ved floden, og han og hun sidder hele natten og signaliserer til hinanden med gjøende skrig. Saa skuffende ligt en hundegjøen er denne ugles skrig, at jeg senere efter at kjende til forholdet og endog efter ofte at have seet eller skudt fuglene, mens de skreg, har ladet mig forlede til at tro, at en hund gjøede i nærheden.

Dagbrækningen blev bitterlig kold, og naar jeg her taler om kulde, maa jeg faa sætte læseren ind i, hvilke temperaturer i disse egne føles som kolde. Følelsen af kulde er naturligvis rent relativ og ingenlunde afhængig af bestemte temperaturer, men bestemmes udelukkende af forskjellen mellem dagens høieste og laveste temperaturer, næsten ligegyldigt, hvilke de er. Jeg medbragte under denne tur et Fahrenheits termometer, og hvorvel jeg ingenlunde blev istand til at gjøre nogen komplet række observationer, da vort væsentlige arbeide laa i ganske andre retninger og tildels forhindrede regelmæssige observationer, saa fik jeg dog et overblik over temperaturens variationer nat og dag i sidste halvdel af juli. Jeg maalte ved middag, mellem kl. 7 og 8 aften og kl. 4 og 5 morgen, og som regel holdt middagens temperatur sig omkring 83°, aftenens omkring 64° og morgenens omkring 62°, altsammen Fahrenheit. En svag, jevn stigning i temperaturen mod maanedens slutning var merkbar.

Høieste maalte middagstemperatur var 90°, og laveste morgen- og aftentemperatur var 56° Fahrenheit. Omsætter man dette i reaumur, bliver høieste temperatur ca. + 29° og laveste ca. + 12°, og ved denne laveste temperatur frøs vi som hunde. Især var det haardt om morgenen, naar man tørnede ud af sit gode uldtæppe.

Vi drog afsted igjen og passerede snart et lidet stryk, der var saa stenet og grundt, at det vistnok med sikkerhed vil kunne siges absolut at sætte en stopper for skibsfart, saa meget mere som alle virkninger af flo her vistnok fuldstændig ophører. Saa jevnt er altsaa Dalys nedre løb, og saa fladt er landet omkring, at først dette stryk, der ligger betydelig over 70 mil fra havet, saavidt hæver sig over havets høieste vandstand.

Der blev strid strøm opigjennem af og til udover formiddagen, og sydøst-monsunen kom strygende nedover mod os og sinkede os i vor fart, samtidig som den dog dæmpede heden endel. I vældige bugtninger slynger floden

sig, og dens løb er ikke ret, saaledes som angivet paa kartet. Bredderne bliver mere aabne, og de kolossale jungler, der karakteriserer dens nedre løb, forsvinder mere og mere. Tætte bambusjungler findes vel af og til, men sjelden af nogen dybde og længde.

Breddens trær stod heroppe mindre tæt og udgjordes for største delen af vældige thetrær *(melaleuca leucadendron)* og *casuarina equisetifolia*, hvis lange, tynde blade (om man da kan kalde denne kryptogams lange skud saa) fuldstændig ligner en ganske tynd staar eller vandkjærringrok. Trærne ser ud, som om de istedetfor blade var behængt med mørke grønne traade, og ved monsunens tryk frembringer de en sukkende susen, der minder om nordens furuskog. Af og til findes Leichhardts træ og svære knudrede banjantrær, hvis vældige luftrødder danner underlige vredne figurer. De ligner kjæmpestore sølvgraa slanger, der dels hænger ned fra træet, dels slaar sine bugter mellem nærstaaende stammer og rødder. Disse banjan- eller ficusarter er i grunden uhyggelige trær, uhyggelige ved den maade, hvorpaa de oftest forplanter sig: Der vokser en banjan ved floden. Nærved staar et stort, kraftigt gummitræ, kløftet og med sterke, vredne grene. En vakker dag falder en figen fra banjanen ned i gummitræets kløft. Eller kanske en uskyldig liden fugl bringer den did eller lader figentræets frø falde der i sine ekskrementer. Der er lidt vegetabilsk debris i kløften, banjanfrøet spirer, og et lidet træ vokser op. Det varer ikke længe, før næringen bliver for liden for det. Saa sender det ud sine luftrødder, graver dem ind i gummitræets ved, gyder dem som sterke klamrende strenge ned over dets stamme. Saa naar de jorden, og gjennem aarenes løb bliver de tykkere og større, svulmer og breder sig, sender ud nye rødder, der fletter og snor sig som sterke arme rundt det stakkars gummitræ, der jevnt og sikkert aar om andet kvæles og dør. Tilslut staar der en banjan med vældig stamme, og de tørre, sprikende lemmer af et dødt gummitræ rager op gjennem dets krone. Banjanen er virkelig en

kvæler og ved sin langsomme sikkerhed i grunden et langt frygteligere væsen end den største slange.

Henved middag slog vi leir paa en sandbanke igjen, og længe havde vi ikke været der, før Tommys tre slægtninge kom tilsyne paa den anden side af floden, der her var ganske smal og dannede en dyb kulp under en liden stupbrat haug. De kom langs bredden, speidende efter fisk, hvoraf her vrimlede. Pludselig kunde de stanse, rette sine lange spyd ind og sende dem bævende ned gjennem vandet efter fiskene, der stod i strømmen. Snart var de over hos os og bragte mig en opossum og et par store tæppeslanger (*morelia variegata*), hvorfor jeg gav dem rundelig tobak. Vi flaaede slangerne, og kroppene blev stegte og fortærede af negrene. Den ene var fuld af æg, og negrene bød mig nogle delikat ristede i fin, glødende aske. De var virkelig noget af det bedste, jeg har spist.

Der gik store stim af smaafisk i kulpen, og Tommy blottede sin velbyggede krop, tog et spyd og dukkede i floden. Han stillede sig ganske rolig ude paa omtrent en alens vand, holdt spydet skraat ned gjennem vandet og fløitede ganske sagte og hurtig, mens han lod den taggede spydspids skjælve ned i vandet. Stimen nærmede sig nu denne, og Tommy stødte pludselig til og dræbte en liden fisk, der faldt død ned paa dybere vand. Han syntes dog ikke i besiddelse af nogen større færdighed; for han fik ingen til at sidde fast paa spydet, noget, som jeg selv senere ved endel øvelse meget snart kunde opnaa. Han var i det hele lidet flink i den indfødtes oprindelige idrætter. Spyd kunde han nok kaste godt; men gjaldt det fangst, var han altid en klodrian. Han var en af de negre, der, naar de fører sit oprindelige liv, stoler paa kvinderne for vegetabilsk føde og paa de ældre dygtige fangere for sit øvrige udkomme og selv foretrækker at leve et ørkesløst liv med spydkastning eller anden slags sport som tidsfordriv. Han havde ogsaa tilbragt for megen tid sammen med hvide, og det eneste fangstvaaben, han nogenlunde kunde haandtere, var en bøsse.

Negrene forsikrede, at der var fuldt af kænguru i det aabne græsbevoksede skogland indenfor, og vi arrangerede en liden klapjagt. Der var nok af dyr; men vore klappere var naturligvis for faa, og kænguruerne brød gjennem fort væk; i virkeligheden sprang de omkring i alle retninger. Endelig saa jeg en komme mod mig og pludselig sætte sig til ro i græsset. Sagte sneg jeg mig indpaa, skræmte den op og satte mit haglskud i ryggen paa den. Det var da mad i alle fald.

En kænguru fór midt mellem Tommy og en af de andre negre, der sendte sit spyd efter uden at tage mindste hensyn til Tommy. Han traf ikke, og Tommy stod ganske rolig og saa paa, at spydet kom ret mod ham. Saa hoppede han op og lod det passere under sig. Disse spyd kommer nemlig ikke med større fart, end man godt kan springe tilside og undgaa dem, hvis man ser manden kaste; men de kommer med sligt síg, at de fuldstændig gjennemborer en mand. Et vel kastet spyd vil bore sin stenod tvert igjennem et tommetykt bord.

Da vi igjen naaede vor leir, hørte vi en huien paa den anden side af floden. Tommy gik bort i elvekanten et stykke ovenfor, og øieblikkelig hørte vi nogle forfærdelige hyl, der gjenlød i den middagsstille skog. Jeg gik bort og saa, hvad der var paafærde. I elvebredden sad Tommy taus og stille, og paa den anden side af den rislende flod sad en gammel mand og en yngre kvinde, der opløftede de mest hjerteskjærende hyl. Jeg var nu saapas vant til de indfødte, at jeg vidste, at det kun var de obligate glædestaarer over gjensynet af en længe savnet ven eller slægtning, der her udgjødes. Tommy sagde, at det var hans onkel og hans afdøde broders hustru, der græd for ham. Efter en passende tids forløb stilnede veklagerne, og man skred til en mere nøgtern udveksling af følelser og lyd. Skjønt guderne skal vide, at deres jabber og prat, der rimeligvis refererede sig til deres livs senere hændelser, dengang i alle fald ikke forekom mig synderlig nøgternt. For en samtale, der føres over en 100 meter bred flod, maa jo nødvendigvis blive noget høirøstet.

Denne skik med at græde ved ethvert gjensyn efter længere tid gjenfindes hos de fleste af Australiens stammer, og Lumholtz omtaler den ogsaa fra Nordre Queensland. Her ved Daly og overhovedet i Arnheims land var skikken overordentlig almindelig. Naar jeg kalder det en skik, saa er det under tvil; thi jeg kunde aldrig rigtig bringe paa det rene, om graaden bare var en kunstig ceremoni, eller om den virkelig var et udslag af de voldsomme følelser, der bevæger disse umiddelbare mennesker ved gjensynet af et kjært menneske. Jeg er dog tilbøielig til at tro det sidste; for taarerne rinder saa stride, og skraalene er saa ægte, som nogen kan ønske det. Et underligt indtryk gjør det første gang at se et fuldvoksent menneske tudskraale som en unge — og af glæde. Saa underlig modsat den hvide mands natur, vilde man sige. Ja, er det saa modsat forresten? Menneskenaturen fornegter sig ikke, selv i Europa, og graad er nok ogsaa der det høieste udtryk for glæde. Hvor mange af os har ikke i vore lykkeligste øieblikke lønlig fældet de taarer, som den utæmmede vildmand saa aabent bærer tilskue?

Opover blev floden værre. Stryk efter stryk maatte vi baske os opigjennem, saa stride, at vort eneste raad var at gaa paa land og trække baaden. Af og til var der stille kulper; men endelig fik vi da et stille stykke milevis opigjennem, hvor floden lignede en lang smal sjø. Langnæsede krokodiller stupte sig plaskende i floden fra raadnende stubber og træstammer. Svære flokke af vandfugle flaksede op mellem de holt af skruepalmer, der stod tæt i vandkanten.

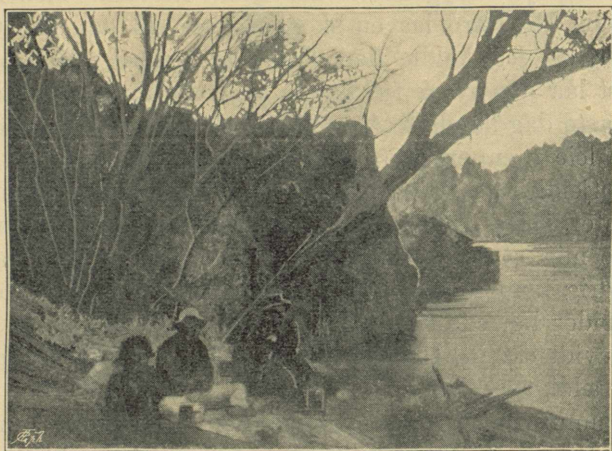
De langnæsede krokodiller er underlige dyr, meget sky, men kloge. Her og der laa trær stupte ud i floden, og grene ragede sommetider op. Langs disse laa gjerne meterlange unge krokodiller, der i tillid til sin lighed med det knudrede træ bare laa og trykkede sig tæt ned til grenene, indtil de saa, at man betragtede dem. Da stupte de sig i vandet. Saa vanskelige var dyrene at opdage, og saa lynsnart smuttede de ud i vandet, i det øieblik vi fæstede øiet paa dem, at jeg ikke en eneste gang fik skud, uagtet vi kun var nogle faa meter fra dem. Jægeren maa her have et øie paa hver finger

og mindst syv sanser, d. v. s.: jeg mener, at man her maa have sine sanser vaagne i en høiere grad end i noget andet felt, jeg har seet. For hvert aaretag kan her bringe nyt vildt inden jægerens rækkevidde. Jeg husker godt, hvorledes vi passerede en gren, der stak op af vandet. Vi var netop roet forbi den, da en af negrene pegte taus paa den. Jeg vendte mig med bøssen i haanden og fik se en liden langnæset krokodille i det øieblik, den skar ned i vandet. I næste øieblik reiste en stor kænguru sig oppe paa flodbanken. Den havde sovet og stirrede forundret paa os, mens den tog sig over ansigtet med forpoterne, akkurat som for at gnide øinene. Jeg skjød, og den kom rullende stendød lige ned til vandet; en af negrene hoppede iland for at hive den ud i baaden. Med det samme kom jeg til at se paa siden. En svær, gulspraglet tæppeslange kom svømmende en 6—8 meter fra, og jeg lagde min afskudte büchsflint ned, greb mit dobbeltløb og knuste dens hoved med skuddet. Tommy stak en aare under den og heiste den ind i baaden.

Vi slog igjen leir for natten paa en sandbanke. Tommys venner kom atter tilstede og holdt sig ved vor leir. Ved solnedgang rakte jeg dem en brand med ordre til at slaa leir for sig selv, hvad de opfyldte ved at gaa omtrent 100 alen bort og gjøre op tre baal, et for hver mand. Vi gik vagt skiftevis som natten før. Tommy havde før, som jeg har omtalt, været i politiets tjeneste og paastod, at han havde fakket adskillige negre, der havde dræbt hvide. Han holdt paa hele kvelden udover med at fortælle Dominik om sine bedrifter. Konversationen førtes paa gebrokkent engelsk og walli-walli, da Dominik, som var fra Hermit hill, ikke forstod Tommys sprog (wolwanga) og Tommy heller ikke forstod Dominiks. Saa pratede de det, de forstod lidt af begge to. Jeg kunde saaledes følge konversationen. Jeg hørte ham beskrive for Dominik paa en meget udsmykket og fantastisk maade, hvorledes de hvide mænd hængte negrene for mord. Et rendesnar blev lagt om halsen paa dem, de blev hængt op i et træ, og saa trak man dem i benene, til man fik slidt hovedet af. Dominik saa ud, som om han ikke syntes om

at gjennemgaa ceremonien, og Tommy forsikrede, at det var bare dumhed af en «blackfellow» nu for tiden at give sig til at slaa hvide folk ihjel.

Den følgende morgen brød vi igjen op, og Tommys venner forsvandt for ikke at vise sig mere. Det blev haardt arbeide mod stride stryk og strømfar, og mange mil blev det ikke, vi sled os frem den dag. Endelig passerede vi et større stryk; ovenfor det kom en vandførende

Ved Holms clif.

creek ud i floden søndenfra. Det var den første vandførende biflod, jeg endnu havde seet paa reisen, og jeg kaldte den *Maria creek*. Naar jeg i det følgende vil komme til at sætte navne paa enkelte steder, da sker dette væsentlig for at kunne orientere læseren. Den australske landmaaler og opdager Mc Minn havde engang for nogle aar siden redet gjennem disse trakter om floden en sving mod sydvest og tilbage igjen; men paa hans kart, som jeg desværre ikke besidder, findes kun meget faa steder benævnte, og det er da ingen usurpation, om jeg gjør det.

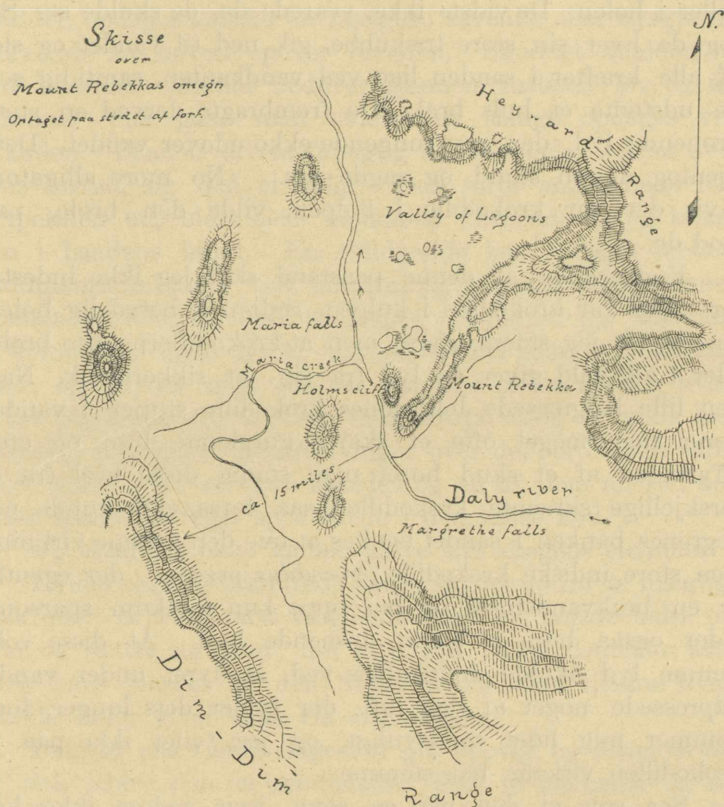
Længere op kom vi til en svær udoverhængende klippe, den første, jeg hidtil havde seet i Daly, døbte den *Holms cliff* og slog leir i ly af den mellem nogle thetrær.

Oppe paa toppen af klippen i flodbanken var en liden cirkelrund lagune, hvor smaa krokodiller flygtede plaskende, da jeg nærmede mig. Længere inde i landet laa en større sivbevokset lagune og søndenfor denne en svær, stenet høide, der ligesom dannede en af de sidste udløbere i Mount Heywards tafelland og tilslut stupte sig med urer og hamrer i floden. Jeg besteg fjeldet og kaldte det *Mount Rebekka*. Mellem mig og Mount Heyward laa en skogbevokset vid dal med talrige laguner, og jeg kaldte den *Valley of lagoons*. Mod syd og sydvest laa den svære fjeldkjede, jeg ved min bjergbestigning den første dag havde seet, og Maria creek bugtede sit bambusklædte leie gjennem sletten nordenfor og ind mod det svære skar i fjeldkjeden, hvor man kunde skimte de vældige flader søndenfor. Jeg kalder den *Dim-Dim-range*, fordi Dominik fortalte mig, at der levede en stamme af det navn, en stamme, der aldrig kom sammen med hvide mænd. Mindre betydelige høider hævede sig vestenfor fladen, og langt ude kunde jeg saavidt skimte Hermit hill. Langt i øst saa jeg ryggen af et vældigt tafelland.

Tommy havde under min udflugt tilbragt tiden med at bage brød i asken, og som vanligt var det raastegt. Dette brød, den saakaldte «damper», bages som en stor flad deigkage af velsaa 3 cms. tykkelse, og man graver den saa ned i ildmørjen. Men for at faa den god maa man have «bakingpowder» eller i hvert fald en base og en syre til at faa den til at æse med. Vi havde uheldigvis glemt at medtage dette, og vort brød blev derfor stadig af konsistens omtrent som æltet ler og laa som en sten i maven, paastod Holm. Jeg bødede denne eftermiddag paa brødets slethed og mangelen af smør ved at stege isteret af en stor tæppeslange og kline paa brødet, og med lidt salt paa smagte det virkelig udmerket.

Dominik stegte ogsaa en kænguru, som vi — som vanligt — havde skudt under færden opover, og som

han efter alle kunstens regler havde indtullet i bark, og der holdtes stort festmaaltid. Holm og jeg delte halen, der smagte aldeles fortræffelig. Saa laa vi og drog os og røgte udover kvelden og halvsov saa smaat, alt med

en behagelig bevidsthed om, at vi ikke skulde holde vagt til natten. Vi orkede det ikke. Tommys venner var jo nu forsvundne, der lod ikke til at være indfødte i nærheden, og sove maatte vi, hvad det skulde koste. Der ulte dingoer paa begge sider af floden, og fisken plaskede i vandet, hvor maanens sølv skalv i de blanke ringer. Saa huskede

jeg pludselig paa, at der var krokodiller. End om et stort bæst kunde finde paa at komme ud af hølen, krybe op til os, mens vi sov der paa bredden — det var ikke lang veien —, glefse til og drage en af os ud! Tanken var ikke hyggelig. Jeg spurgte en af negrene, om de troede, der var store krokodiller i hølen. De vidste ikke, svarede de, de skulde se. Saa tog de hver sin store trækubbe, gik ned til vandet og slog af alle kræfter i sanden lige ved vandkanten, samtidig som de udstødte et hult brøl. De frembragte derved en sterk, drønende lyd, der gav rungende ekko udover vandet. Dette gjentog de en stund og sagde saa: «No more alligator». Hvis der var krokodille i kulpen, vilde den brøle, paastod de.

Rigtigheden af denne paastand skal jeg ikke indestaa for. Der var krokodille i kulpen, rigtignok betydelig høiere op, det fik jeg siden erfare; men at krokodillerne ofte brøler eller i alle fald giver en lyd fra sig, er sikkert nok. Naar den lille langnæsede Johnstones krokodille stuper i vandet, hører man meget ofte et skarpt gurglende brøl, og efter affyringen af et skud hører man stadig disse brøl fra de forskjellige skræmte krokodiller, saa forsaavidt kunde nok negrenes banken i sandet tænkes at øve den samme virkning. Den store indiske krokodille *(crocodilus porosus)*, der egentlig er en brakvandsform og her oppe kun forekom sparsomt, lader ogsaa høre et sterkt drønende brøl. At disse voldsomme lyd skulde fremkaldes ved, at dyret under vandet udpressede noget af den luft, der fylder dets lunger, forekommer mig lidet sandsynligt, og jeg tviler ikke paa, at krokodillen virkelig har stemme.

Saa sov vi den nat en søvn, hvis sødme ikke kan beskrives. Om morgenen bar det igjen afsted opover floden.

Flodens udseende var ikke meget vekslende. Heroppe var bredderne væsentligt klædte med «paperbark» og bambus, hvis tørre, hule stokke staar og brummer i monsunen, der om formiddagen strid stryger nedad floden. Af og til kommer man til et stryk, som kræver svære anstrængelser for at komme op ad. Man stræver og stræver, hjælper roerne ved

at skyve paa med styreaaren, lægger tillands og trækker baaden, naar strømmen er for sterk, og endelig naar man stillen, der strækker sig vekslende med dybe kulper og lange, lyse sandgrunde, hvor jabiruen spanker om og krokodillerne sover i solskinnet. Og som baaden sagte glider langs flodens bredder, opdages kanske en kænguru sovende eller nysgjerrig stikkende sit hoved opover bredden. Skuddet knalder, og den kommer rullende nedover gjennem raslende løv og tør bambus. Saa gaar man videre; en slange opdages ved stranden. Baaden drives forsigtig til, aarebladet stikkes over dens hoved, og den er solgt. Den sorte mand haler den simpelthen ud, bider dens nakkeben knasende af og kaster den i baadens bund. En skildpadde kan opdages mellem vandplanterne nede ved bunden, og negeren slipper aaren, smetter som en aal over baadripen for om et par sekunder at komme op med dyret. Kanske træffer man en flok kakaduer, og skyder man saa en, kommer resten af den hvide skare styrtende til, kredser med skarpe skrig og vilde kast omkring paa gule, spændte vinger over det sortblanke vandspeil, indtil atter et skud knalder og en af dem med et høit plask møder sit eget speilbillede i den tause flod.

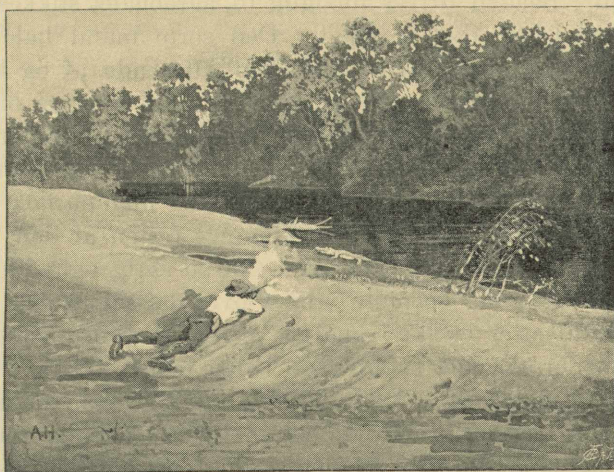
Og skuddets ekko kalder tillive alle skogens stemmer.

Hvide, blaa og brandrøde heirer skyder ud fra de mægtige trækroner, skjærer med vinglende flugt og bøiede halse opover og sætter sig atter; lidt efter lidt bliver floddalen atter taus, bare plasket af den hvide mands, den sjeldne hvide mands, aarer giver ekko fra ensomheden.

Det var paa fjerde dagen, vi gik opover, og foran os sad en flok jabiru paa en sandbanke. Som vi nærmede os, fløi de alle undtagen en ung fugl, der sad, til jeg fik skud. En ladning nr. 5 i halsen bragte den vældige fugl til at styrte forover og med udbredte vinger flyde nedover den gyldne sandbund. Overalt, som vi gled frem, sad *tadorna radja* (en slags and, der holder til i trær og meget ligner vor fagergaas) i lange rader paa de udoverhængende stammer og ventede, uvisse, om de skulde flyve eller ei, indtil vi gjerne fik skud.

Af og til kunde vi se en krokodille styrte sig ud i vandet eller en iguan løbe raslende gjennem jungelen og forsvinde i sit hul.

Slangehalsfuglens *(plotus australis)* reder hang over floden, og forældrene kredsede forskrækkede omkring de endnu dunede unger, og oppe i luften svang sig i ring og i ring den smukke australiske glente; *(milvus affinis)*, af og til udstødende sit mjauende skrig.

Da skuddet faldt.

Denne slangehalsfugl eller slangehalsskarv byggede gjerne sine reder i de thetræer (ogsaa kaldet paperbark), der bøiede sig udover floden. Redet var en meget enkel, flad bygning af nogle faa kviste, der var lagt i kløften af en eller anden gren, og tre unger, der næsten var af de voksnes størrelse, men endnu kun var dunklædte og manglede svingfjær, sad paa denne skrøbelige platform og støttede sig vaklende mod hinanden. Saasnart vi nærmede os, lod de sig hovedkuls dumpe i vandet og dukkede næsten lige godt som en ung lom. Det krævede gjerne adskillig jagt at faa livet af et saadant kuld.

Da solen stod lavt, lagde vi tillands ved en kolossal paperbark i kanten af en stor sandbanke. Mens Tommy og Holm gjorde leiren istand, gik Dominik og jeg opover sandbanken for at se efter langnæsede krokodiller. Paa en sandodde laa en og sov som en sten. Med trættende langsomhed og størst mulig forsigtighed krøb jeg gjennem den hede sand i skjul af et bitte lidet paperbark-krat, der groede i vandkanten, indtil jeg ikke var mere end 30 alen fra dyret.

Nedover mod den døde krokodille.

Det er gjerne paa slige korte afstande, den uerfarne begaar de største bommer og lider de største skuffelser. Belært ved mange, mange sørgelige erfaringer gjorde jeg mig grundig umage, og da skuddet faldt, vidste jeg, at krokodillens hjerne var i en meget daarlig forfatning. Den bare rullede over paa ryggen, viftede lidt i halen, og Dominik slæbte den i triumf til leiren, mens blodet, der silede fra dens næsebor, drog en rød strime i den lyse sand.

Mens jeg i skumringen sad og flaaede den, hændte mig et eventyr, som jeg ikke kan bare mig for at berette. En flok gjæs *(anseranas melanoleuca)* fløi forbi, og da negrene

begyndte at efterligne deres trompetagtige skrig, kom de efter en stund tilbage, men meget høit oppe i luften. Desuagtet greb jeg dog et gevær og forsøgte i tusmørket et skud paa den forreste i flokken. Til min glæde hørte jeg det skarpe anslag af haglene og straks efter en brusende lyd, der blev sterkere og sterkere i en saa foruroligende grad, at ingen af os turde se op. Saa kom et mørkt legeme med hylende fart og et voldsomt dump i bakken, ikke en fod fra Dominik, saa sand og aske røg høit i veiret. Han kunde have bukket sig, taget gaasen, ribbet den og lagt den paa varmen, der han stod. Det kalder jeg letvindt madstel. Denne side af sagen slog mig imidlertid ikke da. Jeg var bare svært fornøiet over, at ingen af os var slaaet ihjel; for 6 kg.s vegt, der falder ret ned fra 150—200 fods høide, tror jeg ikke er videre sundt at faa i hovedet.

Denne gaas forekommer overordentlig talrig saagodtsom overalt i det tropiske Australien, hvor større vandsamlinger findes. Dens tær er kun halvt forenede med svømmehud; fuglene kan saaledes let sidde paa en gren, og de tilbringer meget af sin tid i trærne. Sin føde søger de i de store sumpe og laguner, der bliver staaende efter regntiden i sletterne. Hoved, hals, ryg og vinger er hos begge kjøn sorte, bryst og bug er hvide og fødderne gule; men hunnen er betydelig større end hannen og har en stor hornkam paa panden. Der findes ogsaa hos hunnen en ganske særegen anatomisk eiendommelighed, idet luftrøret ikke med en gang løber ned i lungerne, men langs den venstre side af brystet løber under huden og næsten helt bag til analaabningen, derefter frem igjen, atter tilbage og derpaa atter frem, hvorpaa det gaar ind i brystkassen. Dette eiendommelige luftrør sætter hunnen istand til at udstøde sterke, skingrende trompettoner. Hannen mangler derimod apparatet, og dens stemme er kun en svag hvislende fløiten lig den, ænder kan udstøde, eller en egen gryntende kaglen.

Der blev da en lystig aften for negrene, der gik løs paa krokodillen med hele en forsulten maves energi. Jeg forsøgte ogsaa kjødet. Det var ikke galt — naar man ikke

havde noget bedre —, vilde endog været udmerket, hvis det ikke var befængt med en uforgjængelig moskusduft; men jeg holdt mig til en nylig skudt kænguru, hvis hale fik sin bekomst. Tarmene af krokodillen var meget fede og syntes at danne den høieste lækkerbidsken, Tommy kunde tænke sig. Han lavede deraf den mest modbydelige ret, jeg endnu har seet. Ventrikelen blev skaaret løs og renset, og derpaa

Holm og Dominik.

puttede han de tynde tarmer — NB. urensede — ind i ventrikelen, grov den ned i ildmørje og kogte det hele. Han lavede et slags rullepølse. Da den var kogt, skar han den over for rigtig at se paa dens deilige struktur, skar den saa i skiver og slubrede med største velbehag i sig denne blanding af tarmer og ekskrementer, der svømmede i fedt, og priste den som den herligste ret paa jorden. Hvor fordomsfri jeg end var i retning af min føde, hans venlige indbydelse til at deltage saa jeg mig dog nødt til at afslaa.

De to følgende dages udflugter fra leiren viste mig, at landet var saa fattigt, som det vel kunde være. Langs floden fandt man kun arter, der forekom talrigere længere nede, og fjernede man sig fra denne, kunde man gaa milevis gjennem de sandige, eucalyptusbevoksede sletter opover mod de fjerne bjerge og bare se nogle kænguruer af og til. Fuglelivet var fattigt, og bare almindelige arter fandtes. For første gang saa jeg to emu, der allerede i en meningsløs stor afstand flygtede. Jeg fandt det ikke umagen værd at anvende nogen tid paa at faa et eksemplar af dem og slog derfor den anden dag retræt. Vi skulde gaa tilbage til en tidligere leirplads, hvor der blandt andet fandtes en liden macropusart, saavidt jeg kunde se en *petrogale*, i en bjerghøide. Dette vakte i høi grad Tommys bifald. Han havde under hele opturen været i stadig daarligt humør og forsøgt at faa mig til at afstaa fra at gaa videre ved allehaande paafund. Som en sidste trumf anvendte han en fortælling om, at der et lidet stykke længere op fandtes et vanduhyre, «bolongo», en frygtelig stor krokodille, i en høl i floden. Den dræbte alt, som passerede hølen.

Da han nu fik ordre til at pakke ind, tog han fat paa arbeidet med en iver, der rimeligvis var foraarsaget ved udsigten til det lette arbeide med roningen nedover floden.

Mens pakningen stod paa, benyttede jeg tiden til at tage Dominik og gaa et stykke opover floden for at fotografere en fos, hvis smukke billede jeg ønskede at tage med som et minde fra disse ensomme trakter. Det var det største fald, jeg havde seet i Daly, og dets høide beløb sig neppe til mere end et par meter. Jeg kaldte det *Margrethe fall*.

Paa veien kom jeg uventet ved en bøining af floden over en sovende langnæset krokodille. Jeg seg overende i elvebakken og sendte den en kugle gjennem hovedet. Dominik slæbte den hjem, mens jeg fortsatte opover, tog et par fotografier og atter hastig vendte tilbage, netop som de sidste effekter blev stuvede i baaden.

Saa drog vi nedover for strøm, vind og aarer, og efter nogle timers fart lagde vi tillands ved en stor udoverhængende

klippe, hvor vi før havde havt vor leir. Her holdt vi nu i nogle dage til paa en sandbanke i ly af berghammeren, mens vor samling stadig øgedes. Skjønt der var flere krokodiller i hølen, tog vi dog gjerne hver dag et bad, naar solen var hedest. Ud paa eftermiddagen gjenoptog jeg saa gjerne morgenens jagt og pleiede at vende tilbage ved solnedgang, træt og udaset og gjerne vel belæsset med bytte. Jeg skal ikke forsøge at fortælle om

Margrethe fall.

alle disse udflugter, der gjerne antog samme karakter, hvis eventyr hver dag væsentlig var de samme; jeg skal indskrænke mig til ganske kortelig at berette om fangsten af den ovenfor omtalte petrogale, det interessanteste dyr, jeg hidtil havde truffet paa Australiens grund. Første gang, jeg saa den, var et rent tilfælde. Jeg havde kløvet op paa toppen af en vild, sønderreven høide eller snarere egg, der gjennemskar sandsletten og brat styrtede sig i floden, og som jeg vandrede mellem de store her og der henslængte stene og de lave forkrøblede trær, fik jeg øie paa et lidet graat dyr, der sad

og krøb sammen under en sten. Min første indskydelse var at tage den med hænderne paa negervis; men denne fortrængtes snart, da dyret satte afsted i vild fart med sin lange penslede hale vippende efter sig. Paa hvid mands vis tog jeg bøssen og satte hagiladningen i den sten, bag hvilken dyret netop i det øieblik forsvandt, spildte saa en hel del tid med at lede efter den og vendte hjem i et humør alt andet end behageligt for mine medmennesker. Dette var opturen. Da vi saa kom nedover floden, saa vi om aftenen et af de samme dyr springe omkring i hammeren, der vi roede forbi. Den følgende dag om morgenen drog jeg med Dominik ud for at aflægge dem en visit, men naaede ikke længere end til en sandbanke ved foden af hammeren, hvor en langnæset krokodille laa og sov paa en sten i en liden vik. Jeg forsømte naturligvis ikke anledningen og skjød med sedvanlig præcision dens hoved istykker, saa at den tumlede af stenen og ud i kulpen. Den var ikke rigtig død, og da negeren bar sig klodset ad og greb efter dens hale istedetfor efter dens snude, gjorde den en hvælv paa sig, skar ud paa dybt vand og forsvandt. Der stod vi og saa paa hverandre og paa den svarte høl en lang stund, bandende paa hvert vort sprog. Saa fik vi se noget hvidt, der vred og vred sig opover fra bunden, indtil krokodillen atter laa med hovedet i vandskorpen ikke en alen fra vore fødder. Jeg gav den en til i hovedet, og denne gang greb negeren ikke feil. Denne episode var mig et bevis for den saa ofte her udtalte paastand, at en krokodille, der er saaret i hovedet, søger land paa grund af den ved vandets indtrængen i saaret foraarsagede smerte. Det kan heller ikke være behageligt at have vandet skyllende ind og ud af hjernen paa sig.

Da vi fik øie paa et par uhyre krokodiller paa den anden side, opgav vi tanken paa klippe-wallabyen *(petrogale)*, bar krokodillen hjem og gjorde et mislykket forsøg paa at komme de to uhyrer af reptilier paa skud.

Ud paa eftermiddagen, da solen stod lavt, lod jeg Tommy bære min rifle, tog selv haglgeværet og drog atter

ud for at se efter «betbungo», som de indfødte kalder den før omtalte petrogale. Jeg havde vel ikke gaaet mere end nogle hundrede alen og var netop kommen over en klippe, der dannede den ene side af en liden dal, hvor en kængurusti løb ned til floden, da en stor «old man»-kænguru kom jumpende ud af bambuskrattet nede ved floden. Jeg gav den høire løb, der var ladet med grove hagl, i hovedet med den følge, at den vendte og med vaklende skridt forsvandt i jungelen.

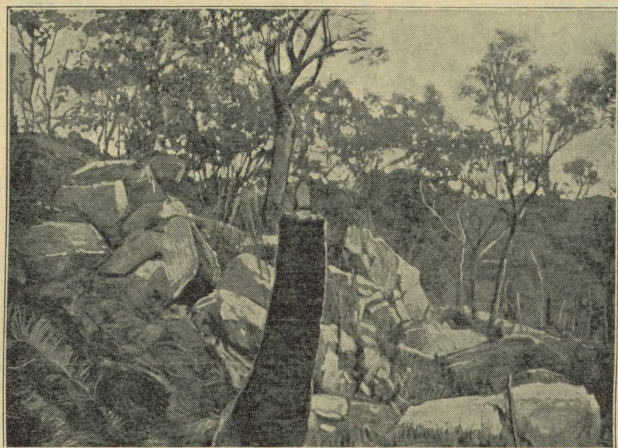
Kænguru-lænde.

Skuddet var neppe faldt, før en anden kænguru kom hoppende nedover stien og stansede uden at opdage mig, der jeg sad skjult bag en gissen busk. Tommy havde været nede i jungelen for at skræmme kænguruerne til mig, men kom nu som en *deus ex machina* snigende bag mig, stak mig riflen i haanden, og kænguruen faldt. Jeg sprang ned i jungelen, hvor den første var forsvunden. Der laa den lige i kanten saa død som en sild. Saa forlod vi de skudte dyr og gik videre.

Der, hvor bjerget styrtede sig vildest ud i floden, kløv vi op, og mens vi vandrede mellem de i vild uorden henslængte

stene og klippemasser, fik vi se «betbungo'en» komme frem fra hulernes svale dyb og danse om i aftensolen. Uden vanskelighed skjød jeg to af dem og gik hjem med bevidstheden om at have gjort et heldigt dagsarbeide. Det var *petrogale brachyotis*.

Mangen en kveld gik jeg derbort og saa paa «betbungo» og glæde mig over disse vakre smaadyrs færd. Dyret er en omtrent 1 fod høi kænguru-art eller «wallaby», der lever i de sønderrevne høider, der i disse egne hæver sig fra sand-

Betbungos hjem.

sletterne. Det territorium, en stamme af «betbungo» lever paa, er mangen gang ikke mere end nogle hundrede kvadratmeter stort, og dyrene forlader det aldrig. De gaar bare af og til ned til flodbredden for at drikke vand. Dagen tilbringer de i dybet af de talrige revner og huller mellem stenene, og naar saa solens straaler falder røde over de skarpe stene, da kommer de vakre smaadyr hoppende frem. De tager ikke straks fat paa de grønne græsspirer mellem fjeldets stene, men klyver op paa en høi sten, hvorfra de i opreist stilling synes at nyde den tropiske naturs eneste stemningsfulde øieblik, den korte, rødmende solnedgang over de

blaanende vidder mod vest. Og de unge dyr gjorde af og til nogle sprang med katteagtig behændighed. Forstyrres de saa af den hvide mand, da forsvinder disse dyr, der aldrig har hørt en bøsses knald og kun en sjelden gang har hørt en sort mands rørspyd hvisle forbi og brækkes mod fjeldets sten; da forsvinder de som ved et trylleslag. Paa rusaalede, kortneglede bagfødder smutter de over, under og imellem de svære stene med rasende fart og vanvittig

Udsigt fra Mount Rebekka.

behændighed. Og den stakkars samler staar og vipper hid og did med bøssen og faar ikke skud.

Som Tommy og jeg en kveld vandrede oppe i Mount Rebekkas revne røser og saa efter betbungo, overraskede vi et myrepindsvin *(echidua hystrix)*, der allerede var ude paa furagering. Vi væltede det op i Tommys trøie, som han tog af sig, og bar det ned til leiren, hvor det indtil videre opbevaredes i en sæk, da vi ikke vilde dræbe og flaa det, før vi naaede Daly. Ved et tilfælde kom dette til at blive et eksperiment med myrepindsvinets evne til at udholde hunger; for det varede over fjorten dage, før vi kom til at

slagte det. I den tid fik det ikke den ringeste føde, befandt sig øiensynlig i bedste velgaaende, og ved dissektionen viste den sig endnu at være meget fed.

Tommy og Dominik havde gode dage; endel arbeide faldt der jo for dem om dagen; men om kvelden var der fest. De fraadsede i alt det meget vildt, og langt udover holdt de paa at synge forunderlige, ensformige sange til den brummende musik, Dominik frembragte i en bambuslur, han havde lavet. Oppe ved vor forrige leir fandt han i en forladt negerleir et stykke jernrør, som de forrige eiermænd havde rapset et eller andet steds, men lagt efter sig. En tid brugte han saa dette, men kasserede det meget snart for sin bambuslur.

Der var kun én bremse paa Tommys og Dominiks glæde og velvære: De havde ingen negre at tale med og ingen venner at dele sin overflod af føde med. De maatte spise alt selv. Og slig som disse to fyre proppede sig, har jeg sjelden seet mennesker gjøre det. Vort festmaaltid fra Natal vil læseren erindre. Det stod paa en kveld; men nu var hver kveld optagen med lignende orgier. Og var kanske fagterne lidt mindre voldsomme end Jims og Sikas, saa var spisningen her desto solidere. Jeg skal belyse spisningen med nogle tal. I en uge skjød vi mindst en kænguru af omtrent 25 kgs. vegt hver dag. Desuden dræbte vi tre krokodiller af mellem 6 og 7 fods længde, og mange gjæs, og andre fugle kunde ogsaa fældes. Saagodtsom altsammen blev spist, og endda brugte vi 25 kg. hvedemel til brød, hvoraf naturligvis negrene fik broderparten. Dominik var stadig blid og fornøiet og syntes nok, han aldrig havde tilbragt slige dage som disse. Paa hele turen havde han været splitternøgen paa en gammel rød fille nær, og i det sidste klagede han jammerlig over nattekulden og misundte Tommy nogle gamle klæder, han havde faaet af mig. Holm fandt saa frem en gammel bukse til ham, og da Tommy saa gjorde ham en foræring af en gammel uldtrøie, der var saa sort som kul og saa hullet som et fiskegarn, skraalte han af fryd og mente, at hans hustru ikke vilde kjende ham igjen.

Vi havde nu saapas last af skind og præparater, at jeg den 22de besluttede at reise nedover den følgende dag. Alt blev gjort rede, og vi lagde os. Midt paa natten vaagnede jeg ved, at Holm tog bort paa mig. Han pegte op paa en hældende træstamme, hvor en graalig fugl kunde skimtes, naar ilden af og til blaffede op og lyste. «Tag mit dobbeltløb,» sagde jeg, «der er fine hagl i det.» Holm tog det, krøb sagte lidt tilbage for ikke at faa altfor kort hold og skjød.

Fjeldskog.

Fuglen skar ned paa skraa og lige i maven paa Dominik, der laa og sov sødelig. Han fór op med et hyl, og saa stor er disse folks aandsnærværelse, at han straks greb fuglen. Han bragte mig den, skoggerleende over, at han var bleven skræmt. Den var levende, og jeg saa straks, at det var en podargus eller kjæmpe-natravn. Jeg aabnede dens vældige gab ved at trykke undernæbbet ned med tommelfingeren; men i samme øieblik kneb den til og bed mig slig i tommelen, at jeg var mest tilbøielig til at skrige høit. Den slap ikke, før Holm brød næbbet op paa den med en tollekniv. Vi slog fuglen ihjel, og til yderligere kredit for Dominiks

aandsnærværelse skal det siges, at vi ved flaaningen af den dagen efter aldeles ikke kunde finde spor af, at den var skadet ved skuddet.

Før vi drog afsted den følgende morgen, gik Dominik og jeg en tur opover langs den svære høl for om muligt at faa livet af en kjæmpestor krokodille, vi før havde seet og ofte forgjæves efterstræbt. Vi naaede hammeren, hvor jeg havde skudt den sidste langnæsede krokodille, og kløv op. Paa det andet land saa jeg den svære krokodille skyde ud fra rørene og dukke. Pokker ogsaa! Vi sad en stund stille. Saa skjød pludselig et vældigt, knudret hoved langsomt op af vandet en 40 meter fra mig og bevægede sig sagte opover. Jeg sendte ekspreskuglen bragende i nakken paa det; den svære krokodille vendte sin hvide bug i veiret og sank langsomt med stive ben og uden et plask med halen. Vi kunde ikke vente paa, at den flød op, men maatte reise. To maaneder senere kom Tommys gamle onkel, som jeg før har omtalt, og fortalte mig, at han nogle dage efterat vi var reist, havde fundet dens kadaver ved sandgrunden nedenfor hølen og — spist den.

Saa drog vi nedover for strøm, vind og aarer. Hele dagen klemte vi paa, og ved solnedgang naaede vi Uniya missionsstation, hvor to revolverskud meldte vor ankomst.

V.

HERMIT HILL.

Vort hus. Djinnjokma. Sygdom. Kinesernes have. Udrustning. Hvorfor negrene ikke dræbte os. Marsch til Hermit hill. Serpentine lagoon. Jagter. Græsbrande og den australske glente. Nundjala. Pelke. Dilik-stammen. Dominiks hustru. Indfødtes hunde. Et brev i busken. Jingo vil stjæle Holms bukser. Aftenunderholdninger. Stammens sprog. Menneske-æderi. En konsert. Dingo. Tilbage til Uniya.

Der var nu ingen plads i bygningen paa missionsstationen, da alle celler var optagne; men pater Mc Killop hjalp os til hus alligevel. Udenfor gjærdet stod et aabent skur med straatag, der væsentlig var sat op, forat negerbørnene kunde have en slags samlingsplads. Det brugtes imidlertid lidet, og vi bemægtigede os skuret, klædte dets vægge med bølgeblik, hvoraf der var nok paa stationen, lagede en laasfærdig dør af samme stof og indredede nogle faa hylder og bænke. Vore sengesteder med myggenettene spændt over indrettede vi paa hver side indenfor døren, og et meget primitivt bord slog vi op paa pæle inderst i hytten. Et vindu havde vi ogsaa; men der var ingen ruder i det, og negrene kunde tilmed række en lang arm ind og rapse det, der laa inden rækkevidde. Gulvet klinte Dominik med mudder fra floden. Det var ikke saa galt et hus, og vi gjorde os det saa hyggelig som muligt.

Jeg bestemte mine samlinger, hængte de tørrede præparater væk i kurve under husets veranda eller loftet af min hytte og gik atter igang med at samle omkring stationen. Negrene bragte os fremdeles forskjellige naturalier; men jeg begyndte

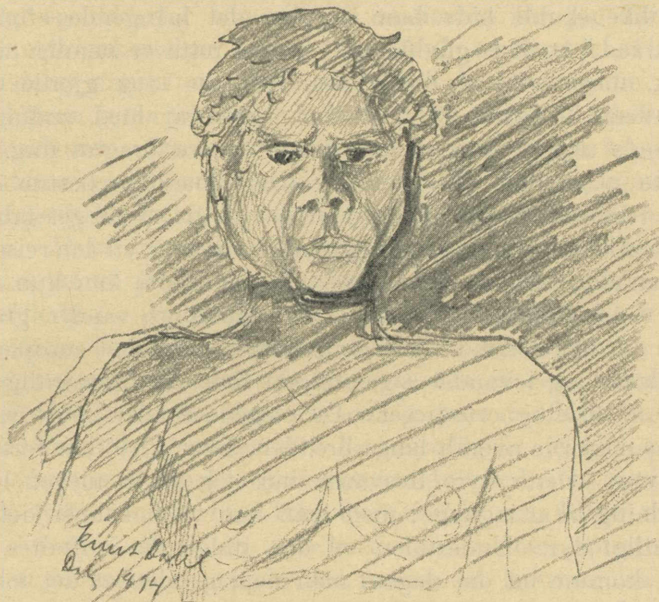

Vort Hus

[illegible]

[illegible] Octbr 1894

nu snart at gjøre videre streiftog med bøssen og samle fugle. Flere opossum blev bragt til mig, og en dag kom de med en ganske usedvanlig stor han, hvis forben de havde sammenbundet med bast, og da de satte den paa jorden og det arme dyr under sine forsøg paa at flygte tumlede hjælpeløs omkring paa marken, stod hele skaren og skoggerlo. De havde øiensynlig ingen anelse om, at de pinte dyret, og

«Det manglende led».

saa udelukkende det komiske i situationen. Meget ofte leder de indfødtes sans for komik dem til at begaa grusomheder mod værgeløse dyr, og en neger kan godt finde paa at sprætte maven op paa et levende firben og slippe det, bare for at kunne le over dyret, naar det farer omkring med indvoldene slæbende efter sig. Alt usedvanligt, alt monstrøst vækker altid disse folks munterhed, og en vanskabt fod paa en eller anden skudt fugl kan de le sig fordærvet over. De brøler af latter, naar de f. eks. steger en fugl og heden

af baalet jevnt krummer og fordreier dens fødder til de besynderligste stillinger.

En dag kom en neger ved navn *Jingo* (krokodillen) bærende paa et mindre pattedyr og tre ganske smaa unger. Han kaldte den «*djinnjokma*», og det viste sig at være den store australske vandrotte *(hydromys chrysogaster)*. Han havde — jeg nævner det som et bevis paa negrenes ufølsomhed overfor dyr — brukket fortænderne paa dyret i stykker, forat det ikke skulde bide ham, og bar det hængende efter en basttraad i en af bagfødderne. Denne rotte er nemlig meget sterk, meget vild og bider som rasende. Jeg gjorde ende paa dens lidelser i 96 $^0/_0$ alkohol. Det var med undtagelse af nogle unger, som et par gange senere bragtes mig, det eneste eksemplar af arten, jeg trods ihærdige bestræbelser kom i besiddelse af. Endskjønt denne art er meget talrig i alle nordens laguner, floder og mindre vasdrag, vil den reisende næsten aldrig faa se den, og selv den indfødte kan kun med stor vanskelighed skaffe den. Overalt langs vandet graver disse dyr kanaler ind i stranden, omtrent som den europæiske vandrotte, og i vandet søger de sin føde, der væsentlig bestaar af fisk og crustaceer. De blegede skaller af de sidste ser man gjerne overalt langs bredden, hvor dyret har fortæret sit bytte. Dette dyrs livsvaner har jeg havt meget liden anledning til at iagttage; men man kan vistnok anse det for et natligt dyr. Undertiden vil det, ifølge de indfødtes udsagn, komme ud om dagen, men neppe, uden at det lokkes frem. Den indfødte jæger lægger en død fisk i vandet udenfor et djinnjokma-hul og venter med et let spyd for at gjennembore dyret, naar det kommer ud for at spise; men meget ofte venter han forgjæves — det er i det mindste min erfaring; thi de forsøgte ofte denne methode for mig, men uden resultat.

Ved høieste flo blev vandet i floden ofte brakt, og jeg drak engang af dette brakke vand, saavidt jeg kan forstaa med den følge, at jeg blev alvorlig syg. Jeg ved i alle fald ingen anden konto at skrive sygdommen paa. En dag havde jeg og nogle negre hele eftermiddagen arbeidet meget stridt

ude ved fladerne om Dingeriet. Udmattet af anstrængelse og hede kom vi ved solnedgang til flodbredden, og da jeg var meget tørst, skar jeg et langt rør, stødte leddene ud med et tyndere rør og sugede begjærlig en forsvarlig dosis i mig af flodvandet uden at lægge synderlig merke til, at det var meget brakt. En af missionærerne havde været længere nede ved floden med nogle negre og hugget tømmer; han kom nu roende forbi og tog mig ombord. Hele veien hjemover følte jeg mig daarlig, og ikke før kom jeg til stationen, før jeg fik de voldsomste opkastelser. Dette var kl. 6, og først kl. 11 fik jeg endelig stanset anfaldene med store doser af opium.

Mellem kobberminen og stationen — omtrent 2 kilometer ovenfor denne — laa den kinesiske have, som jeg før har omtalt. Mine streiftog faldt undertiden forbi der. En søndag, kan jeg godt huske, red vi sammen med endel af missionærerne did op. Haven bestod af en 20—30 maal opdyrket og tildels indgjærdet jord, der stødte tæt op til en hesteskoformet evje af floden — «horseshoe-billibong», som den kaldtes. I tidligere dage, da minen florerede, havde havens dyrkning beskjæftiget mange kinesere; men nu var den meget forfalden; dens gjærde af tør bambus var endog paa de fleste steder nedbrændt under græsbrande, der naturligvis jevnlig paasattes af negrene, og kænguruerne kunde vandre ud og ind, som de lystede. Der blev ikke dyrket stort nu, endel mais saaes der spor efter; en ager med søde poteter optog det meste af jordveien, og nede ved randen af lagunen laa en liden have med grøntsager, der ved flittig vanding stod frisk og frodig. Kinesisk kaal, salat og erter lagde jeg merke til; saavidt jeg husker, var der ogsaa reddiker, og vandmeloner laa tykke og runde og sugede næring gjennem de lange krybende stængler, der snoede sig opover banken. Midt ude i ageren stod de forfaldne levninger af en barkhytte, hvor en af kineserne tidligere pleiede at sidde vagt om natten og skyde paa negrene, naar de stjal søde poteter og sukkerrør, hvoraf der ogsaa fandtes en liden plantning. Nu levede bare en eneste kineser i det forfaldne hus, der var bygget af spærrer og bark, og hvis erhverv var at sælge grønt til de

ti kinesere, der arbeidede paa minen, og desuden naturligvis at holde liv i sig selv. Ah Lin hed han. Han havde en stor neger og hans hustru hos sig, og disse gjorde nok alt arbeide. Disse hans sorte tjenere syntes at staa paa en meget fri fod med dette ynkelige skjælvende, opiumsrøgende eksemplar af en Kinamand. Paddy, saa kaldte Ah Lin negeren, forsikrede os meget gemytlig, at han gjorde alt arbeide, medens Ah Lin laa paa sin bag og sov. Og som for at vise, hvem

Ah Lins hus.

der egentlig var herre, gik negeren ganske gemytlig bort og grov op en fyrstikæske af kineserens lomme, tændte sin pibe og lagde den tilbage. Ah Lin syntes ikke engang at lægge merke til det, saa vant var han øiensynlig til den slags.

Han trakterede os med *Sam-su,* et slags kinesisk brændevin, pratede paa sit forunderlige gebrokne engelsk med os og viste os elskværdig sin bolig, der dog muligens rettere kunde kaldes et bol; thi agerbrugsredskaber, jord, frugter og gammelt skrammel bedækkede hele jordgulvet. Der var bare et eneste sted i hele huset, der var fredet. Det var hans seng, kineserens lille helligdom. Et fint hvidt

musselins moskitonet hang om den fine, rene matter og hvidt lin dækkede hans leie, hvor jeg kunde se det slidte bambusrør af en opiumspibe støtte sig mod den cylinderformede hovedpude. Og udenfor huset stod hans anden helligdom, Joss' alter, der altid findes ved en kinesers bolig. En udgaaet træstamme lige udenfor døren var afsaget, en kasse spigret paa kant derpaa.[1] Inde i kassen stod en gammel hummerboks fyldt med sand, og i sanden var nedstukket de smaa røde lunter, som enhver kineser om aftenen tænder som offer til sin gud. Og hver kveld herude i ensomheden tændte Ah Lin de røde lunter, og den harske røg steg i kveldens stilhed til Joss' ære.

Denne gamle kinesiske have havde nok været scenen for mangt og meget uhyggeligt. Da kineserne var mandsterke nok, gjengjældte de negrenes tyverier i haven, saa godt de kunde. De skjød paa dem og røvede deres kvinder, og for lidt over et aar siden — saa blev der fortalt mig — skjød de en neger, skar ham op og gav ham til svinene, altsammen for at faa fred for de indfødtes stadige tyverier. De indfødte er nemlig overordentlig brydsomme i denne henseende. Naturligvis var disse kinesere folk af allerlaveste slags, og deres voldshandlinger blev vel ogsaa tildels dikterede af herskelyst og fiendskab til negrene, der altid til det yderste foragter en kineser og tror, de kan gjøre, hvad de vil, med ham. Kort efter at denne neger blev given til svinene, tog en dag en af kineserne sin bøsse, gik ud til den nærliggende negerleir og skjød uden videre en neger, han havde noget udestaaende med. De øvrige negre hindrede nu kineserne i at brænde liget, truede med at spidde enhver, der nærmede sig stedet, og holdt vagt, indtil politiet efter længere tids forløb kom derned. Kineseren truede nu med senere at skyde hver og en, der gik til Palmerston, og følgelig fik policen kun et par overtalt til at følge med. Kineseren blev anklaget for mord; men da der i saa fald maatte hentes en dommer fra Adelaide og udgifterne vilde blive for store, blev klagen

[1] Se illustrationen.

forandret til drab. Han kunde da dømmes i Palmerston. Han frikjendtes imidlertid. Dette er mig kun fortalt, og jeg kan ikke garantere dets sandhed. Et er i alle fald sikkert: kort efter slog negrene ihjel en kineser straks udenfor haven.

Jeg begyndte meget snart at tænke paa en ny udflugt. De indfødte havde talt til mig om nogle dyr, som de kaldte «*bungeri*», «*jirian*» og «*nundjala*», der alle fandtes ved Hermit hill, søndenfor Daly. Efter deres beretninger ledede jeg til at tro, at bungeri var en liden gravende kænguru eller wallaby, jirian muligvis en slags *myrmecobius* (pung-myresluger), og at nundjala maatte være en slags langhalet pungabe eller opossum. Beretningerne lød meget forskjellige, og tildels var det meget vanskeligt at gjøre sig forstaaelig for negrene af Hermit hill-stammen, da de oftest ikke forstod andre ord af engelsk end «tobakka» og «metchit» (matches = fyrstikker). Dominik og en anden neger, som kineserne havde døbt «Cabbage»[1], rimeligvis paa grund af, at hans hoved sad inde med omtrent de samme sjælelige egenskaber som denne vækst, var omtrent de eneste, der nogenlunde kunde forstaa mig. Men selv disses udsagn kunde jeg naturligvis ikke drage nogen bestemte slutninger af. Naar en vild, ufordærvet neger kommer til en og fortæller noget, kan man som regel være fuldt forvisset om, at hvad han siger er den rene sandhed; men begynder man at krydseksaminere ham, eller stiller man umotiveret et spørgsmaal til ham, vil svaret ofte være fuldstændig afhængigt af, hvorvidt negeren tror, at den hvide mand synes om det eller ei. Tror han ved at svare ja at kunne behage en, svarer han ja, og mener han at kunne opnaa noget ved at svare nei, siger han nei. Disse indfødtes forhold til sandhed er omtrent som børns. De kommer sjelden og fortæller en løgn af sig selv; men i det øieblik de tror, at noget staar paa spil, eller at noget kan opnaaes derved, vil de ikke tage i betænkning at føre et høierestaaende væsen bag lyset. Sandhed ligger uden tvil det oprindelige eller uudviklede

[1] Kaal.

menneske nærmere end løgn, da sandheden kun representerer det, der ligger nærmest, det givne, det konkrete; løgnen derimod forudsætter abstraktionsevne eller, om man vil, fantasi, der rimeligvis i første instans sættes i bevægelse af frygt. En neger vil for gode eller onde ord og betaling eller udsigt til betaling sige, hvad det skal være, og man kan faa omtrent en hvilkensomhelst neger til at forsikre, at der i hans land vrimler f. eks. af opossum, der lever i vandet, hvis han et øieblik tror, at den hvide mand vil reise did med ham og give ham mad og tobak for at tosse omkring efter dyret. I de sager angaaende mord, drab, tyverier o. s. v., der af og til føres mod negrene, har politiet saaledes aldrig nogen vanskelighed med at skaffe indfødte vidner.

Vil man faa en neger til at fortælle sandhed, maa man ikke lade ham tro, at spørgsmaalets besvarelse er magtpaaliggende. Det bør stilles rent tilfældig og helst slig, at det ikke kan besvares med ja eller nei, eller man maa ved at lede samtalen i en vis retning faa ham til selv at plapre ud med, hvad han ved. Denne taktik, der ikke saa let kan beskrives og endnu vanskeligere læres, naar man kun gjennem mange skuffelser og et langt samvær med de indfødte.

Jeg følte mig saaledes denne gang ikke altfor sikker paa eksistensen af alle de dyr, negrene fortalte mig om; men naar de fortalte om saa mange som tre, maatte vel ett i alle fald vise sig at findes, og jeg besluttede at reise.

Veien over til Hermitt hill maatte tilbagelægges tilfods med indfødte bærere, da det vilde blive for meget kludder med at faa vore heste over floden; men jeg blev en tid forhindret i at begynde reisen ved — et myggestik. En myg, hvoraf der var overflod, stak mig en nat i den bløde del mellem ankelen og hælen paa høire fod. Dagen efter blev det til en ondartet svulst, der næsten hindrede mig i at gaa. Jeg forbedrede den ikke ved stadig at farte om, hinkende, saa godt jeg kunde, og det varede en uge, inden den blev saapas, at jeg vovede mig ivei. Vi skaffede os Dominik, Cabbage, en mollak-mollak ved navn «Jingo» og

desuden tre andre negre, hvoraf den enes navn var Pono, til at bære vore sager og proviant for hele banden. Denne proviant bestod ikke i andet end lidt preserveret kjød og beskøiter for os selv, en del ris, 25 kg. mel og en sæk søde poteter for negrene. Forresten gjorde vi regning paa bøssen; den havde jo hjulpet os saa mangen gang. Det var ingenlunde trygge trakter, vi nu skulde til at begive os ind i, og missionærerne formanede os gjentagende til at være paa vor post, især hvis vi skulde træffe sammen med den stamme, der levede søndenfor Hermit hill paa Fitz-Maurice rivers vandskille. *Dilik* kaldes denne stamme. Der var nogle bra negre i den; men størsteparten bestod af fæle røvere, der ikke vilde betænke sig paa hvadsomhelst, naar de saa sin fordel deraf. Selv havde missionærerne flere gange maattet forsvare sig mod natlige overfald af denne stamme. Pater Mc Kilop havde engang, da en endnu sydligere levende stamme luskede omkring, sat Dominik paa vagt om natten med et haglgevær. De havde dengang endnu ikke bygget noget hus ved Hermit hill, men laa kun i leir.

Midt paa natten fór Mc Killop op ved et skud. Dominik stod ved ilden med den rygende bøsse i haanden og fortalte, at en neger var kommen snigende udenfor lyset af leirilden. Han skjød saa, og negeren faldt, men havde enten faaet kravlet sig væk, eller hans kamerater havde slæbt ham bort i mørket. Dominik paastod altid, naar vi spurgte ham om dette, at han havde dræbt negeren, og hele hans ansigt straalte af den største fryd. Dominik kunde vi saaledes til en vis grad stole paa, hvis vi kun havde ham alene; men hvad han kunde tvinges til af de fem andre negre, som vi lidet kjendte, det vidste vi ikke. Jeg ræsonnerede som saa, at en neger vistnok sjelden dræber en hvid mand, medmindre det er fordelagtigt for ham. Det gjælder saaledes at gjøre det mere fordelagtigt for negeren ikke at dræbe ham, og jeg anvendte følgende plan, som jeg altid senere paa mine ture, som læseren selv kan se, med held har brugt. Jeg lovede for det første mine folk al den tobak og mad, de vilde have

under ekspeditionen, og desuden, naar vi vel var tilbage igjen, en større belønning i tobak. Min bøsse og mine klæder havde jo ingen synderlig værdi for disse mennesker; min tobak og mad var det eneste, der kunde friste dem til at slaa os ihjel, og disse artikler vidste de godt, at de kom til at fortære under alle omstændigheder. Det eneste, de vilde opnaa ved at tage livet af os, var at gaa glip af belønningen ved tilbagekomsten.

Om morgenen den 8de august pakkede vi vore provisioner i baaden og satte nedover floden en 5—6 mil for at

Ved randen af et jungel.

undgaa marschen gjennem et tæt jungel. Vi havde en gut med til at tage baaden tilbage, og vore seks bærere gik en snarvei paa land og ankom til det aftalte overfartssted en stund efter os. De blev sat over, gutten vendte tilbage til stationen med min baad, og vi begav os paa vor marsch gjennem den vide slette, hvor den store græsflade ved floden tabte sig i lav, spredt eucalyptusskog med lave vifte- og skruepalmer indiblandt. Og over den sidste bølgeformige linje i den disige horisont hævede sig Hermit hill i sløret grønt og okkerrødt.

Vi holdt en kort middagsrast og fortsatte vor marsch igjennem sletten over en uhyre, netop udtørret lagunes sprukne, med tørt græs og siv klædte bund.

Nogle meningsløst sky trapper *(eupodotis australis)*, et par glenter *(milvus affinis)* og nogle smaa græsfugle er saagodtsom det eneste levende, man ser.

En neger øines langt ude i sletten som en liden sort prik. Mine folk skriger og gjør tegn til ham, og mens vi marscherer videre, kommer han i springmarsch sættende paa skraa op til vor lille trop med spyd og kastetræ, veksler et par ord med os, faar nogle levninger fra vor middag og sætter sig til at fortære dem, mens vi gaar videre, lægger græsfladen bag os og snart er omgivne paa alle kanter af den lave skog, med den sandige bund, den stegende, blendende sol, der falder over stive blade og kronglede hvide grene.

Hvor man vender sig, ser skogen ligedan ud, intet liv rører sig, ingen fugl synger, intet vindpust skjælver gjennem løvet. Der er saa stilt, saa stilt, bare trampet af negrenes nøgne haarde fødder og de hvide mænds jernskoede støvler falder dødt og uden gjenlyd i den aabne skog. Vi gaar rapt og ilende i gaasegang. Af og til holdes en hvil, saa bærer det atter afsted gjennem solstegen, indtil vi kommer til et vandhul, hvor vi alle kaster os ned og drikker det grønlige vand, der ligger skygget af en mægtig paperbark og i de mørke gange mellem dens rødder har en temperatur, der bringer det til at kjøle ens tørstige struber som isvand.

Atter fortsættes den ensformige marsch gjennem sletten time efter time, indtil endelig landet begynder at hæve og sænke sig i stenede heier, hvor kun den almindelige viftepalme *(Livingstonia Leihchardii)* og nogle forkrøblede eucalyptustrær gror.

Saa skyder endelig Hermitt hill hvælvet høi og stenet frem tæt ved os, og nok en times marsch bringer os forbi en uhyre milevid sump, med tusener af gjæs, ænder og vadefugle, og efter at have passeret gjennem et belte af tynd skog kommer vi endelig til tomten efter den gamle missionsstation ved «Serpentine lagoon».

Alt hvad der var igjen efter stationen var ildstedet og nogle galvaniserede jernplader, hvoraf Holm straks gav sig

til at rigge op et skur i ly af et uhyre banjantræ. Imens tog jeg min bøsse, lod Dominik tage min büchs-flint og gik ud for at rekognoscere terrænet og friste at faa lidt ferskmad. Vi naaede snart lagunen, der bugtede sig med viger og sund mellem de lave bredder, hvor skruepalmerne speilede sig i det sorte vand. Efter den hede dag virkede synet som et styrtebad. Der hvilede noget saa friskt, uberørt over stedet, der gjorde, at en syntes, vandet var klarere, vandliljerne mere blaa og løvet grønnere end noget, en havde seet, som vanligt er, naar man ser steder, hvor den hvide mand har været en sjelden gjest.

Som Dominik og jeg kom tæt ned til bredden, saa vi en lang, mørk kano skyde langs landet under de lave udoverhængende skruepalmer. I fartøiet var tre børn, og saasnart de hørte os, dukkede de sig for ikke at blive seet, sky som skogens vilde dyr; men da de gjenkjendte Dominik, lagde de leende tillands og begyndte at prate med ham.

To smaagutter sad foran, og bag i kanoen stod en lidt ældre pige opreist, rank som et rør, støttende sig let til et fiskespyd.

I bunden af det skrøbelige, lækkende fartøi rendte en hel del nylig spiddet fisk halvdød om i vandet, og da jeg saa, at det var arter, som jeg før forgjæves havde efterstræbt, bad jeg hende gjennem Dominik om at hive dem paa land til mig. Da dette var gjort, gav pigen sig til at øse kanoen læns, en operation, der udførtes staaende, ved med den ene fod voldsomt at presse vandet mod den anden, saa det sprøitede ud af den smale baad.

Det hele frembød et billede saa skjønt, saa jomfruelig vakkert. Den smale lagune laa stille med blaa liljer paa det sorte vand. Pigens sorte legeme og den lange mørke kano reiste sig rankt fra vandspeilet, og vandsprøiten glitrede i aftensolen, faldt ned med svalt plask og blev sort som lagunen.

Efter at have sendt en af smaagutterne op til leiren med fisken drog Dominik og jeg videre langs lagunens bred, hvor det sværmede af slangehalsfugle *(plotus australis)*, skarve

(graculus), ibis, ænder, mindre vadere foruden hundreder og atter hundreder af kakaduer, hvis flokke som svære sneflak bedækkede sletterne, hvor af og til en trane, «native companion» *(grus australasianus)*, saaes lette paa langt hold.

Nogle faa velanbragte skud i dette virvar af madnyttigt vildt forsynede os med et par forsvarlige knipper fugl for kjøkkenet og endel gode eksemplarer for samlingen, hvorpaa

Leir mellem Hermit hill og Daly

vi hurtig vendte hjem til vor leir under banjantræet, under hvis vældige grene Holm allerede havde opreist det skrøbelige stilverk til vort hus eller skur, der skulde tjene som skygge for solen, da vi intet solseil havde.

Saagodtsom alle Hermit hill-stammens negre var nu forsamlede om leiren, og hvorvel jeg kjendte en hel del af dem før, virkede dog det røveragtige udtryk i de fleste ansigter ingenlunde betryggende. Gjennem Dominik begyndte jeg nu at forhøre mig om forekomsten af de dyr, for hvis skyld jeg var kommen. Jeg fik da ud, at der var

fuldt af «nundjala», og at «jirian» nok var at faa; men paa min forespørgsel om «bungeri» blev der en trykket taushed. Efter megen snak og parlamenteren kom det endelig ud, at «bungeri» slet ikke var nogen kænguru, der grov huller i jorden, men kun navnet paa en frugt, der paa en vis aarstid udgjør en del af negrenes føde. Bungeri eller bungara betyder ogsaa føde. Det nyttede jo lidet at blive vred; men jeg maatte dog ærgre mig endel over at være taget ved næsen. «Bungeri» var uden tvil foruden «nundjala» og «jirian» bare en yderligere lokkemad for at faa mig til at gaa til Hermit hill, saa stammen der kunde faa smage indholdet af mine melsække og glæde sine hjerter ved den liflige røg af sterk tobak.

Vi fik da kveldsmaden tillivs, og da solen gik ned, rakte jeg den fornemste mand i stammen, en gammel mand, der kaldtes «*Gui*»,[1] et stykke tobak som tegn paa fred og venskab, foruden den sedvanlige varmebrand, med ordre til at se sig om efter en leirplads for sig selv.

Myggen var medgjørlig, og vi sad oppe ved baalet, eller rettere baalene (for hver neger har sit baal), og røgte og pratede, indtil negrenes ensformige sang døde hen, ilden brændte lavere, og trætheden sneg sig over os. Saa rullede vi os ind i vore uldtæpper med revolveren ved skulderen og bøssen ved siden og sov den ofte afbrudte søvn, der er egen for Australiens busk, og fra hvilken man gjerne vaagner instinktmæssig, naar solen staar op, i særdeleshed, hvis man ikke er tryg paa negrene, der gjerne vælger dagbrækningen til angreb.

Efter en hurtig frokost tidlig om morgenen sendte jeg to af mine mænd ud for at fange nundjala, Holm fortsatte med vort skur, og jeg tog Dominik og Cabbage med mig foruden et par smaagutter, der kom snigende fra Guis leir som et slags følehorn fra stammen.

Naarsomhelst en flok negre ligger leirede tæt ved en hvid mands opholdssted, saa vil man altid ved de tider, da

[1] Gui er de indfødtes navn paa en kjæmpemæssig sølvblank abor, der forekommer almindelig i Nordaustraliens floder.

man skal spise, se en eller to meget smaa gutter, der kommer stilfærdig op til leiren, sætter sig ned og gjør sig saa smaa som muligt. Med store tindrende øine stirrer de glubsk paa alt spiseligt, indtil en af negrene hiver en bid «damper» i dem. Denne sønderrives og fortæres, og fra negerleiren kommer straks en lidt større gut, der ligeledes sætter sig paa samme stilfærdige maade. Efter ham kommer en gammel kjærring og vil sælge vandlilje-frugter eller fisk for tobak. Saa kommer en gammel mand, stiller sig op paa ett ben, støtter det andet bens fodblad mod indersiden af knæleddet og stiver sin bagdel let op med et kastetræ, i hvis hage han har stukket et par fingre. Der staar han som en støtte, og naar han saa endelig engang jabber bort til varmen og sætter sig, har man om 5 minuter hele stammen paa halsen.

Og naar man saa synes, det kan være nok, maa man i omtrent en halv times tid holde paa at jage dem væk og fremfor alt sørge for, at ingen smaagut bliver igjen; ellers faar man historien paany.

Men tilbage til beretningen. Jeg tog altsaa de to mænd og de to smaagutter med mig, gik ned til Serpentine og skjød paa kort tid endel fugle, som samlingen ikke før var i besiddelse af, deriblandt en sjelden fluesnapper-art, sendte gutterne hjem til Holm med fuglene og gik med Dominik og Cabbage videre langs lagunen, af og til skydende en and eller kakadue for kjøkkenet. Hvergang en and var skudt, gik en af negrene ud og hentede den, stadig jamrende sig over, hvor koldt vandet var, ja til og med hakkende tænder og skjælvende af kulde, endskjønt jeg var overbevist om, at jeg vilde have følt badet lunkent.

Jeg har ofte hørt negrene jamre sig over kulde under badning eller svømning gjennem laguner, hvor jeg har gaaet ved siden af dem og følt vandet til væmmelse varmt. Australnegeren har ganske vist et langt finere nervesystem, hvad følelse angaar, end den almindelige hvide mand; men han besidder ikke den fornuft, der sætter den hvide mand istand til at bortræsonnere det første ubehagelige indtryk af en

overgang. Naar nu en neger gaar paa land, skinner solen varmt over ham, og naar han saa gaar i vandet, vil han følgelig føle overgangen til det gjerne nogle grader lavere tempererede vand[1] som kulde. Dette irriterer hans følsomme nerver i den grad, at han vil beholde det første ubehagelige indtryk uden at være istand til at forstaa eller rettere tænke, at et par minuters ophold i vandet vil fjerne den ubehagelige følelse.

Det er akkurat det samme som med børn, der om nye klæder altid paastaar, at de er galt syede, fordi de ikke straks falder i de behagelige folder som de gamle.

Hvad han nu syntes eller ikke syntes om vandets temperatur, saa maatte Cabbage ud efter ænderne, og efterat Dominik havde fanget en liden langhalset skildpadde, der laa i et hul i jorden, og vi forgjæves havde forsøgt at faa skud paa de store kakadue-flokke, skar vi i en ret linje tvert gjennem skogsletten og nærmede os den før omtalte store sump, hvor der var lige fuldt af gjæs og andre vandfugle, som da vi kom.

Jeg smøg mig ned i kanten og fældte paa langt hold en ud af en flok. Skuddet bragte endel forstyrrelse i de tusener af fugle, der i flokkevis bedækkede den store, med grundt vand og siv bedækkede flade. Da jeg havde lyst til at se Dominik smyge efter gjæs, lod jeg ham tage mit haglgevær. Büchsflinten tog jeg og stod og passede paa, om der skulde komme en gaas slængende forbi.

Som en slange smøg negeren sig gjennem vand og siv. Han forsøgte først en flok, der sad lidt aabent til for ham; men da han næsten var paa hold, begyndte en gaas advarende at kagle, saa nok en og flere, og sværmen reiste for at slutte sig til storflokken, der sad lidt længere borte bag mere høit siv. Jeg saa negerens sorte skikkelse lydløst skyde gjennem siv og vandplanter.

Af og til kaglede en gaas der borte i de mørke geleder. En i flokken skreg advarende, nogle lettede og slog sig atter uvisse ned.

---

[1] I den varme aarstid kan vandets temperatur undertiden være høiere end luftens.

Nærmere og nærmere sneg negeren sig; vilde han aldrig skyde? Fra flokken lød nu en brusende kaglen, der lidt efter lidt steg i styrke, indtil alarmskriget bruste gjennem rækkerne med stormens styrke, som tonerne fra et kjæmpeorgel, og hele sletten var et virvar af sorte og hvide vinger, der bevægede sig til flugt.

Da skjød en røgstribe ud fra sivet, tre svære gjæs dumpede ned, og saa kom knaldet, svagt, dødt, uden ekko i de uendelige sletter.

Ved vor hjemkomst fandt vi de to negre, der var efter nundjala, hjemkomne uden resultat. Jeg indsaa, at det ikke vilde gaa, uden at jeg selv var med, og da vi havde spist og hvilet en stund i middagstiden, kommanderede jeg størsteparten af mine folk ud.

Først skjød jeg nogle ænder og anden vandfugl i en liden lagune, hvor jeg ikke før havde været, og hvor der var saa fuldt af ænder, at det hændte mig, at jeg skjød bom paa en fugl i flugten og uforvarende fældte en anden.

Det var den saakaldte «black-duck» *(anas superciliosa)*, en stor mørkebrun and, der meget minder om en stor stokandhun, kun endel mørkere, der her holdt til i smaa flokke. Størsteparten af vildtet bestod dog i de smaa dverggjæs, den saakaldte «pygmy goose» *(nettapus pulchellus)*, der er omtrent af størrelse som vor krikand, med graaspraglet bryst og bug og sortgrøn ryg, hals, hoved og vingedækfjær. I flokke laa de udover hele den lille lagunes flade, dukkende og rodende om mellem vandplanterne, og de var saa lidet sky, at jeg oftest uden videre kunde gaa paa hold og skyde dem, ofte mange i skuddet.

Under vor vandring langs lagunen havde vi truffet paa en hel del af stammen, der som sedvanligt forlod sit fiskeri eller søgen efter nymphæa-frugt og rødder for at slutte sig til den hvide mand og opnaa nogle drag af en pibe, uden at tænke paa at sørge for noget at spise for sig selv.

Disse fulgte os nu, jublede, hvergang en and faldt enten for skud i flugten eller paa vandet, og kapfløi ud i lagunen for at hente den. En tidlang gik vi saaledes frem

og tilbage langs vandet og skjød, til vi havde nok vildt for vort aftensmaaltid. Under den sidste del af jagten havde Dominik stillet sig ved en anden nærliggende lagune, hvorhen ænderne efter en del skydning fløi hen, og saaledes holdt vi paa uafbrudt at skræmme dem til hverandre. Han skjød paa en dingo og gjorde op en forfærdelig græsbrand, hvorpaa han vendte tilbage. Jeg hørte, han sagde noget til en af de andre negre, og da jeg spurgte ham, hvad det var, svarede han, at der, hvor det brændte, havde han seet nogle termittuer af en egen slags jord, der, naar den blev brændt, gav en god brunrød okkerfarve. Derfor havde han sat paa branden. Et par af negrene gik bort, vendte kort efter tilbage med et stort stykke bark fyldt med det kostelige farvepulver, og flere af flokken gav sig øieblikkelig, øiensynlig med den største tilfredsstillelse, til at gnide sig med malingen.

Lykkelige vildmand! For at faa et kilogram farve til at stille din fordringsløse forfængelighed med betænker du dig ikke paa at afbrænde en kvadratmil land.

Vi drog over nogle afbrændte sletter og kom til en større strækning med langt, tørt græs. Negrene vilde endelig afbrænde græsset for at fange de bandikuter, der muligens skjulte sig. Et par af negrene bandt sammen svære fakler af græs, antændte dem og løb hurtig i en halvcirkel rundt det flere hundrede meter brede græsstykke, som de hele veien satte ild paa. Alle vi andre stod paa post ude i det aabne land, jeg og Dominik med bøsser, de øvrige med stokke, grene og alle de andre tilfældige kastevaaben, som en neger ved lignende anledninger griber til. Ilden slog snart saa høit som de høieste trær, tørt græs fløi høit op i luften mellem røgens væltende hvirvler, smaafuglene flygtede, kort sagt der var ild nok til at drive ud og for den sags skyld stege en million bandikuter; men ingen fandtes. Jeg fik dog her anledning til at iagttage et meget interessant fænomen. Saasnart græsset var vel i brand, indfandt sig skarer af forskjellige rovfugle, mest dog den australske glente *(milvus affinis)*, der kredsede ud og ind gjennem de svære røgsøiler, som ilden frembragte. Ret som det var, gjorde de et slag

ned i græsset og bemægtigede sig et eller andet spiseligt; men hvor, kunde jeg paa grund af afstanden ikke se. Endnu efterat græsset var afbrændt, kredsede rovfuglene en stund over den rygende jord; saa fordelte de sig bortigjennem skogen. Og hvorsomhelst man i disse trakter antænder græsset, vil det samme fænomen ufravigelig gjentage sig. Saasnart røgen slaar tilveirs, kommer inden faa øieblikke sværme af rovfugle, der uden tvil væsentlig søger sit bytte blandt de mængder af græshopper, firben og smaa pattedyr, der flygter for ilden, og saa talrig optræder fuglene, at de nødvendigvis maa antages at komme ganske langt borte fra for at deltage i rovet. Gjennem hundreder og atter hundreder, ja kanske tusener af aar har den indfødte jæger brændt græsset i Nordaustraliens skoge, og gjennem de svindende sekler har rovfuglene lært og forplantet til sit afkom den erfaring, at røgen, der hæver sig over skogtoppene, betegner et sted, hvor jagten falder lettere end vanligt. De har lært indirekte at anvende ilden til jagt. Men den udvikling, der har fundet sted fra den første gang, en glente saa den første mand tænde græsset i urskogen og tilfældig fangede de flygtende græshopper, og til nutidens systematiske fremmøde ved brandstedet, den er i sit slag ligesaa sublim som mange af de processer, hvorigjennem menneskeheden har naaet store materielle fordele.

Overalt i Australien, hvor græs brændes, holder, som sagt, fænomenet sig konstant, og selv i Sydafrika har jeg seet det samme. Her var det især glansstærene *(lamprocolius* og, saavidt jeg husker, *lamprotornis)*, der fraadsede i de mængder af insekter, mest græshopper, som ilden drev foran sig.

Nundjala skulde efter negrenes enstemmige udsagn findes i hule trær, og saasnart dagen blev kjøligere, begyndte vi at lede efter dem.

I den lave skog spredte vi os nu i en lang linje, og hvert eneste hult træ, der kom i vor vei, blev besteget og undersøgt. At lodde et træ er en tilsyneladende simpel affære; men begynderen vil snart finde, at det ingenlunde er let, men kræver endel logik og meget skarpe sanser.

Saasnart man træffer et hult træ, undersøges først, om der er friske spor efter dyrets klør i barken. Hvis saa er tilfældet, klyver man op, og hvis man ikke kan øine bunden i hullet, brækkes en kvist af og stikkes ned i den hule gren eller stamme. Træffer man et dyr, kan man gjennem kvisten gjerne kjende det røre paa sig. Finder dette ikke sted, men man alligevel har mistanke om, at dyret er der, trækkes kvisten op, og enden af den vædes med munden, hvorpaa den atter føres ned i hullet og dreies rundt et par gange.

Endel haar af dyret vil da klæbe ved den fugtige ved, og man har grund til at anse sig for sikker paa dyret; men negeren lugter dog for sikkerheds skyld paa kvisten, førend han gaar tilverks med at hugge hul paa træet og trække dyret ud efter halen.

Trods den ihærdigste søgen lod det dog ikke til, at vi skulde faa held med os denne dag, og jeg havde næsten opgivet tanken om at faa dyret at se den eftermiddag, da Cabbage kom bærende med en, som han havde svinebundet med en barkstrimmel og desforuden holdt om nakken med et forsvarligt greb. Da han imidlertid bar sig klodset ad med at putte den i vor samlesæk, bed dyret sine baand over, undslap og satte i rasende fart afsted til nærmeste træ, som det besteg med en forbausende behændighed, og fra hvis øverste grene det sad og betragtede os, rimeligvis gratulerende sig selv med at være sluppet saa letvindt fra den ubehagelige situation.

Cabbage følte sin ære høilig krænket, og da jeg løftede bøssen, besvor han mig om at lade ham gaa op og fange den igjen; men min tro paa ham var rokket, skuddet faldt, og dyret kom raslende ned gjennem det stive løv og naaede jorden med et lidet dump.

Det var et meget vakkert dyr med graagrøn pels, sort hale med hvid spids. Kroppens længde var omtrent en fod og halen endel længer.

Min første eksamination viste mig, at det var en gnaver; men dens udseende var saa kuriøst og lokaliteten saa afsides, at jeg følte mig overbevist om at holde en ubeskreven art

i min haand. I denne lyksalige stemning vendte jeg hjem, og i den forblev jeg ogsaa, indtil senere undersøgelser viste mig, at arten vistnok før er beskreven, men at kun nogle faa eksemplarer af den eksisterer i forskjellige museers besiddelse.

Nundjala viste sig at være *conilurus hirsutus,* den største australske art af denne gnaverslægt, der forøvrigt har talrige repræsentanter i Australien. Farven er som ovenfor beskrevet, og bugen er hvid; de yderste led af tærne er ogsaa hvide. Hovedet er meget stort, med stor, høi, krummet snude, lange veirhaar, sorte, fremspringende øine, store, opstaaende øren og drabelige gnavetænder.

Hvis man kan dømme fra min liste over de eksemplarer, jeg fik ved Hermit hill, saa er hunnerne langt talrigere end hannerne, idet der bare fandtes to hanner blandt elleve eksemplarer. Jeg traf arten senere paa mange steder; den er i virkeligheden almindelig overalt i Arnheims land; men min liste over eksemplarer fra disse andre steder er for kort til at drage nogen sammenlignende slutning over forholdet mellem de to kjøns antal. Intetsteds i det mindste oversteg antallet af hanner hunnernes, og i en totalsammenligning viser hunnerne sig at være betydelig talrigere end hannerne, saa jeg tror, man temmelig sikkert kan slutte, at arten er polygam, en anskuelse, der ogsaa støttes ved, at hannerne altid fandtes alene. Antallet af unger var uforanderlig to; de dier moderen, indtil de opnaar en betydelig størrelse, og hænger med styrke fast ved hendes patter, naar man trækker den hele familie ud af det hule træ, hvori den skjuler sig. Om natten streifer dyret om og søger sin føde, der fornemmelig udgjøres af skruepalmens frugter.

Nundjala klatrer og løber udmerket og er ingenlunde behagelig at raade bugt med for den indfødte, der efterstræber den for dens velsmagende kjøds skyld. Halespidsen anvendes ogsaa som pynt.

Man har sagt, og jeg skal intet derimod indvende, at de europæiske arter af slægten *mus* i Australiens sydlige dele lidt efter lidt udrydder og erstatter de oprindelige arter

af *conilurus.* Jeg er kun overbevist om, at selveste den brune rotte vilde finde en værdig modstander i nundjala.

En anden omtrent tre gange saa liden art af samme slægt *(conilurus penicillatus)*, der af de indfødte kaldtes *pelke*, levede ogsaa i ganske store antal omkring Hermit hill; den tilbragte dagen sovende i skruepalmens bladhjørner og levede af dens frugter. Negrene fangede en hel del for mig.

Resten af den uge, vi tilbragte pae Hermit hill, benyttedes væsentligst til fangst af nundjala og forgjæves søgen efter jirian foruden jagt paa madnyttigt vildt og fugle for samlingen. Jeg gik gjerne ud om morgenen, tog en fire-fem negre med mig, puttede lidt proviant i en sæk og vandrede om i sumperne og de tørre skogsletter saagodtsom den hele dag.

For at faa negrene til at gjøre noget maatte jeg stadig være over dem og altid passe paa at have nok tobak med. Slipper denne op, bliver negeren straks sørgmodig, bevæger sig sløvt, klager over træthed, kortsagt bliver umulig at arbeide med. Men passer man bare paa at fyre ham op dygtig med tobak af og til, da holder han sig i perlehumør og gjør sande undere. Han gaar til sit arbeide med liv og lyst, undersøger nøie trærnes bark for spor, slaar sine lange arme om træet, stemmer sine fodblad mod stammen og spadserer i en yderst komisk stilling opad de ofte temmelig tykke trær med den største lethed, undersøger træet, raaber fornøiet ned, at dyret er der, faar fat i øksen og hugger hul. Dyret kan sees liggende derinde; men den ubehageligste del af fangsten er igjen, da nundjala er uhyre bidsk og har tænder saa skarpe som et ekorn. Negeren stikker og pirker paa den, og den begynder at snu og dreie paa sig derinde i hullet, indtil dens hale tilfældig kommer tilsyne. Dette er, hvad den sorte jæger ønsker. Med et lynsnart, fast tag griber han om halen, det modstræbende og fræsende dyr trækkes ud, svinges nogle gange hurtig rundt, indtil det bliver fuldstændig svimmelt, og stoppes derpaa i samlesækken.

Foruden de omtalte pattedyr pleiede de ogsaa *en passant* at fange en hel del slanger, og jeg maatte stadig herunder beundre deres merkværdig skarpe sanser.

De kunde pludselig stanse, banke eller knipse ganske let paa en hul træstamme, lægge øret til og lytte og derpaa forsikre mig, at der var slanger i træet. Naar de saa havde hugget hul, kunde de hale en eller flere store tæppeslanger *(morelia variegata)* ud og derpaa dræbe dem paa negrenes sedvanlige vis.

Negeren tager slangen i nakken, putter dens hoved i sin mund, og hans glitrende hvide tænder knaser dens nakkeben, mens den gulspraglede slange vælter og vrider sig om hans sorte nøgne lemmer.

Naar vi saa slog leir for middag under et eller andet relativt skyggefuldt træ, blev vort indsamlede forraad af slanger og iguaner stegt og sammen med vort lille forraad af civiliserede provisioner fortærede med største appetit. Jeg maa bekjende, at jeg ingenlunde var en uvirksom tilskuer ved disse barbariske maaltider, men mere end gjerne satte et forsvarligt stykke slange tillivs.

En kveld kom nogle af Dilik-stammen, og med dem fulgte Dominiks hustru, der en længere tid havde levet sammen med sin fader, en ærværdig indfødt, hvis navn var A'alkan. Dominik presenterede mig med synlig stolthed for sin svigerfar, der virkelig syntes at nyde en slags anseelse i sin stamme, paa en maade var høvding. Lidt efter lidt kom flere af stammen, da de nu begyndte at forberede sig til at drage over til den store internationale sammenkomst mellem alle det vestlige Arnheims lands stammer, der skulde afholdes ved Uniya om nogen tid. A'alkan var uden tvil af stammen anseet som den fornemste mand; men hvor langt denne hans anseelse vilde forlene ham med nogen magt over stammen, skal jeg ikke kunne sige.

De gode egenskaber, der udmerkede Dominik fremfor nogen anden indfødt, jeg har truffet, kom allerbedst tilsyne i hans forhold til hans hustru. Næsten aldrig sporer man nogen hengivenhed blandt de indfødte mand og kone

imellem, og særlig er mandens opførsel i almindelighed but og befalende, næsten uvillig. Han betragter hende i almindelighed kun som sin eiendom, som han kan skalte og valte med, som han vil, at sige da, hvis ikke konen er den største og sterkeste og fuldstændig har ham under tøffelen. Mange af disse stammers kvinder er store og sterke, og ikke sjelden har jeg seet den slags ægteskaber, hvor kvinden førte det store ord. Mellem mere fysisk ligestillede individer

A'alkan og hans familie.

er der naturligvis en stadig kamp om magten, og ægteskabeligt smaakjævl hører til en negerleirs daglige begivenheder.

Mellem Dominik og hans hustru herskede det bedste forhold, de elskede hverandre saa meget, som mennesker overhovedet kan, og aldrig har jeg seet civilisationens forelskede mand og kvinde mødes med tydeligere tegn paa den høieste glæde end disse to urskogens børn, om end disse tegn var af en anden art end den, den hvide mand er vant ved. For negeren kysser hverken sin hustru eller sit barn, kun sin hund, og det midt paa snuden; han omfavner kun sin kjæreste ven, gnider og klorer ham over næsen som høieste

tegn paa glæde over et gjensyn; men de vanlige larmende glædestaarer fældes, naar mand og hustru ser hinanden efter lang adskillelse. Det var mange uger, siden Dominik og hans hustru havde seet hinanden, og om kvelden sad disse to ved det ulmende baal med ansigterne vendt mod hinanden. Og som jeg gik og talte med de forskjellige af mine folk, kom jeg til Dominik. Han lod sin haand glide langs kvindens side, ser op paa mig med øine, der blinkede af glæde, og sagde bare «my lubra» (min kvinde). Og kvinden saa op paa mig med leende øine, bøiede sig forover og strøg sagte og undselig sin haand over Dominiks bryst og arme. Og om natten, da baalene brændte ned til ulmende glohauger, og alle de andre sov, da vaagnede jeg. Men Dominik og hans hustru laa ved sit lille baal paa den haarde jord under den høie himmel. Og om deres sovekammer end var uden vægge, saa vil jeg dog ikke føre læseren derind. Jeg er taus, taus som maanen, der saa ned paa ødemarken og vildmandens leir.

De var uadskillelige disse to, og hvor Dominik i de følgende dage gik og stod, der var hans hustru med ham. En styg kjøter af en hund af europæisk oprindelse fulgte overalt med dem, og de børnløse folk havde nok kastet al sin kjærlighed paa dette dyr, der var saa forkjælet, at den maatte bæres, naar den blev træt. Til min forfærdelse opdagede jeg en gang, at denne hund fuldstændig manglede kindtænder, og jeg fandt ud senere, at negrene saagodtsom altid brækker kindtænderne ud paa sine hunde og kun lader dem beholde hjørne- og fortænder. De kan da blot gribe og fastholde, men ikke fortære det bytte, de jager. Europæiske hunde havde kun i meget liden udstrækning naaet disse stammer. Oftest var de uden hunde eller benyttede sig af dingoer, der var bleven fangede som smaa og kun ufuldstændig tæmmede. Cabbage havde en saadan hund, der for tiden holdt sig hos hans forældre af Dilik-stammen, der laa i leir tæt ved os. Den kom dog ofte med Cabbage til leiren og blev paa alle mulige maader kjælet for. Mig vilde den nødig have noget at gjøre med, og naar jeg skulde

klappe den, holdt Cabbage dens kjæft lukket med et forsvarligt greb. Den gik dog helst sine egne veie og forsvandt især om natten, da den luskede omkring i nærheden af leiren til den største uro for Cabbage, der var bange, jeg skulde tage den for en vild dingo og skyde den.

Vor proviant blev fortæret hurtigere, end jeg havde gjort regning paa. Lidt bødede jeg jo herpaa ved at kjøbe forskjellige fødemidler for tobak af negrene; men jeg sendte ogsaa to negre til Uniya for at hente 25 kg. mel og en sæk søde poteter, desuden mere tobak og kridtpiber. Jeg forsynede dem med et brev til pater Mc. Killop og bad ham lægge tobakken paa bunden af potetsækken. Et saadant brev, der skal bæres af en neger, præparerer man paa en for disse trakter egen maade. Man skriver paa et stykke papir og brætter det sammen. Derpaa tager man en kjæp, kløver den i den ene ende, stikker papiret ind i kløften og surrer denne forsvarlig til med hyssing. Saa har negeren et godt skaft at holde i, saa han hverken glemmer brevet eller behøver at søle det til. Jeg sendte Jingo og en mand til afsted om morgenen, og inden aften var de tilbage med det forlangte efter at have tilbagelagt over 40 mil. Ingen af negrene vidste, at jeg havde skrevet efter tobak; men min forsigtighedsregel med at lægge tobakken paa bunden af potetsækken viste sig vel paakrævet; thi da jeg i stilhed tømte sækken ude af negrenes paasyn og vendte tilbage med tobakken, udbrød Jingo uvilkaarlig: «Hvor har du faaet den, jeg har ledt overalt» Jingo var forresten en stor kjæltring og en uforskammet knægt, og Holm fattede et dybt nag til ham. De var nemlig nede ved lagunen og badede sammen en dag, og da de kom paa land, tiggede negeren Holm om hans skindbukser. Holm, der ingen bukser havde at undvære, svarede naturligvis nei, hvorefter Jingo ganske i forbigaaende bemerkede, at hvis han ikke fik dem, saa stjal han dem. «Ja, prøv du,» sagde Holm, fik fat i revolveren, og Jingo tog dem naturligvis ikke. «Svineryggen,» sagde Holm siden, da jeg kom hjem, «troede, han kunde ta' bukserne mine.» «Aa nei,» — lagde han til.

Naar jeg fór ude med Dominik og Cabbage om dagen paa fangst og jagt, led jeg i førstningen meget af tørst. Naar en kom bort fra lagunerne og ind gjennem de forkrøblede skoges sletter, hvoraf bare Hermit hill hævede sig, da fandtes intet vand. Ingen bæk eller flod rislede. Bunden var bare sand og sand, hvor en gik. Negrene viste mig imidlertid tilslut, hvorledes man kunde faa vand. I de smaa, aabne sletter, der undertiden sænkede sig ganske svagt fra den omgivende skog, havde der i regntiden vistnok staaet vand. Ved at trampe paa jorden kunde negrene merke, hvor der fandtes vand under. De grov da omtrent 1 meter ned i sanden, hvor der efter en stunds forløb samlede sig endel melkehvidt vand i hullets bund.

Under vore jagter pleiede vi med ild at signalisere til Holm, saa han omtrent kunde skjønne, hvorledes vor jagt faldt ud, og træffe sine forberedelser til præparation derefter. Var vi heldige, gjorde vi, saasnart vi vendte hjemad, op en forfærdelig græsbrand.[1] Han kunde da vide, hvorfra vi kom, og at vi havde bytte. Negrene anvender ikke egentlig græsbrandene til signaler; men de er saa øvede i at slutte sig til f. eks. sin nabos operationer efter de røgsøiler, der stiger op over skogen, at de oftest fuldstændig korrekt fortæller, hvad denne foretager sig, hvad slags vildt han jager, hvor han agter sig hen, o. s. v.

I almindelighed antager man, at en neger er et vidunder af udholdenhed; men jeg fik her paa disse jagter det bestemte indtryk, at vore anstrængelser tog ligesaa meget paa mine ledsagere som paa mig. Men saa sled vi ogsaa forsvarlig, gik ofte næsten hele dagen uden synderlig føde i meget sterk varme, og naar vi saa om kvelden kom hjem,

[1] Naar jeg gjentagende taler om, at vi tændte græsbrande, vil dette forundre læseren; man skulde tro, at en eneste saadan brandstiftelse vilde afsvide hele distriktet. Saa er ikke tilfælde. Allerede snart efter regntiden tørker enkelte strækninger af græsset, mens andre bliver staaende grønne en længere tid. De tørre antændes da straks af negrene, og de saaledes afsvedne strækninger bliver stoppere for ilden, naar de andre strækninger senere bliver tørre og brændes.

var vi ofte saa trætte, at vi intet kunde spise, før vi havde hvilet os.

Kveldene var ganske gemytlige. Enten havde vi besøg i vor leir, eller vi var over i Guis og A'alkans leire paa besøg. Vort aftensmaaltid bestod gjerne af kogt gaas eller ænder med brød eller ris. Af og til bragte negrene os fisk, som de fik tobak for. Det var især en liden malleart, den saakaldte «dew-fish» (en *cnidoglanis*-art), der findes i alle laguner og mere stillestaaende vande. Negrene lystrede store mængder af dem med spyd, hvis tre spidser enten var af træ eller jerntraad, som de fandt stumper af efter gjærdet, der engang indhegnede den gamle missionsstation. Disse maller var meget gode at spise, og desuden havde vi stadig til dessert de stegte frugter af den blaa nymphæa, som Guis hustru, gamle «fru Gui», som Holm kaldte hende, hver dag solgte til os for lidt tobak. Naar vi saa havde spist, tændte vi vore piber, og jeg kunde sidde lange tider og more mig med at høre paa vore negre prate og øve sig i radbrukkent engelsk. De fleste af dem kunde nogle faa engelske ord, og som vanligt er, var det just ikke sprogets smukkeste gloser, de havde tilegnet sig. Jeg skal derfor ikke referere dem, men kun fortælle, hvad jeg hørte et par af mine yngre mænd regalere hinanden med.

Nr. 1 siger pludselig efter en længere disput: «You humbug!»

Nr. 2 siger øieblikkelig: «You bloody pagan, you no got bapt's'm.»

Det falder jo unegtelig komisk at høre den ene neger beskylde den anden for at være en forbandet hedning, der ikke engang er døbt.

En kveld fik jeg lige meget ved fagter som ved talens hjælp sammensat følgende meget korte uddrag af Hermit hill-stammens sprog:

løv . . . . wurrur.
stjerne . . . . miellan.
jord . . . . juro.

ild	mandallait.
glo	jimjit.
armbaand	binbin.
tunge	ngonarr.
tand	ngart.
næse	djininn.
øie	dori.
øre	piendokma.
œdienemus grallarius	bivorr.
hund	damarr.
gaas	kalmogorr.
and	worrina.
pige	goalak.
mand	tjitji.
gut	værok.
halsbaand	mendorr.
kastetræ	lakainn.
spyd	pot.
stenspyd	potja.
mund	keæræ.
bambus	konbi.
skjæg	maruat.
øienbryn	gonmenang.
haand	memmak.
albue	najirr.
paperbark	warr.
djævel	barrang.
kano	vænne.
tie	akma.
stinke	njokma.
hoved	poita.
mave	mennajak.
maven fordøier	mæng elhinje dam.
korrabborree	main.
vand	wāāk.
vand findes	wāāk oiua.
vand rinder	wāāk worirr(ll). wāāk elle mo gotua.
au	jakara.
pibe findes	peip gotua.
pibe findes ikke	peip dakkaja.
har du ikke pibe	peip angor dakka jainjanga.
all right	nambara.
maane	nodunn.

ar (tatoveret)	korrreko.
haarbelte (giv)	mangarti (anginn).
kurv	vingara.
pung	kalarr.
knæ	bungarr.
mad	bungara.
fod	merr.
fisk	pinja.
bring mig fisk	pinja gorror woiagak.
giv ham vand	wããk wojinong anjodei.
langnæset krokodille . . .	djingo.
krokodille (alm.)	ngurrngurr.

Jeg spurgte ofte negrene, om de spiste mennesker, og de svarede da altid, at de ikke gjorde det, men at nabostammen derimod befattede sig med det. Engang da jeg stillede dette spørgsmaal, saa de leende bort paa en af mine yngre folk og sagde, at han nok kjendte til det. Jingo lod forlyde, at han havde været med paa at spise en fed kvinde. De vilde nødig ud med sproget angaaende dette; men der kan neppe være nogen tvil om, at disse folk af og til praktiserer kannibalisme, eller at enkelte af dem gjør det. Hvis man lægger merke til ordlisten, vil man se, at navnet paa føde og menneskets knæ er omtrent det samme, og det forekommer mig da, at dette navn muligens kan staa i forbindelse med kannibalske skikke. At menneske-æderi ingen synderlig udbredelse har blandt dem, er imidlertid sikkert nok, og der drives saavel her som blandt alle de stammer, jeg senere kom i berøring med, ingen saadan menneskejagt, som Lumholtz beskriver fra Nordre Queensland. Hvis mennesker spises, saa er det kun rent tilfældig eller i nødsfald, eller muligens under visse ceremonier, som jeg nok har hørt tale om; men hvis detaljer jeg ikke kjender.

Til de indfødtes leir kom stadig flere og flere familier, væsentlig for at slutte sig til det tog, der skulde gaa til den store sammenkomst ved Unyia. Den enstonige musik fra bambuslurene, negrenes hæse struber og de gamle kvinders uudtømmelige trommemusik hørtes mere og mere energisk for hver kveld. De øvede sig til det store stevne. Jeg

husker saa godt en kveld, jeg gik bort der med Dominik. Maanen skinnede fuld og stor. Alle de smaa baal osede og røg mellem de mørke grupper af indfødte, der sad omkring i sanden og asken. Deres vaaben og redskaber stod op mod sandslettens tustede buske. Sangen og deres brummende samtale forstummede fuldstændig ved min ankomst, nogle smaa børn græd af rædsel og klyngede sig ind til sine mødre, der nøgne som Eva sad omkring og ikke udviste andet tegn paa blufærdighed, end at den ene fods læg laa kastet tilbage med hælen saavidt dækkende deres skjød. Jeg gav en af de unger, der skreg mest, et stykke tobak, klappede dens fæle lille fjæs og hele forsamlingens velvilje var med en gang erobret. Gjennem Dominik opfordrede jeg dem til at lade os høre lidt musik, og efterat en hel del af stumme nysgjerrige havde befølt min bøsse, mit revolverhylster, mine arme, mine ben og min hele person og udbrudt i raab af forundring over det hele, satte jeg mig med Dominik og hans hustru ved et lidet baal, delte ud endel tobak, og piberne kom igang, d. v. s. et par piber, der gik paa laan fra mund til mund. Saa begyndte musiken. En mand gjorde nogle foreløbige stød i sin bambuslur, og snart hørtes en dyb, drønende rytmisk tone, dui-u-iu-dui — dui-u-ui-duu o. s. v. i det uendelige. En anden bankede to haarde træstykker sammen og istemte med hæs, gneldrende stemme en af de vanlige sange, der kun bevæger sig i et par toner, saa pludselig kan synke et par oktaver og derpaa atter stige. Nogle gamle kvinder rykkede frem til ilden, satte sig og strakte sine sammenlagte ben ret frem. Over det trekantede hulrum, der dannedes mellem benene og deres mave, slog de nu med sammenlagte hule hænder og frembragte den før omtalte drønende trommen i takt til bambuslurens musik. Snart reves alle med, og inden ret længe drønede luften af sang fra alle mandlige struber og dirrende slag af træstykker, alt med en præcision og takt, som civilisationens orkestre kunde misunde dem. Saa reiste en ganske liden pige sig og traadte frem til ilden. Noget græs og ved blev kastet paa. Det flammede op, og i ildens

skjær saa jeg den lille pige udføre den forunderligste dans, jeg har seet. Hun flyttede ikke sine fødder, og hendes hoved og fødder befandt sig hele tiden i kroppens akse; men med den øvrige del af kroppen og armene udførte hun de besynderligste ryk, bugtninger og vridninger i takt til musiken. Hun lignede et smidigt krybdyr, som hun stod der i ildskjæret, og jeg ved intet bedre at sammenligne hende med end en slange, hvis hoved og hale man holder i hver sin haand, og hvis krop faar bugte og vride sig, som den vil. Saa sluttede musiken brat, med et slag, dog uden noget givet tegn. Da bambusluren holdt inde, døde sangen, slagene stansede halvveis, og hele skaren brød ud i øredøvende jubel. Saa pratede og røgte de en stund og tog saa atter fat. Og længe efterat jeg havde forladt dem, holdt de paa med sin buldrende konsert. Hele natten udover holdt de paa, indtil maanen hang lavt i vest. Da blev der stille, og baalene døde.

Vi stod os godt med negrene, og de stillede de mest indtrængende opfordringer til mig om med bøsse og revolver at hjælpe dem i de stridigheder, som ved det store stevne ved Daly skulde komme til at udkjæmpes. De vilde ikke drage til Daly, førend jeg forlod Hermit hill.

En udflugt op i selve Hermit hill foretog vi ogsaa, væsentlig for at se efter jirian, som det endnu ikke var lykkedes os at fange, trods de temmelig svære belønninger, som jeg havde udlovet. Der fandtes mængder af en stor, rød kænguru-art, hvoraf Dominik tidligere havde skudt en hun. Jeg bommede med respekt at sige paa en to-tre svære, mandshøie hanner med riflen; men de er heller ikke saa ganske lette at skyde i spranget. Dominik kom ganske uforvarende paa en dingo, der laa og sov i skyggen af en termittue, og skjød den naturligvis stendød.

Hvor meget vi imidlertid end søgte, var det dog ikke muligt at opdrive en eneste jirian. Negrene forsikrede, at den var udjaget. Dog fik jeg saa meget ud, at jirian var den almindelige pungmaar *(dasyurus halocatus)* og ikke, som jeg før antog, en myrmecobius-art.

Saa brød vi leiren om morgenen den 13de august. Næsten alle de indfødte fulgte os, kun de ældste kvinder og mænd og endel mindre børn blev tilbage. Vort følge udgjorde nu over halvhundrede indfødte, og i gaasegang bevægede det lange tog af nøgne skikkelser sig gjennem skogen. Alle kappedes om at bære endel af mine sager, da de derved vilde erhverve sig en liden belønning af tobak, og vore forskjellige eiendele, med undtagelse af geværerne, var spredt udover mindst halvparten af vort følge, der desuden ogsaa var belæsset med vældige bundter af spyd til den kommende fægtning. Marschen gik i begyndelsen hurtig og energisk; snart begyndte imidlertid kvinder og børn tildels at sakke agterud, nogle streifede gjennem skogen i forskjellige retninger for at søge føde, kort sagt, karavanen var øiensynlig i den fuldstændigste opløsningstilstand, og det forekom mig meget lidet sandsynligt, at vi vilde faa se mere til størsteparten af vore ledsagere, før vi naaede Daly. Grøn som jeg var, tog jeg heri fuldstændig feil. Negrene marscherer altid saaledes, bryder sig øiensynlig ikke det mindste om, hvad de forskjellige medlemmer af stammen foretager sig under marschen. Intet mødested aftales, og dog, naar der slaaes leir, indfinder lidt efter lidt de forskjellige personer sig, aldeles som skulde de være ledede af et eller andet instinkt. Sagen er nemlig den, at naar negrene marscherer mod et bestemt sted, slaar de efter gammel vedtægt leir paa visse hævdede steder, og mod disse steder arbeider da de forskjellige omstreifende individer sig rent automatisk. I den tørre aarstid er ogsaa adgangen til vand meget indskrænket, og da negrene af tørst drives hen mod disse steder, støder de enten paa hovedstyrken eller finder dennes spor, der for disse menneskers skarpe sanser er en ligesaa sikker ledetraad, som den slagne landevei er for den civiliserede europæer.

Jeg gik i spidsen for mine folk og naaede henved middagstid det lille vandhul ved det vældige thetræ, hvor vi under marschen til Hermit hill havde hvilet. Lidt efter lidt

kom de øvrige indfødte, trætte og udasede, vadede ud i vandet, bøiede sig og drak, idet de stak den ene arm saa dybt som muligt ned i vandet og ved at bevæge haanden bragte bundens koldere vand til at strømme op til overfladen. Ikke blev vandet appetitligt ved, at femti negre en for en, eftersom de ankom, vadede ud i det; men vi var vant til lidt af hvert nu og drak det efterpaa med lige stort behag som før.

Smaa baal begyndte at ryge i solstegen her og der omkring kulpen, slanger, firben etc. etc. stegtes og fortæredes; men stort var det ikke, de havde, og graadigheden stod præget i deres ansigter, da vi gav os ifærd med vort brød og vor the, og vore folks rationer blev udstykkede i smaa homøopatiske doser til deres familie og venner. Saa kom Dominik bort til mig og bad om at faa bage brød til hele hurven. Vi havde jo mel nok igjen, omtrent en 12—15 kg., og jeg syntes, at jeg skyldte disse skogens sønner et afskedskalas, fordi de havde ladet være at spidde os. «Ja, gjør du det,» sagde jeg. Og Dominik gjorde op en svær ild, begyndte at bage af alle kræfter, og en halv times tid efter saa jeg ham børste asken af en «damper» saa stor som en liden slibesten. Der blev kalas, og tobak fik de efterpaa; for en af familierne havde et helt kuld med ganske smaa dingohvalpe, som de havde fundet i busken, og Holm og jeg kjøbte en han og en hun af disse smaa røde lubne fyre og betalte vore kjøb med et forholdsvis større kvantum tobak, der naturligvis, i alle fald for en del, ofredes til almen afbenyttelse. De faa piber gik paa laan, og alle fjæs straalte af salighed; selv toaarsgamle børn slap sin mors bryst og smattede paa piben, som de meget veslevoksent tændte med en glo.

Og naar de smaa kjæltringer saa var tilfredsstillede, saa rullede de sig i kul og aske og plagede de stakkars smaa dingohvalpe, der laa bundne rundt omkring, efter et system, som jeg aldrig før har seet anvendt. En traad af bast eller en gammel fille blev bunden om deres hals, og indenfor dette primitive halsbaand stak de simpelthen en stok og

rammede den ned i jorden. Slig laa stymperne omkring, pluggede fast.

Saa brød vi op igjen, og det lange tog bevægede sig atter gjennem den forkrøblede skog. Vi naaede de vide, aabne sletter. Marschen blev strid udover eftermiddagen i den kvælende varme, kvinderne begyndte at jamre sig og sakke agterud, mændene blev dovne, og vand fandt vi ikke. Endelig kom vi til en lang lagune med mudret vand. Fisk stod her og der og solede sig i overfladen, og spydkast hvislede af og til ned gjennem vandet. Saa kastede negrene sine byrder og fór ud i lagunen som tørstige hunde. Dominiks hustru var aldeles opgivet, sveden randt i brede blanke strimer nedover hendes krop, og da hun naaede bredden, kastede hun sin byrde og stupte sig hovedkuls ud og dukkede saa dybt som muligt ned til den kjølige bund. Der laa hun længe, bare hendes sorte fødder ragede over vandet.

Igjen bar det afsted, solen dalede, og vi traadte ind under de kjølige, skyggefulde hvælvinger af det mange mil brede jungel, der skilte os fra Uniya. En gammel, halvt overgroet negersti slyngede sig frem, og vi fulgte den i en marsch, hvis hast paaskyndedes af jungelens kjølighed og den svindende dag. Jungelens fugle fløitede i alle de underlige dybe toner, der klinger saa hulkende klare gjennem dens fredelige tykning, hvor kænguruernes trin rasler i bambusens nedfaldne løv, og fremad gik vort lange tog af tause mænd, udslidte mødre og klynkende unger.

Endelig stod vi ved floden. Uniya laa paa den anden side, og to revolverskud, der ramlede skarpe og rallende mellem flodens banker, bragte en gut over med vor baad. Det tog tid, inden alle var over, samlingerne forvarede, aarerne forsynte og vi sad bænkede ved missionærernes bord. Men ved baalene i jungelen holdt negrene fest paa levningerne af vor proviant og den tobak, de fik i løn.

Under de par uger, der tilbragtes med samlerarbeide paa stationen, førend vi atter drog ud igjen, gik mine tanker

ofte tilbage til lagunen, der ligger saa stille og ensom bag den vide sandslette med fjeldet tæt ved. Lange tider vil kanske gaa, før atter en hvid mand kommer til den afsides krog, og den sorte mand vil fiske ved lagunen og sove ved dens bredder som hans fædre før ham. Og som sine fædre vil han ofte holdes vaagen af frygt for «nimbala moru» (dødning), der bor i den stenede høide med sin kvinde og sit barn, ryster med vældig knokkelhaand sit kjæmpemæssige stenspyd og kastetræ og skriger fælt i de lange tropiske nætter: «Jahoo».

VI.

DET STORE KORRABBORREE.

Udsat udflugt. Om kveldene. Gjæs. Flyvende hunde. Dingojagt. Et madspørgsmaal. Vore dingohvalpe. Kænguru- og krokodillejagter. Det store korrabborree. En spyddans. Tommys slægtning. Udrustning til Alligator point.

Vort gamle samlerliv omkring stationen begyndte igjen; men længe holdt mit sind sig ikke i ro. Jeg grublede og tænkte i nogle dage, og saa vidste jeg, hvad jeg vilde. Store krokodiller maatte vi jo have en samling af, og efter alt, hvad jeg havde kunnet høre baade fra sort og hvidt hold, maatte Dalys nedre løb og munding bogstavelig talt sværme af disse store krybdyr. «Alligator point» kaldtes et næs langt nede i floden, og her skulde krokodillerne efter missionærernes udsagn fuldstændig bedække alle banker. Vi maatte nok se at komme did ned. Heroppe ved stationen kom jo af og til en krokodille slængende; men ordentlig systematisk fangst af dem kunde vi ikke drive her. Imidlertid at foretage noget, før det store stevne mellem de indfødte var over, vilde være fuldstændig faafængt. Der fandtes neppe en mand, som vilde undlade at overvære det.

Saa skjød og samlede vi som før. Heden begyndte nu at blive sterkere, nætterne blev ubetinget den behageligste del af døgnet, og saalænge maanen endnu var stor, førte jeg et sørgeligt natteranglerliv. Til sent paa kveld gik jeg ude mellem alle de nattens dyr og fugle, der nu begyndte at færdes omkring stationens nærhed talrigere end før. Indlandets sumpe og vande begyndte nu at udtørres, og i vældige

skarer trak gjæssene udover til de bedre vandede sletter ved Daly. I tusener trak de over stationen og sletterne i den korte, rødmende solnedgang, og fra negerskarerne fór stokke og lette kastespyd op med de trompetende flokke, der fordelte sig over melaleuca-sumpene indenfor i skogen. Hele natten trak flok efter flok i alle retninger, og ofte kunde jeg, naar vi om kvelden sad i vor hytte, høre deres høie trompetsignal, gribe bøssen, styrte ud i døren og komme tidsnok til at fælde en gaas i det usikre maanelys.

Dingoerne streifede gjerne om i nærheden af den indhegning, hvor alle missionens gjeder stængtes inde om natten, og ret som det var kunde vi om kvelden høre dens vilde, uhyggelige hyl, der er saa karakteristisk for en nat i tropisk Australien. Det har adskillig lighed med den lyd, en hund frembringer, naar den tuder mod maanen.

De afbildninger af dingoen, man oftest ser, giver et fuldstændig falsk billede af dyret. Oftest er den fremstillet omtrent i skikkelse af en fed, velnæret og blid lappisk hund; men den ser i virkeligheden ganske anderledes ud. Kroppen er mager, hovedet overordentlig stort og halsen tyk og kraftig. Den ligner i kroppens form en liden mager ulv med kort, tætsluttende haarklædning og ganske kort hale uden synderligt faks. Halespidsen er lidt opadbøiet og hælder lidt til høire. Farven er hos hannen skidden murstensrød, hos hunnen noget mere graalig, og der forekommer blandt dingoen, som blandt de fleste pattedyr, fuldstændig sorte eller hvide dyr.

Oftest træffer man i norden dingoen enkelt- eller parvis, og store flokke som dem, der ifølge buskmænds fortællinger skal hjemsøge Australiens centrale dele, har forfatteren aldrig iagttaget.

Den hede tid af dagen tilbringes vanlig sovende i skyggen af en termittue eller i langt græs, og solnedgangen er signalet for dingoen til at begynde sin jagt. Det er en meget almindelig tro, at dingoerne i store flokke paa ulvenes vis jager sit bytte tildøde; men nogen saadan fremgangsmaade har jeg aldrig observeret. I Nordaustraliens vældige skoge og

ørkener bestaar dingoens føde som regel af mindre hvirveldyr, hovedsagelig forskjellige arter af firben, mus og conilurus-arter, noget, der bedst bevises ved, at dens ekskrementer oftest kun bestaar af disse dyrs ben. Jeg benegter ikke, at en ung kænguru eller emu af og til udgjør dens diæt, kanske med tillæg af æg og unge fugle; men i hovedsagen er dingoen henvist til at søge sit daglige brød blandt mindre dyreformer. Den dræber nok gjeder eller faar, men jeg hælder til den tro, at dens taktik mere ligner rævens stilfærdige sluhed end ulvens voldsomme angreb.

Kolonisterne i fastlandets sydlige dele lider betydelige tab ved dingoens hærjinger i deres faarehjorder, og det spørgsmaal har meget ofte været oppe, om disse dingoer tilhører fastlandets oprindelige art, eller om de er efterkommere af forskjellige krydsninger mellem dingoer og europæiske hunde. Den sidste antagelse sandsynliggjøres derved, at dingoer under visse omstændigheder forplanter sig med forskjellige racer af europæiske hunde, det vil sige, de halvtamme dingoer i de indfødtes leire vil forplante sig med de europæiske kjøtere, som ogsaa holdes af deres herrer. Spørgsmaalet er nu: Vil da disse bastarder paa deres streiftog i busken forplante sig med de *vilde* dingoer? Det er muligt; men selv om man antager dette, saa er jeg dog tilbøielig til at tro, at dette er den eneste maade, hvorpaa en saadan krydsning kan finde sted, og at dens virkninger som følge deraf er meget smaa, saa smaa, at de i tidens løb saagodtsom vil udslettes. Jeg ledes til at tro dette, fordi *dingo*-typen altid viser sig at være dominerende, og fordi europæiske hunde aldrig vilde forplante sig med *vilde* dingoer. De afskyr dem inderlig, kan med fordel anvendes til jagt paa dem og forplanter sig kun ved omstændighedernes tvang med de halv-tamme individer i negrenes leire. I Arnheims land havde europæiske hunde været i landet over tredive aar, og alligevel saa eller skjød jeg aldrig i busken en eneste dingo, der ikke havde alle artens specifike kjendemerker. Disse er meget faste, og jeg har aldrig seet to dingoer, der adskilte sig fra hinanden i form eller farve mere end f. eks. to ræve, en omstændighed,

som i mine øine betegner, at dingoen aldeles ikke er nogen forvildet tamhund — en meget udbredt tro —, men uden tvil en egen hundeart, eiendommelig for Australien, et faktum, som desuden mere end tilstrækkelig bevises ved forekomsten af fossile dingoer i Australiens pleistocene dannelser.

En kveld hørte jeg en dingo som sedvanlig hyle i skogen bag gjederne. Jeg tog bøssen, lurede mig bortover til indhegningen og stillede mig paa lur. Maanen kastede sit lys lodret over det aabne skoglandskab med de spredte eucalyptusstammer. Den surrende lyd af 1500 drøvtyggende gjeder fyldte luften omkring mig, en gaasefloks fjerne trompeteren bares til mit øre; ellers var alt stille; skogen og sletterne laa som et rimlandskab i maanens skin. Ingen dingo fornam jeg og gik derfor indover mod en melaleucasump for i det mindste at faa skud paa en gaas. Jeg stillede mig et stykke fra sumpens tætte skogholt i skyggen af et stort, hvidt gummitræ. Om en stund kom da to gjæs over. Den ene stupte stendød for mit skud. Den anden satte sig i et træ. Jeg fik skud igjen, men for langt. Den bare flyttede sig lidt, og jeg gav mig til at vente, om andre skulde komme over. Da ingen af de mange forbiflyvende kom mig paa skud, vendte jeg mig til den før anskudte, lagde den skudte gaas fra mig ved foden af et træ og forsøgte at komme paa hold. Mens jeg smøg mig indpaa, sprang en dingo op en 40—50 meter paa siden af mig mellem det halvbrændte græs i sletten og stansede et øieblik. Mit skud bragte den til at tumle om hylende som afsindig. Jeg sprang hurtig til, gav den nok en smeld, og med et hyl, der lød forunderlig uhyggeligt i den maaneklare nat, opgav den aanden. Jeg bandt dens bagben sammen, stak bøssepiben gjennem, slængte den paa mig og vendte saa tilbage for at tage gaasen, jeg havde skudt. Men den var væk; en dingo havde rimeligvis knebet den.

De hvide gummitræer i stationens nærhed stod i denne tid i fuldt flor, og deres store klaser af hvide blomster udsendte en egen citronagtig aroma, der fuldstændig fyldte luften. Tusener af flyvende hunde indfandt sig om natten

for at fortære disse blomster, og jeg gjorde en letvindt høst for min samling blandt disse dyr, som jeg snart lærte temmelig sikkert at fælde, naar de kom seilende over mig i maanelyset. At opdage, hvor de holdt til, var meget let, da deres skrig, der snart ligner en liden hundehvalps bjæffen, snart en pirols fløiten, snart en kakadues fræsende skrig, kan høres i over en halv engelsk mils afstand. Negrene plagede os desuden stadig om at skyde disse vældige flaggermus, der har et vingefang af næsten 1 meter, og hvis kjød skattes saa høit af de indfødte, og da vi havde nok ammunition, og jagten desuden var god sport, føiede vi dem undertiden.

Dominik slang i denne tid omkring stationen, hvor han af og til gjorde endel arbeide for mig, men dog ikke saa meget, at jeg kunde give ham fast kosthold for det. En kveld kom han og tiggede mig ynkelig efter mad. Da han intet arbeide havde udført, kunde jeg af princip ikke andet end afslaa hans bøn; thi viste jeg mig svag i dette stykke, vilde min proviantforsyning meget snart faa ben at gaa paa. «Jeg kan ikke give dig mad, Dominik,» sagde jeg; «men vi kan gaa ud og skyde en flaggermus.»

Det skumrede, og vi satte os under et træ ude i skogen, hvor de flyvende hunde, «flying foxes», som vi gjerne kaldte dem, kom for at spise. Jeg havde tre patroner. Ret som det var, kom en stor krabat seilende og satte sig i træet. Jeg skjød, og dyret fløi til min store forbauselse uskadt bort. Bedre næste gang, tænkte jeg; men næste skud gik med samme udfald. Saa bad Dominik bønlig om at faa skyde. Hungeren stod præget i hans ansigt, og hans øine var rent fugtige, da han saa op efter den tredie «flying fox», der i det samme kom seilende og satte sig. Skuddet blinkede, det blev stilt deroppe i træet et øieblik. Saa kom noget løv raslende ned, og den svære flaggermus fløi med et hæst kvæk bort, uskadt som da den kom. Og Dominik bare drog et suk og gik taus ved siden af mig hjemover. Det var lummert og kvalmt i kvelden. Maanen stod sent op, og i tusmørket snublede og tumlede vi mellem trærødder og termittuer.

Hvor elendigt syntes jeg ikke, mit liv var, hvor skuffet følte jeg mig ikke over, at mine evner ikke strak til at skaffe min sorte ven den flaggermus, der skulde stille hans hunger. Man vil kanske kalde dette sentimentalitet. Jeg tror ikke, det var det. Min bedste ven blandt negrene gik sulten ved min side. Jeg havde brød i mit hus; men af princip var jeg tvungen til ikke at give ham det uden som løn for arbeide. Jeg vilde jo ikke reformere ham, jeg vilde bare værge mine egne interesser. Og saa var den vei, ad hvilken jeg forsøgte at omgaa dette elendige madspørgsmaal, slaaet feil. Da vi kom hjem, følte jeg mit forsæt vakle. Jeg skulde gaa til missionærernes bord, og min gode kamerat fra mange jagter skulde gaa til sin leir uden mad. Nei, jeg vilde finde lidt brød til ham. Men hvis jeg gjorde det, vilde jeg faa den samme historie hver dag. Saa forhærdede jeg mit hjerte, gik ind i mit hus og lukkede døren. Mens jeg satte bøssen fra mig og tændte lys, hørte jeg, at Dominik endnu stod udenfor. Jeg kunde høre det paa det svage gniss i sandet, naar han uvist flyttede en fod. Saa kom han listende, famlede ved døren, fik den op og traadte ind, sort og høi «Laan mig bøssen og to patroner, saa kan jeg skyde kænguru inat, naar de kommer forbi leiren.» Han fik den og forsvandt sjæleglad. Morgenen efter fortalte han mig, at han havde skudt to kænguruer.

I denne tid hændte det ofte, at en tæt taage lagde sig overalt langs sletterne om floden og først om morgenen ved solopgang lettede. Et par gange var vi ude om natten i denne taage, hvorigjennem maanens skin trængte som en svag sølvglans og kun oplyste skogen saavidt, at man kunde se at skyde. Vi streifede temmelig vidt omkring, og landskabet, der ellers var noksaa vanskeligt at finde sig tilrette i, blev nu i taagen endnu værre. Engang gik vi os fuldstændig vild; Holm vilde med vold og magt gaa i ring, og havde jeg tilfældigvis ikke gjenkjendt et træ, hvor jeg havde skudt den før omtalte dingo, vilde vi rimeligvis hele natten have tullet omkring uden at naa stationen.

De to smaa dingohvalpe, vi havde medbragt fra Hermit hill, tegnede sig meget bra. Vi holdt dem stadig inde i vort hus, forat de ikke skulde faa komme ud blandt negrene. Hunnen, der var den største af dem, var meget væver, saa slu som en liden ræv og forsøgte ved mindste anledning at faa komme ud af huset og se sig om. Hannen var ikke fuldt saa udviklet, sov meget og spiste mindre og var mere vaagen om natten. Som regel var den meget rolig; men af og til fik den enkelte anfald af munterhed og dansede om som en afsindig for saa atter at falde tilbage til sit jevne humør.

Unge kvinder paa Uniya.

Kænguru skjød vi ogsaa af og til om aftenerne, og jeg var nu begyndt at benytte riflen til denne jagt. Det gav bedre sport og dræbte bedre. Jeg citerer min dagbog:

«*Daly, 18de august 1894.*

Skal jeg skrive om lange solhede dagsmarscher, eller om det ofte brydsomme liv med de indfødte, eller om vort liv her paa stationen, der undertiden kan bringe en til at længes efter at se lidt andet end nøgne sorte mænd og kjærringer med brølende røverunger paa ryggen, tynde,

krogede ben og visne bryster, der hænger og dasker dem helt ned paa de sorte maver. Nei, jeg vil fortælle denne eftermiddags jagteventyr, slig som det staar friskt for erindringen. Nei, jeg vil ikke, ikke idag; jeg er træt ikveld og skal op imorgen tidlig og arbeide. Naar saa kvelden kommer, skal jeg skrive det, slig som det atter ulmer op med den synkende sols rødmen.

19de august.

Ja, det var igaar. Jeg havde pudset riflen og var dragen i baad opover floden for at se efter nogle krokodiller, som

Unge kvinder paa Uniya.

jeg vidste om, eller hvad andet, jeg nu kunde faa tag i. Solen var sterkt paa hældingen, og elven randt ud med rivende fart mod det fjerne hav. En neger, gamle Gui, der ikke kan ro, sad og slapsede med ene aare, mens jeg skotede med den anden. Sagte seg vi opover mod den sterke strøm, der hindrede os saa i vor fart, at jeg skjønte, jeg ingen udsigt vilde have med krokodillerne, da solen snart vilde gaa ned. Derfor henvendte jeg al min opmerksomhed paa flodens strande, hvor kænguruerne snart vilde komme ud af det høie siv i kanten af jungelen og drikke af flodens graalige vand.

Saa sagte og sterk flød den mægtige flod nedover mellem banjantrærne og bambuskrattet. Den ene side var i skygge med lange lysglimt gjennem løvets glimer og ud over floden. Den anden laa i det fulde skjær fra den lave sol. Duernes hule skrig og de underlige stemmer af jungelens mange fugle gav ljomende ekko mellem flodens banker, mens vi sagte drog frem, speidende uden at tale.

Pludselig fløi en dueflok op med bragende larm i skyggesiden og satte over floden. Mørke og larmende fløi de forbi os i skyggen og skar ud lyse og skinnende i solskinnet, hvor deres vingers larm tabte sig paa den anden side af floden. En kænguru havde skræmt dem, og jeg hørte den stolpre i løvet oppe bag de høie rør; men med det samme fik jeg øie paa en over paa solsiden. Saa kom nok en frem. Der rørte sig en i sivet. Det var en hel flok. Baaden dreves sagte, uden støi, over. En af dem kom ned i vandkanten, bøiede sig og drak længe. Den vilde jeg have. Vi var velsaa 30 meter fra, og riflen hævedes alt, saa smatt dyret ind i sivet og stansede. I en aabning i rørene saa jeg nok en; men baaden drev af, og en gren kom iveien. Ved et vink fik jeg Gui til at drive baaden lidt fremad, saa jeg kunde faa skud; men øieblikket efter fik jeg se endnu en, halv skjult i græs og rør. Saa bragede riflesmelden over floden, kænguruen faldt og kom rullende nedover banken i de sidste sitrende rykninger. Vi fik den ombord og drog videre opover. Længere oppe sad en i vandkanten og saa mistænksom paa baaden, der nærmede sig. Før jeg kunde skyde, rendte den indenfor rørene, hvor vi kunde høre den og flere med lange, forundrede, uvisse mellemrum bevæge sig raslende i løvet. Jeg drev baaden lydløst op i mudderet, kænguruerne rendte, jeg sprang paa land og fløitede, netop som de sprang opover elvebakken mellem de mægtige banjantræer. De stansede, kunde jeg høre; jeg smatt saa ind i rørene og reiste mig op. Gjennem en glime saa jeg ryggen af en langt oppe i bakken. Igjen knaldede riflen, og jeg hørte kuglens klask i ben og kjød og dumpet af kænguruen, der faldt. Da ekkoet stilnede, og lyden af de flygtende kænguruers sprang var døet hen i

jungelens dybder, kom jeg op til mit bytte. Der laa den, endnu med livets glans i sit mørke øie og en liden unge sparkende i pungen; men dens eget liv var sluknet, dens høst var kommen, og dens blod havde sprøitet jordens visne blade med høstløvets røde farve.

Saa sagte gled vi nedover den mudrede flod, der ilede mod havet under mægtige trærs løv. Skarpe stod trærne mod kveldshimmelen, en lang sort kano med nogle negre gled som en sort skygge over floden, og en flok kakaduer skreg hæst i den korte, glødende kveld.

24de august.

Det har været en lang, gloende hed søndag. Da jeg i eftermiddag blev altfor lei af ikke at være istand til at skrive, ikke røge, ikke læse, saa sadlede jeg hesten og red ned til Dingeriet, hvor der som sedvanlig var nok af langnæsede krokodiller, skjønt jeg jo har tyndet bestanden ud endel. Jeg skjød først paa en, der ved en feiltagelse fik kuglen i maven og nu rimeligvis lider af mavebetændelse. Derpaa satte jeg en kugle i hovedet paa en liden stakkar, bare et par alen lang, med den følge, at projektilet saa omtrent fuldstændig fjernede denne meget vigtige legemsdel og umuliggjorde den som eksemplar. Saa skjød jeg en stor hvid heire som løn for negeren, der dukkede og tog krokodillen op. Han kunde nemlig ikke spise krodillekjød, da han var for ung. Gjorde han det, vilde han miste næsen! Galoperede saa hjem.

Som jeg længes efter at faa breve! I syv lange maaneder har jeg hørt fra Norge kun en eneste gang. Sidst de skrev der hjemme, var det vaar med sprettende bjerkeløv og smaafugles sang. Nu gulner aspens løv, og under augustmaanens skjær blusser endnu en gang mindet om vaar og sommers duftende, tungsindige kveld. Og saa falder løvet, og som frosten bliver skarpere og vinterens kolde, klare farver sitrer under den lave sol, da hyller mennesket sig i sin aflagte vinterkappe, knapper sig til og ruger skjælvende af kulde over tusmørke sommernætters minde. Her er ingen tusmørk sommernat, ingen vinter heller. En brændende dag, en rød

sol, der slukkes som glødende jern i vand, og saa er det mørkt, mørkt som i helvede med lysende stjerner langt oppe. Saa siger maanen op, gjæssene trompeterer, og flyvende hunde svæver om en paa lange spændte djævlevinger. Se slig er min augustkveld under tropens maane.»

Lige siden vi kom fra Hermit hill, havde jeg naturligvis havt snusen af, at de indfødte beredte sig til en eller anden stridighed mellem stammerne. I flokkevis kom repræsentanter for de forskjellige stammer anstigende, og stationens omegn begyndte nu at huse et ligefrem foruroligende antal indfødte. Alle gik de væbnede til tænderne med svære bundter af stenspyd, som de oftest skjulte, naar de kom i stationens nærhed, og denne omstændighed var mig i alle fald et sikkert tegn paa, at noget skulde ske; thi stenspyd bares ikke hernede ved floden til dagligdags. Hvorvidt det imidlertid dreiede sig om et overfald paa stationen eller om en stridighed stammerne imellem, var jeg ingenlunde paa det rene med; men efter hvad Hermit hill-negrene havde fortalt mig, troede jeg dog nærmest det sidste. Pater Mc Killop var borte paa en reise ind mod Fountainhead. Jeg troede imidlertid, det laa i missionens interesse at forhindre stammefiendtligheder idetmindste i stationens umiddelbare nærhed, og fortalte derfor de øvrige missionærer, hvad jeg vidste. De bare blæste af mig, og efter i et par dage at have gjentaget mine advarsler forgjæves, taug jeg. Saa kom pater Mc Killop igjen en lørdag aften, og søndag den 19de august brød det løs.

Mc Killop og et par af de andre missionærer havde redet over til den kinesiske have for at afslutte en kjøbekontrakt med Ah Lin, der samme dag skulde reise til Port Darwin med den junke, der var kommen for at hente kobber og medtage vor post. Øieblikkelig de havde redet bort, benyttede saa hele negerbanden anledningen til at drage ud til en nærliggende slette ved en lagune og naturligvis begynde at kjævles og slaas om alle sine mellemværender. Jeg brød mig ikke om at gaa derned, da jeg ingen lyst havde til at blande

mig i deres slagsmaal. Da saa missionærerne ved middagstid vendte tilbage, fandtes der ikke mere end en eneste neger paa hele missionsstationen, — han havde en daarlig fod efter et spydsaar. Pater Mc Killop blev rasende og satte denne krøbling til at ringe madklokken, indtil det begyndte at lugte svidd af træet, den hang i. Dette bragte efter en stunds forløb alle skolebørnene ind. De fik en tordentale og ingen mad til middag. Saa kommer en neger af Tjerait-stammen ind, springende for sit liv og skræmt fra sans og samling. Mollak-Mollak-stammen, missionens støtter, havde villet spidde stakkaren, og han var bare saavidt kommen unda. Saa kommer missionens bedste neger og pater Mc Killops øiesten ind og beretter med skjælvende røst, at han havde forsøgt at frelse Tommy (den første neger), og at en anden neger var kommen med et gevær og vilde skyde ham. Ah Lin, der nu var gaaet ombord paa junken, havde ved sin afsked foræret negrene nogle gamle muskedonnere og desuden en hel del sam-su (kinesisk brændevin).

Denne underretning bragte øieblikkelig os alle paa benene. Hestene blev sadlede, revolverne efterseede og lommerne proppede med patroner. Imidlertid var en hel del af stationens arbeidere komne. Disse signaliserede da straks med røg til sine venner nede i sletten, saa de skulde vide, at den hvide mand var i anmarsch. Da vi saa hurtig steg tilhest og red afgaarde syv mand sterk, skar alle unger og kvinder i at hyle, saa vi kunde høre dem den første halve mil. Vi var bestemt paa at skræmme hele negerbanden fra vettet og faa fat i geværerne. Da jeg kjendte stedet, hvor negrene var, viste jeg veien, og da vi snart fik øie paa en flok et stykke borte mellem trærne i sletten, sprængte vi paa. De flygtede over hals og hoved, men nødtes til at stanse, da jeg bar ned paa dem med vindens fart. Det var en mand, et par gutter og nogle kvinder og børn. Med haanden paa revolveren brølte jeg til fyren, at han skulde lægge sine vaaben fra sig, en ordre, som han hurtigst adlød. Saa spurgte jeg, hvor manden med bøssen var. Kjærringen pegte en vei, ungerne en vei og manden en vei, hvorfor jeg trak revolveren og gjentog spørgsmaalet i en

tone, der ikke kunde misforstaaes, og fik ud, at han var i sletten ved lagunen. Saa kom pater Mc Killop og et par andre. Vi blev da enige om, at jeg skulde ride gjennem skogen, saa hurtig jeg kunde, og komme paa negrene i sletten fra en anden kant, derpaa drive dem paa blind flugt opover did, hvor pater Mc Killop og de andre skulde ride.

Ja, jeg lod min gamle væddeløber faa frie tøiler, og det bar afsted gjennem den hvidstammede skog med al ønskelig fart, saa vinden i den stille hede dag ulte om ørene. Jeg husker utydelig, at der laa en tre-fire nedfaldne træstammer efter hinanden. Hesten hoppede over dem en for en, og videre bar det i samme vanvittige karriere, til jeg naaede den vide slette med lagunen paa den anden side. Der traf jeg Dominik, og han fortalte mig, at negrene flygtede til lagunen, manden med bøssen ogsaa. Nu fik jeg øie paa en flok, der rendte, alt de orkede, i retning af sumpens og lagunens krat, og ligeledes pater Mc Killop i vild jagt efter dem med skjøderne af sin sorte messeserk piskende i luften som et flag i storm. Jeg kom plaskende ud i sumpen ved randen af den jungelbevoksede lagune, netop som Mc Killops revolver fløi ud og tvang en flok hylende kjærringer og unger til at stanse. De stod uhyre uvisse og saa snart paa Mc Killops lille puffert, snart paa min svære revolver, der blinkede — sandsynligvis lidet indbydende — mod dem i solskinnet. Vi brølte til dem, at de skulde sige os, hvor manden med bøssen var. Gutterne forsøgte at flygte; men vi skreg til dem, at hvis vi vilde skyde dem, kunde vi jo klemme dem, der de var. De skulde bare bære sig fornuftig ad og ikke sætte sit liv paa spil. Hvor var den fyren, som havde bøssen? Jo, han var lige ved. Ja, gaa foran! Saa jagede vi dem foran os gjennem moradset i skarpt trav, indtil vi fik øie paa fyren, der sprang, alt han orkede, med en gammel muskedonner i næven. Men det varede ikke længe, før et strakt galop bragte os paa høide med negeren, der stansede og blev askegraa af rædsel over hele kroppen, da vi begyndte at pege paa ham med revolverne. Han vilde nødig udlevere vaabenet; men en fornyet opfordring til kapitulering og

en meget energisk bevægelse af Mc Killops revolver bragte ham til at svælge betænkelig og øieblikkelig overrække vaabenet gjennem en anden neger. Denne var en af stationens faste folk, og jeg befalede ham stadig fægtende med revolveren at skyde ladningen ud. Imens holdt missionæren en tordentale til synderen og de omkringstaaende under uafladelige nærgaaende bevægelser med revolveren. Hovedsummen af den hele tale var, at de alle sammen, og fyren med bøssen i særdeleshed, var nogen fordømte svin, og at de skulde se at pakke sig til sit eget land saa fort som muligt, ellers skulde vi skyde fordærvet hver levende sjæl. Saa holdt missionæren inde et øieblik, tog revolveren ned, og negeren fik sit mæle igjen og begyndte at forsvare sig. Han blev imidlertid afbrudt ved morderlige bevægelser af missionærens revolver og en fortsat straffetale, indtil vi fik ud, at det andet gevær nu var i den kinesiske have.

Saa overlod vi de skrækslagne skogens sønner til sine egne refleksioner og red ret over skogen for at naa den kinesiske have. Paa veien skjød en af brødrene paa en kænguru med riflen. Han knækkede bare dens ene ben, hvorpaa vi red efter og omringede den, plaffende væk med revolverne. Jeg fik endelig godt skud, sprang af hesten og sendte en kugle i ryggen paa den. Den tog et par hop, faldt saa forover og laa og bed og klorede i jorden, da jeg kom frem. Saa lagde vi kænguruen op i et træ for siden at sende en neger efter den og ankom endelig til haven, hvor en af fædrene opholdt sig for at passe paa de grise og høns, der var kjøbt tilligemed jordveien. En af negrene her havde den anden bøsse, men stak af, mens vi overfusede hans broder, der ogsaa havde faaet fat i et gammelt gevær. Den blev konfiskeret, og ogsaa den anden blev dagen efter sendt ind som et fredstegn eller muligens som en forsoning for gaarsdagens streger.

Grunden til, at de vilde dræbe den føromtalte Tjeraitneger var, at en gut i Mollak-Mollak for en tid siden var død. Efter negrenes tro kan aldrig en neger dø uden paa grund af troldom og sortekunster fra en anden stammes side, og

et dødsfald kræver saaledes altid et offer blandt nabostammens individer. Mollak-Mollak havde nu sat sig i hovedet, at Tjerait-stammen var skyld i guttens død, og derfor skulde en Tjerait dø.

Hvor stor en skræk negrene imidlertid i øieblikket havde faaet, saa tror jeg ingenlunde, at de afstod fra sit forsæt. Natten efter foregik nok meget, som ikke kom fuldt til missionærernes kundskab. Jeg laa længe vaagen og hørte de forfærdeligste hyl fra sletten ved lagunen. Saa stod jeg op og sneg mig nedover. Alle negre var væk fra stationen, og hylene fra sletten steg isnende uhyggelige gjennem natten. Saa stilnede det; men mens jeg sneg mig nedover gjennem skogen, saa hørte jeg det tusle og smaasnakke lavt og frygtsomt i snar og krat overalt i skogen. Det var kvinder og børn, som laa og gjemte sig og af skræk for at opdages ikke vovede at tænde ild.

Senere hørte jeg nok ogsaa tale om, at man etsteds i nærheden af lagunen havde fundet en gammel, halvforraadnet kjærring med lidt jord og bark skrabet over. Mollak-Mollak tog nok sin hævn.

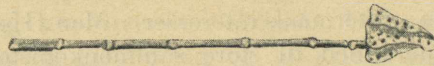
Negrenes respekt for Holm og mig var forresten efter dette øget. De havde altid betragtet os som politimænd, fordi vi brugte «leggins» (gamascher), og nu var de endnu mere bestyrket i denne tro.

Efter disse fiendtligheder, der væsentlig syntes at angaa de stammer, der levede nærmest omkring Daly, begyndte den mere fredelige del af sammenkomsten, samtidig som ogsaa store flokke af stammer fra indlandet indfandt sig dels for at synge, danse og erholde eller udbytte kvinder, dels for at foretage omskjærelser. Omskjærelser foretages nemlig altid af gamle mænd fra en anden stamme end den, hvortil det omskaarne individ hører, og den foretages ikke samtidig for alle stammers vedkommende. Saavidt jeg har kunnet forstaa, indledes altid en sæsons sammenkomster med et fælles møde paa et bestemt sted, og fra dette sted drager saa stammerne eller repræsentanter for dem omkring til de forskjellige stammer og afholder lignende sammenkomster

for hver enkelt stamme. Hvad der imidlertid bestemte en stammes tilstedeværelse ved en sammenkomst, ved jeg ikke med vished; men jeg antager den væsentlig bestemmende faktor at ligge i, hvorvidt stammen har interesse i de ægteskabsforbindelser, som sluttes under sammenkomsten. Fordi om en stamme deltager i en af disse sammenkomster, er det ikke givet, at den deltager i andre. Den kan nemlig ogsaa tilhøre en anden sammenkomst-kreds. Hermit hill- og Dilikstammerne f. eks. deltog i Uniya-sammenkomsten, fordi de var interesserede i Mollak-Mollak-giftermaal; men deres omskjærelser gik særskilt for sig, og de deltog ikke i senere sammenkomster længere ind i landet henimod jernbanelinjen, hvori Valli-Valli- og Wogait-stammerne derimod var med, fordi de havde giftermaals-interesser. Men Hermit hill og Dilik drog senere ned til store sammenkomster med Fitz-Maurice-stammerne langt mod syd. Man ser saaledes, at det er en høist indviklet sag at holde rede paa, i hvilken grad de forskjelllge stammer giver møde ved de internationale sammenkomster, og hvilke interesser de varetager. Man kan dog vistnok fastslaa, at de stammer, der bor nærmest om et sammenkomststed, mødes væsentlig for at udjevne tvistigheder. De mere fjernt boende stammer kommer især i giftermaalsanliggender og for at foretage omskjærelse. Et saadant stort samlingssted kan saaledes betragtes som centrum for et større distrikts ægteskabs-indgaaelser, og fra dette centrum spreder saa de forskjellige stammer sig udover til andre sammenkomstcirkler, hvor de har interesser at varetage.

Stadig kom flere og flere fremmede negre, helt fra Port Darwin, og lyden af sang og dans lød hver kveld sterkere fra sletten ved den lille lagune, hvor ild brændte dag og nat. En kveld gik jeg derned. Nogle hundrede indfødte var antagelig samlede omkring osende smaa baal, fordelte i forskjellige leire efter stammerne. Jeg traf Dominik og spurgte, om der ikke skulde danses snart. Han talte til en gammel mand, en vældig kar med graat skjæg, der syntes at lede dansen. Denne raabte noget til den flok af bemalede mænd, der væbnede med spyd stod i en klynge. Baalene friskedes op,

musiken begyndte. Mændene ordnede sig i geledder paa to. Nogle gamle mænd stod i en halvcirkel og kommanderede med udraab og mystiske besværgende bevægelser mod forskjellige punkter paa jorden. Massen satte sig saa i bevægelse i en trampende marsch i 8-tal. Som de tilslut kom tæt til halvcirkelen, begyndte de, med en mand som leder, at udføre nogle taktmæssige vridninger og stampninger i jorden, ledsagede af de mellem tænderne frembragte hvæsende brøl, der er egne for vilde folkeslags krigsdanse. Saa snudde føreren, og med opløftede spyd løb alle sammen i en tæt masse, strakte sine spyd op, stampede alle som én to gange i jorden, idet de udstødte to skarpe, gjøende hyl.

Budstikke.

Alle de mænd, der deltog i dansen, var, som de indfødte i regelen pleier at være ved slige anledninger, bemalede fra hoved til fod med forskjellige okkerfarver, der er arrangerede i pletter, striber og rabatter, alt efter personens smag og fantasi. Alle havde dog øienhulerne og næseroden farvede hvide med et slags hvidt ler, en bemaling, der virker høist uhyggelig. Den gjorde fuldstændig samme indtryk, som om en hvid mand malte de samme dele sorte, med andre ord bringer ansigtet til at ligne et dødningehoved.

En dag ankom nogle indfødte fra egnene omkring jernbanelinjen, rimeligvis Wolna-negre fra Adelaide rivers øvre løb. En nær slægtning af Tommy i denne stamme var død og havde før sin død lavet istand et saakaldt «merke», som han sendte sin slægtning Tommy. Det saa ud, som ovenstaaende tegning viser.

Det var en stok af rør, malet med rød okker med hvidtede led. Til toppen var fæstet et stykke af et gammelt rødtærnet lommetørklæde. Den stakkars fyr var lovlig forhindret fra at komme og havde sendt sin slægtning denne budstikke. Paa en maade blev han saa med i korrabborreet.

Jeg formodede, at dette dødsfald vilde kræve et offer et eller andet steds, og min formodning var ganske rigtig. Dette var i og for sig intet merkeligt; mord og blodsudgydelse var jo her ved Daly forholdsvis almindelige begivenheder; men det merkelige var, at offeret skulde blive en af Tommys slægt i Wolwanga-stammen. Han var nemlig beslægtet med folk i begge stammer. Dog hertil skal jeg senere komme tilbage.

Da sangen og dansen havde varet en rum tid, og vi allerede begyndte at faa en ny maane, begyndte begeistringen at slappes endel hos de indfødte, og det kunde gaa an at faa folk til vor paatænkte tur.

Der var i Tjerait-stammen en gammel neger, som gjerne kaldtes Buckley, fordi han engang havde tjent hos en engelskmand ved det navn. Han pleiede gjerne at lodse den kinesiske junke op gjennem floden, var godt kjendt med dens løb og havde sin residens nede ved Alligator point. Han var saaledes netop den mand, jeg trængte, og efter endel søgen gjennem forskjellige leire traf jeg ham. Da han var fader til den ældste af de gutter, der havde fulgt pater Mc Killop sydpaa, var han som følge af dette sit faderskab den lykkelige eier af en trøie, en bukse og — en gammel jockeylue! Han vilde naturligvis gjerne følge mig; men ulykken var den, at hans yngste søn, der var bragt til stævnet for at omskjæres, pludselig havde fattet en noksaa let forklarlig frygt for at gjennemgaa operationen og var flygtet. Faderen mente at maatte lede efter ham. Efter en del snakken kom vi da overens om, at gutten efter al sandsynlighed havde strøget nedover floden, og at vi vilde finde ham der. Saa slog vi da fast, at vi skulde reise den følgende dag.

Vi rustede os med en stor portion ris, noget hermetik, karry, syltetøi og en hel del beskøiter, the og sukker og saa mange patroner som muligt og rigelig tobak naturligvis. Winchester-riflen havde jeg maattet efterlade i Palmerston, da vi ikke kunde faa ammunition for den, og af pater Mc Killop fik jeg nu laane en Martiny Henry-rifle med ammunition, saa Holm ogsaa kunde have et paalideligt vaaben til krokodillejagten.

VII.

ALLIGATOR POINT.

Flyvende hundes leir. Den store baare. Myg. Første krokodille. Buckleys gamle leir. Holms krokodillejagt. Den store krokodille. Den australske glente. Andre jagter. Græssets rødder. Den indiske krokodille. Madstræv. Langhalsede skildpadder. Matchi- og Wogait-stammerne. Afreise. Spist af krokodiller. Hjemkomst.

Den 2den september, en søndag, drog vi med ebben nedover floden efter først at have hentet Buckley i leiren. Tommy var naturligvis ogsaa med. Vi skjød god fart nedover, og bøssen indbragte os en stor skeheire og en kænguru, som jeg skjød mellem rørene i flodbanken. Omtrent 15 mil nedad floden kom vi til en leir af flyvende hunde *(pteropus Gouldii)*. Buckleys søn, der havde rømt af rædsel for omskjærelsen, stod her i en kano midt i floden og slog med en bambusstang ned de individer af pteropus-flokkene, der kom indenfor hans rækkevidde. Paa en strækning, omtrent 600 meter i længde, svævede en vældig sky af pteropus over floden, og jungelen paa begge sider bugnede og svaiede ved vægten af de tusener, der hang tæt sammenpakkede i bambusen og trærne. Skriget af dem, der lignede surret af en kjæmpemæssig bikube, kunde høres en halv mils vei, og susen af deres vinger var som lyden af en mægtig storm. Solen formørkedes bogstavelig af dem. Noget lignende har jeg aldrig seet uden maaske ude i Stadthavet blandt Nordhavets maageskarer.

Dyrene syntes ikke at holde sig synderlig i ro. Dele af flokken flyttede fra den ene side af floden til den anden, slog sig ned i trærne og fortrængte med skrig og slagsmaal dem, der hang i ro. Satte man et skud op i et tæt behængt træ, blev der en larm og et skrig saa øredøvende, at man omtrent ikke kunde høre sin egen stemme. De, hvis vinger bare blev brukne, men ikke dræbtes og dumpede ned, entrede med stor hurtighed opad grenene. En del af dem, der ikke blev saarede, fløi ikke engang, bare entrede koldblodig høiere op i træet.

Vi spenderede et par skud og dræbte nogle faa. En masse blev hængende igjen saarede og overlodes til Buckleys søn.

Ved solnedgang slog vi leir; alt blev taget ud af baaden, og vi trak den saa høit paa land, vi paa nogen maade kunde. Det var nemlig springflod, og den svære baare vilde komme skyllende opigjennem floden. Buckleys søn kom naturligvis padlende efter os i sin kano og opslog sit paulun lige ved os. Saa sad vi i den stille kveld og lyttede, om baaren skulde komme. Vandet i floden laa slakt og stille, kanske var der lidt strøm udover. Saa steg der langt ude i sletterne en fjern, brusende lyd, som var det havets brænding, vi hørte langt borte. Det var baaren. Snart steg, snart sank dens brusen efter flodens krumninger, men stadig voksede lyden, voksede og voksede, indtil den lød som drønnet af en vældig fos. Omtrent en halv time efter, vi først havde hørt den, var lyden lige indpaa os, vi kunde kjende jorden dirre ganske let under os, og i næste øieblik kom baaren om odden nedenfor. Som en vældig 2—3 meter høi vandmur, der brød med hvid, fossende kam under øredøvende larm, kom den slingrende opover fra den ene banke til den anden. Floden var fyldt i et øieblik, og videre drog den bratte vandmur og rev med sig faldne træer og drivtømmer. Længe hørte vi dens vældige sus, mens strømmen gik rivende mod flodens løb. Vandstanden voksede ikke meget, efterat baaren var passeret.

Landet omkring os var sletter. Det var afbrændt for længe siden, og langt, grønt græs bølgede indigjennem, næsten saalangt øiet rak. Længst inde laa en skogstrime, og over den reiste Mount Heyward sin regelmæssige fjeldkjæde. Nærmere ved ragede Mount Litchfields stumpe kegler over buskens hølgende horisont.

Vi krøb snart ind i vore net; for myggen var meget besværlig. Lidet hjalp dog nettet mod disse myriader af blodtørstige djævle. I milliarder surrede de omkring vor leir, slettens grønne græs var fuldt af dem, og deres summen lød, som om man uafladelig strøg frem en blød sordintone paa en violin. De kom stadig ind til os i nettet, og søvn blev der lidet af for os og endnu mindre for negrene. Jeg hørte dem bande paa engelsk hele natten og nedkalde alle mulige forbandelser over myggene eller moskitoerne, om man vil kalde dem saa. Og vore egne forbandelser var vist ikke mindre inderlige end negrenes. For findes der nogen plage i verden, saa er det myg, millioner af dem, myg og varme tilsammen. Det er til at blive gal over. Og jeg er overbevist om, at om man her ved Daly klædte en hvid mand nøgen og bandt ham til et træ — en nat, saa vilde man den næste morgen enten finde ham død eller sindssyg. Hvorledes negrene holder ud er mig en gaade; for saasnart solen var gaaet ned, kastede myggene sig over en i slige antal, at man ofte kunde knuse mange dusin bare ved at stryge haanden hurtig nedad sin arm. Den eneste frelse laa i at krybe ind i nettet; men selv dette ydede i rigtig slemme nætter ikke videre beskyttelse. Mangen nat har jeg vaaget mere, end jeg har sovet for myggenes skyld, og de er udentvil den største plage i disse trakter, den største pind i en hvid mands ligkiste. Tænk dig, hvad det vil sige, læser: En mørk hed nat, en uendelig slette omkring, og hvor du gaar og staar i denne slette, er der mindst en myg for hver kubiktomme luft, myg, som kaster sig over dig og suger det stakkars tynde blod, du endnu har tilbage. Og i hele denne vide slette har du et rum paa to kubikmeter, hvor du kan finde lidt ro, — dit myggenet. Men de kommer

gjennem nettet, de smaa djævle, udenfor surrer og summer resten, saa en ikke kan faa søvn, og ved baalet ligger negrene og bærer sig som i delirium.

Dagen brød frem, uden at vi havde sovet stort. Formiddagen udover sov vi lidt, mens vi ventede paa ebben, der skulde føre os nedover floden.

En neger af Wogait-stammen ved navn *Matchi* kom udpaa formiddagen med sine tre koner og en to-tre hunde. Han var Buckleys gode ven og fik laane dennes kano for sammen med Buckleys søn at ro nedover floden i følge med os. Hans koner tog straks kanoen og reiste over i et jungel paa flodens anden side for at lede efter jam. En af hundene vilde endelig være med og svømmede over. Da den ikke kunde finde kvinderne med det samme — disse hunde er ikke meget for sig, da de stadig bliver stelt for —, gav den sig til at svømme tilbage; men den merkede vist, at en krokodille var i nærheden; for den løftede pludselig hovedet, saa sig mistænksomt om og vendte tilbage til jungelen, hvor den sad og hylede en halv times tid, indtil en af kvinderne kom og tog sig af den, da de roede tilbage.

Endelig kom ebben, og vi indskibede os. Der var masser af fugl næsten overalt langs floden, hvis bredder nu begyndte at blive lavere, og som snart slyngede sig gjennem vældige jungler, snart gjennem aabne, uendelige sletter. Jeg skjød en eller to ænder og Holm en kænguru, der puslede om mellem rørene i bredden. I en forfærdelig hede drog vi stadig nedover med god fart. Matchi kom efter med sin tungt lastede kano, der godt holdt følge med os.

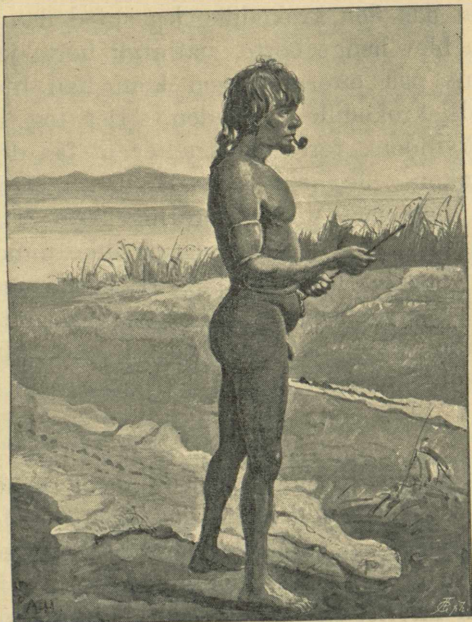
Paa de første 20 mil saa vi ingen krokodiller; men saa begyndte de at komme tilsyne for alvor. Her og der laa de paa mudderbankerne og seg ud i floden, naar vi nærmede os. Selv oppe paa flodbanken og i junglerne laa de og solede sig. Som vi passerede et tæt bambusjungel, hørte jeg bag os en raslen, saa mig om og fik øie paa en stor krokodille, mindst 5 meter lang, der smidig som en aal kom ud af jungelen og gled ned ad flodbanken. Et øieblik laa den paa mudderet, sterk og skinnende i sorte og

grøn-gule farver. Saa slængte jeg et skud. Projektilet slog i mudderet lidt over dens ryg, og med et eneste slag af sin vældige hale sprang det svære reptil i floden. Der var langgrundt, og luftblærerne efter det svømmende dyr kogte op i en lang strime udover med en egen fræsende lyd. Saa stor var dyrets hurtighed i vandet, at jeg intet bedre ved at sammenligne den med end et kastespyds fart.

Om en stund saa vi en eller to krokodiller ligge paa en mudderbanke under landet et stykke nedenfor os. Jeg steg ud af baaden, der blev liggende igjen, og sneg mig frem gjennem græsset oppe paa den mudrede banke, indtil jeg var ret ind for krokodillen. Saa lurte jeg mig sagte bort til kanten og tittede frem. En 12—15 meter fra laa en 7—8 fod lang krokodille med hele siden mod mig. Sagte løftede jeg bøssen og sendte min kugle gjennem dens ryg-rad. Den kunde ikke komme af stedet, blev bare liggende stille og vred hovedet med glisende tænder ret tilveirs. Der gik en egen voldsom dirren gjennem hele dens legeme. Saa fik den nok en kugle gjennem skallen og faldt sammen død som en sild, mens en bred blodstrøm flød fra dens saar nedover banken. En anden krokodille rendte ned gjennem en kløft i lerbanken lidt længere nede; men jeg fik ikke skud. De andre kom snart efter med baaden, vi fik krokodillen ombord og roede videre nedover, mens krokodillerne fra alle kanter skjød ud i vandet omkring os.

Buckleys gamle leir ved flodbredden i randen af en umaadelig slette blev valgt til leirplads. Matchi og hans familie kom ogsaa snart efter os og slog sig ned lige ved. Saa satte vi theen over ilden, lavede den og havde sukker i. Saa drak vi, det vil sige tog en mundfuld. Det var mere end nok; for vandet var salt, i alle fald saa salt, at vi hvide ikke kunde drikke det. Buckley og Tommy lod ikke til at generes det mindste og lo af os, der ikke kunde magte det. Dette havde jeg ikke gjort regning paa, at flodvandet skulde være udrikkeligt, og spurgte Buckley, om der ikke var nogen laguner i nærheden. Det var forfærdelig langt, sagde han, til vand, og han pegte paa en mørk strime melaleucatræer

langt, langt inde ved slettens rand. Vand maatte vi have, og Buckley og Matchi blev sendt afsted med alle de vandsække og beholdere, vi kunde mønstre. Matchi havde til alt held en gammel blikbomme, han havde kapret et eller andet sted, og den var nu uundværlig. Det tog meget over en time, før de kom tilbage med vandet, og denne lange vei maatte

Matchi.

staklerne tilbagelægge mindst en gang hver eneste dag i det følgende. For vand maatte vi jo have.

Der fandtes ikke et træ til skygge, saa langt vi kunde øine, og skulde vi holde solstegen ud, maatte vi skaffe os en kunstig lund. Før det endnu blev mørkt, sendte jeg derfor Buckley over paa den anden side floden, hvor der voksede tæt krat. Han hug en hel baadladning fuld af løvrige ungtræer, tog desuden ogsaa med sig saa meget drivved, som han kunde, og snart blussede vort leirbaal lystigt i

kvelden. Gudskelov, her fik vi nattero for myggene, lagde os paa jorden og sov en søvn, hvis sødme ikke kan beskrives.

Den følgende dag drog Holm ud paa krokodillejagt. Jeg blev hjemme, ryddede leiren til, stak alle de løvtrær, Buckley havde hentet, ned i jorden omkring, saa vi fik en liden skyggefuld lund at holde til i, og gav mig saa endelig ifærd med at flaa den krokodille, jeg skjød den foregaaende dag. Holm blev længe borte, uafbrudt hørte jeg rifleskud, og først sent paa eftermiddagen kom han hjem med en svær tolvfods krokodille i baaden. Det tog alles, baade mænds og kvinders, forenede kræfter at faa den slæbt opover flodbanken. Jeg skal give Holm selv ordet, og hidsætte, hvad han paa min opfordring skrev i min dagbog. Hans fortælling har sin interesse og ikke mindst ved den umiddelbare maade, hvorpaa han fra den mest objektive skildring af begivenhederne lidt efter lidt, eftersom hans egen fortælling river ham med, gaar over til den mest brændende subjektivitet.

«Alligator point, 4de september 1894.

Om morgenen befandt ekspeditionens medlemmer sig ualmindelig vel paa grund af en god søvn den forløbne nat og ved nydelsen af at se et stort krokodille-hoved stikke op hist og her. Her var al sandsynlighed for god fangst. Nu havde aftalen knyttet sig til, at Holm skulde søge sin lykke. En krokodille kom svømmende tvers over elven og kravlede sig op paa land en 400 alen fra leiren, hvorfor Holm tog sin lange Martiny Henry-rifle, som han havde faaet laane paa Daly missionsstation, og gik sagte nedover; men da han kom i dyrets nærhed, drog hun ud i elven igjen. Nu var al sandsynlighed forbi til at blive dens eiermand; men da hun havde hovedet over vandet, var ikke Holm god for at spare paa sin ammunition, men lod en kugle gaa. Den traf vist allright, da vi hørte, den slog an. Men dermed ogsaa alt sammen, den gjorde nogle vældige plask, og dermed borte.

Nu var elven gaaet ned, og sandbankerne kom tilsyne. Holm tog gamle Buckley og baaden og drog afsted nedover elven. Nu var elven ukjendt for dem, og paa grund deraf kom de for braat paa en banke, som var aldeles bedækket af krokodiller, og alle drog ud i vandet med en gang. Holm blev ganske bange, da en krokodille her og der opstak sit stygge hoved i baadens nærhed. Nu fik de øie paa en anden banke længere nede, og de fik ogsaa se et par krokodiller, som laa der og frydede sig. Nu raadslog Holm og gamle Buckley om, hvorledes de skulde komme paa skudhold; men enten nu raadene var onde eller gode, saa blev det ogsaa her intet at gjøre før paa tilbageveien. Nu fik de se den tredie sandbanke, og der blev al sandsynlighed til at faa krokodille i betids. De roede baaden tillands og begyndte at vandre sagte nedover. Da de kom i bankens nærhed, fik de se to bæster, som holdt paa at krabbe opover fra vandet. Nu satte de sig paa en vedstok for at vente lidt. Gamle Buckley var grætten, fordi han havde glemt sin pibe og ligedan fyrstikker. Holm, som for en stund siden lagde sin pibe paa hylden for ikke mere at bruge den, blev lidt ærgerlig paa den sorte neger for hans fantestreger. Men gamle Buckley var ikke raadløs, han karvede tobak og stoppede ind i et bambusrør, derpaa tog han to tørre træpinder og begyndte at gnu, saa det i førstningen lugtede svid, derefter røg og tilsidst en uslukkelig ild, og gamle Buckleys bambusrør røg som en fabrikpibe, og Holm merkede store forandringer i hans brune øine.

Nu havde krokodillen lagt sig til ro, men ikke mere end saavidt, hovedet laa paa tørt land. Holm kryber paa skudhold og fyrer paa, og krokodillen ud i vandet igjen. Nu laa der en til et lidet stykke fra. Holm tog til at krabbe paany, om det skulde lykkes bedre; men der var det ogsaa forgjæves. Nu tog jeg mig en tur langt nedover; men der var intet at se. Jeg gik snart tilbage, og da jeg kom til mit første sted, saa fik jeg se tre store krokodiller komme op af vandet. Jeg stillede mig bag en liden busk og iagttog dem. Jeg var ikke mere end 20 alen fra dem; men jeg

vilde ikke skyde, før de var i god afstand fra vandet. Jeg stod og ventede en halv times tid; men det saa ikke ud til, at de vilde forlade vandet med hele sin krop. Jeg lagde mig ned i dyndet og tog godt sigte paa den største og fyrede paa. Kuglen gik i en mudderbanke mellem mig og dens næse. Nu blev jeg sint og tillige med ogsaa tabte modet. Jeg havde nær begyndt at bande bøssen. Jeg sagde ved mig selv, at den maatte gaa under, og det værste var, at min kjære neger kom og tog bøssen fra mig og sagde: «du drar den ned». Nu blev jeg ogsaa skamfuld over, at en Australneger, som aldrig vel har affyret et skud i sit liv, skulde lære mig, som skal kaldes for en jæger; men det var disse mudderbanker, som narrede mig. De saa ud, som de var lavere, da jeg sigtede, end de var. Men jeg glædede mig over, at jeg havde de før omtalte krokodillepladser at passere paa tilbageveien.

Nu tog vi baaden og satte over elven og kom paa den anden side og fortsatte med sagte stim opover elven. Nu fik vi se tre svin igjen. Jeg tog til at spekulere paa at gaa ud af baaden og fortsætte min vandring opover; men jeg havde ikke før overtænkt det, før de gik ud i vandet. Nu roede vi lidt igjen; saa fik jeg se ryggen af en paa den anden side af banken. Jeg gik ud af baaden og vadede i mudder til knæs, mens negeren skulde komme efter med baaden, naar jeg gav ham signal. Jeg gik og krogede mig i førstningen, indtil jeg kom saa langt, at jeg maatte lægge mig ned i dyndet paa maven, og da det endnu var en lang stub igjen til krokodillen, saa var det at fortsætte i samme stilling, indtil jeg kom paa skudhold. Nu var jeg kommen saa langt, at det kunde gaa an at skyde med sikkerhed. Jeg tog sigte paa den største for at forsøge, om jeg var stø paa haanden, og her havde jeg ikke sandbanken at skylde paa, da det var aldeles fladt. Jeg sagde ved mig selv efter prøvelsen, at jeg ikke vilde være i krokodillens plads. Derpaa spændte jeg hanen og tog sigte paa det venstre øie. Nu smaldt det, og krokodillen blev liggende for et øieblik. Nu kunde hun ikke løbe; men

hun begyndte at tulle sig som en tømmerkabbe. Nu havde jeg faaet en ny patron i og gav den en kugle til i hovedet. Saa blev den liggende stille. Gamle Buckley kom med baaden, og røskende vild, fordi jeg havde skudt en stor en; hvorledes skulde vi komme hjem med den? Gamlen tog et taug og knyttede rundt om dens hals og bandt tauget fast i baaden i den mening, at hun var død. Vi tog til at forsøge at faa den ud i vandet for at lade den hænge efter baaden opover; men om forladelse, vi fik ikke flyttet den. Nu laa den paa ryggen med alle fire i veiret. Jeg sagde til gamlen, at vi skulde forsøge at snu den, om den skulde gaa lettere, — som den ogsaa gjorde. Da hun kom paa benene, saa begyndte hun at rende med baaden. Jeg kom op og fik tag i riflen og gav den en kugle til. Saa blev hun stille af sig et øieblik. Da vi igjen skulde til at forsøge at faa den i baaden, saa snudde hun paa hovedet og saa paa mig med det ene øie, hun havde igjen. Gamle Buckley vilde, jeg skulde skyde det ogsaa ud, saa hun ikke mere kunde se os. Jeg syntes, det ikke kunde være værd; hun kunde gjerne faa beholde det i fred; men jeg gav den en kugle lidt bagenfor. Nu var hun død, intet mere liv at se; men vi havde svare plunder, inden vi fik den i baaden, og modvind havde vi hele veien hjem, saa det tog lang tid for os.

Dahl var ærgerlig over, at vi havde været for længe, og han maatte sidde hjemme og høre paa mine skud fuld af ærgrelse. Og jeg glædede mig over, at jeg havde skudt den største krokodille, som ekspeditionen havde været i besiddelse af; men den glæden varede ikke længe; for Dahl skjød en dagen efter, som var en alen længere.»

Jeg vil nu atter tage ordet og citere min dagbog.

«5te september.

Det var idag min tur til at forsøge jagtlykken, og saasnart tidevandet løb ud, drog Buckley og jeg nedover i baaden. Riflen var blankpudset og vel smurt med krokodillefedt, og et forraad revolverpatroner toges ogsaa med til

at drive nærgaaende krokodiller væk. Holm havde igaar maattet bruge revolveren, da der engang blev for tykt af krokodiller om baaden.

Omtrent to mil nedenfor laa en mudderbanke, som var synlig fra leiren, og da Buckley og jeg sagte nærmede os denne, fik vi øie paa krokodillerne, der laa side om side efter hele banken. I velsaa 150 meters afstand begyndte de at røre paa sig. Sagte, uden lyd gled de over det sleipe mudder ud i vandet, sendte et let hvislende skumstraale op fra næseborene og dukkede i flodens mudrede vand.

Banken løb ud i et nes, og da jeg var sikker paa at krokodillerne paa den anden side af banken ikke var gaaede i vandet, lod jeg Buckley vende baaden, og med skotten foran lod vi os sagte drive med strømmen. Jeg vendte mig paa toften, tog en reservepatron mellem tænderne og holdt mig færdig med riflen. I det samme vi passerede odden, drog med flere andre en uhyre stor krokodille ned over mudderet med al den fart, den kunde opdrive, naar den laa halv begravet i dynd. Det var omtrent 100 meter, et temmelig drøit hold; men jeg tog godt sigte paa dens nakke, og i samme øieblik, som knaldet faldt skarpt og grelt i den hede, soldirrende dag, saa jeg den synke sammen som truffen af lynet. Et par vældige slag af dens hale sendte mudderet i svære sprøit til begge sider; men dens kraft var brudt, og da vi kom did ned, laa den bare og bugtede kroppen lidt. En kugle i øiet bragte det svære krybdyr til at fare sammen med et ryk. En tyk blodstrøm stod som en fos ud af saaret, randt nedover dens lange snude, banede sig som en liden bæk vei nedover mudderet og blandede sig med flodens grumsede vand. Pludselig lukkede den det uskadte øie op og kastede et stygt grønt blik paa os. Til gjengjæld fik den en kugle, der bragte blodet til at fosse endnu rigeligere, mens vi satte os, stak baaden fast i mudderet, tændte vore piber og ventede paa, at dens timeglas skulde rinde helt ud. Der sad jeg og røgte og saa paa blodbækken, der bred og rød skar sig gjennem mudderet og blandede sig med flodens vand. Ingen overciviliseret væmmelse ved blod

kom over mit sind. Jeg sad med vildmandens indifferens og saa paa blodet, som jeg vilde seet paa en anden bæk, og lyttede til dets sildren, der forekom mig ganske sval i den kvælende sol. Og gamle Buckley begyndte at prate som vanlig om, at jeg havde skudt en af hans landsmænd.

Krokodillerne var hans landsmænd, mente han; han havde baade fædre, brødre og onkler blandt dem, de var i slægt med ham. Og nu, sagde han, «havde jeg skudt den gamle mand, høvdingen for dem alle, og dens gjenfærd vilde nok komme til at forfølge os.» Og saa smattede og sugede han paa kridtpibestubben og saa meget betænkelig ud.

Han kunde nok have ret i, at det var en «gammel mand», jeg havde skudt; for det var et forsvarligt bæst af en krokodille. Den var omtrent 5 meter lang og saa tyk rundt bugen som en kvige. Denne art *(crocodilus porosus)* er ogsaa overordentlig tyk i forhold til sin længde.

Buckley maatte om en stund op i mudderet og se, om den var ordentlig død. Han følte den over og over allesteds. Det er nemlig ikke saa ganske let at se, om en krokodille er forsvarlig død, og den sikreste prøve gjør man ved at røre ved dens gat. Er der liv i den, vil den øieblikkelig reagere. Da Buckley kom til baglemmerne, begyndte halen at bevæge sig paa en truende maade, og jeg knuste derfor dens bækkenhvirvler med et skud. Saa aabnede vi dens gab, stak for sikkerheds skyld et aareblad paa tvers mellem tænderne og gjennemskar kjødet mellem dens underkjæver. Den ene ende af baadens fangline blev bunden i dette hul, et stik blev slaaet om snuden, og vi halede den ud i vandet, hvor vi tilbragte en halv times tid med at forsøge at faa den op i baaden. Jeg sled og halede, saa sveden haglede, og maatte tillige passe de omkring os svømmende krokodiller med revolveren, saa de ikke skulde tage paa Buckley, der arbeidede nede i vandet med krokodillens forkrop. Et svært krokodillehoved dukkede op kun nogle faa meter fra os. Jeg slængte øieblikkelig et revolverskud efter det; men kuglen plaskede i vandet ubetydelig over. Bæstet saa mig en stund frækt midt i ansigtet, saa lukkede vandet sig over

dens lave pande med de stygge skjæve øine, det hvirvlede lidt, der den havde ligget, og borte var den.

Hvordan vi end bar os ad, mere end hovedet fik vi ikke op i baaden og maatte tilslut surre dette fast agter og forsøge at slæbe dyret tilbage til leiren mod den sterke strøm. Da vi vel kom udpaa, tog strømmen os, trods at vi kavede og roede, og kjørte os ret ned paa det modsatte land, hvor vi landede i den bratte elvebakke, gjorde krokodillen fast, affyrede en del revolverskud og satte ild paa græsset som det aftalte tegn paa, at vi behøvede hjælp og redskaber til at flaa krokodillen paa stedet. Efterat vi havde spist nogle beskøiter og drukket noget vand, kom Buckleys søn roende nedover i kanoen. Han medbragte knive og øks, og ude af stand til at trække krokodillen paa land maatte vi, saa godt vi kunde, flaa den i vandkanten, staaende i mudder og vand til op paa laaret. Ikke andet end skjorte paa kroppen, i alle fald for mit vedkommende. Ja — og saa hat da. Vi flænsede og huggede væk, saa fort vi kunde; det var ikke saa nøie, om der sad kjød ved skindet, bare vi fik det saapas let, at vi kunde læmpe det ind i baaden. Værst var halen; thi for hvert drag af kniven gjorde halen et ryk, saa vi holdt paa at blive kastede overende. Tilslut stod jeg paa den; men ret som det var kom der en refleksbevægelse, halen gjorde et slag, saa jeg skvat bortover. Endelig fik vi skindet af og væltede det ud i baaden; men kroppen laa der i solskinnet med ryk og bævringer i de svære muskler. Tilslut naaede vi da leiren, hvor alle mand maatte tage fat, det de orkede, for at bære skindet opover banken.

Idag havde Holm stakkar havt den meget tvilsomme fornøielse at sidde og flaa krokodille i solstegen, høre paa riflesmældene og se paa glenterne *(milvis affinis)* slaa ned og fakke en bid af alt det krokodillekjød, der var kastet ned i elvekanten eller laa omkring leiren. Disse glenter holder sig altid omkring ens leir, og her var der stadig flere dusin af dem. De slog ned og fakkede kjød kun faa alen fra os; ofte kunde vi for moro skyld kaste til dem kjødslintrer, som de hug, næsten før de naaede jorden. De er

hønsene omkring vort temporære hjem her i sletten, er vore husfugle.

De sorte kraaker *(corvus coronoides)* er ogsaa stadige gjæster ved en leir, men ikke før den er forladt. Jeg har ofte, i det øieblik vi har forladt en leir, seet kraakerne komme og slaa sig ned.

Myggen er kommen her ogsaa nu.

Sjelden har jeg seet en neger saa snil og samvittighedsfuld som Buckley. Han lukker næsten ikke et øie hele natten. Jeg kan vaagne ved midnat og se hans sorte skikkelse sidde opreist mod den dunkle himmel over den vide slette. Saa spørger jeg ham, hvorfor han ikke sover. «Jeg passer paa baaden.» Med en afbrukken gaasevinge, slig som de indfødte bruger i det øiemed, sidder han og slaar energisk myggen af sig. Ret som det er bryder han ud paa radbrukkent engelsk:

«Kod dem you bleedy missekito, vat for you come here!»[1]

Saa kan vi begynde at prate, og Buckley giver mig sin theori om moskitoerne omtrent som saa: «Det er krokodilleaanderne, som er sint, ser du. Du har skudt smaa krokodiller, Ingel han har skudt voksen krokodille. Det gjør ingenting. Men du har skudt den store krokodille, min broder, og nu hævner han sig. Han har fortalt moskitoerne, at der sidder fem mand i Buckleys leir, som uafbrudt skyder de gamle mænd blandt krokodillerne.» Og negeren bøier sig forover. «Hører du dem? Hyssss!» og negeren efterligner arrig myggens piben. Saa kan han reise sig og snakke heftig og arrig paa sit eget sprog ud over floden for at besværge krokodille-aanderne. Saa foreslaar han, at vi skal flytte vor leir og lade krokodillerne komme og græde ved de afdødes ben. Da vil vi faa fred for myggene.

Om morgenen ved daggry kan jeg vaagne og se negerens silhuet tegne sig mod den lysnende himmel. Han sidder ved ilden og varmer sig og ser langt ind over sletten.

---

[1] Fordømte myg, hvorfor kommer du her!

«Hvorfor sover du ikke, Buckley?»

«Jeg passer paa negrene,» siger han.

Han passede leiren for overfald. En snurrig neger, denne Buckley. En kveld blev jeg opmerksom paa en hel del ar paa hans arme og laar og spurgte ham, hvorledes han havde faaet dem. Han havde revet sig i stykker i sorg over en liden datter, der var død for ham.» —

Stadig var Tommy, der nu befinder sig paa fuldstændig fremmed territorium, ræd for at faa «motoma», en slags svindsot, der antages at foraarsages ved onde magters hjælp, og som lettest griber en paa fremmed territorium. Han turde ikke gaa paa flodmudderet, turde ikke spise fisk eller slangehalsfugl.

Denne fugls reder hang i dusinvis ud over floden længere nede, hvor der voksede træer i bredden, og Matchi og Buckleys søn klatrede ved nattetid ud og slog ungerne ihjel med kjæppe.

Den 6te var Holm atter ude og kom ud paa dagen hjem med en stor krokodille, som han havde listet sig indpaa og skudt gjennem hovedet fra flodbanken paa kun nogle faa meters afstand.

Vi havde nu omtrent saa meget skind, som baaden kunde fragte opover; men de var paa langt nær ikke tørre endnu, og vi maatte vente, endskjønt vort proviantforraad begyndte at svinde stygt ind. Et par pund ris blev gjemt af til turen opover, og det, der var igjen, vilde ikke være nok til et par maaltider engang. Krokodillekjød havde vi jo nok af, og negrene havde ædt, til de var lei det; men vi kunde ikke døie det tranede kjød og maatte se til at skaffe spiseligt vildt af et eller andet slag. Endel af de glenter, der stadig sværmede omkring leiren, blev skudt, og vi kogte et slags fricassé paa dem; men de var seige som kautschuk. Noget andet maatte skaffes. Den 7de tog jeg saa Buckley og baaden og roede opover floden, dels for at faa nok en krokodille, dels for at faa tag i spiseligt vildt. Vi roede over floden og opover under det andet land. En banke laa

lidt længere oppe omkring en odde, og jeg steg paa land, mens Buckley blev liggende igjen med baaden. Der laa en middelstor krokodille straks udpaa banken. Jeg krøb frem mellem mudder og græs og skjød paa 75 meter. Den blev liggende stille; men inden jeg fik ny patron i, gjorde den et slag med halen og gled ud gjennem vandet. Endnu en laa nogle hundrede meter længere oppe. Den sneg jeg mig ogsaa indpaa, skjød og traf den for langt bag. Med forbausende hurtighed og kraft slyngede dyret sig flere meter frem gjennem luften, styrtede ud gjennem det langgrunde vand med halen krummet opad fuldstændig som et firben og fløi som en torpedo ud i strømmen, der kogende og hvirvlende lukkede sig over dens pansrede ryg. Langt oppe saa jeg nok en krokodille lægge fra land, svømme opover og atter lande under en fremspringende lerpynt i flodbanken. Jeg sprang opover, naaede pynten og listede mig forsigtig frem. Lige under mine fødder saa jeg krokodillens kileformige hoved. Den havde ikke gaaet paa land og svømmede bort, idet den vendte sit stive hoved og saa forundret paa mig. I vandet synes disse dyr at være aldeles blottede for frygt. Jeg vidste jo godt, at et skud paa en krokodille i vandet er bare bortkastet ammunition; men jeg kunde ikke bare mig og satte en kugle midt i hovedet paa udyret. Den skvat til og rendte halvt ud af vandet, mens en tyk blodstraale vældede ud og farvede vandet rødt, der den sank.

Buckley kom efter, meget nedslaaet over mine uheld, og vi drog videre opover. Efter forgjæves at have forsøgt at komme paa skud paa flere krokodiller og efter at have skudt et par slangehalsfugle fik vi øie paa en svær, tyk krokodille, der laa med forkroppen paa land lige under den lange, bratte og rette flodbanke. Vi lagde tillands, gjorde baaden fast og gik begge opover, indtil vi antog at være ret ind for dyret. Saa lagde jeg mig ned og krøb forsigtig ud til kanten. Jeg tittede forsigtig frem mellem græstusterne og saa dyrets svære knudrede forkrop ligge med hovedet ret mod mig kun nogle faa meter nedenfor; men i det

øieblik jeg stak riflepiben frem for at tage sigte, opdagede krokodillen mig eller anede i alle fald uraad og begyndte ganske sagte at bevæge sig baglængs. At skyde da var faafængt. Et eneste slag af halen i dødskampen vilde bringe den til at glide ud paa dybt vand og ugjenkaldelig tabes. Vandet lukkede sig over det store hoved, og jeg stod netop i begreb med at reise mig, da jeg tilfældigvis kom til at se lidt til siden. Der laa en 6 fods krokodille saa nær mig, at jeg bogstavelig talt et øieblik var i tvil om, hvorvidt jeg ikke vilde naa den med bøssepiben. Ganske sagte, tomme for tomme, vred jeg bøssen, indtil jeg fik sigte, og sendte kuglen gjennem krokodillens hoved, saa hjerne og benstumper sprutede langt ud over floden. Saa sprang jeg ned, greb den i halen og hev den op lige i hovedet paa Buckley, der hylede høit i overraskelse over sligt hastverksarbeide.

Som vi roede nedover og passerede en bøining af floden, hvor vandet havde skaaret svært, fik jeg et ganske talende bevis for, hvor dybe rødder græsarterne i disse egne har. Under et mere end metertykt jordlag, hvorunder vandet havde dannet en hulning langs hele banken, saa jeg græsrødderne hænge ned som over meterlange traade. Mere end 2 meter dybt gaar altsaa græssenes rødder, saa langt ned maa de for at finde tilstrækkelig fugtighed i den tørre aarstid.

Da vi kom tilbage, hvor jeg først havde skudt, laa der atter krokodiller; men jeg fik kun skud paa en i vandet. Der sad en flok skeheirer *(plotibis)* paa mudderet, og jeg krøb gjennem græsset frem paa flodbanken, skjød og fældte kun en. Da flokken intet andet saa end røgen fra min bøsse, som vinden feiede bort, lettede de hvide fugle bare lidt paa sig, stod stille og flaksede i luften nogle øieblikke og satte sig atter endnu tættere sammen end før. Uden at reise mig ladede jeg atter og dræbte nu tre. Saa havde vi da mad og roede hjem. Mens vi senere sad og spiste, kom en stor krokodille svømmende paa den anden side af floden, der her var næsten et par hundrede meter bred. Paa Holms opfordring tog jeg riflen og satte en kugle i ryggen paa

den. Den vendte benene i veiret, sparkede og plaskede og forsvandt.

Flere krokodiller skjød vi nu ikke. Vi havde ogsaa nok at gjøre med at holde de skind, der laa udbredte til tørring rundt omkring, fri for mark, flække fedtet af dem, smøre dem ind med karbolsyre o. s. v. Forøvrig var det ogsaa for varmt til at gjøre noget. Det eneste, vi tog os til, var af og til at gaa ud og se efter spiseligt vildt; for noget maatte vi jo leve af. Vi havde bare en pot ris og et par poteter at leve af i de tre dage, vi endnu maatte blive her, indtil skindene var saa tørre, at vi kunde fragte dem. Man vil da forstaa, at vi maatte søge føden, hvor vi kunde finde den. Vi havde ingen fiskeredskaber med os og angrede bittert paa dette, da floden vrimlede af fisk. Svære stim af muller fór dansende langs bredderne, og krokodillernes maver indeholdt intet andet end hvirvler af svære fiske. Fisk er crocodilus porosus' normale føde.

Dette vældige krybdyr, der kan opnaa en længde af 9—10 meter, er rimeligvis den af jordens krokodiller, der har den videste udbredning. Lige fra Forindien til Korea, langs alle floder og kyster, over hele det malayiske archipel, Ny-Guinea og lige til Fi-ji samt langs hele den nordlige del af Australien forekommer denne store krokodille saavel i salt som fersk vand. Langt oppe i de australske floder forekommer den aldrig talrig, simpelthen fordi der er for lidet at leve af, og i selve havet findes den vistnok heller ikke i store mængder. Sin største talrighed ved Arnheims lands kyster naar den netop i flodmundingernes brakvand og de dele af flodernes nedre løb, der er udsatte for virkningerne af flo og fjære. Paa land maa den vistnok betragtes som fuldstændig ufarlig, og trods sin store hurtighed og styrke angriber den vistnok her aldrig et menneske. Den flygter altid hovedkulds, saasnart den merker menneskets nærvær. I vandet derimod er den fuldstændig blottet for frygt, og man gjør her rettest i at passe sig for den. Negrene var rigtignok meget dristige til at gaa ud i vandet, især de, der var opfødte paa steder, hvor krokodillerne er

talrige; men de saa dog gjerne vel efter, om der var krokodiller i nærheden, trods sine forsikringer om, at krokodillerne ikke vilde gjøre dem noget. Det hænder ikke saa sjelden, at en indfødt dræbes af krokodillen.

Det er en meget almindelig tro, at krokodillen bogstavelig sluger mennesker. Det er naturligvis den rene fabel. Selv den største krokodille vilde neppe være istand til det, og ingen af de individer, jeg har seet eller skudt, vilde paa nogen maade kunne faa et menneske presset ned gjennem sit forøvrig ikke vide svælg. Det er i alle fald merkeligt, at man saa ofte gjenfinder mennesker og dyr, der er dragne under af krokodiller, og ofte temmelig uskadte. Krokodillen skal jo som bekjendt synes om at lade sit bytte raadne, før det fortæres, og jeg skal ikke bestride, at den kan gjøre dette; dog tror jeg, at de ofte ikke spiser det, og at krokodillerne ofte angriber større væsener, end de egentlig kan have nogen synderlig nytte af, kun af graadighed og forslugenhed, et træk, der ingenlunde er saa ganske ualmindeligt blandt krybdyr. Krokodillen er, som jeg ovenfor har nævnt, væsentlig henvist til fisk, og det er vistnok ogsaa den store mængde af disse, der betinger krokodillernes talrighed i det brakke vand, naturligvis ogsaa i forbindelse med andre gunstige livsbetingelser. Det er især høiere oppe i floderne, hvor dyrenes fangstomraade i de under den tørre aarstid saagodtsom afspærrede kulper er betydelig indskrænket, at krokodillerne lægger sig synderlig efter pattedyr.

Ifølge Buckleys udsagn skulde krokodillerne nu snart til at lægge æg; saasnart de første regnskurer kom, forsikrede han. Efter sporene paa flodbankerne at dømme var ogsaa dyrene grebne af den uro, der gaar umiddelbart forud for æglægningen. De streifer da omkring i større afstand fra vandet, ofte ind gjennem junglerne og synes at søge efter sandige steder til at lægge sine æg i. Ved at følge saadanne spor førtes jeg altid til gamle krokodillereder, d. v. s. smaa udjevnede sandhobe, hvor gamle æggeskaller laa strøede omkring. Sporene førte naturligvis altid tilbage igjen til floden, ofte efterat dyret dog havde besøgt flere

saadanne udklækningspladse og gravet i sanden. Ingen æg fandtes dog endnu, og dyrene synes saaledes en tid forud at opsøge sine reder for at have dem paa rede haand, naar æggene modnes og rimeligvis forholdsvis hurtig maa lægges. Parringstiden var i alle fald inde; thi undertiden kunde vi se de svære reptilier legende jage hverandre paa grundt vand, bide og slaa efter hverandre med de vældige haler. Alle de skudte krokodiller var hanner, saa jeg fik ikke undersøge nogen æggestok.

De er dovne dyr disse krokodiller, og de foretrækker temmelig passivt at lade sig føre af ebbe og flo. Hver morgen, naar floen bruste indigjennem, kom de en for en flydende forbi vor leir mellem drivveden, uafbrudt, saalænge vandet strømmede opover. Naar saa ebben kom, blev de liggende paa bankerne og solede sig den hele dag, indtil kvelden sænkede sig over floden. Da begyndte deres jagt, hvorunder de rimeligvis ofte fjerner sig langt nedover fra deres yndlingsopholdssted for saa med morgenens flo at føres opover. At hvert individ ynder bestemte steder, er jeg temmelig sikker paa, da jeg ofte har seet de samme individer paa samme sted dag efter dag i næsten en uge. Naar vinden, som undertiden kan hænde, stryger temmelig strid nedover floden, da vender krokodillerne sig mod denne, spærrer sit vældige gab op og lader den blæse ind i sit svælg, efter negrenes paastand for at kjøle sig. Den samme vane fandt jeg ogsaa blandt Sydafrikas krokodiller.

Det var ikke meget fuglevildt, vi skjød, og den 9de, da vi begyndte at sulte, gik Buckley og Tommy ud for en gangs skyld for at furagere. Gamlingen fortalte mig, at han kjendte en lagune inde i landet, hvor der var fuldt af skildpadde, en egen langhalset art *(chelodina oblonga)*, der forøvrig var meget almindelig i de fleste vande ved Dalys nedre løb. I selve floden fandtes disse sumpskildpadder ikke; men alle laguner og melaleucasumpe i slettelandet var fulde af dem, det vil sige der, hvor negrene ikke havde decimeret dem altfor meget. De er meget lette at fange, og ved at vade i de grunde laguner kan negeren i alminde-

lighed føle dem med fødderne, bøie sig eller dukke ned og tage dem med hænderne, det eneste redskab, jeg iøvrig har seet dem anvende til fangst af skildpadder. Selv æggene, der lægges i mængder paa land, skaanes ikke, og det er derfor almindeligt, at bestanden i en sump for en tid kan reduceres betydelig, især da de indfødte i den sidste del af den tørre aarstid til og med paa det nøiagtigste undersøger de sidste vandpytter, der endnu staar igjen efter de temporære laguner, og hvor skildpadderne som en sidste udvei, før regnet kommer, graver sig dybt ned i dyndet. Den trykkes ikke egentlig af skjønhed denne art. Skallet er omtrent en fod langt, aflangt og lidt tilspidset forover. Halsen er endnu længere end skallet og bærer et lidet slangeagtigt hoved med smaa gule øine næsten ude paa snuden; den kan ikke trækkes ind i skallet, men foldes dobbelt sammen og lægges ind under forkanten af skallet, naar dyret er i fare.

Efter nogle timers fravær vendte negrene hjem, belæssede med bytte. Buckley var fuldstændig behængt med døde skildpadder og befandt sig i et humør, der var ligesaa straalende som hans egen trinde sveddryppende person. Der blev gjæstebud. Vi tog hver vor skildpadde, skar endetarmen løs, trak indvoldene ud gjennem hullet og lagde saa vore respektive padder paa gløderne med rygskjoldet ned og stegte dem i skallet. Dampen undslap gjennem hullet efter analaabningen, sømmen mellem ryg og bug sprak, fødderne og halsen krummede og vred sig under virkningerne af ildens hede, og hele skildpadden udsendte den lifligste duft. Saa brød vi bugskjoldet af, drak suppen ud af rygskjoldet og fortærede saa indmad og kjød af det hele dyr, der dannede baade tallerken og mad underet. Det var absolut det naturligste og bedste maaltid, jeg endnu havde oplevet.

Den 10de gjorde vi os færdige til opbrud. Matchi vandrede bort over sletterne med sine koner og hunde. Han var en af de bedste negre, jeg har truffet, og tiggede aldrig tobak, forlangte den bare som betaling for arbeide. Men han hørte rigtignok ogsaa til Wogait-stammen og havde været nogle

gange i Port Darwin og gjort arbeide der. Denne stamme, der som før omtalt bebor et meget udstrakt kystomraade, fra Dalys munding og næsten til Port Darwin, foretager ofte lange vandringer, i alle fald for de sydligst boendes vedkommende. Disse vandringer gjælder da enten Port Darwin, hvor de kan erhverve sig tobak, dels gjælder de de aarlige stævner med indlandsstammer; thi Wogait faar tildels sine hustruer fra en liden stamme, der kaldes *Warai* og lever i fjeldegnene vestenfor jernbanelinjen omkring Mount Shoobridge og i tafellandet søndenfor.

Vi pakkede alle vore krokodilleskind sammenbrettede i bagrummet af vor baad; i forskotten lagde vi vore sengklæder og andet skrammel, og alt hvad der ikke kunde skades af vand, blev krammet i Buckleys lange kano. Saa spiste vi det vesle, vi havde, og lagde os til at hvile i den sparsomme skygge, som vor kunstige lund, der nu befandt sig i en meget fortørket forfatning, kunde byde. Vi maatte hvile lidt nu; thi vi havde besluttet at reise opover med floen i kveldingen, klemme paa hele natten og tilbagelægge de 45 mil, der skilte os fra stationen. I lige retning var afstanden ganske vist ikke stort mere end det halve, men flodens mange og lange bugter fordoblede næsten afstanden.

Ud paa eftermiddagen slaknede ebben, og strømmen løb ikke sterkere ud, end at vi syntes, vi godt kunde ro. Saa satte vi fra, Holm, jeg og Tommy i baaden og Buckley og hans søn i kanoen. Det gik tungt opover; men bøining for bøining sled vi os frem; en vældig krokodille skjød ud fra et nes, hvor jeg ofte havde seet den, pustede og forsvandt som den sidste hilsen fra dette krybdyrenes eldorado.

Nogle gravænder *(tadorna radja),* der af og til fløi over os, klemte jeg ned nogle stykker af, og da vi havde omtrent et kilogram ris i reserve, vilde vi ikke sulte.

Tusmørket begyndte at indfinde sig; vi gled ind i en tragt, hvor floden smalnede, bankerne stod bratte og høie og var bedækkede med tæt skog af melaleuca og kasuarina. Et dystert, uhyggeligt landskab var det. Pludselig bragede en negers hæse stemme over floden til os og gav mangefold

ekko imellem skog og banker. Buckley svarede; en kort, høirøstet samtale udspandt sig, og gamlingen roede sin kano over. Han vendte tilbage med en fire-fem indfødte. Det var hans broder og nogle andre negre, der allerede nu vendte tilbage fra korrabborreet og nu var vildt ophidsede, fordi en krokodille havde dræbt en ung pige ved en leir, der kaldtes «Ponderajingo», et stykke nedenfor Uniya. Hun havde gaaet paa skole paa stationen en tid, men derpaa rømt tilbage til

Piger fra Uniya.

sine forældre i busken. I en kano var hun den foregaaende dag roet langs en brat banke i floden, søgende efter ferskvandsmuslinger, og to krokodiller, der havde ligget oppe paa selve banken og solet sig, var blevne skræmte, havde hovedkulds styrtet sig ud, væltet kanoen og ligesaagodt med det samme trukket pigen under med sig. Jeg maatte nu, som saa ofte under samværet med disse mennesker, undre mig over, med hvilken hurtighed nyheder gaar fra mand til mand i disse saa sparsomt befolkede trakter. Saa sørgelig end tildragelsen var, fik den dog for mig et vist komisk anstrøg,

da jeg efter min tilbagekomst til stationen hørte en af missionens lægbrødre tale med negrene derom og, enten det nu var i spøg eller alvor, anføre den som et afskrækkende eksempel paa, hvorledes det gik de uskikkelige piger, der rømte fra stationen.

Vi lagde alle sammen tillands ved en gammel negerleir for at spise og vente paa, at floen skulde indtræde og maanen komme op. Buckleys broder havde en hel kurv fuld af

Piger fra Uniya.

stegte nymphæa-frugter, som vi først gav os ikast med, mens vor risbeholdning kogte i blikspandet. Ænderne blev ribbede, rensede og flækte og udspilede med træpinder stegte paa glødende kul, en methode, der efter omstændighederne gav det smukkeste resultat med hensyn til vildtets velsmag. Saa spiste vi alle i fællesskab, tændte vore piber, pratede og berettede vore eventyr for vore nye venner, og der var idel begeistring ved synet af de vældige krokodilleskind i baaden. Kænguruerne begyndte at stampe og puste omkring os; men det var uraad at se dem, før maanen kom. Stort ænsede vi dem heller ikke, nu da maven var fuld; havde

det været et par timer tidligere, vilde vi nok have umaget os for dem.

En hvidlig lysning blussede op over himmelen mellem trærne i øst; saa kom maanens store skive langsomt sigende, kastende sine blege straaler gjennem skogen, hvor baalets flammer kastede flakkende lys over breddens trækjæmper. Floen kom, elven steg og strømmede opover, og vi indskibede os atter, nogle sidste afskedsraab sendtes fra negrene efter os, som vi roede afsted, baarne af den sterke strøm.

Saa roede vi paa time efter time hele den lange nat udigjennem. Maanen seilede over himmelen, baaden kløvede de svarte, stille kulper, hvor vældige fiske plaskede, og fra skog og jungler lød alle nattens lyd. Maanen hang lavt i vest, i øst rødmede himmelen, da vi endelig skimtede husene paa Uniya. Negrene var graa i ansigtet af udmattelse, og vore ben skalv under os, da vi gik op over banken. Da randt solen, stor og rund, langt borte mellem skogens stammer, og fuglene sang.

VIII.

LAGUNER OG SUMPE.

Den kinesiske junke. Samling for alvor. Holms feber. «Benderang». «Dingeriet». «Bakum». Ild-dril. Omskjærelse. «Gaasedammen». Liv med de indfødte. Forskjellige mord. Mordet ved kobberminen. Afsked fra Daly.

Vi tog igjen fat paa at samle omkring stationen, og nu var det især fugle, det dreiede sig om.

Det var nu kun sjelden, at negrene bragte mig noget, jeg ikke allerede havde; vi hindredes ikke ved den stadige præparation af indkjøbte pattedyr og krybdyr, og jeg kunde nu uhindret hengive mig til at forfølge de fugle, som kun bøssen kunde sætte os i besiddelse af.

Af og til kom, som jeg tidligere løselig har nævnt, en liden kinesiske junke for at hente kobber ved minen. Den medbragte ogsaa forskjellige ting, som vi rekvirerede fra Port Darwin, og dens ankomst var en stor begivenhed saavel i vor som i negrenes lille verden der ved Dalys mudrede bredder. Junkens eller den saakaldte «sanpans» ankomst annonceredes gjerne ved en hylende negerskare, der, eftersom det lille kuriøse fartøi med slappe matteseil roedes opover floden, fulgte gjennem junglerne langs bredden og i vild ophidselse brølede «tampan!» «tampan!» Paa dækket stod et par kinesere med vide bukser og nøgen overkrop, og et par sterke negre fra flodens nedre løb hjalp dem i at haandtere de lange, svære bunkaarer, for hvis jevne tag det antike fartøi sagte gled opover. I formen mindede denne

junke ikke lidet om et af middelalderens fartøier, var meget høi bag og meget lav foran, lignede lidt Columbus's skib, og gjennem lugen til det lille agterhus stak den kinesiske kaptein af og til sit tykke, skjævøiede ansigt ud. Saa man vel efter i den trange lugar, vilde man ogsaa finde, at den var omtrent fuldpakket af kvinder, der tilhørte de mænd, der hjalp til ved aarerne, og hvis aflønning i tobak og ris naturligvis ikke formindskedes ved kvindernes tilstedeværelse.

Uniya.

Ved Uniya stansede saa først fartøiet, afleverede sit gods og drog videre et par mil opover til et sted ved bredden, som vi gjerne benævnte «the banjantree», fordi en usedvanlig svær banjan her bredte sine grene og luftrødder om et stort areal af bredden. Her indtoges kobberet, der i sække kjørtes ned fra minen.

Da Ah Lin reiste med forrige junke, sendte jeg et brev ind til min kjøbmand i Palmerston med forlangende om, at han skulde sende mig materialer til to store pakkasser, hvori jeg kunde forsende mine samlinger. Vi havde nemlig ingen saadanne materialer til raadighed nede paa Daly, og selv at

sage dem vilde falde for tungvindt. Da næste junke ankom, fik jeg ogsaa emner til to kasser af slige dimensioner, at jeg først blev aldeles forfærdet. Hvad skulde vi fylde disse uhyrer med? Jeg havde imidlertid maattet betale saa dyrt for dem, at det vilde være svært ærgerligt ikke at bruge op alt materialet. I nogle dage gik baade Holm og jeg og saa os æsende sinte paa kasserne. Saa kom vi overens om, at vi *vilde* fylde dem. Vi tog ordentlig fat, og det er meget

«The banjantree».

muligt, at vore samlinger af fugle ikke paa langt nær vilde være blevne saa store, som de virkelig blev, hvis vi ikke havde havt de svære tomme kasser til at stimulere os. Varmen blev nu nemlig alt andet end behagelig. I over fjorten dage havde vi 110 grader Fahrenheit i skyggen, og temperaturen sank om natten kun høist ubetydelig. En kvælende lummerhed fyldte luften, der var tung af fugtighed fra de fordampende laguner i omegnen. Natten var hed og tung, insekter og myg i millionvis drev en snart efter mørkets frembrud ind i moskitonettet, hvor man søvnløs og svedende laa udover natten og med et lys brændte ihjel de myg og

sandfluer, der trods alle forsigtighedsregler dog fandt vei gjennem nettet.

Mere og mere lummer blev atmosfæren, indtil en dag vældige skyer kom rullende op over horizonten, bredte sig over himmelen og brast som en liden syndflod, der rigtignok kun varede en halv times tid, men dog gjorde luften lettere og reducerede den svære temperatur. Denne skur var bare en undtagelse. Tørken vedvarede fremdeles, himmelens hvidlige toner brødes i ugevis ikke af nogen sky, og sydost-monsunen, der saa ofte havde strøget kjølende over de sol-flimrende vidder, ophørte. Der var et roligt tidsrum, førend nordvest-monsunen skulde komme og omsider bringe regn over det tørstende land. Kun af og til fór smaa voldsomme hvirvelvinde over sletterne og feiede svære søiler af støv og aske efter skogbrandene hundredevis af fod op gjennem luften. Disse hvirvelvinde er rent lokale, overordentlig voldsomme og forsvinder ligesaa hurtig og uformodet, som de opstaar. Paa en fuldstændig stille dag kan man pludselig overraskes ved at se støv, kviste og græs hvirle omkring kun nogle faa fod borte, mens luften omkring er fuldstændig stille. Hurtigere og hurtigere gaar hvirvelen, og med en egen hvislende lyd skruer støv, løv o. s. v. sig høit op gjennem luften. Den hvirlende søile bevæger sig lige mod en, et øieblik føler man dens voldsomme skruende pres, saa passerer den, og hvirvelen paa jorden ophører med ett. Men op gjennem luften stiger hvirvelen fremdeles, høiere og høiere snor og bugter den sig bortover. Saa pludselig stilner den, og græs, løv og kviste daler langsomt ned, kanske mange hundrede fod fra det sted, hvor vinden greb dem. En dag saa jeg en slig hvirvelvind træffe hjørnet af et stort skur paa stationen og slynge spærrer og bølgeblikplader omkring paa en maade, der fuldstændig overbeviste mig om vindens styrke. Halmen af hustaget fløi saa høit, at den næsten var ude af syne.

Den voldsomme hede kunde nok friste til dovenskab, og Holm stakkar havde ret som det var anfald af feber og mavesyge, hvis optræden tildels syntes begunstigede ved det stillesiddende liv, han saa ofte maatte føre; men vi klemte

ikke mindre energisk paa, og vore samlinger øgedes nu hurtigere end nogensinde. Arbeidet gik rent maskinmæssig. Holm begyndte om morgenen præparation af gaarsdagens levninger, jeg drog ud med bøssen og vendte ud paa dagen tilbage med fangsten, skrev min dagbog og hjalp Holm med præparation. Efter en middagshvil bar det atter ud, og vel belæsset kom jeg da ogsaa hjem en stund før solnedgang. Ofte kunde vi saa sidde udover kvelden og præparere ved skinnet af et lys borte i vort lille museum. Det vil sige, hvis myggen var nogenlunde medgjørlig.

Især var det lagunerne, der ydede mig den bedste fangst. Blandt disse fandtes der en, som de indfødte gjerne kaldte *Benderang*, der strakte sig indover fra Dingeriet, og som jeg før løselig har omtalt. Omgiven af høie rør og en sammenfiltret vegetation af træer og jungelvækster laa lagunen, der havde en ganske betydelig vandflade, men næsten intetsteds var dybere, end at en mand godt kunde vade om overalt og i alle fald have sin bøsse og ammunition oven vande.

Hver dag i næsten en maaned red jeg ud did sammen med Tommy, der bar de mangengang temmelig voluminøse eksemplarer, jeg skjød. Han hængte dem dels i bundter over sadlen, dels lagde han dem for mindre fugles vedkommende i en stor fiskekurv, han bar over skulderen.

Vi bandt gjerne hestene i et skogholt og vadede gjennem lagunen, hvor jeg gik foran og skjød og Tommy kom efter og sankede op. Det hele gik rent rutinemæssig, og jeg fik efterhaanden en ganske betydelig øvelse i med saa faa skud som muligt at nedlægge det størst mulige antal fugle. Disse fugle var langt mere sky, end man skulde formode i slige jomfruelige jagtmarker. De indfødte har nemlig gjennem aarhundreder forfulgt dem, og de har lært at frygte mennesket, og jagten var intet blot og bart myrderi. Oftest maatte jeg fælde mit bytte i flugten; men der var slige uhyre skarer af fugle, at der ikke hengik mange minutter mellem hver gang, en eller anden fugleflok streifede forbi inden skudvidde. Efter et par timers forløb, ja ofte mindre, havde vi i almindelighed langt flere fugle end antallet af de skud, jeg havde

affyret. Vi strøede sand eller tør jord paa alle fuglene, forat blodet ikke skulde ødelægge fjærene, fandt vore heste, steg i sadlen og galoperede over den saa aabne slette, der skilte os fra stationen.

Mens der endnu var meget mindre vand i lagunen, faldt jagten mindre rig og betydelig besværligere, dels paa grund af, at der var færre fugl, dels paa grund af al vadningen. At vade timevis i vand til livet og lade klæderne tørre paa kroppen to gange om dagen i et par uger maa jo ogsaa unegtelig ansees som forbundet med ubehageligheder og besvær.

Eftersom den tørre aarstid imidlertid skred frem, fordampede vandet med forbausende hurtighed, svandt tilslut ind til damme her og der, ofte af betydelige dimensioner, og disse damme var vrimlende fulde af fiske og andre levende organismer, der tjener sumpfuglene til næring. Af og til har jeg seet vandet i mindre, hentørrende vandsamlinger saa fuldt af smaafiske, at der forekom mig at maatte være lige meget fisk som vand. Saa tæt stod de ofte, at de næsten ikke kunde røre sig for hverandre, og de indfødte øste dem op i mængdevis med hænderne eller med kurve. Nu indfandt svømme- og vadefugle sig for alvor, væsentlig for at fraadse i denne mængde organismer, der nu saa meget lettere paa det grunde vand kom inden deres rækkevidde.

Pytterne og de fugtige mudderstrækninger i Benderangs leie var nu bogstavelig bedækkede med myriader af de forskjelligste vandfugle. Flokke af hvide heirer, ibis og skeheirer gav lagunen udseende af en snemark. Ænder og gjæs færdedes i flokkevis mellem skrigende terner og dukkende skarve. Den lille vakre *parra gallinacea* trippede om paa de flydende vandplanter, og hundreder af den vakre blaa vandhøne *(porphyrio melanotus)* kransede lagunernes græsklædte strande og tog sin tilflugt til rør og buske, naar vi nærmede os. Mudderbankerne sværmede af sneppe og brokfugle, der i store flokke kom og gik, feiende som en myggesværm langs lagunens stille, mudrede vande. Og oppe i luften svævede i dusinvis den «brune kite» og den australske glente. Paa lette, sterke

vinger svang de sig frygtløst over vandreren, ganske lavt med knyttede kløer og blinkende, rovlystne øine.

Og naar morgenen i al sin friskhed laa over lagunens vande og de tusener af liv, naar duggen endnu laa som store perler i lotus'ens brede blade og kjæmpestore, lyserøde blomster, naar den beskedne convolvolus endnu ikke havde lukket sit violette bæger for dagens hede, da vilde selv den største filister kjende sit fortørrede hjerte banke af glæde over, at det var faldt i hans lod at se et af den almægtige naturs skuespil, større og mere vekslende, end hans vildeste drømme nogensinde havde malet.

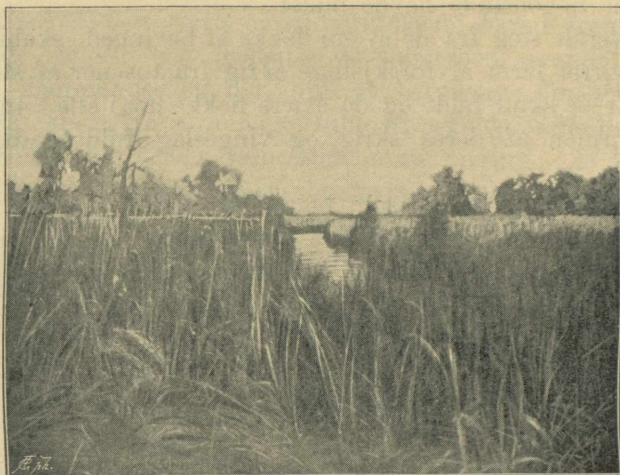
Overalt steg fra de svære flokke af bevingede skabninger en forvirret larm af forskjellige skrig fra tusener af struber, og naar et skud faldt og de svære flokke fløi i alle retninger, blev larmen af deres skrig og vingeslag fuldstændig øredøvende.

De større arter, saasom heirer, skeheirer og ibis, hvoraf der fandtes mange forskjellige arter, særlig de af heirerne, var ikke saa lette at skyde i Benderang; men naar de havde spist sig mætte, tog de sin tilflugt til Dingeriet, hvor de fuldstændig opfyldte trærne omkring; ligesaa fandtes her stadig masser af skarve. De mindre fugle, især vadere, der besøgte Benderang, var ganske vist stationære australske fugle; men eftersom aarstiden skred frem, ankom daglig flokke af vadefugle, der tilhørte arter, som vistnok kun besøgte disse kyster som trækfugle. I alle fald fandtes der blandt dem *ægialitis-, totanus-, tringa- og charadrius*-arter, tildels i enorme skarer, der efter al sandsynlighed maatte antages at tilhøre nordligere trakter. Hvorvidt Nordaustralien kan ansees som et vintertilflugtssted for Østasiens fugle paa samme maade, som Afrikas indre er det for Europas, er imidlertid meget vanskeligt at udtale nogen formening om. Saa meget er dog sikkert, at man her nede vil træffe arter, der befolker f. eks. Sibirien og er almindelig forekommende selv i Europas fauna.

Naar jeg begav mig til Dingeriet for at skyde større vadere, tog jeg gjerne en neger med, satte mig selv paa et godt valgt sted og lod negeren fare frem og tilbage langs

det lange vandløb og skræmme fuglene, der atter og atter kom flyvende over og forbi mit skjulested, hvorfra skuddene knaldede sikre og dødbringende, indtil vi havde saa meget fugl, som vi orkede at bære med os.

Vældige flokke af skarve holdt til omkring Dingeriet og især i de lange vanddamme straks indenfor henimod Benderang. Det var især den store og lille sorte skarv, *graculus nova hallandiae* og *graculus stietocaephalus*, der her i mængdevis bedækkede bredderne i den smale, dybt nedskaarne lagune

Indenfor Dingeriet.

eller bogstavelig fyldte nogle store udgaaede træer, der stod langs bredden, der forøvrig var tæt bevokset med langt græs og rør.

Tversover lagunen laa et vældigt nedfaldent thetræ, og som jeg en dag sammen med Pono, en af negrene fra Hermit hill, kom snigende langs kanten, saa jeg, at dette træ var fuldt af skarve, hvis sorte fjærdragt lyste med sterk bronceglans i solen. Varsomt sneg vi os frem gjennem græs og rør oppe paa bredden. Jeg var kun en 20 meter fra fuglene og skulde netop til at skyde paa den tætteste klynge,

da de uformodet begyndte at hoppe ned i vandet. Et par skridt længere frem lod mig skimte den modsatte strand. Der sad mindst femti skarve tæt sammenpakkede paa mudderet. Jeg spændte begge haner, sprang frem, og idet fuglene lettede, sendte jeg hurtig begge skud ind i den forvirrede masse af flaksende skarve. Otte stykker laa igjen. De fire var rigtignok bare saarede og drog paa vandet Jeg hev imidlertid straks klæderne, vi sprang ud i vandet, der ikke var synderlig dybt, og begyndte at jage de saarede fugle til hinanden. At kaste sten paa dem nyttede ikke, da de dukkede for snart; men naar vi svømmede fra hver vor kant indpaa fuglene, tog vi dem gjerne, naar de dukkede forbi os, bed nakken over paa dem og hev dem paa land. Efter kort tids forløb havde vi alle liggende i rad paa bredden, og jeg skjød endnu nogle heirer og nankinfugle, førend vi gik hjem.

De langnæsede krokodiller i Dingeriet begyndte at berede sig paa at lægge æg. Overalt paa sandbankerne, der fandtes i sjøens inderste bugt, kunde man stadig se deres spor. Om dagen traf jeg dem aldrig her, og jeg føler mig tilbøielig til at antage, at de væsentlig om natten færdedes paa de ekskursioner, der hos de fleste krokodiller synes at gaa umiddelbart forud for æglægningen Overalt i sanden havde de gravet; men nogen æg havde de endnu ikke lagt, og denne art synes ligesom *crocodilus porosus* en stund før yngletiden at gribes af en uro, en lyst til at have fuldt paa det rene, hvor den skal lægge sine æg. I slutten af september først begyndte de indfødte at bringe mig æg, som de forsikrede var af *aridallala (crocodilus Johnstonii).*

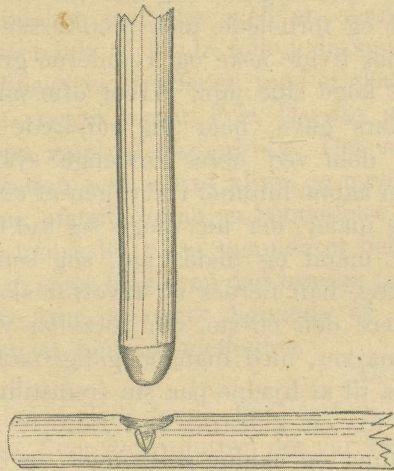
Over paa den sydlige side af floden laa et par store sjøer, hvoraf den ene gjerne kaldtes *Bakum.* Den var fuldstændig forskjellig fra Benderang, Dingeriet og de andre mindre, oftest temporære vandsamlinger i stationens nærhed. Den var i høiden en halv mil lang, kun i det høieste et par hundrede meter bred, og hele dens lave bred var fuldstændig bevokset med pandanus, hvis lange filtrede rødder overalt fletter sig sammen i den bratte bred, og hvis stive palmekroner speilede sig i sjøens stille, klare og meget dybe vand.

Bakum var, hvad man i Nordaustralien kalder en «lake» eller «permanent billibong». Den var, som saa ofte er tilfældet med de dybere sjøer af denne karakter i Arnheims land, forholdsvis fattig paa fugl, naar man undtog de faa nankinfugle eller rørdrummer, der holdt til mellem skruepalmerne i bredden. Den var imidlertid fuld af krokodiller og store fiske, og overalt i de bratte bredder var der fuldt af en ferskvandsmusling, saavidt jeg kunde se en *unio*-art, meget lig vor flodperlemusling. De indfødte samlede og fortærede store mængder af denne musling, der stegt paa gløderne i sit eget skal er meget velsmagende, og dens skarpe skaller anvendtes senere som knive til forarbeidelsen af vaaben.

Der fandtes i denne sjø en fisk, som man uvilkaarlig forbausedes over at træffe i ferskvand. Det var en omtrent meterlang *pristis* eller saghai, der fandtes i temmelig stort antal, og som meget let fangedes af de indfødte med spyd. Den fandtes nok ogsaa i floden, og alle de eksemplarer, jeg saa, var omtrent af samme størrelse, omtrent 1 meter lange. Hvorvidt imidlertid disse fiske repræsenterede en særegen art eller kun var unger af den større saghai, der findes overalt langs disse kyster, kan jeg ikke sige, da min fiskesamling fra Daly endnu ikke er bearbeidet, og jeg maa her indskrænke mig til at gjøre opmerksom paa, at fundet af denne fisk i ferskvand dog viste, at saghaiene i en meget høi grad forstaar at lempe sig efter omgivelserne De maa uden tvil i det hele betragtes som saltvandsfiske, og deres forekomst i flodens brakvand viser, at de virkelig indvandrer der. Men deres forekomst i Bakum tror jeg udelukkende maa forklares paa den maade, at de under regntidens store oversvømmelser tilfældigvis har udvandret fra floden, da sjøen i den tørre aarstid absolut ikke har noget afløb. De lever imidlertid og synes at befinde sig vel i det ferske vand. Disse saghaier danner ingenlunde det eneste eksempel paa saltvandsfiskenes evne til at vænne sig til brakt, ja fuldstændig ferskt vand langs disse kyster. I næsten enhver nordaustralsk flod vil man se forskjellige andre haiarter i næsten fuldstændig ferskt

vand, og i Dalys øverste løb, 100 mil fra havet, forekommer ofte en stor hornfisk eller *belone*-art. Hornfiskene er som bekjendt marine fiske, fiske, der oftest tilhører det aabne hav. Alligevel finder man dem i nordaustralske floder i fuldstændig ferskt vand. Hvis jeg ikke husker feil, har jeg selv oppe i Katherine, 300 mil fra havet, seet disse fiske.

I omegnen af Bakum fandtes der, spredt hist og her mellem smaa jungler og aabne strækninger af eucalyptusskog

Ild-dril.

og melaleucatykninger, talrige temporære laguner, oftest omgivne af og overgroede med det lave, brede træ, der af kolonisterne gjerne benævnes «nutmeg», muskatnød *(barringtonia acutangula)*.[1] Den tørre ved af de unge træer, der er meget løs og let, anvendtes oftest af de indfødte som materiale for de pinder, de anvendte til ild-dril. Methoden ved frembringelsen af ild var væsentlig den samme som den, jeg har beskrevet fra Zululand; dog foretog her en mand alene operationen, og der blev bare skaaret ett hak i den underliggende træpinde, hvorigjennem det glødende træpulver kunde sive ud (se illustrationen).

[1] Det virkelige muskatnødtræ findes ikke vildt i Australien.

Rundt om under buskene i de smaa sletter, der med uforlignelig ynde bredte sig rundt de grunde, solbeskinnede laguner, laa negrene i smaa leire og dovnede sig i den kjølige skygge, det vil sige de, der ikke arbeidede paa stationen. Og hvorfor skulde de arbeide? En halv times gang i junglerne eller dukning i lagunerne skaffede kvinderne byrder af jam- eller nymphæa-frugter, nogle kast af et fiskespyd eller nogle heldige greb med haanden indbragte mændene nok fisk eller skildpadder for hele dagen. Og saa laa eller sad de der i skyggen, nøgne og fornøiede, mens den ferske fisk krummede sig over baalenes hvide aske og kvinderne grov svære huller i jorden for at koge sine jam. Hvor ofte ønskede jeg ikke at eie en malers gave, naar jeg vandrede fra familie til familie og saa dem ved deres fredelige sysler der i deres hjem under den aabne himmel i skyggen af en busk. Hvorfor findes ikke den maler, der tør vaage sig ind i urskogen, leve med den vilde mand og male ham, slig som han er, male ham og den skog, han færdes i? Hvorfor skal den reisende naturforsker være den eneste, der fortæller verden om livet i jordens ødemarker, med mangen gang fattig pen og en stakkars camera til at hjælpe paa sin fremstilling? Der findes bedre motiver for en kunstner end Europas gamle dyrkede marker, borgruiner og skidne gadeunger, og den mand, der engang tager arbeidet op, der reiser paa virkelig opdagelsesreise med pensel og palet, han vil nok finde, at det lønner sig.

Det var især Hermit hill-stammens negre, der her laa leirede. Endel gjorde lidt arbeide og fortjente noget tobak, der i fællesskab om kvelden røgtes af hele stammen. Det var en af grundene til, at de dvælede her saa længe. Denne stamme og Dilik havde ogsaa for en tid siden havt sit særegne korrabborree, hvor et par gutter var blevne omskaarne.

Det er vel kjendt, at de fleste af Australiens oprindelige beboere praktiserer omskjærelse, og i de stammer, hvormed jeg i kontinentets nordlige dele stødte sammen, anvendtes den næsten stadig, og kun et par stammer langt nordpaa, omkring Adelaide river, Mary og Alligator river, undlod at omskjære sine gutter og blev seet paa med foragt af de andre.

Operationen foretoges, som jeg tidligere har nævnt, ved de store aarlige stævner og udføres altid af gamle mænd fra en anden stamme end den, gutterne tilhører. Den foregaar, naar gutten velsaa naar pubertetsalderen, og den omstændighed, at man af og til støder paa ældre uomskaarne individer, skriver sig fra, at disse i sidste øieblik har unddraget sig operationen ved flugt. Den ledsages af forskjellige ceremonier; men da jeg ikke selv har bivaanet nogen omskjærelse, skal jeg ikke indlade mig paa nogen skildring. Operationen foretages hos oprindelige stammer med en skarp stenkniv, hos dem, der har seet lidt til hvide folk i de smaa miner rundt Port Darwin—Pine creek-jernbanen, med et glasskaar og blandt de «civiliserede» negre rundt Port Darwin med en kniv, i almindelighed en gammel barberkniv. Det siger sig selv, at en saadan operation i et varmt klima og med et urent, tagget stenredskab maa afstedkomme en betændelse, og jeg undrede mig ofte over, hvorledes disse mennesker behandlede et sligt saar. Ganske uventet fik jeg en dag løsning paa spørgsmaalet, og da jeg ikke tror, at noget lignende er omtalt tidligere, skal jeg faa lov at referere methoden.

«20de september 1894.

— — Da vi forlod denne leir, traf vi straks efter paa gamle Guis leir, hvor de to gutter, der var blevne omskaarne, sad og saa meget nedslagne ud. De var forbundne inderst med fin melaleuca-bark, dernæst en liden fletning af græs og udenpaa dette atter melaleuca-bark. Det hele var surret med traad, der tillige omspændte et stykke haarfletning, fastgjort i et belte om livet, der tjente til at fastholde og støtte bandagen. Paa forlangende tog de bandagerne af og viste mig saarene, der var yderlig opsvulmede og i en betændt tilstand, der syntes at foraarsage dem store smerter. Jeg sad og undrede mig over, hvilke lægemidler de anvendte, og fik paa dette tidspunkt øie paa et stort stykke bark, der bedækkede et rundt, omtrent 1 fod vidt og dybt, i jorden gravet hul. I barkstykket var et hul, omtrent 2 tommer i diameter og brændt i kanterne. Paa mit spørgsmaal om, hvad dette brugtes til, blev der svaret, at saarene kogtes med hede stene

og vand, og da Guis gamle hustru forsikrede, at operationen snart skulde foretages, satte jeg mig, yderst spændt paa at se denne radikale kur praktiseret, ned og ventede taalmodig paa, at de stene, der laa paa ilden, skulde blive rødglødende. Saa snart dette fandt sted, bragte en gut noget vaad mos fra en nærliggende lagune. Barkstykket blev derefter fjernet fra hullet, det gamle debris i bunden skrabet væk og endel vaad mos[1] lagt ned. Derpaa blev to-tre glødende stene kastede ned i hulningen, yderligere tildækkede med mos, hvorpaa endel vand hældtes over. Straks blev barkstykket lagt over det hele, med det før omtalte hul over jordhulens centrum. Fra dette hul skjød nu en søile af hed damp op. Imidlertid havde den ene gut fjernet alle bandager, gik hen til paper-barkstykket, hvorpaa han lagde sig flad ned med det omskaarne lem gjennem det dampende hul, sine arme langs laarene og tæerne vendt indad mod legemets akse. Under de 5—10 minuter, hvori stenene vedblev at frembringe hed damp, gik flere gange en konvulsivisk skjælven gjennem guttens legeme, og den unge neger, der forestod «kogningen», lagde sig da simpelthen ovenpaa offerets ryg og holdt ham nede.»

En dag gjorde Dominik og jeg ved en af de smaa temporære laguner ved Bakum en af de heldigste jagter, jeg nogensinde har deltaget i. Vi gik for at skyde gjæs rundt lagunen. Her og der sad flokke i trærne eller ude mellem de nedstyrtede træer i lagunen, hvis bredder var et fuldstændigt virvar af siv og slyngende vækster. Af og til skjød vi en gaas. Tilslut fik vi en større flok, en tyve-tredive stykker drevet ned i den ene ende af lagunen. Vi lod den slaa sig godt til ro, gik omkring bredden i en stor bue og sneg os bag sivet ganske nær de intet anende fugle. Jeg havde kun en patron no. 5 og en no. 8 igjen og syntes saaledes ikke, der var svære udsigter til nogen drabelig fangst. Forsigtig tittede vi frem. Fire store gjæs laa ganske tæt sammen. Vi fyrede begge og dræbte dem naturligvis alle. Flokken tog

[1] Det var vistnok ikke mos, men nogle eiendommelige moslignende vandplanter, som jeg forøvrig ikke kjendte.

til vingerne, og halvt for spøg, havde jeg nær sagt, slængte jeg min patron no. 8 efter den med den forbausende følge, at fire stykker dumpede vingeskudte ned. Dominik var ikke sen om at springe ud og vride halsen om paa dem.

Vi foretog naturligvis ogsaa udflugter saavel til junglerne som af og til ind i fjeldene i Mount Heyward range; men vort hovedsagelige arbeide faldt dog omkring lagunerne.

Ligesom lagunerne og sumpene var scenen for mit arbeide, saa var de det ogsaa for mine adspredelser. Naar myg og insekter var utaalelige i vor lille hytte, og skogen og sletterne udenfor laa klare som dagen under tropens fulde, lodrette maaneskin, tog vi vore bøsser og gik ud til en sump, som Holm og jeg mellem os kaldte «gaasedammen». Her var nemlig samlingsstedet for de store flokke af *anseranas melanoleuca*, der efter solnedgang kom trækkende i alle retninger, og hvis gryntende trompeteren den, der færdes i Nordaustraliens lavlande, bliver saa fortrolig med. Ænder og en eller anden jabiru indfandt sig ogsaa undertiden til den træ-omkransede sump, og paa de skogbevoksede eller aabne sletter færdedes tusener af flyvende hunde med sukkende stønnen fra de lange spændte djævlevinger, slog sig under øredøvende skrig og fræsen ind i det hvide gummitræs kroner og fortærede de hvide orangeduftende blomster. Som et træf hændte det, at en dingo kunde springe op af det halvforbrændte græs paa sletten, stanse et øieblik, som dens vane er, og saa falde for vort skud, boltrende sig under skrækkelige, isnende hyl, der lidt efter lidt døde hen i den maanelyse nat, uden ekko; bare en opskræmt gaasefloks trompeteren kom som svar.

Der er en egen tiltrækning ved denne nattejagt efter gjæssene, ikke saameget, fordi den er vanskelig, som for de underlige, for en europæer uvante omgivelsers skyld. Der staar man i det fulde, tropiske maaneskin, enten i græsset paa land eller ude i vandet i skyggen af en eller anden busk, og lytter til locusternes sang omkring en, frøernes kvækken og fiskenes skvalp i vandet. Uafladelig maa man plukke de talløse igler af sig og kan pludselig gribes af en gysende væmmelse over de blanke sleipe kryb, flygte

plaskende tillands og skrabe dem af sig, for atter at begive sig ud i vand og siv. Og over en svæver nankinfuglen paa lydløse vinger og skriger saa stygt som nøkken, slaar sig plaskende ind i et træ og kagler som en høne. En flyvende hund farer af og til forbi med stormende vingeslag, eller en plotibis seiler forbi med fremstrakt næb, hvid som sølv i den maaneklare nat.

Og gjæssene kommer, med skingrende trompeteren fra de bugtede luftrør, med lav, trøstig flugt. Stundom er det bare en enkelt, stundom en flok i linje- eller sneplogform, der tegner sig mørkt utydeligt mod horizonten med de hvælvede trækroner.

Nærmere og nærmere lyder deres trompeteren og hvislende piben. Du hvisler igjen til svar som fra gjæs i sumpen og staar saa stille som en støtte. De seiler omkring lagunen, susen af deres flugt lyder nærmere og nærmere, og du ser det hvide i deres vinger glitre i maanelyset. De kommer paa din høire side, og du maa vente urørlig og lade dem passere bag dig, høre deres vingers sus dø bort og atter komme nærmere. Saa skyder de pludseligt frem til venstre. Da løfter du sagte din bøsse, dit sterke skud knalder, og vandet plasker høit om den faldende gaas, hvis bryst snart ligger rent og hvidt paa lagunens sorte flade. Og mens nankinfuglen letter skrigende fra rør og trækroner og «jack ass» vaagner og ler haardt og koldt, hører du gjæssenes trompeteren og hvislen svinde og dø i eucalyptusskogen paa de vide sletter.

Vi dannede en liden verden for os selv der nede paa Daly. Naar jeg undtager en engelskmand, der med en stor vogn og tilsvarende hestespand drev og fragtede noget maskingods, som pater Mc Killop havde kjøbt paa en gammel, forlængst forladt tinmine længer nordpaa i Mount Heyward, og et par politimænd, der besøgte stationen engang i embeds medfør, saa havde vi ikke seet et fremmed ansigt.

Naar jeg fraregner nogle tidsskrifter, vi engang fik med junken, havde vi ingen post faaet. Holm og jeg havde nu i de sidste otte maaneder hørt én gang fra Norge, og stor

var vor spænding, mens vi gik og ventede paa, at pater Mc Killop skulde vende tilbage fra en reise til Port Darwin, som han foretog i slutten af september for at forhandle om kjøb af staaltraaden i det gamle gjærde ved den før omtalte forladte station halvveis ind til jernbanen, den saakaldte Daly station. Han kom tilbage, og da han leverede mig en en bunke breve — — nei, jeg vil ikke drage mig selv ind og fortælle om mine følelser i den anledning.

Naar jeg i det foregaaende har skildret vort samliv med de indfødte, saa har jeg væsentlig heftet mig ved de behageligere sider af dette. Jeg har forbigaaet alle de tyverier, vi og missionærerne var udsatte for, jeg har lidet nævnt om, at vor egen personlige sikkerhed ikke var større, end at vi aldrig, hverken vi eller missionærerne, gik 200 skridt fra husene uden at være bevæbnede til tænderne, og lidet har været sagt om alle de gange, vi med vaaben i haand greb ind og skilte trætter, der uden tvil skulde have endt i blodsudgydelse. Jeg skal ogsaa her kun kort berøre vort liv paa stationen, da mine læsere lettelig kan sætte sig ind i i alle fald konturerne af det liv, som et dusin hvide mænd maa leve mellem to-tre hundrede vildmænd, et liv, der byder en kontrasterne mellem civilisation og barbari sterkere end nogensinde. Man reiser sig fra en forholdsvis civiliseret frokost, tager sin bøsse og gaar ud i busken, hvor man kanske træffer en neger, der med den ene haand oproder jorden med en træplug og med den anden fører til sin svære sterkkjævede mund de knolde, der udgjør hans frokost —, og man studser over kontrasten.

Kanske man har siddet inde paa verandaen og over aftenpiben diskuteret den civiliserede verdens begivenheder, dens bølgende veksel af tanker og dens strid og kamp, der dog kun jager mod et maal: magt. Saa gaar man ud i den maaneklare kveld, med sindet endnu fuldt af, hvad man har talt om, saa fuldt kanske, at det, trods de vilde omgivelser, den vide, uendelige skog og den sorte, sagte glidende flod mellem dybe banker og mørke truende jungler, staar klart for ens tanke; og vandrer man saa ind i en negerleir, hvor

de sorte glinsende skikkelser sidder om den blafrende ild og synger sit monotone korrabborree, da føler man en blanding af misundelse og medlidenhed med barbarens lod. Forunderligt er den hvide mands sind. Hvor sterkt udviklingselementet end er i ham, der findes dog paa bunden en tendens til degeneration, tilbagevenden til urtilstanden, der bringer ham til at misunde barbaren det liv, hvis sorger er faa, hvis glæder er smaa og ikke mange.

Af mord faldt der ret som det var et eller andet. Under mit ophold paa Uniya kom i det mindste fire saadanne til min kundskab.

En gammel kone, der var sygelig og ikke kunde forsørge sig selv og følgelig faldt stammen til byrde, blev meget brutalt dræbt ved, at en af kvinderne en dag klemte til hende i baghovedet med en stok.

En dag kom Dominik og fortalte mig med lysende øine, at en neger i *Dimdim*-stammen var bleven dræbt, fordi han var løbet bort med en anden mands hustru. Han havde faaet et stenspyd tvers igjennem skallen. Jeg spurgte, naar det skeede, og Dominik svarede: «igaar». Nyheder, især af denne slags, spreder sig, som jeg forresten ogsaa før har nævnt, blandt disse stammer med en forbausende hurtighed.

De fleste mord eller drab, der falder mellem stammerne, skriver sig fra denne slags bortførelsesaffærer, der trods den temmelig sikre gjengjældelse, som den krænkede ægtemand øver mod rivalen, ingenlunde er ualmindelige. Ægteskaberne i disse trakter stiftes jo ofte mod kvindens vilje, og naar hun saa træffer en mand, hun synes om, skal der ikke stort til, før hun løber bort med ham. Hun har ogsaa mindre at vove, da hendes straf oftest kun bestaar i, at et spyd drives i hendes bagdel, naar hun ved det eventuelle opgjør forsøger at flygte. De fleste ældre kvinder ved Daly havde et eller flere ar efter spyd paa bemeldte legemsdel.

Jeg omtalte tidligere, at jeg ventede, at Wolna-negrene vilde forsøge at tage hevn over Tommys slægtnings dødsfald, da dette rimeligvis vilde forudsættes at være foraarsaget ved kogleri og trolddom fra Wolwanga-stammens side.

Efter det store korrabborree holdtes et mindre ved den gamle kobbermine i Mount Heyward. Heri deltog saavel Wolwanga som Wolna, der var Wolwangaernes gjæster.

En dag kommer min gut Tommy til mig og bad om at faa gaa og advare en slægtning af sig, da han havde hørt, at nogle negre, der var kommet fra indlandet til korrabborreet, tænkte paa at dræbe denne.

Hr. Tommy, der forresten nylig havde stjaalet sig en hjertenskjær, en afdød broders hustru, og opnaaet sin tilkommende svigermoders samtykke ved at drive et spyd i hendes bagdel og gjøre endel energiske, men forgjæves forsøg paa at knække skallen paa hende, fik lov at gaa, men vendte snart tilbage med den beretning, at gutten var dræbt. De før omtalte negre fra indlandet havde først forsøgt at spidde en gammel mand, der reddede sig ved at flygte over floden. Resten af leiren drog over hals og hoved nedover mod missionsstationen, med undtagelse af den føromtalte gut, der dagen før var bleven omskaaren og følgelig var syg. Da morderne saa kom tilbage til leiren, fandt de gutten og drev en fire-fem stenspyd gjennem ham. Da jeg havde lyst til at undersøge liget, for om muligt at sætte politiet efter morderne, naar jeg atter kom ind til jernbanelinjen, red jeg dagen efter, en lørdag eftermiddag, de 7 mil op til kobberminen sammen med Tommy.

Ankomne her, fik vi en af de negre, der slang omkring husene, til at vise os veien. Han fortalte os imidlertid, at gutten var bleven brændt, og efterat vi havde gjort en bøining om en stor lagune, kom vi gjennem dæmpet, susende kasuarinaskog til den gamle korrabborree-leir. En halv mils vei længere frem bøiede veiviseren af mod nogle store thetrær paa græssletten. Han stansede, ligesom uvillig til at gaa længere, og pegte opover mod et stort thetræ. Jeg red op og fandt kun et udgaaet baal, fra hvis hvide askehob nogle menneskeben, brudte og forkullede, stak frem. Da jeg rodede om i hoben, steg en let røg endnu op, og de glødende hede, hvidbrændte knokler faldt i stykker for min varsomme berøring.

Hr. Tommy mumlede noget om, at guttens gamle fader havde været for lad til at bære liget og derfor havde brændt det; men hans ansigt viste ikke end den ringeste bevægelse ved synet af en nær slægtnings jordiske levninger.

Tilbage gjennem den dæmpet susende kasuarinaskog holdt vi vore heste i den almindelige jevne gang, indtil vi kom til kobberminen, hvor kineserne netop var ifærd med sit aftensmaaltid, omringede af en horde sultne, lade og nærgaaende negre. Morderne var naturligvis over hals og hoved flygtede til sin egen stamme.

I den kjølige kveldstund lod jeg min gamle rappe hest faa slappe tøiler og tilbagelagde snart de 7 mil, der skilte mig fra stationen.

Lidet mere er at fortælle om de sidste dage fra Daly.

Da det hvide gummitræ begyndte at fælde sin bark, bambusens buer at grønnes og græsbrandenes hærjinger at gjenoprettes ved frodigt græs, pakkede jeg mine temmelig omfangsrige samlinger og sendte dem med den første kinesiske junke til Palmerston. Ikke mange dage efter sadlede jeg en morgen, den 21de oktober, mine heste, sagde farvel til de gode missionærer og mine sorte venner og drog under de sidstes høilydte sørgehyl afsted for at opslaa mine pauluner for regntiden lidt nærmere civilisationen.

IX.

REGNTIDEN.

Mount Shoobridge. Negre. En bortførelse og dens konsekvenser. Dyre- og fugleliv. Sygdom. Adelaide river. Laguner og fugle. Den australske trane. Bøfler. De indfødte. Voldsomme uveir. Vor julegris. Glencoe. Regntidens vegetation. Merkelige græsfrø. Fisk i lagunerne. Giftige fiske. Regntidens fugle. Rovfuglenes talrighed. Eiendommelig redebygning hos entomyza cyanotis. Vort levevis. Pibeanden. Rosenkakaduen. Den røde kænguru. Firfislejagter. Termittuer. Planer for videre forskninger. Et nyt dyr? Atter til Mount Shoobridge. «Dokoin». Petaurus breviceps. En strandlinje. Warai-sproget.

Vi naaede Fountainhead uden andre uheld paa veien, end at en af vore heste døde, og Tommy maatte vandre paa sine ben, noget, der i høieste grad mishagede ham.

Inden vi gik i hi for regntiden, havde jeg lyst til at samle en del i tafellandene vest for jernbanen, og dette lod sig meget let gjøre ved at tage ophold ved Mount Shoobridge.

Paa Fountainhead forsynede vi os med de nødvendige provisioner, og Holm drog tilbage og opslog vor leir ved den gamle nedlagte tinmine ved Mount Shoobridge, en 16 mil i vest, hvor der i de gamle huse var godt kvarter i det da temmelig ustadige veir. Jeg drog ned til Palmerston for at give mine sager fra Daly en høist fornøden revision efter deres fugtige reise paa dækket af den lille kinesiske junke.

Jeg maatte ligeledes rense mine fugleskind for insekter, og da mine forretninger efter nogle faa dages forløb var tilende, vendte jeg atter tilbage og drog ud til vor leir.

Trods de hyppige tordenstorme og voldsomme regnskyl kunde vi dog arbeide temmelig jevnt, og mellem de brudte

høie tafellande, en natur høist forskjellig fra den, vi før havde samlet i, fandt vi stadig ting, der var nye for mig og min samling.

Livet var meget ensomt, og en gammel grætten guldgraver, der kamperede sammen med os, gjorde ikke meget til at oplive de lange aftener. Vore egne negre og de andre skogens sønner, der gjerne hang omkring for at snige til sig lidt mad og tobak, viste sig aldeles ubrugelige til mit arbeide. I det store og hele er de negre, der færdes om de kinesiske miner, fuldstændig demoraliserede, hvis dette udtryk da kan anvendes paa Australiens urindvaanere. I ethvert fald bevirker ikke nydelsen af opium og grog samt alle en kineserleirs øvrige uhumskheder nogen heldig forandring paa urmandens af naturen svage karakter.

De indfødte, man ser omkring minerne, er gjerne forsynede med klæder i form af et rødt eller ternet stykke bomuldstøi, der lægges sammen om livet som de indiske «sarongs». En gammel skjorte bæres ogsaa af og til med stolthed saavel af mænd som kvinder. Men dette er ogsaa det eneste ydre, der gjør dem forskjellige fra den nøgne uberørte vildmand. De er yderlig dovne — thi meget sjelden udfører de stadigt arbeide —, og opholder sig oftest ved minerne kun for at erhverve mad og tobak ved at udleie sine hustruer og døtre til de horder af kinesere af allerlaveste slags, der gjør det haarde arbeide i minerne. Følgerne af dette slags liv udebliver da heller ikke, og blandt mænd og kvinder, ja selv blandt nyfødte børn, kan man let spore de uhumske sygdomme, som indrykningen saavel af kinesere som europæere altid er forbunden med. Tobak, brændevin og sygdomme reducerer de indfødte i meget faa aar til skyggebilleder af de statelige folk, der lever i uberørte trakter, og omkring disse miner kan man iagttage de første stadier af den sikre ruin, de indfødte undergaar ved sammenstødet med civilisationen, om man da kan kalde den saa i denne form.

Den gamle guldgraver, der forøvrig laa her ved Mount Shoobridge dels for at komme sig efter en sygdom, dels for at søge efter tin, hvorpaa omegnen var overordentlig

rig, havde skaffet sig en neger til at hente ved og vand for ham, og denne neger, som kan kaldte «Marmalade», var forøvrig en temmelig dreven krabat, hvis selskab Tommy havde alt andet end godt af. At passe hestene faldt her ikke vanskeligt, da der var grønt græs langs creeken, og de to negre dovnede sig dagen lang og fandt aftenerne, som de tilbragte i minens gamle kjøkken, overmaade kjedelige. For at bøde paa dette gik de en vakker dag ind til Howley guldmine, hvorfra de kom tilbage medbringende hver en ung pige, og fra nu af levede de i sus og dus. Pigerne var imidlertid bortlovede til andre mænd, og gjengjældelsen kom i form af en hel flok gamle kvinder, der med vold og magt forsøgte at bortføre den yngste af disse. Hun tilhørte nemlig en gammel neger af Wogait-stammen langt nede ved kysten. Som sedvanlig var det en gammel, merkelig nok gift tante, der raste værst og med temmelig voldsomme argumenter forsøgte at overtale den unge pige, der aldeles ikke havde i sinde at forlade sin kjære Marmalade. En halv times tid tilbragtes væsentlig med skjældsord. Eftersom de snakkede sig sinte, røg de paa hinanden. Tanten greb et svært træstykke og forsøgte at knuse sin nieces hoved, hvori hun dog hindredes af mændene. Pigen benyttede imidlertid leiligheden, greb en kort stok og gav tanten nogle gode rap over ryggen dermed. Nu bar det løs for alvor. I over en time varede basketaget, der udkjæmpedes med alle tænkelige vaaben og kneb og ganske vist vilde have medført døden for en af parterne, dersom de andre negre ikke havde lagt sig imellem. Den lille værgede sig imidlertid tappert, men kunde naturligvis i længden ikke staa sig mod den ældres seige kræfter. Klæder havde de ikke længere paa kroppen; den unge piges kræfter slap op tilslut, og tanten greb hende, slængte hende paa ryggen og vilde drage afsted. Da kogte fortvilelsens raseri op i ungen, hun vred sig løs, men faldt, og den gamle kvinde greb ude af sig selv af arrighed en svær sten for at dunke den i hovedet paa hende. Saa hoppede jeg ned af verandaen med revolveren i haanden og satte den for næsen af den gamle drage. I det øieblik pigen saa,

at jeg tog parti for hende, hylte hun med den inderligste bønlighed i stemmen: «Aa skyd dem alle sammen, doktor!»

Striden stilnede; mod revolveren hjalp ingen argumenter. Jeg var lei af dette afskyelige skuespil, og de vrede kvinder blev jagede. Da tanten nølede med at fjerne sig og ovenikjøbet brugte mund, plantede jeg min tykke støvlesaale i hendes bagdel og jog hende paa vild flugt.

Dagen efter maatte saa Tommy og Marmalade underkaste sig en retslig afgjørelse af sagen inden den krænkede stamme, og denne afgjørelse bestod efter Tommys udsagn i, at de maatte stille sig op og lade kvindernes mandlige frænder kaste spyd paa sig i forholdsvis kort afstand. Det lod dog til, at det hele forløb uden skrammer, da de begge vendte tilbage om aftenen i perlehumør og skrød af, at Warai-negrene ikke havde kunnet træffe dem.

Creeken eller bækken, der løb i en bue nedenfor husene, var i begyndelsen tør, og vi maatte skaffe vand saavel til os selv som vore heste ved at heise det op med taug og bøtte fra en af minens gamle skakter.

Aldrig saasnart havde vi faaet nogle regnskurer, før vandet fyldte bækkens kulper, hvor der nu var tilstrækkelig baade for os og for vore heste, der tilbragte den hedeste tid af dagen fuldstændig neddukkede i vandet. Bare hovedet og ryggen stak op.

Paa mine vandringer langs bækken stødte jeg paa flere smaa damme, hvor der paa nogle faa dage havde udviklet sig et meget rigt lavere dyreliv. Særlig talrige var forskjellige smaa krebsdyr, væsentlig *phyllopoder*, og da det ingenlunde er saa almindeligt at finde mindre krebsdyr i Nordaustraliens stillestaaende vande, samlede jeg ved hjælp af en liden gaze-hov med lethed et stort antal. Dyrene var saa talrige, at de fuldstændig opfyldte vandet, og denne deres talrige forekomst kan kun skrive sig fra, at et større antal dyr det foregaaende aar, da creeken tørrede bort, samlede sig i denne kulp og der lagde sine æg i sanden, for derpaa, naar vandet fuldstændig forsvandt, at dø. De viste sig at være nye for videnskaben, og professor G. O. Sars har beskrevet

arten under navn af *eulimnadia Dahli* («Archiv for Mathematik og Naturvidenskab», Kristiania 1896).

Negrene fortalte mig om et lidet dyr, «dokoin», der fandtes omkring i buskene, og som de beskrev som en liden «opossum», og jeg satte naturligvis mit hovedsagelige arbeide ind paa at faa tag i dette dyr; thi at dyret eksisterede, følte jeg mig berettiget til at antage efter det indtryk, jeg fik af negrenes maade at være paa, naar jeg spurgte efter det. Mine egne udflugter, der væsentlig tilbragtes med fugleslagteri og en meget trættende kigen i hule træer og stubber efter den attraaede lille marsupiat, viste sig frugtesløse, hvad «dokoin» angik, og de streiftog jeg af og til foretog, dels med enkelte negre, dels med hele bander af dem, prægedes ogsaa af samme nøgterne resultat.

Forøvrig var der intet rigt dyreliv omkring Mount Shoobridge. Den store røde kænguru *(macropus antilopinus)* fandtes enkelt og flokkevis oppe mellem de brudte høider, men var meget sky og vanskelig at komme paa skud. Det eneste vildt, vi skjød, var bandikuter, hvoraf der vrimlede, og som om aftenen kom luskende langs husets veranda for at spise de brødsmuler, der blev kastede ud efter vore maaltider. Jeg skjød dem med min samlerbøsse paa ganske kort hold og spiste dem gjerne til frokost.

Heller ikke var der noget synderlig rigt fugleliv, og dog var der i de ensomme fjelddale en egen tiltrækning. Hvor uforstyrret kunde jeg ikke her vandre og se de smaa grønne papegøier hænge i trærne over mit hoved, hænge fuldkommen stille, for at tvinge mig til at tro, at de kun var blade, eller se paa de mange insekter, der her som overalt i troperne udmerker sig ved sin mimiske evne. Snart ser man en græshoppe, der fuldstændig efterligner det lille grønne blad paa den busk, hvor den lever; snart træffer man en *manthis*, lang og tynd og forkrøblet som det tørre græs, den kryber om i. Og hvor fredeligt var ikke dette landskab, naar jeg i skumringen vendte tilbage fra min jagt over de brudte høider. Stundom kunde jeg sætte mig paa en fjeldknaus og se ud over de uendelige vidder, der bredte

sig om mig. Skog og skog og atter skog paa alle kanter, der tabte sig i blaalig dis, med fjeld ragende ud af de vældige ødemarker. Og naar solen sank og tusmørket krøb hastig og kort, som et graablaat slør, over ensomheden, saa hørtes ingen anden lyd end slagterfuglens fløiten og klangen af vore hestes bjelder nedenfor mig.

Vort samlerarbeide paa Mount Shoobridge blev dog ikke saa omfattende, som jeg havde tænkt.

Et tilsyneladende temmelig ubegrundet anfald af dysenteri reducerede mig i en fire-fem dage til et fuldstændigt skelet og levnede mig saavidt kræfter til at sidde paa min gamle hest ind til jernbanen, naa det nedgaaende træn og faa installeret mig i Palmerstons hospital, hvorfra jeg en maaned senere vendte tilbage saa nogenlunde restaureret, men endnu lidt ustø paa benene og let i vægten.

Ved min tilbagekomst fik jeg underretning om, at der om et par dages tid vilde være god leilighed til at følge med en buskmand ned til en af civilisationens for nogle faa aar siden nedlagte, men nu atter gjenoptagne forposter, en afsides kvægstation tæt ved mundingen af Adelaide river.

Jeg troede ikke at burde forsømme denne anledning til om muligt at faa nogle nye eksemplarer i min samling og reiste derfor straks ud til Mount Shoobridge, hvor vi hurtigst mulig indpakkede vore samlinger, skoede vore heste, brød vor leir og derpaa red til stationen Glencoe.

Den følgende morgen ved solopgang drog vi, tre hvide mænd og tre negre, med fjorten heste i anseligt tog ud i de flade, uendelige buskens vidder, der saagodtsom uden landemerke strækker sig lige ned til mundingen af Adelaide river.

Det var en skyet dag, og hestene arbeidede let og jevnt udover mod middag, da vi slog leir ved et lerhul med noget raaddent vand, hvor vi kogte vor the og holdt vor middag paa det vanlige salte kjød og brød.

Atter red vi videre, snart gjennem aabne sletter, bedækkede med hundreder af kolossale termithobe, snart gjennem aaben, sværstammet skog omkring smaasletter og gamle

tørre vandløb. Stundom saa vi en and eller to i de smaa nymphæa-dækkede laguner, og af og til spadserede en *otis australis* med lange skridt tilside for den fremdragende hesteflok.

Og vi red og red, indtil solen sank og de kolossale termithobe med deres underlige spir og minareter rødmede i dens sidste skjær og kastede sine skygger langt, langt ud gjennem de graalige sletter. Og støvet fløi op for vore hestes skridt og hvirvledes som smaa skygger i det vage solskjær, der snart døde bort bag thetræ-sumpenes mørke linjer langt ude i vest.

Maanen kom op, og efter fjorten timers ridt naaede vi endelig kl. 11 stationen «Arenbarra», hvor bestyreren, der her levede alene med en hel del negre, tørnede ud af sit moskitonet og modtog os paa den butte vis, der er egen for folk, der lever meget alene. Vi fik lidt mad i livet og tumlede dødstrætte tilsengs, og dagen efter var jeg saa stiv i ben og ryg, at jeg knapt kunde gaa, og maatte nøie mig med at stavre ned til en nærliggende liden slette og skyde nogle fugle. Den stokmand, der havde fulgt os ned, gik til Palmerston med en drift kvæg, og vi blev tilbage paa Arenbarra hos bestyreren, F. Strong, en af de elskværdigste og dygtigste buskmænd, jeg har kjendt, en mand, der fortjente en bedre død, end han siden fik. Feber og dysenteri tvang ham til at forsøge at bane sig vei hid ind til hovedstationen Glencoe; men han døde paa veien. Først tre uger efter blev han savnet, og en dag fandtes hans ben ved en liden creek nogle faa mil fra Glencoe. Hans to hunde holdt endnu vagt over den døde mands leir.

Landskaberne omkring Adelaide river havde en ganske anden karakter, end hvad jeg havde seet omkring Daly. Svære skogløse sletter med laguner her og der strakte sig i uendelig ensformighed udover, langs de bambusbevoksede creeker, der løb ud i selve Adelaide river. Her og der i sletterne hævede sig langstrakte, afrundede høider, der merkelig nok var bevoksede med skog og svære bambusholt og meddelte landskabet en vis lighed med, hvad jeg havde seet i Zululands kystlandskaber.

Fuglelivet var væsentlig det samme som omkring Daly, de samme mængder af store vade- og svømmefugle myldrede over laguner og creeker, og gjemte man sig i krattet ved en af de lange smale laguner, kunde man uden videre besvær iagttage disse fugles liv og væsen paa ganske kort hold.

Jeg husker saa godt en gang jeg kom til en slig lagune gal af tørst. Jeg bandt min hest, gik ned mellem de visne «nutmeg»-trær i bredden, skubbede de flydende vandplanter tilside og drak mig utørst paa det grunde mudrede vand, der dog under de grønne blade var kjøligt.

Jeg blev længe siddende og betragte den fredelige lagune, der havde ligget slig i hundreder og hundreder af aar, og hvor gjæssene laa i lige store flokke som fra umindelige tider siden. De hvide heirer spanker om i det lave siv eller grunde vand. De gaar med rykkende, uvisse skridt og støder den lange hvide hals gratiøst frem. Saa stanser de, finder noget spiseligt i vandet, sluger det og ser op paa skakke efter en forbiflyvende and. Og den lodrette sol blinker i deres gule øine og i smaabølgerne, der kruser vandet efter deres skridt. Paa den blaa vandliljes blade og paa de flydende vandplanter gaar flokke af *parra gallinacea* med røde skinnende kamme og søger stadig efter de smaa crustaceer og vandinsekter, der udgjør deres føde. Med gyngende, forsigtige skridt bevæger fuglen sig, med halen ret tilveirs og hovedet lavt. En kamerat kommer, og under et kvidrende skjænderi om pladsen bliver den ene puffet af nymphæabladet og maa med tung flugt sikre sig plads paa en anden liden flydende ø, hvis den da ikke foretrækker at svømme. Og den australske biæder *(merops ornatus)* kommer seilende paa spændte vinger, skjærer i halvcirkel ganske lavt ned til vandet og hæver sig atter, udstødende sin klare trille, mens solen lyser paa dens grønne fjær og græsset og de spredte trær langs bredden staar i tropens dirrende middagslys. Underlig tilmode sad jeg i trærnes skygge og betragtede fuglenes færd, den lange grunde lagune og de vide sletter; thi slig som de nu laa for mig, slig laa de vistnok ogsaa for hundreder af aar siden.

I de svære sletter fandtes en fugl, der fuldstændig gav landskabet et eget præg. Det var den australske trane, «native companion», som den almindelig kaldes *(grus australasianus)*.

Australsk trane.

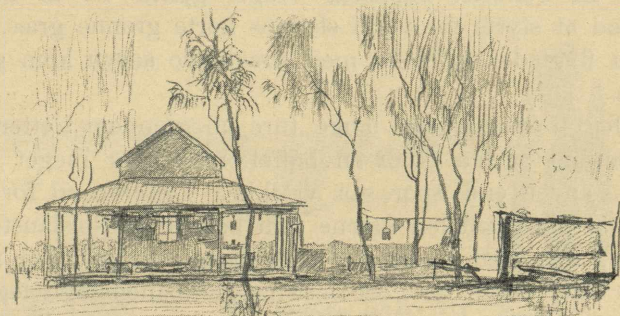
Tidligere havde jeg ganske vist seet denne smukke art ved Daly og ogsaa skudt et eksemplar; men aldrig havde jeg forestillet mig, at den nogensteds kunde findes i slige flokke, som jeg saa i disse sletter. Mens jeg de første dage red omkring, saa jeg langt ude i sletterne svære blaagraa striber og flager, som jeg først ansaa for store laguner og vandsamlinger. Da jeg kom nærmere, saa jeg, at det var

fugle, traner, der i flokke paa hundreder bedækkede sletterne. De slap mig ikke nærmere end i 3—400 meters afstand, men dog nær nok til at kunne iagttage deres forunderlige bevægelser. De, der ikke spiste, beskjæftigede sig paa tranernes vanlige vis med at danse. De løftede vingerne, strakte hovedet frem med krummet hals, hoppede høit i luften og gjorde de mest forunderlige krumspring og kaprioler. Stadig gik og kom nye individer fra alle kanter af sletten, luften var fuld af dem, og overalt lød deres høie, klare trompettoner. Naar de letter, følger de den vanlige taktik, der anvendes af meget langvingede fugle. De breder sine vinger ud, render hurtig bortover, gjør et hop og naar atter jorden, render atter til, hopper igjen og glider endelig paa brede, kun sagte bevægede vinger, med hals og fødder ret udstrakte, jevnt opover i en svag vinkel. Vil fuglen gaa langt, skruer den sig op i umaadelige cirkler, og naar den saa atter vil sænke sig, lader den fødderne hænge ret ned, trækker halsen krumt tilbage, bøier halen ned og styrter sig saa med halvspændte, nedadbøiede, ligesom hængende vinger med hylende fart ned gjennem luften, indtil den er nogle faa meter fra jorden. Da spreder den vingerne, hale og hals rettes, og med fødderne strakte forover seiler den langs jorden for at mindske sin voldsomme fart. Endelig lander den, hopper høit i luften og falder gratiøst ned, udstødende sin klare trompettone.

Som bekjendt flyver tranerne meget høit, og jeg er vis paa, at jeg ikke overdriver, naar jeg siger, at jeg har seet fuglene paa denne maade kaste sig ned fra mindst 6—800 fods høide i en vinkel paa omtrent 45°.

Det viste sig i begyndelsen fuldstændig faafængt at forsøge paa at komme disse fugle saa nær, at man med nogenlunde udsigt til held kunde skyde paa dem hverken med rifle eller gevær. Jeg forsøgte paa mange maader. Da min gamle fuldblodshest var meget hurtig tilbens og jeg lagde merke til, at tranerne ikke fløi synderlig hurtig, og at det tog dem overordentlig lang tid, inden de naaede saa høit op, at de var udenfor skudvidde, besluttede jeg at gaa aabent

tilverks, ride saa nær, jeg kunde komme, og, naar de saa fløi, sætte efter, indhente dem og skyde dem i flugten med haglbøssen. Endel forsøg mislykkedes. Tilslut kom jeg ved at ride ganske sagte og ligegyldig ikke fuldt 300 meter nær en liden flok af tranerne. De lettede, jeg lagde mig forover i sadlen og lod hesten faa frie tøiler. Væddeløbsblodet i gamlingen var som ventelig ikke længe om at komme i kog, og det bar afsted, saa den hede luft peb om ørene. Hurtig halede vi ind paa en stor trane, der i den første halve kilometer ikke hævede sig over 20 meter fra jorden. Stadig kom vi nærmere; men alt som vi nærmede os, gjorde fuglen

Arenbarra station.

sit yderste for at naa saa høit som muligt, og da jeg efter omtrent en kilometers ridt befandt mig ret under den og fyrede fra den galoperende hest, var fuglen for høit, til at skuddet havde nogen virkning. Det gik ikke paa denne maade at faa livet af dem; men saa meget lærte jeg i alle fald, at en god hest springer betydelig hurtigere, end en trane kan flyve.

Tilsidst udspekulerede Holm og jeg en praktisk maade at skyde disse traner paa. Vi red ud sammen, og naar vi saa opdagede en flok, red vi forbi den i 6—700 meters afstand, saaledes at jeg hele tiden holdt mig dækket bag Holm. Paa denne maade drog vi frem, indtil vi passerede et stykke langt og tæt græs. Her greb jeg begge vore bøsser, lod mig

glide ned af hesten og skjulte mig godt i græsset, medens Holm med begge hestene red i en svær bue udenom fuglene og fra den modsatte kant begyndte at drive dem opover mod mig. Han red da stadig frem og tilbage og avancerede herunder kun ganske lidet, idet han stadig passede paa ikke at komme fuglene nærmere end en 3—400 meter. Tranerne lettede da ikke, men vandrede ganske sagte foran ham gjennem sletten og lod sig virkelig drive, naar bare den yderste varsomhed iagttoges. Det gik meget sent, men temmelig sikkert, og efter en halv times forløb marscherede de svære fugle med gravitetiske skridt omkring mit skjulested. Et velrettet haglskud bragte gjerne en af dem til stendød at styrte forover i slettens korte grønne græs, mens resten flygtede og Holm med straalende aasyn kom galoperende.

Jeg foretog ogsaa lange ture ud gjennem sletterne for om muligt at faa skudt en bøffel; men hvor meget vi end søgte, andet end spor saa vi ikke. Læseren vil forbauses over at høre bøffelen nævne som beboer af Nordaustraliens skoge; men den findes der ikke desto mindre. For mange lange tider siden, før Port Darwins, jernbanens og telegrafens dage, anlagdes der en forbryderkoloni paa Melville Island, der dog paa grund af de indfødtes stadige overfald maatte flyttes over paa fastlandet til Port Essington. Paa begge disse steder havde kolonien holdt indiske bøfler af den almindelige art *(bos buffelus)*, der saavel tam som vild forekommer i Indien og Bagindien. Ved koloniernes opløsning blev disse bøfler efterladte og har formeret sig i en saadan grad, at hele den nordaustralske halvø vrimler af dem. De findes nu udbredte lige fra Victoria river og til Carpentaria-bugten, og det paa sine steder, især om mundingen af Adelaide, South og East Alligator river saa talrige, at flere mennesker udelukkende beskjæftiger sig med at jage dem kun for hudens og hornenes skyld. De har tjent og tjener fremdeles gode penge paa denne jagt, der drives dels tilhest, dels tilfods. Huderne indbringer omtrent 1 lstrl. pr. stykke, og naar et par jægere ikke kan fælde tusen bøfler i sæsonen, er de

meget misfornøiede. Jagten kan kun drives i den tørre aarstid, og de bedste jægere har skudt optil firti dyr paa heldige dage. Man vil deraf kunne slutte, at dyrene ingenlunde er sparsomt forekommende. Overalt hvor jeg har færdes i Arnheims land, har jeg af og til seet sporene af disse kjæmpemæssige dyr, der let adskilles fra sporet af almindeligt kvæg. Ved Daly var de almindelige; men dyrene selv saa jeg aldrig, og det er kun omkring mundingen af halvøens nordligste floder, at bøflerne forekommer i store skarer.

Slette ved Arenbarra.

Australiens jordbund synes at have særlige livsbetingelser for sydasiatiske dyreformer, og som et andet eksempel kan jeg nævne, at en hjord brahmakvæg (liden zebu) forsøgsvis blev indført til landet omkring Port Darwin. De er nu fuldstændig forvildede og forekommer i store skarer paa den vestlige side af Adelaide rivers munding. Kinesiske svin har ogsaa forvildet sig ud over hele Adelaide rivers omegn og forplantet sig i den grad, at skogene nu vrimler af dem. Overalt langs creeker og floder kan man finde deres spor og se jorden fuldstændig oprodet paa store strækninger.

Naar man ser, hvor daarlig europæisk eller australsk kvæg trives i disse egne, naar man ser dem afmagres og dø seigt og sikkert, en efter anden, saasnart regntiden ind-

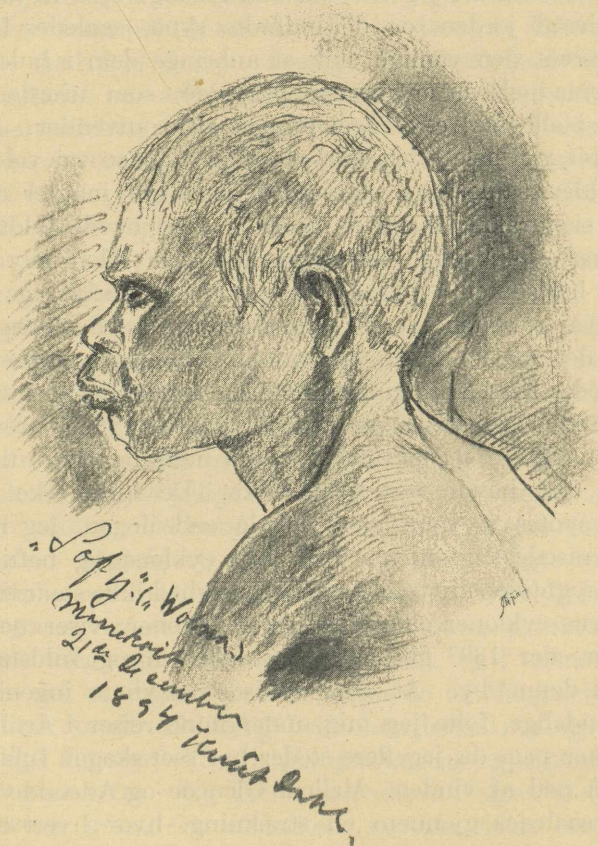
finder sig, og naar man samtidig betænker de store økonomiske anstrængelser, der fuldstændig forgjæves har været gjort for at faa avl af australsk kvæg til at lønne sig, og paa den anden side betænker, hvor udmerket asiatiske kvægsorter trives i disse egne, da maa man nødvendigvis faa en forstaaelse af, at det netop er ved indførsel og avl af asiatisk kvæg, Nordaustralien vil kunne lønne kapitalisters bestræbelser. Landets egen natur har her rent tilfældig, men dog saa tydelig som muligt vist den vei, ad hvilken man maa gaa for at kunne faa kvæg til at trives. Og dog følges den ikke. Hvorfor? Jo, fordi Sydaustraliens regjering i sin ubegribelige visdom har nedlagt forbud mod indførsel af levende dyr fra Asien.

De indfødte omkring stationen hørte til Wolna-stammen og bestod for størstedelen af meget degenererede individer. Deres ydre bar tydelige spor af de almindelige uhumske sygdomme, og selv spedalskhed saa jeg umiskjendelige merker af blandt dem. Denne sygdom er ikke saa ualmindelig blandt nordkystens stammer og maa rimeligvis antages at være indført ved de malayiske trepangfiskere, der hvert aar med nordvest-monsunen besøger disse kyster for at fiske sjøpølser og herunder har adskilligt samkvem med de indfødte. Mange indfødtes ydre bærer ogsaa tydelige spor af kopper, og disse skriver sig da ogsaa rimeligvis fra malayerne.

Disse indfødte rundt Arenbarra opholdt sig her udelukkende for at erholde tobak for arbeide, der af og til kunde falde, dels for at mæske sig med indvolde og affald, naar en okse slagtedes. Forøvrig levede de af, hvad de i omegnen kunde finde, og i høiere grad end noget andet sted, jeg har seet, levede de her af muslinger, som de samlede i en nærliggende lagune. Overalt i junglerne om lagunerne laa de døde skaller af disse ferskvandsmuslinger i slige mængder, at man næsten ikke kunde tage et skridt uden at knuse dem.

Disse negres meget degenererede aandelige og legemlige tilstand bragte mig paa den tanke, at jeg her lettelig vilde kunne skaffe mig alle de kranier af indfødte, jeg ønskede;

thi nede ved Daly vilde det kun have bragt mig ubehageligheder, om jeg havde forsøgt at kjøbe kranier og skeletter. En neger erklærede sig ogsaa villig til at skaffe mig saadanne, gik ud i skogen og vendte kort efter tilbage med et kvinde-

Wolna-kvinde.

ligt kranium, som en af pigerne paa stationen erklærede var en tante af hende. Den betaling, han fik herfor, opflammede ham i forbindelse med fornyede opfordringer fra min side til at foretage en længere ekspedition til en større begravelsesplads, hvorfra han vendte tilbage med fem meget interes-

sante kranier, alle sammen af sine afdøde nære slægtninge. For disse betalte jeg 25 kilogram mel og tobak, artikler, som alle negrene i stationens nærhed holdt et dundrende kalas paa.

Alle de skaller, jeg her fik, bar tydelige spor af at være opgravede af jorden, og de indfødte synes saaledes her at have forsømt den vanlige skik at anbringe dem i hule træer efter forraadnelsen, en fremgangsmaade, som ufordærvede indfødte i alle fald efter eget udsagn altid anvender.

Veiret var hele tiden høist ustadigt. Heden var voldsom; men sjelden sank solen bag Adelaide rivers jungler og de vældige skogtrakter indenfor, uden at regn havde faldt. De kom ganske pludselig disse regnskyl. En liden sky kom tilsyne i horizonten, voksede sig større og større, og inden man ret var kommen paa det rene med dens truende udseende, bragede det løs med lyn og torden. Saa kom regnet, og det piskedes afsted af vinden med en heftighed, der truede med at rive huset ned over hovedet paa os. Saa drev det hele over. Disse tordenstorme stod i heftighed ikke tilbage for dem, jeg havde seet i Sydafrika. De førte ikke hagl; men de syntes at være mere lokale end nogen, jeg havde seet, og rasede undertiden med rent cyklonagtig heftighed. At disse regntidens hvirvelstorme i heftighed ikke staar tilbage for Indiens cykloner eller Kinahavets tyfoner, viser noksom det uveir, der 1897 gik over Port Darwin og fuldstændig ødelagde denne by. At disse voldsomme vinde ingenlunde er ualmindelige, følte jeg mig under mine reiser i Arnheims land sikker paa, da jeg flere steder har seet skogen fuldstændig meiet ned af vinden. Mellem Glencoe og Adelaide river red jeg saaledes gjennem en strækning, hvor hvert eneste træ i skogen laa omstyrtet i en længde af over 1 kilometer, mens bredden af det stykke, vinden havde fældet, neppe oversteg et par hundrede meter. Paa flere andre steder har jeg seet lignende ødelæggelser, og det forekommer mig heraf at fremgaa, at virkelige cykloner slet ikke er ualmindelige i Arnheims land. De er oftest strængt lokale, og i et saa lidet beboet land beror det nærmest paa et tilfælde, om deres

ødelæggelse rammer en beboet plet og kommer til folks kundskab.

Vi tilbragte omtrent fjorten dage paa Arenbarra og fik en del for samlingen nye ting; men jeg var endnu ikke rigtig frisk, og Holm havde i mit fravær fra Mount Shoobridge havt adskillige feberanfald, saa det vil let indsees, at vi ikke kunde arbeide med fuld damp. Daglige regnskyl gjorde ogsaa sit til at afkorte vor arbeidstid, og for ikke at blive udestængte fra udenverdenen under regntiden ved ufremkommelige sumpe pakkede vi vore faa ting og drog lille juleaften tilbage sydover.

Vi havde nogle negre med os, for dels at vise os vei, dels at bære nogle naturalier, vi ikke turde betro til pakhesten; men de viste sig saa træge og uduelige, at vi paa langt nær ikke kunde reise saa hurtig, vi ønskede. Hestene var ogsaa i den svære hede meget dovne, og en af pakhestene lagde sig ned, rullede sig, saa paksadelen forskjøves, og da den atter reiste sig op, faldt endel af pakningen af. Hesten blev aldeles gal, slog, sparkede og fór i rasende karriere gjennem sletten, saa vi maatte tilbringe lange tider med at opsamle vore forskjellige redskaber og instrumenter, der laa strøede udover. En hund, der havde fattet en rent uforklarlig kjærlighed til mig og med vold og magt fulgte med mig fra Arenbarra, tog i formiddagens løb en stor iguan, som jeg stegte og spiste til middagen sammen med min damper. Det gik trægt om eftermiddagen ogsaa, og i tusmørket begyndte det at regne, som vi nærmede os Margareth creek. Holm red foran. Pludselig holdt han hesten an og vinkede paa mig. En stor, vild gris gik ganske sagte gjennem græsset en 150 meter fra. Jeg kunde saavidt se ryggen af den over det grønne græs, seg af hesten, støttede riflen mod et træ og dræbte den med et skud gjennem ryggen. Vi skar bare et laar af med hud og haar, og Holm var rent sørgmodig over, at vi skulde nødes til at behandle vor julegris paa denne maade.

Margareth var tør; men da vi ledte efter en leirplads paa den anden side, viste det sig næsten umuligt at finde en saadan, da sletterne, der laa lidt lavere end creekens

banker, var fuldstændig oversvømmede af nylig faldt regn. Der blev ingen anden raad end at slaa leir paa banken lige ved bambusjungelen, hvor vi inderlig godt vidste, at myggen vilde fortære os.

Morgenen efter, juleaftens morgen, var vi i sadlen, netop som solen svær og rød gled op over skogen. Efter en stunds forløb tog vi vore sager selv og red fra negrene, der var lige dovne som den foregaaende dag.

Det var vor tanke at naa Glencoe; men jeg tog feil af landet og kom ind i fuldstændig ukjendt lænde. Da jeg saa skjønte, at vi vilde forsinke os betydelig ved at forsøge at naa Glencoe og rimeligvis blive nødt til at holde julekveld i busken paa temmelig utilstrækkelig ration, begav jeg mig afsted til nærmeste beboede sted ved jernbanen, «Bridge creek», som vi naaede efter ni timers ridt fra daggry gjennem meget tørt land. Her holdt vi et meget overfladisk maaltid paa the, damper og lidt flesk og drog saa i den kjølige solnedgang videre for at naa Fountainhead. Da jeg imidlertid red indom en mellemstation «Howley» for at høre efter post, nødede den gamle, venlige opsynsmand og hans hustru os til at blive natten over. Efter en hyggelig aften gik vi temmelig trætte til ro og red den følgende dag til Fountainhead og videre til Glencoe, hvis eier var venlig nok til at lade mig faa kvarter der for regntiden.

Mellem jul og nytaar var der et væddeløb, hvortil alle omegnens hvide mænd, et meget begrænset antal, mødte op. En tre-fire hundrede kinesere indfandt sig da ogsaa, og de langpiskede sportsmænd hug drabelig ind paa et par hele stegte grise og ildvand. De hvide mænd forsømte sig heller ikke, og efter en to-tre timers kapridt, hurtigløb, sprang, hop og sækkeløb, ledsaget af tilbørlig spisen og drikken, laa flere af de bedste mænd paa valpladsen, og de overlevende drog til stationen, hvor aftenen og natten indviedes til Bacchi og Terpsichores dyrkelse. Men morgenen dagen derpaa? vil mine læsere spørge. Buskens sønner begyndte paa ny frisk, og først et par dage efter døde julebegeistringen paa rumkaggens tørre bund.

Lidt over nytaar begyndte det for alvor at regne, og med mindre mellemrum regnede det lige til de første dage af marts næsten hver eneste dag. I februar maaned var der saaledes et tidsrum paa fjorten dage, hvori vi ikke saa et glimt af solen, og i denne tid led vi adskillig ondt af væden, der under de voldsomme regnskyl meget let banede sig vei ind i det gamle forfaldne jernhus. Endskjønt huset, der forøvrig kun bestod af et eneste rum med bred veranda

Glencoe station.

rundt, saaledes som tegningen af Arenbarra viste, laa paa toppen af en liden høide, var regnet dog ofte saa voldsomt, at det flade cementgulv, hvorpaa huset laa, fuldstændig oversvømmedes. De fleste af os sov paa verandaen, og naar et uveir som vanligt brød løs engang i løbet af natten, vækkedes vi af sande vandstrømme, der piskede ind over os og tvang os til at flytte med vore klæder og moskitonet over paa den anden side af huset i ly for regn og vind. Neppe en nat var mine sengklæder tørre, og tilslut laa jeg og drømte salig om tørre uldtæpper.

Holms helbred var i denne tid, ligesom forøvrig lige siden opholdet paa Daly, ikke god, og han havde flere voldsomme anfald af feber. Jeg derimod befandt mig nu vel,

og gamle Laurie og de andre «stockmen» paa stationen bed ingenting paa. De var «saltede» for længe siden.

Efter de heftige regnskyl var sletterne omkring forvandlede til en eneste sjø; lagunen naaede langt over sine bredder, og naar nogle dages opholdsveir indtraadte, formaaede dette kun lidet at reducere vandstanden i sletterne umiddelbart i lagunens nærhed. De skogbevoksede lave rygge, der reiste sig fra sletterne, og hvis bund for det meste bestod af sand eller jernstensgrus, var vistnok ikke oversvømmede, men dog til en saadan grad gjennemtrukne af vand, at jorden paa mange steder ikke kunde bære hest og rytter. Red man ud i de lave rygge og sletterne, kunde pludselig hesten synke i til opunder bugen, og selv tilfods havde man sommesteder vanskelig ved ikke at synke for hvert skridt. Selv oppe i de smaa høider, der laa i nogle mils afstand fra stationen, kunde det være vanskeligt nok at komme frem. Denne hængemyragtige beskaffenhed af jorden er et meget karakteristisk træk af Nordaustraliens fysiske egenskaber under den regnfulde aarstid og spiller en temmelig betydelig rolle, er en temmelig betydelig bremse i økonomisk henseende, da naturligvis al trafik i busken praktisk talt bliver umulig, saalænge jorden er «boggy». Kun i fjeldegnene kan man til nød komme frem paa skikkelig vis, og selv da kan det, som ovenfor anført, have sine vanskeligheder.

Først i denne tid fik jeg øinene op for, at jeg virkelig befandt mig i et tropisk land. Naar varme dage fulgte de første langvarige regnskyl, der fuldstændig havde gjennemblødt jorden, der laa gold og øde med korte tuster efter tørketidens græsbrande, da var det, som en usynlig magt i jordens indre pressede vegetationen frem gjennem dens overflade. Langs bredderne af vandløb og creeker, hvor i den tørre aarstid kun bambusens visne løv bredte sig over en nøgen jordbund, der skjød nu op en forbausende vækstrigdom. Slyngende vin og andre slyngplanter snoede sig op mellem breddens trær, svære amorphofallus bredte sine dybgrønne stengler og blade over store stykker af bredden, *dioscorea transversa* sendte sin grønne krybende stengel mellem

de brede grønne blade af den skjønne *alacasia antiquorum*, der bedækkede creekernes steile bredder. Alt dette kom naturligvis ikke med en gang; en opmerksom iagttager vilde

Negerpige.

allerede have seet de første spirer efter sæsonens første regnskyl; men først den egentlige regntids indtrædelse bragte dem til at bryde ud i fuldt overdaadigt flor.

De grønne, tommetykke koniske skud af bambusen *(bambusa Arnhemica)* havde allerede længe kunnet sees i

junglerne; men nu begyndte de at skyde for alvor og med stor hurtighed. Efter nogle dages regn og derpaa følgende solskin kunde man se skud, der før neppe var synlige, rage mere end meterhøit ud af jorden. Desværre kom jeg ikke til at anstille maalinger over deres vækst; men den hurtighed, hvormed de naaede 2—3 meters længde, uden naturligvis at skyde en eneste gren, var aldeles forbausende.

Ikke mindre hurtig var de store græsarters vækst. Paa et par ugers tid skjød de op til en høide, der snarere skulde synes at tilhøre trær end græsarter. Oftest er græsset mere end mandshøit, ofte rager det meget over ens hoved, naar man rider, og paa sine steder har jeg seet det rage op omkring telegraftraadene langs jernbanelinjen, med andre ord opnaa en høide af 4—5 meter. Tykkelsen svarer imidlertid ikke til høiden og overskrider sjelden en almindelig blyants tykkelse. Det hindrer i en ganske betydelig grad al fremkomst i skogen, og et ridt gjennem græsset paa denne aarstid bliver til et rent helvede, ikke mindst ved de mængder af græsfrø, der falder over en og borer sig ind i ens klæder og kjød. De er nemlig meget spidse og forsynede med modhager, der ved den ringeste bevægelse arbeider frøet dybere og dybere ind i det legeme, hvori det fæster sig. Saa brydsomme er disse græsfrø, at faareavl aldeles ikke kan drives i den nordlige halvø; thi græsfrøet borer sig overalt ind i faarenes uld, ja trænger endog ind i dyrenes indvolde og dræber dem. Disse græsfrø er ogsaa i besiddelse af en vis bevægelsesevne, der skyldes en eiendommelighed ved deres bygning. Ligesom hos de fleste græsarter er frøet forsynet med et langt snerp. Dette snerp er dannet af et blad, der er tvundet sammen paa langs, og hvis tvinding sammenholdes af et klæbrigt stof, der opløses i vand. Snerpet er ogsaa bøiet, ofte i ret vinkel, som en sveiv. Først naar det er modent, har frøet sine eiendommeligheder fuldt udviklede. Naar saa regn falder og snerpet vædes, opløses det klæbrige stof, der binder tvindingen i det omdannede blad. Idet tvindingen slakner, dreier snerpet sig ganske langsomt om sin egen akse. Den vinkelbøiede del

af snerpet dreier sig herunder som en sveiv, støder først an mod de øvrige snerp i akset og løsner frøet, og efterat dette er faldt til jorden, formaar snerpet ganske langsomt at drive det fremad og bidrage til, at det lettere kan bane sig ned i jorden.

Man kan meget let gjøre eksperimentet ved at plukke et græsfrø, væde snerpet med munden og derpaa lægge det paa en jevn flade. Ganske langsomt vil det saa begynde at bevæge sig, paa en maade sno sig fremad.

Lige under høiden, hvor huset laa, slyngede lagunen sig frem smal og lang mellem spredte holt af pandanus. Ved juletider var den temmelig grund, stationens svin og kvæg havde forvandlet dens engang i tiden krystalklare vand til en grumset vædske. Endskjønt jeg i begyndelsen af den tørre aarstid, da jeg kjøbte hestene, baade havde seet og taget fisk i lagunen, saa det nu ud, som om disse var fuldstændig uddøde. Med agn fik vi ingen, og aldrig saaes en fisk at plaske i vandets overflade, selv ikke i de stille aftener, noget, der dog altid i disse egne finder sted i enhver fiskerig dam, i ethvert fald den største del af aaret. Efterat det havde regnet voldsomt en tid og lagunens vand var steget betydelig, begyndte vandet pludselig at vrimle af fisk. Overalt ringledes vandfladen af deres plask, og med et lidet indisk kastenet, jeg havde, kunde jeg fange flere arter. Disse fiske maa rimeligvis have ligget i bundens mudder og ved tilførsel af det friske regnvand først været istand til at gjenoptage den livsvirksomhed, som det stagnerende vand i den næsten udtørrede lagune havde nødt dem til midlertidig at indstille.

Ogsaa her findes de maller eller jewfiske *(cnidoglonis)*, som jeg omtalte fra Hermit hill. Ligesom hos de fleste maller er piggene foran deres ryg- og brystfinner giftige, og et stik fra disse pigge er ingenlunde nogen behagelighed. En kveld holdt jeg paa at fiske med mit lille net efter disse smaa maller, og for hvert træk tog jeg gjerne flere af dem. Som jeg løftede nettet med et par iværende fiske op fra vandet, faldt en af disse ud og sprellede sig nedover mod

vandkanten. Med et slag af min ledige haand sendte jeg den ind paa land; men det skulde jeg helst ladet være; thi med spidsen af venstre haands ringfinger traf jeg en af dens pigge, der tilføiede mig et temmeligt dybt saar. Et ryk som af en voldsom elektrisk strøm fór gjennem armen og efterfulgtes af en smerte saa ulidelig, at jeg med nød kunde holde mig paa benene. Jeg ved intet bedre at sammenligne den med end den smerte, der fremkaldes ved en pludselig overgang fra frysning til varme, hvad man her hjemme almindelig kalder «neglbit», kun saa mange gange sterkere. Da jeg udsugede saaret og heldte ammoniak i, gav smerten sig en en del, indtil den efter et par timers tid næsten ophørte. Da svulmede kjertlerne i venstre armhule voldsomt op, og først næste dags formiddag svandt hævelsen fuldstændig. Saagodtsom ethvert ildebefindende efter forgiftningen var dermed forsvundet.

Af vadefugle fandtes periodevis større flokke, der gjerne indfandt sig efter svære regnskyl, naar sletterne var oversvømmede. Langbenede stylteløbere fór omkring i vandet, svalesnepperne fór i flokke høit oppe i luften og spredte sig over sletterne. Bekkasiner laa og trykkede henigjennem græsset, og sneppefugle af forskjellige arter færdedes om lagunen. Hver dag hørtes den australske tranes høie trompetsignaler, og den vældige sorte og hvide kjæmpestork, den saakaldte jabiru *(mycteria australis)* spankulerede gravitetisk gjennem sletternes grunde vandflager. Mange var de riflekugler, der fra huset sang omkring de svære fugle, men dog uden resultat. At komme dem paa skikkeligt hold var umuligt.

En dag fik vi besøg af en større vader, der ved første øiekast forekom mig at være en gammel kjending. Da jeg sneg mig indpaa, lettede fuglen og kom lige over mig. Den faldt, og jeg saa straks, at det var en storspove *(numenius arcuatus)*, denne fugl, der er enhver vestlands-jæger saa vel kjendt og høit attraaet hjemme i Norge. Den er ikke ualmindelig ved det nordlige Australiens kyster, og ved fast-

landets sydkyst forekommer den almindelig, ligesom man ogsaa finder den ved vestkysten. Den har en overordentlig vid udbredning, denne fugl, der i store skarer ogsaa forekommer ved Afrikas kyster og kun som en sommergjæst opholder sig i det nordlige Europa.

Af og til kom den store hvidbugede havørn *(haliætus leucogaster)*, der forøvrig tilhører kysterne og de store floder, men nu under oversvømmelserne syntes at trives ogsaa her. Saasnart slig en kjæmpefugl opdagedes, var vi ikke sene om at være efter den, og vi skjød da ogsaa et par stykker. Det var i det hele forbausende, hvilken mængde af rovfugle, man fandt i dette land, der for et tropisk land at være ikke har nogen saa særdeles rig fauna. Milvus affinis og den almindelige brune kite vrimler formelig paa steder, hvor man ser meget lidet dyreliv, for ikke at tale om de vildtrige laguner ved kysten. Da de fleste af de forekommende rovfugle ikke er natlige, falder følgelig kun en ringe del af de talrige gnavere, bandikuter og pungaber i deres lod, og de bliver væsentlig henviste til græshopper, firben og de faa mindre dyr, de kan faa tag i. Sammenlignet med Afrika forekom i alle fald her arternes talrighed mig meget større i forhold til jagtfelternes righoldighed. De fleste fugle i skogene var nu ivrig beskjæftigede med redebygning, og mere end hos de fleste andre dyreformer synes fuglenes forplantning i disse egne at være bunden til en bestemt aarstid, den regnfulde. Dette forhindrer dog ikke, at mange arter ogsaa ruger i den tørre tid, ja muligens til enhver aarstid; men tyngden af fuglenes forplantning falder dog i regntiden. I de smaa ranke «box»-trær rundt stationen murede de vævre «magpie larks» *(grallina picata)* sine reder af mudder, og inden længe kvidrede de spæde unger, mens forældrene forskrækkede flagrede omkring, naar vi nærmede os.

Den blaakindede honningæder *(entomyza cyanotis)*, en stor smuk meliphaga-art, byggede ogsaa i denne tid, og jeg lagde merke til et meget eiendommeligt forhold ved deres bygningsmethode. Min dagbog siger:

«Glencoe, 21de januar 1895.

Som jeg kom under et stort hvidt gummitræ, blev jeg opmerksom paa et kopformet rede, bygget af mudder i en kløft af de yderste grene. En flok af blaakindede honningædere flygtede derfra. Redet tilhørte øiensynlig dem, og da jeg efter en liden rundtur kom forbi træet, saa jeg to fugle ifærd med redet. I et mudderhul lige ved var to til tre andre fugle beskjæftigede, og da jeg fik en formodning om, at de muligens var deltagere i redebygningen, satte jeg mig ved foden af et træ tæt ved for at se, hvad der vilde ske. Straks kom en fugl flyvende med sit næb fuldt af mudder, som den ivrig fordelte paa randen af redet. Saasnart næbbet var tomt, drog den afsted til mudderhullet, og en anden vendte tilbage for at fortsætte arbeidet. Der var i det hele fire-fem fugle eller maaske flere, og alle afløste de hinanden under arbeidet paa redet. Der var gjerne to til tre stadig i redet, og under arbeidet udstødte de uafbrudt en hæs fløiten.»

I og for sig er en slig fælles redebygning et meget underligt fænomen, og det maa vistnok staa i forbindelse med merkelige forhold ved fuglenes forplantning og familieliv, forhold, som det dog ikke lykkedes mig at komme paa det rene med.

Livet paa stationen bar det ensformighedens præg, som det nødvendigvis bærer i Australiens busk. Vi skjød og præparerede, naar veiret tillod, og havde den ærgrelse at se det meste af vore fugleskind opspiste af insekter. Grise var der sande hærskarer af overalt paa stationens omraade. I flokke færdedes de gjennem sletterne, og de tammeste af dem laa oppe omkring husene og indfandt sig regelmæssig til vore maaltider paa verandaen og «snikte» som hunde. De var Holms arvefiender; for saasnart han lagde fra sig en halvpræpareret fugl, kastede grisene sig over den og fortærede den. Stadig var han under arbeidet omgivet af en flok grise, der sloges om hver eneste fugleskrot, han efter flaaningen kastede fra sig.

Var sletterne og skogen omkring altfor oversvømmede, eller var heden for voldsom, *red* vi paa jagt og skjød fra

hesteryggen. Af og til hjalp vi med slagtning af kvæg eller var med og tæmmede halvvilde heste, der var hentede langt inde fra kontinentet, og som Laurie forsøgte at faa dresseret og sendt til Singapore eller Batavia. Levemaaden var det vanlige kjød og brød, som en kinesisk kok tilberedte. Smør og syltetøi fandtes ogsaa paa vort bord og en sjelden gang poteter. Slig som man kunde længes efter frugt eller overhovedet friske vegetabilier; thi sligt var det uhyre sjelden, vi kunde faa. Jeg husker saa godt en gang Laurie og jeg red over til Fountainhead. Paa veien mødte vi en kineser, der bar en del store saftige agurker, som han møisomt havde dyrket i sin have. Vi kjøbte dem for, hvad han forlangte, en ikke liden sum, og ude af stand til at kunne vente, indtil vi kom hjem og kunde lave en salat af dem, aad vi en del af dem raa paa stedet.

De er driftige folk, disse kinesere. Tæt ved Fountainhead guldmine havde et par af dem en have, og det var utroligt, hvad de kunde dyrke, disse mennesker, hvem det falder saa billigt at skaffe arbeidere, og som desuden selv, som man i almindelighed siger, kan leve paa lugten af en oljefille. Her hvor den hvide mand ikke vilde sætte en spade i jorden, dyrkede de løg og kaal, sukkerrør, ingefær, ja selv ris fik de en god avling af.

Naar vor mad paa stationen blev for ensformig, vekslede vi lidt paa den med vildt. Af og til kom flokke af pibeanden, den saakaldte «whistling duck» *(dendrocygna vagans)*, og slog sig ned i lagunen. Ved dels at svømme, dels at krybe kom vi gjerne paa ganske kort hold og fældte med et par skud et forsvarligt knippe af dette gode vildt. En anden art af samme slags *(d. Eytoni)* kom ogsaa af og til, men i langt mindre antal. Pibeanden er den almindeligste ande-art i Nordaustralien, og i vældige flokker streifer den omkring fra sump til sump, fra lagune til lagune. I lighed med den sorte og hvide gaas sidder den meget ofte i træer, og dens tær er ogsaa ligesom disses ikke forbundne med svømmehud mere end paa den inderste halvpart.

Den rosenrøde kakadue, der af kolonisten gjerne kaldes *gala (cacatua roseicapilla)*, der aldrig findes langt fra vand, forekom i store flokke. Som rosenrøde flager bedækkede de sletterne, hvor de paa jorden søgte sin føde. Et velrettet skud ind i flokken dræbte mange og saarede naturligvis en del, der opløftede høie skrig, som øieblikkelig kaldte den flygtende flok tilbage og gav os anledning til at skyde saa mange, vi trængte, af de velsmagende fugle. Det er et træk, der gjenfindes hos alle papegøier, dette, at de aldrig lader en saaret kamerat i stikken. Selv om skuddene knalder og fugl efter fugl stuper ned, kredser dog de gjenlevende over sine skamskudte brødre og besvarer ængstelig deres jamrende skrig. En kan slagte hele flokken næsten, før de giver sig.

Den store røde kænguru fandtes ude i nogle lave fjeld; men de var som vanlig sky, og om man kom paa skud og traf dem, var de saa overordentlig seiglivede, at man havde liden udsigt til at gjenfinde sit bytte. Endelig en dag red jeg ud i fjeldene, og som jeg speidende lod hesten skridte langs foden af en li, opdagede jeg to kænguruer, en stor «gammel mand» og en liden hun. De sad begge og græssede. Jeg gled af hesten, lagde mig ned i græsset og ledede denne videre for at komme til et sted, hvor der var bedre at stille indpaa. Dyrene saa op; men da de ikke opdagede andet end en hest, gav de sig ganske rolig til at spise igjen. Jeg bandt saa hesten, sneg mig frem fra træ til træ og sendte endelig ekspreskuglen i skulderen paa gamlingen. De sprat op. Hunnen fór som afsindig opover, gamlen fulgte med lange, tunge hop. En 50—60 meter længere op kom den til en brat kneik i fjeldet. Den klarte den ikke, vaklede, stupte bagover og kom rullende nedover. Da jeg naaede frem, laa den bare og knyttede hænderne, og dens svære lemmer dirrede i de sidste ryk. Jeg bandt hesten til et træ lige ved, og da jeg havde flaaet den og med skindet over skuldrene, blodig og fæl, kom bort og skulde løse den, slog dyret sig ved lugten af blod aldeles gal og rykkede som rasende for at komme løs. Jeg takkede guderne og sadelmageren i Adelaide, fordi mit bidsel var sterkt, fik endelig stagget dyret og red hjem,

hvor vi holdt stort kalas paa kænguruens vældige hale, et maaltid, der forresten gav os alle den forfærdeligste mavesyge.

En jagt, der skaffede os en god del fornøielse, var firfislejagt for halsende hund. I stationens paddock, hvor ingen andre indfødte færdedes end de faa, der tjente paa stationen

Termittue.

og forøvrig levede omtrent efter samme spiseseddel som dens hvide folk, vrimlede der af store vaskere eller iguaner. Især var Goulds iguan meget talrig, og en anden nærstaaende art var heller ikke ualmindelig. Vi gik da ud med min hund *Pup* (den hund, der havde fulgt mig fra Adelaide river). Den var opdragen saagodtsom blandt negre og var en sand mester

i at jage iguan. Det varede aldrig længe, før vi saa Pup jage afsted gjennem græsset i vild forfølgelse af iguanen. Snart forkyndte dens høie gjøen, at firbenet havde taget sin tilflugt til et træ, i hvis top det sad og betragtede os med spillende øine, naar vi nærmede os. Stykker af termittuer tjente os som kastevaaben; thi skud havde vi ikke raad til at spendere. Snart slog et godt kast iguanen af grenen, den tumlede til jorden, hvor der opstod et ordentligt basketag mellem den og hunden. Af og til, naar de var over en meter lange, kunde iguanerne sætte lige paa folk. En gang havde jeg kastet en svær, meget over meterlang krabat ned fra træet, den sad i. Den flygtede, haardt forfulgt af hunden, der ikke rigtig turde give sig i kast med denne svære modstander. Jeg sprang udenom og tog imod den med min svære jagtkniv i haanden. Den satte lige paa mig. Jeg hug feil, og den styrtede frem med hvæsende, opspilet gab; men hurtig gjentog jeg hugget, traf den over skallen og dræbte den.

Overalt i Arnheims lands skoge støder man paa termittuer, der undertiden opnaar en enorm høide. I almindelighed er de af en meget ujevn kegleform med talrige kegleformige sidebygninger eller taarne, der mangengang kan være saa regelmæssige og vakre, at hele tuen i frastand kan minde om en gothisk dom. Disse koniske tuer opnaar den betydeligste størrelse, og jeg tror sikkert, jeg har set dem en 5—6 meter høie. Af hosstaaende billede kan man i alle fald danne sig en forestilling om deres høide. Den fotograferede tue er, tror jeg, den største, jeg nogensinde har seet. Tuerne kan ogsaa have en anden form, danne en bred, skarp kam, der sjelden overstiger mandshøide og altid er rettede fra nord mod syd. De findes især i kystens nærhed, og hvorvidt de huser en anden art end den vanlige, ved jeg ikke. Heller ikke kan jeg paa en tilfredsstillende maade forklare mig, hvorfor disse tuer mere end andre er stillede mod nord og syd. Jeg ved kun, at saa er tilfælde, og at man fuldstændig kan undvære kompasset, naar man reiser gjennem trakter, hvor disse saakaldte «magnetiske» termittuer findes.

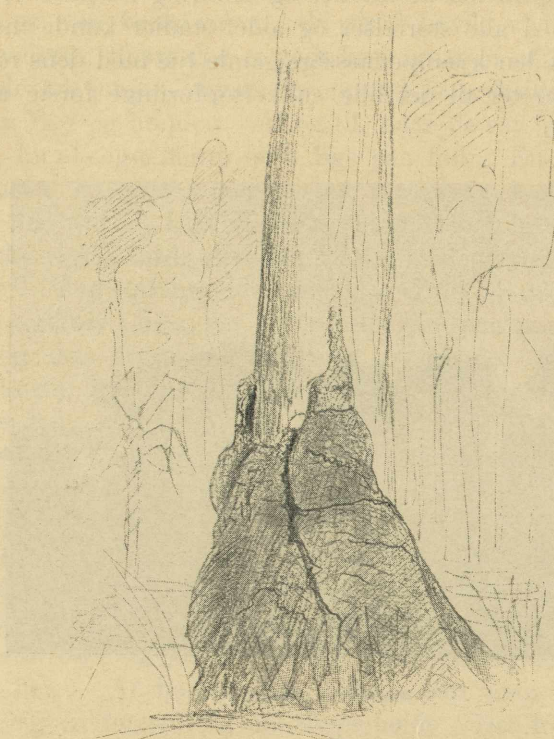
Enkelte steder kan den almindelige form af tuerne forekomme i saadanne mængder, at de formelig danner «termitbyer» og bliver det mest fremtrædende træk i landskabets karakter. Især omkring store aabne sletter forekommer den slags masseoptræden af tuerne, og omkring Glencoe vrimler det af dem. I alle størrelser og aldersstadier kunde man se dem, lige fra den kjæmpemæssige gamle tue med dens mange spir og minareter til det lille sukkertopformige første anlæg til en saadan.

«Magnetiske termittuer».

Hvad der i første instans betinger det første anlæg af en termittue, og hvilket forhold beboerne af de nærstaaende tuer staar i til hinanden, er ikke godt at afgjøre. Mangengang kan jorden være bedækket med talrige smaa koniske tuer, for hvis anlæg man ikke kan spore nogen iøinefaldende grund, og hvis beboere muligens kan antages at staa i en vis forbindelse med hinanden. Ofte vil man dog se, at de større tuer er byggede op omkring et eller andet udtørket træ eller stubbe. Termiterne lever jo som bekjendt af døde plantestoffe, særlig tørt træ, og hvorsomhelst en tør gren ligger

falden, en tør stubbe stikker op, der overmurer de flittige dyr den i løbet af kort tid med sine jordkanaler; efterhaanden vokser disse i omfang, og tuen dannes. Selv endnu levende træer angribes, naar der paa dem findes tørre dele.

Dødsdømt træ.

Angaaende termiternes arbeidsmethode har forøvrig professor H. Drummond i «Tropical Africa» givet en saa udførlig beskrivelse, at nogen saadan fra min side vil være unødig.

Nok af det, man kan altsaa gaa ud fra, at det første anlæg til en termittue i alle fald ofte støtter sig til afdød vegetation, og for de smaa fritstaaende tuers vedkommende

er det vistnok ogsaa sandsynligt, at en tør kvist eller gren, der laa paa jorden, dannede det første grundlag for termiternes bygninger. Kun har de i tidens løb fortæret den ved, hvorom de byggede, saa man ikke ved undersøgelse af tuen kan finde spor af den. Spørger man nu, hvor længe det varer, før en

Gjennemskaaren termittue.

saadan liden begyndende tue vokser op til det kjæmpemæssige volum, der er eget for den fuldt udviklede tue, saa maa jeg svare, at jeg tror, hurtigheden af en tues vækst er meget variabel. Enkelte af tuerne naar vistnok aldrig nogen synderlig størrelse, andre vokser hurtig, atter andre langsomt. Det hele maa vistnok afhænge af koloniernes talrighed paa

individer, tuernes mere eller mindre fordelagtige beliggenhed o. s. v., alt sammen forhold, som jeg var ude af stand til at undersøge, men som et ret og slet ræsonnement maa kunne sige en. Jeg har kun et eneste faktum at støtte mig til angaaende en termittues væksts hastighed. Rundt Glencoe station var der et gjærde opsat, som alle lignende af stolper og staaltraad. Det var tolv aar gammelt, og omkring en af stolperne i dette gjærde havde der reist sig en termittue af de største dimensioner. Den var beboet, og der var ganske nylig tilbyggede taarne og sidekamre paa den. I tolv aar havde altsaa denne tue vokset til, hvad den var.

Den nævnte tue bragte mig forøvrig paa en tanke, som jeg tror muligens med tid og arbeide kunde udnyttes. Enhver mand, der i tropisk Australien har længere gjærdestrækninger at vedligeholde, nærer et indædt had til termiterne. De ødelægger nemlig paa det ubarmhjertigste de fleste stolper i gjærdet, saaledes at de stadig maa fornyes. Der er kun enkelte træsorter, som ikke forekommer meget almindelig, f. eks. «Leichhardts træ», der ikke angribes af dem. Græsbrandene ødelægger ogsaa stadig stolperne, og deres fornyelse koster betydelige summer. At bruge jern falder i de mangen gang afsides trakter altfor dyrt.

Kun yderst sjelden bygger termiterne en tue om stolpen og gjør den derved til en pillar, der er saa solid som cement og vil vare kanske i aarhundreder. Men naar nu termiten en sjelden gang gjør dette, da maa der vistnok være en lov, der betinger det, særegne omstændigheder, hvoraf det afhænger, og kunde man ved forsøg finde denne lov, kunde man ved indgaaende arbeide bringe det til, at man slog en pæl i jorden og tvang termiterne til at bygge sin tue om den, da vilde man maaske i tropisk Australien kunde indvinde ligesaa mange pund, som der er gjærdestolper. Jeg siger ikke, at det *kan* gjøres. Jeg siger bare, at det er værd et eksperiment.

Tager man hensyn til den frygtelige hede, der af og til under regntiden herskede, og som nu i den fugtige luft føltes endnu sterkere end vanligt, tager man hensyn til alle de

plager, der medfulgte i form af myg, giftige skalopendere og mængder af væmmelige insekter, og husker man tillige paa, at halvparten af vore samlinger gik tabt, blev ædt af insekter, saa vil det ikke forekomme læserne merkeligt, at baade Holm og jeg med glæde saa regnskyllene blive mindre hyppige og dermed ogsaa gjorde os rede til at drage ud paa nye togter.

Jeg havde allerede i oktober maaned faaet meddelelser (af inspektør Foelsche og et par andre), der vistnok lød endel forskjelligt, men som dog bragte mig til at tro, at der henimod det centrale tafelland eller i alle fald omkring Mary rivers kilder levede et pungdyr, der vistnok maatte være ukjendt for den civiliserede verden. Dyret beskreves som et slags liden kænguru, der dels skulde færdes mellem stene og klippeblokke, dels have sit tilhold i træer, og hvis hale i enden skulde have en eiendommelig hage eller krog. Mine hjemmelsmænd havde væsentlig sin kundskab fra indfødte, og endel negre, som jeg talte med, forsikrede, at dyret skulde ligne en almindelig klippewallaby eller kænguru i udseende og levevis, men have en snohale som opossumen. Endskjønt jeg naturligvis altfor vel vidste, at den slags beretninger ofte kan være meget vildledende, at den indfødtes beskrivelse af sproglige hensyn bliver høist ufuldkommen, saa troede jeg dog, at dette var noget usedvanligt. At det her dreiede sig om et dyr, som de hvide folk i disse trakter ikke kjendte anderledes end af omtale, var jeg sikker paa, og efter de beskrivelser, jeg havde, formodede jeg, at det maatte være en slags trækænguru eller i alle fald et dyr, der stod slægten dendrolagus nær. Som bekjendt findes denne slægt repræsenteret kun ved to arter, en fra Ny Guinea og en i det nordlige Queensland. Et fund heroppe vilde saaledes være af overordentlig stor interesse.

I ethvert fald havde jeg lagt mine planer derefter. At drage ud til Mary river og det centrale tafelland i regntiden vilde være for farligt, da jordbundens opblødte tilstand vilde hindre mig i at komme frem. Først maatte jeg afvente regntidens ophør.

Endnu var jordbunden meget blød; men en mindre udflugt vilde jeg i alle fald foretage, inden jeg rustede mig for reisen udover i Mary rivers distrikt. Ved Mount Shoobridge var der nemlig god anledning til at fylde endel mangler i min samling, og desuden havde jeg endnu ikke faaet nogen forklaring paa, hvilket dyr det var, der af de indfødte derude betegnedes som «dokoin», et dyr, som man vil erindre fra kapitlets begyndelse.

I ledige timer og regnfulde dage havde vi repareret og stelt alt mit sadeltøi og øvrige ekvipering, vore heste havde under hele regntiden gaaet ledige og var med undtagelse af min gamle ridehest alle i den bedste stand. Den var gammel, stakkar, taalte ikke regnet og holdt sig mager, ligesom den ogsaa mistede størsteparten af haarene og nærmest mindede om en gammel blankslidt sælskindskuffert. Mange heste er her tilbøielige til at miste haarene under regntiden.

Vi havde saaledes ingen synderlige forberedelser at gjøre, og om eftermiddagen den 13de marts slængte vi sadler og bagage paa hestene, sagde farvel og red over til Fountainhead jernbanestation for at proviantere. Det var ikke stort, der trængtes. Mel, ris, the, sukker, fyrstikker og tobak samt nogle pund løg dannede tyngden af vore provisioner. Vi kjøbte en gjed, slagtede og saltede den ned i to paksække. Derpaa slog vi os til ro for natten paa handelsstedet.

Den følgende morgen var jeg tidlig ude og opsøgte hestene, der i løbet af natten naturligvis var vandrede temmelig langt henimod Glencoe, hvor de nu saa længe havde havt kvarter. Hurtig spistes frokost, og inden ret længe var vi i sadlen. I hurtigt skridt drog de let lastede heste fremad mod vort maal, Mount Shoobridges fjerne kjæde, der af og til kunde skimtes fra de lave rygge i det skogklædte terræn. Pup travede lystig ved siden og gjorde af og til forgjæves anfald paa vagtler og firben i det lange græs ved veikanten, rovfugle kredsede i luften, papegøierne peb, og den hvide kakadues hæse skrig gjaldede gjennem skogen. Og morgensolen skinnede over trærnes friske grønt, alt i vore omgivelser forraadte det intense liv, der endnu pulserede

i naturen. Det var, som denne vældige natur smilende bød os velkommen til det rolige forskerliv, det inderlige samliv med dyr og planter, hvis glæde kun den forstaar, der har levet eremitens liv i de øde skoge.

Vi fulgte veien udover mod Howley guldmine; men her og der var selv den haarde vei endnu saa opblødt, at vi maatte ride langt op igjennem nogle heier for at komme paa fast grund. Som et bevis paa jordbundens tilstand kan jeg anføre, at midt i veien stod en tom kjærre, som en kinesisk fragtemand havde efterladt. Den stod i til navet midt i den ellers stenhaarde vei.

Ved Howley fik vi tag i en neger med hustru og børn og tog hele flokken med os for at anvende dem dels til at koge og stelle i leiren, dels til at søge efter dyr. Saa forlod vi veien, slog ind i skogen og satte en snarvei gjennem fjelddalene mod Mount Shoobridge. Sidst vi fór her, begyndte saavidt græsset at skyde op efter tørketid og græsbrande, og jorden var bedækket med sværme af unge, endnu ikke helt forvandlede græshopper; nu stod græsset som en urskog om os, ragede metervis over vore hoveder og dannede et vildnis, der i høi grad hindrede vor fremtrængen og fuldstændig forandrede landskabets karakter. Flere steder forsøgte vi at sætte ild paa det; men det var til vor sorg endnu ikke tørt nok til at brænde.

Endelig naaede vi frem. Fjeldets stumpe kegle ragede over skogen foran os, de forladte huse paa den gamle mine skimtedes mellem trærne. Det var næsten, som kom vi til et hjem, saa hyggeligt og fredeligt forekom vort gamle kvarter os i al dets forladthed. Græsset stod mandshøit om verandaen, og inde i huset havde negrene været og rumsteret og naturligvis taget det, de havde brug for. Et par feltsenge, som vi sidst havde laget af træstillads og gamle melsække, havde de ødelagt for sækkenes skyld, og vi blev nødt til at ligge paa det haarde gulv.

Saa indrettede vi os da paa vor vanlige vis. Holm præparerede og kogte mad. Jeg var ude med negrene og skjød og samlede. Fugl fik vi nok af, tildels arter, som vi aldrig

før havde seet; men det dyr, som jeg hidsigst søgte efter, «dokoin», var det ikke muligt at opdrive. En del fremmede negre kom naturligvis ogsaa inden ret lang tid, og endskjønt jeg satte disse i arbeide, gav dette heller ikke det ønskede resultat. Det syntes at være umuligt at faa tag i dette dyr.

Saa en dag gaar jeg i skogen med en af negrene, og som vi satte os ved kanten af creeken, saa jeg i en dingos tørre exkrementer et lidet pattedyrs kranium. Jeg kjendte det, men spurgte bare af et tilfælde negeren, hvad det var for et dyr. «Det er dokoin,» sagde han. Det var den almindelige lille rotte *conilurus penicillatus*, der af negrene ved Hermit hill kaldtes «pelke», som jeg nu i saa lange tider havde

Pitaurus breviceps.

gaaet og ledt efter som et sjeldent dyr! Noget godt udrettede dog denne jagt i de hule træer, som jeg hele tiden havde beskjæftiget negrene med. De fandt adskillige andre mindre pattedyr, og blandt andet bragte de mig en dag et eksemplar af det vakre lille flyve-ekorn *pitaurus breviceps*, der ingenlunde er almindeligt at faa fat i og vist heller ikke synderlig talrigt forekommer i indlandets skoge. Ude ved kysten derimod er arten betydelig talrigere, og i Port Darwin og omegn er det ikke saa ualmindeligt at træffe den. Den har forøvrig en vid udbredelse og forekommer vistnok næsten overalt i tropisk Australien.

Nundjala fandtes her i ringe mængder i de hule træer, og endelig fik vi et eksemplar af det dyr, som af de indfødte

ved Hermit hill kaldtes jirian. Det var den almindelige pungmaar, *dasyurus halucatus*, der af kolonisterne gjerne benævnes «native cat».

Den store kænguru, *macropus antilopinus*, fandtes ogsaa i høiderne omkring os; men det viste sig umuligt at faa et rimeligt skud paa de slu dyr, selv med riflen.

Fugl var der som før sagt nok af, og meget nyt blev samlet. Blandt andet bragte Holm en dag hjem to eksemplarer af den vældige australske ørn *aquila audax*, en fugl, der er overordentlig sky, men slet ikke ualmindelig i nordens skoge.

Paa en tur mellem fjeldene gjorde jeg en opdagelse, der forekom mig at være af en vis interesse. Jeg citerer dagbogen:

«*Mount Shoobridge, 16de marts 1895.*

Kommen op paa en ryg, saa jeg til min glæde i en af det fra tafellandet udskydende isolerede tafelbjerge flere større huler, noget jeg længe havde havt formodning om at finde, da mindre huler var almindelige i tafellandets stup og fjeldvægge. Negeren fortalte mig, at hans stamme brugte at bo i dem i regntiden. Trods hans protester om den lange vei satte vi dog afsted og kom efter en temmelig strid marsch endelig til foden af bjergene. Ad en usynlig sti, dannet af kænguru og negre, klatrede vi op og befandt os efter en marsch langs den steile egg, der forbandt bjerget med tafellandet, endelig under bjergtoppens brink. Ad en halsbrækkende sti førte han mig langs væggen, og vi befandt os i næste øieblik i en af hulerne. Den var temmelig lav, men rummede godt ti-tyve mennesker. Kul og aske samt tørre græsbunker viste tydeligt nok, at hulen selv i denne regntid havde ydet sikkert tilflugtssted for buskens sønner. Bjerget dannedes, saavidt jeg kunde se, af en meget løs sandsten, og hulens vægge var slebne i underlige runde former, ligesom der ogsaa overalt i dem var mindre nischer og huler med glatte, fint slebne flader, kort sagt, det hele var fuldstændig ligt det system af huler, man finder i strandklipperne langs kysten nede ved Port Darwin, og gjorde det fuldstændig indlysende for mig, at jeg her stod ligeoverfor havets verk.

Fra denne hule tog negeren mig langs fjeldvæggen til endnu tre andre, som muligens var af endnu større dimensioner, og til hvilke en tusenaarig sti førte langs klipperanden. Hulerne havde øiensynlig gjennem umindelige tider af og til tjent urfolkene til opholdsted under regntiden. Til udhugninger og klippemalinger saaes der ikke spor. I den vilde fjelddal, der sydvestenfor laa indesluttet af høiderne og det solide Mount Shoobridge tafelland, saa jeg dybt nede mellem de høistammede gummitræer en liden forladt samling af primitive barkhytter, der var opført af negrene til midlertidigt ly under regnet.

Fra bjergets top, hvor vi tilslut kløv op, rullede vi for morskab en sten af mindst en halv tons vægt udover, og svære træer knækkedes, som den bragende drog ned gjennem lien. Saa traf den en fremspringende blok, fór i mange stykker og skar utallige smaaveie gjennem det lange græs, lige ned i dalbunden, hvor en kænguru skræmtes og flygtede i lange sprang.»

Ofte naar jeg fra fjeldene havde seet ud over de vide lavlande, havde det slaaet mig, at disse mægtige flader, der bredte sig i ensformig jevnhed over saa store dele af Arnheims land, engang maatte have dannet bunden af et hav, et hav, hvoraf Arnheims lands fjelde kun stak op som klippeøer. Disse eiendommelige huler i tafellandets bergvægge, hvorved min opmerksomhed tidligere ikke nok havde fæstet sig, var talende nok. Det er kun havets brænding mod en brat klippevæg, der kan danne dem, slibe deres glatte kamre og nischer gjennem tusener af aar. Senere skulde jeg finde yderligere vidnesbyrd i det centrale tafelland. Buskmænd har ogsaa fortalt mig, at de i lavlandene har truffet store fossile eller subfossile skjælbanker.

Af og til, mens vi boede her, havde vi besøg af negre, som vi tidligere kjendte fra Daly; blandt andet laa Harry Haushields morder «Nammy» en nat i kjøkkenet hos vore negre. Størsteparten af de indfødte, der af og til færdedes omkring Mount Shoobridge, tilhørte dog, som jeg i kapitlets begyndelse har nævnt, den saakaldte «Warai»-stamme, og jeg

fik ved at eksaminere dem sammensat følgende ordforraad. Det falder ingenlunde let at faa denslags sproglige oplysninger af negrene, og saavel her som andetsteds har jeg fundet, at de indfødte kun i meget kort tid formaar at holde sine mentale funktioner koncentrerede om et bestemt emne. De bliver snart utaalmodige.

Tobak (exkrementer)	tobakka, nguk [1]
opossum.	uidda
kænguru.	taninn
wallaby (macropus agilis). .	bulak
myrepindsvin (echidua). . .	guarang
ild	wurk
træ (ved)	jumbalk
stub.	bamdjebak
dødt træ.	anlallallaa
sten.	gere
berg (fjeld)	do.
paperbark (melaleuca) . . .	gære
pandanus	marinn
bambus	anbuin, matbar
løv	djula
græs	djitbam
jorden.	juel
hund	ngiri
haand	annabarr
hoved	annbam
haar (hoved).	medja
do. (paa kroppen)	tjaal
arm	anguru
ben	andjarr
fod (taa).	angobarr
hale (penis)	anlain
øre	anganinn
testes	anmalk
bryst	tjytjytt
øie	andunn
næse	angi
mund	anjele
tand.	anladma

[1] I alle de stammer, hvor jeg har færdes, bruges det samme ord for tobak og exkrementer.

tunge	anjen
skjæg	djaoark
negl.	angobat-birlin (tyk l)
ankel	angoro
at give	woo
komme (give hurtig)	bano
løbe	lelēma
kaste spyd	wudma
klatre	woi
giv mig mad	bano moia
« « «	wo moia
gjøre op ild	wurk talerma
gaa og hent vand (hurtig) .	giga vik ban budmanjaa
at koge vand	wak mi bat-ngumbuno
gaa og kog	ban' ngumbono jong.

Den store kraftudfoldelse, naturen i de sidste maaneder havde præsteret, var forlængst paa sit høieste og den proces, der atter skulde bringe vegetationen tilbage til jordens skjød, i fuld gang. Kun af og til faldt regn, det lange græs tørredes dag for dag, faldt sammen og knækkede. Skogens grønne farver blegnede, og gik man op i høiden og saa ud over de vældige skogvidder, da kunde man hist og her i det fjerne se røgen af græsbrande stige gjennem luften. Det var de første sikre bud om, at nu var tropens sommer forbi. Snart vilde ildens tunger slikke over det ganske land og lægge jorden brændt og bar.

Det gik an at komme frem, og vi forlod Mount Shoobridge for stedse.

X.

VICTORIA RIVER.

Fountainhead til Port Darwin. Victorias historie. Stevens. Fart langs kysten. Forbi Dalys munding. Ukjendte flodmundinger. Treachery bay. Mac Adam range. Fitzmaurice. Blunder bay. Opover floden. En græsbrand. Et besøg af negre. «The dome». De store sletter. Flyvende hunde. «Depotet». Sprøitefisken. Vildmænd. Shaw river. En kveld ombord. En heldig jagt. En hule med klippemalerier.

Vi pakkede sammen og reiste ned til Fountainhead, hvor vi gik i gang med at udruste os til en ekspedition efter det tidligere omtalte ukjendte dyr. Da jeg til denne tur vilde faa brug for flere heste end de fire, vi havde, kjøbte jeg for en rimelig penge en ung sterk hoppe, som jeg forresten havde en drøi tørn med, da jeg red den hjem efter kjøbet. Den var nemlig, som saa ofte er tilfældet med australske heste, bukkespringer, og paa en strækning af næsten en halv norsk mil prøvede den uafbrudt min sadelfasthed med en slig energi, at jeg ved ankomsten til Fountainhead var gjennempisket af sved, og Holm, der diltede bagefter paa en af vore gamle heste, omtrent var ødelagt af latter. Thi naar mand og hest strides om herredømmet, kan deres situationer og stillinger være noget af det mest groteske, der kan tænkes.

Allerede dagen efter kom jeg dog til at forandre mine planer. Mr. Lindsay Crawford, en mand, der har ofret sin meste tid paa praktiske opdagelsesreiser og kolonisationsforsøg i norden, og som vil være vel kjendt blandt dem, der har

færdes i disse egne, kom nemlig til Fountainhead. I en aarrække havde han bestyret Victoria Downs station ved Victoria river, en station, der eiedes af firmaet Goldsborough Mort & Co., og for hvilken Stevens var forretningsfører i Port Darwin. Crawford havde nu fratraadt sin stilling og var paa vei ned til Port Darwin for at følge mr. Stevens paa den reise, som denne hvert aar foretog ned til mundingen af Victoria river. Al proviant til stationen der nede maatte nemlig ved hjælp af en liden dampbaad bringes til flodens munding, derfra med en kutter seiles en større distance opover floden, hvor vogne fra stationen mødte op og hentede godset.

Jeg havde ved en tidligere anledning truffet Crawford, og med den ligefremme kameratslighed, der er karakteristisk for de fleste folk i disse egne, en kameratslighed, der ogsaa uvilkaarlig griber en selv, spurgte han, om jeg ikke havde lyst til at slaa følge, være med som gjæst under turen. Han paatog sig ansvaret ved at indbyde mig paa Stevens' vegne.

Det var en time, til toget kom, jeg betænkte mig et par minutter, rullede mine seng- og gangklæder sammen, kastede ammunition, konserveringsmidler og instrumenter i en sæk og var færdig til at reise. Jeg syntes ikke, jeg kunde undlade at foretage denne tur, naar en gunstig anledning gaves; thi jeg var fast bestemt paa før eller senere at underkaste faunaen ved Victoria et gjennemsyn. Skulde den vise sig meget forskjellig fra Arnheims lands fauna, da vilde jeg muligens siden slaa mig ned der i længere tid.

Vor forestaaende reise efter det nye dyr kunde uden skade udsættes; thi en fjorten dage senere vilde de indfødte rimeligvis allerede have brændt store strækninger af græsset, landet vilde derved blive mere fremkommeligt, og vore heste vilde bedre kunne finde passende føde i de grønne spirer. Holm havde heller ingen skade af en liden ferie, og med paalæg til ham om at fede sig selv, gaa paa jagt, naar han havde lyst, og af og til dressere vor nye balstyrige hest, gik jeg sammen med Crawford ombord i toget og dampede nordover. Uden at gaa nærmere ind paa de eiendommeligheder,

der prægede en fart paa denne jernbane, skal jeg som et eksempel paa den gemytlige tone, der herskede, anføre, at man i almindelighed ikke brød sig synderligt om togtabellen, naar man da undtager endestationerne. Kjørte man lidt for fort sommetider, saa bødede man det ved at stanse og «give the engine a spell».[1] Hele kompagniet begav sig da ud og sad paa veikanten og røgte tobak og drak øl eller det, der sterkere var. Havde man kjørt for sagte, saa fyrte maskinfolkene paa som rasende, klemte den størst mulige fart ud af maskinen, og naar vi kom til en usedvanlig lang helding, lod de det staa til uden bremse og aflokkede det korte tog en fart, der vistnok kom op mod den, et amerikansk hurtigtog præsterer.

Vi ankom om kvelden til Port Darwin, tog ind paa et hotel, og den følgende dag traf jeg Stevens, der paa sin sedvanlige gjestfrie maade tog mod mig. Allerede næste morgen skulde vi drage afsted, og Stevens havde fuldt op at gjøre med at laste «Victoria», en vakker liden steamlaunch paa 16 ton, samt en jakt, som vi skulde slæbe efter os og siden seile opover floden med.

Førend jeg gaar videre skal jeg i korthed orientere læseren lidt med hensyn til Victoria rivers historie.

Mere end et halvt aarhundrede er rundet, siden kaptein Stokes paa H. M. S. «Beagle» 1839 opdagede og kartlagde det nedre løb af denne største af alle det nordlige Australiens floder. Over firti aar er forløbne, siden H. Gregory i femtiaarene paa sin berømmelige ekspedition befór og undersøgte størsteparten af dens løb og bifloder. Og trods disse mænds beretninger om vældige landarealer, gunstige for agerbrug og kvægdrift, gjennemskaarne af en mægtig seilbar flod, og under et klima, der byder betydelige fordele fremfor Arnheims land, saa har Victoria river været næsten upaaagtet. De mænd, der først kjæmpede sig frem langs dens vande, de drømte om et rigt nybygge; skibe skulde befare floden, en koloni skulde blomstre, mægtig som en stat i Europa. De ligger nu i sin

[1] Lade maskinen puste lidt.

grav, Victorias vande flyder næsten lige ensomt paa sin vei mod det indiske hav, og paa de ca. 90 000 kvadratmil land, hvis nedbør fylder floden, findes paa tre — 3 — steder hvide mænd. Og mange aar er det ikke siden, de kom der.

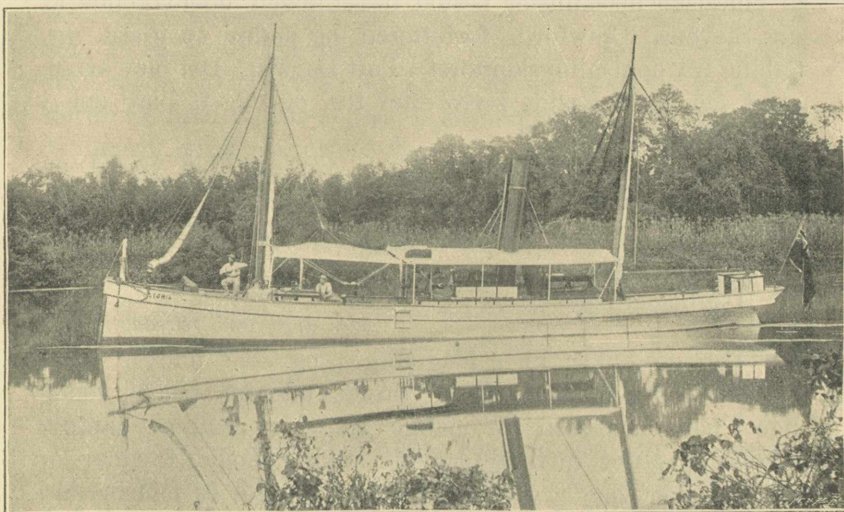
Næsten 200 mil fra havet ligger Victoria Downs station ved en biflod, den saakaldte Wickham-River. Ved en biflod til Baines, der fra vest falder i Victoria omtrent 60 mil fra havet, ligger stationen Auvergne, og ved Shaw river, der munder i floden fra øst lidt ovenfor Baines, ligger den saakaldte Bradshaws faarestation, der blev anlagt 1894. For femten aar siden fandtes ikke en hvid mand i disse trakter, og kolonisationen tog sin begyndelse med anlægget af Victoria downs station, et foretagende, hvori Stevens var den ledende ligesom han overhovedet har været sjælen i størsteparten af de forsøg med kvægdrift, der har været gjort, tildels med lidet held, i den nordlige halvø af Australien. Men uanseet held eller uheld saa skyldes det i ethvert fald væsentlig Stevens' energi, at der overhovedet er gjort noget for at oparbeide denne vigtige næringsvei. Jeg mener ikke, at han har staaet alene om alle de bestræbelser, der har været gjorte, jeg vil kun fremhæve, at han har været den ledende aand, manden med initiativet, der har forstaaet at lede nordens kvægforretninger. Det skyldes væsentlig ham, at Nordaustralien har opnaaet et godt marked for sit kvæg i Singapore og Batavia, til hvilke byer Stevens aarlig udskiber mængder af kvæg, der af hans folk opkjøbes og føres til Port Darwin fra de mest fjerntliggende trakter af territoriets indre. Og for sin energi skal Stevens paa disse blade mindes. Han er i alle fald den mand, der har ligget haardest i sælen for at aabne nye muligheder for territoriet.

Da jeg ønskede at faa endel oplysninger om hans herkomst og livsløb, skrev jeg til ham desangaaende. I sit svar siger han efter en del bemerkninger af mere privat natur:

«Hvad mig selv angaar, saa er der lidet nok at fortælle. Oprindelig kom jeg hid fra Middelhavet med den første telegrafkabel til Australien, blev i tjenesten til 1877, blev derpaa «buskrøver»!! reiste overalt paa vestsiden af Car-

pentariabugten paa en trigonometrisk opmaaling. Senere reiste jeg der for at se paa land, passende for kvægdrift, udstrakte derpaa mine reiser til Victoria river og andre dele af landet, og efter at have tilbragt omtrent femten aar med at bestyre eller oprette kvægstationer overtog jeg den nuværende kvæg-eksportforretning, der drives med «Straits Settlements» og «Netherlands India».

De kan nævne i Deres bog, at jeg er en pokkers fyr til

Damperen Victoria.

at drikke, hvis jeg faar anledning, og at jeg undertiden bliver omtaaget af tre glas.[1]

Stamtræ: Jeg nedstammer paa min moders side fra Havelock'erne. Sir Henry Hawelock Barnet, Lucknows befrier, var min grandonkel. — Paa min faders side, med al respekt for ham, saa tror jeg, min bedstefader var en ford . . kjæltring; for jeg ved, at under den franske krig var han fem aar i fængsel paa Malta sammen med en deserteret adelsmand

[1] Stevens var meget nøgtern og taalte omtrent intet.

fra Hendes majestæts flaade. Det burde være stamtræ nok for hvemsomhelst».

Mange skuder er det ikke, der siden Stokes' og Gregorys dage har beseilet Victoria, og den lille damper «Victoria», hvis billede jeg her bringer, er vel blandt de første, der i virkelige forretningsanliggender har fundet veien ind, en af de første bærere af verdens vare-omsætning i disse øde trakter.

Den 1ste april om aftenen gik vi ombord. Foruden de to kinesiske maskinister bestod besætningen udelukkende af mr. Stevens, Crawford, forfatteren og endnu en gjæst, mr. Sabine fra opmaalingskontoret i Port Darwin. Det blev arrangeret saa, at vi skulde styre efter tur, og dagen blev delt i vagter paa en time.

I jakten, som vi skulde slæbe, var en hvid mand, en gammel englænder fra Cornwall, der i mange aar havde drevet om heroppe som perlefisker og sjømand. Desuden var der to negre.

Dagbogen siger:

2den april 1895 (tirsdag).

Lettede anker kl. 4 idagmorges og stod udover forbi fyrtaarnet og tilhavs. Holdt straks udenfor paa at rende lige i baugen af den for mange aar siden sunkne damper «Brisbane», der nu kun saavidt stikker nogle tommer af baugen over vandet ved flo. Strømmen satte os længere ind end beregnet. En sjø, der var lidt hulere end de andre, viste os pludselig vraget ret forud, vi lagde roret hardt ned og passerede saa nær, at vi kunde spytte paa den rustne jernbjælke, der var det eneste, der stak op. Ankrede om kvelden ved Cape Fórd søndenfor Dalys munding.

3dje april (onsdag).

Dampede afsted om morgenen og ankrede uden eventyr i Treachery bay, hvor negrene i sin tid angreb Stokes, og hvor de altid har angrebet de mænd, der (forresten yderst sjelden) har forsøgt at lande. Jeg saa i løbet af dagen en vagtel over 5 mil fra land. Den kom vestenfra og drog mod landet; men, hvad art det var, kunde jeg ikke se.

Et par gange passerede vi store bugter i det lave land, bugter, der øiensynlig var flodmundinger, og det er vist meget sandsynligt, at et større vasdrag findes mellem Daly og Fitzmaurice.

4de april (torsdag).

Lettede anker før daggry og løb ind gjennem Queens channel. Den store Mac Adam range laa blaa og tung indover mod øst ved Fitzmaurice rivers udløb, og vestover reiste sig over mangrovesletterne og de tørre saltflader ved stranden brudte høider. Et underligt vildt sceneri laa for os, som vi skjød op gjennem selve Victoria. Brudte tafelland med steile okkerfarvede og hvide affald vekslede med sønderrevne høider. En sparsom, lav vegetation groede mellem fjeldenes hvide sandsten, der kun sjelden klædtes af jord. Ur og berghammer med svarte huler og mørke dybe kløfter reiser sig over de snehvide saltflader, der glitrer gjennem mangrovernes holt i stranden. Og over gløder tropens lodrette sol, sandstenen glitrer glødende hvid, og skyggerne falder skarpe i kløfter og brudte fald. Ingen lyd dirrer gjennem dette ødelands luft, bare propellen banker dumpt og jevnt ned i det graalige vand, der hvisler og piber om bougen.

Vi kastede anker i Blunder bay, og med en af negrene gik Sabine og jeg iland paa opdagelser. Mange hvide mænd var det vel ikke, der før havde sat sin fod her, faa og langt imellem som de har været, der besøgte floden. En vældig flade af størknet mudder strakte sig milevis indigjennem omgiven paa begge sider af sønderrevne høider. Over slettens flade laa et tæt lag af skinnende hvidt salt, der vistnok kun kunde forklares som en levning af det vand, der ved høiste springflod havde oversvømmet sletten, og under dette saltlag var mudderet tildels endnu blødt, saa at foden for hvert skridt gled lidt tilbage. Langs slettens venstre rand slyngede sig en creek med klart ferskvand. Høit rør groede her og der langs dens bredder, og en iguan forsvandt raslende i dets tykning, da vi nærmede os. Forøvrig saa vi af levende væsener kun nogle smaa *malurus-* og *meliphaga*-arter,

der flagrede om mellem saltplanterne og buskene i kanten af sletten. Et par vagtler fløi op af det sparsomme græs langs creeken, og jeg skjød en.

Saa gik vi indover langs fjeldet, der var brudt i de mest forvirrede former. Af og til gjorde vi en afstikker op gjennem hamrene og saa et par klippevallabyer. En eiendommelig brun dueart med hvide pletter i vingerne færdedes med seilende flugt fra sten til sten, og vi skjød en. Det viste stg at være et exemplar af den sjeldne *petrophassa albipennis*. Af og til kom smaa kilder ud af de trange kløfter og randt ned i creeken under foden af høiden. Et tykt okkerlag paa bunden af vasdragene tydede paa sterk jernholdighed. Det græs, der mest voksede mellem fjeldets stene, var det saakaldte «spinifex», hvis skarpe torne stikker vandreren i læggene og hvis sterke terpentinlugt fylder luften. Flere arter *verticordia*, mandshøie buske, der meget minder om røslyng, dannede den overveiende del af vegetationen mellem de skarpe sandstensklipper.

Varmen var trykkende, endskjønt en sterk vind blæste ned gjennem dalen Faa lyd hørtes, kun nu og da lød den lille dues *(stictopelia cuneata)* varsomme fløitende kurren, og denne spæde lyd forekom os i landskabets uendelige tomhed fuldstændig at ligne en negers huien i det fjerne. Det var det fattigste, mest forladte tropiske landskab, jeg endnu har seet, og det liv, der fandtes, færdedes stille og smygende som i frygt. Vi holdt godt udkig efter negre og gik aldrig langt fra hverandre; thi vi befandt os nu i trakter, hvor der krævedes et øie paa hver finger, og hvor et møde med de indfødte rimeligvis vilde medføre ubehageligheder for en af parterne. Efter et par timers vandring vendte vi hjemover, og paa veien traf vi paa en liden vik af sletten, hvor fjeldet sendte fra sig en rislende bæk. En tre-fire store boababtrær (flasketrær) strakte sine underlige, curacaokrukkeformede robuste stammer og sprikende tynde kroner op mellem langt glissent græs, spredte langbladede acacasier («wattles») og smaa holt af thetrær. Vi sikrede os nogle af de eiendommelige frugter og maalte et af trærne, der var omtrent 11 skridt

rundt stammen. Paa dets bark var en ældgammel indskjæring, gjort af urindvaanerne. Det var et par yderst groteske figurer, som hosstaaende skisse viser, og hvoraf jeg forstod den til venstre som repræsenterende en slange; men figuren til høire kunde jeg ikke gjøre noget ud af.

Flasketræ med udskaarne figurer.

Vi antændte græsset, og straks kom glenterne i skarevis, som jeg har seet dem gjøre i Arnheims land.

5te april (fredag), Victoria river.

Gik med negrene og kineserne iland tidlig om morgenen for at hente vand i en liden creek, der længere oppe ved bredden randt ud mellem lave, meget brudte klipper. Vi

holdt os godt sammen, mens vi flere gange bar vore vandspand ned til stranden og tømte dem i baaden; thi negre kunde her hvert øieblik overfalde os. I strandens mudder var der spor efter en opossum, og da vi roede ud igjen, kom to gravænder *(tadorna radja)* flyvende over, og jeg skjød den ene.

Efter at have lastet saa meget paa jakten, som den kunde bære, indskibede vi os i denne og lod kineserne og en neger blive tilbage paa damperen. De fik et par geværer med ordre til at holde godt udkig efter negre og ikke gaa i land. Floen satte ind, vi heisede vore seil og stod for strøm og vind op gjennem Whirlpool ridge, der ikke bærer sit navn med urette; thi om de hvasse klipper, der stikker ud i flodens bøining, koger vandet i vældige, rivende bagevjer.

En hel flok negre havde ganske nylig sat over floden. Paa begge sider af den kilometerbrede flod var der en bred vei i det bløde mudder efter deres fødder. De har her nemlig ingen kanoer, og deres eneste maade at sætte over floden paa er at svømme over paa en stok eller et tørt træ. Den gamle sjømand fortalte, at han engang her nede havde reddet to negre, der hjælpeløse og udmattede kom drivende. Ebben havde faaet tag i dem, og de var saa udmattede, at de ikke kunde røre sig.

Flodens udseende forandrede sig lidt efter lidt, tafellandene blev mægtigere; men landet var endnu lige brudt. Efter en lang krydsning fra den ene bred til den anden ankrede vi endelig under et brat tafelbjerg lidt før solnedgang. Sabine og jeg gik iland med Paddy (negeren), men saa ikke andet end nogle smaa *meliphagider* og *malurus*-arter samt spor efter kænguru og opossum. Bandikuter og rotter var der talrige spor efter, og jorden var fuldstændig gjennemhullet af deres gravninger. Vi satte ild paa det mandshøie græs og roede atter ud til den lille skude.

Da vi kom ombord, gik solen glødende ned bag tafellandets bratte pynt. I det svartstille vand speilede sig græsbranden, der som en kjæmpestor sneplog pløiede opigjennem bergsiden, og i røgen, der steg i skiftende skygger, i væl-

dige skyer under den halvskumre fjeldside, svang sig i ring og i ring hundreder af *milvis affinis*, Australiens glente.

Seilende paa sin sikre flugt skar de ud i den synkende sols røde skjær for atter som mørke punkter at skimtes gjennem røgen under bjergets blaalige skygge. Og langs den tause bred skar de smaa sandpibere med vinglende flugt og ensomt skrig over det sorte vand, og som kvelden faldt mørkere og flammerne raste høiere og vildere mellem røgens lysende hvirvler, med sprag og smeld som skarpe skud, lød af og til svagt og dødt *ninox bobook's*[1] gjøende skrig.

6te april (lørdag).

Lettede anker kl. 3 om morgenen og roede og drev med floen hurtig opover floden. Ankrede efter et par timers forløb ved en lav slette under nogle høider. Som vi kom, hørte vi indfødte huie og skrige paa den modsatte side af floden. Vi gav ogsaa nogle umenneskelige hyl fra os og en stund efter saa vi fire stykker komme vadende og svømmende over floden en 1000 meter ovenfor os. De gik iland og nærmede sig i ly af flodbanken for først at udspeide os, som deres forsigtige vane er.

Efter en stunds forløb kom de tilsyne ret ind for os, og den største af dem, der gik foran nedover bredden, lagde hænderne paa sit bryst og slog derpaa armene vidt aabne som tegn paa fred og venskab. De stansede flere gange i uvished, og føreren slog uafladelig ud med armene og raabte navnet paa en hvid mand, der tidligere havde seilet med proviant, og som havde staaet i et slags rapport med negrene.

Vi vinkede[2] paa dem, og de lagde da paa svøm. Flere gange lagde de sig stille og speidede af frygt for, at vi skulde skyde paa dem; men da de intet fiendsk opdagede i vor

[1] En meget almindelig ugle.

[2] Naar man vinker paa en neger, maa man følge den indfødtes maner og føre haanden vinkende nedad og til sig og ikke vinke paa europæisk vis; thi det forstaar Australiens indfødte ikke.

holdning, blev de omsider trygge, svømmede smidig frem og klatrede ind i jollen, der slæbte agterud i strømmen.

Vi halte dem saa paa siden. De kunde nogle faa engelske ord og sagde «yes» til alt, vi spurgte dem om, som den vilde negers vane er. En af dem syntes at forstaa mere end de andre, og min forbauselse over, at de indfødte i disse afsides trakter overhovedet forstod det mindste engelsk, var stor. De faa europæere, der findes her, holder sig klogelig ude af negrenes vei og har intet med dem at gjøre.

Jeg skulde dog faa en løsning. Thi gutten fik ved hjælp af ord og fagter forklaret os, at han engang havde været ved Pine creek, en fortælling, der slet ikke er utrolig; thi det er mangengang kolossale vandringer, de indfødte foretager, dels for at møde op til visse internationale stævner, hvis betydning og rækkevidde man lidet kjender til, dels for selv at se den hvide mand, om hvem spredte beretninger har naaet dem gjennem andre stammer. Og fra disse færder medbringes et lidet engelsk gloseforraad, der ofte puges af den vidtbereistes videbegjærlige slægt og venner.

Disse fire negre var alle gutter, den ældste neppe mere end 16—18 aar og den yngste omtrent 12; de var udmerket vakkert byggede, lave af vækst med svær brystmuskulatur og overordentlig harmoniske legemsformer. Deres holdning var rank og deres væsen frit og høflig indsmigrende. Alle havde de et haarbelte om livet, de var alle omskaarne og deres urethra spaltet omtrent en tomme bagenfor mundingen.

Staaende i baaden spiste de noget brød, poteter og beskøiter, vi gav dem, ligesom de med synligt velbehag tømte hver sin dram «Worchestershire sauce».

Lidt efter lidt tog den svage strøm baaden ud fra skibssiden, og straks de opdagede dette, kastede de sig alle ned og skjøv af al magt indvendig fra i baadripen for at bringe baaden tilbage. Da vi viste dem, hvorledes de skulde bære sig ad, lo de overstadig over sin egen klodsethed; men den hele episode viste dog noksom, at Victorias indfødte er blottede for ethvert bekjendtskab til alt, der heder baad.

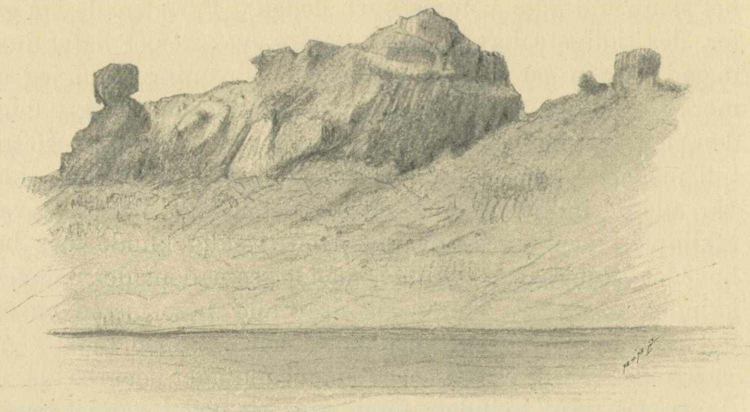
Vi tog en af dem med os iland for at se efter vildt og sendte de andre efter en gammel kvinde, der havde arbeidet paa Victoria station, for at forære hende noget mad. Under vor udflugt gjennem den med langt græs bevoksede slette kom vi til en sumpig lagune, hvor vi skjød et par sorte og hvide ibis ud af en stor flok. Jeg skjød ogsaa to gjæs, der forraadte sig selv med sin grynten i det lange græs. Paddy fangede en ung and *(dendrocygna)*, der dukkede i de smaa dybe vandpytter mellem de tæt sammenfiltrede liljer og græs.

En stund efterat vi atter var komne ombord, saa vi en hel skare indfødte komme over floden. Foruden de tre gutter, der tidligere havde været hos os, var der et halvt dusin mænd af den samme velskabte legemsbygning, som jeg anmerkede hos gutterne, en legemsbygning, der meget ligner den, jeg saa hos stammerne, der lever søndenfor Hermit hill mellem Daly og Fitzmaurice. Ligesom hos disse sidste var alle de indfødtes haar ret, og det lod til aldrig at være afklippet, men bares opvredet i en vældig knude paa baghovedet, aldeles paa samme maade som den, de malayiske kvinder anvender. Foran sig drev alle disse mænd en enslig halvgammel kvinde med kort haar og visne bryst. Alle var fuldstændig nøgne, naar man undtager haarbæltet om livet. De drev kvinden foran sig og ned i vandet ganske tæt bort til skuden, pegte saa paa hende, gestikulerede og talte i sit eget uforstaaelige jargon. Det var aldeles ikke den kvinde, der havde tjent paa stationen; men gutterne havde vel sagtens forstaaet, at vi talte om en kvinde og opfattet det, som om vi ønskede en til odel og eie, og stammens mænd kom nu og bød os en som tegn paa fred og venskab, et tilbud, som vi, saavidt det var os muligt, lod dem forstaa, at vi ingenlunde vilde modtage. De fik endel mad, og med ansigter, der udtrykte den forunderligste blanding af frygt og dum forbauselse, drog de bort, rimeligvis i høieste grad forfærdede over, at den hvide mand forsmaaede deres kvinde.

Om kvelden drog vi videre, grundstødte flere gange paa en sandbanke, kom løs igjen, men stod ret som det var fast. Saa ankrede vi for natten under en svær klippevæg (Rugged Ridge).

7de april (søndag).

Gik om morgenen en tur opunder fjeldet uden andet udbytte end en storartet udsigt over «The dome» og omliggende toppe. Drog opover med floen. Med «Curiosity peak» svandt fjeldene paa den sydvestlige side af floden. Hele det vældige sønderrevne høiplateau, der følger flodens sydvestside, styrter sig her næsten lodret ned i floden *Baines*, der kommer ind fra vest. Og fra Baines' munding strækker sig paa Victorias sydvestside en slette, der naar næsten lige ind mod Vestaustraliens grænse og sydover gaar næsten

Rugged ridge.

lige til foden af Jasper range. Paa østsiden af Victoria derimod bibeholdes fjeldene; men deres karakter er nu langt mindre brudt, deres former er roligere, mægtigere, og tafelbjergenes vægge er regelmæssige som terrasserne i en velbygget by.

Der fandtes masser af fugl, jabiru, terner, mange forskjellige vadere, hvoraf jeg bemerkede endel smaaspover og flere stylteløbere i store flokke. Krokodillerne kan ikke være synderlig talrige her; for vi har kun seet et par stykker.

Vi ankrede ved «The dome», gik iland og besteg dette eiendommelig formede fjeld, hvis kuppelformede top løfter

sig over en lodret fjeldvæg, der som en krans løber rundt om hele fjeldtoppen og nedenunder falder ud i brede, mægtige lier.

Efter en stund at have streifet om i fjeldene, fundet vand ved at følge et kænguruspor og oplevet et par mindre betydningsfulde jagteventyr, vendte vi tilbage til baaden, tog os et bad i den grunde mudrede flod og begav os atter ombord. Da maanen var kommen op, lettede vi anker, og medens nogle af os sov under vore uldtæpper paa dækket, stod stadig to mand ved de lange bunkaarer, der i forening med floen førte os opover floden. Fjeld efter fjeld gled vi forbi, alle lige steile, lige regelmæssige med flade toppe og svimlende stup mod floden. Og skyggerne faldt sorte og dybe under de svære hamrer, medens maanens sølv laa hvidligt over liernes tynde skog og skalv i flodens vande.

Faa lyd naaede vort øre der i natten. Bare de lange aarer gren i rollikkerne, og vandet rislede og plaskede for deres regelmæssige tag.

Udpaa morgensiden ankrede vi udfor Shaw rivers munding og gik alle til ro.

8de april (mandag).

Myggen var slem inat. Stod op tidlig og flaaede mine fugle. Stevens, Crawford og Sabine drog opover Shaw i baaden for at finde faarestationen. Vi havde nemlig endel artikler med til dem. De vendte imidlertid tilbage uden resultat, og vi reiste videre med floen.

Som vi drog opover floden, blev fuglelivet rigere, alt som bredderne blev lavere og bjergene mod øst ogsaa traadte længere tilbage. Endeløse flokker af kakaduer (snart hvide, snart sorte) fløi over os eller skræmtes op fra bredderne, pibeænder skar i hundredevis ud fra det tætte bælte af mangrover, der allesteds løb under flodens steile banker, og som vi kom længere frem, hang mangroverne i over en mils længde bedækkede af flyvende hunde. Jeg sendte et rifleskud borti; men projektilet, som slog an midt i hoben, syntes ikke at have anden øieblikkelig virkning, end at der fra flokken lød en

slags summen som fra en kjæmpemæssig bikube. Høiere og høiere steg surret af dyrenes skrig, og de begyndte at lette, først nogle faa, saa flere og flere, indtil tusener efter tusener hvirvlede i en uhyre cirkel omkring flodbredden i rasende fart som vissent løv i en hvirvelvind. Sterkere og sterkere steg susen af deres vingeslag og hæse skrig, og ustanselig øgedes sværmen fra de i mangroverne hængende flokke, der lag for lag hang stablede paa hinanden, saaledes at de kun efterhvert kunde flyve bort. Endelig stod de stammer, der nylig hang saa fulde af dyr, at de lignede løvrige træer, nøgne og bare, flokken splittede sig og slog sig ned høiere oppe eller længere nede, sværmende om os paa alle kanter. Hunnerne havde alle to spæde unger fastklamrede paa brystet. Her og der slog en flok sig ned, individerne hængte sig lagvis paa de tørre trækroner langs bredden, og ofte knækkedes tykke grene og styrtede med vældigt brag under dyrenes svære vægt. Til og med store træer kunde man se flakne og brækkes under disse enorme kjødmasser.

Ankrede ved «Sandy Island» efter at have skudt nogle pibeænder, som vi stegte til middag. Gik iland paa øen, der var tæt bevokset med krat og langt græs, hvor der af og til fandtes smaa aabne solbakker, der tjente til tumlepladse for talrige smaa kænguru. Jeg skjød fordærvet en, der faldt, men dog kom bort for mig i krattet. Arten forekom mig forskjellig fra nordens almindelige *macropus agilis*, og jeg besluttede at fornye mit besøg paa øen, naar vi drog nedover floden.»

Den følgende morgen ankom vi efter en hel nats stiv roning til «The depot», hvor al vor last lossedes og stuvedes i land. Der fandtes ikke meget at samle, skogen mellem de lave høider, der her klemte floden inde, var ikke særlig rig paa fugle, snarere fattig, og hvad der fandtes, adskilte det sig kun lidet fra, hvad jeg havde seet i Arnheims land.

Vi drev endel fiskeri, og Sabine fik et par smaa haier, saavidt jeg kunde se en *carcarias*-art. Overalt langs stranden færdedes meget talrig den saameget omtalte sprøitefisk *toxotes*

jaculator, en bred, høist fodlang fisk, der saagodtsom altid holder sig i vandets overflade og lever af de insekter, der falder paa overfladen. Saasnart man kaster en pinde, et stykke bark eller hvadsomhelst ud i floden, kommer disse vakre fiske nysgjerrig svømmende for at se, hvad der kan falde af, og de griber en med agn forsynet angel, næsten i samme øieblik den berører vandet. De indfødte bruger meget at fange den med spyd. Fiskeren stiller sig da parat paa et sted, hvor sprøitefiskene kommer svømmende forbi. Næsten stadig har han hos sig en liden tør kvist. Dersom fisken passerer saa langt fra ham, at han ikke kan naa den med spydet, brækker han en liden pinde af og kaster den henimod fisken, der øieblikkelig svømmer til i den tro, at det er et stort insekt. Ved gang efter gang at kaste disse smaapinder i vandet kan den listige indfødte lokke fisken ganske nær, saa at han med lethed kan støde eller kaste spydet i den.

Denne fisk skal efter enkelte forskeres udsagn have den eiendommelighed, at den ved at sprøite en vanddraabe op paa insekter faar disse til at tumle ned i vandet. Hvorvidt dette er tilfælde, skal jeg ikke kunne sige; men endskjønt fisken overalt i Arnheims land er yderst almindelig og jeg ofte hver dag har iagttaget den, har jeg dog aldrig kunnet opdage, at den bærer sig ad paa ovennævnte maade. Kun hører man den ofte i overfladen udstøde en smattende lyd, lig den, karudsen frembringer.

De folk, der skulde kjøre provisionerne op til stationen, var endnu ikke komne. Det var to hvide mænd, der hele aaret opholdt sig ude ved Victoria downs station uden at være knyttet til denne som fast lønnede folk. De havde sine egne heste, som de selv avlede, og tilbragte en hel del tid med at opsætte gjærder for stationen; men væsentligst opholdt de sig der for hvert aar i april—mai at kjøre stationens provisioner de 75 mil fra «depotet». Thi dette var en lønnende affære. De fik nemlig 20 lstr. pr. ton, og naar stationens gods kunde overskride en 20 ton, saa maatte forretningen ogsaa ansees som ganske lønnende. Men som læseren ved

en senere anledning skal faa høre, var der paa grund af de indfødte ikke saa liden risiko forbundet med dette arbeide.

Stationens nye bestyrer, Jack Watson, kom imidlertid ledsaget af en neger, og da han slog sig til ro for at passe provianten, gjorde vi os færdige til at drage nedover floden igjen. At der var nogen til at passe provianten, der for størstedelen bestod af mel, kunde nok trænges; thi aaret i forveien havde negrene været saa nærgaaende, at de folk, der passede, maatte barrikadere sig bag melsækkene og bruge riflerne hele natten udigjennem.

Vi havde ikke reist langt, før vi saa negre iland, og enkelte ymtede om at prøve riflerne paa dem, et forehavende, som de besindigere elementer ombord dog kvalte i fødselen. Thi hvor stridt end fiendskabet er mellem sort og hvid mand der nede ved Victoria, saa vilde det dog være for galt at give sig til at skyde paa negrene, naar man selv var i sikkerhed. Der var, saavidt vi kunde se, en fire-fem stykker, og eftersom vi seilede for en svag bris nedover, fulgte de langs landet. Som altid hos disse folk, gik den ældste i spidsen, af og til huiende og gestikulerende til os. Omsider naaede vi en bredning i floden, hvor en større grusbanke løb ud i et nes straks udenfor et tæt krat. Hid havde negrene begivet sig og stod og vinkede og huiede. Vi knyttede en mængde beskøiter og tobak ind i en gammel skjorte, og for en lind bris slørede vi ned paa pynten. Negrene greb hver sit stykke drivved og gjorde mine til at svømme ud mod os; men de opgav det straks, da de saa, vi styrede ret paa dem. Vi skar lige op under banken, hev knyttet midt iblandt dem, jibbede og stod atter udover; men i samme øieblik brød der frem af krattet indenfor en hærskares mangfoldighed af indfødte, bare mænd og gutter. Alle kastede de sig over vor gave, skrigende i munden paa hverandre. Deres ekstase over disse rariteter, den hvide mand havde givet dem, syntes grænseløs, og saalænge vi kunde øine dem, saa vi dem samlede om den plet, hvor beskøiterne og tobakken var faldt, og hørte dem skvaldre og skjændes som en kraakeflok om et aadsel.

Men jeg tror ikke, at en eneste en af os havde noget ønske om at være iland.

Ved Sandy Island laa vi en stund for anker, og Sabine og jeg gik iland for at skyde en af de kænguruer, jeg paa opturen havde seet. Vi skiltes for at skræmme dyrene til hinanden, og jeg havde ikke taget mange skridt, før jeg hørte trampet af et opskræmt dyr. I næste øieblik sprang kænguruen over en glime i græsset lige foran mig og stupte stendød for mit skud.

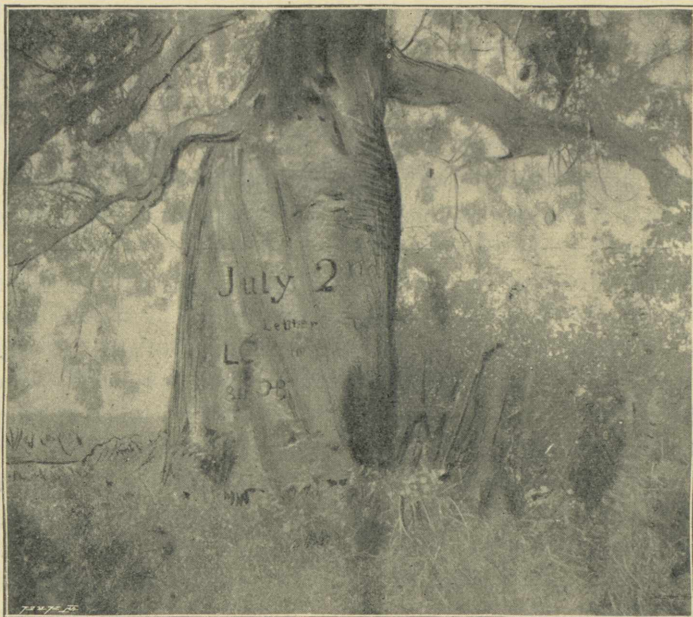
Inden vi gik ombord, ledte vi endel efter smukke stene i stranden. Meget smukke agater fandt vi flere af og desuden hule stalagmiter, der efter Crawfords udsagn skrev sig fra Wickham river. Denne flods vand har nemlig den egenskab, at det overklæder ethvert stykke træ, enhver afbrukken gren eller næsten ethvert legeme, der falder i vandet, med et tykt kiselpanser, en eiendommelighed, man forøvrig finder ogsaa i andre australske floder. Crawford forsikrede, at denne proces oppe i Wickham foregik temmelig hurtig, og lagde for spøg til, at en neger, hvis man lagde ham i Wickham, vilde forvandles til en eneste solid kiselblok i løbet af meget kort tid.

Lidt længere ned ligger det sted, hvor Gregory havde sin hovedleir under sine opdagelsesreiser i disse egne. Stevens og Crawford kjendte stedet, og vi lagde tillands. Tæt ved flodbredden stod en vældig boabab, og i dens tykke flaskeformige stamme stod indskaaret Gregorys og hans næstkommanderendes forbogstaver foruden et vældigt aarstal. Nedenunder staar «letter in oven» (brev i bagerovnen). Denne bagerovn var nu imidlertid tildels nedrevet, og de svære blokke af ballastjern, hvoraf den var opført, laa strøede omkring. En del gammelt jernskrab fandtes i nærheden, og til floden førte den tydelige fure efter en veltraadt sti, som næsten et halvt sekels veir og vind i ødemarken ikke havde formaaet at udslette.

Ved Shaw rivers munding ankrede vi om aftenen, og den følgende morgen roede vi opad denne betydelige flod, hvis løb er seilbart endog for mindre skibe i alle fald de første

10—12 mil. Efter flere timers roning hørte vi endelig klangen af bjælder, og snart saa vi «stationen», et aabent skur, omgiven af endel andre bygninger af endnu enklere arkitektur.

Ved flodbanken laa en skonnert, hvori alle stationens effekter og materialer ved anlægget var ført hid fra Port

Gregorys træ.

Darwin, og som man endnu ikke havde kunnet faa over sandbankerne ved Curiosity peak og ud i aaben sjø.

Tre engelskmænd, en brasilianer og en svenske foruden et par negre fra Port Darwin med deres sorte kvinder tilbragte her tiden med at gjæte nogle tusen faar og saa i det hele ud til at føre en kummerlig tilværelse. Svensken blev rent ellevild af glæde over at træffe en skandinav.

Forøvrig saa stationen selv som et anlæg betragtet temmelig klein ud. Huse var der, som sagt, lidet eller intet af,

alskens redskaber flød omkring hvorsomhelst, og den uld, der var resultatet af første aars klipning, laa tildels opstablet under aaben himmel. En flom havde ogsaa huseret slemt med den, og der sad uld høit oppe i alle trærne i vid omkreds. Negrene var meget nærgaaende, især slemme til at stjæle og dræbe faar, og som følge heraf skjød stationens folk af og til paa dem, naar de viste sig.

Efter et kort ophold indskibede vi os atter; men da vi kun var halvveis ned til Shaws sammenløb med Victoria, kom floen, og mod dens rivende strøm maatte vi ro flere timer i den sterke solhede, inden vi fuldstændig udslidte naaede jakten.

Da ebben ud paa eftermiddagen indtraadte, lettede vi anker og drog længere nedover floden til et sted, hvor efter foregaaende bestemmelse bestyreren for Auvergne — han var budsendt fra «depotet» — skulde træffe os i forretningsanliggender. Her ankrede vi i skumringen, og da vi havde god tid, roede vi iland, tændte en vældig ild og bagte brød, en artikel, som vi de sidste dage havde savnet. Om en stund hørte vi ryttere inde i skogen, det klaprende tramp af hestes skridt kom nærmere og nærmere, og frem i ildskjæret dukkede en veirbidt, graaskjægget mand, fulgt af pakhest og to beredne negergutter. Det var mr. White, Auvergnes bestyrer. Han levede derude ganske alene med en negerfamilie, som han havde bragt med sig fra Queensland, og ved hvis hjælp han passede de mange tusen stykker kvæg, der hørte til stationen.

White medbragte et stort stykke fersk kjød, noget vi ikke havde seet, siden vi forlod Port Darwin. En vældig roastbeef var snart tilberedt, vi gik alle ombord, og efter i fællesskab at have fortæret den tilligemed forsvarlige portioner fersk brød kom den obligate geneverkrukke frem. Og mens maanen seg frem over fjeldene og kastede sin straale over det stille landskab og den brede tause flod, sad vi med korslagte ben paa den lille skudes dæk og røgte og drak. Og tungerne løsnedes, og fortællingerne piblede frem, aabenmundede fortællinger om den slags begivenheder, som

buskmænd ikke ofte taler om: de kampe, der er kjæmpet og som kjæmpes den dag idag i disse øde skoge mellem den sorte og den hvide mand. Alle har de det samme præg, alle fortæller de den samme triste historie om en race, der viger for en anden og sterkere. Men under sin retræt saa bider den fra sig. Mangen hvid mand falder for negerens spyd, mangen sort mand stuper for kolonistens kugle. Og ikke er det let at skifte ret og uret mellem begge parter. Et frugtesløst spørgsmaal er det ogsaa at drøfte; thi hvor meget man veier for og imod i disse stridigheder, et faktum staar dog tilbage, det, at konflikten finder sted, og finder sted ifølge love, der er ligesaa uafvendelige som de, hvorefter jorden vandrer paa sin bane. Intet ræsonnement om de svageres ret formaar at stanse den hvide race i dens stræben efter at besidde den ganske jord.

Næste dag drog vi videre nedover, og for strøm, seil og aarer skjød vi god fart.

Vi ankrede nedenfor Curiosity peak, tæt ved det sted, hvorfra jeg skildrede græsbranden. Jeg gik iland med Paddy, men saa intet andet end pibeænder *(dendrocygna vagans)*, der færdedes paa mudderet mellem mangroverne, og det i temmelig forsvarlige masser. Efter at have vadet i mudderet i det uendelige og skudt et par bommer lykkedes det mig at komme paa hold paa en flok, der sad i fjæren. Der var sikkert over femti, og jeg nedlagde med første skud seks—syv. Da de fløi, tog jeg et par med venstre løb. Da en del af flokken derefter vendte tilbage og kom flyvende over mig paa godt skud, fældte jeg fire i et skud i flugten. Vi fik ialt tolv, der var døde; men mange fik sparket sig udpaa floden og drev væk med strømmen.

13de april (lørdag).

Seilede afsted om morgenen med det sidste af ebben og for svag vind; men efter et par mils vei mødtes vi af floen i form af en vældig fraadende baare, der nødte os til at ankre. Strømmen satte imidlertid saa sterkt opover, at vi drev omtrent en mils vei med anker og 20 favne kjætting

ude. Endelig slaknede floen noget, og med god vind tilbagelagde vi i nogle timer de 10—12 mil, der skilte os fra Whirlpool reach og Blunder bay, hvor vi atter løb langs siden af den lille renskurede og skinnende Victoria.

Jeg havde under vort sidste ophold her lagt merke til, at der øiensynlig var en uhyre hule i en fjeldvæg 2—3 mil fra stranden. Den laa omtrent syd-syd-ost for Blunder bay, og dens øverste del var just synlig over en mellemliggende høide. I haab om mulige opdagelser besluttede jeg at gaa derop. Med en af negrene og mr. Sabine drog jeg afsted og efter at have maattet vade en halv mils vei fra stranden i mudder vaskede vi af vore fødder i en kilde, der kom ud af fjeldet i en høideryg. Ryggen, der var meget stenet og tyndt bevokset med *verticordia* og forkrøblede trær, passeredes, og efter en kort marsch gjennem en slette bevokset med temmelig stor *eucalyptus*, af og til en cypres samt langt glissent græs, hvoraf en stor rød kænguru sprang op, kom vi til foden af den høide, i hvis øverste væg hulen fandtes.

Vi kunde ikke øine denne fra sletten og kløv derfor op under høidens ryg for at følge denne, til vi fandt hulen. Et vildere, mere sønderrevet kaos af klipper har jeg neppe seet endog hjemme i Norge. En utydelig kængurusti ledede os først; men vi maatte snart finde vor egen vei mellem de kolossale løsrevne klippeblokke, mellem hvilke en ganske tæt vegetation voksede.

Foran os stillede sig en svær klippevæg, og da vi forsøgte at gaa langs dens fod, fandt vi, at uhyre kløfter med et virvar af sidegange ledede gjennem den. Langs disse trange, snart op-, snart nedstigende gange krabbede vi os igjennem og stod foran en af de underligste fjelddale, jeg har seet. En uhyre lodret fjeldvæg paa den ene side og en løsreven smal høi blok, vældig som en borgmur, paa den anden stængte næsten dagslyset ude fra en kjæmpestor kløft, hvis mørke trær syntes at tabe sig i fjeldets indre, og hvor et skud efter en flygtende wallaby gav et drøn som i en kjælder. Inderst i kløften brød dagslyset frem. Vi krøb igjennem, og lige for os, over en forvirret masse klipper, hæ-

vede sig væggen med den kolossale hule. En uhyre blok var faldt ud af fjeldet og dannede nu den ene væg i hulen, mens fjeldvæggen, 30—40 meter høi, bøiede sig udover som en svær kam af rød og hvid sandsten og kun saavidt, øverst oppe, lod en se en stribe af den blaa himmel.

Det var med en vis høitidelig følelse, jeg bøiede de tætte buske tilside og betraadte selve hvælvingens gulv. Som jeg havde formodet, viste hulen tydelige spor efter urindvaanernes ophold, og til min store glæde opdagede jeg paa den jevne sandstensvæg adskillige produkter af de indfødtes malerkunst, fordetmeste i naturlig størrelse, udførte i hvide, røde, sorte og gule farver og forestillende emu, vaaben, menneskehænder, træer, skildpadder, krokodiller, kænguru o. s. v. Jeg tog skisser af dem alle, og da vor tid var meget knap, maatte vi, skjønt meget ugjerne, forlade hulen.»

Næste dag lossedes al «Victorias» last over i jakten, den gamle sjømand og de to negre blev tilbage for atter at seile op til «depotet», og vi lettede vort anker. Med lystig fart skar den elegante lille damper gjennem de kogende strømskar og ud i Queens Channel. Den 16de april var vi i Port Darwin, hvor jeg pakkede og afsendte hele min spiritussamling og gjorde mig færdig til at drage op til Fountainhead.

Førend jeg imidlertid fører læseren med mig paa nye færder, maa jeg faa lov til at komme med nogle orienterende bemerkninger om de kopier af freskererne fra Victoria River, der medfølger.

Som jeg tidligere i oversigten over Nordaustraliens urfolk har nævnt, er de indfødte i besiddelse af visse kunstneriske anlæg. Blandt udslagene af disse anlæg staar uden tvil deres billedkunst høiest, og den ytrer sig under flere forskjellige former. De maler og tattoverer paa forskjellige maader sine legemer, bemaler og udskjærer sine vaaben i ornamenter, hvis former undertiden kan være saa absurde, at man ofte kunde være tilbøielig til at anse dem for resultaterne af en rent planløs hakken med en kniv eller klinen med farve. Ofte er de imidlertid i besiddelse af en vis

K. Dahl del.

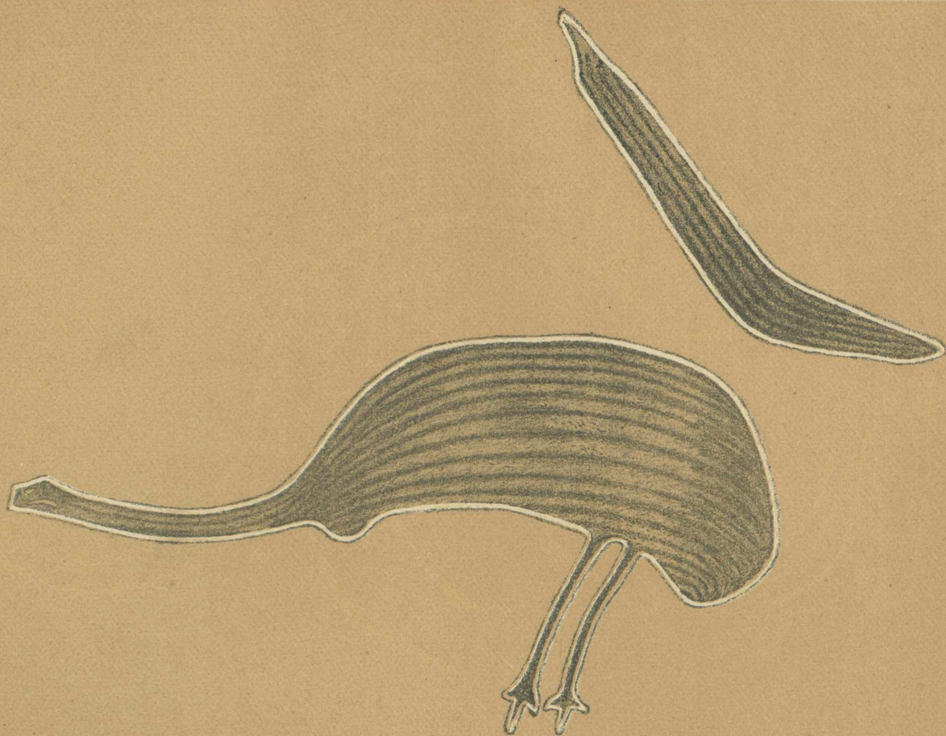
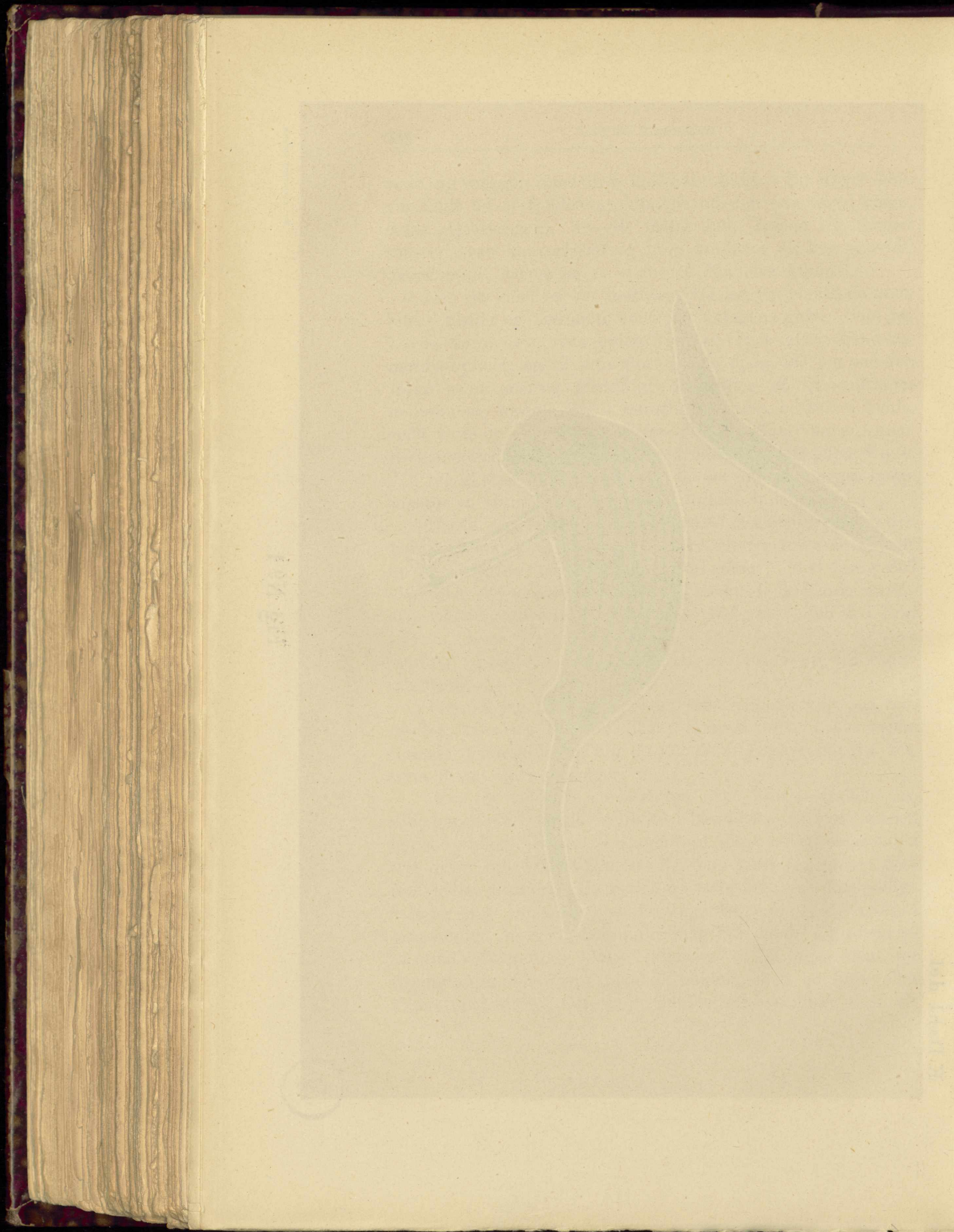

Fig. № 1.

Kart- og Lit. kontoret, Chr. ania.

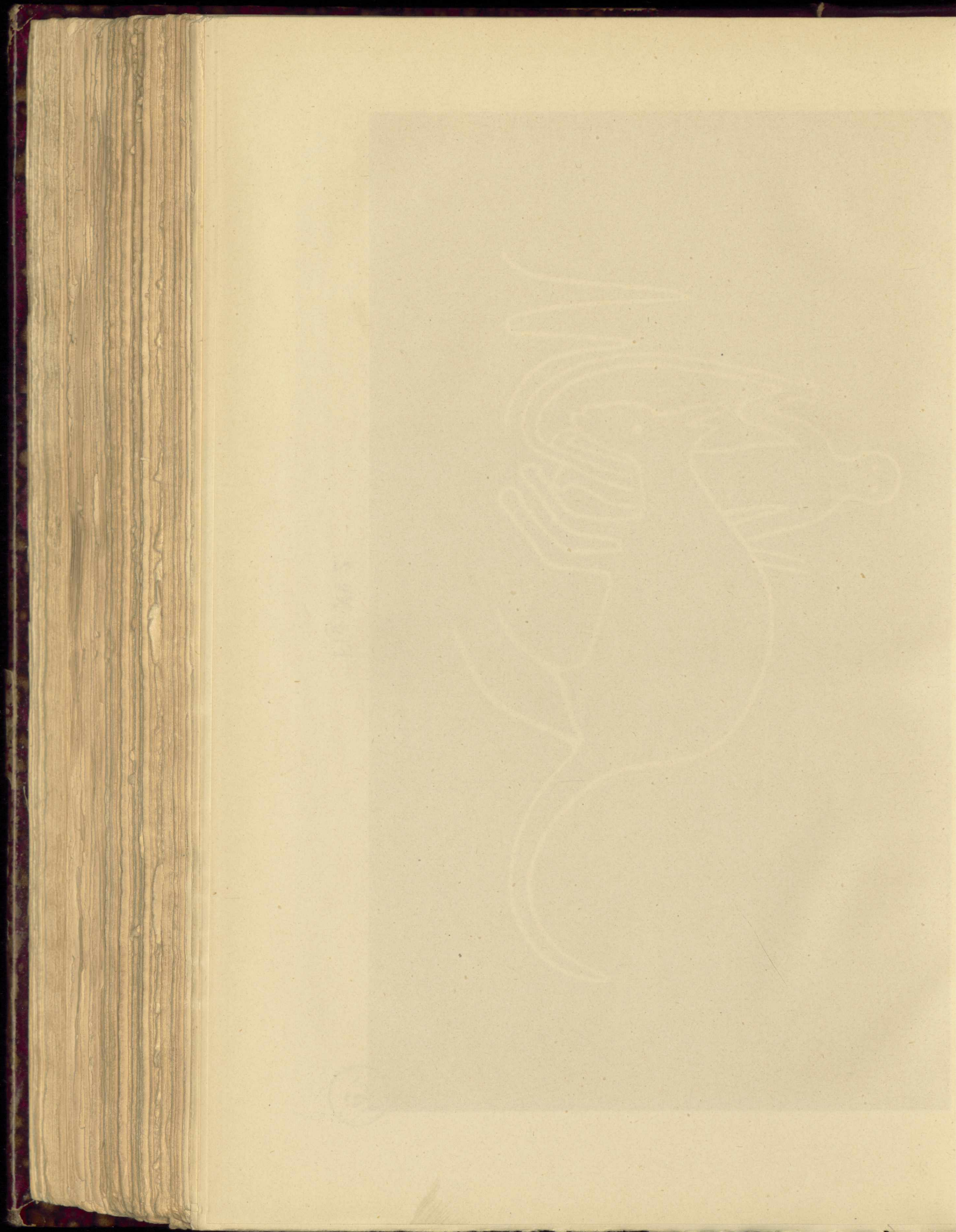

K. Dahl del.

Fig. № 2.

K. Dahl del.

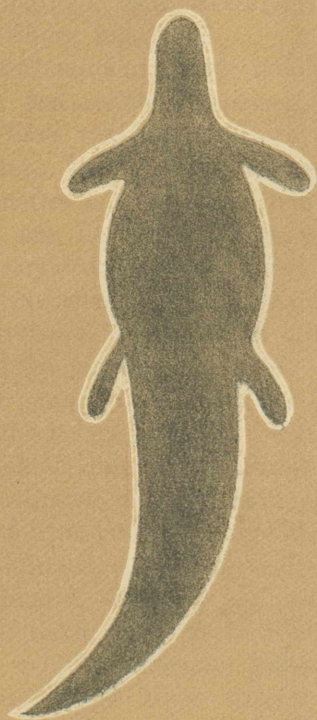

Fig. № 3.

symmetri og bevæger sig i overordentlig besynderlige og groteske former.

Det gebet, hvorpaa Australiens indfødte imidlertid naar høiest, er den enkle gjengivelse af de naturobjekter, der spiller størst rolle i deres liv, og hvorvel disse gjengivelser er overordentlig naive og enkle, kan man dog ikke frakjende dem en vis genialitet og korrekthed i formen, som man forresten ikke undres over, naar man kjender, hvor nøie de lever sammen med naturen, og hvilken forbausende natur- og artskundskab de sidder inde med.

Som det eneste forhaandenværende medium for sin kunst vælger skogmanden den solide klippevæg, og med de faa farver, der staar til hans raadighed, udfører han her i ledige timer sine kunstverker. Disse klippemalinger er kjendt fra mange forskjellige steder i Australien, men dog ikke flere, end at kundskaben om deres forekomst uden skade kan udvides og nye aktstykker lægges til det ringe arkiv af reproduktioner, der fortæller om disse stammers primitive kunst, stammer, der vistnok er dømte til om ikke synderlig lang tid at forsvinde fra jordens overflade.

Reproduktionens grundprincip, den tro kopiering af objektet, kjender de indfødte meget godt. De vil saaledes lægge sin haand med udspilede fingre paa klippevæggen og ved at overstrø dem og klippen med lys aske eller kridt frembringe en tro kopi af haandens form, og denne slags billeder var overordentlig almindelige i hulen ved Victoria. Andre steder, i Arnheims land f. eks., har jeg seet det samme og ligeledes tegninger af fiske, der ogsaa uden tvil var frembragte paa lignende maade. Enkelte gange har jeg ogsaa i Arnheims land seet yderst slette forsøg paa at afbilde kænguru; men en saa omhyggelig og tildels god udførelse af malingerne som den, der karakteriserer billederne fra hulen ved Victoria, har jeg ingensteds seet, om jeg end ikke vil betvile, at de ogsaa kan findes i Arnheims land.

De er nemlig alle reproducerede efter hukommelsen og ikke ad mekanisk vei.

No. 1 af de medfølgende figurer repræsenterer en emu eller australsk struds, hvis hals er strakt ret frem, og ovenover sees en bomerang. Hvorvidt kunstneren har villet antyde, at den netop er ifærd med at træffe emuen og saaledes virkelig har forsøgt at give en situation, eller om den kun er sat der som det vaaben, hvormed jagten drives, skal jeg ikke kunne udtale nogen bestemt mening om. Naar man betragter no. 2, vil man imidlertid finde, at den første tanke muligens ikke vilde have været saa fjern fra den primitive kunstners sind. Thi denne figur forsøger øiensynlig at fremstille en jagtscene. En mand — rigtignok ikke meget vel proportioneret, men dog en mand — forsøger med venstre haand at kaste et spyd efter en kænguru, der græsser. De to spidse ophøininger skal rimeligvis betyde termittuer, i ly af hvilke han sniger sig paa hold. Kænguruen er om end ikke fuldkommen, saa dog meget godt gjort.

No. 3 er en krokodille, no 4 en samling af forskjellige ting, en bromerang kan godt kjendes, et par sjøpølser af vældige dimensioner findes ogsaa, en vældig igle snor sig ogsaa over klippevæggen, og en liden pungmaar kan godt gjenkjendes paa sin opstrakte hale, et meget karakteristisk merke. Men i den store figur til høire har kunstnerens fantasi løbet af med ham og bragt ham til at fremstille et misfoster, der hverken er dyr, fugl eller menneske.

No. 5 skal rimeligvis forestille en hvid mand eller muligens være et forsøg paa at fremstille djævelen, hvilket sidste jeg dog anser for mindre sandsynligt, da den mangler flere af de eiendommeligheder, som den indfødte i almindelighed tænker sig egne for djævelen i menneskeskikkelse, f. eks. de store runde øine.

I no. 6 vil man se en tegning, som man nærmest vilde anse for en afbildning af et eller andet fabeldyr, et foster af kunstnerens fantasi. Jeg er imidlertid tilbøielig til at forklare den paa en anden maade. Ser man nøiere efter, vil man se, at hovedets, halsens og kroppens form betydelig minder om et faar. Kunstneren har imidlertid udstyret den med ikke mindre end tre *horn* eller *øren* i panden, givet den

K. Dahl del.

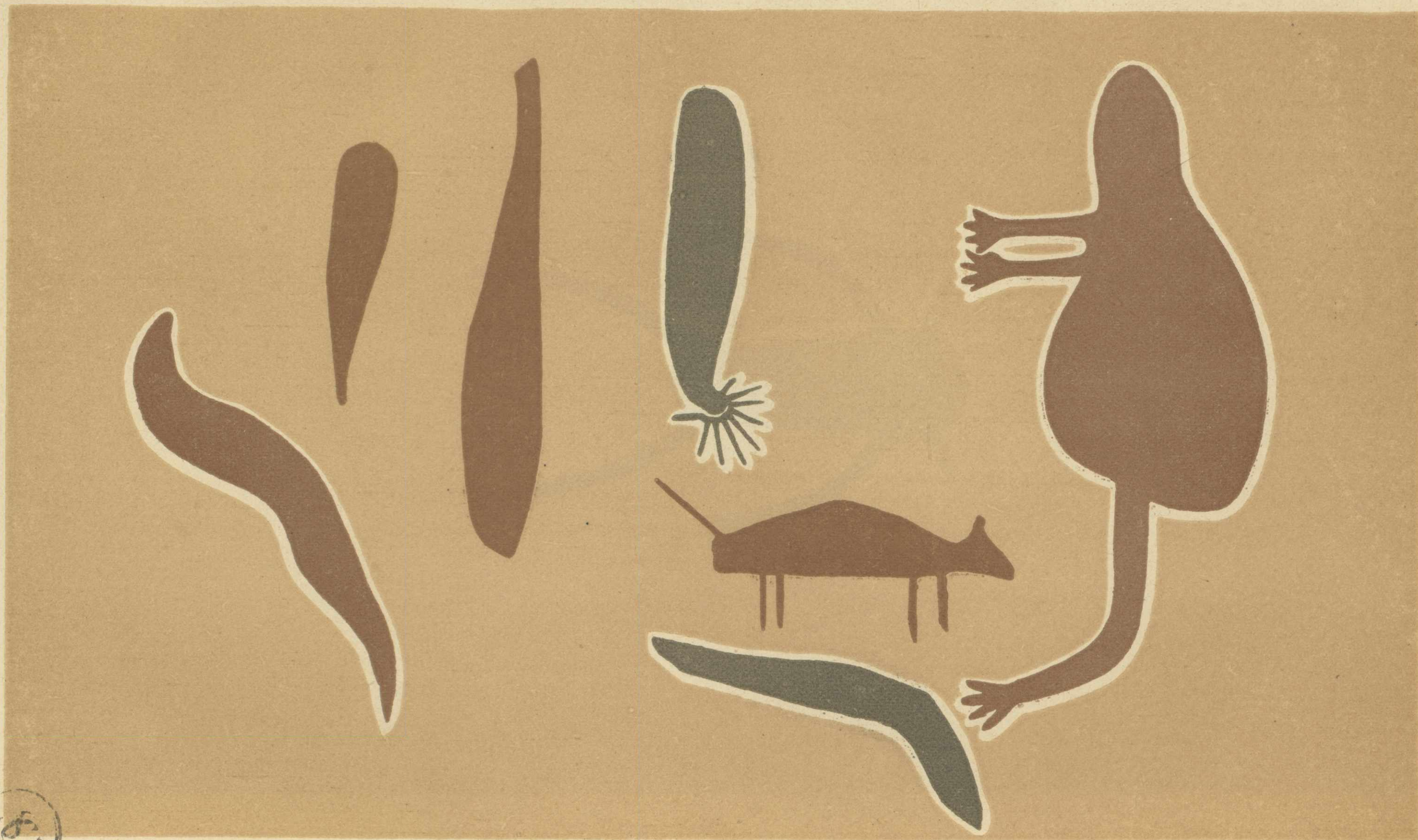

Fig. № 4.

K. Dahl del.

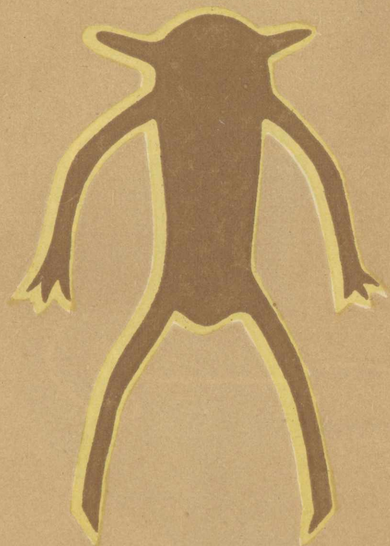

Fig. № 5.

K. Dahl del.

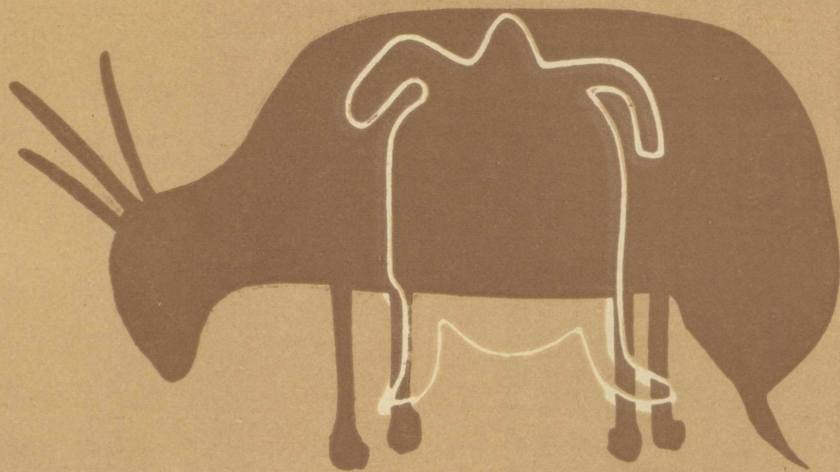
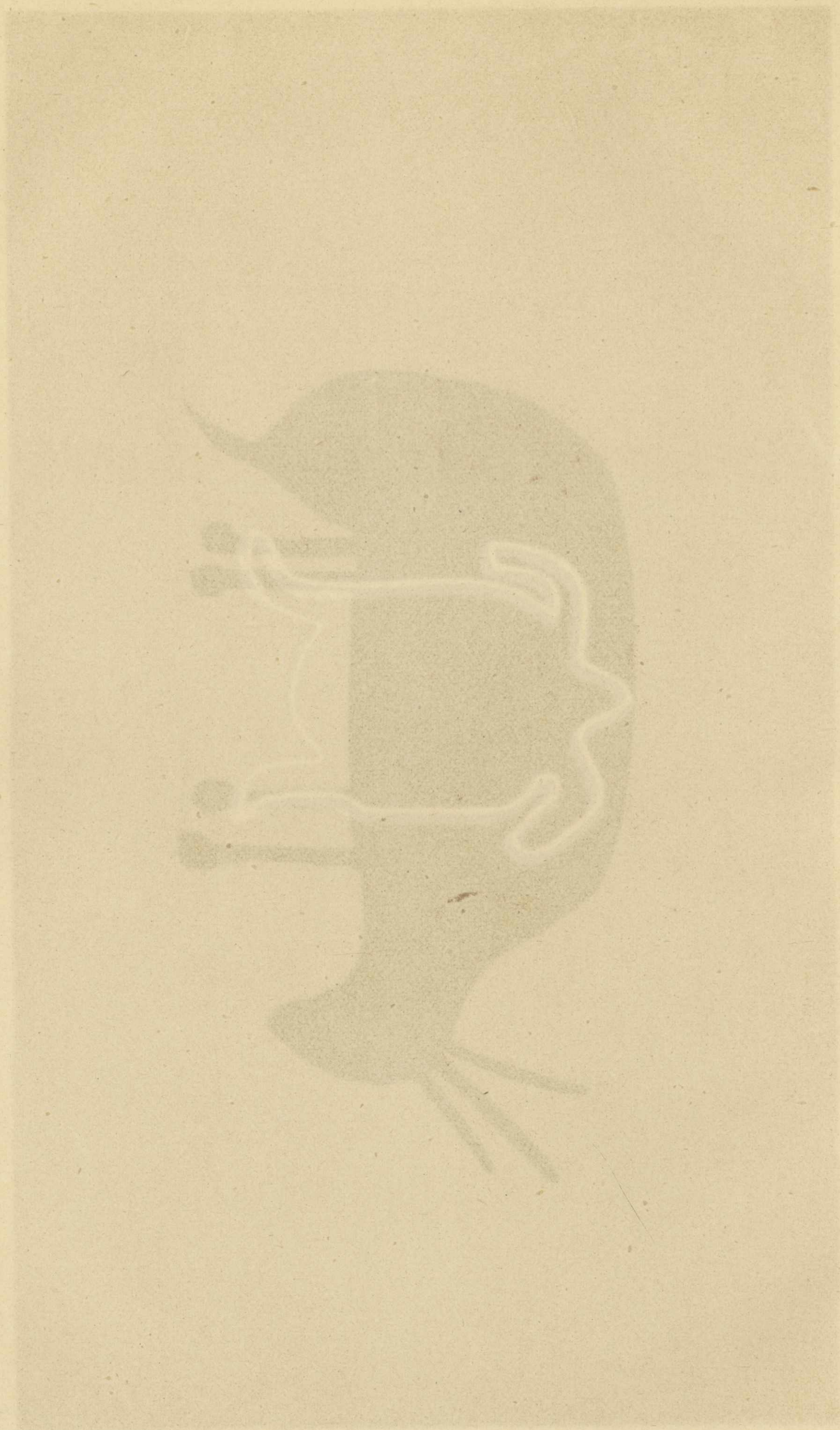

Fig. № 6.

en tyk hale, hvis sidste tynde spids næsten berører jorden, og desuden udført den i en størrelse, der omtrent stemmer med oksens. Min opfatning er, at tegningen er udført af en indfødt, der enten selv flygtig har seet eller af andre stammer hørt omtale okser og faar, og som under sin iver for at afbilde for sine venner disse underlige dyr uden videre har slaaet dem begge sammen og lavet det monstrum, som her er fremstillet. Jeg tror at finde støtte for min opfatning deri, at Australien ikke besidder noget pattedyr, der kommer op mod den størrelse, hvori figuren er reproduceret. Figuren er ogsaa i besiddelse af en vis ælde, hvad man kan se af, at der udenpaa den med hvidt kridt er tegnet omridsene af en havskildpadde, noget, der rimeligvis ikke vilde finde sted, i alle fald saalænge interessen for det oprindelige kunstverk holdt sig. At den imidlertid er blevet til i den sidste menneskealder, finder jeg rimeligt; thi før kunde neppe kundskaben om europæiske husdyr have naaet disse folk. At den ikke er tegnet, før europæere besøgte landet, muliggjøres ogsaa ved den ovenfor nævnte afbildning af en hvid mand.

XI.

DET UKJENDTE PUNGDYR.

Ud igjen. Evelyn. Skuffede forventninger. Myrepindsvinet. En græsbrand. En ventetid. Haab. Eiendommelige fordomme blandt negrene. Wogoit. Pungmaaren. Klippewallabyer. Fugleliv. Jagter. Jackie. Merops ornatus. Vildmandsliv. Feber igjen.

Jeg drog til Fountainhead, hjem som jeg kaldte det. For mit hjem det havde jo været, var og skulde endnu i lange tider blive der, hvor Holm, mine heste og min hund var.

Der stod det godt til; Holm var frisk, hestene fede, og vor nye hest havde faaet endel mere skik paa sig.

Saa gjorde vi os straks istand til at drage. Vi kjøbte os et par gjeder, slagtede dem og saltede og tørrede kjødet, saa godt det lod sig gjøre foreløbig. En forsvarlig fleskeside fik vi ogsaa og desuden ris og en mængde stor løg, omtrent det eneste vegetabil, der var tale om at kunne faa. Selv den indførtes fra Sydaustralien eller Hongkong. Den var udmerket at spise raa til flesk eller salt kjød; men vi havde ogsaa udfundet, at vi paa alle de ovennævnte varer i forening kunde koge en aldeles storartet kjødsuppe, og paa denne suppe, kjød, flesk og brød kom vi da hovedsagelig til at leve i maanedsvis. Et forsvarligt kvantum mel toges ogsaa med; den vanlige tobak, the, sukker, lys og fyrstikker blev naturligvis ikke glemt, heller ikke endel hermetisk syltetøi og brændevin, der skulde forsøde os tilværelsen.

Den 24de april forlod vi med tungt pakkede heste Fountainhead og red veien sydøstover langs jernbanelinjen. Efter at have passeret de to jernbanestationer «Burrundie» og «Union town», steder, hvor der bor endel hvide mænd og en masse kinesere, drog vi den tredje dag ved middagstider østover ad veien til Evelyn, en guldmine, der ligger ved en af de mange smaaarme af Mary River.

Gjennemvaade af et øsende regnskyl kom vi til en liden slette, hvor der var grønt græs for hestene. Vi fik vore sager af, hoblede hestene ud, og vi havde trods væden snart vort thespand over ilden og vor presenning oppe. En gammel forladt kineserhave laa lige ved, og en kineser, der holdt kvæg og heste, boede i et hus opunder en liden høide bortenfor den gamle have. Et negerpar, som vi kjendte fra før, kom ned og aflagde os en visit; men vi sendte dem snart væk og gik til ro for at vaagne ved solopgang. Vi sadlede saa atter vore heste, og efter endnu en natteleir kom vi den følgende dags middag forbi den gamle forladte Eureka sølvmine, og snart efter passerede vi en kinesers have og kunde høre duren af minens valseverk. Oppe i nogle lave afskovede heie laa minen og den samling af usle hytter, der her omkring enhver mine betegnes som en kineserby. Der er gjerne et jernhus, hvor den mægtige mand, der eier minen og valseverket, bor.

Han har tillige altid en krambod og tvinger alle byens indbyggere til at kjøbe sine fornødenheder hos ham til kolossale priser. I kramboden skimtes, naar man rider forbi, endel halvnøgne himmelens sønner, der røger sin stinkende tobak af piber med diminutive hoveder og taler og gestikulerer i sit syngende sprog. Udenfor i solskinnet slænger gjerne nogle forhungret udseende negre mellem kaglendehøns og gjøende hunde, og den lille vævre *shepherds companion* [1] vimser omkring som altid mellem byens øvrige hytter, der væsentlig bestaar af et sprinkelverk af bambus med græs-

[1] En sort og hvid fugl af linerlens størrelse og temmlig lig denne i væsen. Det er dog en fluesnapperart *(soulopracta motacilloides)*.

tag over. Og opefter bambusens sprinkler snor en stor melonart[1] sin bugtede stængel, spreder sig ud og falder i et vakkert hængende løvverk med gule blomster over den lille veranda, hvor kanske en brun kineser staar med nøgen overkrop og umenneskelig vide bukser, røgende sin pibe, og betragter ligegyldig den hvide mand, der rider forbi.

Jeg passerede husklyngen og drog videre, indtil vi længere nede traf en bæk, hvor en masse negre havde sin leir. I en passende afstand fra disse slog vi nu leir, riggede vor presenning op og lavede os til at ligge der nogle dage.

Sent paa kvelden røg det op med storm og regn. Det var rigtig, som om regntiden vilde give os en sidste hilsen. Hvor meget det imidlertid blæste, stræverne og aasen under vor presenning var altfor solide, og pluggerne, der holdt dugen nede, var altfor godt fæstede, til at vinden kunde gjøre noget. Værre var det med væden. Regnet sprutede tvers igjennem dugen, kom ind fra siderne, og tilslut, da hele bakkeskraaningen, hvor vi laa, forvandledes til en eneste rindende vandflade og alle vore tæpper samt alt, vi eiede forøvrig, var fuldstændig gjennemblødt, kastede vi sadler, paksække og samlerkasser i en haug, tog os en dram og krøb begge to sammen paa toppen af haugen, hvor vi omsider sovnede. Dagen efter var der stortørk.

Førend jeg tog nogen bestemmelse om, hvor jeg vilde gaa og samle for alvor, vilde jeg se at faa ud af negrene, hvad der var at faa fat i, og saa tage nogle af dem med mig og gaa did, hvor de vidste, der var godt fangstfelt.

Til at holde øie med hestene fik jeg en neger, som Holm straks døbte «Belzebub», og af hvem jeg søgte at faa oplysninger om de forskjellige pattedyr, der fandtes.

Øiemedet med min reise var jo at søge efter den «trækænguru», som jeg rygtevis havde hørt omtale, og om hvilken enkelte negre havde udbredt sig saa meget, at jeg var bleven saa godt som overbevist om dyrets eksistens, eller at der i alle fald stak noget af interesse under det hele.

---

[1] En *lopha.*

Jeg udspurgte nu ogsaa «Belzebub» om denne træ-kænguru eller «wallaby der gik op i træer»; men han erklærede leende, at noget saadant ikke fandtes. De øvrige gutter og gamle mænd, der kom omkring min leir, blev ogsaa eksaminerede, men jeg fik det samme leende svar:

«Wallaby no more go' long tree.»

Jeg fremsatte sagen paa de forskjelligste maader for at gjøre mig mere forstaaelig, men de bare lo umaadelig af den ide, at en wallaby eller kænguru skulde kunde kravle op i et træ.

Jeg følte mig mismodig og skuffet, men kunde paa samme tid dog ikke faa ud af mit hoved, at der maatte være noget i, hvad jeg forhen havde hørt. At det var et sjeldent dyr, eller et dyr, der ialfald havde noget usedvanligt ved sig, var jeg vis paa; for de negre, der før havde fortalt mig derom, havde ogsaa lagt til, at kun negre og ingen hvide mænd kjendte til det.

Det nyttede imidlertid ikke straks at tabe modet, og da jeg trængte endel *echidna hystrix* (myrepindsvin), hvoraf negrene forsikrede, at der var fuldt op i nogle fjerne høider, aftalte jeg en udflugt med to mand den næste morgen.

Morgenen kom, og den gamle mand og en lidt yngre neger, «Jackie» —, de to jeg havde valgt mig —, kom da ved solopgang til min leir. Frokosten blev lavet og spist i overvær af en masse forhungrede kvinder og børn, der som altid kom for at se, hvad de kunde snige sig til, satte sig paa jorden og betragtede hver mundfuld, man tog, med store, graadige øine. Som vi sad der, kom to af de almindelige sorte kraaker flyvende over vore hoveder, og den ene havde en liden fisk i næbbet. Et udfald fra den anden bragte den til at slippe fisken, der faldt en 100 alen fra leiren, og før kraakerne kunde naa den, havde en af kvinderne kastet sig over det omstridte bytte. Det var en liden aborfisk af nogle faa lods vægt og den stegtes og spistes med megen «gusto».

Jeg og mine negre drog nu afsted, passerede kineserbyen og begav os ind i skogens vidder, henimod de fjerne høider, hvor de paastod, at «guarang» *(echidna)* fandtes i mængde.

En lang anstrængende marsch gjennem høit græs bragte os til en liden lagun bevokset med blaa nymphæa, og kort efter naaede vi foden af nogle stenede heier, hvor af og til høider med meget brudte former hævede sig, og hvor kolossale granitblokke laa slængt i svære hobe mellem græs og skog.

Gamlingen forsikrede, at det var et godt sted for «guarang», og vi tændte derfor ild paa græsset og opsøgte

Granitrøs.

et sted, hvor vi kunde vente, til ilden havde lagt terrænet bart. Nogle flade heller i ly af frodige buske indbød os til hvile, og da vi krøb ind under de hængende grene, fik jeg øie paa det vakreste «bowerbird»-rede, jeg endnu har truffet. Medens jeg undersøgte bygverket, tændte negrene sine piber og røgte afvekslende, den gamle mand hvæssende sit taggede træspyd med min jagtkniv og «Jackie» stirrende tomt hen for sig.

Ilden spredte sig og rendte opigjennem heiene, vokste sig større og større, døde hen i kort græs og stene for atter at knitre voldsomt op i langt græs og slyngplanter. Vildere

og høiere steg den, alt som hele lien stod i brand — jorden skalv under dens tordnende brusen, og gjennem de vældige røgskyer steg halvbrændte straa og aske, medens mægtige trækroner svaiede med raslende løv i det ved ilden foraarsagede voldsomme lufttræk.

Jorden laa sort med lange askestrimer i den retning, branden havde faret, og vi kunde nu søge bekvemt under stene og klipper.

En frugtesløs søgen gjennem lange heier bragte os endelig til en høide, hvor svære granitblokke laa henslængt i de forunderligste stillinger. Under en vældig sten, paa 30—40 tons vægt, opdagede jeg spor, og Gamlen forsikrede, at guarang var indunder. Han forsvandt i hulningen under stenen, der forekom mig for trang, til at et menneskeligt væsen kunde passere; men han grov sig ind som en muldvarp, kradsede jord og stene ud for at kunne lodde alle hulningens forgreninger med sit spyd og med en lang myg kvist. Han holdt vel paa en times tid, bragte ud en pig af pindsvinet og forsikrede at han kunde lugte dyret, men maatte dog tilslut give tabt. Han paastod, at dyret maatte have gaaet ud en vei, som vi ikke kunde finde, og gaaet ind et andet sted i nærheden. Vi fortsatte derfor vor søgen fremover høiden, hvor vi dog ikke kunde opdage spor efter echidnaen, og efterat jeg havde skudt en squatterdue og en liden klippekænguru, der med katteagtig behændighed og rasende fart løb fra sten til sten, begav vi os paa negrenes raad over dalen mod en anden høide. Efter at have fundet og spist et slags plommer[1], der smagte omtrent som stegte æbler, kun ikke saa saftige, kom vi til en liden bæk eller rettere en række vandhuller i bunden af dalen. Som altid i granitformation var vandet godt, og efterat negrene havde stegt og spist den skudte squatterdue samt tarmene af kænguruen, satte vi atter afsted og naaede efter en kort marsch den føromtalte høide, der var endnu steilere, og hvor granitblokkene laa endnu vildere henslængt end paa

[1] En *terminalia*.

den foregaaende. Under vor søgen skiltes vi fra Jackie, og gamlingen og jeg gik hele høiden rundt. Af og til kunde vi se en rapfodet wallaby smutte mellem klipperifterne, let som en skygge; men kun en eneste gang fik jeg skud paa en, der dog slap fra mig. Forresten var der ikke meget liv paa høiden. Over den nøgne brændte bund mellem de uhyre stenblokke smatt bare af og til en brunspraglet vagtel, og en slagterfugl eller en blaakindet honningæder fløitede sin ensomme melodi i fjeldet.

Græsbranden fór opover et stort fjerntliggende tafellands sider, og til høire og venstre brændte de eucalyptusklædte heie. Endelig mødte vi Jackie, der fortalte, at han havde seet et guarang-spor, og Gamlen og han gik derfor for at undersøge hullet. Jeg blev tilbage, spiste nogle tørre bær af en busk under fjeldet og gjorde nogle notiser i min dagbog. Solen var alt paa heldingen, saa hvis vi skulde faa nogen echidna, maatte det ske snart. Om en rum tid kom Jackie og meldte, at guarang, var i hullet, hvorpaa jeg med sæk, økse og bøsse fulgte ham om en bergpynt og ind i en hule, dannet af et fjeldras. Den havde, som vanligt er med disse huler, tjent til opholdssted for de indfødte, og talrige muslingskaller i askehobene efter deres baal fortalte om regntidens maaltider.

For hulens ende laa nogle vældige klippeblokke, og ved at klatre rundt disse kom vi ind i en trang kløft, hvis bund dækkedes af en tæt slyngende busk, som vi med meget besvær fjernede. Gamlingen kom nu tilsyne ud af et hul under bergvæggen og forsikrede, at dyret laa under kløftens af jord og stene dannede bund. Vi gik nu igang og brød med et omhugget træ væk først en stor sten, derpaa flere mindre, og negrene begyndte saa med en hvæsset stok at bane sig vei til hulningen.

Solen var sunken i al den tropiske kvelds glød.

Jeg havde arbeidet, saa sveden haglede, havde intet spist siden om morgenen, havde ikke havt en drik vand paa flere timer og sad nu temmelig mismodig og saa paa de mørke skikkelser, der rodede i den rødbrune jord der

udenfor mig i den tusmørke kløft. Udenfor paa stupet laa den store, grønne sammenfiltrede busk, vi havde ryddet, og nedenfor lyste græsbranden mellem gummiskogens stammer og løb i bred brusende fylking opigjennem det fjerne tafelland.

Wallabyerne puslede usynlige omkring os i klipperne, og negrene stønnede og grov jord og sand, raslende op mellem stenene. Af og til talte de i sit eget «jabber», hvoraf jeg kun nu og da opfangede et ord. Stødene af den spidse

Landskab i granitformationen.

stok lød nu hule, og vi troede at være nær hulningen; men der viste sig til vor sorg at være en sten imellem. Gamlen kradsede sit uldne hoved og raabte jamrende «guarang, guarang jaka»; men trods alle forsøg paa at omgaa den forbistrede sten maatte vi dog tilslut give os. Negrene paastod, at de skulde faa den dagen efter; men det var dog med mismod, vi gik ned ad den steile bjergside og tog en retning, der vilde bringe os paa veien, ad hvilken vi var komne til Evelyn.

Den gamle mand gik foran; men græsbranden syntes at blænde ham; for han gik sagte og løftede fødderne høit

for ikke at snuble. Blinkende i ildskjæret fik vi se et lidet hul i et svaberg, fuldt af klart, godt regnvand, og snart laa vi alle tre paa maven og drak det grunde, kun en alen brede hul næsten tomt. Den gamle mand og jeg nøiede os med en lang drik, men Jackie lagde sig atter ned og drak, til hans mave stod som en buget tønde. Saa gjorde vi os hver en fakkel af bark og naaede snart veien, der efter en halvanden times marsch førte os til den gamle Eureka sølvmine og den nærliggende kinesiske have.

Som vi gik langs den skrøbelige indhegning, der omgav den lille plantage, begyndte kineserens hunde at holde et forfærdeligt spektakel. Pludselig skjød et ildglimt, ledsaget af et vældigt knald, ud fra bananklyngen, der omgav den usle hytte paa den anden side af plantagen. Et eller andet slags projektil svirrede forbi i mørket et godt stykke fra os. Negrene var høist forfærdede, og jeg brølte over til kineseren, at han fik passe sig for at skyde paa hvide folk. Han troede naturligvis, at hundenes gjøen gjaldt negre, der vilde stjæle sukkerrør og poteter i haven, og selvfølgelig skjød han.

Det faldt mig ind, at det bedste, jeg i grunden kunde gjøre for at straffe ham, var at indsmøre min ene arm inderlig godt med friskt blod fra den skudte klippewallaby, binde lommetørklædet omkring og saa begive mig ind i hans hule, hvor jeg da kunde skjælde ham huden fuld og derpaa give ham valget mellem enten at sættes i fængsel for at have skudt en hvid mand fordærvet eller lade os faa saa mange vegetabilier, vi paa nogen mulig maade kunde bære med os. Men naturligvis seirede mit bedre jeg.

Nok en halv times gang, oplivet ved vaden over en bæk eller to, bragte os hjem, hvor Holm havde ventet længe. Vi gav os uden ceremonier ifærd med aftensmaden, og efter at have sat tillivs en forsvarlig portion kjødsuppe, vor største delikatesse, tilligemed et dygtig stykke damper tumlede jeg dødstræt tilsengs uden saa meget som engang at tænde min kveldspibe.

Den følgende morgen forsynede jeg Jackie og den gamle mand med endel mel, da de vilde gaa og leire sig inde i

fjeldene, indtil de fik fat i guarang. Mine løfter om god betaling i mel og tobak, naar dyret var bragt ind, bevægede ogsaa endel andre indfødte til at slutte sig til ekspeditionen.

Omkring i de af vedhuggerne hærjede strækninger rundt minen var kun faa fugle, men jeg traf dog endel nye ting, der holdt Holm og mig selv med arbeide; men feltet viste sig snart at være udtømt, og jeg tænkte meget sterkt paa at bryde op og sætte over til floden Catherine, saasnart vore jægere kom tilbage. Dag efter dag var imidlertid gaaet hen, uden at de havde vist sig; kun en neger var kommen og havde berettet os, at de spiste en masse slanger og havde dræbt en kænguru.

Vore omgivelser var imidlertid ikke synderlig hyggelige. De negre, der færdedes omkring, var magre og elendige og bar i høiere grad. end jeg nogensinde har seet, degenerationens præg. Overalt, hvor negeren kommer i berøring med slette kinesiske elementer, der foregaar hans ruin langt raskere, end naar han bringes sammen med den hvide mand. Hvori det egentlig stikker, er ikke godt at vide; muligt, at opium spiller en rolle. Ett er imidlertid sikkert, kineseren tvinger ikke negeren til at arbeide, saaledes som den hvide oftest gjør; han underholder ham for hans hustrus skyld, eller lader idetmindste, som han gjør det. Det var forbausende, hvor vidt negrene her kunde drive dovenskaben. Hele dagen laa de i leiren, jamrende sig over sult. Creekens bredder var fulde af jam, iguaner sværmede i skogen, fisk og vandliljer var der ikke langt til, og dog flyttede næsten ingen af dem haand eller fod for at skaffe sig disse fødemidler, som det ikke vilde koste dem en times arbeide at samle. De foretrak at føre en kummerlig tilværelse paa de ynkelige risportioner og den tobak, som de om aftenen kunde erhverve hos kineserne ved at udlaane sine kvinder. De vilde gjøre hvadsomhelst for en bid europæisk mad, og jeg havde aldrig havt klare forestillinger om, til hvilken yderlighed selv en neger kunde fornedre sig selv, før jeg en dag saa en mand med velbehag sluge den føde, min hund levnede.

Den 4de mai sad vi som vanligt efter endt dagsarbeide under vor presenning og spiste vor kveldsmad ved skjæret af den blafrende ild. Belzebub havde faaet sin ration og var sendt til sin leir. Med piberne tændte sad vi og saa ud over den ensomme nøgne hei, hvor hist og her et vældigt overlevende træ ragede op mod den endnu glødende kveldshimmel. Talrige natteravne fløi paa lydløse vinger lavt nede langs jorden og saaes kun, naar de hævede sig mod den lyse himmel med hurtigt, sikkert kast for at fange en sværmende bille eller et flagrende møl. Fra skogtykningen ved bækken hørtes af og til en ugles gjøgeagtige stemme, og cikaders og græshoppers skrig lød svirrende i den varme kveld.

Pludselig kom tre mørke skikkelser tilsyne over den lave hei, paa vanlig vis bærende spyd og kastetræ i venstre haand. De kom ret nedover mod vor leir og gled snart lydløst ind i ildens røde skjær. Det var Jackie, en anden neger «Billy» samt en liden gut, der tilhørte den gamle mand, og de havde i en sæk et kolossalt eksemplar af echidna. Jeg gav dem da en del mel og tobak samt bad dem sætte thespandet over ilden. Jackie lavede med stor færdighed en vældig damper, og snart var deres sterke kjæver i fuldt arbeide med at fylde de forsultne maver. Hele tiden talte de ganske sagte, for at ikke negrene i den nærliggende leir skulde faa nys om, at de havde bragt en guarang og saaledes komme og snige sig til en andel i den mad, som de vidste, den hvide mand da vilde give den heldige fanger. Da saa maven var fuld og piben tændt, australnegrenes lykkeligste øieblik, begyndte Jackie at tale om jagten efter echidnaen. Med let gestus, lav stemme og emfatisk tonefald i sit radbrækkede engelsk fortalte han, hvordan de havde gaaet dag efter dag, hvordan de havde fundet mange, mange guarang, der laa saa langt ind under stenene, at de ikke kunde naa dem, og hvordan de endelig havde knebet denne store krabat langt, langt oppe i et fjernt tafelland.

Under vort prat ledede jeg talen ind paa andre dyr og spurgte atter efter trækænguruen, et spørgsmaal, der atter

fremkaldte hovedrysten og sagte latter. Pludselig syntes imidlertid noget at falde Jackie ind, han begyndte ivrig i sit eget sprog at tale med Billy og brød efter en stunds forløb ud: «Dat won wogoit!» Jeg spurgte da hvad «wogoit» var for noget, og han forklarede da, at wogoit var en stor pungabe, der om dagen laa i huler og sprækker i klipperne og om natten gik i trærne for at finde føde.

Her var under alle omstændigheder et dyr, hvormed jeg ikke før var kommen i berøring, og en phalangista, med et fra den almindelige regel saa afvigende levevis, vilde sandsynligvis vise sig at være noget usedvanligt. Det blev derfor besluttet, at Jackie saa snart som muligt skulde gaa med os og fange wogoit, og i godt humør og med bedre forhaabninger, end der paa lange tider havde faldt i min lod, gik jeg tilsengs, det vil sige kastede et par kubber paa ilden og rullede mig ind i mit uldtæppe.

Jackie kom forøvrig dagen efter med adskillige indvendinger mod at reise. Han havde nok selv lyst; mens hans moder var ganske nylig død, og ifølge stammens sedvane havde ingen af den nærmeste familie lov til at vaske sig, inden hele familien havde været samlet. Saa sagde i alle fald Jackie. Og nu vilde han helst faa afvente familiens ankomst fremfor at være tvungen til at lade være at vaske sig i al den tid, der rimeligvis vilde gaa, inden han senere kunde træffe familien. Jeg var enig med ham i, at det vilde være haardt at undvære vand paa sin krop saa længe; — han saa ud til at trænge haardt til det nu; men jeg havde været for meget sammen med negre til at le høit over, hvad der forekom mig som europæer at være nonsens. Skal man udrette noget med den indfødte, da maa man forsøge at sætte sig ind i hans tænkemaade, respektere hans fordomme og prøve at rokke dem med argumenter, der er hentede fra hans egen forestillingskreds. Jeg husker ikke nu, hvilke overtalelser eller hvilket ræsonnement jeg anvendte, jeg ved bare, at Jackie lidt efter lidt kom til at tænke paa, at sagen kunde ordnes, hvis han bare traf sin onkel; og nu vilde mit held, at onkelen den selvsamme aften indfandt sig i leiren. Dermed var sagen

klar. Der medgik en dag, inden vi kom til at reise. Vi maatte nemlig vente paa, at kineserne skulde slagte en okse, saa vi kunde faa kjød.

Den 6te mai drog vi saa afsted. Jackie og den gamle neger som havde fulgt mig efter guarang, skulde ledsage os. Belzebub, der var bleven afskediget og forøvrig ikke var synderlig fornøiet hermed, kom dukkende frem af skogen, da vi var komne et stykke paa vei, og forsikrede,

Optaarnet granit.

at han fremdeles vilde passe vore heste. Hertil var jo ikke stort at sige; at blive ham kvit vilde foreløbig være umuligt, og han fik derfor være med. Nogle mile vestenfor den gamle Eureka mine kom vi ind i granitformationen, der udmerker denne egn, og slog leir et stykke fra veien ved bredden af en liden rindende bæk. Vi indrettede os saa hyggelig som muligt, satte vor presenning rigtig solid op, lagede en krak til at hænge vort sadeltøi paa, flakte bark til at ligge paa om natten, kort sagt stelte os, saa bra vi kunde.

I fladerne langs bækken var nybrændt græs, der vilde holde hestene rolige, og indover mod syd i en vid dal af

tafellandet reiste sig af sletten et kaos af høider, dannet af vildt sammenstablede granitblokke, ragende som gamle borgruiner ud af den frodige vegetation, der klædte høiderne.

Jackie erklærede, at dette netop var lænde for wogoit, og saa snart leiren var gjort færdig, drog Jackie og jeg en vakker morgen ud for at se efter wogoit, jeg udrustet med bøsse og revolver, han med spyd, tomahawk og den uundgaaelige samlersæk.

Forgjæves gjennemstreifede vi de omliggende høider udover formiddagen, undersøgende sprækker og kløfter mellem de svære granitrøse. Af og til kunde negeren faa øie paa et dyr, der imidlertid altid flygtede ind i de utilgjængelige gange og klipper i fjeldets indre.

Gjennem hulerne kunde vi ofte gaa tvers igjennem en fjeldryg og i de trange gange, hvor lyset faldt underlig blaaligt ned mellem det overhængende kaos af blokke, søge efter den store phalangista, der boede mellem stenblokkene. Men altid gik dyret ind paa utilgjængelige steder. Fuldt af haar fandt jeg i en hulning, hvor jeg krøb ind paa maven; men dyret selv kunde jeg ikke faa øie paa.

Vi mandede os dog op og tog paa en anden høide, hvor jeg gik op paa en stor stenblok for at holde udkik med mulige rømlinger fra stendyngen, der dannede bjergets top.

Efter en stunds forløb raabte Jackie paa mig. Han havde seet en wogoit, der som de foregaaende var rømt længere ind, og vi gav os nu til systematisk at undersøge den af kolossale blokke dannede røs. Det viste sig, at man kunde krybe og gaa omkring i hele bjergets indre; men om vi end snart blev fortrolige med hulernes topografi, saa vi dog ingen wogoit. Talrige flaggermus fløi i de skumre huler med skarpe skrig i synet paa en, naar man skræmte dem fra deres pladse paa bergvæggen eller under hulernes tag. Medens Jackie med sit spyd loddede hver mørk krog og revne, gav jeg mig i mangel af noget bedre til at slaa ihjel flaggermus og fik efter et temmelig ihærdigt arbeide to for mig nye arter.

Jeg skar mig en kort stok og slog dem med dette vaaben ned. Den ene, en liden art med «hestesko» paa næsen, hang altid kun efter baglemmerne, medens en sagte sitren rystede dens spæde legeme.[1] Den større art med spids snude holdt sig fast til klippevæggen med alle fire extremiteter.[2] Naar de fik øie paa en, spaserede de baglængs opover med en komisk ryggende bevægelse, sad en stund med lysende tænder og øine og skar saa ret paa en. Det var ikke saa let at faa tag i dem; men det lykkedes mig dog at faa knebet en, der traf mig midt paa brystet, da jeg forsøgte at krybe nær nok til at faa slaaet til den med min stok.

Begge arters skrig var en skarp piben lig den, mus og rotter udstøder. Den store art synes ikke at være meget lyssky; for de forlod af og til hulerne, naar de opjagedes, og fløi omkring høit oppe i luften udenfor.

Af og til, naar jeg paa hænder og fødder kravlede om i røsens labyrinth, traf jeg et gammelt echidnahul eller saa et glimt af en klippewallaby, naar den puslede forbi i de tilstødende gange. Stenene i fjeldets indre var rødbrune og glatte som is, foraarsaget ved vandets tusenaarige dryp og sildren i regntiden, og de tynde, ofte kantstillede granitflager gav en dæmpet klang som af en fjern klokke for wallabyernes hop eller flaggermusenes lette anstød.

Vi maatte langt om længe give røsen op og søge over i andre høider. Som vi drog, kom Jackies «nevø», en mand forresten ældre end Jackie, og slog sig ifølge med os. Jeg havde ikke anelse om, at fyren var fulgt efter os fra Evelyn, førend jeg saa et par lange spyd, en sort krop og et ildrødt livklæde tegne sig mod himmelen i høiden over mig og hørte et «kut tay tokter».

En drik vand i dalsænkningen satte nyt liv i os, og vi begyndte at undersøge den nye høide. Jeg gik omkring og passede, saa intet skulde slippe bort, og saa under denne min vandring mellem blokkerne en letfodet wallaby og en

[1] Denne art har vist sig at være *hipposiderus muscinus*, der hidtil kun har været kjendt fra Ny Guinea.

[2] *Taphozous australis*, ikke ualmindelig i Australien.

natravn, der lettede fra jorden, uden dog at faa engang et skud paa nogen af dem.

Etter en stunds forløb hørte jeg et hyl fra negrene og skyndte mig i retningen.

Under en vældig blok, der hvilede paa en ligesaa stor, sad i sprækken en ung wogoit skrigende af skræk. Den anden neger jagede den ud, og paa min opfordring tog Jackie den med haanden og puttede den i sækken istedetfor at spidde den, en operation, som han var meget lysten paa at udføre.

Granitblok.

En stor han sad allerede spiddet under stenen og tumlede en stund efter med et vældigt dask ned mellem stenene nedenfor. Den var uhyre vægtig og havde et vakkert sølvgraat skind, der paa bagkrop og hale faldt over i rødbrunt; men indvoldene var revne ud med det taggede spyd, og vi begyndte derfor at fjerne disse og stoppe saarene med græs. Neppe havde jeg trukket min kniv, før jeg hørte en raslen bag mig.

Ud kommer en wogoit fra stenen og kravler opad et heldende træ. Jeg fik i en fart bøssen fat, sprang nogle skridt tilbage for ikke at skyde den istykker og sendte den

en ladning no. 2. Død som en sild tumlede den med et vældigt dump ned mellem stene og raslende løv.

Den anden neger havde under hurlumheien faaet tid til at spidde en *dasyurus* (pungmaar). Det hele var to minutters verk og vi gav os straks paa hjemveien.

At jeg her stod overfor en fuldstændig ukjendt art, var jeg snart paa det rene med; thi dens udseende var vidt forskjelligt fra de kjendte phalangisters, og fremfor alt var dens liv i huler og klipperevner egnet til at vække vel grundede formodninger om, at dyret var noget helt nyt. Ingen af de phalangister, der hidtil var kjendte, fører nemlig et lignende liv.

Det viste sig ogsaa, at min antagelse var rigtig. Professor R. Collett har i «Zoologischer Anzeiger» nr. 490 for 1895 og i «Proceedings of «Zoological Society of London» for 1897 beskrevet dyret under navn af *Pseudochirus Dahli*, «the rock phalanger».

Selv har jeg i en afhandling over nordaustralske pattedyr («Biological notes on North Australian Mammalia», Zoologist, mai 1897) beskrevet dens levevis efter de optegnelser, jeg gjorde om dyrene baade i frihed og fangenskab. Jeg hidsætter et uddrag.

Wogoit er et udelukkende natligt dyr, der tilbringer dagen sovende i de før omtalte granitrøsers huler og sprækker, udsøgende de mørkeste kroge for sin hvileplads.

Efter solens nedgang kryber den ud fra sit skjulested og søger sin føde i blomstrende gummitrær, f. eks. *eucalyptus miniata* og *tetrodonta*. Desuden hjemsøger den meget gjerne en *terminalia*-art, der bærer en kjødfuld, selv for menneskelige ganer velsmagende stenfrugt.

Ved dagens frembrud, ja undertiden først efter solopgang, tager den atter sin tilflugt til hulernes mørke dybder.

Oftest træffer man dyrene parvis, han og hun, undertiden ledsagede af en halvvoksen unge.

Under hvilen ligger dyrene ofte fladklemte inde i en eller anden revne, ligegyldigt, enten den er horisontal, vertikal eller skraastillet. Ofte hviler de imidlertid sammen-

rullede inde i et eller andet mørkt kammer. I denne sidste stilling sidder de sammenrullede næsten til en kugle med bagbenene ofte overkors, som en skrædder. Det høire bagben er gjerne strakt frem med venstre kastet over, og begge forpoter griber om dette. Halen holdes krummet fremad og opad forbi venstre øre, og hovedet er dybt bøiet over forpoterne.

Deres gang, hvorunder halen holdes ret ud, er fast og sikker og nærmer sig meget den saakaldte pasgang. De klatrer let, og springet er et slags meget hurtigt trav, eller maaske mere korrekt betegnet en hurtig kravlen, og skjønt de af naturen om dagen er dorske dyr, forbauses man dog ved den uhyre behændighed, de udviser under livsfare eller ved nattetider.

Wogoit.

Forplantningen foregaar hele aaret rundt, og ungen forbliver i moderens pung, indtil den faar forældrenes tykke pels. Den ledsager de voksne dyr i længere tid, rimeligvis indtil dens egen forplantningsdrift vaagner. Halvvoksne unger bæres paa forældrenes ryg.

Sin føde griber den, først med munden, siden med haanden, hvis første og anden finger kan stilles mod de andre. I almindelighed anvendes venstre haand.

De æder siddende paa bagfødderne i en sammenbøiet stilling med ryggen høit opskudt og hoved og forlemmer lavt.

Vand lepjer de paa samme maade som en hund.

Efter endt maaltid pudser de ansigtet og snuden efter samme princip som en kat, men bruger i modsætning til

katten begge forpoter paa én gang, en paa hver side af ansigtet.

Deres temperament maa siges at være spagt; men angribes de, sætter de sig til modværge med tænder og klør.

Kampe mellem hannerne er sjeldne eller finder muligens ikke sted; men hunnen tager undertiden sin bedre halvdel eftertrykkelig i ørene, noget hun ustraffet kan gjøre, da hun er den største og sterkeste af de to.

Dyrets legemskræfter maa betegnes som kolossale, og en mand maa anspænde alle haandens og armens kræfter, hvis han skal fastholde et levende individ.

Wogoit er yderst lyssky og forlader nødig, selv om den forstyrres, den stenhob eller hule, hvor den har sit bo.

Øiet har i mørket en sterk rubinagtig glød, og døden indtræder med sterkt udvidet pupil.

I fangenskab bliver den snart fortrolig med den, der fodrer den, men dør let, naar den fjernes fra sit hjemland og de klimatiske forhold, hvorunder den fødtes.

Paa hver side af analaabningen ligger hos wogoit en stor kjertel, der udmunder lige i kanten af anus. Denne kjertels sekret er seigt, hvidt, omtrent af udseende som tyk fløde, og er i besiddelse af en meget eiendommelig vellugt, som de indfødte sætter stor pris paa. Naar en wogoit er dræbt, formelig kappes de om at udpresse sekretet og oversmører under synlige tegn paa tilfredshed sit haar og øvrige legeme dermed.

Det var et usedvanligt rigt fangstfelt, jeg her i granitformationen havde truffet. Foruden wogoit, som jeg naturligvis hovedsagelig efterstræbte, fandtes i granitrøsernes huler og kløfter ogsaa endel andre huleboende pattedyr.

Den vakre pungmaar, som jeg første gang hørte omtale ved Daly under navn af «jirian» og senere ved Mc. Shoobridge fangede et eksemplar af, viste sig her at være forholdsvis talrig. Dette dyr, der af kolonister gjerne kaldes «native cat» (*dasyurus halucatus*) er af størrelse omtrent som Europas ilder og har et smukt brunsort skind, hvis farve under bugen falder i det gullige. Hele rygsiden er plettet

med hvidt. Arten forekommer næsten overalt i Anheims land, men ingensteds talrig undtagen i fjeldtrakterne, og endskjønt den paa sine steder tager sin tilflugt til hule træer, synes dog fjeldegnenes brudte klipper og stenblokke at have større tiltrækning. I deres forgrenede huler og kløfter finder den lille «native cat» et sikkert tilflugtssted, hvorfra den kan foretage sine furageringer. Endskjønt dyret er natligt i sine vaner, begynder det dog undertiden sin jagt lidt før solnedgang, en jagt, hvorunder den især søger insekter og mindre hvirveldyr i de forkrøblede træer, der er karakteristiske for Nordaustraliens fjeldskoge.

I umaadelige mængder forekom den lille vakre klippewallaby (*petrogale concinna*), en art, som jeg saagodtsom ikke har truffet udenfor den forrevne granitformation. De indfødte kaldte dem «balwak». Dybt inde i kamre og revner mellem de kolossale granitblokke, hvor solens straaler aldrig naar, tilbringer den lille balwak dagen i let søvn. Den er letskræmt og flygter med forbausende spænstighed fra klippe til klippe. Dyrenes hurtighed og behændighed er simpelt hen ufattelig, og naar man ser en af disse smaa wallabyer springe gjennem det brudte lænde, kunde man næsten indbilde sig, at man saa skyggen af en fugl, der hurtig fløi over.

Stenen synes at give bedre fæste for deres rusaalede fødder end jorden, og altid holder de sig under spranget til den faste klippe, vender og vrider sig med katteagtig behændighed og løber op og ned ad tilsyneladende lodrette klippevægge med samme lethed som den, de udviser paa fladen. De kan presse sig frem gjennem snart sagt hvilkensomhelst aabning, er yderst sky, og aldrig har jeg seet et dyr, der var vanskeligere at skyde. Ved solnedgang kommer de frem, sætter sig op paa sten og knauser et øieblik, før de begynder at spise, og synes at nyde den kjølige kveldsvind og den glødende tropiske solnedgang. Den mindste støi vil da forstyrre dem, og lydløst, som flakkende skygger, vil deres lette skikkelser forsvinde mellem granittens brudte blokker. Af og til gaar de til vand for at drikke; men de synes ikke

at trænge det saa ofte som mange andre *macropus*-arter. De forplanter sig hele aaret rundt, kun én unge fødes ad gangen, og moderen forlader den øieblikkelig, naar hun er i fare. Saarer man et af disse dyr, vil det øieblikkelig stikke høire forpote ned i pungen, trække ungen op og kaste den fra sig, muligens for med større lethed at kunne flygte.

Den klippewallaby, som jeg omtalte under min reise opover Daly (*petrogale brachyotis*), der af Dalys indfødte kaldtes «betbungo», fandtes ogsaa her i granitformationen, men ikke fuldt saa talrig som den mindre art. Jackie og de andre negre kaldte den «doria», et navn, hvormed den gjerne benævnes omkring Mary rivers kilder. Dens udbredelse er meget vid, og den forekommer saagodtsom i ethvert fjeld, hvori der er større urer eller stenrøser.

Det lille flyve-ekorn fandtes sparsomt i skogen om os, og de nysgjerrige dyr aflagde gjerne vor leir et besøg hver morgen før daggry. De rumsterede i vore sadler, mellem vor proviant og i vore paksække; men saasnart vi rørte os for at tage bøssen, strøg de hurtig op i et stort træ lige foran vor presenning, spændte sin flyvehud og seilede ud i tusmørket, uden at vi fik skud.

Bandikuterne raslede omkring i græsset hele natten, og de smaa rotter, der er saa talrige overalt i jordbunden, grov og krafsede i sandet om os for først ved dagens frembrud at indstille sine operationer.

Fugl var der endel af, skjønt ikke særdeles mange. Squatterduerne vandrede i smaa flokke henad den sandige skogbund omkring vort kvarter, og mangen en af de uskyldige fugle maatte lade sit liv for at skaffe os sultne mennesker en liden lækkerbid. Den store bronzeving-pigeon, en fugl af tamduens størrelse med sterk metalglans i vingerne (*phops chalcoptera*), fandtes ogsaa i smaa flokke omkring granitrøserne, og vi benyttede anledningen til at skaffe os smukke eksemplarer af denne art, som vi her traf for første gang. Her som overalt var vagtlerne talrige, og de deilige smaa hønsefugle styrtede, vævre som mus, henover den afbrændte skogbund, naar vi slentrede gjennem de smaa dale mellem høiderne.

Vort liv her mellem de brudte granithøider var en eneste jagt, en jagt saa spændende, som den kun kan være, naar den gjælder et vildt, som ingen kjender, som endnu ingen har fanget. Næsten hver dag dræbte jeg wogoit, skjød dem enten med bøsse eller revolver, eller jeg tog dem med de blotte hænder.

At skildre alle disse udflugter vilde, forekommer det mig, falde trættende. Jeg skal kun berette et par dages eventyr.

9de mai 1895 (torsdag).

Jackie og jeg gik idagmorges ud og saa efter wogoit. Vi ledte længe uden at træffe andet end balwak, hvoraf jeg skjød paa en, der dog undslap ind under svære stene. Saa skræmte vi op en til, som gik ind under en svær isoleret sten, der var sprukken i mange stykker. Jackie skulde gaa og skræmme den ud, jeg staa paa post og skyde. Han fik imidlertid øie paa den i en kløft, der saa ud til at være for trang oventil, til at den kunde slippe ud andre steder end ved enderne. Vi gik da en paa hver side af den meget over mandshøie blok, hvori kløften var, for paa vor vanlige vis at skræmme dyret til hinanden og tage det med hænderne. Jeg tog Jackies spyd, stak det ind og pirkede paa ryggen af den lille vævre wallaby, der øieblikkelig strøg over mod Jackies aabning. Her vendte den og krøb opover mod sprækkens top, hvor der mod forventning viste sig at være aabning nok til at komme ud. Straks Jackie saa dyrets manøvre, fór han op paa stenen. Wallabyen smatt ud i samme øieblik. Jeg stak efter den med spydet, men traf Jackie i armen, noget han ikke engang ænsede i iveren efter at faa tag i dyret. Den vævre lille fyr smatt væk mellem fingrene paa ham, satte i et langt sprang ud over blokken, og Jackie, der næsten havde tag i den, tabte fuldstændig herredømmet over sig selv, styrtede sig blindt efter dyret og faldt med et klask ned i røsen under. Jeg hoppede ned, greb bøssen, løb rundt stenen og sendte flygtningen en ladning i bagen. Den kunde saavidt gaa, og sikker paa den

vendte jeg mig til Jackie, der blødende og i en temmelig ynkelig tilstand laa paa stenene. Han kom efter en stunds forløb paa benene, rystede sig lidt, tørkede blodet af sig og erklærede snart, at han var restaureret, — efter dette fald, som en hvid mand rimeligvis ikke vilde sluppet fra uden men. Men slig er skallen paa en neger. Vi gik efter paa blodsporet, men tabte dog dyret.

Saa drog vi over en dal til nogle andre høider efter først at have sat ild paa græsset og ventet en stund ved en liden kilde, indtil landet var rent og afbrændt.

En forvirret masse stenblokke laa foran os i høiderne, og Jackie bad mig sætte mig og vente, til han raabte, naar han fandt en wogoit. Efter en rum tids forløb hørte jeg hans velkjendte huien. Jeg krabbede og baskede mig frem gjennem krat og indfiltret vegetation mellem røserne og fandt endelig Jackie under en stor sten, der havde en anden stor blok hvilende paa toppen. I revnen mellem dem sad tæt ude en wogoit, og jeg dræbte den ved at gaa et stykke fra og sende et haglskud ind. Jeg stillede mig saa op som stige for Jackie, der fra min skulder steg op paa min mod bergvæggen støttede næve. I denne stilling kunde han faa sin smækre arm ind i revnen og trække dyret ud efter hovedet. Det var en hun, ikke fuldt saa stor som de foregaaende. En meget liden unge fandtes i pungen.

Vi arbeidede os videre og videre frem mellem blokkene, jeg ovenfor i høiden for at skyde de wallabyer, som Jackie kunde skræmme nedenfor, medens han ledte. Jeg var allerede kommen over høiden og stod i dens anden skraaning, da en stor doria temmelig sagte kom springende fra de blokke, under hvilke Jackie anstillede sine efterforskninger. Førend jeg i det brudte lænde kunde faa skud, var holdet allerede temmelig drøit; men dyret faldt dog straks efter skuddet mellem nogle store stene i fjeldsiden. Ladende, mens jeg sprang, kom jeg frem, hvor den var faldt, og fik da øie paa den en 20—30 meter fra mig. Den sad med overkroppen bøiet mod jorden, som saarede macropus-arter altid gjør; men da den saa mig, gjorde den et hop bagom

en sten. Jeg sprang ovenfor stenen for at faa skud, saa igjen et glimt af den, da den satte sig bag en stor sten; men da jeg hoppede ned paa denne og bøiede mig udover kanten, fandt jeg kun blodspor. Jackie kom efter, lagde sig ned og krøb efter paa slaget, der for mig saagodtsom var usynligt, endskjønt mine sanser nu var ganske betydelig opøvede, næsten som en vildmands. Vi krøb over hele høiden frem mellem krat og røser, stadig følgende de samme

Wogoitlænde.

spredte blodpletter paa sten og løv, de samme smaa utydelige aftryk af wallabyens fødder i sand og aske. Det bar nedover den anden li, ind af huler, ud af sprækker; men tilslut maatte vi give os. Som Jackie holdt paa at anstille en sidste undersøgelse ved en svær sprukken blok, udstødte han det hæse æh-æh-æh, der betegner, at skogmanden ser et dyr, og da jeg kom listende opover stenen til ham, viste han mig i sprækken ovenfor os en wogoit, der som en ulden klump sad sammenrullet og sov der inde i halvmørket. Jeg trak revolveren og sendte den en kugle, der ikke straks dræbte den, men dog bragte den til at flytte sig lidt. Jeg fik nu

godt skud; den trillede halvdød nedover og klorede sig fast til berget, hostende og blødende fra næse og mund. Jackie gik paa den anden side af blokken og forsøgte at trække den ud med en snare af græs. Da dette ikke lykkedes, fandt jeg mig en stok og skubbede den nedover mod ham, saa han fik tag i dens hale. Saa gik jeg rundt til ham, vi trak den ud, og et slag over nakken med bagen af min jagtkniv slukkede den sidste livsgnist.

Vi havde samlersækken og spydet liggende paa toppen, gik op og hentede det og drog saa udover lien i retning af vor leir. Som vi kom ud paa en knaus, fik vi begge øie paa noget lyst i en spræk mellem to store stene, og Jackie sneg sig forsigtig nærmere for at udspionere, om det var en wallaby, da jeg kunde skyde fra knausen, der jeg stod. Han nærmede sig sagte paa indtil 15 meters afstand. Da saa jeg ham pludselig bringe spydet i stilling, springe til side, saa stenen dækkede ham, og derpaa hurtig løbe bort og støde spydet to gange ned i det lyse legeme. Jeg skjønte straks, hvad det var, og sprang ned til ham. En kolossal klippeslange sad rammet fast i sprækken med spydet, og vi bearbeidede først dens hoved med en stok, jeg skar, fik saa fat i halen, strakte slangen ud og sled den saa ved forenede kræfter frem af kløften, hvorpaa jeg straks svang den rundt mit hoved og slog den i bakken af alle kræfter. Den var ikke ganske død, og spydet blev atter kastet igjennem dens hals, hvorefter jeg stak jagtkniven gjennem dens baghoved. Den maalte vel omtrent 3 meter og var næsten saa tyk som min arm Jackies første operation var at bide hul paa dens bug og undersøge, om den var fed. Da undersøgelsen faldt tilfredsstillende ud, slængte han sækken paa én skulder og slangen paa den anden, medens jeg tog spyd og bøsse. Hoved og hale af slangen slæbte paa jorden efter Jackie, og hans ansigt bar til skue den værdige ro, der præger australnegeren, naar han vender hjem fra en heldig jagt. Efter en hurtig marsch naaede vi leiren, hvor vi fik mad i vore tomme maver. To nye negre var komne idag, og Holm havde været ude med dem uden dog at faa noget. Paa

hjemveien gik han sig rent bort og fór og tullede mellem høiderne, indtil han omsider ved et rent tilfælde rendte næsen lige op i leiren.

11te mai 1895.

Holm gik ud med Belzebub og de to andre gutter. Jeg og Jackie blev hjemme. Jeg udstoppede først de to wogoit fra igaar, saa efter hestene, satte mad paa ilden og reparerede saa min sadel. Efterpaa smurte jeg mine støvler, skrev lidt og tog et bad i creeken, hvor vandet forøvrig holder paa at minke temmelig sterkt. Medens jeg sad og smurte støvlerne, raabte Jackie, der puslede over paa den anden side af creeken, meget ivrig paa mig. Jeg snappede bøssen, og da jeg kom bort, fik jeg bare ordet «emu» ud af ham. Skjælvende af spænding og saa hidsig, at han hikstede, naar han talte, drog han foran mig langs høiderne. Vi gik et stykke, og han vilde fremdeles klemme paa, endskjønt han vidste ligesaa godt som jeg, at det lidet nyttede at lede efter to skræmte emu.

Udpaa eftermiddagen tegnede jeg Jackie, der var yderst fornøiet over, at jeg vilde fortælle mine landsmænd om ham og hans bedrifter.

Da solen næsten var nede, og Holm endnu ikke var vendt tilbage, tog jeg bøssen og vandrede op i de nærmeste høider. Medens jeg klatrede mellem stenene over en stor hule (hvor jeg tidligere forresten har seet to meget daarlige okkertegninger af smaa kænguruer), saa jeg i det dæmpede lys nede i hulen gjennem en aabning mellem stenene en wogoits lange spidse hale og uldne bagkrop stikke frem bag en sten. Skjønt jeg yderst forsigtig flyttede mig for at faa skud gjennem en aabning, maatte den dog have hørt mig; thi den forsvandt bag stenen. Jeg sneg mig ned gjennem en aabning, og da jeg kravlede indigjennem hulen, fandt jeg hullet, hvor den var gaaet ind. Som jeg opmerksomt iagttog den lille gang, saa jeg for enden af den noget, der fuldkommen lignede en wogoit, siddende i indgangen til en af hulningens forgreninger. Jeg lagde geværet lydløst fra mig, fik revol-

veren ud af hylsteret og tog i halvmørket et langt og omhyggeligt sigte. Skuddet faldt dumpt som i en kjelder, flaggermusene lettede pibende omkring, og de tynde granitflager her og der gav et dæmpet klokkeagtigt ekko. Men wogoiten sad tilsyneladende stendød i hullet. Jeg krøb ind og greb efter dens hale, men fik kun tag i en sten, der i form fuldstændig lignede dyrets bagdel og hale, og mod hvilken min revolverkugle havde splintret sig i tusen stykker udover hulens gulv. Temmelig slukøret krøb jeg ud, gik over en liden dal og bort i det fjeld, i hvis indre jeg tidligere havde dræbt flaggermus. Efter først forgjæves at have udspeidet stenblokkene efter wallaby, begav jeg mig ind i fjeldet. Nu da solen var gaaet ned, laa der en vis uhygge over hulerne. Flaggermusenes hvæsende skrig og lette anstød mod granitflagerne og deres klamme dask mod mit ansigt og hænder bragte det til at løbe koldt nedover ryggen paa mig, som jeg kravlede opad mod min vanlige udgang og forgjæves søgte at fange de skindvingede væsener. Jeg sneg mig saa en stund om mellem høidens stene, men saa intet andet end et par «crimson-wing»-papegøier, der skrigende flygtede fra sit hvilesæde i en høi eucalyptus, nogle hvidkindede honningfugle og en ensom clamydodera, der sendte sin sørgmodige fløiten ud over landet, hvor langt i vest en svær græsbrand slikkede opover en fjeldside, og røgen steg i blaa ringlende søiler eller som tunge geledder i den skumre kveld. Saa drog jeg hjem. Først en stund efter vendte Holm tilbage sort i ansigtet som en neger og temmelig udslidt. Han medbragte en *dasyurus*, som han havde skudt foran en græsbrand, og et myrepindsvin, som det havde kostet dem omtrent den halve dag at grave ud.

Jackie var absolut den bedste jæger og fanger, jeg i mit liv har truffet; men han havde desværre en mangel, som gjorde det vanskeligt at arbeide med ham, en mangel, som han selv ikke kunde for stakkar. Han havde nemlig paa indersiden af det ene ben straks ovenfor ankelen et aabent saar af næsten en haandflades størrelse, et saar, som udsendte

en afskyelig lugt og øiensynlig i mange aar havde været i samme tilstand. For mange mange aar siden, mens han var gut, fortalte han, havde han en nat i søvne kommet til at rode benet bort paa leirbaalet og brænde det fordærvet. Og hvad der forundrede mig, han lo altid kolossalt over det humor, der efter hans mening laa i at stege sin egen fod, stakkar, endskjønt han snarere skulde grædt over den begivenhed, der gjorde ham til krøbling for livet. Men negeren graater ikke over smerter, langt mindre over mindet derom. Heller ikke er dette Jackies uheld noget ualmindeligt blandt disse skogens folk. Deres søvn er meget tung, og kommer de i søvne til at vælte sig for nær ilden eller endog op i den, vaagner de ikke, før de er slemt forbrændte. Stadig ser man brandsaar paa de mest forskjellige legemsdele, og smaabørn træffer man ofte stygt mishandlede af ild.

Jackie.

Jackies fod var som sagt klein og havde vistnok ofte hindret ham i at gaa, og selv naar han gik, brugte han den yderst varsomt og satte bare tærne paa jorden. Som følge af mindre brug var hele lemmet atrofisk, betydelig tyndere end det friske ben og bragte ham til at halte noget ganske forskrækkelig. Efter nogle dages jagt var saaret gjerne fuldstændig oprevet af fjeldets stene, og Jackie orkede ikke mere. Saa forsøgte jeg at vaske, forbinde og behandle det antiseptisk; men hvad hjælper antiseptik for en fyr, som ved den første den bedste anledning fjerner ens bandager og tager til den indfødtes eneste kur: at strø sand paa saaret!

Naar Jackie var arbeidsudygtig, maatte jeg tage min tilflugt til andre negre, hvorpaa der aldrig var mangel, da vi stadig havde besøg af folk paa vandring til et stort korraborree ved Union town. Men hvor mange jeg end forsøgte, ingen af dem kunde finde wogoit, og jeg har aldrig, trods jeg ofte har prøvet paa det, hverken da eller senere truffet nogen anden indfødt end Jackie, der kunde opspore dyrene. Arten er overmaade vanskelig at finde, og dens store talrighed er vel nærmest begrundet i, at saa faa indfødte forstaar at jage den.

Jackie var da ogsaa meget stolt af sin dygtighed som wogoit-fanger. Da han blev saapas, at vi atter kunde tage fat, og vi sammen drog ud til vore kjendte gode fangstfelter, da straalte hans stygge fjæs af glæde, og han skrød af, at vi nok skulde fange wogoit, skrød, som kun naturmennesket kan skryde. At fange wogoit det var nu en gang hans specialitet, og med specialistens brændende interesse og ligesaa brændende forfængelighed anstillede han sine til de fineste detaljer gaaende undersøgelser mellem stenblokkene i de fjelde, vi overfór. Naar jeg saa ham arbeide, havde jeg nærmest indtrykket, at det var et dyr med utrolig fine sanser og et sjelden kultiveret instinkt, der snusede om mellem stenene. Hørsel, syn, følesans arbeidede konentreret mod det samme maal, og ikke mindst ledede hans næse ham til maalet; thi der staar en egen lugt af dyret, en lugt, der er en eiendommelig blanding af stank og parfume, og som selv min næse tilslut kunde spore, skjærpede som mine sanser var blevne gjennem et langt samliv med natur og naturfolk. Men det var ikke bare det dyriske instinkt, ikke bare sans, der førte Jackie. Hans intelligens arbeidede ogsaa, og det stod klart for mig, at hans enorme færdighed i denne jagt var resultatet af en usedvanlig praksis i forbindelse med sanser saa skarpe, som man overhovedet kan finde dem hos vildmanden. Og naar vi saa havde dyret i sækken, mangen gang efter meget besvær og mange anstrængelser og Jackie snart udbrød i pris over sin egen færdighed, snart jamrede sig over sin fod, som han i jagtiveren

havde ødelagt igjen, da stillede et stykke tobak alle denne barnlige sjæls sorger, der blæstes bort med røgens blaa skyer og steg tilveirs gjennem solskinnet. Spurgte jeg ham saa, hvorfor han, og han alene, kunde fange wogoit, saa lo han og sagde omtrent som saa: «De andre negre, de har sterke ben, gaar fort og ser sig ikke for. Jeg har et langt og et kort ben, og jeg har alle mine dage været nødt til at gaa ganske sagte, ganske sagte hele dagen og se mig godt om efter mad.» Men hvor sagte jeg end ved samvær med Jackie lærte at gaa, saa opnaaede jeg dog aldrig slig færdighed i denne fangst, at jeg med sikkerhed kunde gaa ud og finde wogoit, om jeg end af og til, naar jeg var sammen med ham, kunde opdage et dyr, noget, der altid vakte hans høieste begeistring.

Blandt de fugle, som færdedes om os, lagde jeg især merke til *merops ornatus*, den australske biæder, der her som andetsteds forekom ganske almindelig i nærheden af vand. Fuglen har en ganske eiendommelig vane, naar den drikker, og i min dagbog findes derom følgende:

15de mai 1895 (*onsdag*).

— — — Som jeg ved solnedgang laa og iagttog alle de fugle, der kom til det nærliggende vandhul for at drikke, blev jeg opmerksom paa en underlig vane hos *merops ornatus*. Fuglene seilede ned til vandet og drak, hvorefter de satte sig paa grenene af de gulblomstrede grevilliaer, der voksede langs pyttens rand. De smækkede derpaa voldsomt med næbbet, først til den ene side, saa til den anden, idet de samtidig nikkede med hovedet. Fløi saa atter ned og drak for atter at gjentage den samme nikken og smækken med næbbet. Lyden kunde høres over 40 meter. Naar de var utørste, ophørte de med sine kunster og spredte sig indover skogen.

Negre kom og gik stadig, som jeg før har nævnt. Næsten hver kveld var der fremmede i leiren hos vore negre, der laa paa den anden side creeken mellem skruepalmerne. Jeg

var af og til ræd for, at vore negre en vakker dag skulde rømme sin vei for sammen med sine frænder og bekjendte at bivaane det korrobborree, der holdtes ved Union, og en kveld, da nogle fremmede negre atter var komne, blev alt saa pludselig stille der over i leiren, at jeg fattede mistanke og Holm og jeg sammen listede os bort. De havde nok ikke rømt, stakkar. Der laa de alle ved hver sin lille ild og sov saa stenfast, at de ikke hørte os komme. Ilden lyste svagt paa de mørke skikkelser paa jorden, og de hvid- og rødmalede spyd, der stod støttede til en busk. Jackie snudde lidt paa sig, men vaagnede ikke. Den gamle tomme melsæk, han laa paa, var imidlertid i en meget betænkelig nærhed af ilden, og jeg bøiede mig derfor over ham og trak den ganske sagte og forsigtig lidt bort. Han fór pludselig op, saa sig en stund søvndrukken om og udstødte saa et hyl af panisk skræk, samtidig som han greb efter det nærmeste projektil, en liden fiberkurv, han havde holdt paa at flette, og løftede den til slag. Da kjendte han mig og brast i en sagte latter. De andre vaagnede ogsaa en for en og satte alle i det samme dyriske rædselsbrøl, der dog snart gik over til en brølende skoggerlatter over det komiske i situationen.

Omsider begyndte vor proviant, takket være alle de besøg, vi havde havt af vandrende negere, at slippe op, og jeg sendte Holm med en pakhest til Union for at hente mere mad. Efter to dages forløb vendte han tilbage, og vi tog atter fat og drev vort samlerarbeide som før. Faa begivenheder hændte udenfor dagens vanlige. Hestene holdt sig stø og rolige paa det grønne græs opover langs creeken. Hele dagen og hele natten med hørte vi klangen af deres bjælder, en lyd, der klinger liflig i en australsk reisendes øren. Saalænge den dæmpede klang naar hans øre, naar han ligger halvvaagen udover kvelden og stirrer paa ildens tunger, der slikker om den tørre ved i baalets glohaug, da er hans sind lyst, og han kjender ikke bekymringer. Men ligger han time efter time uden at høre den fjerneste lille irren i luften af hestbjælderne, da bliver han grætten og utilfreds; thi da ved han, at morgenen og en god del af formiddagen, for

ikke at sige hele dagen, vil gaa med til at opspore og bringe hestene tilbage til leiren.

Det var i grunden et sorgløst liv, dette, vi førte i skogen og under presenningens hvide dug. Vore sorger var faa, og vore glæder var smaa og ikke mange. Vildmanden havde begyndt at dominere i os. Vi var nu saa gamle i dette slags liv, at vi ikke længere følte savnet af de behageligheder, som civilisationen havde lært os. Vi merkede ikke længer noget ubehag ved at sove uge efter uge med et tyndt stykke lærred eller høist et stykke bark mellem os og den mangen gang stenede jord. Vore lemmer værkede ikke længer om morgenen, naar vi reiste os, slig som de i begyndelsen mangen gang havde gjort. Vi følte ikke længere denne vilde hunger efter fedt og sur frugt, som i begyndelsen af et uciviliseret liv stadig plager den uvante. Vi havde lært at gardere os, havde flesk i overflod og drak hver dag vand med lidt citronsyre. Og den ensformige, grove kost, vi stadig levede paa, havde for os saagodtsom mistet al ensformighed. Det var, ligesom vi med begrebet mad ikke længere kunde forene andet end brød og kjød. Vor fantasi fremgjøglede ikke længere syner af de retter, civilisationen bød paa. Kanske det bare var vane, kanske, vi havde lært at stelle os bedre end i begyndelsen af vore friluftsfærder. Jeg ved ikke rigtig. Jeg ved bare, at vi var tilfredse ved dette liv, at vi sjelden tænkte andre tanker end dagens, og at de faa bekymringer, vi havde, gjerne blæstes bort med røgen af sterk tobak, akkurat som hos vildmanden.

Saa fik jeg feber, var en dag syg, en anden dag sjanglede jeg om mellem fjeldene uden at gavne hverken mig selv eller samlingen stort. Der gik nogle dage slig. Jeg tænkte, jeg skulde komme over det, før vi skulde til at drage indover til Fountainhead med vore samlinger. Jeg syntes, jeg blev bedre. Om formiddagen var jeg gjerne helt kry; men naar det led over middag, kom feberen og gjorde mig sanseløs inden midnat. En morgen kjendte jeg mig bedre end før. Saa sadlede vi og drog afsted. Jackie blev tilbage ved en creek et stykke fremme, fik mad og tobak

og lovede til en bestemt tid at møde os igjen ved Union for at følge os paa en tur længere indover mod det centrale tafelland.

Jeg blev kleinere og kleinere udover eftermiddagen. Sløvere og sløvere sad jeg og vaklede i sadlen, indtil vi naaede vor gamle leir ved den kinesiske slagters hus og fik slaaet leir. Slig gik det tre dage, og vi naaede Fountainhead. Jeg husker det hele bare som en drøm, skogen, telegrafstolperne langs jernbanen, som vi sled os forbi i heden, en for en, og saa leirbaalene, som jeg halvbevidst hjalp Holm at slæbe sammen ved til i mørket om kvelden.

XII.

DET CENTRALE TAFELLAND.

Uheld. Tjikurr. Feber. Ukjendte fugle. Ngart. Overtro blandt negrene.

Jeg blev frisk efter et par dages forløb; men saa blev Holm syg. Mens jeg i de følgende fire-fem dage skrev, bogførte samlingerne, pakkede og afsendte dem, laa han stakkar og rasede i vilde feberfantasier. Ondt er det selv at have feber; men værre er det næsten, naar kameraten har det. Værst er det om natten, naar de strideste anfald kommer. Da hænder det saa ofte, at en bliver liggende vaagen og lytte, lytte i den lumre nat til, hvordan feberen river og slider i den stakkars fyrs krop, bringer hans sterke lemmer til at dirre og ryste som for den strængeste kulde. Saa spagner anfaldet; men dag efter dag kommer det igjen, indtil man endelig ved sterke kinindoser en passende tid før anfaldets komme faar afbødet det. Nuvel, dette slags ulemper var jo ikke ny for os, og om nogle dage var da Holm atter paa benene, og i besiddelse af den glubende appetit, som altid følger efter overstaaet feber.

Vi lagede os istand til atter at drage ud.

Jackie havde fortalt mig en hel del om det store tafelland østenfor Mary rivers kilder. Der skulde efter hans udsagn findes en hel del dyr, som ikke forekom i de trakter, vi hidtil havde gjennemstreifet. Særlig nævnte han en stor sort kænguru, der kaldtes «tjikurr» og levede i fjeldenes huler; desuden omtalte han endel andre dyr, deriblandt en stor

skildpaddeart, «ngart», der levede i bækkene. Hvorvel jeg ikke satte synderlige forhaabninger til, at disse arter var ukjendte, saa ræsonnerede jeg som saa, at en trakt, der saa yderst lidet, ja vel næsten aldrig var besøgt af nogen hvid mand, langt mindre af en naturforsker, efter al rimelig beregning vilde indeholde ting af interesse. Desuden tænkte jeg mig, at faunaen i disse storslagne fjeldegne kunde være endel forskjellig fra den, jeg tidligere havde iagttaget. Heri tog jeg da heller ikke feil, som man af kapitlets videre beretninger vil kunne se.

Om morgenen den 28de mai sadlede vi vore heste og drog. De travede lystig paa; for sadlerne var tomme. Vi vilde proviantere i Union town. Om kvelden slog vi leir ved en af de mange vandløb, der gjennemskjærer fjeldene mellem Burrundie og Union town, et vandløb, som almindelig kaldtes Lady Alice. Der var herligt grønt græs i sletterne mellem breddens skruepalmer og klart godt vand i creeken.

Som overalt i Arnheim lands skoge var her en velsignelse af tørved, og det varte ikke mange minutter, før et kjæmpemæssigt baal af tørre eucalyptusstammer sendte sine flammer i veiret. Solen var alt sunken, og tropens korte skumring var inde; men endnu var himmelen gylden i vest, og over de øde heiers underlig vredne og forkrøblede skog laa det egne violette slør, der danner grundstemningen i den tørre aarstids kvelder, disse egnes vinterkvelder. Den er saa kort denne skumring, dens fine farver viger saa brat for det frembrydende mørke.

Vi gik ned til creeken med vore kogekar, fyldte dem, vaskede dagens støv og sved af vore halvnøgne overkroppe og da vi vendte os mod vor leir igjen, da var det næsten nat. Bedst kunde vi se det paa det skjær, som vort svære baal kastede paa stammerne omkring, og paa den blege nymaane, der hang høit paa himmelen, og hvis skin vandt styrke med den døende dag. Rødere og rødere blev baalets lyscirkel, og skarpere og skarpere blev maanens skin, indtil dagens sidste skjær var beseiret; da var det, som

om baalet og maanen begyndte en kamp med lys, en kamp, hvori Holm tog ivrig del. For han likte ild, og jeg likte den. Thi naar baalets flamme spragede høi og lysende i veiret og sendte skinnet af ilden langt omkring paa de hvide stammer og over den øde afbrændte jord, da var det, som om den lille flek af jorden, vi for øieblikket kaldte vort hjem, videde sig ud. Og saa er der en egen glæde i uden hensyn at kunne øge sin leirilds sterke lue, en egen, kanske barnagtige fornemmelse af ubunden frihed ved flot at kunne dynge stokkene paa ilden, at have skogen at tage af, — og saa blir der slig deilig aske til at bage brød i. Kvelden gik med de vanlige beskjæftigelser: vi bagte brød, spiste og tændte vore piber. Nogen opvask brød vi os sjelden med, og jeg vil ikke absolut paastaa, at vort madstel var efter alle renslighedens forskrifter. De kogte kjødbiter eller fleskeskiver, vi gjerne førte med os til vort middagsmaaltid, havde vi sammen med brød indtullet i en gammel sæk, der sad inde med adskilligt fedt, og under maaltiderne brugte vi vore gjennemsvedte sadeldækkener til dug. Men den slags ting ræsonnerede man nu engang ikke over.

Som jeg laa i halvsøvne om kvelden, fór jeg pludselig op ved at høre hunden reise sig ved min side og sætte bort til et af de træer, der strakte sine grene over vor leir. Der sad den og knistrede og saa op i træet. Jeg reiste mig da, tog revolveren, og ved nærmere eftersyn opdagede jeg, at det var en buskhalet pungmaar, der sad paa en gren, som havde tiltrukket sig hundens opmerksomhed. Jeg fyrede to skud paa den; men mørkt som det var, slap den naturligvis og hoppede ned paa jorden, hvorfra dog hunden straks jagede den op i et andet slankt træ. Her skjød jeg atter paa den, men den gik bare op i det tætteste løv, hvorfra hverken slag eller rysten kunde bevæge den til at flytte sig. Mens Holm holdt paa at hugge træet om, fik jeg se den røre sig og holdt øinene stadig paa den, indtil Holm fik taget sin bøsse ud af sin klædestul (vi havde bøsserne indpakkede i vore respektive klædestuller). Han rakte mig nu denne, og idet jeg gik baglængs uden at tage øinene fra stedet, hvor dyret sad, kom

jeg endelig paa passende hold og skjød op i trækronen. Intet faldt; men da vi rystede træet, kom den buskhalede maar dumpende ned, død som en sild. Den blev straks præpareret. Vi havde kun et par gange tidligere truffet denne art, *phascologale penicillata*, der forøvrig senere viste sig at være meget almindelig i de indre dele af Arnheims land. Arten optræder saagodtsom overalt i Australien, men da den er strængt natlig og desuden kun af en liden rottes størrelse, er den ikke saa ganske let at faa fat paa. Ved Daly fik jeg engang to unger (fra Hermit hill), og ved Fountainhead holdt nogle af disse smaa blodsugere til i hønsehuset, hvor de paa tre uger gjorde det af med to dusin høns, indtil handelsmanden begyndte at dræbe dem. Tørre, kanske lidt bjergige egne er vistnok de lokaliteter, som den liker bedst, og i de forkrøblede trær, der karakteriserer denslags trakter, færdes om nætterne denne lille blaagraa pungmaar tyst og stille med sin lampepudser-formede hale ret tilveirs og forraader kun sin nærværelse ved ganske sagte at skrabe i trærnes bark eller udstøde en ganske sagte nysende lyd. Gaar man ud en klar maaneskinsnat og bruger sine øine og øren af alle kræfter, kan man noksaa ofte faa se dette lille vakre pungdyr.

Næste morgen drog vi videre, og et stykke paa vei passerede noget, der ganske godt illustrerer den taktik, slangerne kan anvende, naar de pludselig overraskes.

Jeg red som vanlig foran, pakhestene kom efter en for en, og saa tilslut Holm. Hunden travede foran. Pludselig tog den, som dens vane var, stand for et eller andet i græsset; men istedetfor, som den pleiede, straks at styrte frem blev den nu staaende som forstenet. En græstust lige ved siden af stien var det, den stod for. Jeg blev opmerksom, og da jeg netop passerede tuen, saa jeg en omtrent meterlang slange ligge med løftet hoved og stirre paa hunden. Min hest traadte i øieblikket ikke et kvarter fra den. Den rørte sig dog ikke. At holde hesten an for at slaa slangen ihjel kunde der ikke være tale om; thi hvis jeg stansede, vilde pakhestene dynge sig sammen netop over stedet, og en af

dem vilde sandsynligvis blive bidt. Jeg red derfor videre og holdt øie med slangen, der laa ganske rolig, indtil den sidste hest var passeret. Da kaldte jeg paa hunden og red tilbage for at slaa slangen ihjel; men længe før jeg naaede tuen, satte det listige krybdyr afsted som en afskudt pil.

Udpaa dagen naaede vi Union town, en by, om hvilken man med rette kunde sige, at det eneste ved den, der mindede om en by, var navnet, et navn, som de sangvinske guldgravere fra territoriets lovende dage havde givet stedet. Et par stampeverker for guld, en samling usle hytter for de kinesere, der arbeidede, og et par europæiske huse udgjorde hele «byen». Benævnelsen «town» anvendes forøvrig i Australien med temmelig stor rundhaandethed ligesom næsten overalt i britiske kolonier. En butik, et værtshus og en arrest, det er en by, pleier man at sige i Australien, og i mange tilfælde er det bogstavelig talt sandt. Ja, her ved Union manglede ogsaa arresten, og man nøiede sig med en butik, hvor en hvid mand holdt til, og et gammelt værtshus, der i lange tider havde staaet tomt, men nu fornylig var taget i besiddelse af hele tre mennesker, mand, hustru og datter. De var komne fra Queensland med heste for at drage over til Vestaustralien; men oppe langs telegraflinjen etsteds, en 3—400 mil ovenfor Pine creek, havde manden brukket benet ved et fald fra en hest, og nu havde familien foreløbig slaaet sig ned her for at holde «hotel» for de reisende, der i et gjennemsnitligt antal af omtrent 0,1 daglig oversvømmede etablissementet.

I butiken var tilfældigvis ikke mel at faa, heller ikke ris og sukker, og uden disse artikler kunde vi nu engang ikke komme afsted. Vi maatte vente idetmindste, til mr. Castle (handelsmanden) fik hentet noget fra Pine creek. Kjød kunde vi dog faa nok af hos en kinesisk slagter, der boede i nærheden, og jeg tog derfor straks en af pakhestene, belæssede den med salt kjød og drog ud til vor leir, som Holm imidlertid havde sat istand ved en lagun et stykke fra byen. Kjødet blev saa ophængt og tørret for at faa det saa let som muligt til reisen

Vi maatte altsaa foreløbig holde os i ro, saa ilde vi end syntes om denslags forsinkelser. Dette var kun begyndelsen til ulykkerne. Jackie kom næsten straks til os; men oppe paa Union var naturligvis handelsmandens hund saa venlig at skambide stakkarens friske ben, saa nu var han halt paa begge. Han kunde naturligvis ikke følge med os til tafellandet i den tilstand. Den følgende morgen fandt vi bare min gamle blodshest og den ældste af hopperne. De andre var væk, strøgne Gud ved hvorhen. I næsten en uge red vi og ledte, afvekslende Holm, jeg og negrene, men lige nær var vi ved at have vore heste igjen. Saa kom endelig Jackie hjem en dag og fortalte, at en kineser langt nordpaa ved jernbanelinjen havde seet tre graa heste. Det maatte være vore, og Holm drog afsted med det samme. Jackie var aldeles ødelagt efter de ture, han havde havt til hest, og de gode nyheder, han bragte, opveiedes fuldstændig ved en vældig kul paa ryggen af min gamle hest, som han naturligvis ikke havde kunnet ride skikkelig, lidt halt som den var. Jeg gik igjen hjemme i leiren, fór lidt omkring med bøssen; men svært langt væk kunde jeg ikke godt gaa af hensyn til alle de negre, der færdedes omkring, og hvis ærlighed jeg her i slig umiddelbar nærhed af en kineserby ikke satte synderlig lid til.

Hjemme i leiren blev jeg liggende under solseilet og skrev i min dagbog.

3dje juni 1895 (mandag). Union town.

— — «Der er to dyr, der bliver buskmanden kjær og glæder hans hjerte, naar han sidder alene under sit solseil. Først den lille ravnsorte og hvide «Shepherds companion» *(Souloprocta motacilloides)*, denne fugl, hvis færd er saa let, hvis hvirvlende skvatren saa indsmigrende. Som et vissent blad kommer den flyvende, slaar sig ned tæt ved ens side, vagger sin sorte hale fra den ene kant til den anden og ser paa en med blanke øine. Saa flakser den nervøst i de korte vinger og gjør et tumlende letvindt kast efter en plagsom flue, kvidrer lidt og vipper med halen, gjør et hurtigt udfald efter

en myre, hopper op paa ens paksække og leder efter insekter, kortsagt er fuldstændig hjemme hos en og ser af og til frygtløst paa en med sine blanke kulsorte øine. Hvor man end slaar leir i Nordaustraliens skoge, en eller to af disse fugle indfinder sig efter faa minutters forløb og holder sig stadig i nærheden af leiren.

Saa er der et lidet firben *(Ablepharus Coutoni)*, høist 8—10 cm. langt, med metalglinsende ryg, hvid bug og gyldne striber langs kroppens sider fra øret til baglemmerne. Oftest holder nogle af dem til i teltet. Naar man ligger og røger sin pibe eller skriver sin dagbog, ser man dem pludselig smutte frem af ens sengklæder eller fra henslængte tørre græsstraa og kvist.

Firfislen sidder ganske stille nær ved min haand eller arm og vrider sin opadbøiede hale fra den ene side til den anden med jevn rhythmisk bevægelse. Den ser saa underlig vild og paa samme tid saa spagfærdig ud, som den sidder der og af og til bevæger det fine slangeagtige hoved med gyldne blinkende øine i hurtige nervøse kast. Rækker jeg haanden forsigtig ud, kan jeg stryge det lille krybdyr varsomt over den skjælklædte iriserende ryg, der ligger saa gratiøst bøiet over uldtæppets folder eller de grove græsstraa. Kanske vil den da smutte et par tommer væk og atter betragte mig med spillende øine. Saa ser den en myre. Den sniger sig forsigtig nær, krummer den blinkende hals, der føier sig saa smidig i kroppens linjer, og med tilbagetrukket hoved og piskende hale venter den, til myren intet anende passerer den. Med lynsnart, aldrig feilende hug har den myren mellem de smaa skarptændede kjæver og fortærer den med en uskyldig mine; saa blinker den med de gule øine og sætter gratiøst som en slange afsted efter en ny myre eller et nyt insekt. Hele dagen pusler den omkring i ens leir, kryber under ens ben og arme, klatrer opad teltets støtter eller rumsterer i paksækkene eller sengklæderne.»

Som jeg netop om kvelden paa anden dag efter, at Holm var reist ud, havde taget vort thespand af ilden og bagt

en kolossal damper, saa jeg en stor graa hest komme tilsyne oppe i skaret, der førte ind til Union. Det var vist «Naba» (en af vore heste). Der kom flere, og paa den sidste kjendte jeg Holm. Det var vore. Snart var de fremme. Min gamle hest vrinskede fornøiet til sine rømte kamerater, og jeg var ikke mindre blid end han; for nu maatte da vore sorger være slut. En ekstratur paa en 30 à 40 mil havde hestene skaffet Holm. Han havde fundet dem næsten halvveis nede mod Fountainhead, i vilde skogen og bare havt deres spor at holde sig efter.

Paa hjemturen havde saa hoppen, han red, stupt med ham og slaaet et nævestort saar i den venstre skulder; men hun var dog ikke værre skadet, end at hun godt kunde gaa. Gamle «Bony Brim», min ridehest, kunde trods sin saare ryg godt bære den letteste paksadel med de tomme samlerkasser, og den 5te juni om kvelden gjorde vi da alt istand til at drage næste morgen. Jackie kunde ikke være med. Hans fod var for daarlig. Men han lovede dog at komme efter, saasnart han blev frisk. Imidlertid vilde hans fader, som ogsaa hed «Jackie» og for tiden opholdt sig ude ved Eureka, vistnok følge med os og vise os *Tjikurr* og *Ngart* (en kænguru og en skildpadde), de dyr, vi nærmest reiste ud for at faa fat i.

Dagen efter reiste vi og slog leir for kvelden ved vor gamle »wogait»-leir i granitformationen. En nat under maanens sølvtæppe i den tause kjendte skog, saa bar det videre, da solen randt. Ved Eureka holdt vi middagsrast ved vor gamle leirplads. En masse negre laa i korrobborree-leir; men selve korrobborreet skulde først begynde om en to-tre uger. Vi sendte bud efter Jackies «fader», og to negre mødte op, der begge vedkjendte sig faderskabet. Agodjalla, en neger af Alligator-stammen, der havde fulgt os fra Union for at blive med paa turen, blev nu pludselig «syg». Muligt, at lyst til at blive i korrobborree-leiren havde en del skyld i «sygdommen». Han klagede over ondt i hovedet og smerter i kroppen, noget, der ikke var saa usandsynligt, da «Naba», der var ræd negre, havde spændt ham ganske eftertrykkelig

i maven den foregaaende morgen. Han fik en af de tilstedeværende negre til at doktorere sig paa en ganske original maade. Negeren forsvandt borte i en gammel forladt negerleir og kom tilbage med en gammel tom konservboks og et flaskeskaar. Efterat han havde banket glasskaaret med en sten, til han fik en eg paa det saa skarp som en ragekniv, udpegte Agodjalla et sted paa sin pande, hvor han regnede, at sygdommen havde sit sæde, og den anden bibragte ham derpaa med flaskeskaaret et omtrent halvtommelangt snit, der bragte blodet til at flyde i strømme. Den gamle konservboks blev nu sat under for at opfange blodet. Det maa ikke falde paa jorden i et fremmed land, da ens fiender kan faa tag i det og ved troldom forvolde ens død. Efter at være opfanget i et kar maa det brændes. Operatøren ansaa sig dog berettiget til at smøre skaftet paa sit kastetræ med det, endskjønt han var af en anden stamme. Negrene smører overhovedet gjerne sine vaaben med alleslags blod. Da Agodjalla, uden at der kunde merkes nogen synderlig forandring paa ham, havde blødt omtrent et par deciliter, var vore heste sadlede og pakkede. Jeg spurgte ham, om han kunde gaa med os, og da han rystede paa sit tykke hoved, kastede jeg en stræng tobak til ham, tog Jackies to fædre, «Jackie» og «Tommy», med mig og reiste.

Jeg havde aldrig tidligere seet aareladning praktiseret blandt de indfødte, om jeg end havde kjendt dertil, og var ikke saa lidet forbløffet over den blodmængde, patienten uden synligt ildebefindende lod tappe af sig.

Jeg spurgte Jackie, om dette var almindeligt, naar negrene havde ondt i hovedet. Han bare vendte baghovedet til mig. Et stort, mindst et par tommer langt ar skinnede frem gjennem hans skidne paryk. Jeg bad om forklaring. «Sick head, kill 'im tommihawk» (syg hode, hugge med øks), sagde han straalende.

Med vore nye ledsagere tilbagelagde vi snart vidderne over til Mary river og slog leir ved solnedgang tæt ved floden, hvis bambusjungel fortonede sig mørkt gjennem den høie, hvidstammede eucalyptusskog.

Medens leirilden spragede og lyste paa de mørke negerskikkelser og paa de ranke stammer omkring, tog jeg min bøsse og gik i det klare maaneskin opover langs floden for om muligt at finde et letvindt vadested for morgendagen. Inde i junglernes hemmelighedsfulde dyb faldt maanens skjær kun sparsomt og da med en intens sølvglans gjennem løv og bambusblade.

Cikader og locuster sang, og de smaa frøer hoppede over tørt, raslende løv, der for selv deres lette hop i den tause nat knaste som for et større dyrs trin.

Ninox bookbook's (en ugle) gjøende skrig lød hult oppe fra banjantrærne, der strakte sine knudrede stammer og luftrødder som kjæmpemæssige uhyggelige arme om et eller andet udgaaet træ, der for længe siden var kvalt i deres mægtige favntag. En enslig wallaby *(Macropus agilis)* skræmmes paa sin nattevandring og flygter med tunge stamp i den muldne jord. Svagere og svagere lyder dens hop og tabes tilslut i den svale rislende lyd af floden, som smal og sort, med maaneglans over de væltende vande skyder forbi mellem steile banker og mægtige trær, skyder forbi én som en vældig aal, der haster mod havet.

Forgjæves søgte jeg efter en overgang og vendte omsider hjem med min hund «Pup», der altid fulgte mig, hvor jeg gik og stod. Senere paa kvelden kom jeg ved et ulykkestilfælde, feiltagelse eller hvad man nu vil kalde det, til at skyde min stakkars hund, og det var derfor ingenlunde i godt humør, jeg den kveld trak mine uldtæpper over mig og den følgende dag drog over floden for at styre kursen op mod det store tafelland, hvor alle Arnheims lands floder har sit udspring.

Vi fulgte floden opover. Negrene gik foran og viste vei. De bar fotografiapparat og nogle andre ting, der let kunde komme tilskade paa kløvhestene.

Snart var landet aabent og græsset afbrændt, snart naaede det tørre græs, der havde lagt sig som en rugager efter regn, op over vore hestes bringer og skar deres forben tilblods. Her og der maatte vi stanse og huje til negrene, at de skulde sætte

ild paa græsset. «Wurk, wurk, talerma!» (gjør op ild), hylte de til hverandre, halede fyrstikker, som de havde faaet, frem af sit tætte haar, brød hver sin store græsfakkel, og snart stod svære flammer høit tilveirs med sprag og smeld. Var vi heldige, feiede vinden ildgaren hurtig hen foran os, det tørre vildnis fortæredes i faa minutter, og vor vei var fri. Men mangesteds, der det var stille eller endog modvind, der maatte vi baske os frem, som bedst vi kunde, mens hestene steilede og dansede foran flammegaren i græsset. Ild satte vi paa overalt, hvor vi fór frem, da vi vilde have sikkerhed for at have gode græsgange for hestene paa hjemveien.

Landet begyndte at blive kuperet, smaa fjeld traadte helt ud til floden. Snart blev det endnu vildere. Det blev knapt nok, vi kom frem mellem bergsiden og flodens jungel. Negrene førte os opigjennem en sideelvs dalføre. Der var talrige forladte negerleire, hvor jeg til min forbauselse saa mange barkhytter, der var byggede ganske nylig (under sidste regntid).

Negrene opover mod de centrale dele af Arnheims land synes at anvende hyttebygning mere end kystens folk. Det er dog kun under regntiden, de opfører disse høist primitive boliger, der lages ved at stable nogle barkstykker sammen om nogle kviste, nedstukne i jorden. I alle holt og jungler opefter dalen var der dybe huller efter al den jam *(amorphophallus)*, hvis knolde de negerfamilier, som havde været her, havde ernæret sig af.

Dalen blev trangere og trangere opigjennem, et vældigt tafelland reiste sig foran os med sider saa stupende bratte, at det forekom mig tvilsomt, om det, som negrene paastod, gik an at komme op For over maatte vi. Saa slog vi foreløbig leir til middag Smaa duer var der nok af. Jeg skjød et par, skar kjødet i smabiter, fik mit fiskesnøre frem og begyndte at fiske i bækken, der randt i smaa krystalklare kulper mellem skruepalmer og bambus. Der var fuldt af fisk, og den bed saa friskt som i en fjeldbæk hjemme i Norge. Mest var det en graaagtig abborart, vi fik. Den var ganske

god at spise; men der var ogsaa andre arter, og en hel del rare fiske vandrede paa mine spiritusflasker.

Med en af negrene undersøgte jeg ogsaa fremkomsten længer oppe i dalen. Der var bare én vei, opefter bratte fjeldsiden. Tog vi kløven af hestene, kunde det hænde, vi klarte det.

Saa klemte vi atter paa. Det bar tilveirs gjennem lien mellem stammerne af en glissen skog. Tilslut blev det bare brat ur og bergknauser under brinken af tafellandet. Kløvene maatte af. Jeg ledede min gamle hest opover. Villig gik den efter mig og balancerede paa de rullende stene. Det blev hvil efter hvil opigjennem. Brat var det, saa jeg næsten ikke turde snu mig; men endelig var vi da oppe. Jeg bandt hesten og vendte mig. Dybt nede kom Holm klatrende med den lille staalgraa hoppe, han red. Det gik bra. Saa tog vi en for en de mere stædige pakheste. Ogsaa det gik — med slag og skrig, og tilslut bar vi da al bagagen op paa vore mødige skuldre. Det smagte formelig godt at sidde rigtig ned i de dybe sadler, da vi drog ind gjennem den lave skog, der klædte tafellandet, og fulgte en ældgammel negersti. Paa stupet af tafellandet laa der lige ved siden af stien en stenrøs, bygget af menneskehænder, et slags varde, hvor græs og muld fyldte sprækkerne mellem stenene. Negrene havde bygget den, fortalte vore ledsagere; men i hvad øiemed kunde de ikke forklare os. Den var meget gammel, sagde de. Muligt, at den engang har været et slags grænseskjel mellem stammer. Noget lignende kan jeg ikke mindes at have seet i Arnheims land.

Karakteren i det tafelland, vi nu drog gjennem, syntes i visse maader at være forskjellig fra den natur, vi ellers var vant at færdes i. Der var mere vand end vanligt. Det kom op af jorden her og der i virkelige kilder, og disse kilder sprang fra eller under selve tafellandets brink, mens det indre af tafellandets plateau var forholdsvis tørt. Rigdommen paa vand viste sig ogsaa deri, at bunden i de smaa sænkninger, hvor kilderne piblede frem, var bedækket med mos. Intet andet sted i det nordlige Australien har jeg

seet mos, og det var med en underlig følelse, jeg hørte hestenes hovslag dæmpes, naar de traadte paa det bløde lag, der voksede mellem det tynde græs. Ikke siden jeg var i Norge, havde jeg hørt mos dæmpe et levende væsens fodtrin.

Det bar stadig østover indefter det svagt bølgeformige plateau. Snart var skogen stor og høi, næsten større, end jeg andetsteds i norden havde seet den, snart svandt den ind til et næsten ugjennemtrængeligt vildnis af tynde akasier eller unge gummitræer. Græsset stod en 50 cm. høit, var halvveis tørt, og hestene vilde ikke spise det. Der var saaledes foreløbig ikke udsigter til nogen god natteleir, hvor hestene vilde holde sig rolige. Jeg kjendte et feberanfald i anmarsch udpaa eftermiddagen, og havde jeg været alene, havde jeg vistnok kamperet straks; men Holm var ivrig efter at komme til et bedre sted, og vi klemte paa. Solen sank, vi kom gjennem afbrændt land. En græsbrand havde hærjet for et par dage siden, og jorden og træernes stammer var sorte som kul. Bare en og anden akasie havde friske grønne blade. Ikke et grønt straa saaes paa marken. Landet hældede mod øst, det blev tusmørkt, mens vi sporede hestene og negrene løb. En fjeldkjæde blaanede mod os mellem skogens stammer. Et vildt stup ned til en trang dal laa for vore fødder, og fra dalbunden hørte vi susen af en elv, en af kilderne til South Alligator river. Vi red paa langs randen over den triste sortbrændte bund. Endelig fandt vi en liden kilde med skruepalmer og melaleuca omkring. Intet græs var der; men vi maatte slaa os til. Sadlerne kom af; tyst og stille, fortrykte over stedets uhygge, sankede negrene ved og tændte baalet, og jeg lagde mig hutrende af feber paa mine tæpper, mens Holm stelte maden. Med den febersyges mismodige apathi laa jeg og stirrede paa den flammende ild, den triste sortbrændte skogbund og paa vore stakkars heste, der stod i en klynge lige ved os. Selv de forstod, at her var intet at finde, og stod bare stille, hang med hovederne og blinkede tungt med de blanke, sørgmodige øine. Gamle «Bony» kom bort til mig, snuste og puffede til min arm med sin gamle slappe mule. «Brød? Aa ja vist skal du faa brød,

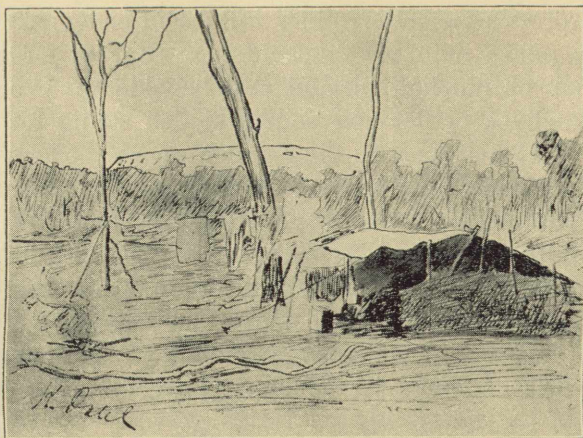
gutten min!» Han fik noget gammel damper at humre paa, de andre heste stak hoderne til og fik sit. Lidt efter lidt kviknede de til. Den af hopperne, der havde mest næringsvet, begyndte at spise af det grønne akasieløv, der fandtes her og der, og snart tog de alle fat.

Vi sovnede snart. I dagbrækningen vækkede Holm mig. Feberen var borte. Han drog ud efter hestene, hvis bjælder vi ikke længer kunde høre. Jeg stelte frokosten. Negrene havde alt været oppe og slaaet ihjel en stor slange, som de med megen omhu kveilede sammen og stegte i asken. Det blev længe, før Holm kom igjen, hestene havde streifet tilbage igjen naturligvis, havde tilbragt det meste af natten med at gaa og var slunkne og tomme. Vi kunde ikke faa gjort nogen lang dagsmarsch, det sagde sig selv; men til gjengjæld forsikrede negrene, at det fjeld, hvor «tjikurr» fandtes, ikke laa mere end velsaa en halv dagsreise borte.

Langs elven nedover maatte vi reise; men nede i selve dalen og langs fjeldsiden var det ufremkommeligt, saa vi maatte holde os til høiden. Skogen blev nu værre end dagen før, tætte krat af *verticordia*, en vækst, der noget ligner røslyng, men er mandsstor, vekslede med voldsomme krat af unge eucalyptus og akasier. Her og der var disse skoge fuldstændig tørre, sommesteds var svære strækninger nedblæst af cykloner og dannede næsten uoverstigelige hinder for hestene. Negrene maatte bryde og hugge vei for os, eftersom vi sagte drog frem. Overalt var jordbunden grov, dyb sand, og i denne sand boede vistnok millioner af smaa gnavere, hvis huler og gange laa saa tæt, at de maatte danne et eneste netverk under overfladen. Mil efter mil var det lige ens. Hestenes hov slog for hvert trin igjennem, og det blev sen fremkomst. Disse smaa gnavere, der ofte nok plager en, naar man ligger i leir, og som vi oftere havde fanget, var imidlertid vidt forskjellige fra den australske gnaverslegt *conilurus*, af hvilken jeg tidligere har beskrevet et par arters levevis. De var virkelige rotter, tilhørende slægten *mus*. De var saa vidt udbredte, at de vanskelig kan ansees som indførte i landet, iethvertfalt af europæerne. Mens den almindelige sorte

rotte, der formentlig er indført enten af europæere eller asiater, forekom *omkring og i hvide mænds og kineseres boliger*, saa saa jeg dog ikke en eneste af denne art i selve skogene; men disse smaa brune rotter, som jeg her taler om, fandtes over det ganske land og i saa afsides trakter, at jeg ikke tviler paa, at de oprindelig tilhører landets fauna. Der er ogsaa flere arter af dem; men da ikke tilstrækkelig store serier af de forskjellige arter blev indsamlede, har prof *R. Collett* seet sig ude af stand til at afgjøre deres identitet. Disse smaa gnavere, hvis størrelse varierer om den almindelige jordrottes størrelse, spiller imidlertid en ganske betydningsfuld rolle i naturens husholdning. For at jordbunden endog i sin oprindelige tilstand skal beholde sin evne til at nære plantelivet, er det nødvendigt, at den stadig fornyes og vendes. Jord maa paa en eller anden maade nedenfra bringes op til jordens overflade og erstatte den, hvis ernærende evne er svunden, eller hvis betingelser for plantelivets trivsel er formindskede. Som jeg tidligere har omtalt, udfører jo termiterne her som i andre tropiske lande en hel del af dette fornyelsesarbeide; men jeg kan paa samme tid ikke tvile om, at diste smaa gnavere spiller en ikke ubetydelig rolle ved arbeidet med jordsmonnets fornyelse i visse trakter. Dyrene er saa talrige og saa ivrige gravere, at hver eneste kvadratmil i enkelte distrikter, saaledes f. eks., hvor vi nu red, er fuldstændig bedækket med hobe af opkastet jord. Naar saa regntiden kommer og jorden opblødes til den yderlighed, man vil erindre fra min beskrivelse over «regntiden», da styrter de underjordiske huler sammen, jordhaugene jevnes og vaskes ud over omgivelserne, og aarets naturlige pløining fuldbyrdes, mens de smaa gnavere igjen nødes til at tage fat og betale sin husleie ved at kaste jord op i dagens lys. Aar om aar gaar dette for sig, et nyt, ganske tyndt jordlag bringes fra dybet (omtrent 1 m.) op til overfladen, og ganske langsomt, kanske i hundrede aar, vendes det øverste jordlag i omtrent en meters tykkelse. Ikke alene disse gnavere, men næsten ethvert gravende pattedyr, insekt eller krybdyr i disse egne udfører ganske sikkert en vis liden del i det store arbeide for jordsmonnets fornyelse.

Tafellandets plateau begyndte at skraane mod øst; snart brød det sig op i svære høider og fjeld, og skogen blev større og aaben. Gjennem en dal naaede vi ned i en jevn li, hvor græsset for en tid siden var afbrændt. Grønne skud tittede frem over jordens aske og røde sand og fristede vore sultne heste. I dalbunden saa vi det grønne træbælte om en elv, og foran os reiste sig et mægtigt tafelbjerg med steile hamre og fald. Langt i sydost saa vi kamme af et større tafelland. Saa slog vi leir et stykke opmed creeken i kanten af skogen

«Leiren».

og den aabne sandige elvebred. Det gik fort med at faa presenningen op, et tæt risgjærde blev bygget nord, syd og øst omkring «huset» for at tage af for den stride stikkende monsun, febervinden, der stod ned fra øst og feiede sanden i hvasse kast.

Mit fiskesnøre kom frem, jeg fandt en passende stang og drog ned til creeken, hvor abborerne i svære stim fyldte den første kulp, jeg traf paa. En liden dues kjød skaffede mig snart agn, og en efter en slængtes de slugvorne fiske paa land; et stort kippe blev det tilslut, da Holm ogsaa begeistret kom og tog del i sporten. Saa bar det op til lei-

ren, og eftermiddagen og kvelden udover fraadsede vi i stegt fisk, saa vi næsten blev syge.

Tommy havde under hele turen baaret et af de almindelige brede træbælter. Dette var i det sidste begyndt at blive brøstfældigt, og mens vi om eftermiddagen sad i leiren, tog han det pludselig af og brød det over. Istedetfor nu som en hvid mand simpelthen at slænge det brugte klædningsstykke bort brændte han meget omhyggelig hver eneste flis af det. Her paa grænsen af et fremmed land, hvor *Agigondin*-stammen i fjeldene af og til kom ned, maatte han passe vel paa ikke at efterlade nogen eiendel, der kunde falde i fiendtligsindede negres hænder og derved sætte dem istand til at øve troldom over ham.

Den næste morgen drog Tommy og jeg op i tafelbjerget, hvor tjikurr skulde holde til. Jeg kjendte feberen komme, da vi drog opigjennem den steile bergside med solen stegende over ryggen. Der var et vasdrag under det bratteste af fjeldet, og vi grov huller i jorden for at drikke. Det hjalp lidt, og vi naaede opunder brinken, hvor en gammel kænguru-sti førte op gjennem et skar. Tommy viste mig med stolthed et sted, hvor han en gang havde staaet bag en busk og i et par skridts afstand sat sit spyd i en kænguru, der kom stien opover. Tæt ved viste han mig stedet, den var bleven stegt paa. En stor kænguru steges altid lige ved det sted, hvor den fældes.

Da vi kom op paa kanten af tafelbjerget, begyndte vi at gjennemsøge det ujevne terræn, hvor vegetationen i de øverste knauser var temmelig lav, og hvor verticordia voksede i masser. Vi havde gaaet et lidet stykke, da en stor graa kænguru, som de indfødte kalder «kodinn», sprang op ikke mere end 25 meter fra mig. Netop som den skulde over en stenrøs, fik jeg sigte og satte kuglen gjennem dens korsryg, saa projektilet svirrende fløi ud over lavlandet. Jeg traf den imidlertid et par tommer til høire for rygraden, saa den humpede udover lien og blev borte for os. Negeren fortalte mig præcis, hvor jeg havde truffet dyret, eller i ethvertfald angav han det sted, hvor jeg efter hans bestik skulde

have kuglen. Det er merkeligt med alle vilde, at de altid kan sige, hvor et dyr træffes. De paastaar, at de kan se kuglehullet. Jeg er dog mere tilbøielig til at tro, at det er den rykkende bevægelse, som musklerne omkring det trufne sted frembringer ved kuglens anslag, som kan sees. Som tilskuer til et skud har jeg i ethvert fald kunnet se den paa kortere distancer.

Vi gjennemsøgte nu en stor del af Tafelbjergets vilde kløfter og urer, men var ikke istand til at opdage nogen tjikurr. Kun saa vi masser af spor og ekskrementer efter den. De tilhørte er stor kænguruart, hvis fødder var kortere og kraftigere end de vanlige arters. Der var øde og stilt og livløst mellem de vældige blokke af sandsten, de graa urer og verticordia-krattet. Bare solens straaler faldt blændende over det alt sammen, og refleksen fra alt det lyse omkring skar sig ind i min stakkars febersyge hjerne, skar og skar, som var det en hvas sag, der flængede. Sliten og ussel, rasende over dette gudsforladte land sled jeg mig trassig frem. Vi naadde den anden side af fjeldet, hvor hamrer og ur taarnede sig op over hinanden i et kjæmpemæssigt kaos. En liden klippewallaby skvat op, satte sig paa en stor sten og saa paa os. Jeg skjød ikke, og den strøg sin vei. Saa satte jeg mig dødstræt i et svært skar og ventede paa, at Tommy skulde drive af bergsiden nedenfor. Jeg sad der og døsede, skygge havde jeg ikke energi nok til at søge. Jeg bare blev siddende og stirre paa det solflimrende landskab og undres paa, om jeg nogensinde vilde naa hjem til leiren. Men hvad var det? Pludselig vaktes min opmerksomhed. Bergvæggen ved siden af mig var fuld af svære huler og grotter. Jeg krabbede og kløv. Jo, ganske rigtigt, det var havet, der havde været her, været her engang kanske for tusener af aar siden. Det var de samme slebne nischer og huler, de samme udoverhængende glatte hvælv, man finder i klipperne ved Port Darwin, de samme, jeg havde fundet ved Mt. Shoobridge. Herre min Gud, hvor liden blev jeg ikke, naar min febervilde hjerne tumlede med den tusenaars-saga, som klipperne over mig fortalte. Sletterne derude, de lave

høider og afhældet under mig, de havde dannet bunden i et stort hav, hvis brænding brød om skjær og øer, der engang skulde blive de høieste toppe i Arnheims land. Og i hulerne, hvor kænguruerne nu levede, om bergvæggene, der verdicordiaen slog sine gjerrige rødder og vildvinen slyngede sin ranke stængel, der havde havets bølger skvulpet og klukket og underlige forverdenens havdyr klatret paa berget.

Hvad veiede jeg i alt dette, jeg en enslig vandrer i den store ødemark? Om jeg stupte, om mine ben smuldrede i tusenaars glemsel, hvad vilde det veie, naar kloden igjen vrængte sine indvolde og hav og land stredes om magten?

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Sent ud paa eftermiddagen naaede vi endelig leiren, hvor alt, jeg kunde gjøre, var at kaste mig ned og overgive mig til feberens luner. I de to—tre dage, der medgik, førend jeg atter kom paa benene, gjorde Holm nogle forgjæves forsøg paa at faa en tjikurr; men han bragte dog hver dag hjem en eller anden ting for samlingen og opnaaede at faa se enkelte af de sorte kænguruer, der efter hans sigende var uhyre hurtige og saa sky og vare, at de paa rent urimelige afstande flygtede ud af huler eller sprækker i de sønderrevne sandstensklipper, hvor det selv paa kort hold vilde være uhyre vanskeligt at anbringe et heldigt skud paa de med vindens hurtighed flygtende dyr. Vi gjorde saa et forsøg med at lade negrene faa geværet og friste jagtlykken; men da ingen af dem var synderlig bevandret i brugen af det, resulterede det naturligvis i intet.

Jeg var nu saapas frisk, at jeg kunde gaa lidt omkring i nærheden af leiren og skyde, hvad der kom forhaanden, og Holm drog sammen med Tommy tidlig en morgen atter op i Tafelbjerget for at søge efter tjikurr. Jeg tilbragte tiden med lidt skydning og præparation, bagte brød og kogte mad og gik saa over middag ud med bøssen under armen for at se efter hestene og muligens faa et skud paa noget for samlingen. Da jeg en stund efter vendte tilbage med en liden væverfugl, fandt jeg Holm og Tommy i leiren ivrig beskjæftiget med at fylde sine tomme maver med vor evige

ret kjød, brød og the. Deres tilfredse miner røbede held, og for enden af teltet kunde jeg se en mørkfarvet kænguru ligge henslængt. Det var en hun, og ved at eksaminere den kom jeg til det resultat, at det var *macropus robustus*, noget jeg dog før efter negrenes beskrivelse havde formodet. Hannen er sort som kul, mens hunnen er mørkt skiferfarvet med kulsorte fødder og poter. Noget eksemplar af arten er neppe nogensinde før blevet bragt fra Arnheims land. Holm havde stillet sig selv paa post og ladet negeren gaa og huje langs Tafelbjergets steile styrtning. «Tjikurr»-hunnen, der af negrene benævnes med et særskilt navn «tjugeri», var saa kommen hoppende ret ud af en bergvæg og ned paa en sten, hvor den fik skuddet, med det samme den landede.

Det var den eneste, han havde seet i løbet af dagen; men opmuntrede ved heldet besluttede vi dog at gjøre et ordentligt forsøg paa at faa livet af en tjikurr den følgende dag.

Kl. 3—4 næste morgen var vi paa benene og halede de søvndrukne og af kulde skjælvende negre væk fra ildmørjen efter kveldens baal. Ilden blev opfrisket, the kogt, og efter et hastigt maaltid lod vi Tommy blive tilbage med en revolver for at passe leiren for muligt overfald af fremmede stammer. Han bad selv derom og forsikrede, at hvis «wilddog blackfellow come on, me shoot im, no matter God». Han havde fra sit samkvem med hvide mænd tilegnet sig den opfatning, at der var, eller at ialfald den hvide mand troede, der var et høieste væsen, som ikke rigtig var tilfreds med, at man skjød negre; men i et tilfælde som dette, hvor det gjaldt leiren og vor mad, fik det ikke tages saa nøie.

Sammen med Jackie famlede nu Holm og jeg os i mørket opover mod Tafelbjergets top, der antagelig ragede noget nær 1000 fod over vor leirs niveau. Dagen brød, som vi kløv over kammen og op i selve fjeldets brudte plateau. Kulden var intens, og Jackie satte ild paa græsset for at varme sin skjælvende krop.

Nedenfor os i et svælgende halvmørkt dyb laa vor leir skjult mellem urskogens kroner. Om os reiste sig Arn-

heims lands mægtige centrale tafelland, skydende sig ud i stup og vilde fald, der nu, da solen randt, laa i dyb skygge, mens morgenens lys faldt langt og skarpt over de buskklædte, ofte takkede topper, hvor langt ude, i de usynlige, endeløse vidder bagenfor, den buede røg af en fjern græsbrand reiste sig i morgenbrisen mod den hvidlige, skyfri himmel.

Vi begyndte vor drivjagt i den kjølige morgen og afsøgte stykke for stykke fjeldet, klatrende og krybende frem til vore poster i de halsbrækkende styrtninger; men resultatet blev dog negativt, idet vi kun opnaaede at se en «tjugeri» flygte paa langt hold og kun af og til saa en petrogale, der nu var værdiløs for os. I middagsheden stod vi over den dybe dal, der skilte fjeldet fra det store tafelland. Efter at have gaaet uden en drik vand 6—8 timer var vi naturligvis temmelig tørste, og da Jackie forsikrede, at der var et lidet vandhul nede i dalen, klatrede vi ned. De forrevne sandstenshøider med deres under styrtningerne tætte buske hang truende paa begge sider af den smale dal, hvis næsten flade bund var bevokset med svært, retstammet tømmer. Talrige duer, af en art, jeg ikke før havde iagttaget, fløi af og til med smeldende vingeslag op og smat ind mellem urenes stene. Kilden naaedes snart, og i den slukkede vi vor brændende tørst.

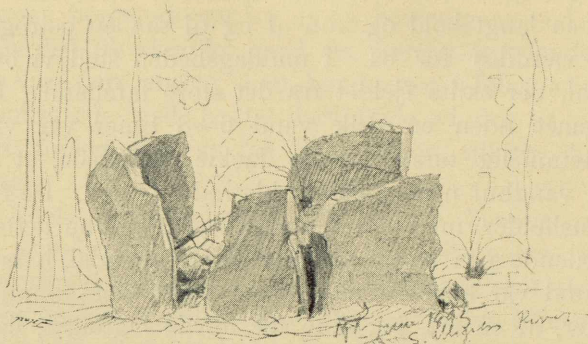
Lige ved kilden opdagede jeg en ansamling af meget eiendommelige stenbygninger, der stod opførte over, hvad der efter stillingen at dømme maatte have været ildstederne i en negerleir. Hver af disse bygninger bestod af flade, smale 20—40 cm. høie sandstensheller, der var opstillede i en omtrent 50 cm. vid ring. Mellemrummet mellem disse var fyldt med mindre stene og debris, der fyldte stenhobens mellemrum, hvor græs og andre planter groede, og vidnede om, at bygningerne bærer betydelig ælde.

Jackie forklarede mig, at negrene under visse festligheder, der periodisk med nogle aars mellemrum gjentager sig, havde havt sin leir her. Under disse festligheder, hvori kun de forskjellige stammers mandlige individer deltager,

dræbes og spises masser af kænguruer. Stenringene var opreiste over de baal, hvor masser af kænguruer var kogt, og de smaastene, der bruges i ophedet tilstand under kogningen, var fyldt indeni ringene.

Det var alt, hvad han med sit meget sparsomme forraad af engelsk, blandet med enkelte af sin stammes ord, kunde gjøre forstaaeligt for mig.

Disse stendysser, der i frastand mindede meget om den europæiske stenalders ringbygninger af opreiste stene og heller, er intet mindre end mindesmerker over et af disse

Stenbygning.

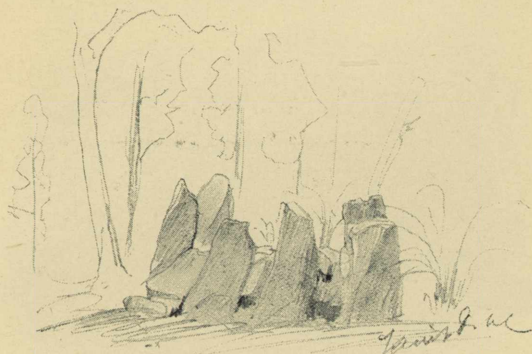
vilde urstammers mest sublime øieblikke, mindesmerker, der, om de end kanske ikke var ment som saadanne, dog er blevne staaende og fortæller den vandrende skogmand en saga om hans stammes fordums jægerbedrifter.

De repræsenterer urmenneskets første ubevidste forsøg i monumental kunst, det første udslag af trang til at sammenbinde nutid og fremtid, en trang, hvis eksistence for Australiens urfolk har været om ikke benegtet, saa ialfald lidet paavist.

Mine negre, der begge var gamle mænd og ikke havde seet hvide mænd, førend de var voksne, erklærede, at disse mindesmerker var reiste for lange, lange tider siden; mens de var smaa børn, sagde de. Jeg tog mig da for den næste

dag at tage en saa nøiagtig skisse som muligt af stenhobene samt skyde et par af de føromtalte duer.

I forbindelse med disse mindesmerker skal jeg faa lov til at nævne en sedvane hos de forskjellige familier af urmenneskene, en sedvane, der forekommer mig at være en endnu yngre spire i den ovenomtalte retning. Naar en kænguru er dræbt og kogt, lægges oftest stenene, der har været anvendte, i en skjæv ellipse omkring ildstedet og kan ganske vist efter decenniers, ja seklers forløb sees paa samme sted, da en leirplads engang forladt kun yderst sjelden tages i

Stenbygning.

brug igjen. Paa mine vandringer i fjeldene og langs den fossende og rislende elv saa jeg ofte disse ellipser af nævestore stene, og Tommy, der gjerne fulgte mig ud, fortalte mig deres oprindelse, ja udpegte for mig en eller to gange nogle, han selv havde sammensat.

Dagen efter gik jeg alene op til kløften og tog foranstaaende skisser af disse eiendommelige stenhobe og deres indbyrdes beliggenhed. Jeg vilde ogsaa se til at faa tag i den dueart, jeg havde lagt merke til i urene, og som syntes at være meget forskjellig fra de fleste arter, jeg tidligere havde truffet. Nede i tafellandene ved Victoria river havde jeg skudt en art, der i levevis og form meget lignede denne, og som jeg senere erfarede var den sjeldne *petrophassa albi-*

pennis. Den er mørk med en stor hvid svingfjær. Den art, jeg den foregaaende dag havde seet, lignede petrophassa albipennis, men var betydelig større og havde røde svingfjær. Ved omhyggelig at søge omkring mellem urene traf jeg snart en liden flok. De trykkede næsten lige godt som ryper og smuttede med stor behændighed mellem stenene, før de lettede. Mit første skud hentede en ned. Den var sortagtig brun med en lysere plet for hver fjær paa hale og forkrop og havde, som jeg allerede havde seet, rustrøde svingfjær. Den maatte ganske vist være ukjendt, og ivrig fortsatte jeg

Petrophassa rufipennis.

jagten. Fuglene havde imidlertid spredt sig endel, og nr. 2 faldt det ikke saa let at skyde. Efterat jeg havde saaret en tredje, der smuttede væk for mig mellem stenene, nødtes jeg til at give mig, da heden nu var paa sit høieste og hver eneste bevægelse bragte sveden til at hagle nedover min arme krop. Min formodning, at arten var ukjendt, viste sig at være korrekt; thi prof. *Collett* har nylig beskrevet den (i »Proceedings of Zoological Society of London», May, 3, 1898) under navn af *petrophassa rufipennis*.

Egnens dyreliv frembød ogsaa andre afvigelser fra det, man finder nærmere kysterne i Arnheims land. Den store due («bronzewing»), *phaps chalcoptera*, var her talrigere end nogensinde, og arten synes at tiltage i mængde, eftersom man

fjerner sig fra kysten. De forskjellige vagtelarter var ogsaa her overordentlig talrige og forekom i flokke paa hundreder, ja kanske tusener. Af og til kunde jeg komme gjennem strækninger af skogen, hvor vagtlerne bruste op fra marken for hvert skridt, akkurat som en græshoppesværm.

Ptilopus Alligator.

Foruden de tidligere omtalte former, den store sorte kænguru og den nye due fandtes her endnu et par fugleformer, der ikke forekom almindelig i de trakter, jeg hidtil havde befaret. En dag kom jeg et stykke oppe ved elven forbi et banjantræ af en art, der bærer smaa figen, omtrent af et rognebærs størrelse. En liden flok duer holdt til oppe i træet, og ved forsigtig at snige mig paa hold og i stilhed iagttage dem saa jeg, at de var mig ukjendte. I en fart

skjød jeg to stykker, og som jeg dengang ved eksamination af dem allerede formodede, var arten ny for videnskaben. Professor Collett har (i «Proceedings of Zoological Society of London», May, 3, 1898) beskrevet den under navn af *Ptilopus Alligator*. Den er overordentlig smuk. Dens hoved er hvidt, det nederste af hals og bryst noget murstensfarvet, vinger og krop skiferblaa med et sort baand over brystet, halen mørk skiferfarvet med hvid spids. Jeg har aldrig truffet den i nogen anden lokalitet; dog tror jeg, det vilde være forhastet heraf at slutte, at den ikke forekommer vestenfor tafellandet. Den kan jo have undgaaet mig, da den vistnok er sjelden. Undgaaet min opmerksomhed vilde den ikke have, hvis jeg nogensinde tidligere eller senere havde truffet den. Negrene erklærede, at den altid holdt sig til den ovenomtalte banjan-art og der søgte sin føde.

En liden papegøie-art, ligeledes ny for videnskaben og beskrevet i ovenfor nævnte arbeide under navn af *psephotus dessimilis*, fandtes ogsaa temmelig talrig. Jeg havde forøvrig allerede truffet den ved Mary river, og senere fandt jeg den temmelig jevnt forekommende overalt i de trakter, jeg færdedes i det indre af halvøen. Ved kysten tror jeg ikke, den findes.

Wogoit fandtes i tafellandets huler og røser; thi dens ekskrementer var talrige, og engang saa Holm ogsaa et individ uden dog at faa skudt den.

Forøvrig var der nok af *petrogale brachyotis*; men den lille *p. concinna* syntes at mangle. *Echidna* levede her og der under stenene, og den store røde kænguru sprang sky og i store flokke op paa langt hold overalt omkring i heiene.

Jeg skal ikke her dvæle udførligere ved vort leirliv. Det var altfor ofte i denne tid præget af den uhygge, som maa hvile over en leir, hvor en af to kamerater stadig er syg af feber. Var jeg frisk, saa var Holm syg, og omvendt. Enkelte hyggelige dage kunde vi have, naar vi begge var friske og sammen gik op langs den lille elv paa fiske og jagt. For det var vakkert opigjennem elveleiet, der stupte sig ud igjennem dalen mellem berg og sten. Nu gik der bare et lidet

silder af vand over svabergene, der var fulde af store jættegryder, et sagte silder, der her og der stansede i store bergkulper, hvor thetræ og skruepalmer speilede sig og stimer af fisk legte omkring i det krystalklare vand. Hvor herligt var ikke her at vandre, naar solen havde smøget bagom fjeldet vestenfor og elvedalen laa i dyb skygge. Vandet rislede med sagte plask, duerne kurrede, og kænguruerne kunde af og til komme for at drikke, mens vi sad paa berget og slængte op fisken, der altid bed glubsk. Engang

Jættegryder i elven.

kom en svær iguan op gjennem vandet i kulpen, jeg sad ved, og jeg skjød den med revolveren midt mellem øinene.

Og naar vi saa i skumringen kom hjem, samlede vi hestene, gav dem salt og klappede disse snille dyr, der havde fulgt os saa længe. Og naar saa bjældernes klang fyldte skogen om os om kvelden, baalet brændte med vældige flammer og negrene sang og dansede i glæden over en fuld bug, da tændte vi vore piber og lagde os paa vore barkstykker med det samme velvære, som vi vilde have følt hjemme under civiliserede forhold, ja kanske endnu større; men ak, det velvære varede saa kort. Feberen kom altid igjen.

En kveld vi kom hjem, var en slægtning af vore folk kommen østenfra og havde slaaet sig ned tæt ved os. Han og hans hustru, en ganske ung og usedvanlig smuk pige, havde med sig store kvantiteter honning, som de underveis havde samlet i hule træer. Denne honningindsamling er i den tørre aarstid en meget vigtig næringsvei for negrene, og den foregaar meget enkelt. Negeren opdager en sværm af de smaa bier om stammen paa et eller andet træ og ved straks, at der findes honning. Saa klyver han op, hugger hul, og er der mere honning, end han straks kan sætte tillivs, tager han et langt taug af fin optrevlet og ganske let snoet bast og støder dette med en stok ned i den hule stamme. Naar saa dette basttaug har suget al honningen i sig, hales det op og opbevares i en kurv for ved ankomsten til leiren at anvendes i den enkle husholdning. Vore folk blev nu af sine slægtninge høimodigen inviterede til at deltage i kalaset. Et trug improviseredes af et stykke bark, der flækkedes af et træ, og hvis ender krympedes sammen med en bandage af græs. Lidt vand heldtes i truget, og stykke for stykke blev basttauget renskyllet for honningen, der blandedes med vandet. Hver af gjæsterne tog nu en dusk bast, dyppede den i honningvandet og sugede paa den. Dette gjentoges, indtil alt var fortæret.

Dagen efter fik jeg alle negrene til at søge efter «ngart», den store skildpadde i kulperne oppe i elven, men det førte ikke til noget. De erklærede, at den ikke fandtes her. Derimod var der, sagde de, fuldt af den nede i Mary river. Heller end at ligge her og stadig have feber var det bedre at røre lidt paa sig og drage nedover mod Mary. Den følgende dag var Holm atter daarlig; men vi kom os dog afsted og red indover tafellandet, hvis nordlige rand vi nu fulgte. Høit oppe paa brinken af tafellandet mødte vi en gammel kjærring og en liden gut. De hørte til et større følge, der var paa vei indover til korrobborreet ved Eureka, og vi bad konen underrette sit følge om, at jeg ønskede, de skulde følge mig til Mary for at fange «ngart». Udpaa eftermiddagen naaede vi ned af fjeldene, og i en liden dal om en

stille bundløs pandanus-creek slog vi leir. Alle negrene kom snart efter og leirede sig i et tørt vandløb en 100 meter fra os. De havde med sig en stor kænguru, som de havde spiddet og lemmet op mellem fjeldene, og der var da om kvelden en forfærdelig spisning.

Vore folk var om kvelden svært rædde af sig og paastod, at de hørte fiendtlige negre af Agigondin-stammen, der ogsaa skulde indover mod Eureka. Det ruslede svært meget i lien ovenfor os den kveld. Kanske det var kænguru; men hund havde jeg jo ikke nu længere til at varsle os, og Holm laa syg af feberen under et træ. Hyggeligt var det ikke, som jeg sad der alene ved baalet om kvelden og tilslut lagde mig uden net eller noget over; for myg fandtes der ikke. Merkeligt nok skvat der nogle faa regndraaber; men saa sovnede jeg, mens baalets flammer begyndte at dø.

Næste dag skulde jeg og Tommy finde hestene. De var ikke langt borte; men hvorledes vi end bar os ad, vi fandt ikke flere end fire. Gamle Bonny var borte. Saa forfór vi creeken, og der laa han stakkar mellem skruepalmerne, skjælvende af kulde og opsvulmet af at have ligget længe i vandet. Jeg forsøgte at dukke ned og faa hoblet af ham; men jeg naaede ikke længer end til knæet for rødder og mudder.

Op til leiren efter Holm og alt det remtøi, vi kunde opdrive, hele negerflokken med. Snart havde vi stropper om snart sagt alle hestens lemmer og sled og halede, alt vi kunde; men negrene kunde ikke trække nok i takt, og hesten sad lige fast. Saa tog vi alle fat igjen, sled og skreg, til vi var blaa i ansigtet, og endelig kom da hesten sigende. Vi halede den saa langt op paa land, vi kunde. Det saa ikke ud til at være stort liv igjen; for Bonny laa bare og stønnede og forsøgte at løfte hovedet, der slapt faldt ned igjen. Saa gned jeg hans bug med en græsdot en stund, rigtig kraftig massage, og ret som det var gjorde hesten et kast paa sig, spændte til en af negrene, saa han dansede bortigjennem, sprat op og travede bortover mod de andre heste. Sjangle gjorde den, opsvulmet var den over hele kroppen; men den knæggede da, og saa stod det vel til liv.

Dagen efter sadlede vi igjen, red og red over uendelige stenede vidder med tynd skog, traf af og til en creek, hvor der var strækninger af en lidt blødere og yppigere karakter; men stadig kom disse øde strækninger igjen. Bare sand og sten og flinthaard jord, en glissen lav skog, hvor af og til en vagtel kunde lette eller en kakadue flygte skrigende fra det træ, hvor den værpede. Men ellers var der ikke anden lyd end hestenes tramp, sadeltøiets knirken og det lette klap af negrenes nøgne fødder. Og solen hang brændende som en stor hed lampe midt paa himmelens hvide hvælv. Skyggen af et træ faldt indenfor dets stammes omkreds, og skyggen af vore heste kunde vi kun se, naar vi bøiede os til side i sadlen. Det led paa eftermiddagen, og vi skar vort gamle spor fra udturen. Det fulgte vi nedover, traf Mary river og naaede tilslut vor gamle leir.

Holm var fremdeles klein, hans øine var ogsaa begyndt at blive daarlige, røde og ophovnede, rimeligvis solblindhed; men han var ikke værre, end han nok greiede at holde ud en dag til, til vi fik fanget de skildpadder, vi skulde have.

Tommy og Jackie var aldeles rabalske af overtro og mørkrædhed om kvelden. Vi havde sat op presenningen, havde stellet lidt for Holm, og en svær ild af tykt tømmer brasede ved roden af et middelstort træ, og flammerne slikkede opover og brændte i den harpiksholdige stamme. Pludselig udstødte Tommy et høit skrig. «Jeg dør!» sagde han opgivet. Jeg spurgte da nærmere efter hans dødsaarsag, og i en jamrende tone begyndte han paa en længere udredning, hvis summa var følgende: For noget over et aar siden, — han vidste ikke saa nøie — havde han ved roden af det træ, hvor vor ild nu brændte, udført en af de mindre funktioner, hvortil den civiliserede mands lønkammer er bestemt, og nu maatte han dø; for nu brændtes han jo op. Det er en meget almindelig tro dette blandt negrene, at ondt skal tilstøde dem, hvis levninger af deres maaltider, deres «klæder», deres blod, deres urin eller ekskrementer falder i uvedkommende eller fiendtlige personers hænder eller undergaar omskiftelser, hvorfor der ikke er draget omsorg. Derfor er de

ogsaa, som jeg før har omtalt, altid uhyre varsomme med ikke at efterlade noget, og specielt ofrer de megen umage paa at tilintetgjøre sporene af sit legemes ekskreter. Urinen lades gjerne ved roden af et træ, og ifølge sagens natur er jo dens spor lette at skjule. Anderledes er det med ekskrementerne, og hvorledes de her bærer sig ad, er en lukket bog for mig. Jeg har *aldrig*, saa længe jeg end har færdes i Australien, seet en negers ekskrementer.

Bedst som vi sad om kvelden, saa begynder negrene at lytte og samsnakke om devil-devil og fiendtlige negre. Djævler eller fiendtlige negre luskede omkring, paastod de, og i græsset nedover mod elven luskede det ogsaa mere, end det pleier at gjøre, af bandikuter og kænguru. De snakkede med sig selv ivrigere og ivrigere, opfordrede mig til at skyde, og pludselig reiste Tommy sig, lagde et træspyd i kastetræet, tog et langt og nøie sigte i den mistænkte retning og sendte med al sin kraft spydet ud. Det skar som et glimt ud af lyscirkelen om baalet, raslede mellem græs og stammer. Jeg sendte et revolverskud nedover. Et hyl fra leiren, hvori de andre negre laa, dirrede gjennem mørket. Et spørgsmaal raabtes nedover til os. En længere konversation i raab udspandt sig, og da sagen var forklaret i alle detaljer, slog de opskræmte gemytter sig til ro. Tommy erklærede, at efter slig medfart vilde nok hverken djævel eller neger vove at nærme sig os.

Saa begyndte han at fortælle mig om, hvorledes han engang saa djævelen i egen høie person.

Han havde med sine frænder ligget langt inde i tafellandet engang. Saa skulde han gaa ind til Eureka og maatte gaa alene. Han gik og gik hele dagen. Ingenting fandt han at spise; for han maatte gaa hurtig. Om kvelden kom han til en creek mellem smaa høider. Han grov jam, stegte og spiste. Saa lagde han sig ved ilden og sovnede. Udpaa natten syntes han, at nogen hujede i nærheden. Han lagde ikke videre merke til det. Saa hujede det igjen, og han reiste sig paa albuen. Da sad djævelen i egen høie person paa den anden side af baalet, en liden mand med stort hoved,

tyk krop, korte ben og umaadelig store ugleøine, der stirrede og gloede fælt paa ham. Han greb en brand og slængte den i synet paa uhyret, der øieblikkelig forsvandt i mørket. Borte fra fjeldene kom en fin hujen, næsten som en plystring, og det svarte og svarte i alle hauger. Da tog han benene fat og løb og løb, til dagen gryede og han kom ned til Eureka.

At høre en neger fortælle en historie, det er en stor fornøielse, og naar jeg her ikke har gjengivet den barnlige, overtroiske skogmands beretning med hans egne ord, da er det, fordi jeg ikke kan. Hans ord, de forskjellige sætninger i hans brudte jargon kunde jeg vel gjengive, men hans minespil, hans emphastiske gester, dem vilde jeg ikke kunne faa med. Naar en skogmand fortæller, da er ordene kun underordnede begreber, og hver en begivenhed, han beretter, den illustreres, hver handling efterlignes, hver bevægelse efterabes, hver mine afbildes i fortællerens stygge, udtryksfulde ansigt. En fonograf og en kinematograf, der virkede samtidig, vilde muligens give et paalideligt referat.

Det var mangt og meget, vi kunde sidde og prate om, jeg og negrene, og jeg morede mig ved det; for disse naturbørn de taler aabent om alt. De eier ikke diskretion, og alle begivenheder, der angaar dem selv eller andre, alle familieforhold, selv de intimeste, er en aaben bog, som alle kan læse. At en mand banker sin kone, at en kone er sin mand utro, kort sagt alt, der ellers er en families huslige eiendom, det er her blandt disse folk under den aabne himmel undergivet almen kritik og kommentar. Og ustanselig løb Tommys og Jackies tunger. De fortalte, og de spurgte, spurgte om alt muligt fra de hvides land, lige uforstaaende, lige naivt, lige fremmed, som en europæer paa kulturens tinde vilde spørge en beboer af planeten Mars. Gud ved, hvad de ikke spurgte om. To spørgsmaal kan jeg erindre, som altid stilledes, det være sig hvilke negre vi end levede sammen med. «Hvorfor skjærer hvide mænd skjægget af sig?» Skjægget er efter disse folks mening et herligt manddommens tegn, og at røre det med sten, kniv eller ild vilde ingen vild neger

drømme om. En mand uden skjæg er i deres øine kun en gut. Belært af mange erindringer om negres foragt for min skjægløshed, havde jeg nu heldigvis fremdyrket nogle efter negerforhold respektable ansamlinger af haar paa min hage og undgik disses foragt; de beundrede ivrig min manddom; men Holm, der nylig havde barberet sig, syntes de ikke var andet end en gut. En anden af negrenes trosartikler er den, at en mand uden kone er en elendig stakkar. Mod deres medynk i saa henseende kunde vi desværre ikke gardere os, og da de spurgte, om vi ikke havde nogen kone i de hvides land, maatte vi med skam bekjende, at vi desværre ingen havde. Jeg forsøgte svagt at gjøre opmerksom paa, at vi begge havde «piger, der var bestemte for os»; men dette aflokkede dem kun et «poor fellow» (stakkar), og dette stakkar det gjaldt nok desværre ikke de hjemmeværende piger, men meget mere os elendige stympere, der ikke var i besiddelse af den uundværlige artikel, der blandt skogens sønner kaldes kvinde, men i Europa gaar under navn af hustru.

Da jeg spurgte Jackie, om han ikke havde nogen kone, fik jeg et svar, der vel illustrerede fastheden af ægteskabelige forbindelser i disse egne. Han havde havt en, men var blevet lei hende, sagde han. «Hvor er hun nu?» spurgte jeg. «Me givit Tommy» (foræret hende til Tommy). Jeg henvendte mig da til Tommy med spørgsmaal, hvor hans bedre halvdel befandt sig. «Lend'im Billy» (laant hende til Billy). «Hvilken Billy?» «Billy brother» (Billy, min bror). Jeg klukkede. «Yes,» sagde han krænket. «Billy brother no wom'n, me lend'im» (broder Billy ingen kone, mig laane ham), et bevis paa godt broderskab, der ikke var noget usedvanligt for disse menneskers forestillinger, og som aflokkede Holm sande jordskjælv af latter, syg som han var.

Næste morgen saa jeg først efter hestene, stelte saa, det jeg kunde, for Holm og drog med Jackie og Tommy opover til de andre negres leir. De sad lade omkring paa jorden; kjødet af den svære kænguru, de havde dræbt oppe i tafellandet, var nu opspist; men de syntes at have accumuleret

tilstrækkelig næringsstof til endnu ikke at behøve at søge mere energisk efter føde. Mændene stelte lidt med sine spyd, en kvinde holdt paa med at stelle sin mands øks, der bestod af et stykke jern, som ved voks var fæstet i en sammenbøiet trægjord.

Fra en gammel kvindes kurv stak op et par af de træpinder, de fører med sig til at gjøre op ild. Fyrstikker havde jeg kun faa igjen af, og jeg tog derfor ilddrillen, gned varme og tændte min pibe med de gnister, der frembragtes, en operation, der lønnedes med kolossalt bifald fra negrene.

Saa drog vi afsted. Et og andet spyd bragtes med for dermed at spidde fisk; men noget redskab til fangsten af skildpadderne var der ikke tale om.

Den ældste af mændene førte an. Vi drog langs floden et godt stykke, indtil vi naaede lange, store kulper, hvor den lille elv flød ganske stille og utallige skruepalmer strakte sine rødder udover det dybe sorte vand.

Ved en slig kulp fordelte nu folkene sig i to partier, hvert paa tre-fire mand; men da de prøvede at gaa ud, erklæredes vandet for koldt. De maatte vente lidt, og denne ventetid udfyldtes da med tobaksrøgning. Jeg skyndte paa dem, og endelig tog de da fat.

De to partier gik ned til hver sin ende af kulpen, gik ud i vandet, udstødte samtidig et raab og dukkede mod hverandre. Tekniken blev mig nu klar. De vilde jage skildpadderne til hverandre. Holde klapjagt i vandet. De sorte legemer forsvandt; det sidste, jeg saa, var de hvide fodblad; saa blev de ogsaa borte. Kulpens vand stilnede af, blev blankt som et speil. At folk kunde være saa længe under vandet, havde jeg aldrig troet. Det saa ud, som de aldrig vilde komme op. Her og der kunde vandet koge op lidt. Saa kunde en arm eller et ben komme tilsyne et øieblik for atter at forsvinde, og endelig efter forløbet af en — saa forekom det i alle fald mig — umaadelig lang tid dukkede alle negrenes hoveder næsten samtidig op midt ude i kulpen. De blæste som smaa delfiner, lo og brølte, og en af dem svingede triumferende en liden skildpadde efter

det ene bagben. Han svømmede bort og hev den iland til mig, der puttede den i sækken, som vi til det brug havde med. En større skildpadde havde rømt opover kulpen for dem, og en tre-fire mand svømmede derfor opover for atter at drive den ud af sit smuthul i bredden. Samtidig dukkede kroppene igjen, og samtidig kom de atter op alle undtagen en. Ingen skildpadde. Borte under den ene bred begyndte vandet at røre sig i store hvirvler, som stod der et voldsomt basketag dernede. En lang stund kogte det slig, saa dukkede den sidste neger op med en mere end fodlang skildpadde i haanden.

Det forekom mig, som maatte han have været flere minutter under vandet. Han var ogsaa en god del forpustet. Negeren krøb paa land, skalv og frøs og hakkede tænder. Trods det var solskin og mindst 25—30° C. i skyggen, syntes disse mennesker at være udsatte for en ligesaa sterk kuldefornemmelse, som en hvid mand hjemme i Norge vilde føle efter et ufrivilligt bad en høstmorgen, og høilydt anraabte de mig om fyrstikker for at tænde ild. Der var knastørt bambusjungel samt tørt græs og indfiltret vegetation omkring. Tommy stak ild paa det, og hele jungelen stod i et øieblik i flammer.

Negrene kastede sig indved ilden, hoppede omkring i den, vendte og dreiede sig, gik ind imellem brændende kvas og græshobe, kort sagt varmede sig paa en maade, der efter mine begreber snarest maatte have stegning som formaal. Piberne tændtes, og humøret vendte tilbage hos disse letbevægelige folk, mens flammerne rasede vildere og vildere i jungelen. De løb opover de tørre planter, der slyngede sig om bambusen, løb og løb som raketter, og de hule rum i den tørre bambus sprang med knald som skud, naar ilden havde brændt en stund og luften i dem udvidedes voldsomt. Her og der begyndte de svære rør at styrte omkuld, et traf Tommy over ryggen, og vi fandt det raadeligst at fortrække.

Saa tog vi paa en anden kulp, afsøgte den og tændte atter ild paa jungelen for «varmens» skyld. Slig holdt vi paa hele elven nedover lige til middag. Da havde vi fem

skildpadder i sækken og desuden to eksemplarer af en rar liden sort abborfisk med gule striber. Jeg har aldrig, hverken tidligere eller senere, seet denne art, og det skulde forundre mig, om den ikke er meget sjelden, muligens ukjendt.[1] Jeg tog dem med et fiskespyd med staaltraadspidser, et redskab, som jeg nu havde lært at haandtere temmelig sikkert.

Skildpadderne tilhørte to arter. Den ene, der af negrene kaldtes «bambak» havde jeg før truffet nede i Daly. Denne art *(emydura kreftii)* bliver høist 35 cm. lang og kjendes let paa en orangerød stribe over øiet.

Den anden art, «ngart» som de indfødte kaldte den, har vist sig at være *Elseya dentata.* Den bliver næsten 1/2 meter lang, og jeg har aldrig truffet den udenfor Mary river. Den forekommer efter negrenes udsagn dog længer øst og findes vistnok i de fleste floder, i ethvert fald de mindre. Den er meget vanskelig at fange. Den var planteædende og gik under sine furageringer iland, hvor den især syntes at ynde de nedfaldne frugter af *pandanus aquaticus*, en skruepalme, der meget ligner den almindelige *p. odoratissimus*, men væsentlig adskiller sig ved, at dens frugtstand er sammensat af meget mindre frugter end den sidstes. Med sit skarpe næb klipper skildpadden let op frugtens haarde skal for at naa den oljeholdige kjærne, og overalt langs Marys bred fandt jeg levningerne efter dens maaltider. Aftryk af dyrets fødder og pansrede bug fandtes altid ved disse levninger; her og der var der formelige stier efter dem, og det var tydeligt, at dyrene ret ofte var paa land. De var meget sky, og her og der kunde man høre plasket af dem, naar de stupte sig i vandet.

Negrene fik nu sin vel fortjente løn, d. v. s. et papir, der hos handelsmanden i Union town (et par dagsreiser borte) vilde forskaffe dem 25 kgr. mel og et halvt pund tobak.

Da Holm fremdeles var syg af feber og øiensaarhed, og der ganske vist ikke var meget at gjøre langs floden, red vi dagen efter ind til Eureka, hvor vi i kinesernes krambod

---

[1] Ekspeditionens fiskesamlinger er desværre endnu ikke bearbeidede.

forskaffede os nogle preserver og lidt kinesisk brændevin som et bytte paa kosten i anledning af, at det var sankthansdag.

Vi slog nu leir for middag tæt ved Evelyn creek, hvor endel indfødte for tiden opholdt sig, ventende paa det ankommende korrobborree, hvori stammerne inde omkring jernbanen ogsaa skulde deltage. Disse ventedes hvert øieblik, og mine negre forlangte sin løn i tobak og lidt mad, som jeg havde lovet dem.

Aftalen var imidlertid, at de skulde følge mig tilbage til min gamle leir ved Mt. Gardiner og der hjælpe mig at fange «wogoit», den huleboende pung-abe.

Efter megen ubestemthed og palaver med sine slægtninge fulgte de mig, da jeg drog afsted; thi jeg havde negtet dem baade tobak og mad, hvis de ikke opfyldte sin kontrakt.

Vi naaede vor gamle leir, hvor vi havde havt saadan lykke med os for en maaneds tid siden. Talrige kænguruer sprang tungt over den lille slette mellem de lave granithøider, og da vi slap vore heste, drog de til sine kjendte græsgange.

I nymaanens blege skjær spiste vi vor hastig kogte aftensmad og sovnede snart ind, trætte efter dagens ridt. Holm var meget bedre om kvelden og mente, han nok kunde staa ud nogle dages ophold, mens vi fangede «wogoit».

Morgenen kom og med den en hærskare af negre, der var paa vei til korrobborreet, blandt dem ogsaa Jackie, min gamle jæger.

Mange var mine bekjendte bladt negrene, og mangen brødbit gav jeg de forsultne stakkarer. De kom op til leiren og hilsede Holm og mig som gamle bekjendte, naturligvis med en ynkelig bøn om lidt mad. Jeg vidste, at en saadan korrobborree-tur for størstedelen bestaar i en permanent sultekur, og det mindste, jeg kunde gjøre for mine bekjendte fra skogens vidder, hvis tjenester jeg mangen gang havde havt nytte af, var dog at stille deres hunger.

Jackie, min tidligere «wogoit»-fanger, lovede at blive hos mig og gjøre et forsøg paa at faa «wogoit»; men han maatte gaa til Eureka samme aften i anledning af korrobborreet, sagde han. Negerskaren drog nu afsted, et broget

optog af nøgne og halvnøgne mænd, kvinder og børn. Det var et babel af stemmer, en malerisk ansamling af røde filler og indfødte vaaben og en hærskare af forsultne, folkesinte hunde. Snart svandt de i eucalyptusskogens tykning.

Jackie, Tommy og jeg drog nu ud for at afsøge terrænet, og efter nogle timers arbeide fik vi i en af vore gamle kjendte granitblokke opsnust et par wogoit, hvoraf jeg skjød en, netop som den skulde rømme over en dyb fjeldkløft. Den anden undslap ind i blokkens utilgjængelige indre, og efter en tid at have ledt forgjæves efter andre wogoit vendte vi hjem til leiren. Jeg kunde ikke holde paa negrene længere og gav dem derfor sin afbetaling og lod dem gaa til Eureka.

Jeg blev næsten vemodig, da jeg morgenen efter pakkede paa hestene og skulde reise. Det var vel sidste gang, jeg saa graniten og dens vilde røser, hvor jeg havde havt saa mangen herlig jagtdag. Da jeg red over en liden høide om formiddagen og saa tilbage, da kunde jeg langt i øst se en liden blaane af den første høide af det store tafelland. Og op over blaanerne steg den disige røg af græsbrande, vi havde tændt, brande, som endnu hærjede. Jeg saa det vel aldrig igjen, og Gud ved, naar en hvid mand igjen vandrer den samme vei; Gud ved, om han vil forske i klippernes revner og søge wogoit og tjikurr i de dybe huler. Og som høidens skog lukkede for synet, da var det, som jeg inde i mig selv, i min egen bringe fornam en klang, som naar hulernes dyr puslede over granitens flager, et sagte ekko, et minde om dage, der svandt og aldrig mere kunde leves.

Frem, frem og atter frem red vi gjennem skogen og naaede Union town udpaa eftermiddagen.

XIII.

CATHERINE RIVER.

I sygeleir ved Union town. Planer. Reise til Catherine. Emu. Usikre forhold. Overfald fra negres side. Buskmanden. Et natligt revolverdrama. Maudies creek. Flora og fauna. Atter i leir ved Catherine. Huler. Kængurujagter. Korrobborree. Jeg drager nedover og beslutter at reise til Roebuck bay.

Ved Union fandtes næsten intet for hestene at spise; men i en liden fredelig dal en 3 mils vei derfra fandt vi godt vand og grønt saftigt græs. Her slog vi os ned og begyndte at gjøre os istand til en ny tur. Vore samlinger fik vi opbevaret hos den velvillige handelsmand mr. Castle, der selv var en ivrig samler, og Holm gav sig ifærd med skildpadderne, der endnu fór levende omkring i sækken af en paksadel og rumsterede slig, at vi næsten ikke fik sove om natten.

Han var nu bleven fuldt frisk igjen, og rimeligvis for at opveie dette blev jeg klein. Det var feber og voldsomme mavehistorier, saa næsten ud, som om tilfældet fra Mt. Shoobridge skulde komme igjen; men nu var jeg trodsig og red stormen af paa min ryg under solseilet. Vi var jo bleven vant til haarde sygesenge, og vi greiede vel dette ogsaa.

Det var langsomme dage den uge, der gik. Mest laa jeg og tænkte paa, hvad vi skulde gjøre i fremtiden. Jeg skjønte, at her foreløbig ikke var synderlig mere at gjøre uden ved lange ekspeditioner, langt længere ind i tafellandet. Men sligt trængtes der mange heste til, langt flere, end jeg havde raad til at skaffe. Med det, vi havde, kunde vi ikke greie

længere ture end paa en maaned, og slige havde vi jo nu gjort nok af. At jeg nu kjendte de fleste pattedyr, der forekom her, var jeg sikker paa. Det var mig aldrig muligt at høre negrene omtale noget, jeg ikke kjendte, og fugle, jeg ikke havde før i samlingerne, var det ikke saa ofte, jeg saa. Det blev vist bedst at reise, se til at komme nedover til trakter i Vestaustralien, hvor ingen havde studeret faunaen før. At reise overland kunde der neppe være tale om. Det vilde tage for lang tid. Det blev bedst at sælge ud og saa drage op til Singapore og derfra ned til Vestaustralien enten til *New Derby* eller *Roebuck bay*. Men først vilde jeg gjøre et sidste forsøg og fare op til Catherine river. Skulde jeg der komme paa spor efter noget, jeg ikke kjendte, kunde jo planen forandres.

Vi havde faaet post, blandt andet «Morgenbladets» søndagsnummer — en hel haug —, og jeg laa og pugede og læste dem. Bedst som jeg en dag, mens Holm var borte, ligger paa ryggen og læser med «Morgenbladet» høit opløftet foran mig, kommer der en slange kylende frem under avisen over brystet paa mig og videre over min høire skulder. Dens hale snertede mig saavidt paa kindet. Jeg reiste mig paa albuen og saa. Der laa den straks bag mig med spillende øine, hovedet løftet, og den var vist lige saa forundret over tildragelsen som jeg. Tilfældig laa der et langt stivt barkstykke inden min rækkevidde. Det greb jeg ganske langsomt og forsigtig og gav den et nakkedrag, saa den sovnede for bestandig. Giftig var den ogsaa, bestet.

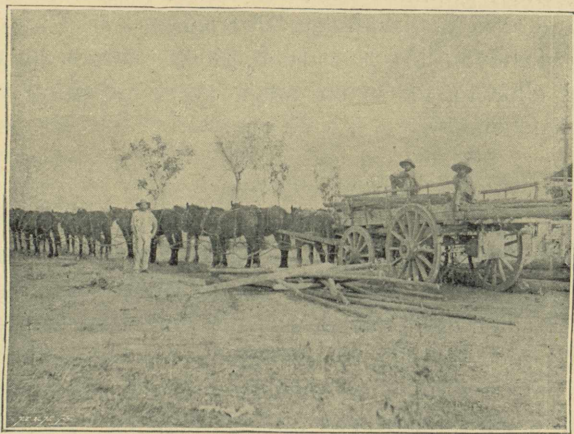
Den opdagelsesreisendes uundgaaelige skjæbne havde rammet ogsaa mig. Sandheden tro maatte ogsaa jeg ved min hjemkomst være nødt til at fortælle, at en slange havde krøbet over mig, og mod min vilje bestyrke gode og adstadige borgere i den gjængse opfatning, at slangerne i et tropisk land befolker den reisendes usle leie omtrent i samme udstrækning, som «det lette rytteri» behersker de tvilsomme sovesteder under civiliserede bredder.

Jeg blev da frisk igjen, mest tror jeg, fordi Holm fik kjøbt gjedmelk og æg oppe i «byen».

Saa rustede vi igjen og satte afsted sydover med tunge kløver paa de velfødde graa heste.

I Pine creek gjorde vi regning paa at kunne faa kjød; men der var intet, og vi klemte ivei uden. En liden fleskebit havde vi igjen, mel havde vi i overflod, og saa greiede det sig nok. Af og til skjød vi squatterduer, der spaserede paa jorden foran os.

Det tog os fire dage med tre natteraster op til Catherine, dage, som jeg i det væsentlige vil forbigaa. Det var bare det

Transportvogne.

samme ensformige ridt over hei efter hei med aaben høistammet skog langs telegraflinjen, der sang sin sørgmodige tone i monsunen. Af og til en flod med dybt leie og saa ensformigheden igjen. Nat efter nat det samme lysende leirbaal, den samme dybe søvn paa jorden, den samme tidlige udfærd, naar solen stor og rød kikkede paa os mellem skogens stammer. Vand var det ofte ondt for, og ved vor sidste natteleir fór vi længe og ledte, og det blev tilslut mørkt som i en sæk, inden vi fandt en liden pyt. Det var saa mørkt, at vi maatte krybe paa hænder og knær under trærne og finde lidt tørved, hvoraf vi kunde lage et baal, saa vi saa at sadle af.

Af dyreliv var der lidet at se. Et kænguruspor her og der, en dingo kunde flygte foran os eller ule om natten, papegøier og kakaduer skreg her og der i flokke omkring os, der hvor skogen stod i blomst. Den sjeldne *psefotus dissimilis* (omtalt i forrige kapitel) saa vi af og til i smaa flokke. Paa en liden slette omkring et vandhul, vi engang red forbi, gik en vældig jabiru *(mycteria australis)*, en skarv sad i vandhullet, og fra sletten lettede en umaadelig flok af den rosenrøde kakadue, en levende rosenrød sky, der med iltert skrig slog sig ind i gummitrærne. Desværre var de for sky, til at vi kunde faa nogle af dem til mad.

Da vi havde brudt op den sidste morgen og redet en mils vei eller to, fik vi en meget velkommen afveksling i ensformigheden.

9de juli 1895 (*tirsdag*).

Som vi tidlig om morgenen var kommet os ivei og red op gjennem nogle øde tørre heie, sagde Holm pludselig «emu». Jeg saa til siden og opdagede en svær krabat omtrent 40 meter borte, der med ophøiet ro betragtede os. Jeg gled af hesten, slap en patron i riflen og smældte paa den. Kuglen fór bare gjennem dens rigelige ryg og halefjær, der stod ret tilveirs i en lurv efter skuddet, da den i fuldt sprang satte opover høiden, saa ragget ristede. Den for disse dyr saa karakteristiske nysgjerrighed tvang den imidlertid til at stanse. Vi red i ly af høiden opover mod den, og jeg fristede nok et skud fra kløften af et træ. Men det klikkede; mens jeg lagde ny patron i, spaserede den hurtig forbi os paa velsaa 100 meter, og ærgerlig som jeg nu var over de to uheld, gjorde jeg mig grundig umage med sigtet og sendte den en kugle gjennem bækkenet, der bragte den til at falde næsegrus saa død som en sild. Da jeg kom bort til den, laa den bare og krummede halsen og udstødte en sagte klagende fløiten, noget lig den, en tiurkylling giver fra sig, naar den er bange. Det var en vældig krabat, og jeg kunde saavidt holde den paa strak arm.

Vi bar den frem paa veien, hvor vi i hui og hast flaaede den, pakkede skindet paa gamle «Bony», der snøftede stygt af rædsel for blodlugten, og drog saa hastig videre. I fuglens mave fandtes kun nogle smaa tørre bar af peberkorns størrelse og desuden en hel mængde trækul.

Oppe ved Catherine river boede en telegrafist, en politimand og en handelsmand hver i sit hus. Ingen af dem var gifte, og i den uendelige ensformighed, der er Australiens busk egen, tilbragte de sine dage. Af og til kunde en og anden «drower» passere, posten kom engang imellem, og sommetider passerede et reisefølge paa vei over mod Vestaustraliens guldfelter. Sporet fra Queensland over til Kimberleydistriktet og videre til Murchison og sydligere guldfelter gik forbi her.

Et par mil længer nede ved floden var der et gammelt barkskur, der var opført for at tjene som stald til væddeløbsheste, der havde været paa vei fra Queensland, og hvis herrer havde tilbragt en tid heroppe med at træne dem. Denne gamle stald fik vi nu tilladelse til at tage i besiddelse. Jeg fulgte mit princip ikke at slaa mig ned i hvide mænds boliger, naar jeg kunde undgaa det; thi samliv med hvide umuliggjør arbeide med negrene, og det var samarbeidet med disse, jeg altid maatte tænke paa, hvis jeg skulde opspore noget nyt. Skal man have nytte af negre, maa de udelukkende staa under indflydelse af *en* hvid mand, og dette kan ikke gjennemføres, medmindre man indretter sig, som jeg ovenfor har nævnt.

Vi lagede os det saa hyggelig, vi kunde. I skuret havde vi vort «museum», og udenfor paa jorden spiste og sov vi. Hvorfor skulde vi sove under tag? Havde vi ikke seet stjernerne og maanen kikke ned paa os i maaned efter maaned? Men koldt var det, og vi maatte tage vor presenning og lægge mangedobbelt over os begge om natten. Forsove sig var der ikke tale om; for i solrenningen sørgede nok kulden for at vække; og en morgen vaagnede jeg endda ved, at en australsk linerle eller «shepherds companion» *(saulo-*

procta motacilloides) sad paa mit bryst, sang sin lystige morgenvise og svinsede mig om næsen med sin geschæftige hale. Den holdt sig forresten stadig i nærheden af os og var saa tam, at vi kunde nærme haanden ganske tæt bort til den.

Vi fik en neger og hans hustru til at bære vand og ved og hjælpe os med at fange dyr.

Der fulgte gjerne en hel hob af sultne «slægtninge» med dem; men det havde jeg ikke noget imod; for lidt rariteter i form af firfisler, rotter og andet smaatteri fandt de altid. Om kvelden gik negrene for at slaa sig til hovedflokken, der laa i en leir længer oppe; men i middagstiden sov de i solstegen omkring leirilden, eller hvis de ikke sov, tilbragte de tiden med at befri hverandres hoveder for utøi paa en særdeles original maade, som det forøvrig ikke var første gang, jeg saa anvendt. Vistnok er de «krybdyr», der befolker det sammenfiltrede vildnis i negerens paryk, af ganske betragtelig størrelse, men dog ikke af en størrelse, der kunde retfærdiggjøre anvendelsen af et saa frygteligt vaaben som det, der brugtes til denne eiendommelige jagt. Operatøren tog patientens hoved i sit fang, opsøgte meget omhyggelig et for et de ulykkelige slagtofre, og med en træplug — af jernhaardt træ —, stor som et spydblad, blev de ubarmhjertig knækkede og — spiste.

Der var ikke mange pattedyr omkring. Den store røde kænguru fandtes tildels i store, overmaade sky flokke. Flodkænguruen færdedes omkring og gik i skumringen ned til elven for at drikke; men de var her saa sky, at jeg ikke engang fik skud.

Mindre pattedyr fandt vi kun nogle faa af. Den almindelige opossum *(trichosurus vulpecula)* halede vi et par gange frem af hule træer. Den syntes gjennemgaaende at være større end længer nordpaa.

Conilurus hirsutus («nundjala» fra Hermit hill) fangede vi ogsaa, og den almindelige pungmaar *(dasyurus halucatus)* var der fuldt af oppe ved politimandens hus, hvor landet var stenet og af og til store klippeblokke ragede op i skogen. De smaa brune gnavere, som jeg omtalte fra tafellandet, og

som negrene her kaldte «kondai», havde sine gange overalt omkring vort skur, grov sand og jord op over vort leie om natten og stjal mad, saa meget de bare kunde. Vi satte da stadig fælder, og hver gang vi om natten hørte dem dumpe ned, opløftede Holm en skadefro latter. — «En mindre af di svina!» som han sagde.

Der var mange papegøier, især af den saakaldte «cackatoo-parakeet» *(nymphicus Novæ Hollandiæ)*. Askegraa spettet fjærdragt, et gulligt skjær i bugen og den lange sirlige hale, en gullig nakketop, hvide kinder med en orangerød plet og en hvid plet i vingerne, det er den fodlange fugls enkle farver, og en smukkere fugl skal man lede efter. I smaa flokke færdes de gjennem den øde skog, fløiter sagte til hinanden og flytter sig vart og behændig gjennem grenene paa de tørre træer, som de synes at vælge med forkjærlighed. Af og til havde vi før truffet fuglen, men kun enkeltvis. Et fragment fra dagbogen citeres.

11te juli 1895 (torsdag).

— — — — Snart efter hørte jeg den melodiske fløiten af en flok *nymphicus*. Jeg sneg mig paa hold og fældte en. Flokken lettede, gjorde en sving og slog sig ned en efter en i toppen af et tørt træ med udbredt hale og opreist top. Jeg nærmede mig i godt hold og sendte mit skud op i flokken, der mest sad langs en enkelt gren. Der kom dumpende ned en hel skur af de vakre fugle, og der laa de døde og døende mellem de spredte græstuster og det nedfaldne løv paa den sandige jord. Saa slaaende faldt deres skifergraa fjær sammen med jordbundens farver, saa delikat udhævedes den orangerøde plet paa deres hvide kinder, og sine gule nakketoppe havde de bøiet forover, da de døde. Der var en af dem, hvis vinge kun var knækket, og paa dens ynkelige fløiten kom de sørgelige rester af flokken, to-tre stykker, og satte sig i nærmeste træ, hvorfra jeg dog ikke nænnede at skyde dem ned, da jeg ikke vilde raade med at flaa flere end de allerede skudte . . .

Paa nogle svære stene oppe bag bygningerne paa handelsstedet saa jeg en dag en hel del tegninger med okker, der var udførte af negrene. Der var nogle plumpe tegninger af mænd og kænguruer, de sedvanlige hænder o. s. v. Men der var ogsaa nogle merkelige konturer af fiske, saa gode endog, at jeg i dem tydelig gjenkjendte den almindelige sprøitefisk *(toxotes jaculator)*, der ofte fangedes af de indfødte i floden. Grunden til tegningernes nøiagtighed var rimeligvis den, at fiskenes konturer var *kopierede* paa klippen.

Negrene heroppe var ikke netop trygge at være sammen med, og i det sidste havde de været temmelig nærgaaende. Mr. Burt, politimanden, der rigtig var en haardskallet engelskmand af den rette sort, havde havt nok med dem at gjøre. Ofte var jeg om kvelden oppe hos ham, og han fortalte mangt og meget. Politiet har altid i Nordaustralien sorte assistenter, oftest negre fra ganske andre trakter af Australien. Mr. Burt havde da ogsaa havt en slig sort gut, der passede hans heste og forøvrig var ham til hjælp. Han hed Bob, var en Queensland-neger, stor, sterk og meget vild mod de indfødte negre ved Catherine, af hvem han havde tiltvunget sig en ung pige. Negrene hadede ham da ganske grundig og forsøgte ofte at komme ham tillivs; men han klarte sig, og ved en anledning skar han med en kniv næsten benet af en af sine modstandere. Saa en dag var han med sin kone ude i skogen paa bandikutjagt. I nærheden af en klippe gjorde de op ild og stegte byttet. Mens de sad der, omringede nogle af hans kones stammefrænder stedet og tog paa at kaste spyd fra alle kanter. Tilslut blev han truffen af mange spyd og orkede ikke mere. Saa syntes de, han havde faaet nok straf, og bar ham ned i nærheden af politistationen, hvor de lagde ham endnu levende op i en stor klippeblok, som ligger lige bag huset. Men om kvelden gik en anden mand af stammen bort og hug hans hoved af med en øks. Hans kone var medvider i det hele og var vistnok ved trusler dreven til at faa ham ud paa den nævnte jagttur.

Mr. Burt maatte nu fange de skyldige og føre dem ned-

over til Pine creek og videre til Port Darwin, hvor deres forhør først nylig var tilendebragt.

En morgen, efterat disse fængslinger var udførte, kom en af de fængsledes fader og bad Burts neger gaa ind og vække ham, da han gjerne vilde tale med ham. Mr. Burt stod op, og med det samme han steg ud paa verandaen, sendte gamlingen et langt spyd med tagget træspids efter ham. Burt fik tid til at skvætte tilside, spydet fór forbi, og gamlingen flygtede over hals og hoved, mens baade Burt og hans sorte tjener fór ind efter vaaben. Der blev en vild jagt. Den sorte politimand naaede først den gamle neger, der havde forskanset sig oppe paa den modsatte flodbred, hvor han kastede spyd efter spyd mod sin forfølger, der ikke kunde klavre opover banken paa grund af spydkastene, og hvis revolverskud ikke formaaede at træffe gamlingen, der dukkede sig oppe paa toppen af banken. Saa kom Burt efter med riflen; men da stak negeren tilskogs og havde senere ikke vist sig. Dette var for nogle uger siden.

Forholdene kunde jo ikke netop betegnes som trygge, og det var ikke alene heroppe, negrene havde været paa færde i den sidste tid.

Mens vi havde været øst i tafellandet og ved Marys kilder, havde paa flere steder hændt uhyggelige tildragelser. Paa Melville Island var et par bøffeljægere bleven overfaldne af negre og saarede, og nede ved Victoria river havde der hændt uhyggelige ting.

Da Stevens, Crawford og jeg forlod de varer, som vi havde fragtet op til «depotet» ved Victoria river, var denne ladning bleven hentet fra kvægstationen, der laa 75 mil længere oppe. Der var to mand, mr. Mulligan og mr. Ligar, der drev denne forholdsvis lønnende transport, der betaltes med ca. £ 20 pr. ton. «Arken», det fartøi, vi efterlod nede i Victoria, bragte nok en ladning op, og denne blev ogsaa afhentet.

Mulligan og Ligar havde i modsætning til de øvrige folk fra Victoria Downs station ladet omboende indfødte komme til sin leir og havde endog nogle af dem i arbeide. En hel

del af disse negres slægtninge fulgte naturligvis i deres kjølvand. Desuden havde de en Queensland-neger, «Snowball», der fra barnsben havde fulgt Mulligan.

De var paa opturen igjen, og «Snowball», der havde begaaet en eller anden forseelse, fik af Ligar en forfærdelig dragt prygl. Om kvelden slog de leir i «Jasper Gorge», halvveis mellem «depotet» og stationen. Der var høie fjelde omkring. Ligar og Mulligan stod om kvelden ved leirilden, og alle negrene sad ved sin ild, der bare ulmede. Da kommer pludselig et spyd og farer ind af det ene kind gjennem næsen og ud af det andet kind paa Ligar. Begge sprang efter bøssen; men inden de vandt at skyde, havde Mulligan faaet et spyd gjennem læggen straks nedenfor knæet og Ligar endnu et i ryggen og ind i lungerne. Saa fik en af dem fyret af et par skud, og negrene tog tilbens. En bøsse og noget ammunition havde de faaet stjaalet, og fra fjeldsiden skjød de nu paa de to hvide mænd, der krøb ind under den svære lastvogn og fik draget en presenning for den udsatte side.

Næste dag laa de der, af og til skjød negrene, men turde ikke nærme sig. Om kvelden da mørket faldt paa, fik staklerne krøbet ud, fandt to gamle stø heste og red nedover mod «depotet» for derfra at naa Auvergne station. Den naaede de ogsaa den næste dag efter ca. 70 mils ridt. Man kan neppe danne sig nogen forestilling om de lidelser, disse mænd maa have udstaaet.

Fra Auvergne blev de i baad fragtet ned over Baines og ned til Victoria, hvor Stevens atter var ankommen med steamlaunchen. Saa førtes de da til Palmerston, hvor Ligar forholdsvis hurtig helbrededes, mens Mulligan blev krøbling for livet. Ligar passerede Catherine, mens jeg opholdt mig der. Han drog da atter ud til Victoria for at tage vare paa de heste og redskaber, Mulligan og han havde der, ud til de samme omgivelser, hvor de havde lidt slig medfart, og hvor ingen anden lov end bøssens og spydets raadede.

Og sligt er aldeles ikke usedvanlige begivenheder i de mænds liv, der bryder nye felter i Australiens store vildnis. Det

er ikke veke karer, de skjæggede brunstegte mænd, der færdes paa hesteryggen i de umaadelige skoge og bauter sine kvægdrifter frem mellem de vilde indfødte. Den australske buskmand er en kraftig type. Ansigtet er skjægget helt op til øinene, hans arme og bryst er lodne som en orangutangs, og hans ben er krumme efter hestens sider. Han handler hurtig og bestemt, og midlerne, hvorved han opnaar sine hensigter, er oftest af underordnet betydning. Under halvciviliserede forhold og inden politiets rækkevidde er han, som alle de andre af koloniernes indbyggere under lignende forhold, for forsigtig til at begaa noget, der kunde sætte ham i forlegenhed; men lukker først skogen sig om ham, da sidder revolver og rifle løsere, og det er jo heller ikke saa underligt. Rent bortseet fra den nødvendige forsvarsdrift, saa er jo dette liv i de umaadelige skoge, hvor man aldrig er sikker for sit liv, i høi grad skikket til at vække raa og vilde instinkter tillive, og meget mere da hos folk, der ofte skriver sig fra elementer, der er fuldstændig uskikkede til at leve i et civiliseret samfund.

En buskmand i norden uden en sort kvinde kan neppe tænkes; oftest ledsages han af en negerkvinde i mandsklæder tilhest. Hun er hans mætresse, hans hestepasser, hans kok og høire haand. Hun holder ham underrettet om stemninger og planer blandt sine racefrænder og nærer vistnok ofte en meget stor hengivenhed for ham. Bortføres hun, eller rømmer hun, da støver han ofte skogen igjennem for at gjenfinde hende, og mangen neger er bleven skudt og, hvis det er for nær «civilisationen», øieblikkelig brændt, fordi han løb bort med en hvid mands «lubra». Smaa piger og gutter røves ofte fra stammer i ensomme egne for at opdrages til hestepassere og mætresser, og de grusomheder, der ikke sjelden er begaaede, er vistnok ofte den aller største aarsag til de fleste mord og de fleste ulykker, der overgaar den ensomme hvide mand i nordens skoge. Hører man om et mord eller et overfald, saa kan man gjerne bande paa, at der er eller engang har været en kvinde med i spillet. Ofte gaar det naturligvis ud over en anden end den netop skyldige; den enkelte bøder

for racen. Hvor ofte har jeg ikke seet indfødte behandlet saa oprørende, at der ikke forekom mig at være nogen grænse for det tilladelige længer. Jeg har seet dem bankes, spændes og atter mørbankes værre end hunde. Jeg har engang af en neger været anmodet om at hjælpe ham mod en hvid mand, der vilde voldtage en liden 10-11 aars pige. Jeg kom ogsaa, og jeg vil ikke berette detaljerne i det lille drama, som udspilledes opunder en stenet høide bag et ensomt handelssted en stjerneklar nat. Vaabenløs som jeg var, forsøgte jeg med mine bare næver at dræbe voldsmanden. Slagsbroder som han var, satte han sig til modverge. Da gik jeg bersærkergang og forlod ham, som jeg troede, død. Det var han dog ikke; men han vil huske hændelsen, huske den, saalænge han lever.

Og utallige eksempler kunde jeg her nævne. Jeg kunde skrive en hel bog om al den vildhed, al den utøilede raahed, som har mødt mig under mit liv i nordens skoge; men det vil jeg ikke. Hvad skulde det ogsaa være til! Det kan jo engang ikke være anderledes. De mænd, der lever et helt liv under praktisk talt lovløse forhold under stadige farer og savn, de bliver med ubarmhjertig naturnødvendighed raa og vilde. Arten vender tilbage til den oprindelige type. Det fænomen maa man gjøre regning med, og jeg forundrer mig meget mere over, at buskens mænd ikke er værre, end de er. Hos mange finder man endog megen læsning, en sterk tilbøielighed til filosofiske grublerier, ofte parret med en poetisk aare. Ja, buskens mand har en eiendommelig poesi, en digtning, der skreven overleveres gjennem kvæghyrdernes slidte dagbøger mand og mand imellem, en digtning, der drages frem, naar kamerater mødes ved et slet glas whisky, og foredrages paa bedrøvelige melodier.

«Say give my love to Polly,
the gin that I adore.
Tell her that she will never
see her Jingle anymore.
Tell her, I died in battle,
Figthing against the blacks,
the biggest bloody combow
beneath the spinifex» — —

Det er et brudstykke af en vise, hvori en buskmand, saaret til døden af negre, beder sin ven bringe hans sorte hustru den sidste hilsen, en vise, der i mine øine i alle fald faar et betydelig mere komisk præg, end den sørgelige begivenhed opfordrer til.

Hjælpsomhed er en dyd, man her under disse forhold ikke gjør megen regning paa; men en god kamerat er buskmanden, oftest meget aabenhjertig og ligefrem. Ofte har jeg tilbragt kanske et par dage sammen med en mand, jeg aldrig havde seet før i mit liv, og i denne tid har det ofte hændt mig, at han har sat mig ind i hele sit forrige liv, sine familieforhold, sine held og uheld, sine laster og dyder med den samme aabenmundethed, der karakteriserer den sorte beboer af disse skoge. Og denne buskmandens aabenhjertighed er et udslag af den umaadelige ensomhedsfølelse, der knuger sindet hos folk, der oftest lever alene, og som i glæden over at træffe menneskelige væsener af egen race ofte aabner sig mere, end de ved nøiere overveielse vilde gjøre.

Efter disse korte bemerkninger om den hvide pioner i disse trakter lad saa den, der vil, fælde dommen over ham. Jeg gjør det ikke; thi mit liv under de samme omgivelser har lært mig kun at beklage ham, beklage ham, fordi han er et offer i fremskridtets tjeneste.

Han har først traadt de vildsomme veie i ødemarken. Han har fundet de rige græsgange, hvor Europas kapitaler anbringes i kvæg, han har baaret frem kundskaben om guld og ædle metaller fra de store skoge. Overalt i australisk udvikling har denne sterke, tørre, solbrændte type gaaet foran. Der, hvor agre under sydligere bredder nu bølger, der har hans øie stirret sig saart paa steppens flimrende græs. Hvor artesiske brønde springer, har han bukket under for sol og tørst. Og hvor vældige kvæghjorder nu græsser, der har jorden altid drukket hans blod, og hans ben har blegnet for sol og vind. Og der syd, der er den typiske buskmand fra koloniernes første dage blot en saga. Men nordpaa, hvor de nye veie brydes, hvor kultur og vildnis kjæmper, der er han endnu forrest i rækken. Han er det sonoffer, som den hvide

race uvægerlig maa yde under okkupationen af nye felter for sin virksomhed. Og den kolonist, der engang i kommende tider under lykkelige kaar færdes i trakter, hvor buskmandens spor forlængst er udslettet, hans ben forlængst smuldrede, han vil efter min opfatning med større ret dvæle ved hans lidelser og savn end ved de misgjerninger, han begik. —

At vi heller ikke skulde undgaa her at faa et bevis paa forholdenes utryghed, vil følgende beretning illustrere.

Efter nogen tids forløb fandt jeg, at det sted, hvor vi nu arbeidede, ikke bød os noget synderlig nyt. Negrene vidste ikke om andre pattedyr end de, jeg kjendte, og var forøvrig lade, dovne og lidet skikkede for mit arbeide. Jeg vilde drage opover langs floden et stykke, saa langt, til jeg traf fjeldegne, og der se lidt paa forholdene. Kvelden før den dag, jeg havde bestemt til afreise, var jeg oppe ved handelsstedet for at skaffe nogle smaasager. Foruden handelsmanden var der tilstede en buskmand, der for en tid siden var kommen ned fra Victoria, og som nu ferierede.

Jeg omtalte, at jeg den næste morgen vilde drage afgaarde. Mens jeg gik hjemover i mørket om kvelden, kom der over mig en eiendommelig usikkerhed, en følelse af, at et eller andet vilde hænde. Muligens gjorde det sit til, at jeg opdagede, at endel negre havde leiret sig paa den anden side af floden et stykke ovenfor vor leir. Jeg saa skinnet af ilden mellem stammerne. Nok af det, da jeg naaede leiren og vi en stund efter lagde os, havde jeg endnu ikke overvundet den nævnte følelse. I dagbogen finder jeg:

— — — «Jeg læste lidt, lagde mig saa til, men fik ikke sove. Holm laa og halvsov, da jeg pludselig hørte en hosten tæt ved leiren. Jeg spurgte ham, om han hørte det, og vi blev enige om, at det maatte være kvæg, der gjerne gaar her forbi om natten for at drikke i elven. Længe laa jeg igjen. Saa hørte jeg atter den samme stille forkjølelseshoste, en hoste, der lød bekjæmpet, halvt kvalt. Jeg var nu overbevist om, at nogen lurte paa os, og laa ganske stille. En stund efter hørte jeg en fyrstikke blive strøgen inde i skuret

og saa lysningen af den gjennem de gisne vægge. Saa blev den kastet over væggen, der delte huset i to, og ned i halmen, der bedækkede gulvet i det forreste rum. Her laa den og brændte, og halmen fængede. Sagte tog jeg revolveren og sneg mig langs væggen, løb saa hurtig og færdig til øieblikkeligt skud om dørposten og speidede omkring i rummet. Fyrstikken laa og brændte lidt i halmen, og en sagte tuslen kunde høres bag bordvæggen i det tilgrænsende rum. Jeg truede med at skyde. Intet svar. Skreg saa paa Holm om at passe paa sideudgangen, da der maatte være negre paafærde. Han vaagnede og greb søvndrukken og uforstaaende bøssen. Jeg satte to-tre skud ind gjennem barkvæggen paa forskjellige steder og løb saa rundt for at passe paa en af de bagre aabninger i det fletverk, der her tjente til væg. Lyden af en mands hurtige sprang naaede mig, da jeg kom rundt, og jeg saa en skygge styrte frem mellem trærne. Jeg skjød øieblikkelig og bøiede mig under røgen. Han fortsatte lige godt. Langt sigte, saa godt mørket tillod det. Paff. — Kuglen slog an i noget. Var det træ eller mand? Nei, han slap nok; for jeg hørte endnu hans sprang. Saa blev alt stille, uhyggelig stille. Jeg ladde pistolen igjen, tændte i lys og begyndte med Holm systematisk at afsøge skurets afdelinger; men halmen paa gulvet lod en ikke se noget spor. Udenfor kunde heller intet opdages under vor rigtignok flygtige undersøgelse. Vi sad vaagne og opskræmte en stund udover. Holm skjød et par gange paa stubber i den tro, at det var negre. Saa holdt jeg vagt fra kl. 2 til omtrent 6, da Holm var for søvnig. Jeg fik saa sove lidt udover morgenen.»

Udover dagen afsøgte vi sammen med negrene skurets omgivelser for spor. Negre havde det ikke været. Det var tvertimod en — hvid mand. Vi fandt hans spor, der var mindre end vore, og han havde gaaet paa siden af fodbladet, et usvigeligt tegn paa buskmanden. Vi fulgte sporet henimod handelsstedet, vi maalte det, og vi fandt dets mage omkring husene paa handelsstedet. Vi vidste ogsaa meget godt, hvem det tilhørte; men den side af sagen er jo her

ligegyldig. At det var et forsøg paa at brænde af hytten kan jeg ikke lade være at tro, og bevæggrunden maatte være den at beskylde os for ildspaasættelsen og efterpaa forsøge at afpresse os nogle pund for skaden. Det gik nu ikke.

Dagen efter drog vi opover langs floden, saa langt vi naaede, og slog leir ved Maudies creek, et lidet vasdrag, der fra syd falder i Catherine. Her begyndte fjeldene, og landskabet blev mindre fremkommeligt. En uges tid tilbragte vi her oppe, uforstyrrede og ensomme. Floden flød i svære stille kulper, hvor langnæsede krokodiller solede sig paa de nedstyrtede træstammer, og hvor talløse skildpadder stupte sig sky i vandet, eftersom man vandrede frem. Det var «bamdak» *(emydura kreftii)*, som læseren vil erindre fra Mary river.

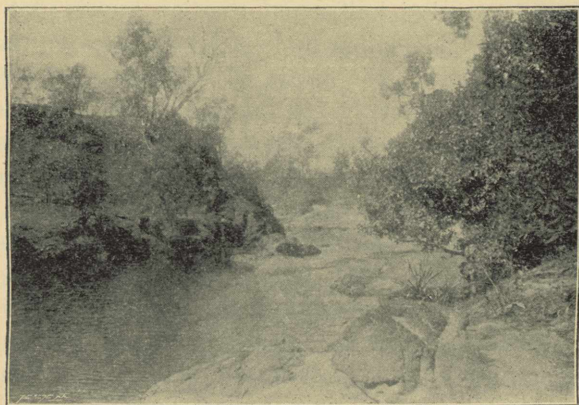
Omkring laa fjeld og heier med glissen skog og gold, stenet bund. Rovfugle af mange arter færdedes i skogen, især i flodens nærhed; af og til traf en flokke af sorte kakaduer, der med sørgmodige skrig flygtede foran en gjennem de ensomme skoge under solens hvide brand. Og nede langs den fredelige flod, hvor solens straaler skalv i de vældige træer, der kurrede duerne, og de smaa brogede væverfugle, der er saa talrige i Australien, færdedes i store skarer.

Hele landskabets fysiognomi var heroppe tildels anderledes, end hvad jeg før har seet i Arnheims land. Det mindede meget om Victoria river. I det hele var det let at se, at vi nu var under sydligere bredder. Bambusen f. eks. var helt forsvunden. Hvorvidt den ophører fuldstændig ved denne bredde i Arnheims land, ved jeg ikke sikkert. Ved Victoria river saa jeg den idetmindste ikke, og mellem Pine creek og Catherine kan jeg ikke mindes at have seet bambus. Mangelen paa bambus viser sig ogsaa i de indfødtes vaaben. Ved Catherine saa jeg aldrig bambus anvendt til spydskaft. De, der var lavede af negrene heroppe, var alle af et eget slankt træ, der af kolonisterne gjerne kaldes «lancewood».

Fugleformer, der nordpaa var sjeldne eller slet ikke fandtes, saaes her oftere. Nymphe-papegøien, der nordpaa er meget sjelden, var her i store mængder. Mange høg- og falke-

arter var her betydelig talrigere, end jeg før havde seet dem. Endel meliphagider var nye for mig, ligesom jeg ogsaa saa duearter, der er egne for australsk indland. *Phaps histrionica* f. eks. gjæster kun ganske undtagelsesvis det nordlige Arnheims land i vældige vandrende flokke; men her syd fandtes den.

En buskmand fortalte mig ogsaa, at han her havde seet en «magpie» (australsk skjære), *gymorhina tibicen*, en fugl, der først bliver talrig, naar man kommer langt syd i kontinentet.

Maudies creek.

Endskjønt det var tiltalende nok at dvæle i denne natur, at vandre ensom omkring i de smaa fjelddale gjennem den glisne skog og over de dybe, vandløse creeker i omegnen og se paa fugle og dyr, saa troede jeg dog at handle klogest i at drage nordover igjen, sælge mine heste og udskibe mig til Vestaustralien.

Vi kom igjen ned til Catherine station, leirede os paa vort gamle sted og gjorde forberedelser til at drage. «Bony» var imidlertid sørgelig sadelbrudt, og vi maatte give ham lidt tid til at komme sig.

I de dage, der gik, streifede jeg om paa jagt, fyldte huller i min samling og skjød kænguruer til vort kjøkken.

Vi kunde nemlig ikke faa noget oksekjød og maatte tage tiltakke med, hvad skogen bød. Sidst vi var der, var kænguruerne meget sky, og jeg skjød ikke en eneste. Nu var de naturligvis lige sky; men jeg *maatte* skaffe dem, og da var det en anden sag. Jeg brugte den indfødtes taktik, lurte mig skridt for skridt paa dem, mens de græssede, og skjød et dyr hver kveld mange dage i rad.

Omkring denne del af Catherines løb bestaar fjeldet mest af kalksten. Vandet i floden faar rimeligvis heraf en egen stram kalkagtig smag og forvolder ofte urinbesværligheder.

Ligesom overalt i kalkstensformation var landet fuldt af huler. Længere nede langs flodens løb fandtes en umaadelig stor hule, som var kjendt baade af europæere og sorte; men hvorvel jeg havde stor lyst til at se den, faldt det sig ikke slig. Lige i nærheden af leiren var forøvrig flere huler. Landet var fuldt af dem. De begyndte som en aabning i jorden, som en brønd af nogle meters dybde, og fra bunden gik gjerne en stor hvælving indover til den ene side. Uafbrudt traf man paa disse huler, og de kunde have været farlige nok, hvis ikke deres kanter gjerne var omgivne med krat. Tæt ved os var der et saadant tæt krat, og en dag trængte jeg ind i det. Midt inde i det traf jeg paa et saadant dybt hul i jorden, og i hullets bund voksede et stort træ, gjennem hvis grene jeg klatrede ned. Bunden i hullet var en ur, der skraanede ned gjennem et mørkt gab i hullets side. Jeg kunde saavidt gaa opreist ned gjennem svælget og rev af fyrstikker, eftersom jeg trængte frem. Flaggermus peb om mig, en klam træk kom fra hulens indre og hindrede fyrstikkerne i at brænde. Jeg drog mig derfor tilbage igjen, gik til leiren og hentede lygte og undersøgte saa grundig hulens indre. Den bestod af en lav hvælving af 4—5 meters radius. Gulvet var fugtigt af muld, og jeg rodede en stund om i haab om at finde fossilier. Det eneste, jeg fandt, var nogle skeletter af kænguru, der øiensynlig havde tumlet ned og ynkelig havde døet hungersdøden. Thi op igjen kunde den ganske sikkert ikke komme. Træet var den eneste vei.

En hel del negre mødtes i disse dage i nærheden af stationen og holdt et stort korrobborree. Der var indfødte fra mange stammer baade i syd og nord, og hver kveld hørte vi duren af deres musik. En kveld var vi oppe hos mr. Burt, politimanden. Saa gik vi sammen en tur over elven og saa paa festlighederne, den sidste dans, jeg skulde se i Nordaustralien.

Det var bitterlig koldt, og de, der ikke dansede, laa forfrosne i hobe omkring talrige smaa baal. En stor ild brændte paa dansepladsen, og bag denne sad musiken og de gamle koner. Agoguila-stammen (om Pine creek og Catherine) holdt paa at danse sin ensformige dans med groteske brøl og bevægelser, men uden liv. Snart sluttede de. Saa kom Warai med sin vilde, afsindige kankan. Malte med okker, hvide striber over øinene, legemet afdelt i røde og hvide tverstriber eller bedækket med røde og hvide okkerpletter kommer de i række sagte og snigende med svage tramp til musikens takt ind i det blafrende ildskjær. Alt som de nærmer sig ilden, stiger styrken af deres hvæsen mellem de sammenbidte tænder, hver muskel staar spændt under dansens taktfaste tramp og vridninger, og ildskjæret blaffer over de ekstatisk fordreiede hvidmalte ansigter. Vildere og vildere bliver dansen, indtil de sorte skygger hopper om som djævle over helvedes ild og saa med et vældigt tramp pludselig stanser og staar der — i dansens sidste trin —, mens fjærprydelsen paa deres hoveder dirrer over de uhyggelige ansigter. Et hyl af beundring, et hyl som fra dyrene i et menageri, reiser sig omkring og gjalder med kort ekko gjennem den hvidstammede skog. — —

Vi drog nordover igjen. Vi vilde reise fra Arnheims land, se til at naa et eller andet sted i Vestaustralien, og eftersom mil efter mil af den ensformige skog svandt bag os, letnede sindet ved udsigten til at komme til et fremmed felt. Ikke kan man undres over det. Sygdom, savn og lidelser havde været vor lod og skogen vort hjem i meget over et aar. Det var kun menneskeligt at længes mod en forandring. Thi hvor vant en end bliver til det flakkende,

uregelmæssige liv, hvor smaa savnene end netop da forekommer en, saa er dog minderne fra ens civiliserede opdragelse for sterke til ikke at vaagne, naar den vilje, der har baaret arbeidet, slappes ved bevidstheden om, at det lakker mod slut.

Ved Union laa vi en stund i leir. Jeg ordnede min samling, forsøgte at finde kjøber til hestene og tænkte for den sags skyld paa at slaa følge overland til Vestaustralien med en Queenslænder, der havde tænkt at reise med en hesteflok, han var kommen med. Han var dog endnu uvis. Jeg syntes ogsaa, det blev for meningsløst. Mindre end 3 maaneder kunde vi ikke regne paa en tur ned til Fitzroy river, og Holm var ikke i den tilstand, at vi kunde tillade os at løbe nogen synderlig risiko. Han fik igjen feber og maatte reise ned til hospitalet i Port Darwin. Nogle wogoit samlede jeg her paa en jagttur med Jackie, som jeg atter traf*. Ellers havde jeg nu sluttet med samlerarbeidet.

Endelig fik jeg en kjøber til hestene, skiltes fra dem og solgte mine sadler og øvrige redskaber, og saa bar det da endelig ned til Port Darwin, hvor jeg en tid grublede over, hvilken station jeg helst skulde vælge i Vestaustralien.

Roebuck bay fik jeg endel oplysninger om af folk, der havde været der i telegrafvæsenets tjeneste, og did besluttede jeg at reise. Ingen naturforsker havde undersøgt landets fauna der, og da jeg vidste, at landets karakter var meget eiendommelig, tænkte jeg mig, at man her vilde kunne finde ting af interesse. Men for at komme did maatte vi helt op til Singapore og derfra tage nedover til Vestaustralien; thi ingen direkte dampskibsforbindelse eksisterede mellem det nordlige og vestlige Australien.

---

* Han skaffede mig ogsaa et par dyr levende. Jeg holdt dem i fangenskab og havde megen glæde af at studere dem. Under reisen gjennem det malayiske arkipel døde hannen. I Singapore døde hunnen. De vilde tilslut ikke tage næring til sig. Søde poteter og bananer likte de i begyndelsen meget godt.

XIV.

REISE TIL ROEBUCK BAY.

Det malayiske archipel. Batavia. Singapore. New Derby. Roebuck bay. Hotellerne og byen. Koralrev. Skildpadder. Haier. Dygong. Planer. Træk af sjøens liv. Roebuck bays omegn. Eremitkrebse. Livet i byen.

En dag i begyndelsen af september 1895 dampede vi ud fra Port Darwin, og som vi drog ud gjennem Van Diemens golf og landet svandt paa begge sider og lukkede sig sammen til en strime inde i landdisen, da syntes det mig, som om det var Arnheims lands porte, der slog igjen for neppe mere at aabne sig for mig.

Bathurst Island med dens hvide sanddyner og blodtørstige vilde var det sidste, vi saa af Nordaustralien.

Næste morgen ragede en majestætisk fjeldmasse op forud. Det var Timor, med tunge skyer om høie tinder, brede skogklædte lier og tunge, glitrende palmeholt under stup og fald.

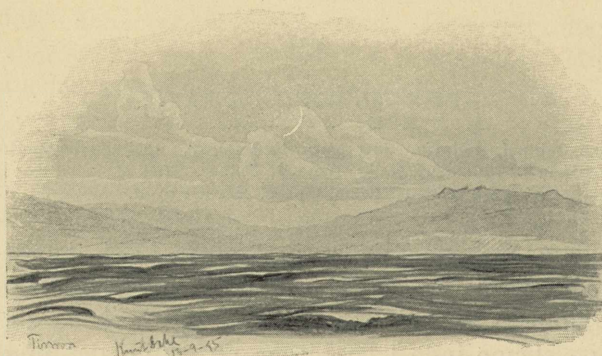
Skjønt australisk natur gjør sig gjældende opigjennem det malayiske archipel lige til Lombok, er dog øernes karakter yderst forskjellig fra det australiske fastlands, og Timor er et interessant led i den jevne overgang fra australisk til asiatisk fauna og flora, som finder sted fra New-Guinea til Lombok Straits.

Faunaen er rig, noget som da ogsaa det fugtige tropiske klima kunde lede en til at slutte, og i Timors bjergfulde, endnu lidet kjendte indre maa ganske vist være stof for mange nye opdagelser.

Tid og fuldt af penge er betingelserne for at udrette noget i denne øs indre, hvor bjergstammernes høvdinger tilbageviser alle tilnærmelser med vaaben i haand.

En reise opigjennem det malayiske archipel byder en scener saa storartede, som noget øland i verden vel kan.

Ud af disen over det dybblaa hav reiser sig ranke vulkanske kegler, optil 12—13 000 fod høie, med sine øverste tinder ragende gjennem et let skylag.

Timor.

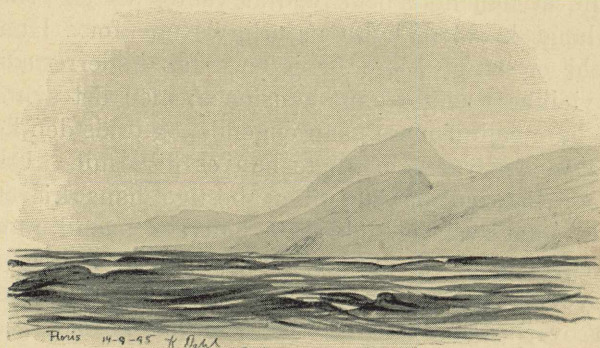
Saa lette løfter de sig i luftens slør, at man kunde tro, de var skyer, som vindens vift havde givet disse fantastiske former. I stadig veksel bryder de ens horisont, som man seiler frem over havet, der ligger blaat og smult, næsten som en indsjø. Og flyvefisken skvætter skræmt op for skibets baug og seiler paa glitrende vinger langt, langt henover det blaa hav.

Efter otte dages seilads naaedes Batavia, hvor vi skulde bytte damper. Da jeg imidlertid havde et par dage at vente, fik jeg saavidt tid til at kaste et blik paa den gamle ærværdige by.

En smalsporet jernbane fører fra havnen «Tanjong Priok» op til det gamle Batavia. Gjennem raadne mangrovesumpe, gjennemskaarne af talrige kanaler, arbeider toget sig hurtig opover, fortsætter gjennem tilsyneladende endeløse

kokosplantager, hvor af og til et letbygget rørhus eller et større faktori skimtes i palmetykningen, og ruller endelig ind paa stationen i den gamle by.

Mit første maal var naturligvis museet, og ved en velvillig hollænders hjælp fik jeg gjort det forstaaeligt for en af de mange paatrængende hyrekuske, hvor jeg vilde hen. Vi hoppede op i hans lille kjærre, der blev trukket af en Timor-pony, der ganske vist ikke var større, end at en voksen mand magelig kunde bære den.

Floris.

Et hyl og et piskeslag satte denne liliput-hest i et slags faare-trav, hvis hurtighed forresten var upaaklagelig, og i samme fart gik det mil efter mil langs Batavias eneste gade, i hvis midte løber en kanal — naturligvis; hollænderne kan ikke existere uden denne praktiske, men her forøvrig neppe sundheds-befordrende transportvei.

Kridthvide huse staar snart ret ud mod gaden, snart skjuler de sig halvt i ældgamle havers dybe, fugtige skygge.

Malayere, javanesere, kinesere, arabere, hinduer, kort alle østens folk i gule, hvide og laksefarvede klædebon fyldte gaden i støiende farverig vrimmel og sakkede agterud for vor lille hests ihærdige trav.

Det forekom mig, som om den indhentede og sprang forbi alle kjøretøier, der kom i vor vei; kun dampsporvognen, der under ustanselig hylen og klokkeringning farer gjennem

den folkefyldte gade, kunde den ikke magte. Inden lang tid naaede vi museet ved Kings Plain, en uanselig kalket bygning med en diminutiv bronze-elefant som forgrundsfigur.

Museet indeholdt kun ethnografiske sager fra archipelet, og efter at have beseet det hele rystede vi støvet af vore fødder og gik atter ud i solskinnet for rigtig at se paa det vekslende liv i denne af saa mange forskjellige elementer sammensatte by.

Vor javanesiske «jehu», son jeg havde betalt og underrettet om, at han ikke behøvede at vente, da jeg vilde gaa tilbage langs kanalen, holdt naturligvis udenfor. Han vilde med vold og magt kjøre os igjen. Jeg underrettede ham om, at vi ikke trængte hans assistence; men det syntes kun at gjøre ham endnu mere paatrængende, og trods den koldeste indifference fra vor side fulgte han os flere mil. Uafbrudt opfordrede han os høirøstet til at bestige hans kjøretøi, og naar han intet svar fik, udstrakte han sin haand mod mig og lukkede den for at antyde, at jeg var en gjerrig knark.

Et yderst paatrængende næringsvet er en af javanesernes ligesom overhovedet alle østerlænderes sterke sider, og det er ligefrem forbausende, hvor let disse folk har for at aabne en forretning, der — uden at kræve synderligt arbeide — giver dem det nødvendige livsophold og endda levner en spareskilling. Det er især frugt og lignende almindelige levnetsmidler, disse smaa kapitalister sætter sine faa guilders i og derpaa i løbet af dagen sælger med kanske nogle faa cents profit, der som sagt er nok til at underholde dem og deres familier. Langs gaden under kanalbreddens trær sidder disse smaahandendel i række og rad, hele dagen falbydende sine varer. Der kjøbes og sælges overalt, luften er formelig fuld af handel, og penge staar aldrig stille. Og ud af disse smaakapitalisters dagvisse lille vinding fødes ved en langsom evolutionsproces, kanske gjennem mange slægtsled, Østens store kapitaler.

Hvor utroligt enkle disse menneskers næringsveie kan være, fik jeg, mens vi gik langs kanalen, et slaaende eksempel paa.

Mellem de mange nøgne eller halvnøgne skikkelser, der dels vaskede klæder, dels vaskede sig selv i det hede mudrede vand eller fangede fisk i smaa kastenet, opdagede jeg en gammel kineser. Hans hele krop var saa rynket som barken paa en ek, og hele figuren gav indtryk af at være fuldstændig udslidt, at være dreven til det erhverv, han nu var i beskjæftigelse med, som den sidste udvei mod nød og hunger. Hans hele udstyr bestod i et lidet livklæde og en liden skovlformet kurv, hvormed han uafladelig dukkede ned i kanalen og hentede op prøver af bundens grus og blaalige mudder. Disse bundprøver vaskede han omhyggelig i vandfladen, og jeg saa snart, hvori mandens erhverv bestod.

Han ledte efter ting, der var tabte i kanalen, og snart hentede han frem mellem det udvaskede grus en gammel patentnaal, et forrustet brudstykke af en laas eller et stykke gammelt jernskrab, snart fandt han en farvet glaskugle, som børn under sin leg havde mistet, eller hans skarpe øie opdagede en glinsende liden sølvmynt, der længe havde ligget i kanalens mudder.

Alt sammen var ting, der kunde sælges for nogle faa cents, og manden arbeidede regelmæssig og trøstig som en delfin i vandet og hobede sine fundne skatte op paa brolægningen.

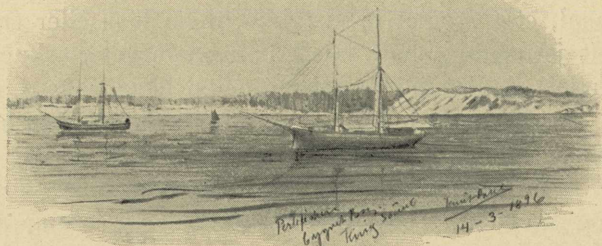
Som jeg stod og betragtede ham, slog den tanke mig, at det nok ikke var bare saadant gammelt skrab, denne sammenskrumpede olding ledte efter, og da han en gang kom op ret under mig, der jeg stod ved rækverket, fangede jeg hans øie og smilte ned til ham. Og oldingen saa op paa mig med skraa øine, der glimtede lysende genialt i det furede, verdenskloge ansigt. Reduceret var han kan hænde; men kanske fandt han en dag en god guldmynt, en tabt diamant, et tungt armbaand der i bundens mudder, hvor kun han søgte.

Et par dage senere dampede vi paa en af de franske postbaade opover mod Singapore langs Sumatras kyst. En uges ophold i Singapore, og vi indskibede os paa dampskibet

«Saladdin», hvis norske kaptein *Haakon Johnsen* gjorde os turen nedover mod Australiens vestkyst saa behagelig som muligt.

Til min sorg og bekymring blev Holm atter syg og led hele turen under eftervirkninger af malaria, denne haardnakkede plage, der havde fulgt os saa trolig under hele vort australiske ophold og lige til det sidste skulde hemme vort arbeide.

Efter en uges fart fik vi en morgen atter øie paa Australiens kyst, der strakte sig lav og vid med rødlige skrænter og hvide sanddyner og strande under en graagrøn skog. Græsbrandes dis røg og flimrede op mod den hvidlige himmel, og brandlugten steg tilveirs som en hilsen fra den jord, der,

Perlefiskere i Kings sound.

skjønt fattig, dog i saa lange tider havde været vort hjem og paa en maade var bleven os kjær.

Kap Levique naaedes, og om Swan point bøiede vi ind gjennem det lange Kings sound, der paa sine steder meget minder om norsk skjærgaard, og anløb New Derby.

Forskjellen mellem ebbe og flod er i disse farvande henimod 12½ meter, og da ebben indtraadte, laa den svære 2000 tons damper paa tørt land ved Derbys primitive brygge, mens den slimede mudderfjære strakte sig milevis udigjennem fjorden og en raadden stank slog ud mod os fra mangrovesumpene.

Den følgende dags morgen, da floden, strid som en elv, bruste ind gjennem fjorden, lettede vi atter vort anker, og

et døgns fart rundt Dampiers land bragte os til Roebuck bay, vort bestemmelsessted.

Jeg havde med flid valgt dette afsides sted, dels fordi jeg her vilde faa arbeide med et felt, som aldrig var blevet undersøgt af nogen naturforsker, dels fordi jeg ved oplysninger fra lokalkjendte folk havde dannet mig en forestilling om, at stedets natur vilde byde paa adskillige fænomener af interesse.

En yderligere grund til at vælge Roebuck bay var ogsaa den, at nybygget ikke er mere end vel saa et decennium gammelt, og omgivelsernes natur selvfølgelig i det væsentligste er fuldstændig uberørte af civilisation.

Damperen ankrede op flere mil ude i bugten, og efter at have ordnet indførselen af mit spiritusforraad toldfrit indskibede vi os paa den lille steamlaunch, der førte passagerer ind, og dampede snart ind mod byen, hvoraf kun et pär tage kunde skimtes bag svære sandhøie. Forøvrig saaes kun uendelige mangrovesumpe og over dem, langt inde, en lysere tonet stribe af eucalyptusskog.

Stedet gav indtryk af at være yderst primitivt, og vor landgang var fuldstændig homerisk.

Jeg udspurgte toldvæsenets mand, der havde opsyn med den lille dampbaad, angaaende stedets hoteller, og hvilket var bedst at tage ind i. Med et kuriøst, halvt undskyldende smil svarede han, at der var to hoteller, som begge var lige gode eller lige daarlige, — eftersom man tog det.

Vi nærmede os nu en meget primitiv brygge, fortøiede damperen og fik vore sager ind ved hjælp af en baad. To eller tre negre stod paa bryggen, og over sandbarren kunde vi skimte et par jerntage af husene paa land. Mangrover stod tæt paa begge sider.

Vi lossede vore sager paa en tralle, der paa rustne hjul gren paa en skakende, forrusten skinnegang over det skrøbelige, teredo-spiste sprinkelverk af en brygge, en rystende konstruktion af gammelt skibstømmer og skrabjern.

De tre negre greb et i trallen fæstet taug, vor ledsager skreg «get up» som til en hest, og vandrende bag denne grinende ekvipage holdt vi vort indtog i Roebuck bay.

Vi indkvarterede os i Roebuck bay hotel, et etablissement, der var en udmerket type paa et «public-house», saadant som man finder det i alle den australiske busks byer

Et saadant hotels eller «pubs» største profit ligger naturligvis i salget af drikkevarer, der i almindelighed i forbausende kvantiteter konsumeres af den gjængse klasse hotelgjester, og hele stedet er anlagt paa at huse drukne folk.

Det værelse, man faar anvist, har, som en gal mands celle, kun en seng (af jern), en stol og et bord og kanske en vaskeservant. Opvartningen besørger man væsentlig selv, og dagens kost er ikke meget varieret. Indlandets smaa buskhoteller er i almindelighed meget rolige, fordi der kun sjelden er nogen gjester; men her i Roebuck bay var det ikke en time paa dagen, hvor ikke drukne eller halvberusede mænds høirøstede tale og hyl gjaldede fra disken i skjænkestuen gjennem bygningens tynde vægge.

Roebuck bay eller, som byens officielle navn er, «Broome» skylder udelukkende perlefiskerierne sin opkomst og eksisterer fremdeles ene og alene paa grund af disse. Stedet er den bedste havn i stor omkreds paa denne saa lidet indskaarne kyst, har en oversjøisk kabelstation i forbindelse med Vestaustraliens kysttelegraf, en toldstation, kort sagt har en hel del egenskaber, der bringer perlefiskerne, der spredt arbeider langs kysten, til periodisk at søge derind og i cyklon- eller «willie-willie»-tiden (fra december til marts) at lægge sine skuder op i den forholdsvis sikre bugt.

Byens indbyggerantal er meget variabelt efter aarstiden, men beløber sig neppe nogensinde til mere end 40—50 hvide individer, deraf kanske et halvt dusin kvinder. Den farvede befolkning, der er sammensat af alle mulige Østens elementer, men dog væsentlig grupperer sig som japanesere, malayere og Manila-mænd, tæller muligens i det høieste et halvt tusen individer.

Disse forskjellige grupper bebor hver sine bydele, staar paa en meget spændt fod med hinanden og ryger ved given anledning i klammeri, der meget sjelden ikke medfører blodsudgydelse.

Hvide folk bor her og der omkring, væsentligst grupperende sig om regjeringens bygninger, der er de mest kompakt opførte af byens huse; men baade disse og den øvrige del af byens bygverker er af en saa skrøbelig konstruktion, at den første ordentlige cyklon rimeligvis vilde feie hele Broome væk og i smaastumper strø den ud, enten langt tilhavs eller indover de øde buskens vidder.

Der gives i befolkningen endnu et element, som ikke tælles, som ikke har noget tag at sove under, og som kun delvis skjuler sin nøgenhed under civilisationens klædebon. Det er landets oprindelige herrer, Australiens urmennesker, der under sine periodiske besøg fra urskogen tigger eller arbeider sig til lidt af den hvide mands føde, som de har lært at skatte, og forøvrig nærer sig af skjæl, fisk etc. Mellem kystbarrens sandhøie sover de i de stjerneklare nætter i klynger om sine smaa ulmende baal, mens nattevinden leger med asken og feier røgen hen over de nøgne kroppe. Og det indiske hav drønner tungt mod stranden udenfor og dysser vildmanden i søvn, slig som det har gjort i aartusener, før den hvide mand kom til Roebuck bay.

Jeg paabegyndte straks mine operationer i byens omegn, og for at faa et indblik i bugtens marine fauna og gjøre nogle forsøg paa at fange større sjødyr, bl. a. ogsaa «dygong» og forskjellige store havskildpadder, benyttede jeg mig af et venligt tilbud om en tid at opholde mig paa en af de i bugten opankrede perlefiskere.

Udrustet med en harpun gjorde jeg nu næsten daglig udflugter omkring i bugten med et par af Roebuck bays urindvaanere til roere. Ved lavvande streifede vi om paa de kolossale koralrev, hvor fisk og lavere sjødyr gjerne indsamledes i en bøtte for ved hjemkomsten at konserveres.

Før man har seet det med egne øine, gjør man sig ingen ide om de store tropiske koralrevs farvepragt og den forbausende masse organismer, som her er samlede. Revet hæver sig som et bogstavelig talt levende skjær i sjøen, hvor menneskets fod for hvert skridt knuser liv. Som prægtig farvede blomster spreder korallerne sine tentakler skinnende

i blaat og grønt, og over deres mægtige blokke flommer alcyonarierne som svære gelémasser i alle tænkelige farvenuancer, fra dybt blankt chokoladebrunt indtil dybeste karmin, skinnende blaat, grønt eller okkergult. Indimellem ligger prægtig farvede sjøpølser, actinier eller korstrold som blomster i en eng, og alt drypper og risler af sjøvand og blinker i det sterke, lodrette sollys.

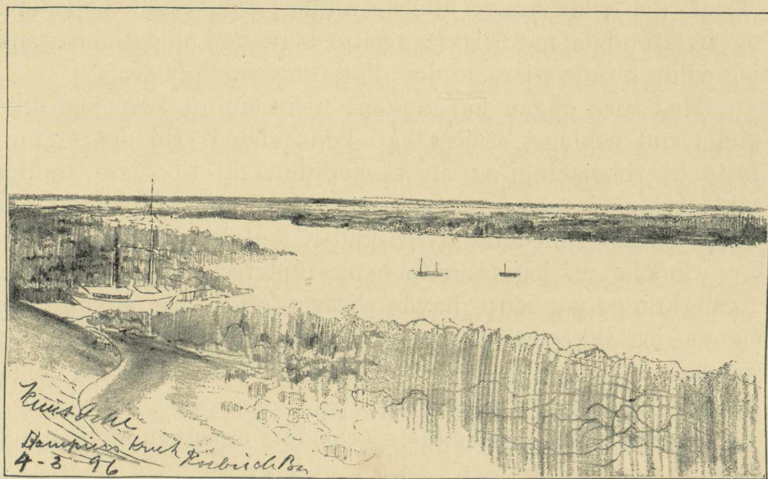
Udenfor laa i dusinvis svære havskildpadder dukkende efter føde eller drev halvsovende omkring i vandets solvarme overflade, og af og til lykkedes det os at komme nær nok til at rende den vægtige harpun gjennem dyrenes rygskjold og ved forenede anstrængelser vælte vort bytte op i baaden.

Kystens urmennesker har imidlertid en enklere fangstmethode, som mine mænd ogsaa ved given anledning anvendte. De dukker simpelthen efter den flygtende skildpadde, griber den i rygskjoldet bag nakken med den ene haand og tvinger med den anden skjoldets bagende nedad. Det svære dyr nødes herved nolens volens til at svømme op til overfladen, hvor saa den dristige svømmer lægger sig ovenpaa dets ryg, forhindrer det ved et kraftigt nakketag fra atter at dukke og styrer sin fangst, hvorhen han vil.

Dygongen *(halicore dygong)*, den største af nulevende sjøkjør, var ingenlunde ualmindelig i bugten; men trods alle mine bestræbelser lykkedes det mig dog ikke en eneste gang at komme disse dyr nær nok til med sikkerhed at vove et harpunkast.

Dyrene, der i det ydre væsentlig ligner delfiner, kun med undtagelse af, at de mangler rygfinne og har to næsebor foran paa hovedet, færdes oftest paa temmelig grundt vand (8—10 favne), hvor de nærer sig af havbundens alger, og kommer med visse mellemrum op for at puste, aldeles paa samme vis som delfinerne. Dog kan man straks kjende dygongen paa dens gullige hudfarve, rolige bevægelser og store dimensioner. Dens længde varierer nemlig fra 6—12 fod, og den opnaar en anselig tykkelse rundt brystet, saa anselig endog, at dyret næsten nærmer sig pæreformen.

Trods at vi flere gange kun var nogle faa meter fra kolosserne, mens de rolig kom op gjennem det klare vand, lykkedes det mig som sagt dog ikke at fæste min harpun i nogen. Derimod angreb jeg flere gange store haier, der her og der svømmede omkring med rygfinnen over vandet. De var ikke meget sky, og jeg kunde drive harpunen af al magt i dem; men naar linen strammedes og baaden begyndte at skyde fart, trukken af den svære fisk, slap vor noget ufuldkomne harpun taget, og slintrer af kjød eller indvolde var alt, hvad vi fik af haien.

Dampiers creek.

Jeg indsaa snart, at mit arbeide paa sjøen med de lidet hensigtsmæssige apparater, der stod til min raadighed, ikke vilde give mig et udbytte, der svarede til den anvendte tid, og efter vel saa en uges ophold ude i bugten pakkede jeg mine samlinger ind og vendte atter tilbage til Broome.

Jeg var i uvished om, hvad jeg skulde gjøre for fremtiden.

For det første havde jeg kun meget faa midler til disposition, og om en pengeforsterkning, som jeg havde skrevet hjem efter, ventede jeg endnu underretning fra en bank.

Jeg var ligeledes i uvished om hvorledes ekspeditionens egentlige status var.

Mest lyst havde jeg til at leie en perlefisker, reise op til trakterne nordenfor Kings sound, trakter, der selv ikke geografisk er vel kjendte. Jeg vilde her væsentligst beskjæftige mig med havets og kysternes fauna og desuden lægge an paa geografiske opdagelser i denne saa lidet kjendte region af den australiske kyst.

Med de ovenfor omtalte omstændigheder for øie siger det sig selv, at jeg ikke godt kunde foretage noget saadant skridt, der vilde kræve alle de midler, jeg kunde disponere, og hvis budget naturligvis maatte beregnes nøiagtigere, end jeg vilde kunne gjøre under disse omstændigheder.

Med sorg opgav jeg tanken; men endnu kan jeg ikke andet end beklage, at jeg ikke kom afsted; thi det er min faste overbevisning, at en ekspedition op til disse trakter vilde bringe interessante opdagelser, selv om den ikke var bedre udrustet med fangstredskaber, end jeg var.

Endelig fik jeg fra min bank underretning om, at den forsterkning, jeg sidst havde skrevet efter, var ankommen, og da jeg ikke havde nogen oversigt over ekspeditionens samlede budget, ansaa jeg midlerne for restbeløbet og følgelig alt, hvad jeg havde at stole paa.

De tillod kun beskednere arbeide i omegnen af Roebuck bay.

Jeg gik straks igang med at træffe de nødvendige foranstaltninger til at naa et beleiligt samlerfelt inde i landet eller i ethvert fald udenfor byen. Ekspeditionens budget tillod ikke her nogen anskaffelse af heste med tilbehør, og det var mig derfor om at gjøre at vælge et passende sted til hovedkvarter og saa arbeide i omegnen eller foretage mindre ekspeditioner tilfods, hvis jeg fandt dette paakrævet.

Der var ikke meget at vælge mellem.

I hele Roebuck bays indland findes kun to kvægstationer, og den ene af disse laa saa ubeleiligt til, at jeg neppe kunde tænke paa at slaa mig til der. Den anden, der eies af Streeter & Co., London, passede udmerket til mit øiemed, og ved at

henvende mig til bestyreren for firmaet Streeter & Co.s filial i Broome fik jeg meget velvillig tilladelse til foreløbig at slaa mig ned paa Hill station, der ligger ca. 12 engelske mil nordenfor Broome lige ved stranden.

Mens disse forberedelser stod paa, havde jeg imidlertid drevet en del samlinger i byens umiddelbare omegn.

Der var ikke synderlig meget, bortseet fra havets og strandens dyr og fugle. Vadefugle færdedes i fjæren til stadighed, og blandt disse var store flokke af stor- og smaaspover, som jeg hilsede som gamle bekjendte. Fisk var der nok af, og naar floen fossede ind gjennem det lange, smale indløb i bunden af bugten, det indløb, der benævnes Dampiers creek, fiskede japaneserne heldig med not. Haier var der en Herrens velsignelse af, og nærgaaende kunde de være; det fik jeg eksempel paa, en dag jeg roede opigjennem creeken ved flo. En hai, omtrent 1½ meter lang, rendte op og glefsede i mit aareblad, saa aaren næsten puffede mig af toften. En hel del tænder af haien var igjen i den haarde askeved.

Havslanger myldrede der af, og overalt i overfladen kunde man se dem komme op og atter forskrækket dukke, naar de saa baaden. Sky var de giftige bæster, og det var uraad at fange dem.

Indlandet, omegnen præsenterede sig nærmest som en ørken. En lang umaadelig slette førte indover paa begge sider af Dampiers creek. Bred og vid var denne slette, bare lys, fin sand i bunden og her og der nogle levninger af fortørket straa, der kunde tydes som beviser for en forsvunden plante vækst.

Langs slettens rand mellem den og havet strakte sig en række lave høie. Bare fin sand og tuster af spinifex. En lav forkrøblet skog klædte disse lave, kun nogle faa meter høie heier og strakte sig som et brunligt tæppe mellem havet og sletten, indover og indover det flade land i trøstesløs uendelighed. Det kunde kun sees fra det høieste punkt i omegnen. Og det var en vældig sandbarre, som løb langs stranden, taarnet op som en mægtig hvid bølge af flyvesand med skovler og glatte bræer som en snefonn i høifjeldet.

Skinnende hvid løb den med større og mindre afbrydelser langs hele kysten med den flade hvide sandstrand nedenfor. Den kunde være kanske en 12—15 meter høi, og om dens dannelse kan jeg ikke skjønne bedre, end at det var vinden, der havde laget den, kanske i forbindelse med storm og flo. Gjennem aarhundreder havde vinden feiet flyvesanden op mod den svage strandlinje, taarnet og taarnet sanden op, og der var den tildels bleven bunden ved en sparsom vegetation, der slog sine klør i sanden, og strævede og strævede sig over de nye lag, der kom til. En egen grøn busk lagde jeg merke til, en busk med brede grønne lodne blade. Den grodde her og der i kystbarren og kjæmpede energisk mod vind og sand. Det var en ærteblomstret, og dens frugt var en stor bælg; men blomsten var meget eiendommelig, og man undgik ikke at lægge merke til den.

Første gang man gik der, da saa det ud, som om hver busk var besat med smaa grønne fugle. Det var blomsten, hvis eiendommelige form nok kunde bibringe en den tro.

Lidt havde kystens urfolk bidraget til barrens høide. Gjennem tusen aar har de oppe imellem de øde sandklitter afholdt sine primitive maaltider; for sjøens organismer, knokler af dygong, havskilpadder og fiske fandtes i utrolige mængder. Men dominerende i disse kolossale kjøkkenmøddinger var dog de skalbærende mollusker, og blandt disse spillede især en arca-art hovedrollen. Denne arca, hvis art jeg forøvrig ikke har havt anledning til at bestemme, men som af kolonisterne gjerne benævnes «cockle», var af 5—6 cm.s længde og fandtes i store banker ved lavvande. Den udgjorde de indfødtes hovedføde, var saa at sige for de indfødte, hvad poteterne er for irlænderen, og indsamledes hver dag af kvinderne i kolossale mængder. De stegtes over ilden, spistes, og flere liter med skal laa igjen efter det maaltid, kanske et enkelt menneske havde holdt. Lag paa lag kunde man finde dem ned gjennem sanden, og jeg anser det ikke for umuligt, at kystbarren herved i alle fald har faaet endel tilvækst, muligens mest derved, at disse skaller i ikke liden udstrækning har formaaet at binde flyvesanden.

En eiendommelig udsigt var der. Stod en oppe paa kystbarren og lod øiet løbe nordover, da kunde en se denne og sandstranden som en snehvid strime skjære landskabet over i to. Udenfor laa havet, blaat, uendeligt. Indenfor strakte sig den brunlige skog og de graa sletter, flade, lige endeløse som oceanet.

Og over en høit, høit oppe i den hvidlige himmel hang solen. Ens egen skygge faldt mellem ens fødder, og hedens brand flimrede dansende over det triste landskab. I den øde busk indenfor kunde bare af og til en enslig fugl flytte sig for vandreren, pustende af hede. Her og der var huller i jorden, store og smaa, med spor efter firfisler, slanger og pattedyr i den røde teglstenfarvede sand. Selv i termittuerne, der som underlige røde champignoner ragede op gjennem skogen og forøvrig havde en anden form end nordpaa, grov dyr sig ind.

En firfisle kunde springe op, styrte fra en og forsvinde i jordens huler. Overalt var der huler i sanden. Alt levende, der kunde, syntes at grave og grave og i jordens kjølige dyb søge det ly for solen, som den flade jord ikke kunde yde.

Jeg fandt her et eiendommeligt eksempel paa, hvorledes havets og landets fauna kan gaa over i hinanden, hvorledes et sjødyr kan gaa over til at blive et landdyr.

Sad jeg om kvelden paa hotellets veranda, saa hørte jeg stadig fra marken omkring en raslende lyd, omtrent som om man heldte ærter eller smaasten fra den ene side til den anden i et kar. Jeg tog engang lygt og gik ud for at se, hvad det var. Øverst paa jorden laa skaller af cockles og døde sneglehuse. De laa ganske stille. Da jeg havde staaet en stund, begyndte sneglehusene at røre paa sig og spaserede bortover, saa det klirrede i alle de tomme cockles skaller. Rørte jeg paa mig, laa de straks stille igjen. Jeg undersøgte dem. Der sad en eremitkrebs næsten i hvert. Overalt var de, de bedækkede jorden, og raslingen lød om en overalt i mørket. Selv om en rystede et træ, kom de dumpende i hovedet paa en.

Om dagen saa man intet til dem. Da laa de i dyngevis under buskene, i jordens huler og i de hule træer.

De var store disse eremitkrebs, meget større end vore her hjemme, og de skaller, de bar, kunde en sjelden gang være næsten lige store som en guts knyttede haand. Størsteparten havde skaller af omtrent en valnøds størrelse; men det merkeligste var, at jeg ikke blandt disse mange krebs lagde merke til nogen ganske smaa. Først nede i fjæren mellem ebbe og flo fandt man disse, og først naar de havde opnaaet en anseligere størrelse, gik de iland. At de virkelig gik iland, har jeg mere end én gang overbevist mig om ved at træffe dem vandrende i sanden mange, mange hundrede meter inde i landet og følge deres spor fra sjøen.

De lever saaledes som voksne i land og som unger i sjøen; men da maa de ogsaa ganske sikkert atter vende tilbage til havet for at forplante sig. Jeg har ogsaa truffet dem vandrende mod havet; men hvorvidt disse individer og ogsaa de store individer, man kunde finde i sjøen, havde modne æg og saaledes var legende, kan jeg ikke erindre og gjorde heller ingen undersøgelser derom.

Et er imidlertid sikkert, at man her staar ligeoverfor et høist interessant biologisk fænomen, en amphibiose — hvortil man vistnok finder analogier f. eks. hos padderne, og hvortil man blandt krebsdyr ogsaa finder tilnærmelser. I Sydafrika har man saaledes store krabber, der lever i jordhuller, og som man uafbrudt støder paa i nærheden af elveløb og bække. Overalt langs tropiske kyster findes ogsaa en mængde arter af krabber, de saakaldte «soldiercrabs», der lever i huller i mudderet mellem mangrovernes rødder, og i sandfjæren paa tropiske kyster møder man ved nattetid skarer af langbenede krabber, der vandrer om udenfor vandet, det element, der vistnok er krebsens oprindelige. Men de fleste af disse former fjerner sig dog ikke langt fra vandet og er vistnok for en del afhængige af i alle fald fugtighed og periodisk springflo for sin daglige eksistens. Disse eremitkrebs gaar imidlertid langt videre, idet de fuldstændig undværer fugtigheden. Næsten en kilometer inde i landet har jeg fundet dem, og

de gaar saa langt fra slægtens oprindelige livsvaner, at man maatte kunne anse dem for et eksempel paa, hvorledes en ny art kunde dannes, hvis de bare forplantede sig iland. Dette gjør de jo ikke, og naar jeg ovenfor har benævnt dem som landdyr, saa er dette ikke ganske korrekt; thi de er kun dyr, der tilbringer en del af sit liv iland.

Hvorfor fører nu disse dyr, jeg her har omtalt, denne slags amphibiotiske tilværelse? Har de nogensinde udelukkende tilhørt havet eller oprindelig tilhørt landet? Ja, se det kan man jo ikke svare paa, da man ikke har havt anledning til selv at se det. Ræsonnere derover kan man imidlertid, og mig forekommer det saa, at man i alle fald kan have lov til at tænke sig, hvorledes det hænger sammen. At de fleste af disse former oprindelig stammer fra havet synes at ligge nærmest at antage, fordi vi finder saa mange nære slægtninge af dem udelukkende levende i havet. Og ser man nøiere efter, vil man altid finde, at disse «udvandrende havdyr» udelukkende tilhører stranden, er strengt litorale. De lever med andre ord oftest i det bælte af kysten, der er udsat for flo og ebbe, ligger mellem høi- og lavvand. De tolv af døgnets fire og tyve timer maa de nøie sig uden havvandet og afpasse sine organismer til denne forandring. De næste tolv spaserer de paa bunden, omgivne af vand. Kunde det ikke da ligge nær at antage, at disse dyr lidt efter lidt havde lært sig til for længere og længere tidsrum at undvære vandet, havde begyndt at vandre, fundet, at ogsaa landet bød livsvilkaar for dem, og omsider endt med at tilbringe den største del af sit liv iland?

Det er kun strandens, ingen af dybets former, hos hvem man finder denne slags amphibiose, og i et tropisk land med en uendelig artrigdom og med kolossal forskjel mellem ebbe og flo træder den naturligvis sterkere frem end i tempererede og kolde klimater med færre arter og mindre voldsomt tidevandsskifte. Heller ikke finder man i varme klimater nogen synderlig forskjel mellem havets og luftens temperatur, og denne omstændighed kan nok tænkes at lette et dyrs «udvandring» i troperne. Der er stor forskjel paa,

at en organisme kommer fra havvand af 30 grader celsius op i en luft af 40—45, og paa, at den mellem flo og ebbe i et koldt klima ombytter sjøens 2—3 varmegrader med 9—10 graders kulde, en situation, der paa det nordlige Europas kyster koster mange af strandens dyr livet.

Livet i Broome bød ikke paa store afvekslinger eller synderlige behageligheder. Hotellet har jeg tidligere løselig skisseret, og de mennesker, der indfandt sig som dets gjester, væsentligst perlefiskere, var just ikke af mors bedste børn. Men ganske gemytlige kunde de være, og gemytlige maatte nærmest forholdene i det hele karakteriseres. Under den slags smaa forhold, som en slig spire af et settlement frembyder nivelleres alt. Paa den mest ugenerte maade af verden vandrede man ud og ind af hinandens huse og værelser, optraadte udover formiddagen og ved frokostbordet i dybeste negligé, og ved hotellets table d' hôte, der forøvrig bestod af et rystende bord ude paa verandaen paa den kjøligste side af huset, sad man meget hyppig i skjorteærmerne. En flok grinende negre stod ofte udenfor og slugte, hvad vi spiste, med graadige øine, indtil værten rettede et morderisk udfald mod dem og sendte dem hujende i forskjellige retninger.

Og om kvelden, naar det var flo sjø, saa klædte alle mand af sig paa sine respektive værelser, tog et haandklæde om livet og vandrede ned til stranden, hvor vi i maaneskinnet plaskede og svømte i vandet indenfor mangrovetykningerne. Der var vi nogenlunde trygge for haierne. Hvor herlige var ikke disse bad i det salte havvand, der sved i ens solstegte hud og skyllede væk smuds og støv, som vinden om dagen havde kastet over ens stakkars legeme. Skjønt det holdt en temperatur, der selv ved midnat maatte være meget nær blodhede — man kunde nemlig ikke føle, om man var i vandet eller luften, naar man med lukkede øine gik ud i sjøen —, saa var dog disse bad overordentlig forfriskende. Naar en laa der i vandet paa den fine sandbund med maanens lodrette skin over de blanke dønninger, der hev en sagte frem og tilbage, naar en kjendte vandet risle om sit nøgne legeme, hørte susen af brændingen udenfor og kjendte

natteluften vifte svalt om ens hoved, da var det først, som om ens tanker fik løb. Det var, som om ens hjerne havde ligget og skvulpet i hovedet som smeltet fedt under dagens sol og nu afkjøltes, atter blev fast og udførte sine funktioner.

Selv her i dette triste ørkenland var der stunder, da ens øie kunde hvile ud i farver og toner saa bedaarende skjønne, skjønnere kanske ved modsætningen til dagens hvide tristhed, der glødede under en lodret sols skjær. Naar solen sank og sank, ilende stupte mod vest og begrov sin store røde skive i det blaa hav, da var det, som alle de evner, himmel og jord eier, samlede sig i et eneste deiligt stemningsbillede. Jeg kunde nyde denne stund. Jeg kunde sidde paa kystbarren i kvelden og stirre paa himmelens brændende blodstriber, der drog sig over brynet af det blaa hav. Om mig rødmede den hvide sand og de fattige buske, nedenfor sukkede dønnet af den store brænding udenfor, og om mig suste vinden sagte, en mild vind, der bar med sig enslige skrig af spoven, der vankede mellem mangroverne. Og kveldvinden døde, himmelens blod blegnede, og havet laa dystert og øde under det sidste skjær af den sunkne sol. Fra sjøen, hvor floen sagte kom fossende over mudderet, hørte jeg tunge pust af dygong og delfiner, den sidste svage sus af vind hviskede over sandheien, og jorden vendte sig langsomt og sterkt om sin akse, vendte sig mod øst, og mørket faldt. Alene sad jeg der. En kunde tænke sig tilbage til den tid, da ingen kjøl havde skaaret dette hav, ingen hvid mands fod traadt stranden, da dyrene og den sorte mand var eneherrer, — slig som det var, da sjørøveren Dampier for to hundrede aar siden lod falde sit anker og hans Buccanierer søgte ved og vand paa den øde kyst.

Men naar jeg vendte tilbage til hotellet, da mødte jeg skraalet af skjænkestuens gjester og halvciviliserede sortes og hvides halvdrukne skvalder, der brødes med raslingen af kuglerne paa hotellets slidte billard, blev mig en vederstyggelighed.

Natur var det, jeg var reist for at se, og natur vilde jeg have. Derfor fik jeg se at komme bort fra dette, faa busken om mig igjen.

Der kunde jeg faa fred og ro til at gaa og vandre, som jeg vilde, se og høre paa dyr og fugl og agte paa deres veie og være fri for «umennesker».

XV.

HILL STATION.

Stationen, dens omgivelser og vort daglige liv. Slagtning. Vore bordgjester. Maggie. Kængururotten og andre pattedyr. Firben med opreist gang. Gravende skorpioner. Skogens og strandens liv. Fisk og fiskeri. De indfødte og deres eiendommeligheder. Vaaben og redskaber. Boomerangen. Bygningen hos mænd og kvinder. Sociale forhold. Tvekampe. Festligheder. Blod til besmykning. I melaleucasumpene og saltmarskerne. Kænguruer. Sorte kakaduer. Merkelige aal. Landskabets fysiske forhold. Fugleliv ved en kunstig vanddam. Feber igjen. Tilbage til Roebuck bay.

Bestyreren for Streeter & Co. i Broome, mr. Male, var saa venlig at skydse os og vore sager ud til Hill station.

Umaadelige sandsletter, endeløse strimer af lav, forkrøblet skog og atter sletter strækker sig nordover langs kysten i trøstesløs nivelleret ensformighed. Solen stak og brændte med hvid glød, hestene sled vognen frem gjennem den dybe sand; time efter time bar det nordover. Endelig fik vi fra toppen af en skogvokset sandryg et glimt af havet, skogen aabnede sig, og nedenfor os skraanede en trøstesløs sandhei mod kystens hvide sandbarrer. Havet laa tindrende blaat udover, og vinden stod frisk mod landet. Halvveis nede i sandheien laa et hus af galvaniseret jern med nogle hytter og skur omkring. Det var stationen.

Vi blev vel modtagne af bestyreren, mr. Marshall, og indkvarterede os, som vi bedst kunde.

Huset laa lige i nærheden af en gammel strandlinje. Mellem det og havet laa flere store sandbarrer, der var adskilte ved dybe dale. Der var to sterkt udprægede barrer,

den inderste høiere end den yderste, der skraanede udover mod havet, og disse barrer viste mig noksom, at landet gradvis havde hævet sig over havet. Her og der i disse barrer stak klipper frem, klipper, der nærmest gav indtryk af at være af temmelig ny dannelse, med andre ord forstenet sand. Og overalt bar disse klipper spor af vandets virksomhed. Der kunde klart adskilles tre tydelige strandlinjer i disse klipper, en oppe under skogkanten, der muligens laa 12—15 meter over havet, en i den inderste sandbarre og en sidste i den yderste. Dog, denne sidste, der ofte brød frem langs den yderste barre, blev nu kun undtagelsesvis udsat for havet, og ved normal flo laa der en umaadelig hvid sandfjære mellem den og vandet, der da brød om spredte rev, der her og der stak op gjennem sanden og snarest maatte betragtes som den nuværende strandlinje. Det største og mest karakteristiske træk ved denne kyst er de umaadelige sandfjærer, der næsten uden afbrydelse løber langs stranden. Mellem Hill station og Roebuck bay laa saaledes en sandfjære, der var 12 engelske mil i udstrækning, og nordover strakte den sig saa langt, vi kunde øine. Rekorden for disse sandstrande sattes imidlertid af den saakaldte «90 mile beach» mellem Roebuck bay og Cossack, en sandstrand, der er 90 engelske mil i længde og muligens søger sin lige i verden.

En sparsom vegetation vokste i sandbarrerne og skraaningerne ovenfor. Og indover bredte sig den eiendommelige skog, der af kolonisterne og de sorte kaldes *pindan*, milevis, øde, med dyb rød sand i bunden. Her og der var den afbrudt af en umaadelig slette med melaleucaholt i randen.

I sandhed, det var en eiendommelig natur og et eiendommeligt billede, der omgav os paa den øde station. Skog og sand og et tindrende blaat hav, alt sammen tilsyneladende lige uendeligt, hvor en vendte sig.

Hele Roebuck bays indland har en eiendommelighed, der straks stempler hele landets natur med et eget præg og gjør det forskjelligt fra alt, en europæer er vant ved. Der findes paa landets overflade intet vand. Der sildrer ingen bæk, der flyder ingen flod, der blinker ingen sjø i denne

ørken, hvis jordbunds beskaffenhed ikke tillader nogen opsamling af nedbør. Bunden er nemlig overalt løs, rødlig sand, der hurtig opsuger den vaade aarstids regn, og kun paa enkelte steder forekommer saakaldte lerpander, der for en tid formaar at hindre regnvandet fra at forsvinde fra overfladen. Imidlertid fordamper disse vandpytter i løbet af kort tid, og selv om en usedvanlig regnmængde har ladet et forholdsvis betydeligt kvantum vand blive staaende igjen i lerpanderne, bliver det snart salt og udrikkeligt for mennesker og svinder henimod den tørre aarstids slutning ind til en liden slimet pyt.

Paa et eneste sted forekommer en slags kilde, hvor vandet pibler frem af en fra en forsænkning i grunden fremstaaende sten og danner en liden pyt, der uafbrudt fordamper og opsuges af den tørstige jord.

Praktisk talt er landet imidlertid tørt, mangler fuldstændig vand, saaledes som vi er vant ved at finde det, og for at afhjælpe livets krav maa mennesker og dyr ved gravning søge grundvandet.

Dybden for grundvandets forekomst kan variere betydelig efter landets karakter; men langs kysten og selv i indlandet, der kun hæver sig nogle fod over havets niveau, træffer man paa gunstige steder vand i en dybde af 1—$1^1/_2$ meter.

Skjønt dette vand er brakt og saltholdigt, er det dog drikkeligt, og selv europæeren kan snart vænne sig til at nyde det uden altfor stor væmmelse.

Denne besværlige adgang til en af livets første fornødenheder maa nødvendigvis stemple alle derværende forhold med et eget præg.

Man skulde tro, at landets flora paa grund af de omtalte forhold vilde vise sig i besiddelse af mange egne former, der tydelig kunde paavises at være dannede af de specielle naturforhold; men med undtagelse af endel eiendommelige saltplanter, der i særlig grad er skikkede til at modstaa tørke, fandt jeg vegetationen væsentlig lig den, jeg i den nordlige, bedre vandede del af kontinentet havde stiftet bekjendtskab med.

Man traf væsentlig de samme trær, de samme buske, de samme græsarter, der imidlertid her paa kysten i en endnu høiere grad end nordpaa havde vænnet sig til at undvære vand.

Aartuseners træning sætter disse former istand til at kunne udføre sine livsfunktioner ved hjælp af den fugtighed, det i regntiden lykkes dem at absorbere; men forholdene har forkrøblet dem og gjort dem næsten til dvergformer af de arter, der nordpaa er store og kraftige.

Kun tustevis og meget sparsomt var den sandige jordbund beklædt med græs og da især den saakaldte spinifex, et græs med uhyre hvasse blade, der altid, selv ved sterkeste tørke, holder sig grønt og her paa stationen ialfald udgjorde den væsentligste føde for de to-tre tusen stykker kvæg. Vandet til alle disse kreaturer forskaffedes ved brønde, der spredt var anbragte udover den meget betydelige landstrækning, hvor det halvvilde kvæg færdedes, og som betjentes af urindvaanere, der for en vis ugentlig proviantforsyning heiste vand op.

Det var ikke alene kvæget, der ved disse brøndes vandingstrug slukkede sin tørst, men en del af skogens dyr og fugle søgte til forskjellige bestemte tider af døgnet ind for at drikke. Det var gjerne enkelte bestemte arter, der regelmæssig besøgte brønde og kunstig gravede vandbeholdninger; men den store masse af faunaens former syntes forbausende sjelden at behøve vand, ja endog helt at kunne undvære det eller i alle fald at skaffe sin organisme den nødvendige tilførsel af væde paa en anden vis end den vanlige.

Jeg skal her ikke indgaa paa nogen nærmere forklaring af dette sidste fænomen, men kun nævne, at natteduggen, hvorvel den ingenlunde er konstant, dog ofte er betydelig og kan spille en stor rolle i disse formers, specielt da de mindres økonomi, samt at enkelte større pattedyr ligesom ogsaa forøvrigt kystens urfolk kan tilfredsstille sin tørst med sjøvand.

Man maa herved ikke misforstaa mig og tro, at urindvaanerne som regel drikker sjøvand. Sit drikkevand faar de

oftest udelukkende i de af deres forfædre fra urtid gravede huller ned til grundvandet; men jeg har selv seet dem med velbehag drikke vand saa salt, at det var mig umuligt at svælge en eneste mundfuld deraf, og efter deres egne udtalelser drikker de i nødsfald det rene sjøvand.

Heden var i almindelighed meget stor, 30—40 grader reaumur i skyggen, og vinden, der paa denne aarstid gjerne stod ind fra havet, formaaede kun lidet at dæmpe den. Saasnart den blæste med nogen styrke, stod straks hele landet i en eneste røg af flyvesand.

Fik vi derimod østenvind inde fra landet, blev tilværelsen bogstavelig talt til et helvede. Hvert vindpust føltes som osen fra en svær dampkjedel, og luften var saa tør, at hver eneste sveddraabe fordampede, med det samme den piblede frem af menneskets hud. Man kunde gaa hurtig, ja endog anstrænge sig voldsomt og alligevel føle sin hud saa tør som ben.

Naar man saa ikke havde andet end brakt vand til at slukke sin usigelige tørst med, vil det let kunne indsees, at livet ikke egentlig efter et civiliseret menneskes begreber artede sig behageligt.

Mr. Marshall var under størstedelen af den tid, vi tilbragte paa stationen, fraværende i forretninger paa en filialstation længer inde i landet, et sted, som jeg senere skal skjænke en nærmere omtale.

Der fandtes vistnok endnu en hvid mand paa stationen ved navn Capewell; men han var stationeret i leir ved en kvægbrønd 8—10 mil inde i pindan og kom kun af og til ind til hovedstationen efter rationer. Stationens affærer var under disse omstændigheder overladt til mig, og da de ikke krævede synderligt arbeide, overtog jeg med glæde at passe dem. Mit arbeide hermed bestod væsentlig i at paase, at negrene ved de nærmeste brønde holdt vandtrugene vel forsynede, at kvinderne vandede stationens lille haveflæk, samt to gange om ugen at udmaale de bestemte rationer af mel, sukker og tobak samt salt kjød, der tilkom de negre, der var ansatte ved alle stationens brønde.

Vi havde en kineser til kok og et par indfødte kvinder til at bære vand og ved, holde huset i orden o. s. v. Vor føde var dog ikke synderlig varieret, om den end ikke blev saa ensformig som den, man under leirliv er nødt til at finde sig i.

I haven fandtes nogle faa græsløg og en *lopha*, der slyngede sig malerisk rundt om de forfaldne gjærder; den gav os af og til en ret «vegetable marrow»; men i hovedsagen blev dog diæten brød, preserveret syltetøi samt kjød. Næsten hver uge slagtede vi en okse. Capewell kom da ind med et par sadelheste. Vi red ud, fandt et smukt slagt og drev det sammen med en del andre kreaturer hjem til stationen og ind i kvæggaarden, hvor jeg saa med et velrettet rifleskud strakte oksen til jorden. Et par timer efter var den flaaet, parteret og saltet; kun et lidet stykke blev stegt ferskt af kineseren.

I denne frygtelige hede kunde kjød nemlig ikke længe holde sig ferskt. Allerede nogle faa timer efter dødens indtræden bedækkede mængder af fluer og larver en død organisme, og forraadnelsesprocessen var i fuld gang, inden neppe 6 timer var forløbne. Det har hændt mig, at jeg paa en udflugt af nogle faa timers varighed har skudt fugl og allerede ved hjemkomsten fundet dem befængte med fluelarver, naar jeg tog dem op af den fiskekurv, hvori jeg bar dem. At lade fugle eller pattedyr ligge natten over upræparerede var som oftest ugjørligt, det skulde da være, naar de var skudte umiddelbart før mørkets frembrud. Men selv da hændte det nok ofte, at fjær og haar ved den mindste berørelse faldt af, naar vi om morgenen skulde præparere dem. At lade dem ligge et døgn var en umulighed.

Det vil saaledes indsees, at fersk kjød ikke kunde bevares, og selv tørsaltet kjød kunde kun holde sig nogle dage, hvis det ikke blev hængt op og tørret saa haardt som tørfisk. Det gik vistnok ikke let i forraadnelse; men saltet formaaede ikke at hindre fluerne i at lægge sine æg i det og larverne fra at vokse og blive til de triveligste kjødmark.

At lagesalte var uraad. Vi forsøgte det en gang og

gjorde lagen meget sterk. Det syntes ogsaa at skulle gaa; vi spiste nogle dage af kjødet; men saa fik vi paa en eller anden maade bytte paa kosten, og da vi otte dage senere lettede paa tøndelaaget, var kjød, lage og alt, hele tønden kraulende fuld af hvid, stor og fed mark.

Nei, mange tak! Da havde vi bedre bytte paa det tørre saltkjød. For der var gris paa stationen, gris i flokkevis. De havde indført dem for nogle aar siden, og disse sorte kinesiske svin havde som vanligt forplantet sig i en uhyggelig grad. De fik gaa, som de vilde, ernærede sig udelukkende af, hvad de selv kunde finde, og i en meget stor omkreds stødte man overalt paa dem. Enkelte var meget sky, saaes næsten aldrig ved husene og syntes med forkjærlighed at holde sig til stranden, hvor de ved fjære sjø gik og rodede op krabber og sjødyr for at fortære dem. Andre laa oppe i buskene og kom om kvelden ned til brønden for at drikke. Og i nærheden af stationen var der flere purker med en umaadelig mængde halvvoksne unger, der stadig sværmede omkring husene og aad alt, hvad de kunde faa tag i. Naar vi slagtede, var de stadig med og kastede sig under vilde hvin over blodet af det stukne dyr, hvilket de med væmmeligt begjær slubrede i sig, eller konkurrerede vildt med negrene om vomsækken og dens indhold. Svære flokke af dem laa i den hede tid af dagen under huset eller i de forskjellige skur og sov. Disse grise levede vi mest af. Hver anden morgen tog jeg min rifle, purrede smaagrisene ud fra huset og klemte en af dem i skallen. Kineseren stegte den til middag, og efterpaa spiste vi koldt, saa længe det varede.

Huset var afdelt i flere rum; men vi opholdt os sjelden i dem; thi de var mørke og uhyggelige uden bohave, og gulvene var opædt af termitter, saa vi rendte benene gjennem plankerne og til grisene nedenunder for hvert skridt.

Tvers gjennem huset gik et rum, der var mere behageligt, og her holdt vi vore maaltider og sov, naar det blæste altfor meget, paa nogle elendige skakende sengesteder, vi havde sat sammen af staurer og raa hudstrimler. Ellers var vi mest paa verandaen, der vendte mod øst, og hvor vinden

fra havet stod ind. Her sov vi ogsaa oftest i de hede, lumre nætter.

Bohavet, ja, hvorledes var nu det? Naar jeg tænker mig om, kan jeg ikke erindre andet end et par forfaldne rørstole, et par krakker og et «spisebord» sammenslaaet af det uhøvlede materiale i gamle pakkasser. Det svaiede som en mast i storm, naar vi indtog vore maaltider ved det, maaltider, der oftest feiedes af i en hast.

Trods varmen kunde dog jeg i alle fald som regel præstere appetit, en appetit, der kunde blive rent glubende, naar den evindelige kolde grisesteg figurerede paa vort sjanglende aftensbord, der festlig oplystes af en blaffende fedtlampe — en gammel konservboks fuld af fedt med en sækkefille til væge.

Og ved lysets skin samlede der sig allehaande sælsomme gjester ved vort ringe bord. Møl, biller og natsværmere af mange arter stimlede om lyset, og disse hidkaldte en maaske mere velset besøger.

I alle australske huse færdes en liden hvid gekko, der om dagen holder sig skjult i mørke kroge; men naar det mørkner, da hører man det lillle firben rasle over husets jernplader og udstøde en egen dæmpet smækken. Naturligvis var den ogsaa her. Saasnart lampen tændtes og vi satte os til bordet, hørte vi den douce smækken fra taget over, og plask, der landede et lidet legeme paa bordet, ja midt i tallerkenen hændte det nok. Og der sad den lille underlige skabning, tyk, fed, hvid og klam, en skabning, der bragte tanken hen paa øgler, der lever mellem gravene. Den ser saa nifs ud, der den ligger saa underlig gjennemsigtig og klam. En kommer mest til at tænke paa noget skindødt, der i umindelige tider har ligget og blundet paa livets grænse, pludselig er vaagnet og langsomt forsøger at fatte omgivelserne. Blanke som to sorte blækdraaber ligger øinene halvt udenpaa det lille hoved. Den lille krabat ligger længe stille. Saa med ett farer den som en hvid streg efter et insekt, sluger det med en indolent grimace og ligger stille og venter, til et nyt kommer i sigte. Hele maaltidet igjennem fanger

den insekter ved lyset. Kveld efter kveld kommer den igjen, den bliver næsten som en kamerat, en bordfælle, der savnes, naar den en sjelden gang slaar klik. Og saa tam den bliver! Tilslut kan en stryge den varlig med fingeren over den klamme lille ryg.

Jeg havde af en perlefisker i Roebuck bay faaet en liden foxterrier, som vi kaldte Maggie. Hunden havde fattet en ubegribelig kjærlighed for mig og fulgte mig trofast, hvor jeg gik og stod. Hændte det, at jeg stængte den inde i huset, naar jeg drog ud med bøssen, raste den vildt, saa oftest sit snit til at slippe ud og kom i vild karriere efter. Hendes bedste side var den, at hun om natten altid sov paa bremmen af mit uldtæppe og var saa aarvaagen, at jeg ganske trygt kunde sove. Intet menneske kunde have kommet mig nær, uden at Maggie vilde have vækket mig; thi selv om morgenen, naar Holm af og til kom bort og vækkede mig, raste hun som afsindig mod ham. Hun piltede med overalt og var en hyggelig kamerat, selv om hun ikke udmerkede sig særdeles som jagthund. Kænguruerne var hendes sorg; thi de sprang straks fra hende, saa hun bare fór efter paa sporet og kvinkede; men slanger derimod var hendes specialitet, en lidenskab, der forøvrig er fælles for alle foxterrier. Opdagede hun en saadan, kastede hun sig med dødsforagt over den, bed den paa midten og slængte den fra den ene side til den anden med en voldsomhed og et raseri, der fuldstændig hindrede slangen i at bide. Saa kunde hun slippe den for ved en forfærdelig skvalder og gjøen at vække min opmerksomhed; men et øieblik efter havde hun igjen fat paa den og gav sig først, naar jeg kom og med en stok gjorde ende paa det giftige krybdyr. Stakkar, denne lidenskab skulde komme hende dyrt at staa.

Kængururotterne var ogsaa hendes arvefiender, og ofte nok havde hun anledning til at give sig ikast med disse smaa kænguruer, hvis huler, der meget minder om kaninernes, fandtes næsten overalt i omegnen af stationen.

Allerede den første dag stiftede vi bekjendtskab med dem. Om kvelden gik jeg ud til en liden høide i nærheden,

hvor kængururotterne havde sine huller i jorden. Jeg havde Maggie med, og mellem stenene i den gamle strandlinje, der brød frem i høiden, skræmte hun ud en liden kængururotte. Den fik mit skud meget præcis, men faldt ret ned i et hul, hvor den sparkede sig ind. Jeg satte Maggie ind efter den, og snart hørte jeg den voldsomste standlós dybt i jordens indre. Jeg kunde naturligvis intet andet gjøre end vente paa, at Maggie skulde gjøre det af med rotten og trække den ud, og jeg satte mig derfor ved aabningen. Om ikke længe kom et firben kravlende ud, dreven af støien, og jeg rettede et velment stik efter det med min stok uden dog at træffe. Det trak sig lynsnart tilbage i hullet, men kom straks efter nysgjerrig igjen. Det vakre, næsten en fod lange gul- og brunringede dyr dreiede sit slanke hoved og stirrede paa mig med kulsorte, tindrende øine. Jeg svimeslog det og puttede det i min pose.

Omtrent en halv time gik med, og Maggies vedholdende gjøen fra jordens indvolde antydede nu den vildeste skræk. Hun havde gaaet sig bort i hulens labyrinth og kunde ikke finde ud igjen. Jeg lokkede, og jeg kunde høre hende grave under rædselshyl, indtil hendes lille hoved kom tilsyne paa jordens overflade. I en ynkelig forfatning halede jeg hende ud. Men hun var stadig efterpaa lige hidsig efter at forfølge rotterne ind i deres huler.

Disse dyr, der i kroppen er omtrent saa store som en kanin, har temmelig korte bagfødder, og deres inderste kindtand udmerker sig ved at være eiendommelig sagtakket. De findes næsten overalt i disse trakter. Kolonisterne kalder dem «kangaroo rat», og de indfødtes navn paa dem er «jalva». Artens videnskabelige navn er *betongia Lesueurii.* Den viste sig her at være absolut det talrigst forekommende pattedyr.

Dyrene undgaar de aabne sletter; men alle skogbevoksede steder og især skraaningerne af de bølgeformige sandhøie beboes af talløse mængder.

Flere dyr, snarest en hel koloni, graver sine huler tæt sammen, og alle de forskjellige kanaler staar i forbindelse

med hinanden, saaledes at hvert dyr ikke har nogen særskilt bolig. Hulerne har heller ikke som hos ræven og grævlingen bestandig sin aabning vendt nedad høiens skraaning, men kan vende i hvilkensomhelst retning, og dyrene synes ikke at finde det mere brydsomt at kaste sanden op end ned af bakken. Naar de graver efter sin føde, der hovedsagelig udgjøres af en liden jordnød, der af de indfødte benævnes «nalgoa» (og som forøvrig spiller en meget stor rolle i disses husholdning), saa gaar de frem efter samme princip som ved hulegravningen og bryder sig ikke om, enten de graver op eller ned ad bakken.

Ikke alene bebor individerne i en koloni de sammenhængende gange og huler i fællesskab; men et lignende fællesskab synes at eksistere endog mellem forskjellige nabokolonier, og alle dyr inden et temmelig stort omraade synes at danne en stor familie, hvis medlemmer forøvrig er temmelig uafhængige af hinanden. Jalva maa naturligvis nærmest betegnes som et selskabeligt dyr; men hvert individs selskabelige tilbøieligheder er ikke udtalt i nogen nævneværdig grad, og det faktum, at dyrene lever sammen i kolonier, tror jeg, man snarest kan forklare sig, naar man betænker, at erfaring utvilsomt i tidens løb maa have lært dem, at det er langt lettere for ti eller kanske hundrede dyr i fællesskab at grave en kompliceret hule end for et enkelt dyr.

Dagen tilbringes med søvn i hulens gange, og netop ved solnedgang eller umiddelbart efter begynder jalvaerne at vise sig udenfor. Med lette hop drager de livlige dyr snart afsted for at søge føde. Hele natten streifer de om og spiser, og ifølge min erfaring drikker de aldrig, idetmindste i den tørre aarstid. Jeg saa aldrig deres spor ved nogen brønd, heller ikke ved havets strand, og endskjønt et vandingstrug for kvæg laa ikke mere end et par hundrede meter borte fra den lille høi, hvor jeg gjerne pleiede at skyde dyr, saa lykkedes det mig dog aldrig at opdage spor af dem ved den lille vanddam, der dannedes ved lækken fra vandingstruget.

Hvor krogede og indviklede jalvaernes huler end er, for-

hindres dog ikke nogle af dens farligste fiender fra at trænge ind. De store pythoner, f. eks. *python molurus* og *aspidotes melanocaephalus*, besøgte hyppig kolonierne, udentvil paa jagt efter dyrene. Jeg har aldrig overrasket slangerne netop ifærd med at æde dyrene; men de umiskjendelige store spor af disse slanger, de største i trakten, kunde jeg ofte se førte ind og ud af de forskjellige huller i jalva-kolonierne. Negrene forsikrede ogsaa, at slangerne kom der for at æde jalva. I Arnheims land fandt jeg ofte haar og ben af *petrogale brachyotis* i store slangers excrementer.

Der var især en sandhøide, hvor jeg gjorde god fangst, og i min dagbog finder jeg:

6te november 1895, Hill station.

«— — — Jeg gik ved soldnedgang bort til den haug, hvor jeg igaaraftes havde skudt jalva. Oppe bag en liden busk i rygningen satte jeg mig og holdt øie med hullerne, hvorfra jalva vilde komme frem. Og mens jeg ventede, tegnede jeg en skisse af haugen med deres boliger.

Der var intet storartet landskab, der kunde betale en for at sidde og vente der i den røde sand og spinifexens afbrudte tuer. Bag mig laa en liden dal med lav, dyster busk, der i mange skygger af grønt og blaat strakte sig bortunder de lave røde skrænter, der stængte for synet indover land. Foran mig laa siden af den jevnt skraanende sandhøide. Nogle faa grønne buske stod her og der mellem jalvaens huller, hvor den røde sand laa frisk opsparket udenfor. Totre fattige trær ragede over høidens rand, og nedenfor laa de hvide sandheie og havet, der brød drønnende i lange hvide skumskavler. Og bagom havet sank solen rød og stor som en takke.

I den korte tropiske skumring gjorde dens røde gjenskin sanden endnu rødere, og de forkrøblede træstammer lyste rødt bortigjennem den dystyre skog en liden stund.

Længe ventede jeg ikke, før en jalva pludselig sad ulden

og lubben paa den røde sandhaug foran et hul. Den gjorde et par vævre sprang og satte sig atter stille et øieblik. Skuddet smaldt, og den fór halvdød omkring, saa sandspruten stod om den. Mit andet skud fik den til at ligge stille. Saa hentede jeg den og satte mig igjen.

Duerne kom fra skogen, en for en skjærende over høiden i halvmørket paa vei til en vanddam, der var gravet nede mellem sandhaugen ved stranden. Ellers var der stille, bare en «shepherds companion» sad borte i en slette og vrikkede i sin sorte hale og kvidrede en sidste strofe til dagens pris.

Saa sad atter en ulden jalva foran et hul. Det smaldt, og gjennem røgen saa jeg den hoppe over en meter høit og falde ned paa ryggen; men med en sidste anstrængelse rendte den ind i et hul.

Jeg forandrede nu plads, da holdet var vel langt; men mørket faldt saa hurtig paa, at det snart besluttede mig til at gaa hjem. For sikkerheds skyld gik jeg først op i ryggen af sandhøien for at se, om der ikke skulde sidde nogen dyr langs den modsatte side.

Et lidet stykke frem saa jeg en; men den smatt ned i et hul. Jeg stillede mig bag et af trærne øverst paa høiden og ventede. Næsten øieblikkelig kom et dyr hoppende frem af nogle buske, hoppende og hoppende lige mod mig og satte sig. Jeg løftede sagte bøssen, og det svære skud bragte den til at tumle stendød om i en sky af sand. Mens vinden feiede krudtrøgen over høiden, stoppede jeg min fangst i skræppen og drog hjemover.»

Pattedyrene var her forøvrig ikke synderlig talrige. Den almindelige jungelkænguru, *macropus agilis*, fandtes, paa sine steder endog i antal, der overgaar Nordaustraliens; men foruden denne og jalva saa jeg kun to andre macropus-arter.

Opossum (den almindelige) forekom her og der, og negrene bragte mig af og til unger, der blev meget tamme.

Det lille flyveekorn *(petaurus breviceps)* forekom ogsaa sparsomt. Punggrævlingerne var repræsenteret ved en anden art end nordpaa, nemlig *parameles obesula*, der er lidt mindre

og har en noget tykkere kropsform end *p. macroura.* Af pungmaare saa jeg kun *phascologale penicillata*, og af aplacentale pattedyr fandt jeg blot en conilurus-art *(conilurus Boweri)*, der holdt til i huset, og desuden nogle smaa flaggermus foruden den allestedsnærværende dingo, hvis hyl ogsaa her fyldte natten. Jeg saa den dog aldrig tæmmet hos de indfødte, der derimod var i besiddelse af en uhyggelig mængde europæiske kjøtere.

Som jeg havde ventet, viste dette tørre sandige land sig overordentlig rigt paa firben. Der fandtes et utal af arter, og flere hidtil ukjendte opdagedes og er senere beskrevne af G. A. Boulenger F. R. S. i «Annals and Magazines of Natural History», ser. 6, vol. XV, sept. 1896. Særlig talrige var agamiderne, en familie, hvis slægter opviser en mængde eiendommelige arter og især er rig paa monstrøst eller i ethvert fald næsten eventyrlig formede arter, med underlige legemsproportioner og fantastiske epidermisdannelser.

En hel del af disse former, ja den overveiende del, levede i huler i sanden, og særlig karakteristisk for omegnen var *amphibolurus reticulatus*, et 20—30 cm. langt firben, der overalt grov sine lave gange ind i sanden og korketrækkerformig skruede dem ofte et par meter ned i jorden. I bunden af slige gange fandtes dens smaa, aflange skindæg, der vel kunde være 3 cm. lange, og bitte smaa unger af nogle faa centimeters længde fandtes ogsaa i hulens dybder. Overalt saaes de lave aabninger af disse gange træde frem i den løse sands overflade, og negrene grov firbenene ud for mig i massevis.

Gjennem Saville Kents arbeider var jeg bleven bekjendt med, at det store hætte- eller kravefirben, *clamydosaurus Kingii*, havde opreist gang. Med rette havde hans beretninger herom vakt opsigt; thi hidtil kjendte man intet levende firben med opreist gang eller bevægelsesmaade. Kun havde man, væsentlig ledet dertil ved eiendommeligheder i deres bygning, antaget, at enkelte af forverdenens store reptilier af *dinosourernes* orden, saasom *iguanodon* og *megalosaurus*, maa have bevæget sig paa baglemmerne.

Mens jeg befandt mig i Nordaustralien, nogen tid før Kents beretninger fremkom, havde jeg den rigeste anledning til at indsamle dette store vakre firben, der paa sine steder forekom talrigt. Jeg var dengang helt optaget af ganske andre ting, og de eksemplarer af clomydosaurus, der tilfaldt min samling, bragtes mig dræbte af de indfødte; levende tror jeg ikke en eneste gang at have seet det i Arnheims land.

I Roebuck bay kom jeg over et tidsskrift, hvori jeg med interesse læste om den opreiste gang hos clamydosaurus. At saa var tilfældet var ikke vanskeligt at overbevise sig om; thi firbenet fandtes hyppig i omegnen og kastede sig ret som det var ned fra træerne og tog med høit opreist hoved og forkrop flugten i svingende sprang paa bagbenene.

Jeg erindrede nu ogsaa i Arnheims lands skoge at have seet firben, der altid under spranget bevægede sig paa bagfødderne, imidlertid ganske andre arter end *clamydosaurus Kingii.*

Min interesse var nu vakt, og saa meget, mine gjøremaal tillod det, studerede jeg nu bevægelsesmaaden hos mange af de høist talrige arter, hvorpaa Dampiers land var saa rigt.

Som jeg havde tænkt, viste det sig, at flere firben, væsentlig agamider og tildels nære slægtninge af clamydosaurus, under spranget udelukkende betjente sig af baglemmerne.

Blandt firbenene i omegnen af stationen var der i ethvert fald tre arter foruden clamydosaurus, der anvendte denne bevægelsesmaade.

Den lille, meget variabelt farvede *diporophora bilineata* (10—15 cm. lang) flygtede foran ens fødder gjennem tusterne af det stive spinifex-græs og lod sig paa nært hold iagttage. Den er ogsaa almindelig nordpaa.

Overalt i tæt krat forekom den lidt større *physignathus temporalis*, der ogsaa i mængde befolker jungelens kanter i Nordaustralien. Den er en udmerket klatrer og tager næsten altid, naar den skræmmes, sin tilflugt til træer eller bambus. Skræmmer man et sligt firben fra det sted, hvor det sover — i almindelighed kun nogle faa meter

fra kanten af krattet —, styrter det med pilens hurtighed afsted paa bagfødderne, indtil et træ naaes eller det tror sig i sikkerhed.

En endnu større art, *physignathus Gilberti,* der maaler over en tredjedel meter i længde og forekommer i talløse mængder i kystens nærhed i Dampiers land, har ogsaa den samme maade at flygte paa.

Karakteristisk for alle disse arters opreiste sprang er den overordentlige hurtighed, hvormed de bevæger sig, en hurtighed, der i alle fald for den sidste arts vedkommende er saa stor, at en mand i aabent lænde skal have vanskeligt for at følge firbenet.

Kroppen holdes under spranget sterkt løftet, omtrent i 45 grader, den lange hale krummes bagover og opad i en sterk bue, og forlemmerne lægges ind til brystet. Ønsker dyret at bevæge sig anderledes end i sprang, bruges alle fire ekstremiteter. En eiendommelighed, der er fælles for alle disse arter, er ogsaa den maade, hvorpaa de med det ene forben sidder og karer i luften eller ligesom gjør en afværgende bevægelse, naar de en og anden gang rolig lader sig betragte af mennesket.

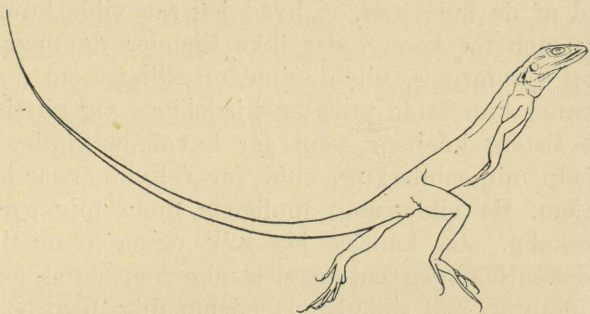
Foruden disse er der en mængde australske firben, der bærer overkroppen meget høit, om de end ikke undlader at bruge forlemmerne. Den tykke tornede *amphibolurus barbatus,* der er saa almindelig i sanden ved Vestaustraliens kyster, styrter, naar den skræmmes, afsted med høit løftet hals og hoved, idet den dog anvender forlemmerne. Goulds store varsler holder ogsaa undertiden, naar den ligger og soler sig, forkroppen fuldstændig lodret.

Naar jeg undersøgte maveindholdet paa disse firben i omegnen af stationen, fandt jeg det oftest bestaaende af insekter, og den store mængde af firbenene syntes væsentlig at være insektædere. Intetsteds i Australien har jeg heller seet insekterne saa talrige og saa varierede som her, og desto mere forbausede det mig, at insektædende flagermus kun forekom meget sparsomt og i meget faa arter.

Heller ikke fandtes der andre insektædere med undtagelse

af fuglene i store mængder. Det har slaaet mig, at der kunde være en sammenhæng heri, at firbenenes store talrighed maaske kunde hænge sammen med rigdommen paa insekter og mangelen paa andre insektædere. Det er kun en tanke, som jeg ingen anledning har havt til at forfølge, men som muligens kunde være værd en undersøgelse.

Foruden disse firben og andre gravende dyr, jeg her har omtalt, fandtes der et utal af gravere.

Physignathus Gilberti i sprang.

Forskjellige edderkoppe grov sig huller i sanden med tragtformige faldgrave mundende op i jordens overflade, og om natten lød der fra disse huller en egen blød purrende lyd.

En stor skorpion-art, hvis bid af de indfødte sagdes at være overordentlig smertefuldt, grov ogsaa sine gange ned i jorden. Gangen mundede i en tragt op til overfladen, hvor dyrets bytte ad skraaningen styrtede ned i hulens munding. Selve hulen var en spiralformet gang, der med en radius af næsten en fod gik over foddybt ned i jorden. Og paa bunden laa skorpionen, lysebrun, styg og sint, naar jeg med min kniv havde gravet saa langt.

Den forkrøblede skog eller pindans fugle var ikke saa faa; men et underlig taust liv førte de. Der herskede om dagen under den brændende sol, der faldt lodret over skogens vredne stammer og det sprikende krat af verticordia, en stor, øde forladthed, ja en kunde næsten fristes til at sige taushed,

havde det ikke været for den øredøvende sang af tusen sikader og det sprøde skrig af en eller anden fugl, der skræmtes. Væsentlig var fugleverdenen den samme som nordpaa; men rigdommen var her ikke saa stor, om jeg end fandt en del fugle, jeg ikke før kjendte.

Jeg vil ikke dvæle yderligere ved mine vandringer i den glødende pindan og det liv, som jeg nu trods alt dog kunde opspore, da mine sanser ved lang træning var næsten saa perfekte som en negers. Jeg skjød, jeg grov, jeg hug mit bytte ud af de hule træer, og hvad jeg saa vilde kunne fylde en bog; men for læsere, der ikke kjender de mangeartede fugle- og dyreformer, vilde mine fortællinger om deres veie og sedvaner kun falde tørre og kjedelige. Og om jeg vilde forklare listen, knebene, som aar havde lært mig, og ved hvis hjælp min samlerkurv altid var velfyldt, naar jeg sliten drog hjem, da vilde man muligens finde mig grusom og umenneskelig. Ja, kanske jeg selv ogsaa af og til kunde synes det. Naar jeg ensom slet mig frem tørst og mødig og saa naturen i al sin uberørthed om mig, naar solen sank og havet blaanede og al skogen om mig vaagnede mod kvelden og fugl og kænguru og underlige krybdyr kom frem i den kjølige kveldstime, da kunde selv dette fattige land synes mig et paradis, et paradis, som jeg vanhelligede.

Og livet der mellem havet og skogen, det skulde ikke i synderlig grad minde en om civilisation. Meget mere var det egnet til at gjøre en til en ligeglad hedning, hvis sind kun dagens behov tyngede. Hvad forskjel var der paa mig og den sorte urindvaaner? Han dræbte for at leve. Ogsaa jeg fik mit livsophold ved at tage liv, ogsaa jeg maatte leve paa bekostning af skogens dyr og fugl, kun ikke fuldt saa umiddelbart. Der var stunder, hvor jeg glemte kultur, da jeg mere end noget kjendte mig i slægt med den vankende vilde, da civilisationens fænomener kunde faa det latterliges strøg, da fortrolige ting blev mig fremmede. Hvor underligt, hvor vanhelligt kunde det ikke forekomme mig, at kulturens folk byggede store huse, som de kaldte museer, med skabe af glas, hvor ligene af alle verdens skjønne og

underlige dyr fremvistes for det nysgjerrige folk, og hvor vise gamle mænd sad i bygningens allerhelligste og inddelte alle lig hvert efter sit slag, idet de undertiden udraabte blandt folket, at dette eller hint var en stor sjeldenhed.

Thi i skog og sletter og langs havets strand, der findes ingen lig, der findes kun livet, hvis kræfter spirer og vokser og udvikler sig i dyr og fugl. Og naar døden griber sit bytte, da udsletter den almægtige jord med mild haand de spor, den efterlader, og glemselens vinde vifter mildt over de soltørrede sletter. Men kulturens mennesker ynder for sin lærdoms skyld at se livet fremstillet i dødens skikkelse, fordi deres evner er for fattige til andet. Og de lærde mænds bøger er lange beretninger om lig.

Kystlandskab, Hill station (Roebuck bay).

Kun den vankende vildmand er rig i denne henseende. Jordens vinde blæser om hans pande, og den mægtige sol steger over hans nøgne skuldre, mens sang af himmelens fugle falder paa hans øre og hans øie dvæler ved sporet af skogens dyr. Han kjender deres veie, og deres liv er for ham en aaben bog; men de love, der leder, og de viljer, der raader i al livets vrimmel, dem kjender han ei, og han ønsker ikke heller at kjende dem. Hvem kjender dem?

Men til andre tider kunde bevidstheden om at tilhøre kulturen være den herskende stemning. Der var øieblikke, da det civiliserede menneskes tilbøieligheder stod forrest i rækken, da alle krav fra ens arv, opdragelse og hele tidligere liv, aandelige som materielle, reiste sig vildt mod det nøgterne

sandens vildnis, hvori vi levede. Og da kunde jeg for første gang, siden jeg reiste, længte hjem.

Naar pindan blev mig for varm og jeg blev kjed livet der, da tog jeg min tilflugt til stranden, hvor dragsuget hev og sank i den snehvide fjære, og hvor tusen strandfugle paa rappe fødder ilede ud i bølgens spor og atter flygtede, naar den bruste tilbage.

Alle de mange slags fugl der fandtes! Spoverne (smaa og store), disse kosmopoliter, færdedes sky og vare som altid, en egen slags kjeld — meget lig Europas — flygtede skrigende foran en, og andre vadere af utallige arter (væsentlig slægterne *charadrius* og *tringa*) sværmede om i store flokke, hvor skuddet ofte kunde gjøre morderisk virkning. En eneste maageart[1] og et utal af forskjellige terner dækkede som hvide skinnende flager stranden og fløi op paa lange hold. Her og der færdedes en ensom heire og en og anden rødhalset avocet, og høit oppe i luften svang sig paa spændte smale vinger den lille fregatfugl *(tachypetes minor)*. Og næsten alle disse fugle var sky. En fik oftest ikke skud paa flokkene uden ved at fyre paa umaadelige afstande. Ofte kunde det ikke være muligt at komme nærmere end en 100 meter; mangen gang blev holdet meget længere; men ved at holde godt over klarte det sig. Naar fuglene saa røgen, lettede de, og holdt man da passe over, slog haglene ind i det tætteste af fuglene, mens de fløi, og gjorde saa desto større virkning. Mangen gang har jeg fundet indpaa et dusin fugle efter et sligt skud paa langt hold.

Der fandtes, som jeg før har nævnt, et rev i stranden, og i dette rev, hvis sandklipper var udhulede og bearbeidede af sjøen, saa det havde udseende af en umaadelig hullet schweizerost, blev store portioner sjøvand ved fjære staaende igjen.

En mængde organismer levede i disse damme. Underlige, pragtfulde krabber skjulte sig i revnerne i klipperne, og

---

[1] Vistnok *xœma novœ Hollandiœ.*

fiske svømmede stimevis om i det krystalklare vand. Vi havde intet at fiske med; men negrene fangede en hel del med sine hænder. Dels brugte de ogsaa spyd for at fiske, rette simple træstænger, spidse i begge ender og brændt haarde i spidsen. Det var især smaa hairokker, sagfiske og skildpadder, der af og til vovede sig for nær stranden, som de spiddede. Til mindre fiske, især stimfisk, anvendtes en saakaldet fiske-boomerang, et vaaben, der kun bestod af en tynd træplade, der er skaaret i næsten retvinklet form, og hvis kanter er hvæssede.

Fiskeren griber vaabenet i den længste ende, saaledes at den krumme ryg af vaabenet vender op, og stiller sig paa grundt vand, hvor fiskestimen stryger forbi. Han kaster, vaabenet svirrer rundt som et hjul og skjærer ned i vandet, hvor det ofte kan overhugge flere fiske.

De indfødte var tildels forskjellige fra nordens folk, ikke saa, at der kunde siges at være nogen væsensforskjel, men kun endel lokale afændringer i livet og dets apparat. Spydet var saaledes en ret og slet lang tynd stok, tilspidset og brændt haard i begge ender. Og til at kaste det brugtes heller intet kastetræ. Vil man nu spørge, hvorfor jeg anser denne forskjellighed fremkaldt af lokale forhold, da vil jeg ganske ligefrem begrunde min udtalelse med, at der i denne egn ikke findes let tilgang paa materiale til at lave et spyd saa let, at det med fordel kan slynges med kastetræ. Der findes ingen bambus, ingen rør, hvoraf lette spydskaft kan fabrikeres, og pindans forkrøblede trær yder ikke synderligt virke. Kun i kanten af sletterne og i de store melaleucasumpe vokser nok af rette tynde unge trær, men væsentligst af haarde og tunge træsorter. Og netop derfor falder det lettest at fabrikere et tungt spyd, der kastes direkte med haanden. De kjender meget vel kastetræet; jeg har ogsaa seet saadanne; men de skriver sig alle fra nordligere egne omkring Fitzroy river.

En kort knippel af jernhaardt, tungt træ er disse folks uadskillelige ledsager og tjener dem som kastevaaben mod fugl og kænguru og tillige som kampvaaben, naar stammerne tvistes.

Et meget smalt skjold af løs, let ved indgaar ogsaa i disse menneskers kamprustning; men det fornemste kampvaaben er dog boomerangen, der af de indfødte benævntes «jiregalla» og laves af den haarde ved af en bestemt træsort, der kaldes «jiregalli».

Det er simpelthen en smal halvmaane eller rettere nymaane af jernhaardt træ. Paa den ene side er den omtrent flad, paa den anden konveks. Den er tykkest paa midten, og halvmaanens spidser bøier sig noget opad mod den konvekse side.

Naar vaabenet kastes, virrer det rundt som et hjul, virker som en konveks skive, om man vil som en roterende tallerken, hvis konvekse side virker bærende mod luftens modstandsevne, saalænge vaabenets impetus danner spids vinkel med skivens plan eller falder sammen med dette. Med andre ord, denne konvekse skive kan kastes saaledes, at den flyder paa luften, og ved at stille den forskjellig kan den gives forskjellige retninger, ja endog bringes til at komme tilbage.

Det har altid været betragtet som boomerangens hovedegenskab, at den kunde vende tilbage til kasteren, hvis den forfeilede sit maal. Det er ikke dens hovedegenskab; thi det, at den vender tilbage, er kun en tilfældig følge af dens hovedøiemed. Og ingen kaster, han være saa øvet han vil, kan bringe den til at dale ned saa nær sig, at det har nogen praktisk nytte. Vel kan en øvet kaster, naar han kun kaster for at opnaa dette, bringe vaabenet til at falde meget nær ved sig, ja endog gribe det i luften. Jeg selv har endog opnaaet en vis færdighed heri; men naar han kaster efter et bestemt maal, kan ingen saa nøie beregne dens tilbagevenden. Det er der heller ingen, der bekymrer sig om. Spørgsmaalet er, hvorledes boomerangen gaar, *før* den naar maalet. Thi dens bedste egenskab er den, at den *ikke gaar i ret linje* mod sit maal.

Et spyd, en sten, en kasteklubbe gaar ret frem, og den angrebne behøver kun ganske rolig at afvente deres komme, stige tilside og gaa fri. Men boomerangen gaar i bue, og den angrebne ved ikke, i hvilken bue den kommer; kun

kasteren kjender dette, og ved at give vaabenet forskjellige stillinger i kastet kan han lade den beskrive omtrent hvilkensomhelst bue. Den kan kastes saavel til høire som til venstre, og den flade side af boomerangen stilles altid mod luften. Den kastes altid med høire haand, og vaabenets krumme kam viser ved kastets begyndelse bagover. Den holdes med andre ord i haanden som en sigd og ikke som en sabel.

Det er imidlertid ikke givet, at boomerangen under hele sin bane bevæger sig i den samme bue; thi ved vindens og tyngdekraftens hjælp kan denne bues radius forstørres eller formindskes, saa vaabenets bane bliver en eller flere hyperbler, og der gives snart sagt ingen grænse for variationen af dens baner. Den er absolut et af de mest djævelske kastevaaben, der er opfundet; forsøger man at undgaa den, synes den at forfølge en, og et hug af dens tunge, skarpe, roterende klinge er jevngodt med hugget af en stor sabel. Træffer den heldig, kan hornet af dens sigdformede blad bore sig decimetervis ind i menneskets kjød eller mellem dets ribben.

Stenvaaben kan jeg ingensinde mindes at have seet blandt disse folk. Hvis stenøksen havde eksisteret, saa var den i ethvert fald nu fortrængt af europæiske økser, der forøvrig kun overmaade sparsomt findes blandt dem. Kystens folk synes overmaade lidet at trænge øksen, og at de nogensinde tidligere har lavet stenøkser, betviler jeg. Der findes ingen tjenlig sten, og ifald saadanne reskaber har været anvendte, saa er de sikkert indførte fra indlandet. Længer i syd og nord ved jeg, stenøkser findes. Knive af sten fandtes heller ikke. Man brugte nu mest gamle bordknive, stykker af tøndebaand og andet jernskrab til at forarbeide sine vaaben med. Men i de gamle leirpladse, der vrimlede langs stranden, og som betegnedes ved store hobe af døde skjæl og ben af sjødyr, fandt jeg flere gange deres oprindelige knive, der muligens endnu tildels brugtes. Det var stykker af det store «bailershell», *cymbium æthiopicum*, en kjæmpestor snegle, hvis skal er næsten saa stort som en vaskevandsbolle, hvilke havde

været anvendt til dette brug. Og paa stykkets ene side var med sten eller sand slibt en skarp buet egg, hvormed man let kunde skjære træ, hvis man brugte den paa de indfødtes vis —, som et hugjern eller skolp. (Se afbildningen.)

Deres husgeraad var ikke stort; dog havde de stor færdighed i at forarbeide trug af træ. Disse lavedes da væsentligst af knærne af hule trær, som de med en kniv tildannede og pyntede endel paa. Disse trug brugtes dels til indsamling af muslinger, dels til den saakaldte «nalgoa» eller lille jordnød, der udgjorde deres væsentlige vegetabilske føde i den tørre aarstid. Og disse trug bares i en strop eller slynge anbragt over den ene skulder.

Kniv af muslingskal.

De anvendtes ogsaa paa en eiendommelig maade som kogekar, idet «nalgoa»-nødderne i truget blandedes med glødende kul og rystedes om, indtil de var stegte. Naar kullene saa var kolde, tog de et lidet bailershell og øste det fuldt af kul og nalgoa. Skallets indhold tømtes derpaa fra omtrent 30 cm.s høide ned igjen i et andet trug. Vinden blæste da de lettere kul væk, mens jordnødderne faldt rensede ned. Saaledes «sigtede» de i løbet af kort tid den hele ret af nalgoa, der i parenthes bemerket nok ogsaa kunde spises af en europæer, naar intet bedre var forhaanden.

Disse folks fysik var omtrent som hos nordens stammer. I almindelighed var mændene overmaade velbyggede, aldrig plumpe eller fede, med muskler og sener, der saa ud, som de var støbt i metal. Dog forekom de mig gjennemgaaende større end nordens folk, dog som regel ikke større end Arnheims lands kystbeboere. Trækkene var som regel stygge; men hovedformen forekom mig at være endel ædlere end hos de stammer, jeg i Nordaustralien færdedes blandt. I ethvert fald kan jeg ikke mindes at have seet saa overordentlig lavtstaaende typer i Dampiers land som den, man hyppig traf nordpaa. Undertiden kunde man endog træffe typer af skjønhed. Hosstaaende billede af en gammel neger fra stationen minder jo mere om en gammel romer end om en vild mand fra antipoderne.

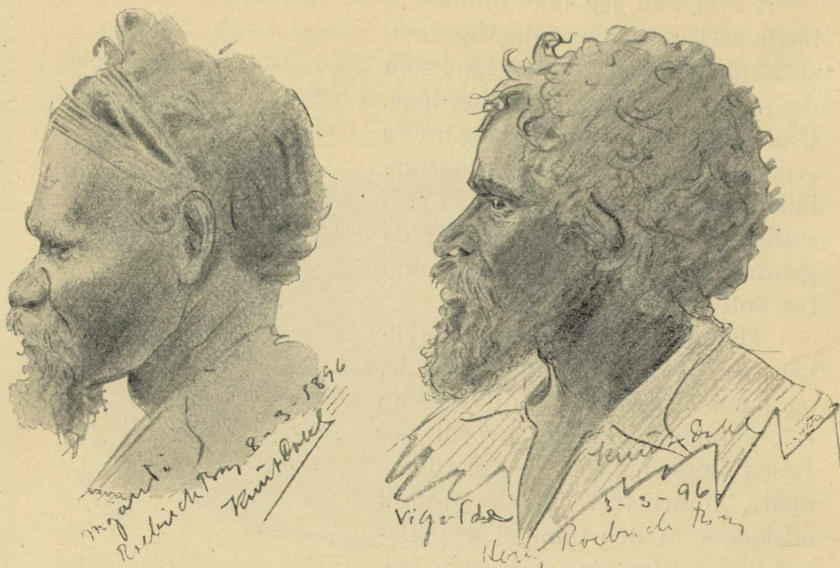
Gammel indfødt, Hill station.

Mændenes klæder eller smykker var overmaade faa og enkle, og i hovedsagen anvendte de kun det vanlige haarbelte, hvortil var fæstet dinglende i en snor et «figenblad», forarbeidet og ofte grotesk udskaaret af den almidelige perlemusling, *meleagrina margaritifera*. Men dette figenblad hang ligesaa ofte paa siden eller bagtil som foran og syntes mere at hænge der som en slags undskyldning for mangelen af klæder end for virkelig at tjene til dækkelse af blusel.

Rundt panden og et stykke op om haaret havde de gjerne bundet et baand, der bragte hele deres pragt af smudsigt solbleget haar til at staa tilveirs som en stor kurvblomst.

Kvinderne var oftere af daarlig bygning, meget smaa og forbausende stygge. Tildels tilhyllede de sin nøgenhed med usle filler af livklæder, som de paa forskjellige maader

havde erhvervet, og korsvis om ryg og bryster bar de en liden sæle, forarbeidet af traad eller fibre, fuldstændig som jeg havde seet den i Arnheims land. Ellers ingenting. Kun havde de kvinder, for hvem et barn engang var død, den skik at smøre lere i sit haar. Denne lere indfiltredes fuldstændig i haaret og tilklemtes som pæreformige store klumper, der oversmurtes med okker og fedt. For hele resten af livet bares disse væmmelige sorgens tegn og hang dinglende rundt

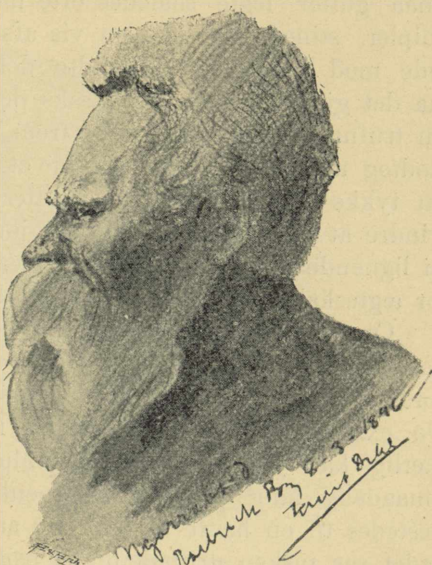
Indfødte ved Hill station.

de stygge masker. De fleste kvinder, medmindre de var ganske unge, bar dem, og jeg dømte heraf, at børn vistnok hyppig maa dø blandt disse folk. (Se figuren side 431.)

Kvindernes tal var betydelig mindre end mændenes, og først i en mere fremskreden alder, over 30 aar antagelig, opnaaede en mand at faa en hustru, en omstændighed, der naturligvis havde affødt en efter vore begreber slet moral. De voksne individer, der var udelukkede fra ægteskabet, søgte ad unaturlige veie kjønsdriftens tilfredsstillelse, og sodomi var

f. eks. alment anerkjendt. Hver voksen ugift mand fik sig af stammen tildelt en yngre gut i 10—15 aarsalderen, der stadig fulgte ham, hvor han gik og stod. De smaa gutters skræk for voksne ugifte mænd var derfor umaadelig. Jeg har sikre beviser for dette, selvoplevede beviser, der dog i et verk som dette ikke godt egner sig til referat.

Ægteskabsbrud forekom naturligvis ogsaa, men maaske i langt mindre udstrækning blandt de mindre «civiliserede», mens derimod den ægteskabelige moral blandt de sorte inde ved Roebuck bay, hvor alt beherskedes af perlefiskerne, sorte og hvide, var yderlig korrupt. De fleste tvistigheder og kampe skyldtes da ogsaa krænkelse af ægtemandens ret. Jeg har flere gange seet saadanne stridigheder, der afgjøres omtrent efter samme system som nordpaa (se beretningen om Tommys kvinderov paa Mt. Shoobridge — regntiden —). Den krænkede og hans frænder stiller sig op i linje, mens synderen staar ca. 20 meter borte ligeoverfor dem. Alle er væbnede til tænderne med skjold, kasteknipler og boomeranger. Den skyldige holder en forsvarstale og sender pludselig et kastevaaben mod en af de fornærmede. Kastet besvares med et eller to fra den anden side. Men oftest pareres hvert eneste kast paa den behændigste maade med det smale skjold. Saa hurtige er disse menneskers øie, og saa sikre er deres parader, at de kun yderst sjelden træffes, selv om

Indfødt fra Roebuck bay.

vaabenet kommer med en fart, der næsten gjør det usynligt for en hvid mands øie. Dog, hvis alle de fornærmede kaster paa én gang, kan det spøge stygt nok for den ensomme stakkar, der skal parere alle de knipler og boomeranger, der i de forskjelligste baner suser ind paa ham. Ofte saares han da, og det forekom mig muligt, at der var en vis sammenhæng mellem forseelsens størrelse og antallet af dem, der kastede samtidig.

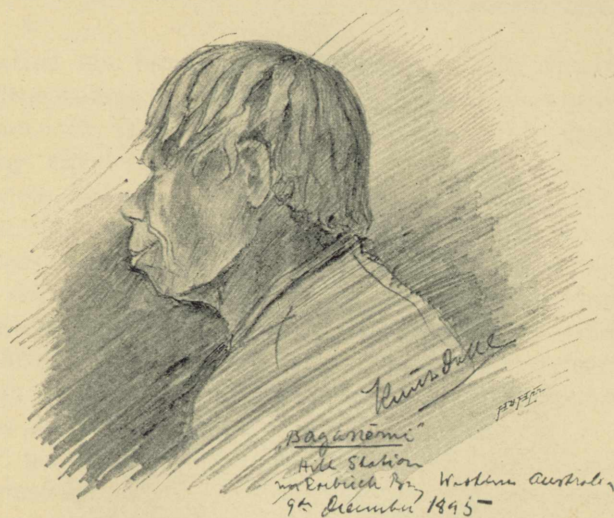
Ridderlighed er ikke fremmed for deres karakter. De smaa gutter legte saaledes ofte med skjold og smaa kasteknipler, stillede sig op i en vis afstand og kastede og parerede mod hinanden. Hændte det saa, at en blev truffen, saa det gjorde vondt, løb straks den heldige træffer bort til sin trufne modstander, rakte frem sit stygge lille hoved og modtog uden at fordreie en mine et ordentligt stokkeslag over sin tykke skalle; derpaa fortsattes kampen. Jeg kan ikke erindre at have seet de voksne gjøre dette; men jeg ved, at en lignende skik mangesteds hersker i Australien, og at boden for ægteskabskrænkelse somme steder afgjøres slig.

Omtrent paa samme maade som nordens folk afholdt de sine korrobborreer eller dansefester. Dog var der endel forskjel i arrangementet af de dansende samt i «festdragten». De excellerede i store og tildels monstrøse hovedprydelser. Særlig kan jeg huske, det var almindeligt, at de lavede en umaadelig lang pisk af sammenbundne græsstraa. Denne fæstedes til en hætte af bark og anbragtes fastsurret til hovedet, saa pisken strittede op og bagover. Under dansen i ildskjæret om kveldene bidrog den da i høi grad til at bibringe danserne en egen uhyggelig karakter, idet den svaiede og nikkede for hvert taktfast tramp.

Foruden de hvide og røde farvepletter og figurer, som nordens folk dekorerede sine legemer med til dans, anvendtes her ogsaa en eiendommelig dekorationsmethode, som jeg i ethvert fald ikke tidligere har seet. De samlede nemlig et større kvantum uld — faare-, opossum-, kænguru- eller planteuld —, og denne uld fastlimedes dottevis i de forskjelligste mønstre og anordninger udover legemet. Som klæbemiddel

har jeg til dette brug ikke seet andet anvendt end blod, og dette blod tappede de noksaa fornøiet af sine egne aarer. Jeg kan godt huske, hvor forbauset jeg engang blev inde i Roebuck bay, da jeg en dag straks før et korrobborree mellem sandklitterne stødte paa et par negre, der sad og tappede blod af sig.

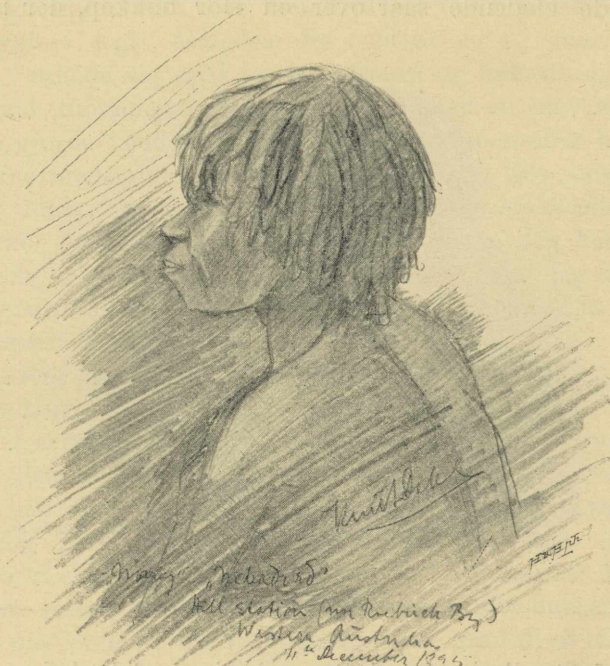
Med spidse benstykker havde de stukket hul paa en aare paa den nederste del af den venstre underarm og holdt begge de blødende saar over en stor blikkop, der mindst

Gammel kone, Hill station.

rummede 1,5 liter. Og det mest kuriøse af det hele var den ligegyldighed og øiensynlige rutine, hvormed de foretog operationen. Man kunde ikke paa dem merke det mindste tegn til, at det var deres egne legemer, de behandlede. En af dem syntes vist, det blødde for lidet, og greb nok en gang det spidse benstykke, som han trykkede over tommedybt ned mellem albue- og spolbenet. Derpaa rodede han godt om til alle sider, tog det ud, og resultatet var en meterlang blodstraale, som han veltilfreds lod plaske ned i karret. Blodet

stansedes efterpaa ved, at en pinde pluggedes ind i saaret, i ethvert fald midlertidig. Hvorvidt de senere anvendte en methode, som jeg fra andre kanter af Australien har hørt omtale som anvendt til at stanse heftig blødning fra mindre saar, ved jeg ikke. Denne methode bestaar i, at huden om saaret trækkes sterkt ud fra muskulaturen, hvorpaa en traad lægges stramt omkring, med andre ord, saaret sammenbindes som en sækkesnude.

Kvinde, Hill station.

— Allerede ved min ankomst til stationen havde mr. Marshall omtalt for mig, at der i en saltsump eller saltmarsk nogle mil borte indenfor en saakaldet «creek» eller saltvandsindlet i landet nordenfor stationen fandtes et slags merkelige aal, der levede dybt i mudderet. Negrene fangede dem ved at grave dybe huller ned til deres skjulesteder, og

disse huller havde vist sig at være saa farlige for kvæget, at man var nødt til at sætte en stopper for fangsten. Jeg havde længe ønsket at komme did ud, og da Capewells leir laa lige ved saltmarsken, behøvede jeg ikke nogen stor udrustning. Mine gjøremaal paa stationen lod mig endelig faa tid dertil, og jeg vil i det følgende fortælle om turen, slig som jeg finder den omtalt i min dagbog.

18de november 1895.

«Red om formiddagen ud med Capewell til leiren ude i melaleucasumpene. Fik en liden bandikoot *(parmeles obesula)* af ham. En af hans negre bragte mig to unge slagterfugle, og jeg skjød og præparerede ligeledes deres fader. Masser af sorte kakaduer *(colyptorhynchus banksii).* En hel del bronzewing-duer *(phaps chalcoptera)* kommer om kvelden til brønden for at drikke og sidder ganske spage paa jorden, hvor de drikker spilvandet fra brøndens vandingstrug.

Lister man sig om kvelden gjennem det lave melaleucakrat hen til brønden, kan man, naar en titter forsigtig frem mellem de grønne buske, faa se en ganske eiendommelig og vakker scene.

I pandanusen, der gror ved brøndens side, sidder en flok sorte kakaduer, der af og til lader høre en klagende piben og spreder sine blodrøde halse. I rækverket over vandingstruget klatrer en flok hvide kakaduer ned til vandet, langsomt og snakkende med sig selv, og omkring paa jorden gaar smaa turtelduer, de skinnende bronzewings og smaa vævere om hinanden. Kanske sidder en kænguru boiet ved den lille vandpyt, som spildvandet danner, drikker mimrende og hurtig og ser ofte op, sky for den mindste støi. Falder saa ens skud, eller træder man pludselig frem, da forsvinder alle disse væsener under en forvirret blanding af skrig, tramp og vingeflaks, og stedet ligger der ensomt og dødt; bare cikaderne piber i melaleucakrattet, og pandanusens blade rasler i kveldens linde vind. Og i luften ligger en underlig

krydret aroma, lig duften af furuskog, en duft, der hidhører fra melaleucaerne og deres nedfaldne blade.

Huset her, hvis man kan kalde det saa, er et bygverk, som man ofte kan se det i Australiens busk. En hytte af træstolper med tre vægge, halvparten af taget tækket med galvaniseret krøljern og det andre halve tækket med buske og grene. Væggene er af buske; under taget er det saa lavt, at man maa bøie sig. Et bord, d. v. s. en gammel lem eller et kasselaag paa fire pæle, halvt opspiste af hvide myrer, vakler mellem levningerne af nogle bænke, opførte paa samme maade som bordet. Det er den vanlige buskmands hytte, og man forundres ikke over den eller gjør bemerkninger ved sig selv over dens ubekvemhed, men simpelthen tager den, som den er. Rotter og bandikoot har sit tilhold der, og talrige firben farer raslende gjennem væggens kviste; af og til kan der vel vanke en slange; men intet af dette hindrer en dog i at sove paa sit uldtæppe og den haarde jord, trygt, tryggere end mangen rigmand i sit palads.

Tæt ved leiren i en langagtig slette, der strakte sig langs randen af den store melaleucasump, kom talrige kænguruer *(macropus agilis)* ved solnedgang for at græsse. Jeg tog en neger med mig og sneg mig indpaa tæt under randen af sumpens krat. Negerens skarpe øie opdagede før mit en flok kænguru, der græssede i en liden kant af sletten, og ved at snige mig gjennem noget krat fik jeg skud fra en pandanusklynge. Da jeg hævede riflen, bragte den lette bevægelse en kænguru, der sad omtrent 75 m. borte, til at løfte hovedet og reise sig op, speidende opmerksomt. Paa knæ og støttende riflen mod skruepalmens stamme forblev jeg urørlig, indtil dyret atter bukkede sig for at græsse. Saa faldt skuddet, og mens flokken flygtede i lange hop, laa en stor gammel han og sparkede støvet op under sine forsøg paa at reise sig. Den havde faaet kuglen gjennem laar og underliv og fræsede vildt efter negeren, da han tog den i halen. Et slag med en stok over nakken gjorde ende paa den.

Jeg fik senere et skud paa en anden, men saarede den

kun, idet kuglen gik gjennem dens bug, et skud, der efter min mening aldrig dræber en kænguru, med mindre det gaar høit op under ryggen. Vi sneg os mellem de forskjellige sletter og aabninger i sumpen, til mørket faldt paa, men saa ingen flere dyr. Paa tilbageveien kom vi gjennem en saltmarsk, et indlet for yderlig stor springflo, hvor stagneret saltvand stod i pytten og al melaleuca var død, stod som en skog af tørre sølvhvide stammer indigjennem med utallige vindfald og raadnende stubber om den stinkende mudderbund. Her og der laa saltet hvidt i bunden af udtørrede pytter, og af og til saa jeg en emus spor i den sumpige jord. Det hele dannede et billede saa trist, saa goldt og hendøende, at jeg neppe, selv i Australien, ved at have seet noget lignende. Disse saltmarsker, forsikrede negeren, var det rette sted for alle de mudderaal, jeg havde hørt tale om, og i en liden pyt viste han mig et hul, som han sagde skrev sig fra denne fisk. . . .»

19de november 1895, tirsdag. Capewells camp.

«Masser af sort kakadue ved brønden om morgenen. Under frokosten skreg en af negrene i ude ved ilden og viste mig en stor emu, der rolig spankulerede forbi i et bøsseskuds afstand. Jeg snappede bøssen; men fuglen satte i et svingende trav, der gjorde et rifleskud umuligt, tæt som buskskogen var.

Efter at have præpareret kænguruen fra igaar drog jeg med en to-tre negre ud for at søge efter de meget omtalte aal. Vi begav os gjennem sumpen hen til en del af samme, hvor negrene straks anstillede endel undersøgelser, men uden resultat. De undersøgte pytterne ved at stikke sin haand ind i aalehullerne og føle omkring i vandet eller rettere mudderet, der stod nedenunder. Laget af fast jord over sumpen er omtrent en tredjedel meter dybt eller kanske lidt mer. Under dette er der hængedynd, uvist til hvilken dybde.

En af negrene fandt en død og halvraadden aal; men den var naturligvis ikke brugbar for mit øiemed. Saameget

saa jeg iallefald, at det var en veritabel aal og ikke nogen lungefisk, beslægtet med *protopterus* og *ceratodus*, hvad jeg af og til ikke havde kunnet undgaa at formode, naar jeg tænkte paa de særegne omgivelser, under hvilke man fortalte mig, at fisken forekom.

En anden lokalitet blev undersøgt med bedre resultat. I et hul i kanten af en slette, hvor der stod lidt vand, fik en af gutterne øie paa en aal, der laa udenfor sit hul eller mulig kun kunde sees i hullet; thi da jeg kom til, kunde jeg ikke se noget spor paa mudderet efter den.

Den ældste af negrene begyndte nu at grave mudderet op, og da han ikke længere naaede med hænderne, steg han ned i hullet og trampede og padlede omkring der, indtil han kun havde næsen over mudderets overflade. Han forsøgte med fødderne at kjende sig til, hvor aalen var. Da saa hans næse endelig dukkede under, kom han op og erklærede stønnende, at aalen var gaaet for langt ind under den solide skorpe. Endnu et hul undersøgtes paa samme maade uden resultat.

Pludselig raabte negrene «Bone» — «Bone», og ved at se i den retning, de pegte, fik jeg øie paa en langbenet neger, der kom slentrende over sletten henimod nogle buske. Han «wongibury plenti» (forstod sig godt paa) at fange aal, erklærede mine ledsagere, og vi huiede derfor paa ham.

Han var imidlertid forsvunden bag buskene; men da vi nærmede os, fik jeg paa langt hold se et sort legeme, der bevægede sig op og ned i en forsænkning i terrænet. Det viste sig at være Bone, der laa og gravede i et jordhul, fra hvis bund han med et brudstykke af et trompetskjæl *(fusus colosseus)* fiskede op et brunt ildesmagende brakvand, der dog i nødsfald kunde drikkes. Ned til vandet var omtrent en meter.

Bone, en gammel langbenet neger, hvis ansigt var saa arret som et sold, og hvis hele muskulatur saa ud, som om den var sammensat af wirerope, førte os ind i den saltmarsk, hvor jeg var igaaraftes.

Ved hjælp af en spade og et «bailershell» (til at øse

vand og mudder med) gravede han snart med vidunderlig færdighed ud fire aal. Han syntes at arbeide fuldstændig efter instinkt.

Aalen, der meget ligner den almindelige europæiske *(anguilla vulgaris)*, ligger fra $^1/_2$—$1^1/_2$ meter nede i mudderet, og en omtrent 30 millimeter vid gang fører fra jordens overflade ned til dens leie. Den er yderst slibrig, og dens øine ligger langt inde i hulningerne, dækkede af tykt, gjennemsigtigt væv, der gaar jevnt med kroppens epidermis, d. v. s. kroppens epidermis synes direkte at slutte sig over øinene.

Stedet, hvor vi fandt aalene, var beliggende omtrent $1^1/_2$ mil fra nærmeste tidevandsindlet og vel 3 mil fra kysten. Saltmarsken selv naaes aldrig af saltvandet undtagen ved høieste springflod, mulig to-tre gange om aaret.

Af og til støder man i samme lokalitet paa en svær krabbe samt enkelte mindre nede i mudderet. Soldatkrabben finder man ogsaa.

Som en sjeldenhed træffer man i saltmarsken mangrove. Melaleuca er det vanlige træ.

Negrene erklærer, at aalen ikke findes i havet; men det er dog muligt, at dette er en feiltagelse. Jeg ved med bestemthed, at den forekommer i en sump længere inde, hvorhen saltvand aldrig naar.

De fangne aal blev placerede i en sæk og rigelig dynd øst over dem, hvorved jeg haabede at holde dem i live.

Efter at have givet Bone lidt tobak forlod vi ham og vendte tilbage til leiren.

Jeg var tørst efter flere timer at have undværet vand, og da vi ankom til den gamle, af pandanus overskyggede brønd, trak negeren op en bøtte godt vand, der drukket af et gammelt, solbleget «bailershell» forekom mig som den største nydelse, øieblikket kunde byde.

Over middag opdagede jeg til min sorg, at en af aalene allerede var død, og jeg indsaa straks nødvendigheden af at bringe dem ind og preservere dem saa hurtig som muligt.

Jeg fik omtrent kl. 3 fat i en ung hest, og med den

mudrede sæk foran mig paa sadelbommen red jeg indover mod stationen.

Solen er ved tretiden saa lav, at varmen ikke generer synderlig og et ridt kun bliver behageligt.

De tørre sandsletters ensformighed opveies af de tætte holt af melaleuca, hvorigjennem veien af og til faldt, og hvor luften er mættet med en krydret duft, der minder om høinordens furuskoge. I den heldnende dag vifter vinden kjølig, og de skraa solstraaler lægger et dybt gyldent skjær over den ranke ungskogs krat og klynger, og de gamle trærs kroner har et tæt, lurvet udseende, der meget minder om nordens furu. De svære trær lægger dybe, kjølige skygger, saa sjeldne i Australien, og skogen har en sukkende sus, der stiger og synker ved den mindste forandring i vindens styrke.

Efter omtrent halvanden times ridt havde jeg tilbagelagt de 6—7 mil ind til stationen, og efter at have overgivet aalene i Holms varetægt og givet hesten og mig selv et lidet pusterum paa en halv time, red jeg atter afsted for at naa leiren om muligt i betimelig tid til at gaa ud og skyde en kænguru eller to.

I den kjølige kvelding gik den lille hoppe villig, og over de vide sletter, hvor skyggerne af hest og rytter — det eneste, der kunde kaste skygge — faldt lange, flere hundrede meter lange, havde vi os et lystigt galop. Ved en brønd fik vi os begge en drik vand, og atter bar det videre.

Hestens humør var oppe, dens næse vendte hjemover, og snart i rask trav, snart i kort galop red vi gjennem duftende melaleucaholt, over den tørre, sandige pindan med de knudrede eucalyptus, og den bugtede slette ved leiren laa snart foran os.

Jeg bragte hesten i skridt, dels for ikke at skræmme kænguruerne, dels for at se mig om.

Som vi red gjennem lave klynger af paperbark, hvorimellem smaa sletter førte ind til randen af den store, tætte sump, fik jeg pludselig et skimt af en kænguru gjennem en busk, og snart saa jeg den tydelig. Den sad sammen-

bøiet, støttende sig let paa halen og med forpoterne krummede indad mod brystet. Den saa ret frem og rørte sig ikke. Saa urørlig sad den, at man kunde have taget den for en trærod eller eiendommelig formet sten. Den lave sol, der skinnede mig lige i øinene, kastede en gylden glans i dens uldne haar og lagde en skinnende lyskreds om dens slanke kontur.

Urørlig som en sten sad den, mens jeg sagte red forbi og lod, som jeg ikke saa den; først da jeg var 40—50 meter borte og red ind mellem nogle buske, saa jeg den dreie hovedet, se efter mig og saa give sig rolig til at græsse.

Paa den slette, hvor jeg igaar skjød kænguruen, sad et par stykker opreiste i skogkanten og betragtede mig paa 100 meters hold uden synlig frygt.

Saa snart jeg kom til leiren, tog jeg riflen og sneg mig gjennem krattet bort til den samme pandanus, jeg igaaraftes havde skudt fra.

Kænguruen reiste sig var op; men jeg holdt mig fuldstændig urørlig, og den krummede atter sin ryg for at begynde at græsse; kastede dog først et mistænksomt blik mod pandanusen.

Da faldt skuddet med kort, grelt ekko bortunder krattets rand, dyret sank livløst sammen og laa med sin hvide bug mod mig.

To-tre lange sprang bragte dens kamerat ind i krattets beskyttende tykning. To andre kænguruer havde jeg derefter skudt paa. Den sidste faldt i skuddet, men kravlede ind i lavt, tæt krat, hvor det var umuligt at faa fat paa den.

Dyrene føler sig i dette lave melaleucakrat saa trygge, at man kan gaa næsten over dem, før de flytter sig. Man ser dem ikke, hører kun deres trampen. De gaar bare nogle faa meter og sætter sig saa atter. Af og til hører man dem trampe, som de ubekymrede søger om efter føde. Selv melaleucaens krydrede blade spises af dyrene.»

«Jeg tilbragte endnu nogle dage i sumpene. Snart færdedes jeg inde blandt melaleucaholtene og de smaa sletter,

hvor kænguruerne vrimlede. Snart streifede jeg gjennem de umaadelige sletter, hvor horder af traner her og der kunde færdes. Ellers var der faa fugl. Almindeligt var det at se den lille hvidhovede fiskeørn *(haliastur girrenera)*, der svævede over sletterne og kunde sætte sig i ro i et eller andet udtørret træ i randen af pindan, der hvor den forkrøblede skog strakte sine odder ud i de øde sandstrækninger. Denne lille fiskeørn er sjelden i Arnheims land, hvor jeg kun en enkelt gang har skudt den; men jo længere man kommer nordover i det malayiske arkipel, jo flere bliver der af dem, indtil det f. eks. i Singapore formelig vrimler af dem. Omkring paa havnene i Bagindien er den næsten lige almindelig, som maagerne er paa vore nordiske havne. Overalt seiler de griske fugle paa sine rustrøde vinger, cirkler og cirkler omkring fartøierne med speidende gløgge hoveder paa de snehvide halse. Her paa kysten af Vestaustralien var arten paa langt nær ikke saa talrig som i Malakka, men dog langt almindeligere end i Arnheims land.

Forøvrig, naar jeg nu tænker tilbage paa disse dage, da erindrer jeg sterkest den uendelige ensformighed ved dette sandens og de tørre skoges øde, forladte landskab. Thi kom man udenfor saltmarsken og melaleucaernes krat, da var der intet andet end den umaadelige slette og den tørre «pindan».

Noget fladere end disse sletter har jeg aldrig seet, og jeg ved intet bedre at sammenligne dem med end havets flade, jeg havde nær sagt et hav uden dønning; thi selv der, hvor der var tomter efter de vandsamlinger, som regntiden eller stor springflo havde kunnet danne, der var disse temporære laguner eller «claypans» kun nogle centimeter dybe, og der fandtes ikke antydning til vand. Det eneste minde om den vædske, der engang havde staaet der, var det fløielsfine, men nu stenhaarde slam, der ofte havde et ganske svagt iriserende overtræk af fine saltkrystaller, der paa sine steder kunde skrive sig fra virkningerne af springflo, dels ogsaa fra, at alt vand overhovedet i disse trakter var saltholdigt. Og naar saa solens lodrette straaler faldt paa slet-

ternes hvidlige eller rødlige sand og over lerpandernes lette saltoverdrag, antog det lys, der beherskede disse egne, en overordentlig intensitet, der næsten ikke tillod en at se med fuldt aabne øine. Den sterke ophedning af jordbunden, der kunde antage en saadan høide, at det var overordentlig smertefuldt at bevæge sig barføddet, foraarsagede stadig en opadgaaende luftstrøm, der meddelte luftlaget nærmest jorden en uafladelig flimrende bevægelse. Saa sterk kunde undertiden denne flimren være, at trær og skoge, der saaes over en slette, formelig kunde rave og danse som et træstykke, der tumles af bølgerne.

Sterke luftspeilinger hildrede altid op i horisonten, og det vanlige ørkenbillede, en blaa og af vinden kruset lagune, laa stadig ved slettens yderste rand og kom ikke nærmere, eftersom man red frem. Af og til kunde den forandre form for altid dog at staa lige tillokkende for den, der var uvant med dette syn.

Det var i skiftet af monsunen ved begyndelsen til den saakaldte «willie-willie-» eller cyklon-tid, og her og der i sletten jagede hvirvelvindene hinanden som høie bugtede søiler af sand og støv, der snoede og vred sig som svære slanger, høit op mod den skyfri, hvidlige himmel. Vidste man ikke bedre, kunde man antage de mørke søiler, der hævede sig over slettens fjerne rand eller bag pindans odder, for de bugtede røgsøiler fra en vildmands baal.

Trods al sin tristhed havde dog dette landskab noget storslagent ved sig. Der var en egen vælde i al dets forladthed, en stor enkelhed i de magter, som syntes at beherske disse umaadelige ødemarker, hvor ens kamerat, naar han red fra en, lidt efter lidt forsvandt bag slettens yderste rand som et skib paa havet.

Jeg vendte snart tilbage til stationen, hvor Marshall nu var kommen tilbage, og begyndte mit vanlige liv. En dag mens jeg streifede langs stranden mellem sandbarrerne, blev jeg var en forfærdelig raadden stank. Straks om en odde mødte jeg to gamle kjærringer, der slæbte sig frem søklastede med raaddent skildpaddekjød. Længere fremme paa

stranden fandt jeg ogsaa resterne af skildpadden. Den var overmaade stor og skallet aldeles besat med rur. Den maatte have ligget længe i sjøen; for benraden hang næsten ikke sammen. Lige ved viste tomten efter et baal, at de første lykkelige findere ikke havde kunnet bare sig, men øieblikkelig holdt fest paa det raadne kjød, som forresten i et par dage kom til at danne levemaaden for negrene om stationen og bibragte dem en slig stank, at det næsten ikke var muligt at komme nær dem.

Jeg har tidligere omtalt mine færder paa stranden og i pindan. Jeg havde ogsaa et andet fangstfelt, der meget interesserede mig, og som ogsaa skaffede os adskilligt at spise. Nede mellem sandbarrerne mellem første og anden barre var der gravet en stor dam eller saakaldt «tank», hvor grundvandets ferskvand samlede sig, og hvor en hel del af stationens kjør kom for at drikke, naar det blev smaat om vand ved brøndene. Denne dam, der neppe laa synderlig høiere end havet ved flo, havde den eiendommelighed, at vandet i den ved fjære sjø steg, mens det ved flo hurtig sank, et fænomen, som jeg ikke nærmere skal søge at forklare, men kun referere. Ved denne vanddam samlede sig om kvelden mængder af de fugle, der trængte vand. Der var ikke mange arter; men af de faa, der var, kom der store skarer. Sandt at sige, kan jeg ikke huske at have seet mere end to arter fugle, der stadig og i mængde indfandt sig, nemlig den hvide kakadue (mulig var der et par arter af saadanne) samt den almindelige store bronzewing-due *(phaps chalcoptera).*

Henved solnedgang, naar jeg nærmede mig «tanken», saa jeg sandvoldene omkring den bedækkede af hundreder af kakaduer, der skrigende tog flugten, naar jeg blev for nærgaaende eller satte et skud bort i flokken. Ofte kunde jeg saa sætte mig i ly af en busk, tæt ved dammens kant, og vente og vente paa, at fugl skulde komme. Midt ude i dammen var et større dyb, og for at hindre kvæget i at gaa ud i dette havde et gjærde engang været opsat; nogle spilrer af det ragede endnu op over vandet. Af og til kom kakaduer og slog sig ned paa spærrerne, klatrede ned til vandet

og drak. Eftersom solen sank, kom bronzewing-duerne trækkende, en for en, to og to, stundom flere og satte sig paa bredden. Først sad de en stund og saa paa mig; men naar jeg ikke rørte mig, gik de rolig ned og drak og fløi saa igjen. En kveld tegnede jeg endog en skisse af dammen og alle fuglene, mens de sad omkring mig. Trængte jeg mad, saa skjød jeg duerne en for en, eftersom de kom og satte sig, eller jeg tog post oppe i et lidet skar mellem sandhøiene, som de trak igjennem, og skjød dem saa i flugten.

Foruden af disse fugle gjestedes dammen ogsaa ofte ud paa kvelden af vandfugle, især pibeænder *(dendroycgna vagans)*, der kom nordenfra en creek, hvor de om dagen holdt til blandt mangroverne. Ikke ved jeg, hvad de havde at gjøre i dammen. Mad kunde der vel ikke være stort af for dem; for der syntes ikke at være mange organismer i vandet; men til dammen skulde og maatte de om natten. Kanske det var ferskvandet, der lokkede dem; for dammen var visselig den største ferskvandssamling (ca. 1 maal) i en overmaade stor landstrækning, ja for ikke at sige i hele Roebuck bays indland.

Naar det saa var maaneskin, sad vi i nærheden af vandet og skjød ænderne fort væk; sommetider lod vi dem faa slaa sig ned paa vandet for at skyde mange i skuddet; men oftest salvede vi paa dem i flugten og med god fremgang. Det var ofte, vi kunde skyde et dusin ænder paa et par timers jagt, og dermed var vi jo fornøiede, da det skaffede baade os og vore negre et bytte paa den vanlige kost i et par dage.

Det var de bedste stunder, vi havde, disse lyse maaneskinskvelder nede mellem sandbarrerne, hvor nattens stilhed kun brødes af drønnet af brændingen og ændernes piben, naar de trak forbi os i det usikre lys.

Ellers var dagene nu forfærdelige. Det lakkede sterkt mod jul, og endnu havde ingen regndraabe faldt. Himmelen var stadig lige klar, og heden syntes at vokse hver dag. Tilslut var det næsten umuligt at færdes ude midt paa dagen. Kom solen til at skinne paa ens nøgne nakke, naar man bøiede sig en længere tid, f. eks. for at grave et eller andet

dyr ud af jorden, flaa et dyr eller lignende, grebes man af en forfærdelig svimmelhed, naar man rettede sig op. Feberen grasserede af og til stygt med os. Vistnok var Dampiers land forholdsvis frit for feber; men den malaria, som vi begge medbragte fra norden, brød af og til voldsomt ud og kunde kun efter en eller flere dags forløb kverkes med kinindoser, der længe efter fik det til at ringe som kirkeklokker i vore elendige hoveder.

Lidet under da, at vi var mindre oplagt til at færdes ude i den hede tid. Det var bare en kort tur om formiddagen, og om eftermiddagen gik vi ikke, før solen begyndte at staa skraa. Den hedeste tid tilbragte vi i skyggen paa verandaen, hvor vinden, der ofte stod ind fra havet, kunde frembringe lidt kjølighed. Og der sad vi og puslede med forskjelligt arbeide, vi kunde have for, eller røgte og læste den sparsomme literatur, der stod til vor raadighed.

Hvorledes det var eller ikke var, vi kunde ikke undgaa, at vore tanker nu stadig gik bort fra dette sted, hvor vi nu levede. Derude laa jo aabent for os, umaadeligt, blaanende, det indiske hav, hvis vinde ogsaa viftede langs Afrikas kyster. Fra en anden himmelegn havde vi ogsaa siddet og skuet ud over dette samme hav. Ofte havde vort blik fra Zululands høider vandret ud over dets flade, og vore tanker havde med længsel beskjæftiget sig med ukjendte kyster hinsides havet, som vi ønskede at befare.

Ogsaa nu drog vore tanker over havet; men det var kjendte kyster, de stundede mod. Jeg begyndte for alvor at tænke paa hjemfærd. De midler, jeg endnu havde til disposition, vilde ikke strække synderlig længere end til at bringe os hjem, og derfor pakkede vi vore sager sammen, laante en kjærre og et par heste paa stationen og drog lille juleaften ind til Roebuck bay for at vente paa første nordgaaende dampers ankomst.

Vi skulde dog ikke saa snart komme afsted. En af juledagene modtog jeg med sydgaaende damper fra Singapore underretning om, at endel midler yderligere var afsendt til min bank. Vistnok var det intet betydeligt beløb, men

det tillod os dog endnu en udflugt, og trods at vor helbred ikke var den bedste, besluttede jeg dog at se ogsaa endel af indlandet. Regntiden var nemlig nu begyndt, og dens indvirkninger paa flora og fauna vilde det være interessant at iagttage.

Spørgsmaalet blev nu om valg af kvarter; thi mine midler tillod mig ingen ordentlig udrustning med heste. Over paa den anden side af bugten laa en liden kvægstation; men adgangen til den var meget vanskelig. Ca. 40 mil inde i landet laa imidlertid Streeters «filial» Loomingoon, hvor der boede én mand. Disse to steder var de eneste, hvor mennesker levede i hundreder af miles omkreds.

Lomingoon valgte jeg saa. Der skulde kjøres en kjærre med proviant op did med det første; to negre skulde kjøre den, og vi kunde faa være med.

XVI.

LOOMINGOON.

En vaad leir i ørkenlandet. Vort sidste kvarter i Australien. Regntiden og dens virkninger paa fauna og flora. Hjemover.

Nytaarsaften eller nytaarsdag, jeg husker ikke nu mere, reiste vi indover mod vort nye kvarter.

Paa den 40 mil lange strækning fulgte vi telegraflinjen, der her gaar over Dampiers land til New Derby. Der var to brønde paa veien, de eneste steder, hvor vi kunde faa vand, og ved den første af disse slog vi leir om kvelden efter en anstrængende og tør vandring ved siden af kjærren, der var for tungt lastet med mel og andre ting fra stationen, til at vi i synderlig grad kunde bebyrde de stakkars otte okser med at trække ogsaa os. Det var tungt nok som det var; for hjulene sank i sanden til navet sommesteds. Vi slap okserne om kvelden to og to sammen i aagene og gik saa til ro, Holm og jeg under kjærren og negrene ovenpaa.

Næste morgen fandt vi ikke igjen mere end fire okser. Negrene sendtes ud efter de andre, og det var det sidste, vi saa til dem. De kom aldrig mere for vore øine, hverken de eller okserne. Vi ventede nogle dage; men saa skjønte vi, det var galt fat, og fik underrettet Streeter & Co. i Roebuck bay om situationen. Inden de saa kunde skaffe nye okser og negre, var der gaaet en uge —, en uge, som vi naturligvis maatte tilbringe, hvor vi var; ellers kunde vi nok have sagt farvel til alt, hvad der var paa kjærren. Allerede den anden kveld

begyndte det at regne, og inden lang tid var gaaet, laa vi i flere tommer vand under kjærren. Vi stod op, fik trukket presenningen (et gammelt hullet og skjørnet seil) ned rundt kjærren paa alle kanter; men det hjalp lidet. Saa grov vi en grøft rundt os, og det monnede endel; men en miserabel uge var det, vi tilbragte; for regnet holdt haardnakket ved; ild var det næsten ikke tale om at faa gjort op, end mindre saa stor, at en kunde stege en skikkelig damper, og af mad havde vi efter et par dages forløb ikke andet end mel.

Bush home, Loomingoon station, Roebuck bay.

Vand var det eneste, vi havde i Herrens velsignelse, over, under og omkring os. Nu vel, den uge gik ogsaa, fire okser og to nye negre kom omsider, og saa sled vi os da i to bedrøvelige dagsmarscher frem over de uendelige sletter langs randen af den ligesaa flade som uendelige pindan.

Det utydelige vognspor, vi fulgte, stak gjennem en odde af pindan, der løb ud i sletten og opløste sig i melaleucakrat og pandanus. Ved en langsomt skraanende vig af sletten laa «stationen» Loomingoon foran os. Etablissementet bestod af et lidet halvt forfaldent blokhus og nogle smaa jernskur, hvoraf et brugtes til kjøkken og et beboedes af bestyreren. Desuden var der nogle aabne skur med tag af buske, og i en liden afstand laa nogle usle løvhytter, boliger for stationens negre.

Det forfaldne blokhus (se tegningen), der anvendtes som forraads- og pulterkammer, blev os anvist, og vi gik straks igang med at indrette os. Der var et lidet jernskur for enden af det, og der opslog Holm sit paulun. Jeg indrettede mig inde i hovedbygningen. Midt paa jordgulvet lagede jeg en seng af tre gamle kasser, hvorover jeg lagde et stykke galvaniseret bølgeblik. Det var omtrent summen af al komforten. Størsteparten af rummet optoges af en stor stak med melsække og anden proviant. Alt slags sadeltøi, redskaber og andet skrammel laa spredt omkring. Tæt ved mit hovedgjærde stod en gammel kasse med defekte bøger. I den laa en gammel høne og rugede samvittighedsfuldt paa et æg. Oppe under straataget holdt et halvt snes halvvilde katte til; men dem fik jeg efter en stunds forløb forjaget, da de aad af mine fugleskind. Lys havde vi ikke. En gammel konservboks fyldt med oksefedt og en sækkefille til væge skaffede os belysning i de lange aftener. Huset var bygget af gammelt hult paperbarktræ eller den saakaldte «kedjebutt». I de to huller, der agerede vinduer, var der istedetfor glas sat tremmer af tyk staaltraad for at hindre negre fra at krybe ind eller slænge spyd og kastevaaben efter en, naar en sov. Rundt «verandaen», hvis tag forøvrig var halvt nedstyrtet, var der en meterhøi palissade af solide kedjebuttstokker, der ogsaa skulde være til værn mod kastevaaben, naar man sov derude.

Slig boede vi da i hver vor «leilighed» og gik paa besøg til hverandre. «Messen», hvor vi indtog vore maaltider, var under et stort aabent løvskur, hvor sol og vind og regn skiftedes rigeligen og ligelig fra alle verdenshjørner, alt efter klimatets lune.

Efter tur havde vi kokkedag; men Holm var den, som oftest overtog kogningen, naar jeg og Hunter, som bestyreren hed, var ude hver paa vor kant. Om kvelden brændte et baal udenfor kjøkkendøren, og omkring det sad vi og pratede og røgte; kattene kunde ogsaa da af og til komme frem. «Maggie», min lille terrier, laa ved siden af mig, og et stykke bagenfor os sad en tam australsk trane, der hørte til stedet. Den store fugl var bleven vant til ilden og sad taus og

alvorlig paa sine haser og blinkede i de kolde kloge øine. Var det saa godt veir, sov vi ude paa tunet; men blæste eller regnede det, maatte vi ty ind hver i vor leilighed, og jo længere det led udover, desto oftere maatte vi sove hver for os.

Det var ikke hyggeligt i min hule. Der var slig en masse insekter og andet kryb i husets hule tømmer, at de uafladelig forstyrrede en, og eftersom der kom mere regn, vaagnede alle de froske, der boede i tømmeret, og sad og brølede hele natten, saa huset rystede.

Skog ved Loomingoon.

Slanger var der ogsaa nogle af. Om morgenen, naar jeg stod op, kunde jeg, ret som det var, opdage det friske spor af en slange, der havde krøbet over gulvet, ja endog under min seng.

Arbeidet kom snart i den gamle rutinemæssige gjænge, og samlingen øgede jevnt udover, eftersom regntiden skred frem. For der blev liv nok her nu i dette tidligere saa øde og ørkenlignende land.

Man vil fra mine skildringer i de to foregaaende kapitler have faaet et lidet billede af landjordens fattige fauna. Det vil sige for et tropisk klima at være maatte den ansees som meget fattig.

Pattedyrene var faa i arter, og paa et par undtagelser nær var ingen af disse arter talrige.

Fuglene og krybdyrene var de grupper af hvirveldyr, der forekom i størst artsrigdom, og blandt lavere dyr var insekterne meget talrige. Men der var store dyregrupper, der saagodtsom eller helt manglede.

Fiske, bløddyr og krebsdyr syntes næsten helt at mangle i indlandets fauna, ja selv til batrachier saa man ikke et spor. Den eneste fisk, jeg saa i den tørre aarstid, var den før omtalte mudderaal, og bløddyrenes eksistens for landets vedkommende antydedes kun her og der ved tilstedeværelsen af det blegede skal af en liden landsnegl. Af krebsdyr saa jeg i den tørre aarstid ikke andre arter end de, der bebor havets strand eller dens umiddelbare nærhed, f. eks. de før omtalte eremitkrebs og soldatkrabber.

Blandt fuglene var saavel vade- som svømmefugle næsten ikke til at finde i indlandet.

Som man vil se, var de grupper eller arter, der manglede, væsentlig saadanne, der er afhængige af vand eller i det mindste større fugtighed for sin eksistens, og de arter, der fandtes, var saadanne, der til enhver tid kunde finde sit ophold under disse omgivelser. Dette var jo ganske naturligt, da landet jo bogstavelig talt var en eneste ørken af sand og vantreven skog.

Der fandtes før jul ikke et eneste grønt græsstraa at se nogetsteds. Alt var graat og vissent, herjet af græsbrande, ædt af dyr og insekter. Trærne stod vistnok tildels med brungrønne blade; men al aarlig vegetation laa fuldstændig nede, tilintetgjort, og en masse debris i form af tørre planterester, dyrekskrementer, levninger af insekter o. s. v. bedækkede jorden og blandedes med den løse sand, der overalt dannede jordbunden.

Vistnok havde jeg været forberedt paa, at regntiden skulde hidføre en del forandringer; men dens varighed er jo her ved Roebuck bay aldrig lang, og den høieste nedbørmængde, der tidligere havde været registreret, var ikke

synderlig over 20 tommer. Nogen overmaade stor forandring i landskabets, floraens og faunaens karakter kunde derfor efter min opfatning ikke ventes. Aldrig har jeg taget mere feil, og aldrig i mit liv har jeg staaet ansigt til ansigt med en voldsommere udvikling i flora og fauna end den, jeg blev vidne til, saasnart regntiden for alvor begyndte.

Det havde i julen og under vor reise til Loomingoon regnet en hel del; men dette regn opsugedes næsten øieblikkelig af den tørstige jordbund, og umiddelbart efterat regnet havde ophørt og solen skinnet en stund, laa landskabet lige tørt som før. Enkelte tegn viste dog, at der slumrede kræfter, umaadelige kræfter, i denne tilsyneladende saa golde jord. Overalt i sandheierne, i sletterne, i pindans sandige skraaninger kom der stikkende op ganske bitte smaa grønne spirer omtrent som paa en tæt saaet ager hjemme om vaaren.

Efterhaanden blev regnskyllene hyppigere og hyppigere under vort ophold paa Lomingoon, indtil det kunde styrte ned dag efter dag med enkelte opholdstider imellem. Gradvis blev jordbunden mættet med fugtighed, indtil den ikke kunde modtage mere, og tilslut saa man det i disse egne usedvanlige fænomen: rindende vand. I smaa strømme, i brede, flommende bække skar den nedstyrtende regn sig udover og nedigjennem pindans jevne skraaninger og over de bølgeformede sandheier. Og paa sin vei rev de med sig alt det debris, animalsk som vegetabilsk, der bedækkede jorden efter den tørre aarstid, og førte det med sig ud i de aabne sletter, hvor vand og rusk samlede sig i de større forsænkninger omkring de gamle «claypans» eller udtørrede sjøer.

Fuldere og fuldere blev sjøerne, og tilslut var de uhyre sletter en eneste kjæde af blinkende laguner, saa langt øiet naaede. Naar der saa indtraadte nogle dages solskin, blev det hele land til en eneste dampende mistbænk. Al annuel vegetation skjød lynsnart i veiret. Græsset stod snart mandshøit indover mellem pindans træer. Trærnes løv grønnedes, og i sletterne og langs de temporære sjøers bredder skjød græs og vandplanter med umaadelig kraft op fra den jord-

bund, der for et par uger siden kunde synes at have tilhørt ørkenen Sahara.

Heden var umaadelig, og temperaturen i de grunde vandsamlinger i sletterne kunde naa høider, hvorom jeg aldrig havde drømt. Desværre eiede jeg ikke et termometer; men det maa formentlig kunne ansees som betegnende for de overordentlig høie temperaturer, at jeg ofte har følt en sviende fornemmelse, naar jeg stak haanden ned i disse vanddamme, omtrent som naar man brænder sig paa altfor varmt vaskevand. Det var i ethvert fald over blodhede. Det havde en brunlig farve, og der foregik vistnok voldsomme dekompositioner af alle de organiske bestanddele, som det havde ført med sig fra landets overflade.

I forbausende kort tid, paa faa dage, udviklede der sig i vandet en overmaade rigdom af lavere organismer af de størrelser, hvis tilstedeværelse kan konstateres uden mikroskop, et instrument, som jeg desværre ikke var i besiddelse af. Vandet var efter kort tids forløb opfyldt af smaa krebsdyr, væsentlig henhørende til ostracoder, phyllopoder og cladocerer. Overalt sværmede cladocererne om klappende i sine muslingeagtige skaller, de tilknappede ostracoder sværmede om i talløse skarer, og phyllopoder, hvoriblandt særlig bemerkedes en stor *apus*-art, feiede i skarer henover bunden af de grunde sjøer.

Samtidig med regnet kom der liv i batrachierne. De havde i den tørre aarstid aldeles ikke vist sig; men nu viste det sig, at næsten hvert hult træ husede padder og froske, og deres natlige brølen overdøvede enhver anden lyd, ja deres skraal endog cikadernes evige sang, der dog ellers synes at beherske de tropiske nætter saagodtsom overveiende.

En mængde af disse talløse batrachier lagde nu sine æg i vandene, og inden kort tid vrimlede der af batrachielarver eller rumpetrold, der overalt som smaa sorte ærter bedækkede bunden og undertiden kunde forekomme saa talrig, at de næsten opfyldte vandet. Der kunde næsten synes at være mere batrachielarver end vand. Naturligvis var dette und-

tagelser og forekom især, hvor en eller anden vandsamling kunde have svundet ind.

Efterhaanden som denne rigdom paa lavere organismer udviklede sig, indfandt der sig en stor mangfoldighed af fugle for at fraadse i dem og forplante sig i den yppige vegetation langs de temporære laguners bredder. Og eftersom vandet i sletterne voksede og mængden af lavere organismer øgede, tiltog ogsaa mængden af de indvandrede fugle, indtil det hele kulminerede i et billede af liv saa overvældende, som jeg intetsteds i den vide verden kan mindes at have seet det.

Hvis nogen for en maaned siden havde seet dette land, havde fæstet dets billede i sin erindring, derpaa var bleven ført bort og saa atter pludselig var stillet ansigt til ansigt med det samme landskab i dets forandrede skikkelse, han vilde have skjældt det ud for en løgn, en aabenbar, nøgen løgn, som den store almægtige natur vilde binde ham paa ærmet.

For uger siden laa disse sletter øde som en ørken. Tør, fin sand fløi op i smaa skyer for hestens hover, og en og anden ussel saltbusk raslede om dens fødder, mens vinden feiede sandskyerne med sig og legte med stumper af fortørrede planterester her og der i sletterne. Nu kunde det hænde, at græs og siv ragede op over sadlen, eftersom man red frem mellem de blinkende kjæder af laguner, og ofte kunde hvert trin af hesten jage op vandfugl. Her lettede en flok af skrattende ænder, der sad de store blaa porphyrio og strakte sine røde næb op over sivet og saa forbausede paa mennesket, mens talløse snepper drog som skyer gjennem luften og skjønne rikser dukkede sig ned og sky smuttede gjennem den rige vegetation omkring de dampende vande.

Jeg vil ikke her trætte læseren med nogen detaljeret opnævnelse af det utal af arter af fugle, som jeg her stødte paa; jeg vil kun fremhæve, at *næsten alle* var arter, der i den tørre aarstid aldeles ikke fandtes i disse trakter; de var med andre ord for størstedelen trækfugle. Og alle de arter af lavere organiserede dyr, der udgjorde deres næring, det var

arter, der i den tørre aarstid vistnok fandtes, men som i en eller anden hviletilstand laa usete og ventede paa, at de gunstige betingelser for deres opblomstren skulde indtræde.

For enkelte af disses vedkommende, f. eks. batrachierne, laa dyrene ganske simpelt i dvale og holdt sig skjult; men for andres vedkommende var dvaletilstanden mere kompliceret. Krebsdyrene f. eks., der ikke som fuldt organiserede individer kan leve uden vand, eksisterede i den tørre aarstid kun som æg, der vel bevarede laa i sanden og ikke kunde udvikle sig, før regnet kom. Dette er tidligere vel kjendt, f. eks. fra prof. O. Sars' og C. Lumholtz' arbeider om denne sag. At saa imidlertid virkelig her var tilfælde, overbeviste jeg mig om ved at opsamle sand, hvoraf prof. Sars efter min hjemkomst udklækkede og opdrættede flere generationer af disse smaakrebse, der for det meste var fuldstændig ukjendte for videnskaben, og som har givet stof til flere afhandlinger fra professorens haand i «Archiv for Mathematik og Naturvidenskab», 1896.

Det naturfænomen, som jeg ovenfor har beskrevet, vil ved første øiekast synes fremmed og ubekjendt; men det er i virkeligheden intet andet, end hvad ethvert menneske her hjemme iagttager hver eneste vaar. Med andre ord, det er intet andet end overgang fra vinter til sommer, fra dvale til virksomt liv; kun er de faktorer, der fremkalder forandringerne, endel forskjellige i et koldt og i et varmt klima, og man er ikke vant ved at tænke sig nogen egentlig forskjel paa sommer og vinter i tropiske klimater.

Her i det høie norden ligger paa landjorden saagodtsom alt liv i dvale i den kolde aarstid, eller rettere den største del af aaret, fordi *kulden* sætter en stopper for de fleste organismers virksomhed. De, der kan, flytter bort, og bare de dyr, der er uafhængige af temperaturforandringerne, fortsætter et aktivt liv om vinteren. Naar saa sommeren med de høiere temperaturer vækker de slumrende organismer af deres dvale, da indfinder atter trækfuglene sig, lever af det rige næringsmateriale, der frembringes ved de lavere organismers opblomstren, og forplanter sig.

I Vestaustralien og forøvrig den største del af de tropiske lande, der har periodiske regn- og tørketider, er det *tørken*, der fremkalder dvaletilstanden. Først den indtrædende regntid frembringer her igjen organismernes opvaagnen og livets kulmination.

Dette er den eneste forskjel, og fænomenerne er de samme. Det er ikke det mindste forunderligere, at en tropisk fisk kan indkapsle sig i mudder, naar vandet i en lagune tørker bort, og atter levne op, naar regntiden indtræder, det er ikke det mindste merkeligere, end at en arktisk fiskeart kan vedblive at leve i et vand som bundfryser. Fænomenet er det samme.

For os var dette rige dyreliv en kilde til fordele. Vi behøvede ikke at søge i det vide og brede efter eksemplarer. Det var bare at tage bøssen, gaa ud nogle timer og gjøre et passende udvalg i denne varierede mængde af fugle. Enten kunde man vandre gjennem melaleucaholtene og sivet i sletterne og skyde, hvad der fløi op, eller man kunde i ro og mag bygge sig en løvhytte ved randen af en lagune, sætte sig og vente og skyde de fugle, der kom og slog sig ned paa vandet.

Rigtig velsignet var det ogsaa at have al denne deilige ferskmaden lige ud for stuedøren, slig at man kunde bestemme sig for ænder til middag og gaa ud og skyde dem nogle hundrede alen fra huset.

Vi havde jo her ellers ikke andet end salt kjød og brød at spise. En okse skjød vi i ny og næ, naar beholdningen slap op. Saa spiste vi fersk kjød et eller to maal. Dermed var den herlighed forbi, og saltmaden begyndte igjen, salt kjød morgen, middag og kveld, salt kjød og brød i det uendelige. Ikke havde vi heller nogen smaagriseflok, der kunde skaffe os bytte paa kosten, slig som paa Hill station, saa ænderne blev den eneste afveksling.

Hvor mange der end var, saa tog det dog endel tid at skyde dem til middags. Derfor forsøgte vi gjerne at gjøre én storkule, naar vi gik paa andejagt, og umagede os saa langt som til en større sjø, som vi gjerne kaldte Lake Idarr; da

kunde det nok hænde, vi af og til kom hjem med forsvarlig last. Det var da især «whistlers» *(dendrocygna vagans)*, som der var mest af, og engang kan jeg huske, at jeg kom hjem med omtrent to tylvter ænder, som jeg havde skudt i ni skud. Efter slige store fangster levede vi høit; for hvad vi ikke kunde spise i de første par maaltider, det ribbede vi pent, flakte, saltede. røgte og tørrede vi. Naar vi saa igjen fik lyst paa ænder, havde vi forraad at tage til, og de var rigtig storartede. De var saa gode, at vi syntes, vi maatte have grønsager til dem, og dem skaffede Hunter. Han gik ud i busken og kom tilbage med nogle planter, der lignede døvnesle, som vi kogte i bundter og spiste til. De smagte os storartet.

Kangudd, ca. 20 aar.

Et par kjør med kalve havde vi ogsaa megen glæde af; for dem stængte vi hver nat inde, saa kalvene ikke kunde komme til dem, og om morgenen kunde vi saa altid have frisk melk i theen, en luksus, der i Australien er overmaade sjelden. Det er nemlig et særsyn, at kjør melkes selv paa store stationer, og jeg har været paa steder, hvor man holdt flere tusen stykker kvæg, men brugte kondenseret melk fra Norge eller Schweitz.

Trods at vor levemaade i store træk var saa enkel, trods at vi saagodtsom helt manglede de fleste ting i retning af spise og drikke, der for et almindeligt civiliseret menneske

staar som uundværlige, saa kan jeg dog ikke sige, at jeg egentlig følte savn eller synderlig længsel efter civilisationens komfort.

Det at undvære bliver tilslut ogsaa en vane, og tusener af hvide mennesker lever i Australien paa samme ensformige maade, som vi gjorde.

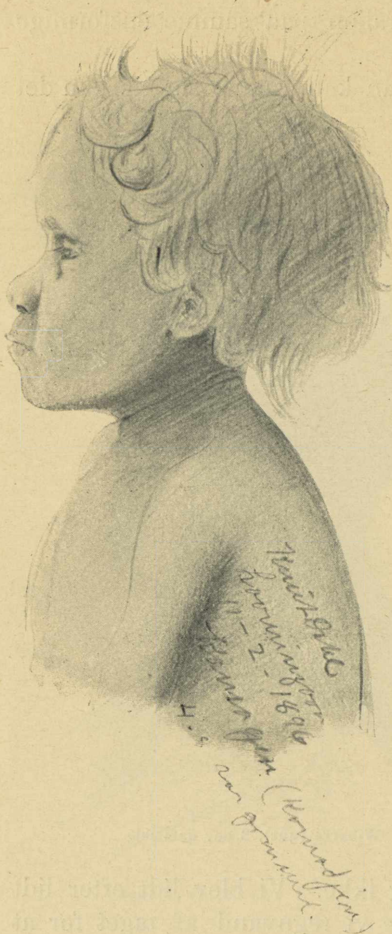
Som et bevis paa, hvad man kan vænne sig til, kan det tjene, at jeg oplyser, at vort drikkevand en stor del af den tid, vi tilbragte paa Loomingoon, var salt. Allerede de første regnskyl bragte nemlig endel regnvand til at samle sig i sletternes lerpander. Kvæget forlod de kunstige brønde og søgte did for at drikke. Følgen var, at brøndene ved stationen, hvis vand naturligvis var endel brakt, ikke blev lænset. Vandet fik samle sig i dem, og jo længere det led, des saltere blev det. Vandet i sletterne var ogsaa saltagtigt, da jordbunden var salt. Det generede os dog ikke. Vi blev lidt efter lidt vant til det. Engang samlede vi regnvand af taget for at delikatere os. Vi syntes, det smagte flaut, og vendte tilbage til brøndvandet.

Wibarra (gut), 3 aar gammel.

Det blev værre og værre med regn udover februar. I dagevis kunde vi ikke komme ud og faa gjort noget, og naar det saa blev godveir, maatte vi vade gjennem sletterne for at faa skudt noget. I stygveirsdagene kom negrene

hutrende hen til husene, og jeg havde da ikke andet at more mig med end at tegne disse naturbørn, der forøvrig havde en meget sterk sans for billeder og med skraalende latter nævnte navnet paa de personer, billedet fremstillede, naar jeg viste dem en slig fuldført skisse.

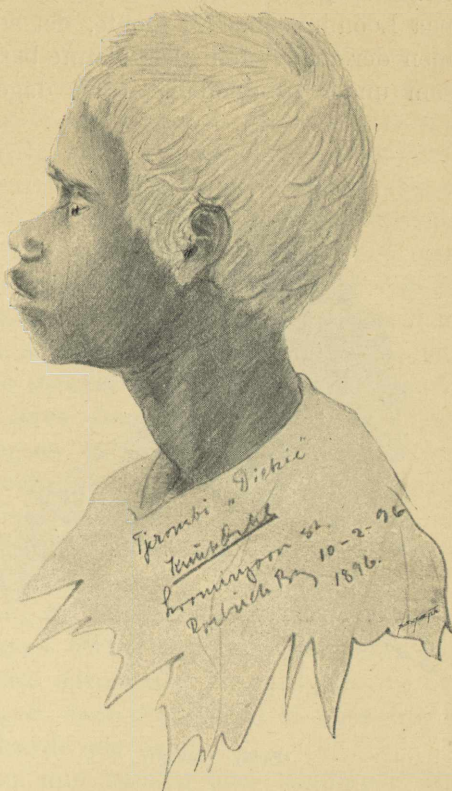

Kamagin (Komadjinpige), 4—5 aar gammel.

Det var forøvrig ingen lystig tilværelse, disse mennesker førte nu i regntiden. Deres engagement som vandheisere ved brøndene var nu med regntiden foreløbig ophørt. Bare af og til fik de lidt mad og tobak, netop nok til at afholde dem fra at søge helt bort fra stationen. Mange af dem drog i denne tid mod øst, indover i landet, hvor det nu gik an at færdes, da der fandtes vand, indover mod øst i det uendelige «never—never», hvor mandefod ikke havde traadt, ikke hvid mands fod i alle fald. Der er nogle faa, som har forsøgt det et par gange; men de har kommet tilbage — færre i tal, end da de drog ud. I den tørre tid tørster man ihjel, og i regntiden synker ens heste i den opblødte sand for hvert skridt. Tilfods med negre gik det an at naa et stykke indover i dette ukjendte. Jeg tænkte paa et forsøg, men opgav det. Hvad vilde jeg vinde ved det? Der var sikkert bare det samme landskab

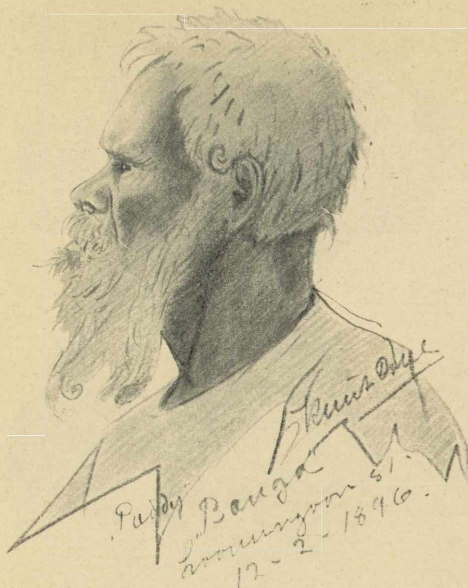
som i den pindan, der omgav os, det samme dyreliv. Og hverken Holm eller jeg var friske. Feberen indfandt sig nu og da.

Af og til blev det opholdsveir, sjøerne sank lidt, og vi færdedes omkring; men stadig var atmosfæren i voldsom uro. Vældige skymasser taarnede sig i et øieblik op paa himmelen, cyklonerne vred dem op i underlige, gigantiske former, der vekslede i de skjønneste og underligste farver, fra det dybeste sortblaa til det luende gyldne skjær i solbeskinnede tordenskyer. De kjæmpede og væltede sig disse vældige skymasser, der kom boblende op over den lave horisont, over den yderste rand af det brungrønne slettehav, der strakte sig om vor ensomme bolig. Af og til slog de gløt og revner op til en dybblaa høi himmel, en himmel lige blaa som det indiske hav. Saa lukkede de sig over en, stængte dagens lys ude, slap regn og vind hvirvlende ud over skogen og dængede med brusende kraft tons af vand nedover den flade, sugende jord. Slig som det blæste og regnede og allerværst om natten! Det regnede slig, som det aldrig i hvidmands minde havde gjort i disse trakter, og vi begyndte

Tjerombi «Dickie» (slyngeladeren).

at faa anledning til at finde vor situation bedrøvelig. Vi havde faaet et brev fra Roebuck bay. Der havde de alt registreret mere regn end i en normal sæson, meget over 20 tommer, og noget mindre havde der slet ikke været tale om her paa Loomingoon. Vi mente, det snart maatte give sig lidt; men der tog vi feil. Det klemte bare paa værre. Det regnede som under syndfloden. I tre dage og tre nætter sad vi i vore respektive hul og hørte paa regnet og stormen. Uden stans fra kveld til morgen og fra morgen til kveld kom vandet ned. Ikke i draaber eller straaler eller pøsevis, nei i flager syntes vi, det maatte komme. I de tre dage registrerede vi ved hjælp af en blikkop og en tommestok 30 tommer (inches) nedbør. Vandet i sletterne steg helt op til vore huse, der dog laa oppe i en ganske betragtelig skraaning. Saa langt vi øinede udover mod kysten var der vand. En kunde have seilet med fartøier. Vort spiseskur blæste ned og knuste alt, der var i «spisestuen». Bare godt, at vi ikke var der. Jorden blev fuldstændig opblødt, saa blokhuset, jeg boede i, begyndte at sige; under min seng var der et rislende opkomme. Naar jeg stod op af sengen om morgenen, røg jeg i til op paa laaret. Hos de andre var det ikke stort bedre, og alt, hvad vi eiede og havde, var vaadt, piskende vaadt, dag som nat.

«Paddy» «Banga».

Nu vel, det blev slut paa regnet ogsaa, og vi kunde be-

gynde at gaa omkring husene og oppe i pindan. Der var ødelæggelsens elendighed overalt. Halvdelen af skur og huse paa stationen laa nedramlede, og den skade, regnet havde anrettet ellers, var ikke ringe.

Ligesom regnet havde vist sig at være livgivende eller livvækkende her i dette land, saaledes viste det sig nu ogsaa at kunne være dødbringende. Jeg vil ikke tale om, at de fleste af vore høns og et føl, vi havde gaaende omkring husene, var regnede ihjel; men jalvaerne eller kænguru-rotterne havde lidt slem medfart. Jordbunden var ved regnet blevet fuldstændig opblødt, og alle dyrenes huler var styrtede sammen. Jalvaerne var saaledes nødt til at leve oppe mellem græsset, og store mængder af dem var døde af regnet. Negerkvinderne fandt saaledes en dag i stationens nærhed over et dusin jalva døde, og hundene tog mange, saa de ialt den dag medbragte tyve stykker til leiren. Regnet maatte saaledes forudsættes at have fremkaldt usedvanlige fænomener, og det var da ogsaa at vente; thi nedbøren havde allerede været over dobbelt saa stor som i et normalt aar. Selv havets fugle blev lokkede langt ind i landet ved de usedvanlige oversvømmelser. Vi saa saaledes flokke af fregatfugle flyve over os, 40 mil fra sjøen.

Dette var ikke forhold, det lønnede sig at arbeide under, særlig naar jeg tog hensyn til, at hverken Holm eller jeg var friske. Jeg overtænkte situationen et par dage og besluttede mig saa med god samvittighed til at reise hjem. Hvad naaes kunde, det havde jeg naaet.

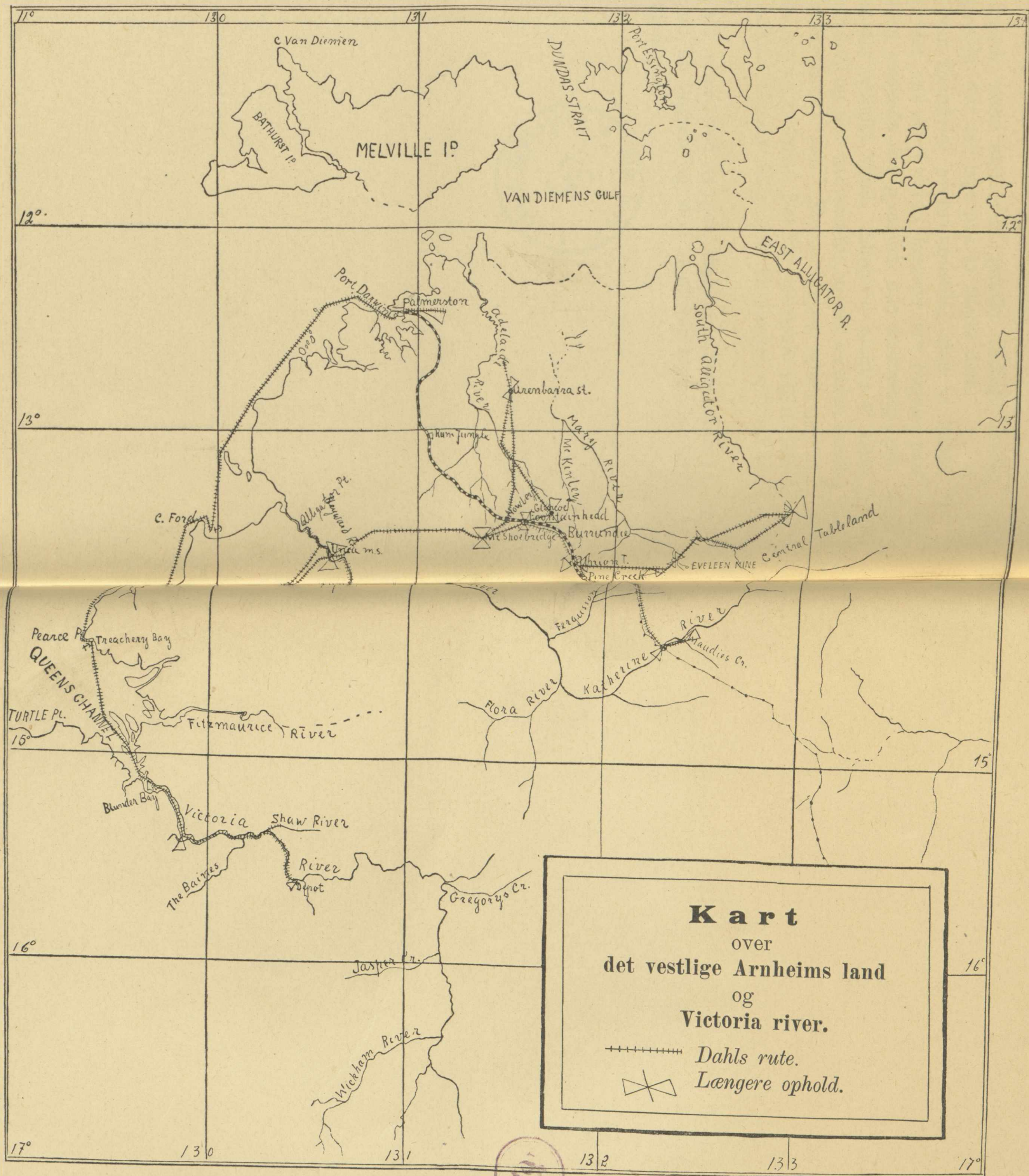
Naar jeg gjennemsaa min katalog over samlinger, saa fandt jeg, at den indeholdt næsten 1 700 nummere. For moro skyld summerede jeg engang op volumet af de samlinger, jeg havde hjemsendt. De beløb sig til 18—20 tons i maal (1 ton = 40 kubikfod). Jeg vidste, at disse samlinger repræsenterede de høiere dyr fra det nordvestlige Australien paa en udtømmende maade. Jeg vidste ligeledes, at den indeholdt talrige hidtil ukjendte dyreformer, og min samvittighed følte sig fuldstændig beroliget, idet jeg sagde mig selv, at saa omfangsrige samlinger fra en del af verden, der praktisk

talt ikke før havde været undersøgt, ganske sikkert havde fortjent det arbeide, der var lagt paa at skaffe dem.

Sletterne var fremdeles oversvømmede; men vi leiede alle de negre, der var at opdrive, læssede vor bagage paa deres hoveder og traskede ivei gjennem den ensformige pindan, hvor der var mindst vand. Alligevel maatte vi vade milevis sommetider, og det var saavidt, vi om kvelden fandt en tør flæk at overnatte paa. Næste morgen spiste jeg en stegt punggrævling til frokost. Det var det sidste vildmandsmaaltid, jeg holdt. Udpaa dagen fik vi plasket os ind til Roebuck bay.

En uges tid efter stod vi paa dækket af «Saladdin», der dampede ud af bugten og stod nordover langs landet, nordover og hjemover.

Kart
over
det vestlige Arnheims land
og
Victoria river.

